ALMANAH
Flacăra

— O BIBLIOTECĂ ÎNTR-O CARTE —

SEX-TURISM

Cuvinte încrucişate, curiozităţi

Romanul poliţist
„CRIMA LUI ROULETABILLE”

Delta Design

DELTA DESIGN S.A. BUCUREȘTI
Calea Victoriei 63—81 corp D Agentii
Sect. 1 BUCUREȘTI
Telefon: 12.05.69 și 15.45.80/2404
Telefax: 13.60.40

99,94% din clienţii noştri sînt pe deplin mulţumiţi de produsele livrate

Distribuitor autorizat pentru următoarele companii: Tulip Computers, Apple Computer Inc. Microsoft, Autodesk, Ashton Tate, Claris, Corel, Delta Design International etc.

Almanah Flacăra

1991—1992

ȚARA LA ORA

ESTE POSIBILĂ SCHIMBAREA LA FAȚĂ A ROMÂNIEI?

In anul 1936 lui Emil Cioran, pe atunci in virsta de 24 de ani, ii aparea a treia carte, intitulata „Schimbarea la fața a Romaniei". O carte despre care, in 1990, autorul marturisea urmatoarele: „...acest text este poate cel mai pasionant și in același timp imi este cel mai strain. Nu ma regasesc in el, deși imi pare evidentă prezența isteriei mele de atunci." Scriere de tinerețe, „Schimbarea la fața a Romaniei" este concepută cu sensibilitate, entuziasm și fervoare de un Cioran la care scepticismul și pesimismul sint aproape absente.

Acum 55 de ani, Emil Cioran credea ca Romania își poate depași printr-un salt istoric, printr-un miracol, condiția de țara creatoare doar a unei culturi mici, de țara care nu face istorie, ca poporul roman nu este condamnat pe vecie la pasivitate, resemnare și umilință.

Problema atit de insemnata a destinului Romaniei la care medita pasionat Emil Cioran in 1936, pare sa fie astăzi, in 1991, mai importantă ca oricind, poate și pentru că nici un miracol nu s-a produs intre timp, iar saltul istoric nu se intrevede, deși este cel puțin la fel de mult dorit și așteptat de actuala generație. Acesta a fost punctul de plecare al citorva intrebari adresate unor mari personalități ale culturii române.

1. Nae Ionescu spunea că „neamul romănesc odihnește in ortodoxie". „Nu este vremea subt om, ci bietul om subt vremi", gindea Miron Costin. La rindul lui, Emil Cioran afirma ca umilința, inerția, pasivitatea, resemnarea scepticismul lipsa unui dinamism primordial descriu felul de a fi al romanului de-a lungul vremurilor. Care este opinia dv. in legatură cu aceste afirmații?

2. „Nu ma interesează decit avintul ascendent al acestei țari, spirala istorică a Romaniei", scria Cioran. Exista argumente care să ne indreptățească să sperăm la un alt destin?

3. Care credeți că ar putea fi idealul pe care s-ar putea construi țara noastră in viitor și cum s-ar putea pune Romania in mișcare spre acest ideal? Ar putea fi acest ideal, așa cum gindea Emil Cioran, supremația spirituală in Balcani și trecerea, astfel, de la o cultură mică la o cultura nu mare, ci intermediară?

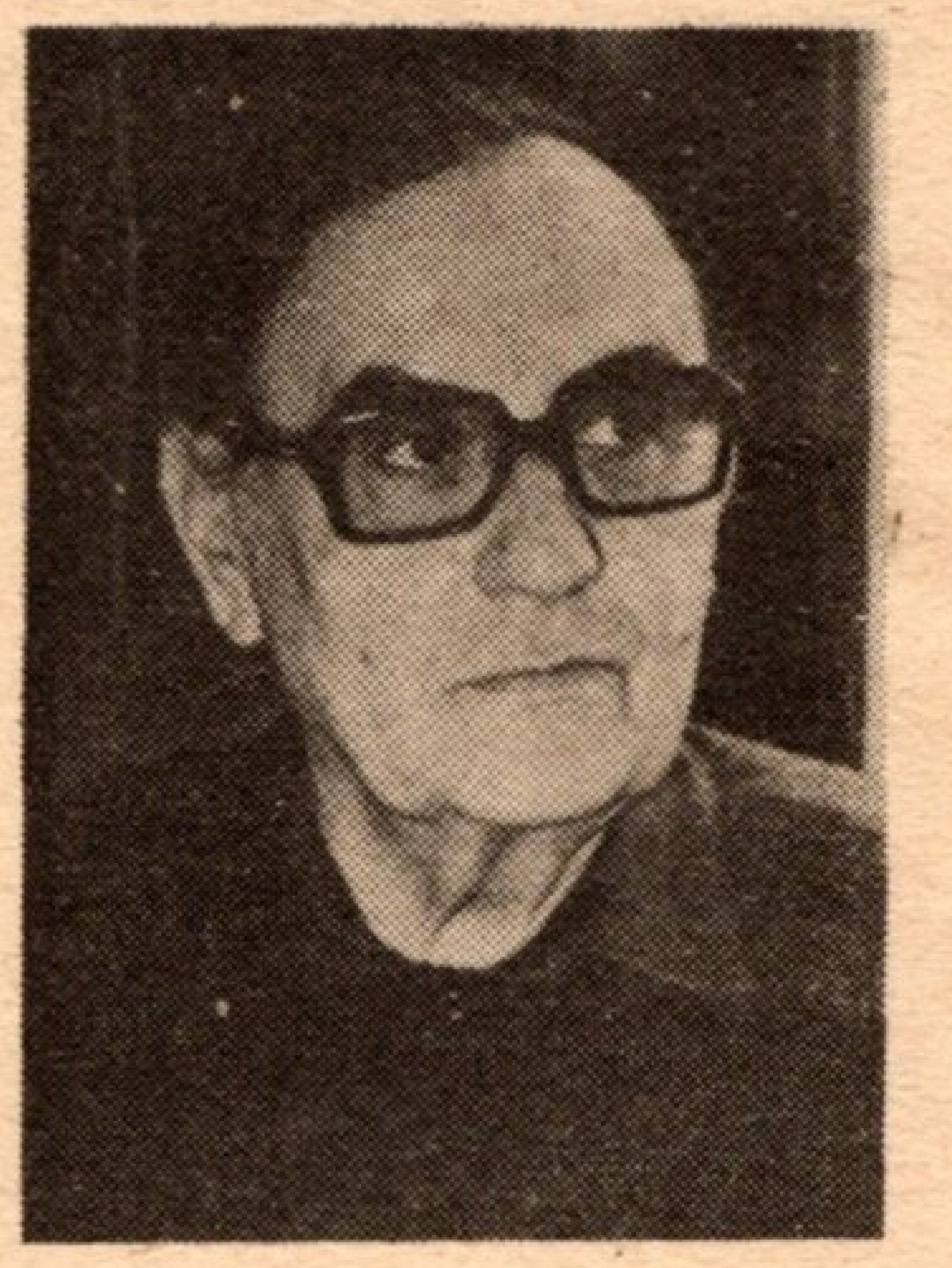

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ:

1. Cronicarul, profesorul de filosofie și moralistul spun aproape același lucru, un lucru îngrozitor de adevărat, despre poporul nostru. Este, oare, în stare istoria noastră recentă să-i dezmintă? Aceasta este marea întrebare.

Mie mi se pare că, din păcate, încă nu-i putem dezminți. Este limpede pentru toată lumea că, concepția fatalistă (și defetistă?!) a cronicarului, atît de potrivită ortodoxiei noastre, sintetizează un mod de existență istorica verificat îndeosebi în spațiul geografic unde suntem așezați noi. Românii. Expresia lui Nae Ionescu lasă drum liber tuturor interpretărilor, desi-

MARILOR ÎNTREBĂRI

gur; dar mi se pare clar ca verbul **odihnește** are o conotație negativă și trimite imediat la substantivele lui Cioran: **inerție, pasivitate, resemnare** etc. În **Schimbarea la față a României** (1936) eseistul face o binevenită distincție între **simțul** istoric și **instinctul** istoric. Primul „temporalizează toate formele și toate valorile", creează **distanța** între viață și creația destinului propriu; al doilea este „o pornire nestăvilită de a-și revărsa toate posibilitățile în mărginirea devenirii lor, de a-și epuiza ultimele resurse în procesul existenței, de a nu rata nici un element din potențialul spiritului" (p. 10). Două pagini mai jos, el se întreabă: „De ce noi românii, etnic vorbind, mai omogeni decît germanii, a trebuit să ne **așteptăm soarta** o mie de ani? Situația geografică defavorabilă, neprielnica condițiilor, năvăliri barbare, vecini sălbatici? Dar acestea ar fi trebuit să fie motive în plus de afirmare, elemente de mărire proprie, dacă **pornirea** de a face istorie, pornirea oarbă și primordială, ne-ar fi aruncat irezistibil în vîrtejul universal. Astăzi la ce-am ajuns? La **voința** de a face istorie". Încă o dată vai!, zic eu, pentru că „**voința** de a face istorie" exista, poate, în România anilor '30, pe vremea tinereții lui Cioran; dar ea s-a stins treptat, și nu sunt semne ca se va reaprinde.

2. Eu, sincer vorbind, nu văd nici un fel de argumente care ne-ar îndreptăți la un alt destin. Modul strălucit de scandalos în care ratăm un moment cum este acest sfîrșit de mileniu, cînd popoarelor mici li se oferă, aproape nesperat, o șansă unică de a se afirma, fiecare, ca centru al lumii din jur, este de natura să ne taie orice încredere în viitor. Se pare că nu suntem făcuți pentru istorie. Constatarea aceasta ar trebui ori să ne alarmeze (și, atunci, unde este un Fichte al nostru capabil să rostească niște incendiare „cuvîntări către națiunea română"?!), ori să ne canalizeze energiile, atîtea cîte sunt, în altă parte.

3. Calea culturii mi se pare azi, ca și filosofului cu decenii în urmă, singura noastră șansă de afirmare în istorie. Exemplul însuși al unor Cioran, E. Ionescu, Eliade ar trebui să fie stimulator. De ce n-ar cunoaște acest sfîrșit de mileniu și **un moment — în fine! — al culturii române** în istoria universală a spiritului? Pentru a face cu adevărat istorie, acest popor trebuie hrănit cu cultură: o cultură în care să mustească adevărurile istoriei noastre, ridicate la rang de mit, în care adevărurile neputinței noastre să fie clamate în fața tinerelor generații, tocmai pentru a exorciza pasivitatea, indolența, tembelismul etc. pe care, zi de zi, viața socială și politică de la noi ni le impune ca pe niște infirmități ale spiritului românesc. Renașterea morală a poporului nostru — care este prima condiție a unei intrări în istorie — nu se poate realiza decît prin educație, iar educația cea mai eficienta este aceea a valorilor artistice autentice. Pentru a se deștepta **instinctul** istoric la Români trebuie exacerbat și exploatat pînă la epuizare **instinctul nostru cultural** (pe care s-ar părea că-l avem). Iar pentru trezirea acestuia este nevoie de o împrospătare morală. Nu e semnificativ și trist că filosofii noștri din secolul acesta — un Blaga, un Noica — s-au simțit chemați să construiască sisteme cosmologice, ontologice, metafizice, epistemologice etc., dar nu și să elaboreze un **simplu tratat de etică?**

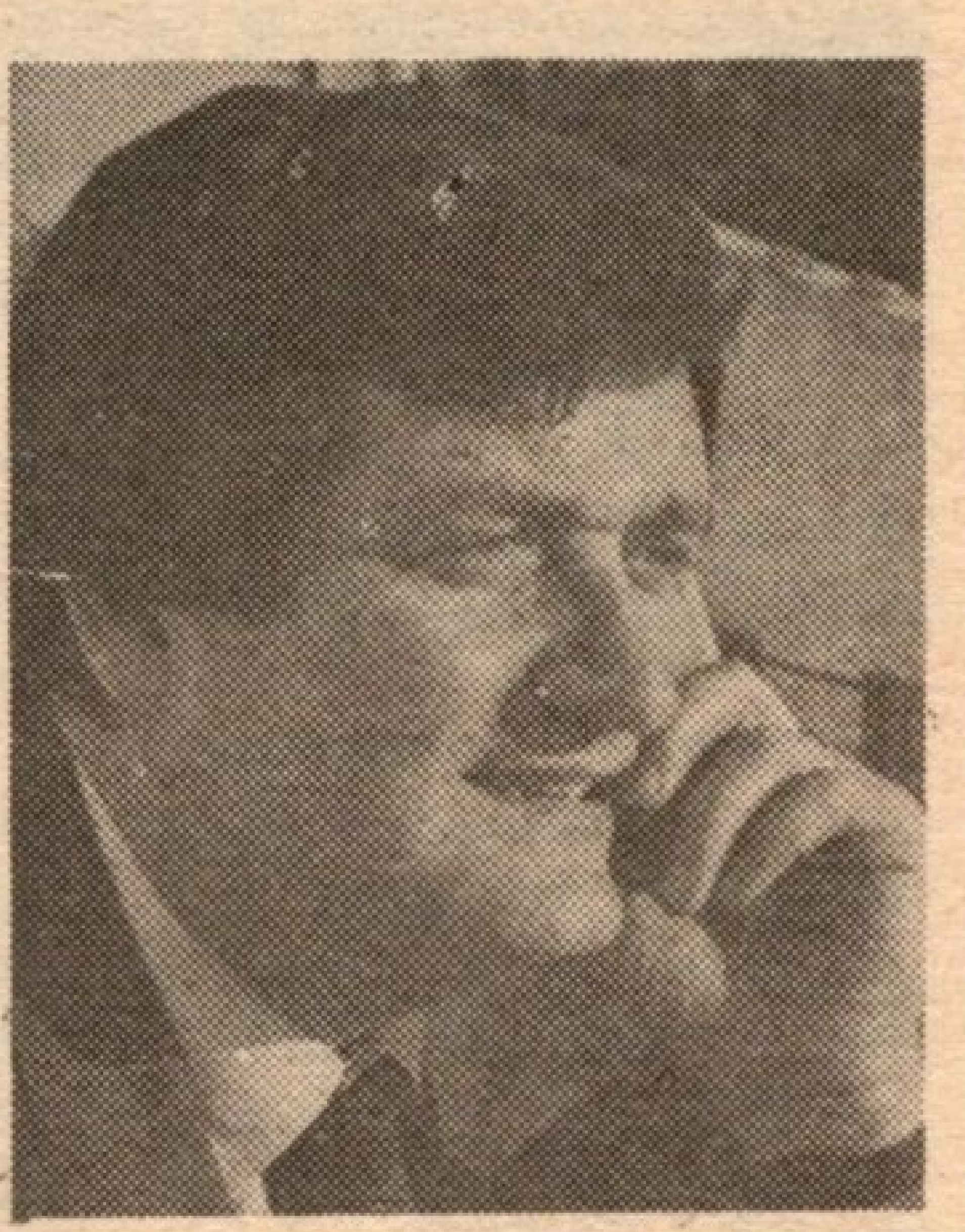

ALEX. ȘTEFĂNESCU:

1. Eu nu cred că românii sînt din naștere resemnați, nu cred că au o vocație a umilinței, inerției, scepticismului etc. Ei încep să semene cu acest portret-robot numai în momentele istorice în care țara se află sub ocupație străină. La fel arătau francezii în timpul celui de-al doilea război mondial. La fel ar arăta americanii dacă — doamne ferește — s-ar afla sub ocupație. Deosebirea dintre noi și ei este că **noi ne-am aflat aproape mereu sub ocupație.** Fiind o țară mică, frumoasă și așezată „la răscruce de vînturi", întrunim toate condițiile pentru a deveni și redeveni, la nesfîrșit, victime. În scurtele și rarele perioade în care am fost lăsați în pace am arătat cum sîntem noi în realitate: inteligenți, inventivi, plini de inițiative și dinamism, optimiști, constructivi. În ultimii patruzeci și cinci de ani ne-am aflat sub ocupație sovietică. Chiar și cînd au plecat trupele sovietice, a rămas la conducere partidul comunist, un fel de ariergardă a armatei de ocupație. Fără îndoială că pînă la urmă în partidul comunist au intrat și milioane de români cinstiți, care nu

aveau de ales dacă voiau să aibă cît de cît o șansă de a se realiza profesional și social. Tocmai de aceea, eu cred că membrii partidului comunist nu sînt vinovați in corpore pentru că au fost membrii partidului comunist, dar partidul comunist român, ca formație politică, în ansamblul său trebuie făcut răspunzător de colaborare cu ocupantul și **interzis** în România. P.S.M., care se declară cu obrăznicie și cinism succesor al P.C.R., ar trebui — în mod logic, și nu pe bază de resentimente — scos în afara legii. Dar să nu ne îndepărtăm de subiect. Deci, în ultimii patruzeci și cinci de ani am trăit sub ocupație și nu ne-am împăcat ușor cu această situație. Regimul comunist a trebuit să lupte ani la rînd cu ferocitate ca să reușească pînă la urmă să înfrîngă rezistența românilor. A trebuit să lupte cu opozanți înarmați refugiați în munți, a fost nevoit să-i tortureze și să-i ucidă pe foștii oameni politici, pe intelectuali, pe studenții nonconformiști, în închisorile comuniste, a trebuit să-i maltrateze și să-i extermine pe țăranii cei mai demni. Cu foarte mare greutate, într-un tîrziu, a obținut de la poporul român un simulacru de supunere. Cît de iluzorie era această supunere s-a văzut la 21 decembrie 1989.

2. Eu **sper** că vom avea altă soartă, dar **nu cred** că o vom avea. Depindem de ceea ce se întîmplă în U.R.S.S. și acolo situația încă nu este deloc clară — se pare că se înrăutățește. Depinde și de alte țări. Dacă nu am mai fi dominați de nimeni, dacă relațiile dintre noi și alte țări s-ar caracteriza prin fair-play, am reuși în scurt timp să ne redresăm, am deveni chiar o țară înfloritoare.

3. Idealul nostru ar fi să ne luăm țara și să ne mutăm cu tot cu ea, undeva, cît mai departe de locul în care ne aflăm acum.

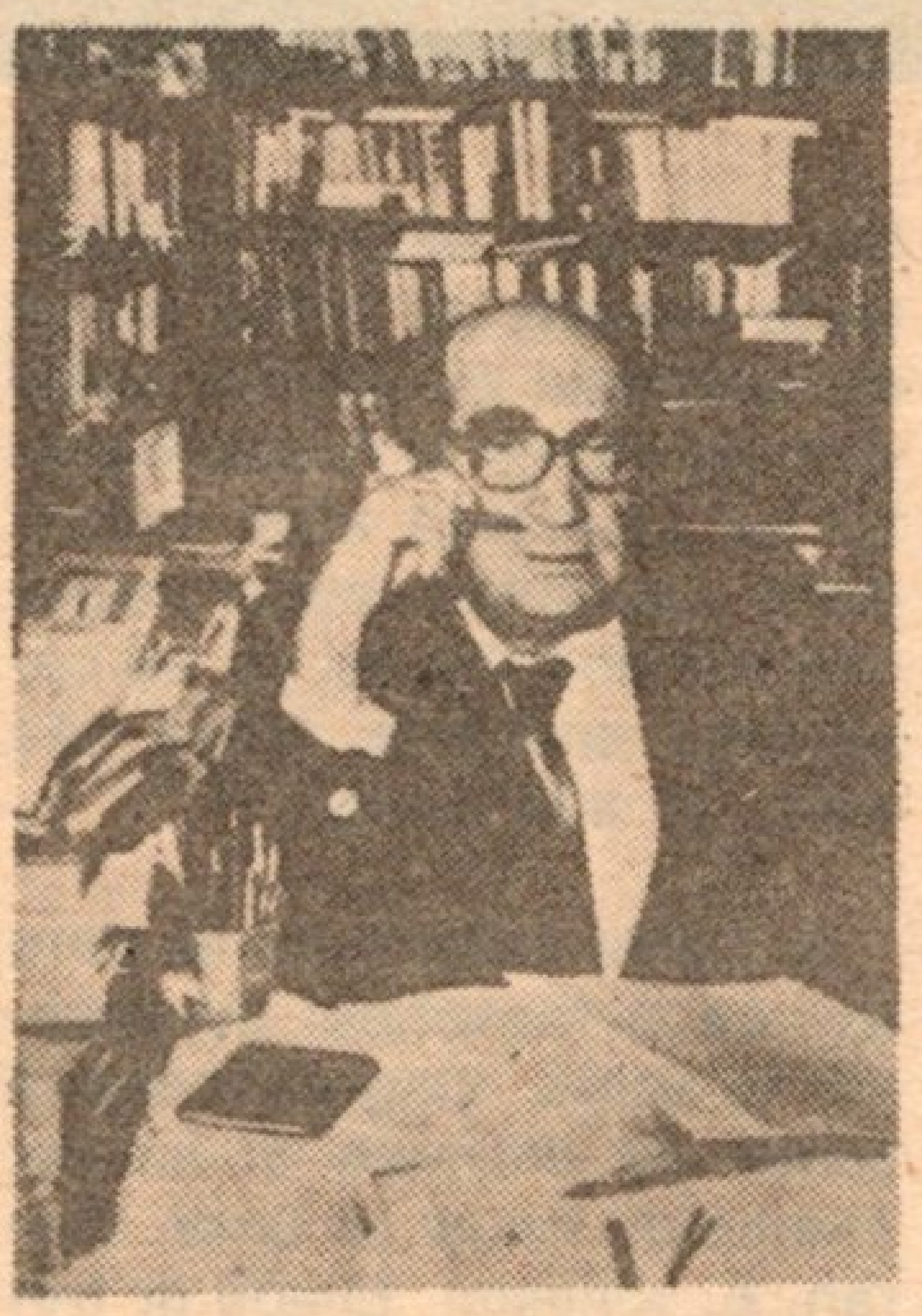

Z. ORNEA:

1. A răspunde cît de cît convenabil la această întrebare înseamnă a lua în discuție un întreg capitol din filosofia culturii românești, foarte corpolent în dimensiune și ale cărui controverse mai dăinuie și azi, fără a fi fost deloc elucidate. Este vorba de preocuparea cugetătorilor români de a surprinde sau a identifica formula sufletească a românului. Răspunsurile la această absorbantă întrebare, de interes efectiv fundamental, au fost varii, constituind sursa unor controverse care nu se vor stinge, probabil, nicicînd. Trăsăturile considerate de Cioran (în 1936) a fi caracteristice firii românului nu cred că sînt de natură să epuizeze fenomenul „matricei stilistice" a sufletului românesc. Mai toate au ca sorginte filosofia baciului moldovean din **Miorița,** pe care le aflăm și în fundamentele **Spațiului mioritic** al lui Blaga. S-a crezut și se mai crede că resemnarea fatalistă din această splendidă baladă care este **Miorița** ar fi deplin caracteristică felului de a fi al românului, mereu parcă predispus să se supună, umilit, sorții. Dar sînt în tezaurul folcloric românesc balade, strălucite estetic și poate egal de îndreptățite a caracteriza ethosul românesc, care sînt departe de a transmite un cod moral fatalist. Aș aminti **Toma Alimoș** și **Mihu copilul.** Acestea, de pildă, (mai sînt și altele) dezvăluie o dimensiune energetist-revoltată a românului, care nu se supune deloc nedreptății personificate, se luptă cu ea, lovind bărbătește adversarul. Îndrăznesc a crede că amîndouă aceste dimensiuni ar trebui luate în considerare atunci cînd se încearcă definirea sufletului românesc. Nu ignor resemnarea și scepticismul din plasma sufletească a românului. Îmi spun adesea că această din urmă trăsătură e o dovadă de inteligență (e de conceput inteligența fără o doză de scepticism sau, altfel zicînd, de simț al relativismului în istorie?) care a ferit poporul român de fanatism orb. Iar fără o cîtime de resemnare și scepticism în comportament e probabil că poporul român — așezat de soartă la răscrucea a trei imperii și, mai înainte, în calea tăvălugului atîtor năvăliri și valuri migratoare — n-ar fi putut supraviețui. Cu această trăsătură a sufletului său — Ralea o numea într-un eseu din 1928, **Fenomenul românesc,** adaptabilitate — poporul român a știut să dăinuie, viețuind, inteligent, deasupra tuturor năpastelor. Mărturisesc că în disperarea mea din anii dictaturii mă gîndeam, adesea, că această trăsătură despre care atîta au glosat cugetătorii noștri (inclusiv Blaga) a devitalizat intelectualitatea românească și românul în genere. N-am avut în întregime dreptate. Pentru că în decembrie 1989 și-a dezvăluit potențele cea de a doua componentă a sufletului românesc, cea a vitalității energetiste, activ pedepsitoare. Nu cred, revenind la observațiile lui Cioran, că românul are parte, în ethosul său, numai de pasivitate, resemnare, scepticism. Nu-i lipsește, se vede bine, nici dinamismul unui efort creator, activ și luptător. Durează, poate, mai mult ca la alte popoare, pînă se ajunge la momentul cînd aceste trăsături sufletești izbucnesc, revoltate, la suprafață (răscoala din 1907 e un alt exemplu, alături de revoluția din 1989, oricînd posibil de evocat într-o astfel de dezbatere). Cît despre vestitul aforism al cronicarului, cel ce amintea că, mereu, omul e sub vremuri, să ne amintim că tot lui îi aparține și reconfortanta observație: „Biruit-au gîndul". Iar biruința gîndului presupune acțiune și deloc resemnare.

2. și **3.** În aceste aprecieri ale lui Cioran despre destinul posibil și necesar al României aflăm elemente ale concepției sale despre misionarismul țării noastre. De fapt, cine-i citește atent cartea din 1936 (ediția princeps și nu reeditarea din 1990, mult remaniată de autor) înțelege că tînărul Cioran socotea că nu au parte de destin decît națiunile (pentru el o treaptă ascendentă a popoarelor) care își propun scopuri misionare. Întrebarea este dacă toate popoarele pot avea astfel de țeluri misionare. De-ar putea toate, lumea s-ar transforma într-o înfruntare generalizată. Pentru că, cine n-o știe, împlinirea unui scop misionar presupune, necondiționat, subjugarea — prin forța culturii sau a armelor — a altor națiuni. Cioran cita mereu exemplul misionarismului german, rus, englez, francez. Astăzi, după ce istoria însîngeratului nostru secol ne-a cam relevat suficient la ce cataclisme a dus acest misionarism, îmi place să cred că ar trebui să gîndim și în alți termeni. Misionarismul german, să nu se uite, avea două ipostaze: „Deutschland über alles" și „Drang nach Osten". Aceste ipostaze erau complementare. Cîtă suferință ne-a adus nouă și mai tuturor popoarelor europene (nu numai!) acest complementarism misionar german! Iar misionarismul rusesc? Nu a presupus el crearea acelui imperiu, azi anacronic, care ne-a păgubit și pe noi, răpindu-ne Basarabia și nordul Bucovinei? Și este evident că acest anacronic imperiu tinde să se risipească pentru că popoarele subjugate refuză să se mai supună misionarismului rusesc. Și nu au trăit aceeași realitate evanescentă imperiile coloniale englez sau francez?

Idealul nostru pentru viitorul imediat și chiar de perspectivă al României este ca ea să devină un stat democratic și prosper economic după modelul democrațiilor occidentale. Cum, de fapt, aveam posibilitatea să devenim în cele două decenii interbelice dacă forțe interne, beneficiind de reaua conjunctură externă, nu ar fi pus capăt, în 1938, acestei stări de fapt. De atunci și pînă în decembrie 1989 am tot trăit sub dictatură și dictatori. Important este să modificăm, prin educație și cultură, mentalitatea unui popor care, cu excepția cetățenilor de peste 65—70 de ani, nu știe ce este democrația autentică. Să creăm, altfel zicînd, climatul necesar aspirației firești spre democrație. Cîndva, peste cîteva decenii, dacă prin cultura și civilizația noastră, ne vom putea cîștiga respectul și reputația printre țările vecine, ale sud-estului european, va fi foarte bine. Dar nu ar fi bine să ne propunem acum, cum făcea Emil Cioran în 1936, supremația în Balcani. Aceasta îmi aduce gîndul spre protocronism (expresie concentrată a naționalismului ceaușist) care avea în substanța sa asemenea scopuri misionare. Acum cînd noi abia avem din ce ne trage sufletul, copleșiți de mizerie și avizi de democrație reală, numai de astfel de țeluri misionare nu cred că ne arde. Iar cultura noastră este, și fără deziderate misionare, de pe acum una realmente importantă nu numai în fizionomia celor din sud-estul european. Bine ar fi să avem mijloace financiare pentru a o face cunoscută — prin traduceri bune în edituri de prestigiu — peste tot în lume.

LA NOI, ÎN BASARABIA

Am fost în ultimul timp de mai multe ori în Basarabia decît în Maramureș. Întrețin relații apropiate cu mai mulți prieteni din Chișinau decît din satul Dragomirești, în care m-am născut, sau cu foști colegi de școală și n-ar fi exclus să am mai mulți și mai buni prieteni în Chișinau decît în București, sau în oricare alt oraș al Țării. Mi se întîmpla exact ca și japonezului Mya Kosey după ce a venit prima dată la noi și apoi a revenit de două, trei ori pe an, de 20 de ani încoace: „Cunosc mai bine Valea Izei — mi-a spus și a scris poetul japonez — decît Tokyo în care locuiesc. Am mai mulți prieteni în Maramureș decît în Japonia natală!"

Se întîmpla ceva cu planeta aceasta și cu oamenii ei. Ne împrumutam unii altora iluziile. E un dor de ducă general pe planeta. E o stare mondială de migrare, de plecare în țările calde și bune, în țările reci, sau racoroase, oriunde. Iubirea de Departele — cum spune Noica —, în locul iubirii aproapelui? Sațietatea de sine și foamea crescînda de Celalalt? Da, tot ce e departe luminează! Văzuta de pe Luna, noroioasa planeta Pamînt „ca un glob de aur" straluceşte.

În Basarabia ești și nu ești acasa. Poate tocmai de aceea nevoia unei noi reveniri, imediat după ce te-ai departat. Ești acasă pentru că îi simți pe toți cei din jur respirînd dinauntrul stravechi al limbii române și nu ești acasă, în același timp, pentru

Numai ruşii din Chişinău au ţinut neapărat să participe la Referendum.

LA NOI, ÎN BASARABIA

că tot ce e în preajmă, case, maşini, peisaje, cerul, lumina, zborul unei păsări, oamenii, copiii, toţi şi toate sînt frînte în două, în două imposibile jumătăţi. Iar între o parte şi alta e un zid invizibil, între o mamă şi copilul său, între două zîmbete ale unei adolescente, între două bătăi de aripă deasupra statuii lui Ştefan cel Mare, între sabia sa din dreapta şi crucea ridicată din stînga, între o bătaie şi alta a inimii trece graniţa de sîrmă ghimpată dintre două continente, dintre Asia şi restul lumii, graniţa de smoală dintre două imperii, graniţa de sînge dintre două lumi, dintre două şi două şi două incompatibile jumătăţi de istorie. Şi de fiecare dată cînd te întorci şi-ţi vezi prietenul, vrei să spargi zidul uriaş dintre faţa lui trecută şi faţa pe care o regăseşti, zidul chinezesc dintre **ce mai faci?** şi „ne znaiu", dintre **poftim** şi „ne panimaiu", dintre „da svidania" şi **la revedere,** izbeşti cu capul în zid, deşi ştii că n-ai deocamdată nici o şansă şi revii mereu cu o nouă izbitură şi tot aşa pînă la capăt.

Odată ajuns în Basarabia, jumătate din tine se bucură că nu eşti străin în acest colţ de lume, că eşti încă între ai tăi şi deodată un simplu cuvînt al lor, o expresie, un mic gest te proiectează, brusc, exact în realitatea cealaltă a negrei străinătăţi, ca în iluziile acelea optice cu cuburi albe şi negre care pot reveni în prim plan, sau trece într-o realitate secundă, întrepătrunzîndu-se, alb — negru, iluzie şi realitate, goluri şi plinuri, realitate deplină şi iluzie goală, în funcţie de unghiul din care le priveşti. Sau ca în tulburătoarele desene ale lui Escher în care păsările şi peştii, golurile şi plinurile se potenţează şi se actualizează trăgîndu-şi realitatea cu sine, fiecare specie în alt sens şi direcţie.

Imperiul slav întinde Basarabia spre stepele Asiei siberiene, România o trage spre civilizaţia lumii străvechi din care a fost smulsă şi fîşia aceasta îngustă de pămînt dintre două nesfîrşite cutremure de popoare numai printr-o minune nu se destramă şi mai rămîne ca o ţîţînă puternică încă între Europa şi Asia, între două uriaşe părţi de lume niciodată conciliabile.

ION ZUBAŞCU ■
Foto MOLDOVA PRESS

MARILOR ÎNTREBĂRI

Iata, oricine a putut vota cu mai multe buletine de vot. Te puteai legitima și cu o simpla legitimație de pilot.

Imperiul sovietic nu mai are nici o șansă. Nu vrem sa facem parte din sovetskaia imperia. Victorie!

Советская Империя
народов в нику-
ное богатство
трачено на
антюры и
рузьям -!!

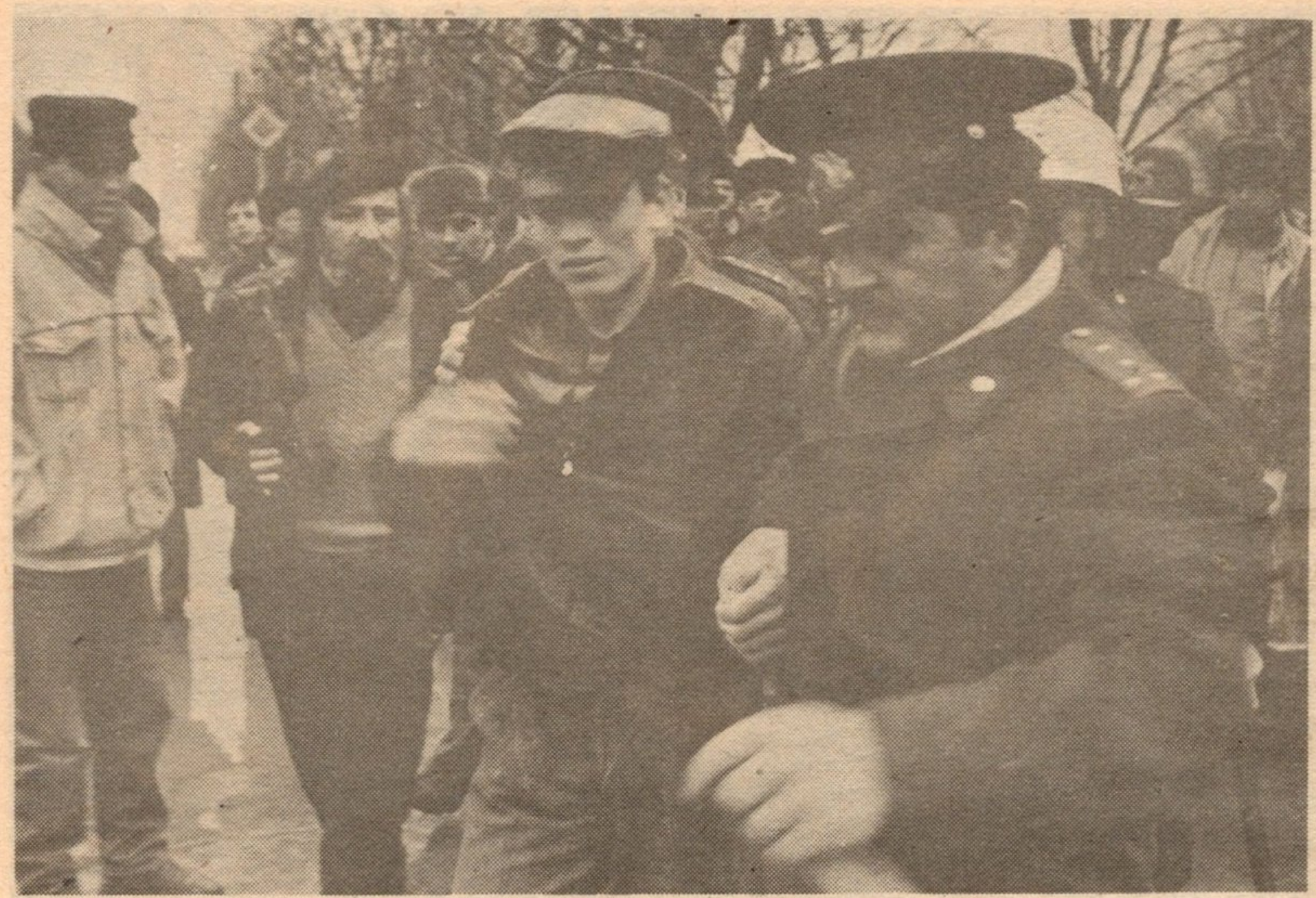

▲
Libertate între uniforme și grade mari.

În zilele Referendumului, populația s-a adunat în semn de protest în fața unităților militare.
▼

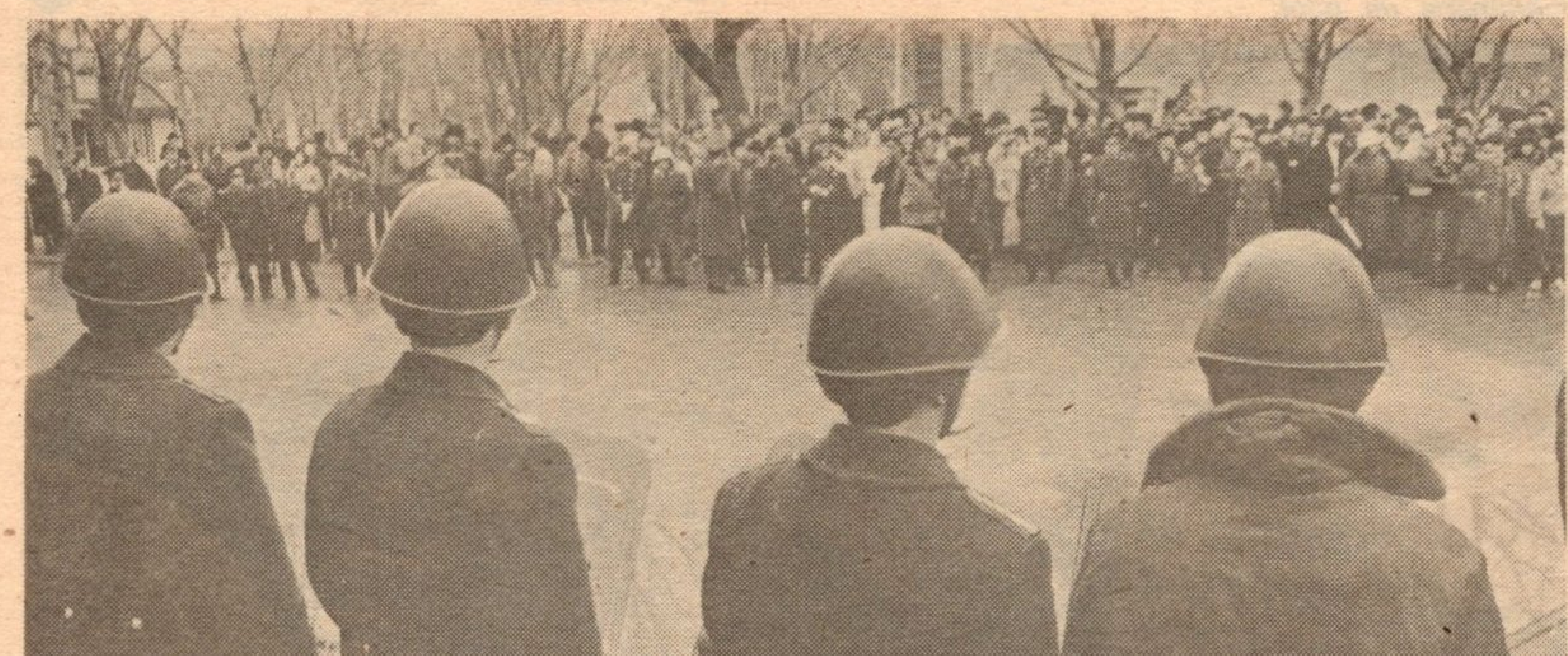

MARILOR ÎNTREBĂRI

LA NOI, ÎN BASARABIA

Monumentul lui Ștefan cel Mare a fost anume amplasat de autoritățile Moldovei sovietizate într-un colț, ascuns de arbori, al parcului din Chișinău, astfel încît actuala Piață a Marii Adunări Naționale să fie dominată de ostentativa siluetă a lui Lenin. Iată, însă, că istoria are logica ei invincibilă. Ștefan cel Mare a mai cîștigat o bătălie. Statuia lui a fost readusă de conștiința trează a românilor din Basarabia acolo unde îi e locul: la cea mai luminoasă vedere!

Timişoara:

Numărătoarea inversă a început la 12 decembrie 1989

● Armata din umbră cîștigă și pierde bătălii ● Un sindicat anticeaușist fondat în 1978 ● Eroi și martiri în jocul cu moartea.

11 decembrie. Ora 6. Deși nu e vară și nu e praf, în oraș se face curățenie. Salubritatea nu e îmbrăcată în haine portocalii ci în uniforme albastre cu epoleți. Miliția strînge manifestele aruncate, probabil dintr-o mașină, în diverse puncte ale Timișoarei: la Gara de Nord, în centru și chiar în fața sediului Miliției Județene. Manifestele, multiplicate la o mașină de scris, nu sînt prea cuprinzătoare și nici nu fac o teorie excesivă. În ele scrie, concis: „Jos tirania lui Ceaușescu!", „Jos dictatura!", „Moarte dictatorului!". Cu toată hărnicia lor, milițienii au pierdut primul tren. Înaintea lor s-au trezit muncitorii și au sosit — în gară — navetiștii. O parte din manifeste au încăput pe mîini bune. Apoi, în oraș a fost liniște.

*

Seara, începe același bal. Manifeste — mari sau mici, de tip „fluturaș" — au început să zboare prin întunericul orașului. Pentru o astfel de acțiune, economia de lumină este ideală. „Întîmplător" manifestele au fost împrăștiate la ora intrării muncitorilor în schimbul de noapte. Inevitabil, ele și-au atins ținta.

*

12 decembrie. Cu mult înainte de a se lumina de ziuă, în oraș reapar manifestele. Milițienii — înnebuniți — se apucă de curățenie. Și în această dimineață Timișoara e cel mai curat oraș al țării. Cu multă dăruire, autoritățile — cu sprijinul organelor de ordine — participă la acțiunile matinale de muncă patriotică. La sediul Inspectoratului - județean al Ministerului de Interne e lumină. Mai mult ca sigur, cineva aici se întreabă ajuns la culmea enervării: „Cine dracu' ne face porcăria asta?!". În fața celui care se ocupă cu astfel de „porcării", mulți din ofițerii și subofițerii miliției vor pocni călcîiele, strigînd „Să trăiți!" Dorel Curuțiu, atunci inginer constructor la Trustul I.A.S. Timiș, va deveni comandant al Poliției Municipiului Timișoara.[1] Pînă atunci mai sînt exact două săptămîni.

În continuare, publicăm declarațiile lui I.T. Interlocutorul nostru nu dorește, deocamdată, să-și deconspire numele. Cititorul va înțelege motivul acestei precauții, luînd cunoștință de cele ce urmează.

13 decembrie. În sfîrșit, ajunsesem în Timișoara. Condusesem toată noaptea, iar cele patru mașini ale noastre fuseseră interceptate și verificate pe traseu. Scăpasem și de data asta. Credeam că totul va decurge exact după planul stabilit cu cei patruzeci. Cine sînt cei patruzeci? Fondatorii (încă din 1978) unui sindicat ilegal, sau mai degrabă ai unei organizații de opoziție (prin propagandă, sabotaj sau revoltă organizată) față de regimul Ceaușescu. Cu ramificații în marile orașe ale țării. Nu va voi spune nimic despre structură, mecanism de funcționare și comunicare.[2]

La ultima întîlnire, realizată, fără ca autoritățile să știe, sub auspicii absolut legale, într-un oraș din Moldova, am stabilit pregătirea — în iarna '89—'90 — a viitoarei mari revolte populare pe care o gîndeam pentru primăvara lui 1990. În decursul anilor, reușisem să formăm toate pîrghiile de mobilizare a muncitorilor din marile întreprinderi, a studenților și a unei părți a armatei. Intram deci în ultimele patru luni ale lui Ceaușescu. Cel puțin, așa credeam la ora aceea. Reușisem — în ani întregi de sabotaj în „formule" mereu diferite — să obținem un număr important de arme.

În lupta aceasta subterană, aparent fără șanse, căzuseră opt din cei patruzeci. În mîinile securității, nici unul din ei nu spusese nimic. Ne intitulam în continuare „cei patruzeci" tocmai fiindcă îi consideram și pe ceilalți — din pușcării sau din neființă[3] — alături de noi. Dar știam ca lațul se strîngea. Aveam informații despre trecerea urmăririi noastre în mîinile direcției de contraspionaj. Începînd din noiembrie de cazul nostru se ocupau „băieții" generalului Macri. Era rău. Era foarte rău. Dar mai speram totuși două lucruri. Unu: să punem în mișcare mașinăria doborîrii lui Ceaușescu înainte de a fi prinși. Doi: „dosarul" acțiunilor noastre să fie preluat de oricine, în afară de un singur om, pe care, ce-i drept, nu-l văzusem niciodată: colonelul Filip Teodorescu.[4]

---

[1] *Dorel Curuțiu va fi numit de Frontul Democratic Român comandant al poliției municipale la data de 26 decembrie 1989. În 31 decembrie va primi și numirea pe linie ierarhică semnată de generalul Gheorghe Popescu, șeful garnizoanei militare Timișoara. În prezent el are gradul de maior și este locțiitor al șefului poliției municipiului Timișoara.* **(n.a.)**

[2] *Din declarațiile lui I.T. reiese faptul că „sindicatul" anti-Ceaușescu și anticomunism nu și-a încetat activitatea. Probabil că, după stabilizarea situației politice interne, membrii vechii organizații vor spune mai multe despre ei. Sau poate că nu vor spune. Decizia e a lor iar jocul al istoriei.* **(n.a.)**

Acțiunile urmau să se desfășoare în modul următor: în 14 ianuarie 1990 — manifestație la Iași. În 15 — la Timișoara. În 16 la Brașov. În 17 la Sibiu. În 29 era organizat protestul armatei și trecerea unui mare număr de ofițeri de partea noastră. Presupunînd că revolta marilor orașe nu l-ar fi impresionat pe Ceaușescu eram pregătiți să trecem la acțiunea armată. Bănuiam că nu vom obține libertatea decît cu sînge. Clipa era aproape. Pur și simplu noi, care cunoșteam la perfecție și structura aparatului de securitate și a trupelor USLA, care știam cum sa scăpăm de sub urmărirea celor specializați în filaj, **nu știam nimic din ceea ce urma să se întîmple la Timișoara.** „Jocul" de la Timișoara n-a fost al nostru, dar a fost excepțional organizat. Unde și de cine? Nu știu. Un singur lucru rămîne cert: la Timișoara muncitorimea — și întreaga populație — era gata să înfrunte orice pericol. Organizația noastră avea puternice pîrghii de ridicare la luptă a muncitorilor în noua mari întreprinderi. În 13 decembrie cîțiva muncitori unguri de la UMT și ELBA mergeau cu lumînări la casa lui László Tökés. Aflînd de acest curios fenomen, patru dintre noi ne-am dus în Piața Maria. Era, acolo, un fel de mică procesiune, desfășurată în tăcere. Cam 50—60 de oameni. Nu mai mult. Asta după amiaza. Seara — liniște. Am observat că, între muncitori, erau chiar comandanți ai unităților de gărzi patriotice. Alții treceau printre „enoriași" avînd cu unii scurte schimburi de cuvinte. Interesant — mi-am spus. Foarte interesant. Devenea clar că aici se întîmplă ceva. Trebuia să ne

La 17 decembrie, fotografiatul era interzis. Iată totuși o imagine furată printre crengile unui arbore de lîngă fostul comitet județean de partid.

---

[3] *După „eliberarea" din decembrie, cei opt au fost căutați pretutindeni. Nu mai erau.* **(n.a.)**

[4] *De fapt interlocutorul - după cum însuși mărturisește - nu cunoștea numele adevărat al colonelului Teodorescu, ci acela de Marin Teodoriu. Știa despre el ca reușise să-l prindă în 1978 pe șeful mafiei siciliene. În dimineața de 22 decembrie, I.T. și Filip Teodorescu s-au întîlnit pe treptele Inspectoratului județean al Ministerului de Interne. O clipă Teodorescu s-a oprit, privindu-l cu un zîmbet prietenos. Apoi și-a continuat drumul spre o lungă perioadă de detenție. Abia după cîteva luni, într-o seară de sîmbătă cînd Televiziunea Română a transmis în direct ședința cu public a procesului de la Timișoara (cercetarea inculpatului Filip Teodorescu), I.T. a sărit din fotoliu strigînd: „Dar eu pe ăsta l-am mai văzut!* **Mă cunoștea!"** *La data documentării noastre, I.T. formula ipoteza că Filip Teodorescu ar fi putut să dejoace, cu o mișcare, toate planurile organizației secrete, dar n-a făcut-o. De ce? Cam multe întrebări pentru o istorie atît de scurtă.* **(n.a.)**

Timişoara:

implicăm cît mai rapid şi să influenţăm mersul evenimentelor în sensul pe care-l voiam: anticeauşescu, anticomunism. Am încercat să tipărim, în aceeaşi seară, manifeste. De data asta n-am reuşit. De la ora 20, tipografia intrase sub pază. Însemna că trebuia să ne luăm şi noi măsurile de precauţie. Nu primisem încă armele şi muniţia, dar locul de depozitare era pregătit. Nu prea înţelegeam încă ce se întîmplă. Mi se părea că cineva forţează evenimentele şi are mereu avantajul primei mişcări. Securitatea? N-ar fi putut să facă aşa ceva, chiar dacă prin absurd ar fi vrut. Efectiv n-ar fi avut cum, fiindcă era supravegheată din interior. Un fel de autocontrol draconic. Atunci cine? Cum vom reuşi sa „luăm avans" şi să preluăm conducerea operaţiunii? Nu ştiam în seara aceea. Ştiam însă un singur lucru: cealaltă „filieră secretă" (dacă exista) n-avea habar de noi fiindcă nici nu ne contacta, nici nu ne paraliza mişcările. Programul ei de acţiune nu prevedea existenţa noastră. Asta ne-a făcut să preferăm supravegherea din umbră a evenimentelor, concomitent cu pregătirea „preluării iniţiativei" în momentul care ni se va părea oportun.

14 decembrie. I.T. Cineva din securitate strîngea laţul în jurul nostru. În 14, cîţiva oameni ai noştri au observat că sînt filaţi. Chestia devenea al naibii de încîlcită. Ăia ne urmăreau pe noi, crezînd că László Tökés e o idee a noastră. În felul ăsta ceilalţi rămîneau liberi în mişcări. În ziua aceea hotărîsem să plecăm în Transilvania după muniţii. Prezenţa securităţii pe urmele noastre ne-a blocat planul. Interceptarea unei asemenea acţiuni ar fi fost catastrofală. Am anunţat situaţia la locul de preluare. Înarmarea întregii organizaţii secrete din Timişoara a fost amînată pentru ziua de 18 decembrie. Atunci, armamentul urma să sosească direct în oraş, deci n-ar mai fi fost nevoie să ne deplasăm. Numai ghinionul ne mai lipsea. În rest aveam de toate. În ziua aceea trebuia să obţinem 14 pistoale mitralieră şi 18 mii de cartuşe. Dar operaţiunea s-a amînat. Am instalat totuşi posturi de veghe la Rectoratul Institutului Politehnic, deasupra Lacto-barului şi la hotel „Timişoara" unde am ocupat camere la parter şi mezanin. Aflasem că şi securitatea instala posturi similare de observare. Cîteva din ele erau — ironie! — la etajele trei şi patru ale hotelului. Cum s-ar zice, eram vecini. Situaţia nu ni se părea prea hazlie. Alte posturi de observare se aflau în Piaţa Maria. Acolo era Aurel.

*

În 1979 Aurel S. intrase în mişcarea ilegală de opoziţie faţă de regimul Ceauşescu. În 1980, în urma unei acţiuni reuşite a Departamentului Securităţii Statului, a fost surprins cu o valiză de manifeste asupra lui. A încercat sa scape lovind în cei care îi pregătiseră ambuscada, dar erau prea mulţi şi prea bine antrenaţi. Dus la „sediu" a fost interogat „cu fineţe". Zadarnic. Nu ştia nimic. Ramificaţiile sindicatului ilegal — în legătură cu un sindicat francez cu iniţiale S.I.L.A. — îi erau total necunoscute. Misiunile lui erau scurte. Lua ceva de undeva şi plasa altcuiva, după o combinaţie — mereu alta — de întîlniri. A fost repus în libertate, dar ştia că va fi în permanenţă urmărit. Nu şi-a putut folosi multă vreme (în urma încăierării şi interogatoriilor) un braţ şi un picior. Însă a continuat. Manifeste, greve, acţiuni de protest şi sabotare a politicii ceauşiste. În 1989 intră „pe fir" direcţia de contraspionaj. Adversar redutabil. Măsurile de precauţie sînt sporite, dar e imposibil să te mai ascunzi cînd Zidul Berlinului cade, cînd Ungaria nu mai e „populară", cînd în Cehoslovacia guvernul se destramă în cîteva săptămîni, cînd în Bulgaria Jivkov e demis şi se cere anchetarea lui penală, cînd Honnecker e dat pe mîna justiţiei. Valul schimbărilor democratice bate la

Nu, nu e 22. E abia 20 decembrie. Dar e Timişoara.

poarta României. Care e închisă şi straşnic păzită. În octombrie, oamenii generalului Macri depistează reţeaua timişoreană a organizaţiei ilegale. La moara arsă din comuna Gelu (jud. Timiş) e găsită şi o maşină de tipar. Nu se fac încă arestări, ca să fie atacată frontal şi prin surprindere întreaga filieră. Cei de la contraspionaj sînt versaţi. Ştiu că arestarea cîtorva membri ai organizaţiei nu le-ar aduce cine ştie ce informaţii în plus fiindcă firele acţiunilor subversive secrete nu le sînt cunoscute executanţilor. Deci, se aşteaptă. Cercul se strînge. Începe Congresul al XIV-lea al PCR. Care se termină ca şi cum n-ar fi fost. Întregul popor aşteptase de la acest congres o ultimă salvare, măcar acum, după plata totală a datoriilor externe. Nimic din toate acestea. Delirul vorbelor. La al XIV-lea Congres-Ceauşescu reales. România — între perestroika sovietică şi ruinele zidului berlinez — rămîne o ţară închisă.

La sfîrşitul lui noiembrie, direcţia a V-a a DSS înregistrează un număr suspect de mare de turişti sovietici în Timişoara. Cote sporite dobîndeşte şi turismul maghiar. László Tökés devine — datorită canalelor de informaţii ungare — un „caz". Cunoscut şi la Comitetul Politic Executiv. Şi la Departamentul Securităţii Statului? Bineînţeles. Tökés e o figură familiară securităţii de ani de zile. Despre el se ştie tot. Chiar şi ce misiune are. Se ştie şi se aşteaptă. DSS face joc dublu? Asta o va lămuri, mult mai tîrziu, istoria. Dar iată că noiembrie precipită lucrurile. Calificarea echipei României în COPPA del MONDO (după meciul cîştigat cu Danemarca) provoacă în Timişoara o manifestaţie studenţească, transformată în demonstraţie politică. De la „ROMÂNIA" se ajunge la „VREM MÎNCARE!", „VREM CĂLDURĂ!",„LIBERTATE". Forţele de ordine intervin prompt. Studenţii sînt readuşi în cămine şi unii din ei exmatriculaţi. Se fac şi cîteva arestări. În Timişoara s-ar părea că e din nou linişte. Nu e. În 23 noiembrie un grup din sindicatul ilegal timişorean organiza o greva de revendicări sociale la UMT. Întreprinderea e încercuită de miliţie. Nimeni nu iese, nimeni nu intră. Sînt arestaţi: Aurel Pitiu, Mişu, Ioji, Mihuţ, Pop. Ridicarea lor întăreşte hotărîrea muncitorilor. Toată ziua întreprinderea nu lucrează. Nu lucrează nici în 24. Nu lucrează nici în 25 — şi iată că în 25 deţinuţii sînt eliberaţi. Faptul în sine este greu de înţeles. În nici un caz, oricît ar fi fost de forţat, un instigator la grevă de protest împotriva regimului n-ar mai fi văzut lumina zilei. Ce s-a întîmplat? E de bănuit o singură variantă. Peste decizia miliţiei locale de a efectua arestări s-a abătut o alta, surprinzătoare, dar de necomentat. Aceasta nu putea fi decît a DSS, întrucît factorul politic de decizie n-ar fi acceptat, în nici un caz, punerea în libertate a unor „instigatori" care, cu un cuvînt, puteau ridica întreaga întreprindere.

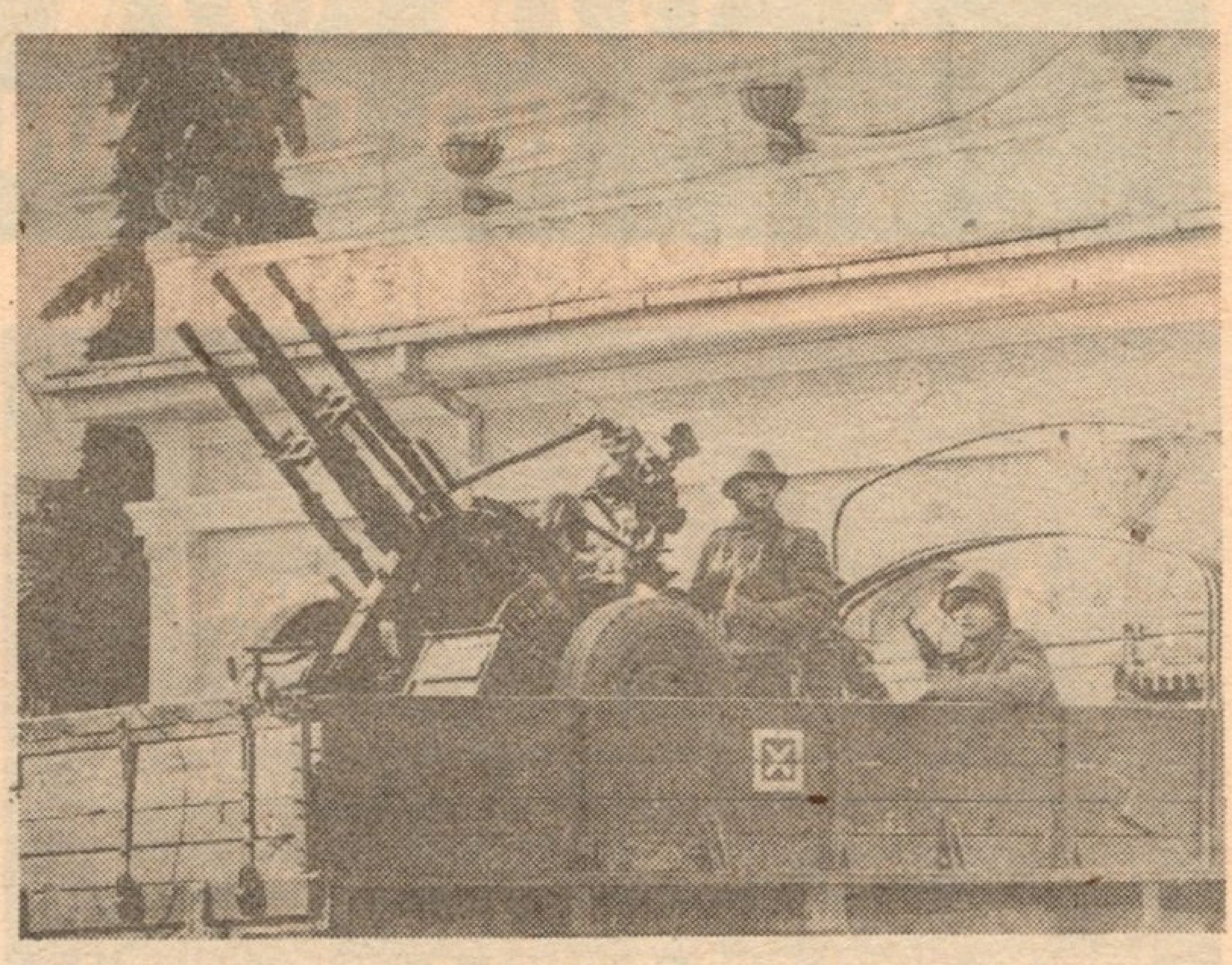

21 decembrie. În cine va trage armata?

În 25 noiembrie „filiera timişoreană" a luat, la rîndul ei, o decizie importantă. Jocul nu mai putea fi prelungit. „Scăpaseră" acum doar ca să fie prinşi toţi, cu probe, data viitoare. Nu mai era drum de întoarcere. „Trebuie creată o situaţie conflictuală" — a spus cineva. „Nu — a răspuns Aurel. **Situaţia există. E momentul László Tökés.**"

Era „momentul László Tökés" pregătit minuţios din exterior? Posibil. În orice caz, la Timişoara a început o interferenţă de metode şi acţiuni în care un rol important l-a jucat sindicatul ilegal. În 15 decembrie, Timişoara era străbătută de o reţea de raze infraroşii, invizibile cu ochiul liber, pornind din surse diferite, care — unele se ignorau reciproc. Doar punctul lor de convergenţă era, deocamdată, cert: Strada Timotei Cipariu nr. 1.

RADU CIOBOTEA ■

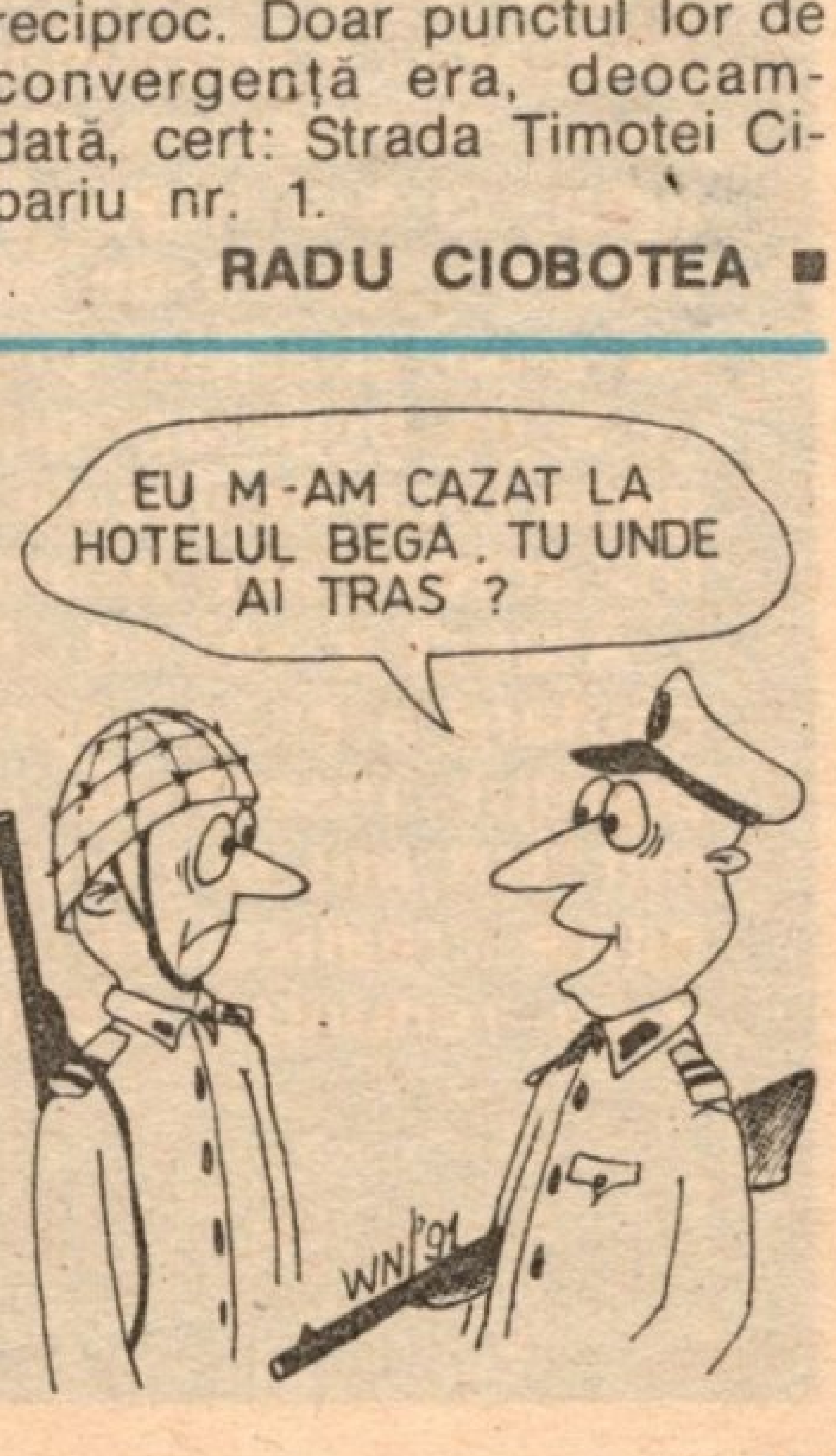
EU M-AM CAZAT LA HOTELUL BEGA. TU UNDE AI TRAS ?
WN '91

FLACĂRA
80 DE ANI

Așa cum a fost veacul

Poate că nici un cuvînt sau o mulțime de cuvinte meșteșugite, poate că nici un sentiment sau un mănunchi de sentimente cu aripi nu vor reuși să redea, vreodată, starea pe care ucenicul sau cititorul revistei „Flacăra" de azi o trăiește atunci cînd încearcă a răsfoi colecția acestei publicații ce trece prin veac.

În peisajul încărcat al presei românești, mai exact spus al spiritualității românești, revista „Flacăra" este un bun național. Ea nu a aparținut și nu aparține vreunei epoci sau conjuncturi, datorînd totul în primul rînd celor care acum 80 de ani au scos-o în lume, precum și celor care după aceea, prin vremi și cu oameni, au continuat și poate că au încercat, atît cît le-au fost puterile și talentul, să îmbogățească ceea ce era de îmbogățit, să înfrumusețeze ceea ce era de înfrumusețat, să îndrepte ceea ce era de îndreptat. Traversînd un secol uluitor prin evenimentele sale, revista „Flacăra" n-a făcut altceva decît să continue, fiind asemenea unuia dintre cele mai tulburi veacuri. Revista „Flacăra" e întocmai ca secolul douăzeci românesc. Nicidecum altfel. Revista nu și-a ieșit din timp, ci s-a îngemănat cu el, fiind în serviciul valorilor ce țin de om și umanitate. Să nu uităm că anul apariției primului ei număr se situează în acea belle-epoque cînd omenirea se mai legăna încă în iluziile unui paradis ce părea pentru totdeauna asumat.

Atunci a apărut „Flacăra" și poate că această căutare a ei, de aproape un veac, a paradisului pierdut, înseamnă un sens ce-nchide în el un mit. Un mit la care, oricît de aspre au fost condițiile, realizatorii și cititorii revistei „Flacăra" n-au renunțat niciodată!

Anul I, nr. 1, 22 octombrie 1911

Aventura spirituala a revistei „FLACĂRA" — literară, artistica, sociala — tipărită în atelierele Socec și avînd Redacția și Administrația în str. Parfumului nr. 3, București, cu zi de apariție sîmbata, începe, deci, la **22 octombrie 1911.**

Revista se deschide cu articolul „Un vis" de I.G. Duca și gazduiește semnăturile lui G. Coșbuc, Radu Rosetti, Șt. O. Iosif, D. Anghel, M. Sadoveanu, Ion Scurtu, P. Locusteanu, C. Banu. Pe una din paginile de încheiere a revistei citim lista colaboratorilor săi: I. Agârbiceanu, T. Arghezi, I. Brătescu-Voinești, Victor Eftimiu, N. Gane, Emil Gîrleanu, Ion Minulescu, G. Murnu, Al. Vlahuță și mulți alții — 83 de nume de primă marime ale vieții spirituale românești la 1911.

Deși traia Caragiale, se pare că steaua cea mai de sus era, pe moment, cea a lui Delavrancea. Primul număr al revistei poartă pe copertă portretul dramaturgului și propune cititorilor un interviu cu Delavrancea.

Primul număr al revistei „Flacăra" avea 10 pagini și costa 10 bani. Să nu uitam ca pe atunci încă mai circulau bani de aur și monede cu gaura la mijloc!

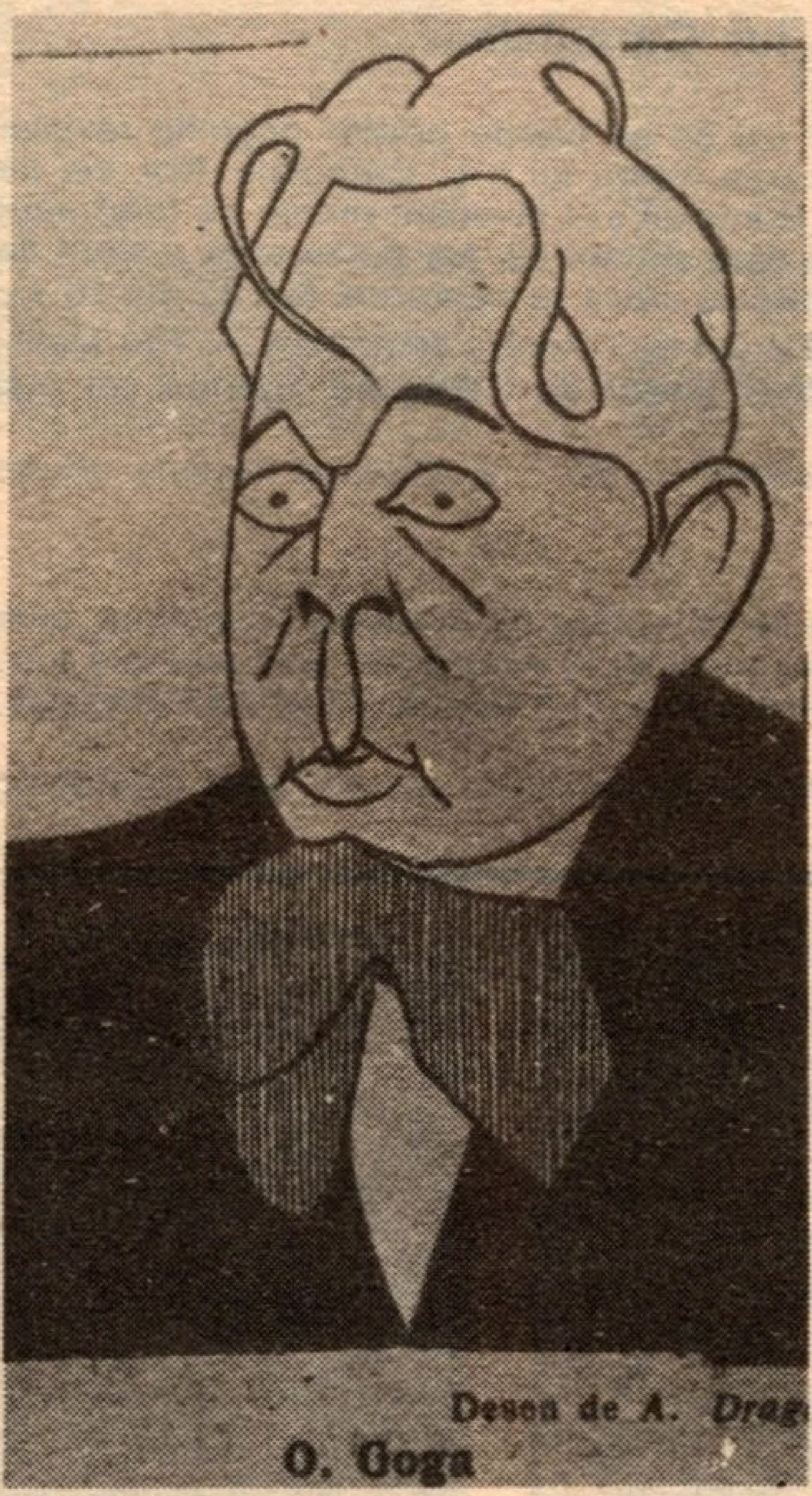

Întîmplări din Anul I

- Un colaborator de excepţie în nr. 2 – Aurel Vlaicu, autorul articolului „Impresii din văzduh". Vlaicu era pe-atunci, pentru omul obişnuit, cam ceea ce este Prunariu astăzi. Trăia Vlaicu!
- Emoţionante descoperiri în nr. 3 – Octavian Goga, tînăr poet, publică, sub semnătura autografă, 3 sonete, iar Ion Minulescu a sa „Romanţă a Necunoscutei".
- In viaţa lumii s-a întîmplat ceva: un om sensibil şi blînd, iubitor de literatură şi albine, a primit premiul Nobel. Numele său – Maurice Maeterlinck. „Flacăra" îi dedică două dintre numerele sale.
- Numărul 9 cuprinde o convorbire cu G. Coşbuc, precum şi o imagine care grăieşte despre armonia de-atunci a lumii româneşti. Este vorba de un instantaneu al „arhivei fotografice Voinescu", intitulat „De la banchetul scriitorilor". Pe-atunci domnii scriitori aveau puterea de a participa, laolaltă, la un banchet unde se bea vin adevărat.
- Întreprinzător, grupul de editori şi redactori a lansat, tot în 1911, Biblioteca „Flacăra". La numerele 1, 2 şi 3 găsim volume ce îndeamnă la romantism şi visare măreaţă şi deşartă: „Furiile Amorului", „Amintirile lui Napoleon", „De pe tron pe eşafod". **Da!**

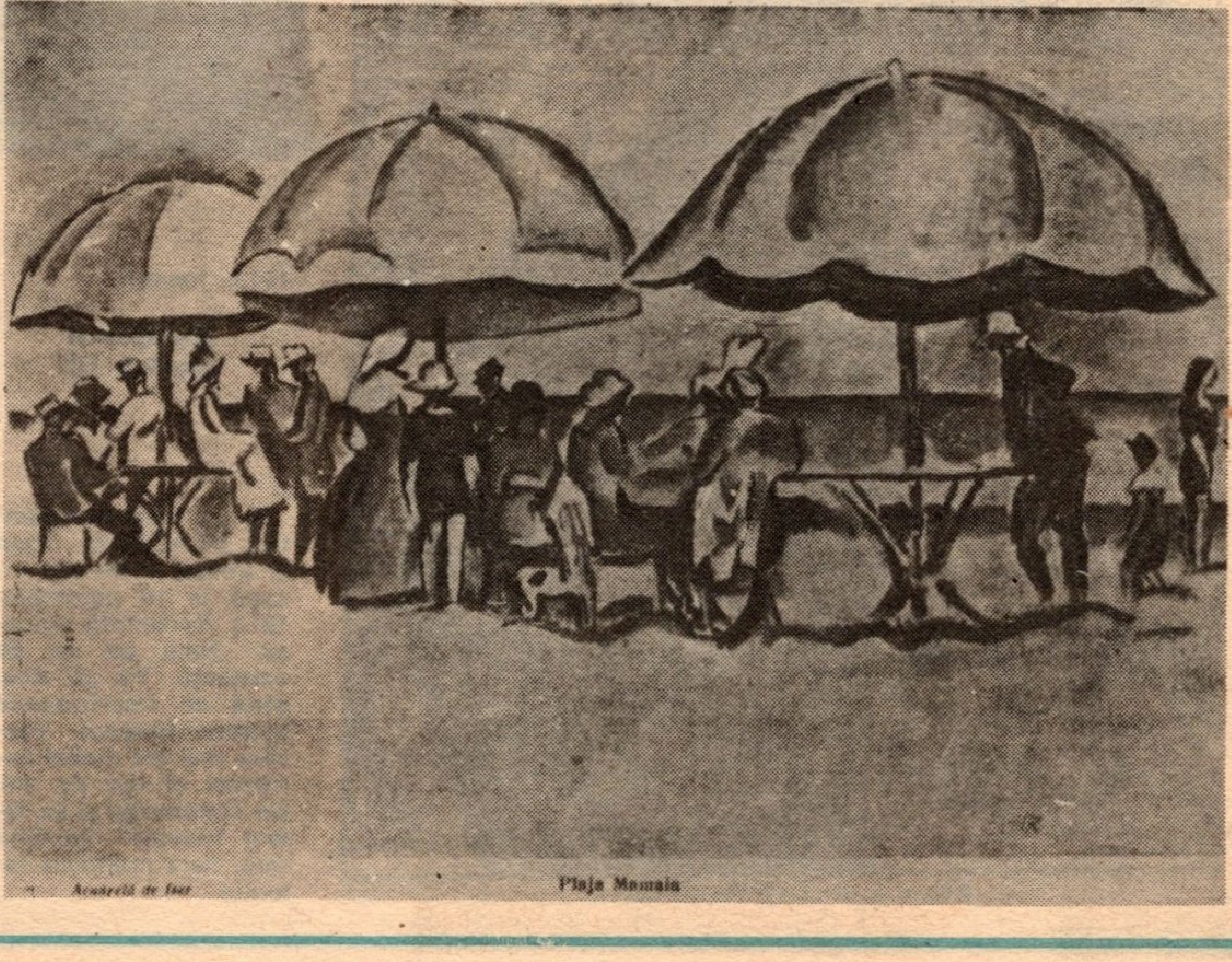

Sfîrşitul lui Caragiale

Nimic nu-l tulbură mai mult pe cel ce se pierde printre paginile revistei „Flacăra" din anul 1912 decît evocarea morţii lui I. L. Caragiale. Noi, cei de azi care l-am studiat pe Caragiale la şcoală şi-l invocăm mereu ca fiind unul dintre cei mai vii dintre noi toţi cei care sîntem vii, am putea avea o stare de şoc. Caragiale trece în lumea umbrelor, adică în nemurire. Nr. 35 din 16 iunie 1912 este un strigăt întru totul omenesc. Printre semnatari — Titu Maiorescu. Delicată, revista publică două poezii de Caragiale. Spiritul cel mai acid producea, deci, poezii!

Următorul număr al revistei „Flacăra" — 36 — publică pe copertă ultima fotografie a lui Caragiale. Adio!

O tempora!

Nr. 33 din acelaşi an 1912 este polemic. Ceva se-ntîmplase nu în lumea Colentinei, ci la Academie. Pe copertă, sub titlul „În cinstea celor respinşi la Academie" sînt adunate portretele lui D. Anghel, Caton Theodorian, Haralamb Lecca, Ion Gorun, Cincinat Pavelescu, Victor Eftimiu.

S-a înşelat academicul, maturul corp? Dumneata, iubite cititor de azi, prea învăţat cu gîlceava cotidiană, ce părere ai?

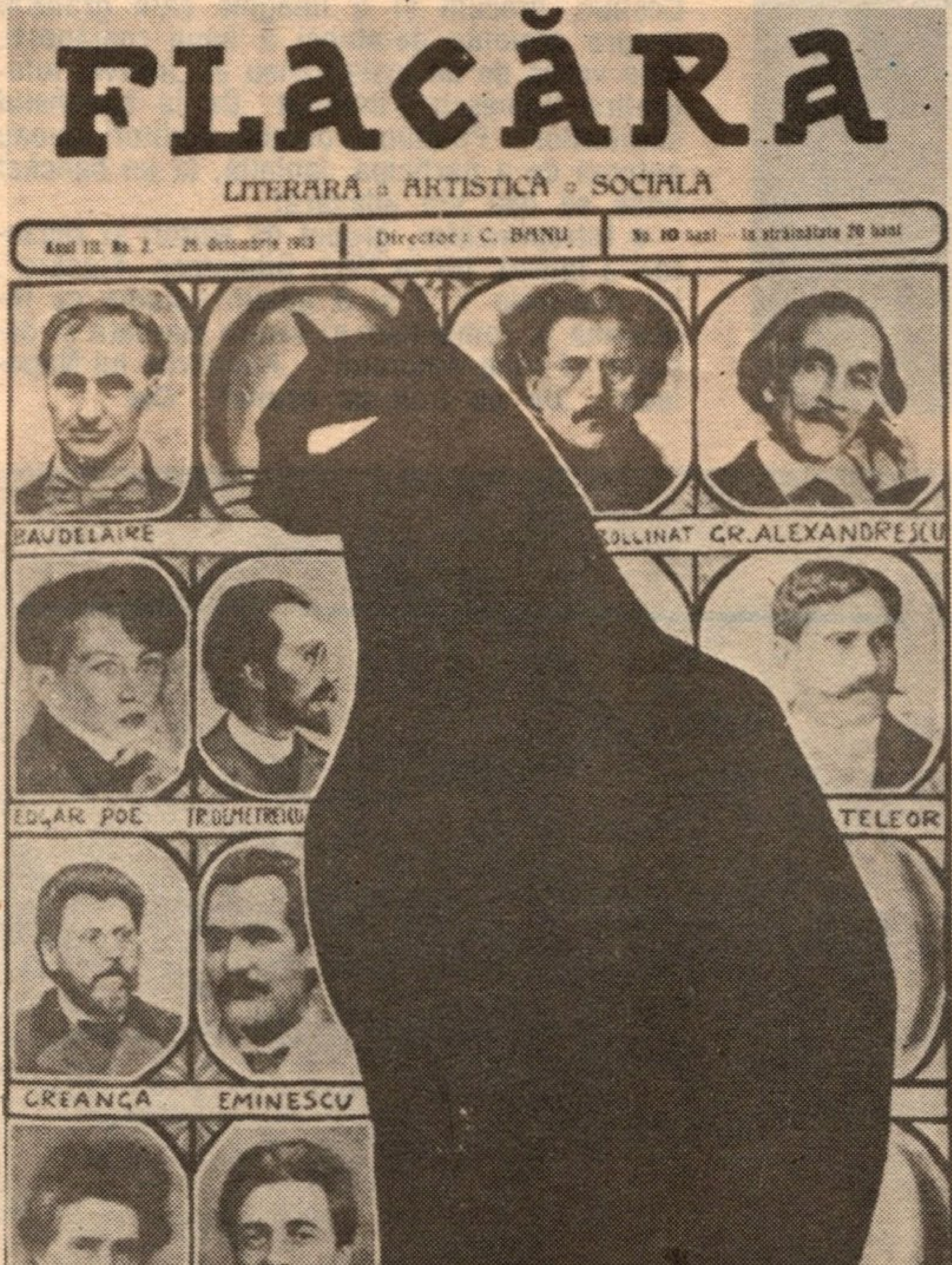
FLACĂRA
LITERARĂ ARTISTICĂ SOCIALĂ
Anul III. No. 2. — 26 Octombrie 1913
Director: C. BANU
No. 10 bani — în străinătate 20 bani
BAUDELAIRE
CINCINAT
GR. ALEXANDRESCU
EDGAR POE
TR. DEMETRESCU
TELEOR
CREANGĂ
EMINESCU
CAZABAN
DEMETRIUS
PISICA IN LITERATURĂ

m. Gârleanu şi I. Basarabescu în timpul campaniei din Bulgaria

1913, toamna

Începutul anului III

E un timp bun pentru „FLACĂRA". Anul al treilea al revistei începe la 19 octombrie 1913. Redactorii notează: **„Încă un an de existenţă. Va să zică, pînă să împlinească semicentenarul, Flacăra mai are numai patruzeci şi opt de ani. Cu Dumnezeu şi cu talent înainte!"** Sămînţa rară, fiară preţioasă talentul...

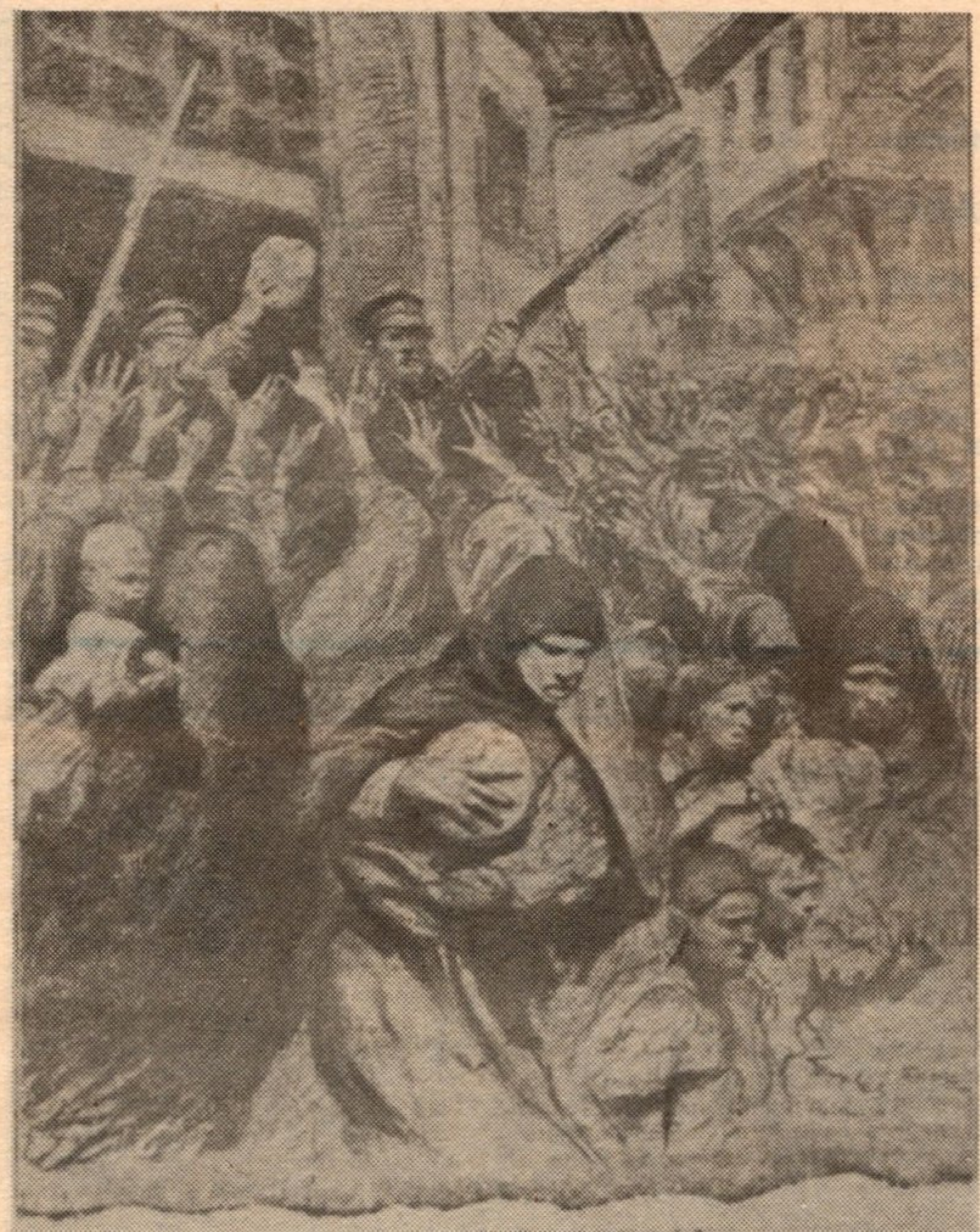

Războiul : Lipsa de alimente şi panică

Asasinat la Sarajevo

Ocaziunea fusese creata demult, prilejul lipsea. Dar timpul, şi istoria odata cu el, nu se-mpiedica nici macar de moştenitorul tronului Habsburgilor. În iunie 1914, la Sarajevo este asasinat arhiducele Frantz-Ferdinand. Calatorea cu el contesa Hohenberg. Ce cautase arhiducele tocmai într-un cotlon al precarului sau imperiu? Orice argumentaţie duce cu gîndul la fatalitate.

„FLACĂRA" nr. 36 din 21 iunie 1914 comenteaza acest eveniment tragic ce avea sa fie semnalul a aproximativ 5 milioane de morţi violente şi al prabuşirii unei lumi.

Anno domini 1915

Editura şcolară „FLACĂRA“

În 1915, redacţia „FLACĂRA" se prezinta publicului romånesc cu o Editura şcolară ce scotea „abecedare şi carţi de citire". Căci nu este o alta zabava. Deşi razboiul pustia Europa, la Bucureşti, FLACĂRA lucra pentru viitor, adunînd între scoarţe, între tartaje, manuale semnate de Spiridon Popescu, Ioan Baboia, G. Coşbuc, D.D. Patraşcanu, Petre I. Radulescu.

Premoniţia poetului Săulescu

Cum mergi spre Braşov, în munţi, prin locuri înalte, acolo unde şoseaua se chirceşte în fără de sfîrşit serpentine, găseşti mormîntul unui poet: M. Saulescu. O speranţa a poeziei naţionale cazuse în 1916, aparînd crestele Carpaţilor.

Cu un an mai înainte, poetul M. Saulescu semnase în revista „FLACĂRA" poemul „Despartire": „De-acuma plec... Da-mi mîna. / — Tresare-n noi o lacrima acum? / Priveşte-ma de la fereastra / Cum trec pe drum; / Coboara din privirea ta albastra / O raza umedă, acum / Şi lasa-ma sa plec..." (**„Flacăra“,** 31 octombrie 1915).

Cărţile, căpătîi

Viaţa economica a României se stinge încet-încet. Dovada o constituie reclamele, din ce în ce mai puţine. Revista devine mai subţire, gîndul cu mult mai transparent decît înainte. Peste timpi rămîn, însa, carţile. În 1915, în Biblioteca „FLACĂRA" publica importanţi autori români: M. Sadoveanu, D. Anghel, Şt. O. Iosif, Victor Eftimiu, Al. Cazaban, Natalia Negru. Nume pe care le ştim şi noi, cei de azi.

Salonul „FLACĂRA" 1911-1916

O penița sigura și plina de talent umoristic introducea în paginile revistei „FLACARA" oamenii vremii. Cercetarea lor prin grațiile artei plastice este o delectare a ochiului și a spiritului, de-atunci și de azi. Chipurile creionate se însoțesc într-un adevarat salon artistic, precum și într-o sugestie de club de originalitați. Unele de mult tocite și a caror memorie o mai pastrează doar „FLACARA"...

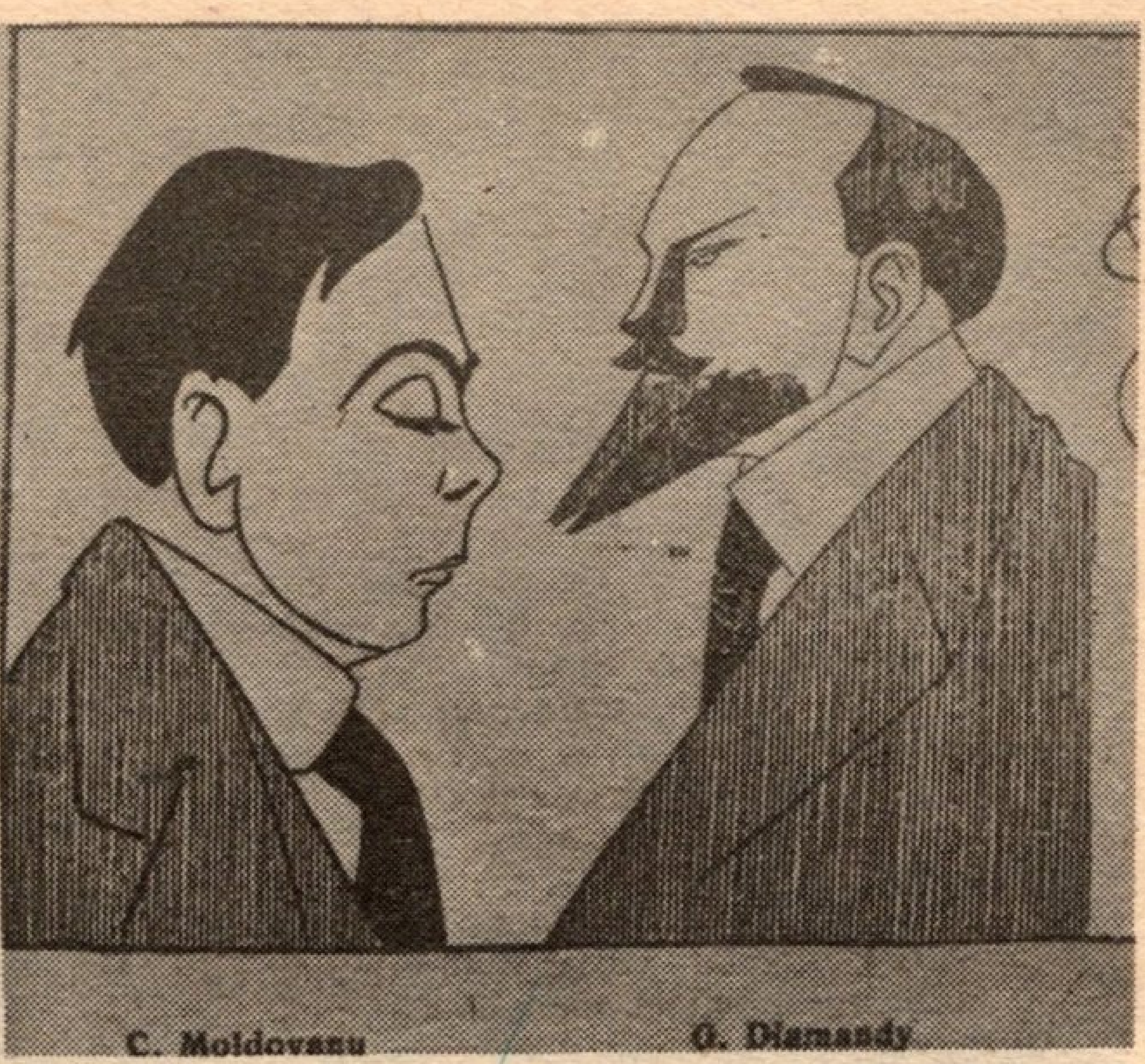

C. Moldovanu G. Diamandy

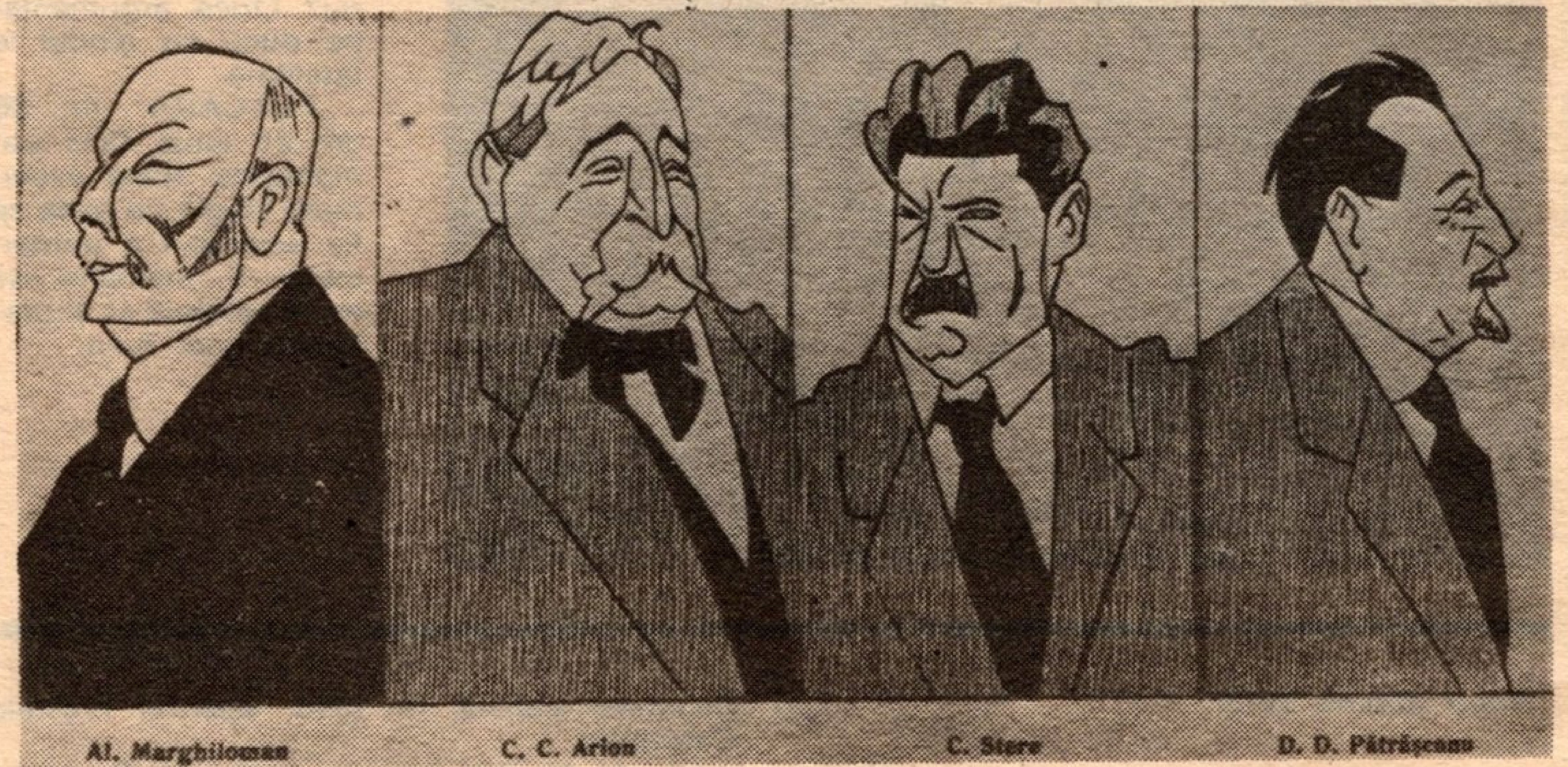

Al. Marghiloman C. C. Arion C. Stere D. D. Pătrășcanu

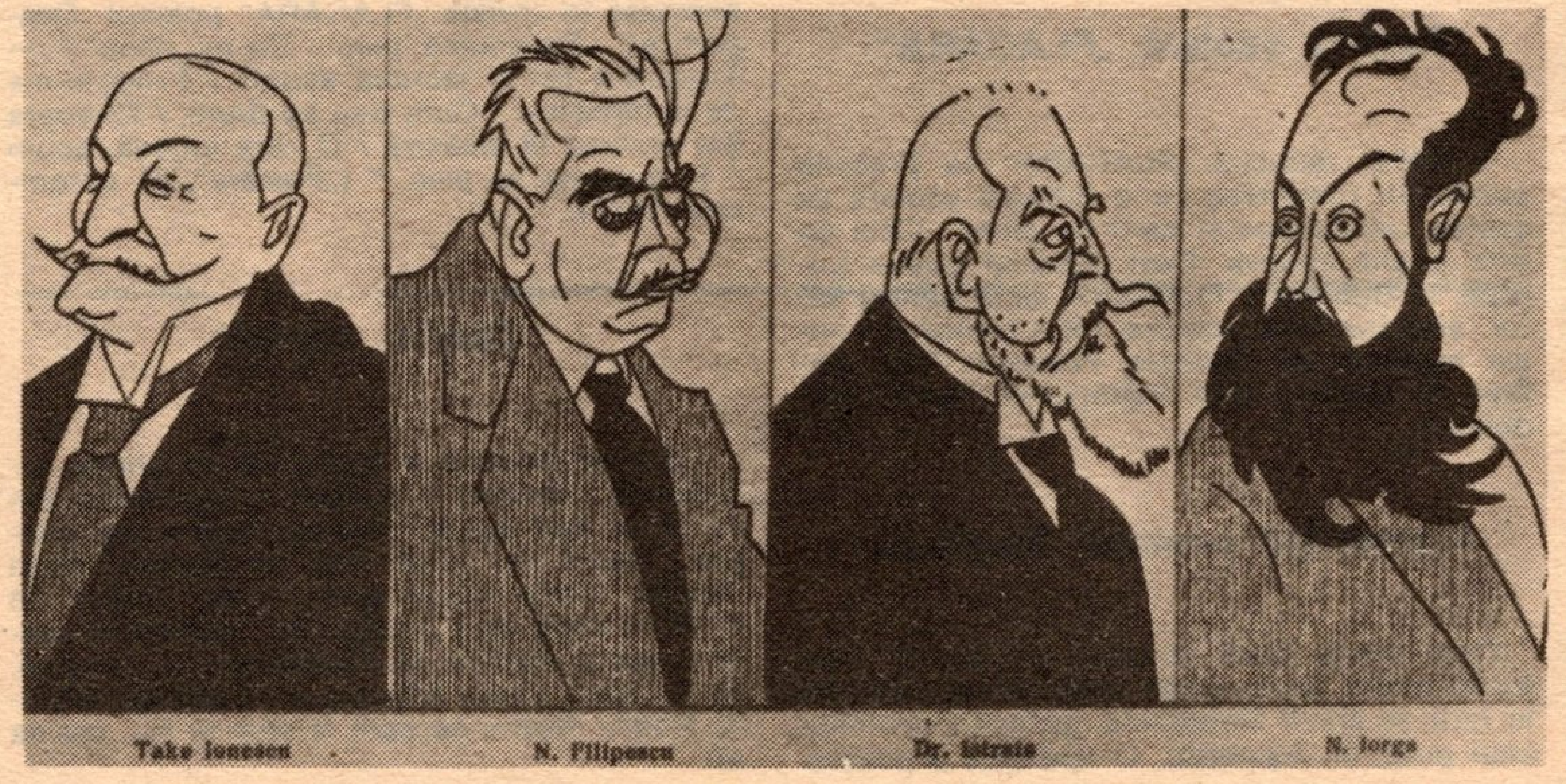

Take Ionescu N. Filipescu Dr. Istrate N. Iorga

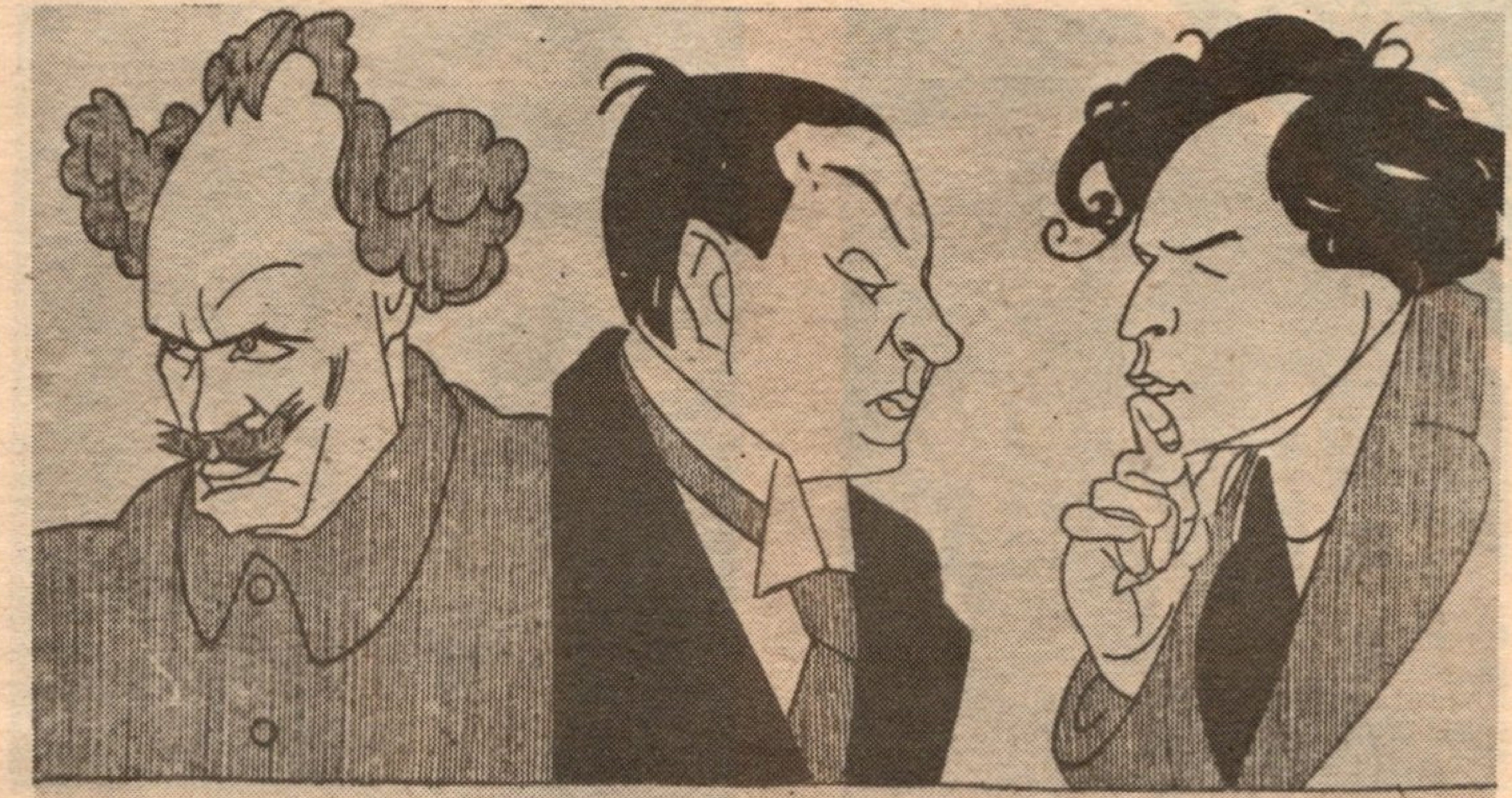

B. Delavrancea A. de Herz V. Eftimiu

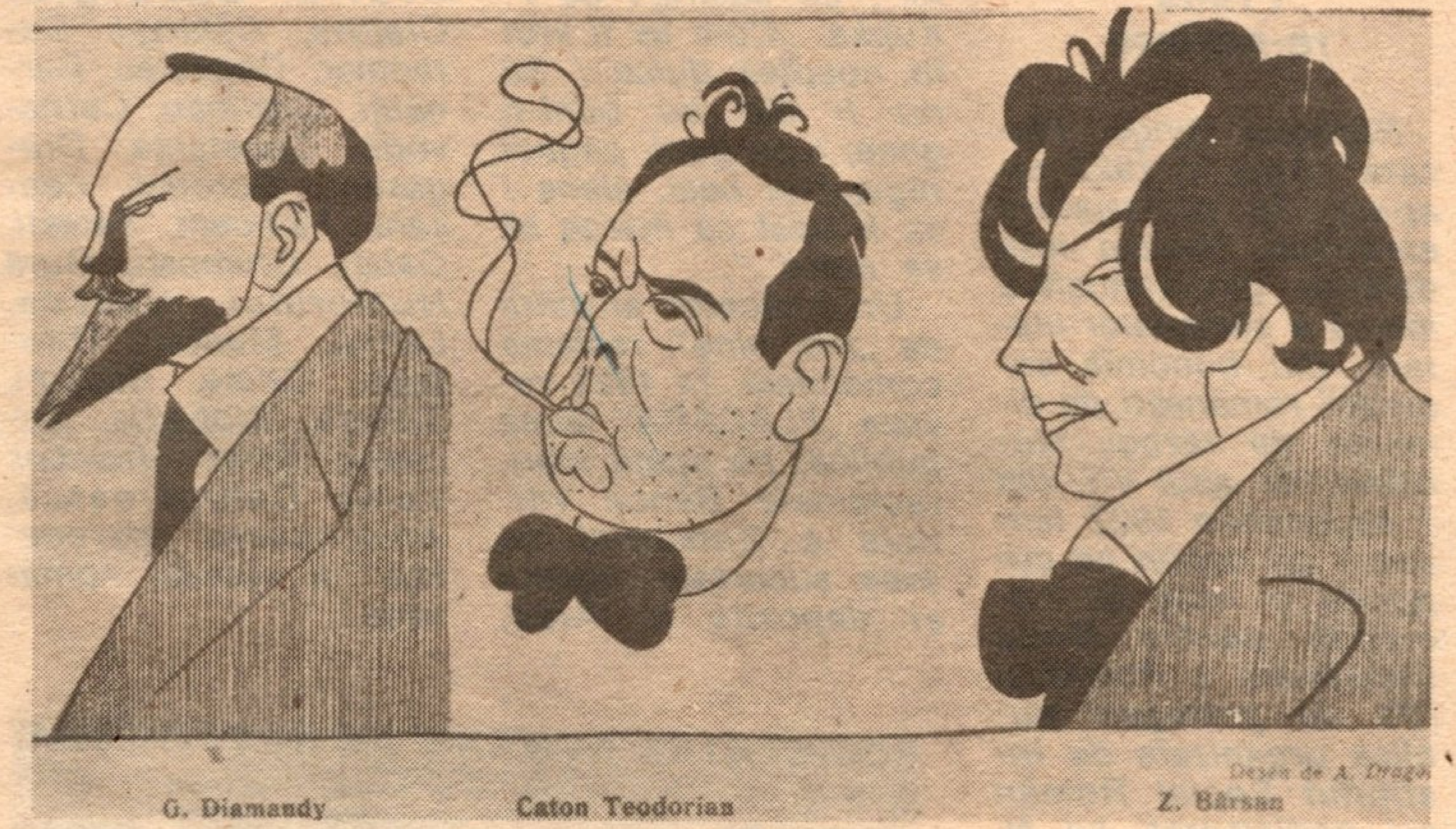

Desen de A. Dragu

G. Diamandy Caton Teodorian Z. Bârsan

La moartea reginei Carmen Sylva

27 februarie 1916, FLACĂRA — ediție cernită. Carmen Sylva, regina cu părul alb, nu mai este. Redacția „Flacăra" preia și publică, sub titlul „Doliul literaturii", discursul lui Duiliu Zamfirescu rostit la Academia Română cu prilejul trecerii în neființă a reginei literate Carmen Sylva. Iată cuvintele de încheiere ale discursului: „Resturile pămîntești vor merge să se odihnească în cripta lui Neagoe Basarab, alături de ale lui Carol cel Mare, dar sufletul Ei va pluti în jurul nostru ca un nimb de apărare și o făgăduință".

În același număr, „Flacăra" publică poezia „În grădina publică" de Carmen Sylva: „O, glas din cer, privighetoare, / O, de-aș putea ca tine spune / În viers de vrajă 'nălțătoare / Iubitele povești străbune".

Alăturat, citim texte închinate reginei de C. Banu, E. Lovinescu, Victor Eftimiu.

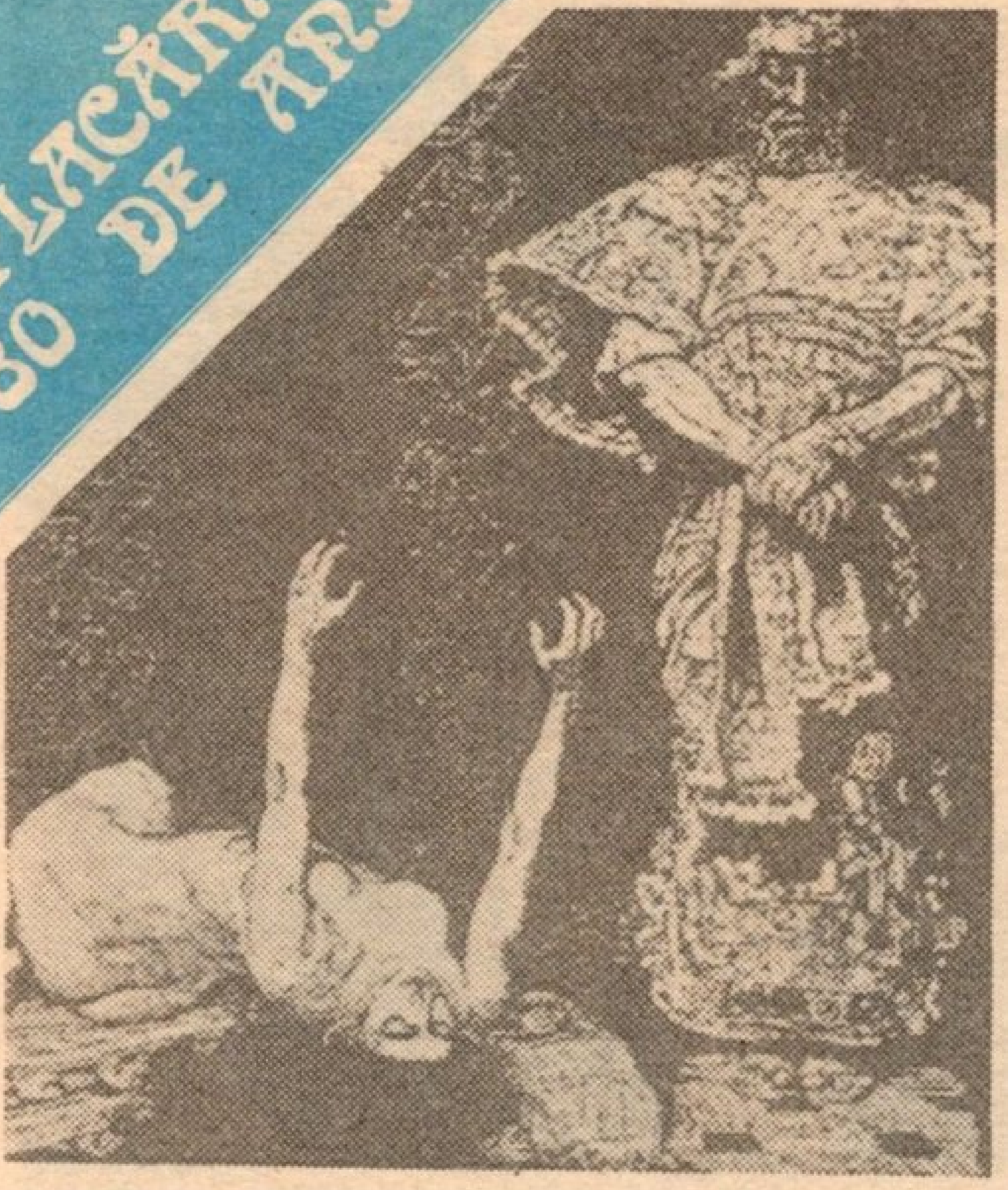

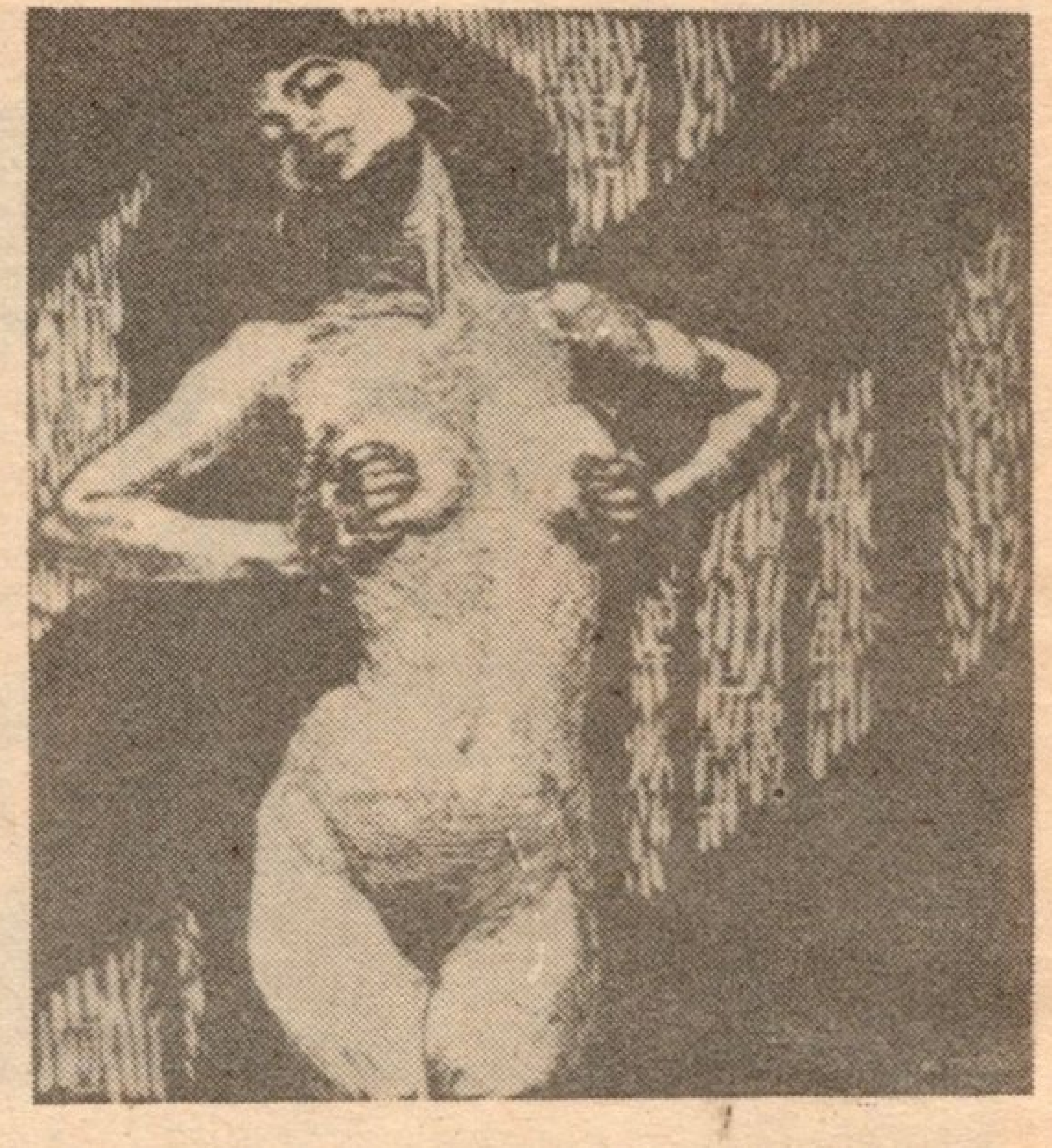

Prima re-naştere

Războiul stinge „Flacăra". Abia în 1922 reapare, în dimensiuni europene. Revista iese definitiv din atmosfera intimă a saloanelor literare, din bonomia societăţii româneşti de dinainte de război. Numărul 35, anul VII, din 1 septembrie 1922 lansează un cupon ce cuprinde o notă de comandă pentru Noua Constituţie a României (23 de prelegeri publice organizate de Institutul Social Român cu participarea lui N. Iorga, Vintilă I. Brătianu, Virgil Madgearu, Constantin Bacalbaşa, D. Gusti), cu o anexă ce conţine Noile Constituţii Europene (536 pag. plus VIII pagini, legat 125 lei). Vocaţia socială a revistei rămîne întreagă.

În acelaşi an al unor noi începuturi, în nr. 27, F. Aderca traduce din „Cîntarea Cîntărilor", cu ilustraţii de F. Kupka: „Cum aş fi vrut în noaptea dulce / Să nu fi dat cu ochi-n gene; / pe gard, păunul răguşit şi beat, alene / să fi ţipat că merge să se culce...".

Un indicator al stării de „mai bine": reclama comercială. În 1922 revista „FLACĂRA" făcea publice, pe spaţii mari, reclamele Băncii viticole a României ce avea sucursale, agenţii şi depozite în Arad, Alexandria, Braşov, Brăila, Bazargic, Craiova, Călăraşi, Caraomer, Cogealac, Cernăuţi, Chişinău, Cernavodă, Constanţa, Drăgăşani, Dorohoi, Focşani, Fălticeni, Feteşti, Galaţi, Ghimpaţi, Gura Humorului, Isaccea, Lehliu, Mediaş, Odobeşti, Oltina, Rădăuţi, Silistra, Slobozia, Suceava, Siret, Urziceni, Valea Călugărească. Ameţitoarea „caracatiţă" a vinului românesc...

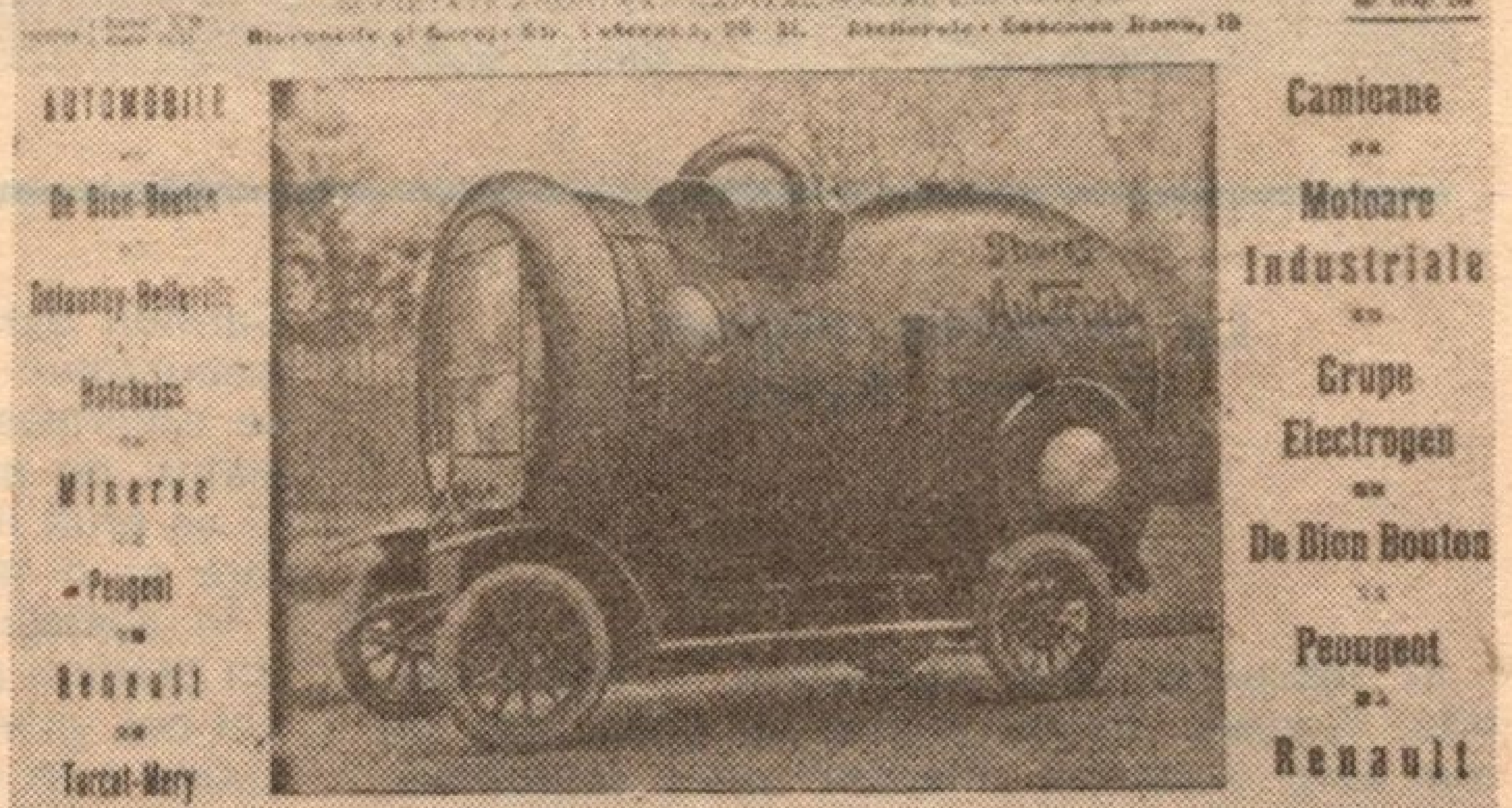

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE AUTOMOBILE

Automobile
De Dion-Bouton
Delaunay-Belleville
Hotchkiss
Minerva
Peugeot
Renault
Turcat-Mery

Camioane
Motoare Industriale
Grupe Electrogen
De Dion Bouton
Peugeot
Renault

PHARES AUTEROCHE
Instalaţie de lumină electrică pentru automobil — VERRE TRIPLEX
Accesorii pentru automobile. Pneumatice şi articole de cauciuc Le Gaulois şi Excelsior

Mai 1952

A doua re-naştere sau anii cîinelui

La anii '50, secolul XX românesc intrase în suferinţă. Undeva departe, înspre vest, cineva trăsese o cortină de fier. Spectacolul infernal din Răsăritul Europei nu mai interesa pe nimeni. Milioanele de înrobiţi din România, Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Germania de Est, Bulgaria, Albania, Iugoslavia rămîneau vînduţi şi uitaţi în mîna ruşilor, ca altădată, cu aproape şase secole în urmă, în mîna turcilor. Atrocităţile din lagărele de exterminare naziste şi cele din Rusia Sovietică îşi făceau loc în această parte de lume cuprinsă de Imperiul Răului.

Floarea naţiunii române fusese băgată în puşcării şi lagăre de exterminare. Cît rău vor fi adus sovieticii în aceste ţări, cîte suferinţe vor fi pricinuit ei acestor popoare? Ev Mediu întunecat, Vale a Plîngerii. Niciodată muscalii sau turcii n-au adus bine acestor locuri. Niciodată...

În mai 1952 apare noua serie a revistei „FLACĂRA", „revistă lunară social-politică şi literar-artistică" gardată de portretul celui mai mare asasin şi torţionar al secolului – Iosif V. Stalin. „Cuvîntul înainte" nu aminteşte nici măcar printr-un cuvinţel de vechile serii ale revistei. Semnează în această „Flacără" tineri şi mai puţin tineri, lipsiţi definitiv de posibilitatea unei opţiuni politice pentru toată sau aproape toată viaţa lor: Sandu Manea, Veronica Porumbacu, M. Beniuc, H. Dona (redactor şef al ziarului „România Liberă"), Nicolae Ţic (sub reportajul intitulat „Drumul stahanovistului"), Eusebiu Camilar, Eugen Jebeleanu, Ecaterina Oproiu (despre filmul „Mitrea Cocor"), Emanuel Valeriu, Eugen Taru (care-i caricaturizează pe afurisiţii de imperialişti americani). În numerele următoare semnează şi Mihail Sadoveanu, cel care a girat masiv introducerea comunismului în România. Totul este festiv, colorat violent în roşu, şi totul este o enormă minciună. Dar, dincolo de acestea, oamenii încercau să răzbească...

1 milion de baionete ruseşti sprijină comunismul în România

Martor al colecţiilor năclăite de greţosul cult al personalităţii practicat în ziarele şi revistele româneşti din anii '70-'80, descoperi colecţiile anilor '50 a fi asemenea. Nimic nou sub soare, deci, de la Phenian pînă la Bucureşti sau Tirana. Intoleranţa comunistă, zeificarea unor ticăloşi, asasini care-l „bat", de departe, pînă şi pe Gingis-Han, mizerie morală şi, peste tot, minciuna, tron de mocirlă. Totul merge atît de departe încît „Flacăra" face o paralelă foto-reporterică între Bucureşti şi Paris (la Paris cocioabe şi nenorocire, la Bucureşti case şi oameni care rîd în soare). Ai impresia că lumina lumii s-a prăbuşit, iar tu, ins obişnuit, te afli într-o oală, într-un puţ cu pereţii netezi.

„Flacăra" din august 1952 anunţă proiectul de Constituţie al Republicii Populare Române. Circa un milion de soldaţi sovietici – trupe de ocupaţie – sprijineau acest proiect de comunizare a României. Unde să fugi, unde să te duci? Orice încercare însemna moartea!

În luna octombrie 1952 intră în vigoare noua Constituţie, comunistă, a României. Năvălitorii sovietici rămîn însă pe loc. M. Sadoveanu salută Constituţia.

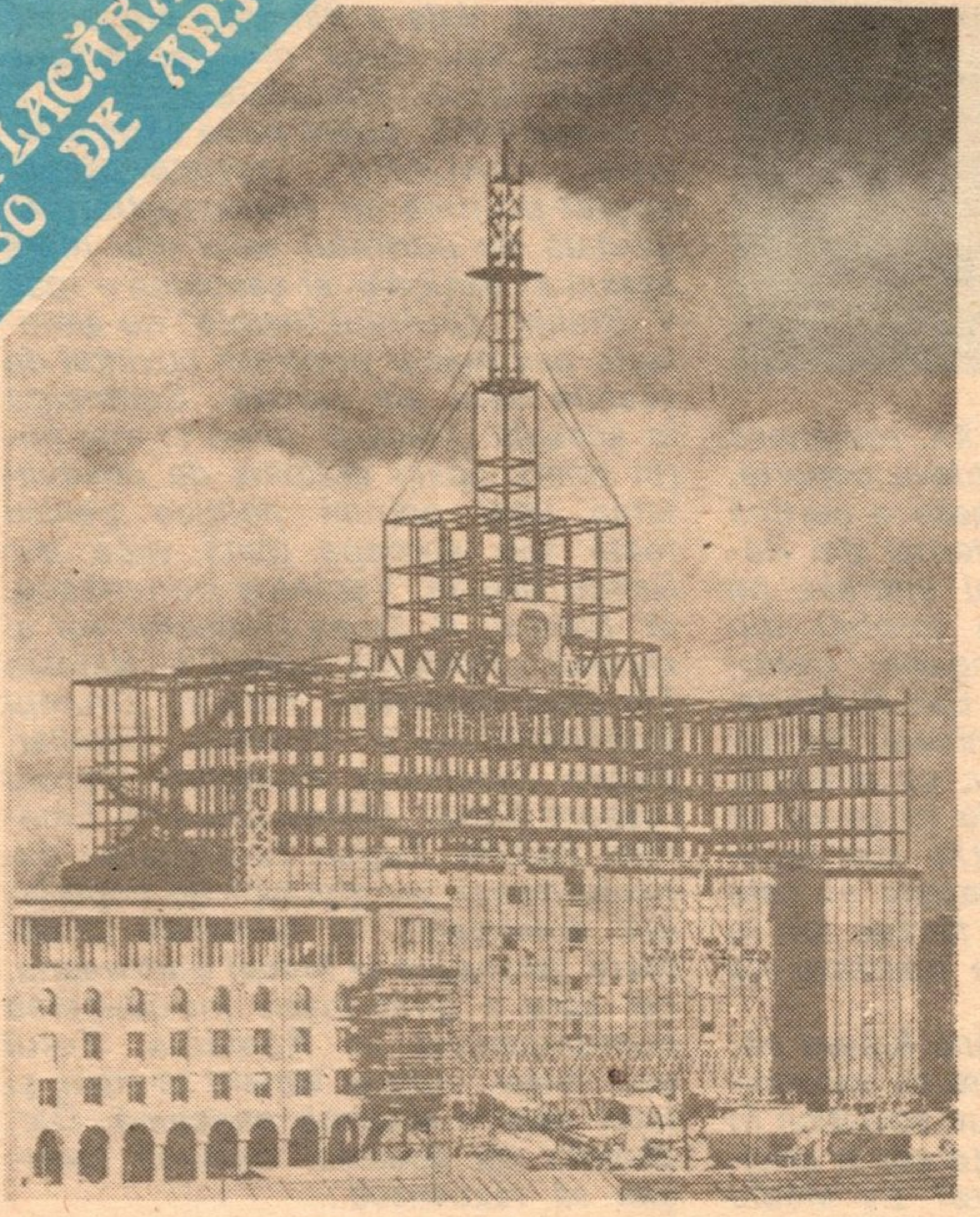

*

Pe cind se construia Casa...

„Casa Scînteii" - corpul central în construcție. Se spune că proiectul, doar proiectul acestei clădiri staliniste care strică fața Capitalei României, a costat mult sînge și mult grîu pe bieții români. Deasupra schelelor, marele Tartor - Stalin - pe numele său adevărat Djugașvili, fost la viața sa și tîlhar de drumul mare. Ce promitea „Casa Scînteii" (azi „Casa Presei Libere") pe-atunci? Iată: 3 milioane ziare în 4 ore, 150 mii cărți pe zi, utilată fiind „cu cele mai moderne mașini sovietice". Revista „Flacăra" îi era martor atunci, martor îi este și-acum!

Iadul s-a deschis pentru Iosif Vissarionovici

Martie 1953. Izbăvirea, de fapt primul semn al izbavirii pentru mai bine de jumatate de miliard de oameni se arată. Moare I.V. Stalin, cel care, după statistici sovietice recente, ar fi ucis mai mulți compatrioți decît cel de-al doilea război mondial în care au căzut circa 25 milioane de cetățeni ai U.R.S.S. Procesul de izbăvire de stalinism și comunism avea să se încheie, într-o primă faza, abia 36 de ani mai tîrziu, în toamna anului 1989. Dar sechelele acestei ciume roșii vor persista încă multă vreme în gesturile oamenilor, în obsesiile lor, în visele lor de groază. Diavolul însuși a crăpat...

În „Flacăra" din martie 1953 sînt găzduite cuvîntările lui Malencov, Lavrenti Beria și Molotov, rostite la moartea lui Stalin. Fiecare din aceste nume înseamnă moarte, disperare, ură.

În „Flacăra" nr. 4, aprilie 1953, Mihail Sadoveanu publica articolul „Sub steagul partidului lui Lenin-Stalin".

1 august 1953 - revista „Flacăra" anunță apariția sa bilunară.

Festivităţi la Bucureşti — august 1953

Milioane de naivi, sau dezinformaţi, sau victime ale propagandei comuniste vedeau, în anul 1953, comunismul ca pe o alternativa la capitalism. Mişcari sociale şi politice pentru comunism se înregistrau în Grecia, Italia, Spania, Franţa. Probabil ca s-a produs o nedreptate cumplita în istorie. Românii, cehii, polonezii, ungurii, bulgarii nu şi-au dorit comunism, dar i-au baut cupa amara pîna la capat, pîna la propria lor ruina. Cei care şi-au dorit — sa nu uitam ca partidele comuniste din Italia, Spania, Franţa au fost foarte puternice pîna mai ieri — n-au avut parte. Poate ca aceşti oameni care au creditat comunismul din Est ar fi meritat sa încerce pe propria lor piele „minunăţia". Uneori s-au luptat cu înverşunare pentru ea. De ce nu le-ar fi fost rezervata, oare? Poate că, daca ar fi avut parte de aşa ceva, preşedintele Mitterrand, un reprezentant al stîngii franceze, n-ar fi calatorit la Bucureşti în primăvara anului 1991 pentru a binecuvînta neocomunismul în România. Dl. Mitterrand este liber sa faca aşa ceva în ţara lui, cu comuniştii lui cu care de altfel s-a şi însoţit la guvernare.

Vorbind de milioanele de victime ale propagandei comuniste, trebuie sa amintim şi de participanţii la Festivalul Mondial al Tineretului, desfaşurat în 1953 la Bucureşti. Părea ca însaşi fericirea coborîse pe pamînt. Gemetele celor circa 2 milioane de recluzionaţi români erau acoperite de fast roşu, alamuri şi zîmbete inconştiente. Numarul din 15 august 1953 al revistei „Flacăra" este dedicat Festivalului Mondial. Acestea erau proporţiile minciunii şi ale spoielii, la scara mondiala.

36 de ani mai tîrziu, tinerii români aveau sa înceapa revoluţia anticomunista. „Libertate te iubim!", au strigat ei.

Budapesta — 1956; Bucureşti — 1990

„Flacara" nr. 22 (95) din 15 noiembrie 1956. Pe prima pagina, atotcuprinzator şi unsuros — regula de care propaganda comunista n-a scapat niciodata, din Nicaragua şi pîna în Coreea — un fotoreportaj de la sarbatorirea a ceea ce s-a numit zeci de ani, atît pentru noi, cît şi pentru occidentali, Marea Revoluţie Socialista din Octombrie. Lovitura de stat bolşevică, contra democraţiei abia instaurata în Rusia, este sarbatorita, şi în România, cu fast, precum o mare sărbătoare naţionala. În România, în acei ani, 7 noiembrie era zi libera. Românii erau scoşi la defilare...

Aproape de ei, însa, în Ungaria, chiar în acele zile şi saptamîni din toamna anului 1956 se produsese un fapt de o importanţa istorica decisiva. Contestarea de catre unguri a comunismului avea sa demonstreze ca aceasta ideologie şi aceasta orînduiala — utopice şi teroriste — pot avea un sfîrşit. Şi ca nu pot fi ţinute decît cu forţa tancurilor sovietice, ale Marelui Imperiu al Raului instaurat la Rasarit de lovitura de stat bolşevica.

Întîmplarea, sau poate o idee redacţionala subtila, face ca pe contrapagina festivităţilor prilejuite de Marea Revoluţie Socialista din Octombrie (sic!) sa fie inclus un fotoreportaj cu evenimentele din Ungaria, cu titlul „Fasciştii la lucru". Extraordinar cît de mult seamana limbajul din paginile despre Ungaria cu limbajul ziarelor feseniste din zilele de 14, 15, 16 iunie 1990 din România! K.G.B.-ul şi secţiunea sa româna, securitatea, n-au schimbat în decurs de 35 de ani nici macar o iota din manierele cu care au nenorocit jumatate din Europa şi au casapit zeci de milioane de oameni. Tragedia din 1956 din Ungaria a înregistrat un episod asemănător în iunie 1990 la Bucureşti. În Ungaria — un milion de soldaţi sovietici cu tancuri, în România forţe securisto-minereşti. Aceleaşi chipuri ale nenorocirii, aceleaşi, blestemate...

Şi totuşi era diversiune

Un lucru drag peste poate comuniştilor de pretutindeni şi dintotdeauna le-a fost aşa-numita lupta pentru pace. O ipocrizie fără margini, de fapt, o diversiune practicată zeci de ani, cu eficienţa. Pentru comunizarea Occidentului, Moscova a folosit, deci, şi această gogoriţă a luptei pentru pace. Angajarea mulţimilor în aceasta falsa problemă era un obiectiv prioritar al Moscovei comuniste, deturnîndu-le atenţia de la calamitatea, de la cancerul ce se instala în societate, alienînd-o.

- *În 1958, revista „Flacara" era foarte preocupata de un marş al pacii din Anglia, pornit din Londra (Trafalgar) şi desfăşurat pînă în faţa clădirii centrului atomic de la Aldermaston sub lozinca „Stop «H» bombtests!" [Flacara nr. 16 «152» din 19 aprilie 1958].*

DISARM OR PERISH
FLACARA

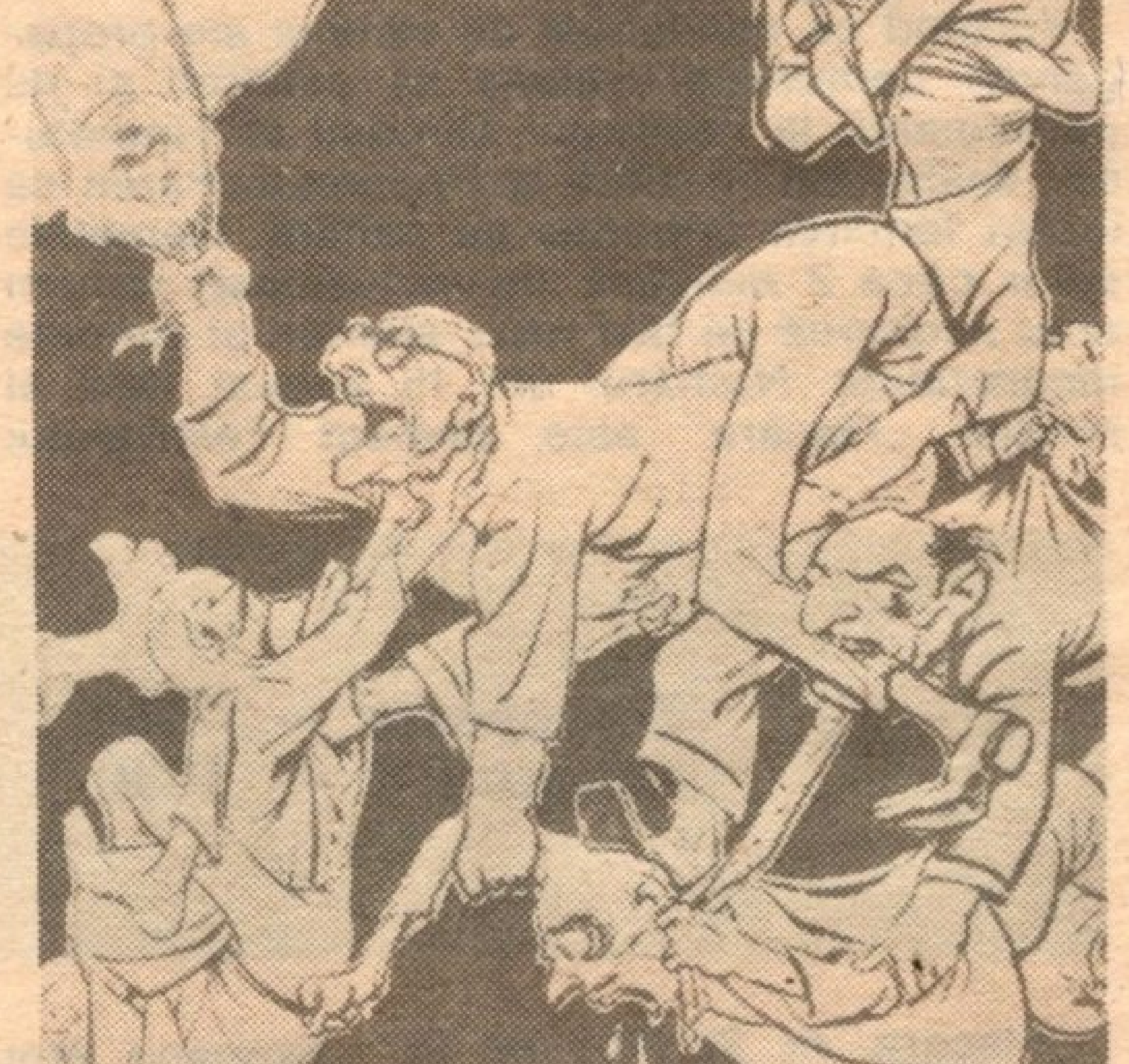

- *Urmatorul număr din „Flacara" se gîlceveşte cu blocul nord-atlantic. Caricatura aparţine lui Cik Damadian.*
- *Indonezia încăpea pe mîinile comuniştilor. Metodele sînt cele cunoscute. Incitarea mulţimilor, propagandă mincinoasă, fals umanism, pe de o parte, şi teroare pe partea cealaltă. O altă asemănare cu grosolana politica a F.S.N. în România anului 1990. Nimic nou sub soare.*

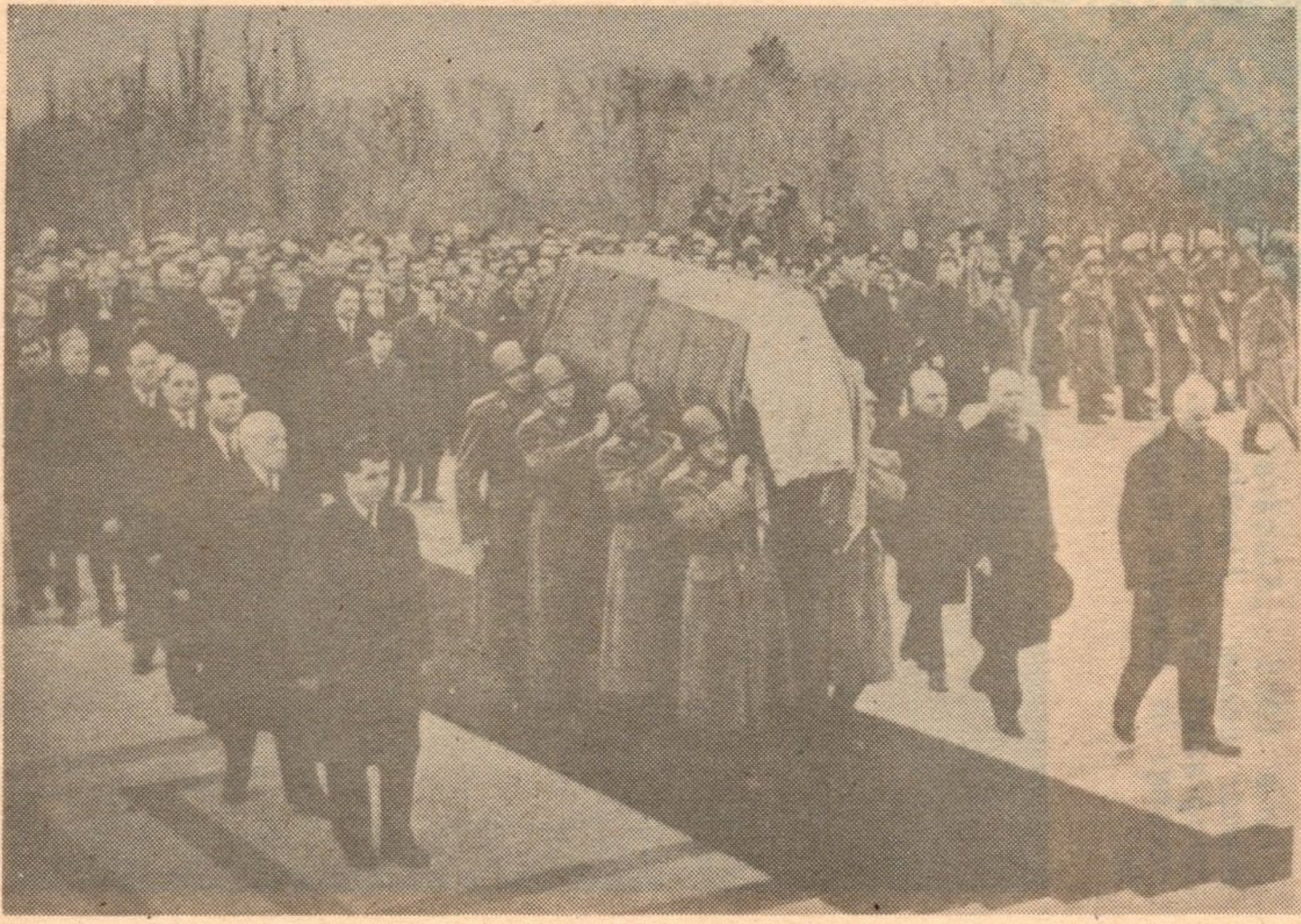

27 martie 1965

Un cioclu — „Biciul lui Ghiță“

Zile tragice. Mormîntul Eroului Necunoscut, aflat în Parcul Carol, este înlăturat, iar în locul acestui sanctuar de pelerinaj național se instalează monumentul celor care, prin comunism, veniți în țara pe tancuri sovietice și, făcînd jocul sovieticilor, au tradat România. Primul dintre asasini și vînzători de țara a fost, în anii de după '45, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Presupusele lui gesturi de înfruntare a sovieticilor ramîn simple legende, prefabricate de aceeași poliție secreta KGB-Securitate.

Autorul asasinatelor de la canal, din Peninsulă, de la Gherla, Aiud, Jilava, „arhitectul" gulagului romanesc este bagat cu onoruri în monumentul din parcul Carol. Încă nu se răcise bine un tiran, ca altul se și pregatea. În primul rînd, dupa cum lesne se poate observa, se afla „Biciul lui Ghița", Nicolae C.

*

Arghezi: „Un om fusese-o frunză“

„Flacara" din 15 mai 1965 este tutelata de personalitatea lui Tudor Arghezi. Poetului i se acorda cuvenita cinstire, în prețul acesteia fiind incluse și concesiile pe care Tudor Arghezi le facuse noilor guvernanți care, timp de cîțiva ani, îl gonisera din viața literara, trimițîndu-l la vîndut cireșe. „Un om fusese-o frunza și numai om cu om/ Au izbutit sa creasca și sa se faca pom"...

FLACĂRA 80 DE ANI

Iulie 1965. „Flacăra" — martor ocular. „Flacăra" a fotografiat! Pe cine recunoașteți în această fotografie?

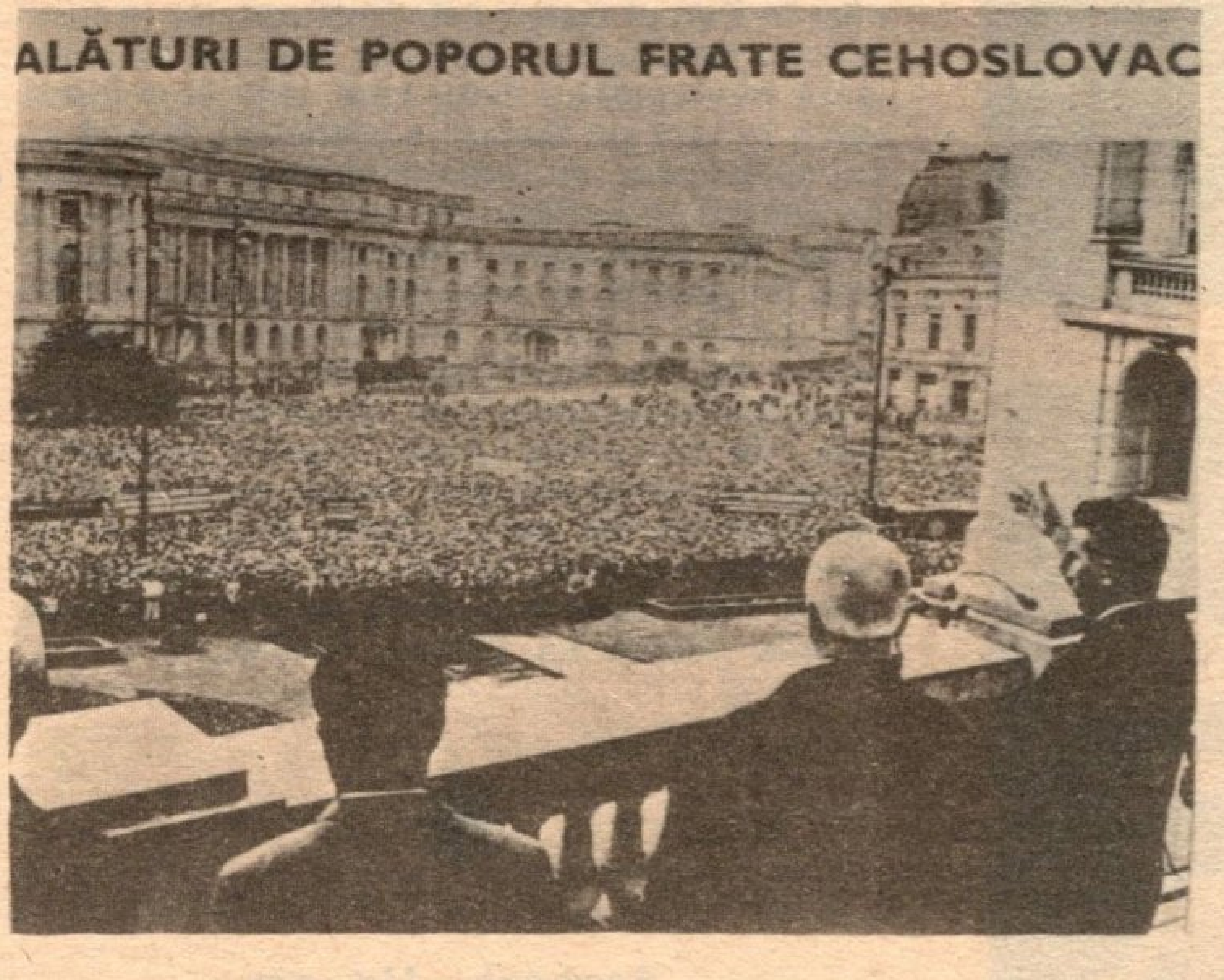

ALĂTURI DE POPORUL FRATE CEHOSLOVAC

August 1968

Poate cel mai înalt și cel mai fericit moment al revistei „Flacara" — seria comunista — este august 1968. Cind au mai fost românii atît de uniți? Un asemenea fenomen incandescent al unitații românești avea sa se mai petreaca doar 21 de ani mai tirziu, în decembrie 1989, repede maculat și dezintegrat de grupul uzurpator promoscovit al fostului activist de partid Ion Iliescu.

Sa ne întoarcem, cu placere de data asta, la „Flacara" din august 1968. Citim în numarul 35 din 24 august: „... evenimentele tragice din noaptea de 20 și dimineața de 21 august, intrarea trupelor a cinci țari **socialiste** (sublinierea revistei) în Cehoslovacia **socialistă** (subl. rev.), ne silesc sa constatam ca socialismul nu este înca la ora sarbatorilor ci, dimpotriva, în fața unora dintre cele mai triste ceasuri ale istoriei sale". În Occident, în lumea libera, asemenea poziție era cotata la modul superlativ. Era o victorie a independenței românești. Limitele ideologice, cadrul ideologic intrau, în acel moment, prea puțin în discuție. În acea perioada, România era un simbol al liberalismului în lumea comunista. Dezghețul era mai puternic decit oriunde în alta parte. Revanșa ideologica avea sa vina dupa numai trei ani, de sorginte asiatica, România intrînd pentru aproape 20 de ani în Asia comunista.

1968 ramine, însa, o lumina, de care nu ne rușinam nici astazi și nu ne vom rușina niciodata.

Marea Olimpiadă

Olimpiada din 1968, din Mexic, a fost, pentru noi toţi, după 20 de ani de vieţuire/supravieţuire în spatele Cortinei de Fier, o fereastră spre lumea mare. „Flacăra" din 16 noiembrie 1968 aşază pe copertă fotografia unor mari olimpici români, notînd dedesubt: „Lia Manoliu, Viorica Viscopoleanu şi Ionel Drîmbă coborînd din avionul de Mexic, după ce au participat la cea de-a 19-a Olimpiadă".

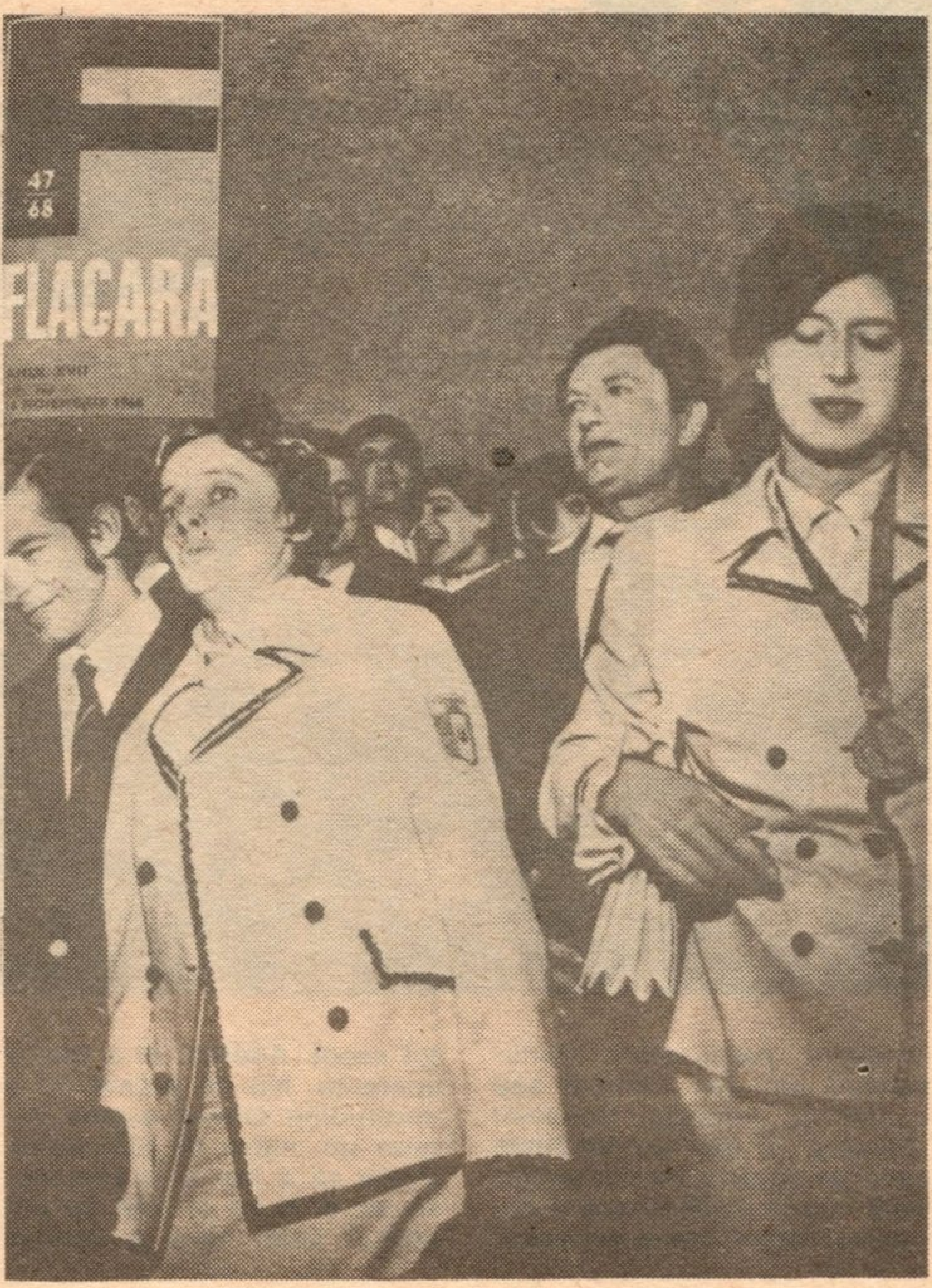

Cenaclul „Flacăra" — 12 ani ce nu pot fi negaţi

Cronica în „Flacăra" nr. 39 din 22 septembrie 1973: „Luni, 17 septembrie, în prezenţa unui public numeros (peste 100 de persoane), a avut loc şedinţa inaugurală a Cenaclului Flacăra". Autorul cronicii — poetul Dorin Tudoran, pe atunci redactor al revistei. S-au întîmplat, în acea primă şedinţă de cenaclu, multe lucruri plăcute: poetul Ion Gheorghe, PSM-istul de astăzi, a citit 4 poeme, Ioan Alexandru a înălţat „Imnul lui Neagoe Voievod", Florian Pittiş a recitat poezii de Al. Phillippide, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru, Petre Stoica. Au cîntat Tudor Gheorghe şi Doru Stanculescu. Şedinţa Cenaclului „Flacăra" propune şi un nou poet: Ştefan Dumitrescu. Noul venit în literatură a fost comentat de Şerban Cioculescu, Iulian Neacşu, Amza Pellea, Nicolae Dragoş, Aurel-Dragoş Munteanu, Ion Marinescu, Gheorghe Apostu, Ion Sălişteanu, Adrian Păunescu.

Timp de 12 ani, cu lumini şi umbre, Cenaclul „Flacăra" avea să fie prezent în viaţa României, ducînd cu el valori sau non-valori, umplînd stadioane cu tineri, făcînd cultul personalităţii dictatorului sau negîndu-l în forme voalate (dar care pe atunci însemnau mare lucru), profesînd cu

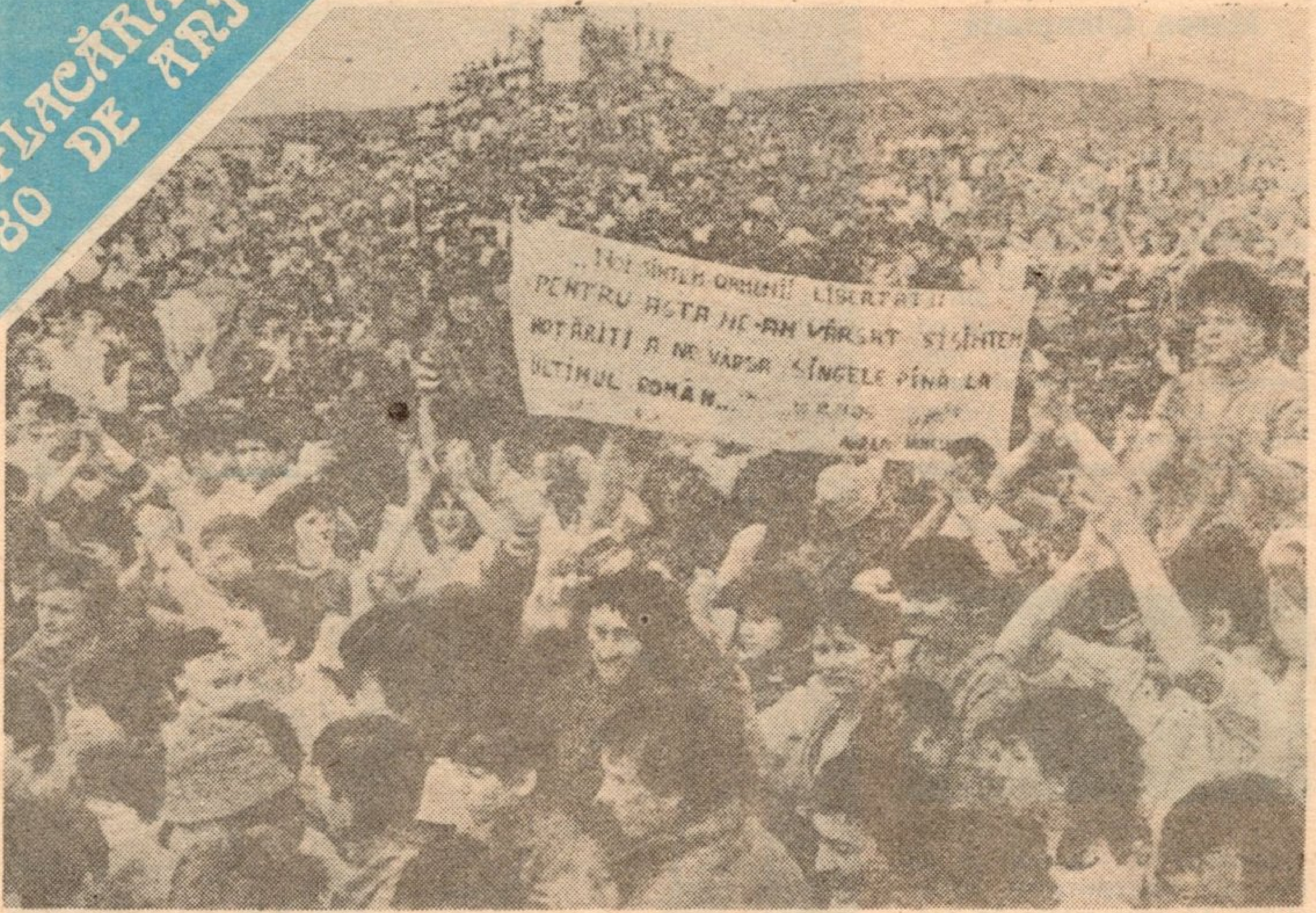
„NU SÎNTEM OAMENI? LIBERTATE!
PENTRU ASTA NE-AM VĂRSAT SI SÎNTEM
HOTĂRÎTI A NE VĂRSA SÎNGELE PÎNĂ LA
ULTIMUL ROMÂN...

stridențe patriotismul (luminîndu-l uneori!). Criticat sau cautat cu frenezie, Cenaclul „Flacara" a fost un fenomen care se înscrie în contorsionata istorie româneasca a deceniilor opt și noua ale acestui secol. Adesea, el a fost o speranța. Nu de puține ori o certitudine. Uneori o rana. Alteori un mijloc de tamaduire. Poate ca a fost și o aberație. Multe, și bune și rele, se pot atribui celui care a condus acest cenaclu — poetul Adrian Paunescu.

Dar timp de 12 ani Cenaclul a existat pentru ca a avut milioane de spectatori. A nu se uita acest lucru și condițiile în care el a ființat.

La plecarea Monșerului...

Tocmai scrisese „Cel mai iubit dintre pamînteni". Izbînda avea sa-l doboare. Sau poate forțe secrete din propria-i ființa. Sau poate mîna lunga a dictaturii. Sau poate un refuz de sine. „Daca introduceți realismul socialist, eu...", spusese Marin Preda, în cadrul unei întîlniri a scriitorilor cu dictatorul Ceaușescu.

România anilor 1980. O copie a Coreei de Nord in plină Europă. Revista „Flacăra" depune mărturie.

Mari cititori
de lumină
și conștiință

Iunie 1985

SFÎRŞITUL UNUI SPECTACOL-MARATON CONTROVERSAT

In iunie 1985 se incheie, în condiţii neelucidate inca, istoria Cenaclului „Flacara". Devenise el jenant pentru dictatura? Nu mai servea el dictatura? O servise el cu adevarat vreodata? Cert este ca in cercurile puterii i se cauta de mai multa vreme un sfirşit. Ciuntea din popularitatea dictatorilor soţ-soţie. Le concura aceasta popularitate. Cenaclul „Flacara" a fost interzis în luna iunie 1985 printr-o manevra care a costat vieţile cîtorva oameni. Sa fie vorba de o repetiţie pentru decembrie 1989? Posibil. Posibil deoarece existau atîtea alte mijloace pentru a-l suprima. Dar interzicerea sa trebuia sa fie credibila. Astfel, pe stadionul din Ploieşti, în timpul unei şedinţe a Cenaclului, s-a întrerupt curentul electric. Şi s-a creat panica. Oamenii s-au calcat pe picioare, şi au trecut unii peste alţii. Totul facut în aşa fel încît sa nu mai poata fi reluat Cenaclul. Cu acea ocazie au fost interzise toate cenaclurile din ţara. Începea faza cea mai neagra a dictaturii. Moartea Cenaclului „Flacara" a fost semnalul.

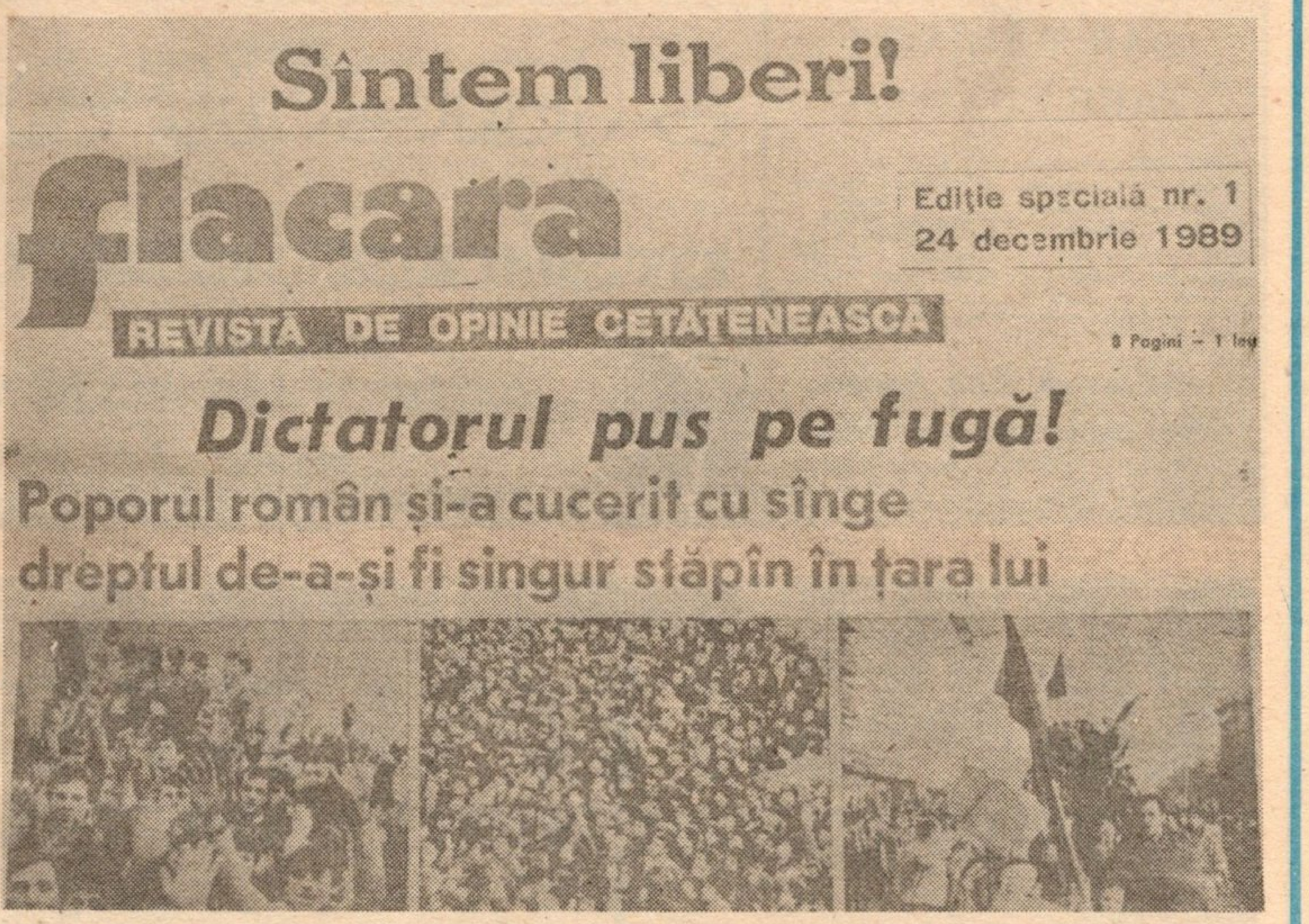

Sîntem liberi!

flacara

Ediţie specială nr. 1
24 decembrie 1989

REVISTĂ DE OPINIE CETĂŢENEASCĂ

8 Pagini – 1 leu

Dictatorul pus pe fugă!

Poporul român şi-a cucerit cu sînge dreptul de-a-şi fi singur stăpîn în ţara lui

Etapa a IV-a: „Sîntem liberi"

În 24 decembrie 1989 apare o nouă „Flacăra". Prăbuşirea dictaturii şi a comunismului avea să ducă şi la dispariţia seriei comuniste a revistei „Flacăra". Începută în plin proletcult, această „Flacără" ce a durat timp de 37 de ani avea să lase, în cele din urmă, un mare succes de public. Sub comunism, „Flacăra" cu faţadă comunistă găsise mijlocul potrivit de a lupta. În deceniile opt şi nouă „Flacăra" roşie a fost de partea omului mărunt în confruntarea acestuia cu autoritatea. Cenzurată, hăcuită, „Flacăra" a făcut eforturi să-şi merite numele chiar şi în cei mai grei ani de după 1980. Omul obişnuit găsea aici o fereastră, mică e adevărat, umbrită adesea, dar o fereastră spre dreptate, bine, adevăr. Atunci cînd acestea au putut fi profesate de ziariştii de la „Flacăra" în întregul lor sens, pe frontispiciul revistei au scris „Sîntem liberi!".

24 decembrie 1989 — „Flacăra" în ediţie specială, declarîndu-se „revistă de opinie cetăţenească".

„Flacăra“ nu-i destul!

Se pare ca exercițiul în slujba cetățeanului nu mai era îndeajuns realizatorilor revistei „Flacăra“. La finele anului 1989, redactorii acestei reviste în vîrsta de 78 de ani simțeau nevoia să spuna mai mult. Și au început de la titlu: „Flacăra Libertății“. Cuvintele, atunci în decembrie 1989, nu mai puteau să încapă simțirea și vremea. Era joi, 28 decembrie 1989, și înca mai mureau oameni într-un scenariu criminal pe care aveam să-l aflam ceva mai tîrziu. Acum, „Flacăra Libertății“ saluta constituirea primului partid înființat după revoluție: Partidul Creștin Național Țarănesc.

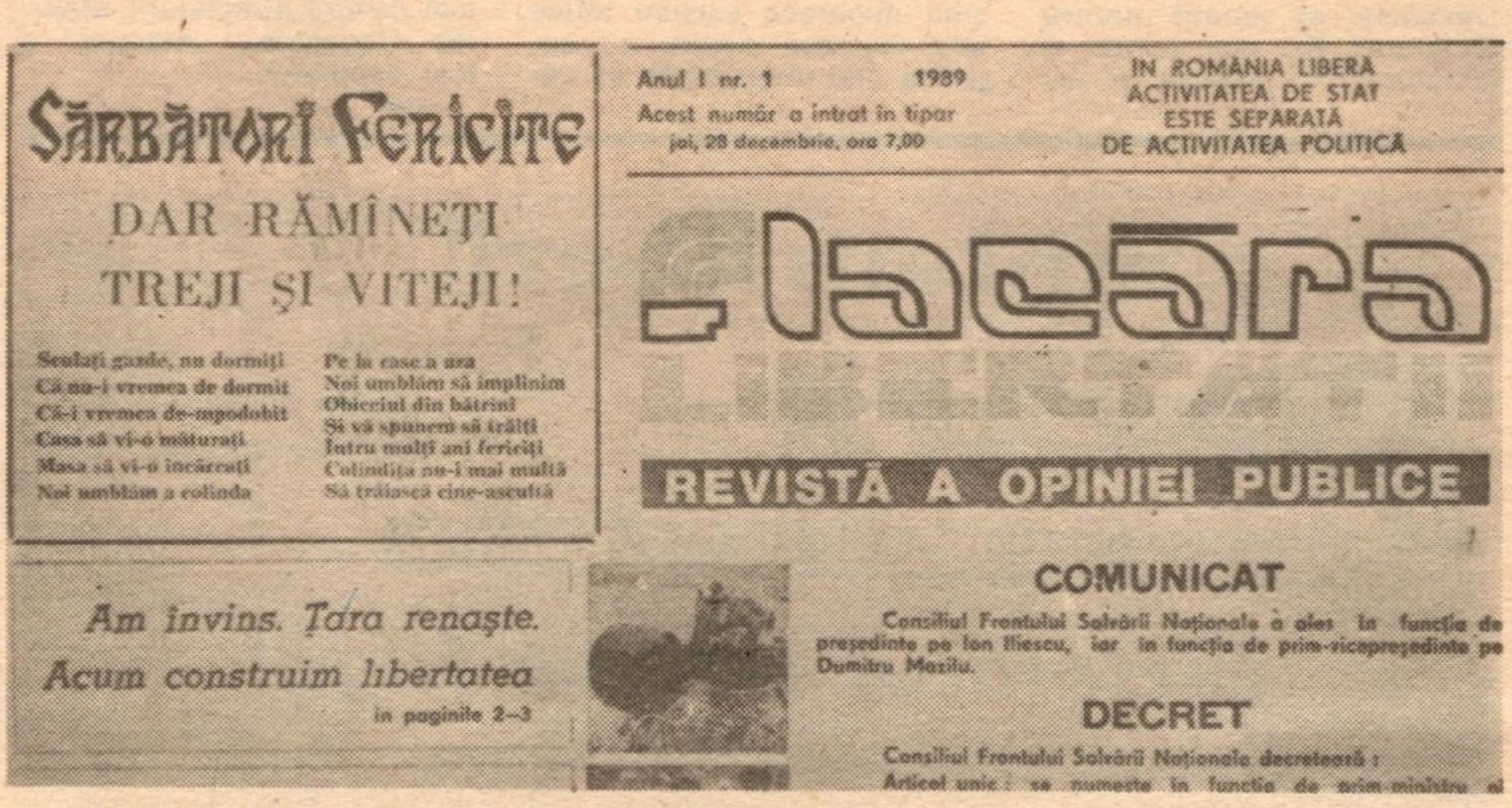

SĂRBĂTORI FERICITE

DAR RĂMÎNEȚI
TREJI ŞI VITEJI!

Sculați gazde, nu dormiți
Că nu-i vremea de dormit
Că-i vremea de-mpodobit
Casa să vi-o măturați
Masa să vi-o încărcați
Noi umblăm a colinda

Pe la case a ura
Noi umblăm să împlinim
Obiceiul din bătrîni
Și să spunem să trăiți
Întru mulți ani fericiți
Colindița nu-i mai multă
Să trăiască cine-ascultă

Anul I nr. 1 1989
Acest număr a intrat în tipar
joi, 28 decembrie, ora 7,00

ÎN ROMÂNIA LIBERĂ
ACTIVITATEA DE STAT
ESTE SEPARATĂ
DE ACTIVITATEA POLITICĂ

Flacăra

REVISTĂ A OPINIEI PUBLICE

Am învins. Țara renaște.
Acum construim libertatea
în paginile 2–3

COMUNICAT

Consiliul Frontului Salvării Naționale a ales în funcția de președinte pe Ion Iliescu, iar în funcția de prim-vicepreședinte pe Dumitru Mazilu.

DECRET

Consiliul Frontului Salvării Naționale decretează:
Articol unic: se numește în funcția de prim-ministru al

REALITATEA

ĂPTAMÎNAL INDEPENDENT AL OPINIEI PUBLICE

I Nr. 1

Vineri 5 ianuarie 19

a
nulți
ni

„Realitatea“ e numele tău!

Presiunea realului este atît de puternica încît „Flacăra Libertății“ se transforma, în numai o saptamîna, în saptamînalul independent al opiniei publice al carui nume este chiar „Realitatea“. Era vineri, 5 ianuarie 1990, la o saptamîna înainte de acel tulbure 12 ianuarie pe care puțini îl vor uita vreodata. „Realitatea“, deci...

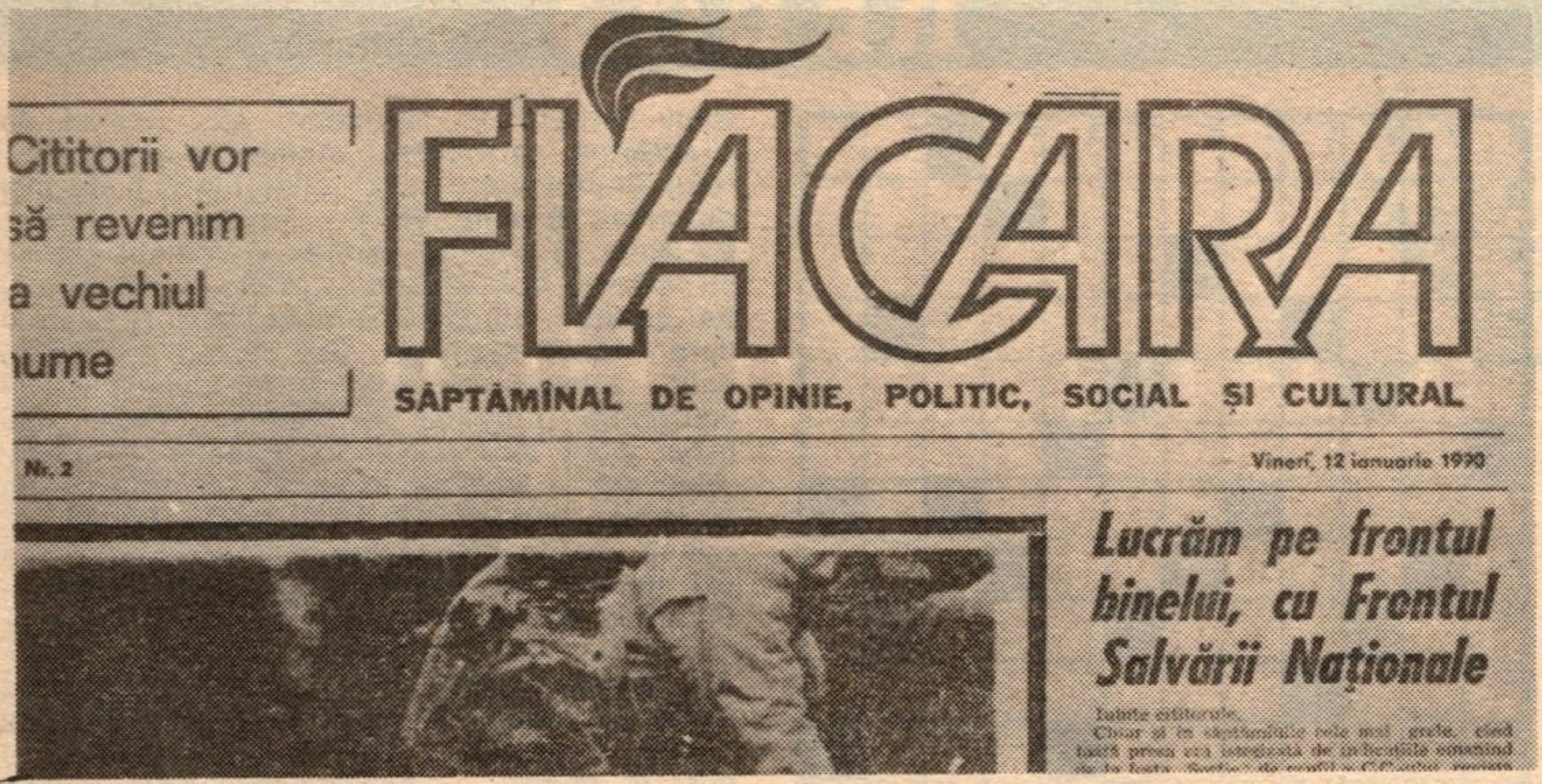

Cititorii vor
să revenim
a vechiul
ume

FLACĂRA

SĂPTĂMÎNAL DE OPINIE, POLITIC, SOCIAL ȘI CULTURAL

Nr. 2

Vineri, 12 ianuarie 1990

Lucrăm pe frontul binelui, cu Frontul Salvării Naționale

Iubite cititorule,

ŞI TOTUŞI „FLACĂRA"...

Cititorii și-au spus cuvîntul. Oameni care de trei generații, adică de la începutul secolului, citeau „Flacăra", n-au lăsat revista lor să dispară sub un nume pe care l-au socotit a nu le încălzi îndeajuns sufletele, inimile. Reapare, vineri, 12 ianuarie 1990, „Flacăra" cea tot atît de bogată, de puternică, de autentică precum cea de după primul război mondial. Chiar și revenirea comunismului, cu o față umană de data asta, n-a putut să supună „Flacăra", sa și-o însușească, s-o mistifice. Adevăr, bine, dreptate — valori dintotdeauna ale revistei nu vor mai fi lăsate, de aici înainte, să sucombe sub vălul vreunei ideologii a extremelor. Redactorii mai noi sau mai vechi ai revistei le păzesc de aici înainte cu scrisul lor, cu verticalitatea lor morală. Convinși că „Flacăra" e flacără doar dacă e combustie și nu mucava vopsită...

RELEVEU

ORIZONTAL: 1) Domeniul scrierilor cifrate. **2)** Operație ușoară — Stimulent canin. **3)** Partea principală a unui ceas — Pastel de toamnă. **4)** Durată de veacuri — Medici de frunte! — Conducător de joc. **5)** Ouă în baltă — Înregistrată în timpul roirii. **6)** Fruntaș la carte — E... din Vest! **7)** Deschisă cu forța — Ușier din București! **8)** Sportivi de culoare. **9)** O masă la iarbă verde — Pică la mijloc! **10)** Cupe oferite la pentatlon! — La ieșirea din arenă! — Mobile tip dulap.

VERTICAL: 1) Bună... ca o mamă — Fixativ de păr. **2)** Măsurat de sus în jos — Frunză de viță... evoluată. **3)** Servit la baterie — Dau indicații cu caracter orientativ. **4)** Chemare rînd pe rînd. **5)** Labirint anatomic (pl.) — Ansamblu de piese. **6)** A face o prelucrare pe teren — Înțepătoare la limbă. **7)** Puțină teorie! — Prinse în frîu! — Intrată în legătură. **8)** Tratate de entomologie. **9)** Face parte dintr-o anumita tabara — Schița umoristica. **10)** Inegali distribuiți pe suprafață.

CORNEL PROCA ■

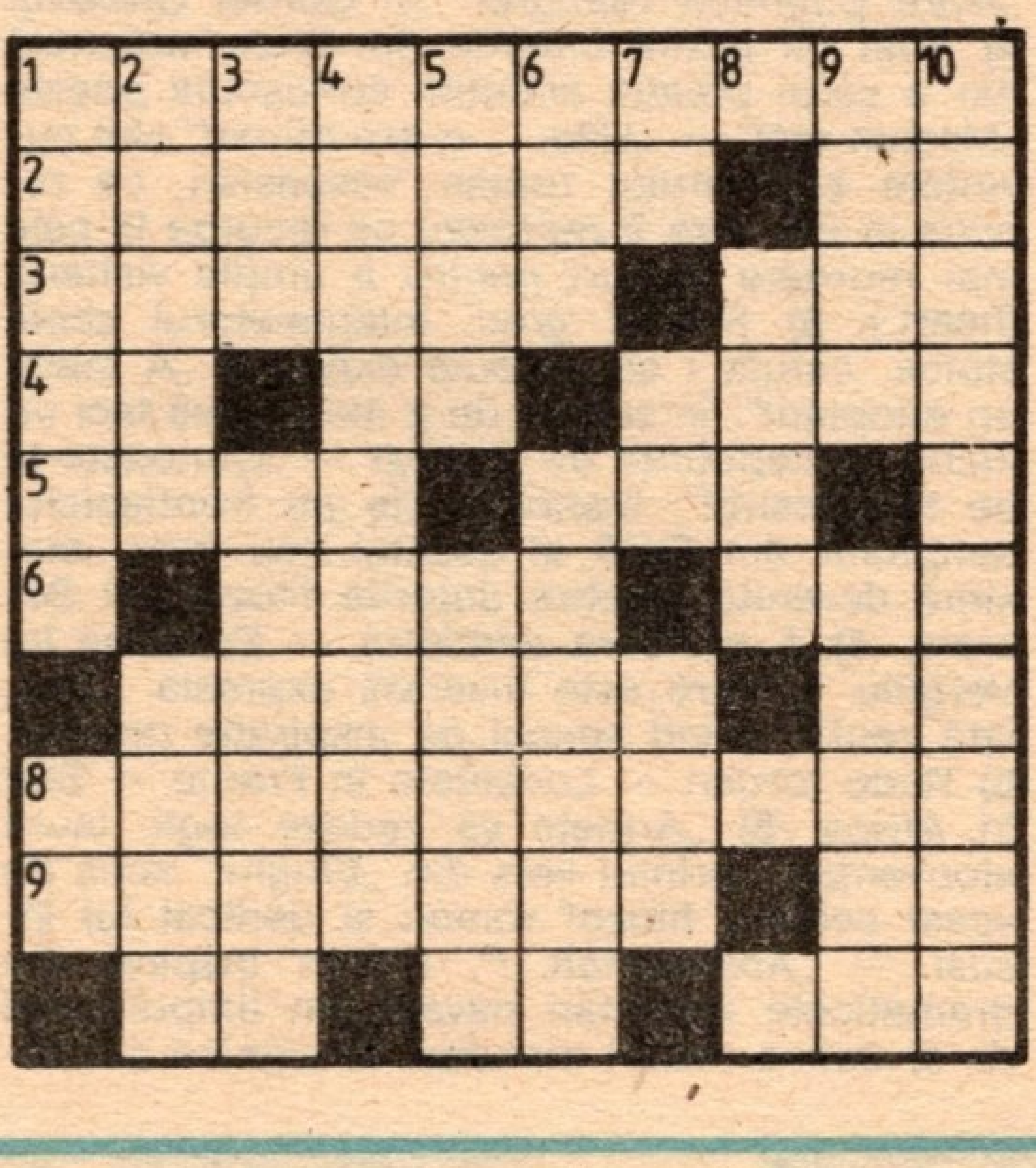

REBUS

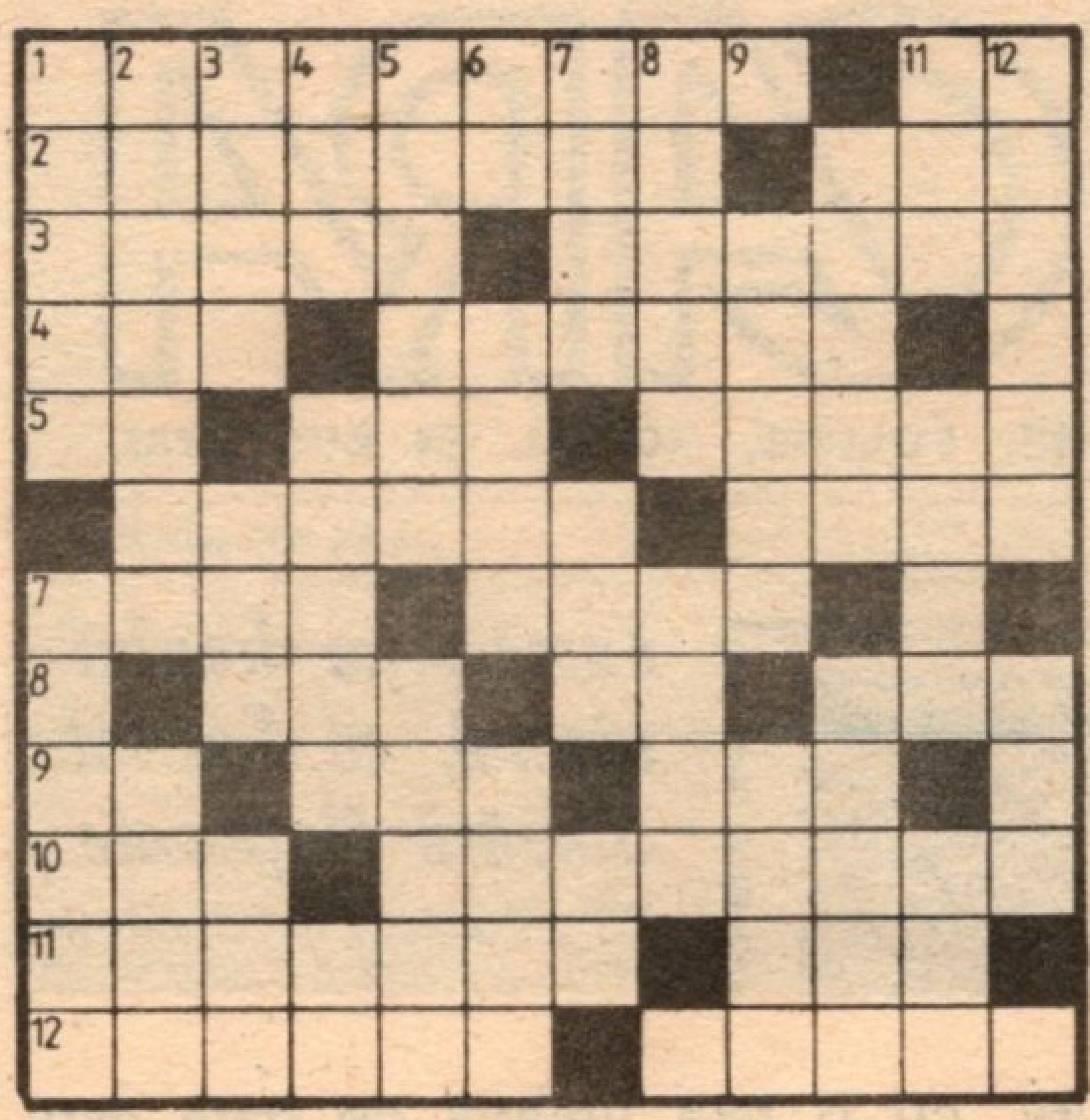

SUB SEMNUL EXCLAMĂRII

ORIZONTAL: 1) Scriitor clasic român, al cărui erou Trahanache din piesa „O scrisoare pierdută“, repetă mereu, ca un laitmotiv, expresia „Aveți puțintică răbdare!“ — Cornel Olteanu. **2)** Poet de prima mărime din lirica națională din a cărui creație amintim cunoscuta poezie „Mortua est!“ — „Uite, ... n-are miros!“ sînt cuvintele împăratului roman Vespasian, ca replică la cei care îi reproșau că recurge la cele mai murdare lucruri pentru a umple vistieria (neart.). **3)** Filozof grec, întemeietorul școlii stoice, căruia i se atribuie expresia „A înălbi un etiopian!“, în sensul de a încerca să faci un lucru cu neputință de realizat — „Cunoaște-te pe tine însuți!“, inscripție de pe frontispiciul templului din Delfi al acestui zeu grec, maximă devenită celebră datorită filozofului Socrate. **4)** A prelucra pămîntul — Epopeea lui Vergiliu în care este inserată expresia „Zeul, iată zeul!“, avînd sensul de inspirație poetică. **5)** Radu Iordan — Localitate în Franța — Stat în Africa. **6)** „Armele să cedeze togii, laurii elocvenței!“, primul vers din „Elogiul“ scris de acest celebru filozof roman și dedicat lui însuși — „Abandonați...!“, roman inspirat din dramaticele încleștări navale din timpul celui de al doilea război mondial, aparținînd scriitorului Richard F. Newcomb (pl.; neart.). **7)** „...scumpă, să trăiești!“, melodie a compozitorului Anatol Vieru (pl.) — Instrument muzical de suflat. **8)** Iunie (abr.) — Ion Jora — Reflector auto. **9)** George Oprea — Element chimic cu aplicații în medicină — Prefix cu semnificația „auditiv“. **10)** Celebră operă a lui Horațiu în care întîlnim expresia „Vai, ce repede zboară anii!“, folosită cu nuanță de melancolie la scurgerea grabnică a timpului — Cel mai mare poet latin care în „Eneida“ exclamă: „Nu-i nici o scăpare în război, cu toții cerem de la tine pacea!“. **11)** Erou shakespearian căruia îi aparțin faimoasele cuvinte: „Un cal, un cal, regatul meu pentru un cal!“ (al III-lea) — Prozator român contemporan, autorul romanului „Nu trageți în caii de lemn!“ (Nicolae). **12)** Marele nostru compozitor care, întrebat dacă nu-l mistuie dorul de țară în lungile sale turnee, a răspuns: „Țara o port cu mine, o port în mine!“ — Acoperitoare pentru vase (sg.).

VERTICAL: 1) „Zarurile au fost aruncate!“ sînt cuvintele rostite de acest mare împărat roman la trecerea Rubiconului, după o lungă ezitare — Scriitor indian, semnatarul poeziei „Încrede-te-n iubire!“ (Rabindranath). **2)** „Ție-ți vorbesc...!“, amplu poem din lirica Mariei Banuș — Zeu suprem scandinav. **3)** Fiecare din cele două părți ale corpului omenesc — Localitate în Japonia — Siglă pentru „Economic Commission for Europe“. **4)** Localitate în S.U.A. — A se pripăși (var.) — Horia Stamate. **5)** Naștere, origine (pl.) — Scriitor român căruia îi aparține romanul „Adio, Robert!“ (Constantin). **6)** Ion Stan — Împărat roman despre care Suetoniu relatează că, înainte de a se sinucide, a repetat de cîteva ori cuvintele: „Ce artist mare piere!“ — Limbă vorbită în Nigeria. **7)** Varietate de corb din America de Sud — Fluviu în U.R.S.S. — Radu Dima. **8)** Tipul gentlemanului spărgător, erou al scriitorului francez Maurice Leblanc, care exclamă: „Franța împotriva Angliei! În fine Trafalgarul va fi răzbunat!“, la aflarea veștii că celebrul detectiv englez Sherlock Holmes este pe urmele sale (Arsène) — Apreciată scriitoare de romane polițiste, semnatara volumului „Bună seara, Melania!“ (Rodica). **9)** A se odihni (var.) — Îi aparține volumul intitulat „Noapte bună, copii!“ (Ștefan). **10)** Scriitor și filozof român, autorul poeziilor „Încă o dată!“ și „Lume!“ — „Cine mă iubește, mă urmează!“, cuvinte rostite de acest rege al Franței (al VI-lea) cu prilejul campaniei din Flandra. **11)** „Ah! frumoasa statuie! Oh! frumosul piedestal!/ Virtuțile-s pe jos, iar viciul e pe...!“, epigramă scrisă de un necunoscut pe soclul statuii regelui Franței Ludovic al XV-lea, de la Paris — Hipocoristic din Evdochia — Diminutiv din Florica. **12)** „Totul e pierdut, afară de...!“ sînt cuvintele cu care se adresează Francisc I, regele Franței, mamei sale, după înfrîngerea de la Pavia din 1525 — Poet român din a cărui lirică spicuim poezia „O, rus!“ (Aurel).

Dicționar: AZE, NIGER, OTI, ODIN, IRI, ECE, ANO, DERU, ACAE, OBI, EVDA, ICA.

MARIAN FIRIMIȚĂ ■

Piața Dzerjinski cu sediul sinistrului K.G.B. De notat că Moscova este singura capitală din lume care a ridicat statuie unui ministru de interne (actualmente dărîmată). Atmosfera de teroare și teamă endemică se pot citi parcă și pe figura acestei femei surprinse de un fotoreporter italian.

U.R.S.S.:

TERIBILUL AN 1937

Afacerea Tukacevski

• Cum a fost decapitată Armata Roșie • Planul diabolic conceput de Stalin • Rolul serviciilor secrete naziste • N.K.V.D.-ul arestează și lichidează 35 000 ofițeri sovietici.

Afacerea Tukacevski

În luna iunie 1937, cetățeanul de rînd din marele imperiu sovietic afla, stupefiat, că mareșalul Mihail Tukacevski, unul din idolii nomenclaturii bolșevice, erou al revoluției, copleșit pîna atunci de laude și onoruri, a fost arestat sub învinuirea de spion în slujba imperialismului mondial și acuzat de „infracțiune fața de jurămîntul militar, tradare fața de patrie, tradare fața de URSS, tradare fața de Armata Roșie a muncitorilor și țaranilor". Autorul acestei oribile înscenari, ce avea sa duca în final la lichidarea conducerii armatei sovietice, a fost Iosif Vissarionovici Stalin.

Cercetînd biografia lui Stalin, înțesată de crime abominabile, istoriografia apuseana (pe care am folosit-o și noi în prezenta relatare) își pune cu inocența întrebarea ce impulsuri maladive l-au determinat pe acest satrap asiatic sa-și lichideze sistematic toți colaboratorii apropiați. Este încă o dovada ca bolșevismul nu poate fi înțeles cu adevarat decît de cei ce l-au trait nemijlocit. Și asta deoarece comunismul, înainte de a fi o dictatura, este o stare de spirit, greu de descifrat de logica omului din țarile libere. Dar pentru cetațeanul din țara noastra, acest univers al spaimei, groazei și fricii endemice este prea bine cunoscut. Pentru el, Stalin nu reprezinta un caz izolat. În toate țarile bolșevizate, prima grija a unui conducator de partid și de stat, ajuns la putere, a fost fara excepție neutralizarea adversarilor, a foștilor tovarași de lupta, îndepartarea prin orice mijloace a tuturor celor ce i-ar fi putut știrbi în vreun fel autoritatea zeificata. Este una din regulile de fier ale totalitarismului comunist. Așa au procedat toți urmașii lui Stalin, la fel s-au comportat în țara noastră Gh. Dej și Ceaușescu, cu asemenea intervenții sîngeroase s-a scris și istoria celorlalte țari cotropite de flagelul ideologiei moscovite.

E adevarat, între acești călăi ai omenirii, intoleranța și setea patologica de putere au cunoscut formele cele mai exacerbate în persoana georgianului cu frunte îngusta și mustață ascuțita.

Un dușman cu zîmbetul pe buze

Stalin l-a urît pe Tukacevski înca din perioada războiului civil. În tainițele minții sale, acesta a fost pus înca de pe atunci pe lista neagră.

Mihail Tukacevski s-a nascut la 1893 în apropiere de Smolensk dintr-o familie de mici nobili. Refuzînd traiul boem al parintelui și rudelor sale, el s-a facut remarcat, din tinerețe, prin preocupari intelectuale, viața austera și, mai apoi, prin idei politice de orientare comunista. Absolva școala de cadeți și, în calitate de ofițer, ia parte activa pe fronturile primului razboi mondial. Este luat prizonier, încearca de cîteva ori, fara succes, sa evadeze, e trimis în lagarul de la Ingolstadt de unde izbutește sa fuga și sa revina la Petrograd. Adera la ideile revoluției bolșevice, se pune la dispoziția acesteia și accepta un post la secțiunea militara a Comitetului executiv panrus al sovietelor. Se înscrie apoi în partidul comunist leninist, și intra în atențiile lui Vladimir Ilici. Este trimis sa înfrunte contraofensiva dezlanțuita de amiralul Colceak, de generalii Miller, Denekin și Wrangel. La 26 iunie 1918, la vîrsta de numai 25 de ani, preia comanda Ar-

I.V. Stalin, supranumit părintele popoarelor, unul din cei mai mari călăi ai omenirii.

matei I. Ia parte la luptele de pe frontul oriental, conduce Armata a 8-a pe frontul din sud, Armata a 5-a pe frontul oriental și Armata a 13-a pe frontul din Caucaz. În martie 1921 reprimă revolta din insula Kronstadt. Toate acestea îi deschid o strălucită carieră militară, politică și diplomatică. E numit pe rînd comandantul Academiei Militare și șeful statului major al Armatei Roșii. Este ridicat la gradul de mareșal.

Cu alte cuvinte, prin devotamentul și activa sa implicare în războiul civil, Tukacevski a adus o contribuție însemnată la introducerea urgiei comuniste pe pămîntul sfintei Rusii. El devine erou popular, slăvit în poeme, citat pe ordin de zi și preamărit ca unul din ziditorii imperiului roșu. De-ajuns ca Stalin să vadă în el un concurent primejdios. Trei motive cu deosebire potențează invidia și ura fiorosului dictator:

În 1920, în răstimpul războiului ruso-polonez, Tukacevski comanda frontul occidental, la est de Berezina, în frontierele Galiției. El obține aici răsunătoare succese, dar armata poloneză, organizată de o misiune franceză, condusă de de Gaulle, trece la contraofensivă și insurgenții ruși bat în retragere. Tukacevski propune o urgentă intervenție pe frontul de sud-vest, în direcția Lublin, ca singura măsură capabilă de a contracara presiunea inamicului. De la momentul respectiv, conducerea armatei din această zonă se afla sub conducerea lui Iosif Vissarionovici, iar acesta refuză propunerea. Dezastrul se produce. Stalin nu va uita niciodată această gravă umilință.

În 1936, dictatorul roșu izbutește, prin manevre diavolești, să aducă în fața plutonului de execuție pe Buharin, unul din adversarii săi cei mai temuți. Din partea armatei, hotărîrea sa este aprobată de Bulganin și Voroșilov, dar este contestată public de Iakir, Gamarnik, Tukacevski, Blücher și Yegorov. Un afront pe care, din nou, Stalin nu va putea să-l uite.

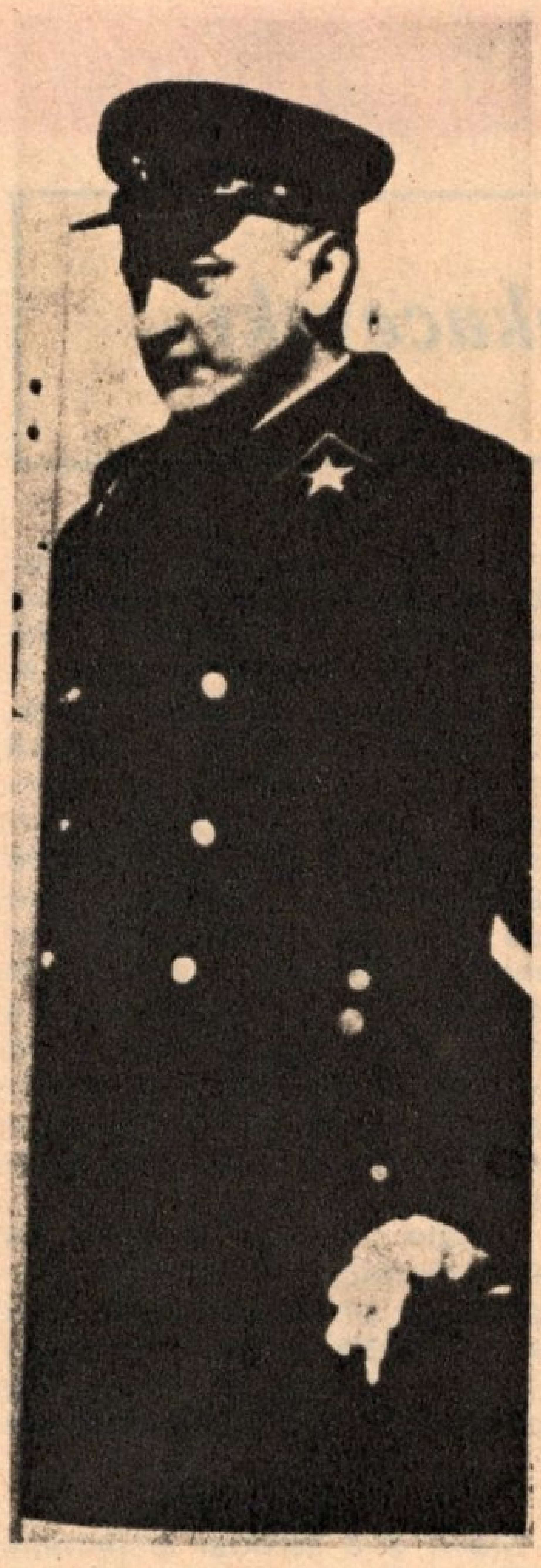

Mihail Tukacevski (1893-1937), vechi ofițer al armatei imperiale, raliat revoluției bolșevice.

În sfîrșit, în ianuarie 1936, Tukacevski ia parte la funeraliile regelui George al V-lea al Marii Britanii. La Londra și mai apoi la Paris, emisarul sovietic încearcă să cîștige oficialitățile britanice și franceze pentru organizarea unui front comun împotriva Germaniei hitleriste, declanșarea celui de-al doilea război mondial fiind după părerea sa iminentă. Dar la ora respectivă, în apus, cum bine se știe, oficialitățile nutresc părerea că negocierile diplomatice sînt suficiente pentru atenuarea pericolului hitlerist. Reîntors la Moscova, Tukacevski ține un discurs incendiar în fața Sovietului suprem, demonstrînd, cu citate din „Mein Kampf", că dictatorul nazist pregătește un cataclism mondial. Dar comite o gravă eroare, deoarece în Rusia bolșevică, Germania lui Hitler se bucura de o declarată simpatie. Stalin, el însuși, își exprimase deschis orientarea progermană, arătînd că: „Atenția noastră se îndreaptă astăzi spre această țară... în care se petrece ceva real". Dar simpatia bolșevicilor față de nazism nu se manifestă doar strict sentimental. Într-o vreme în care Germaniei i se interzice, conform tratatului de la Versailles, să fabrice anumite tipuri de arme, Rusia își oferise teritoriul pentru experimentele germane. Diviziile naziste se antrenează pe teritoriul sovietic, aici este verificată performanța noilor avioane și a noilor tancuri. Acest ajutor primit din partea Uniunii Sovietice — sînt de părere numeroși istorici — explică în bună măsură fantastica renaștere a mașinii de război germane, faptul că, într-un timp record, grație puternicei sale economii, germanii izbutesc să construiască avioane și blindate fără egal în lume la data respectivă. În această situație, intervenția lui Tukacevski se constituie într-o veritabilă provocare. Cu zîmbetul pe buze, Stalin decide să treacă la acțiune.

S.D.-ul german teleghidat de Moscova

Împreună cu cîinele său de pază, Ejov, șeful N.K.V.D., Stalin urzește un plan sinistru. El hotărăște ca dovezile privind infidelitatea lui Tukacevski să sosească din străinătate. Ca urmare, un agent sovietic debarcă la Paris și intră în legătură cu generalul dizident Skoblin, devenit în emigrație agent al S.D.-ului nazist, iar prin mijlocirea nevestei sale, dansatoarea Plevițkaia, și colaborator al serviciilor secrete bolșevice. Nikolai Skoblin acceptă oferta (bine plătită) și în decembrie 1936, la hotelul Adlon din Berlin, izbutește să intre în legătură cu Reinhard Heydrich, șeful S.D., cel mai puternic compartiment al serviciului secret al SS. Emigrantul rus aduce dovezile unei conjurații neașteptate: mareșalul Tukacevski se află în legături secrete cu comandamentul armatei germane pentru ca, împreună cu acesta, să determine atît o revolta împotriva führerului, cît și împotriva orînduirii sovietice. Heydrich înghite momeala chiar dacă adjunctul său, că-

Afacerea Tukacevski

pitanul Erich Jahnke, îi atrage atenția că toată afacerea pare pornită de la Moscova. La 24 decembrie, împreună cu șeful său Himmler, Heydrich se află în cancelaria lui Hitler. La discuție mai participă Rudolf Hess și Martin Bormann. Șeful S.D. își anunță superiorii că a sosit momentul pentru a se aplica o lovitură de moarte conducerii armatei sovietice. Prin întocmirea unui dosar, capabil să ateste vinovăția lui Tukacevski, dosar care să ajungă în mîinile lui Stalin, armata roșie va cunoaște o veritabilă baie de sînge. Hitler stă pe gînduri, dar în cele din urmă acceptă propunerea. Walter Schellenberg, fostul șef al contraspionajului german, notează acest moment în memoriile sale, apreciind planul lui Heydrich ca pe „una din cele mai fatale decizii ale timpului nostru".

Plastografii savante

Mihail Tukacevski a purtat într-adevăr corespondența cu generalii germani. Este vorba însă numai de scrisori de curtoazie, neutre, ce fuseseră adresate unor ofițeri superiori nemți, pe care i-a cunoscut la vremea cînd armata Reichului efectua manevre militare pe teritoriul sovietic. Scrisorile se aflau în arhiva Wehrmachtului, de unde un oarecare Gert Grothe izbutește să le sustragă. Apoi intră pe filieră Franz Putzig, cu o experiență de 30 de ani în meseria de plastograf. Acesta reușește să imite atît de perfect scrisul și semnătura lui Tukacevski încît nimeni nu poate observa că este vorba de o abilă plastografie. Hîrtia, antetul, totul indică apartenența scrisorii compromițătoare mareșalului sovietic. Dosarul este completat cu o notă adresată de Canaris lui Adolf Hitler prin care este rezumat complotul mareșalului sovietic. S-a fabricat deopotrivă și răspunsul lui Hitler, manuscrisul fiind de data aceasta semnat în original chiar de către führer. În dosar a mai fost introdusă o notă din partea lui Bormann către Heydrich, prin care acesta din urmă este atenționat să supravegheze de aproape activitatea unor militari germani suspecți de colaborare cu sovieticii. La cele 32 de pagini a mai fost adăugată o fotografie reprezentîndu-l pe Trotzki înconjurat de înalți funcționari germani.

Toate acestea, la indicația lui Heydrich, au fost fotocopiate cu un aparat Leica la o sursă slabă de lumină pentru a da impresia că spionul a acționat în grabă și în condiții nu tocmai prielnice. Mai rămînea ca documentele compromițătoare să ajungă pe masa lui Stalin, dar nu oricum, ci tot prin terțe persoane.

Mașina infernală

Reapare în scenă generalul Skoblin. La Geneva, acesta ia legătura cu un anume Nemanov, șef al unui birou de informații cehoslovac. Îi vorbește acestuia despre „complotul" pus la cale de Tukacevski împreună cu partizani trotzkiști și ofițeri superiori din armata germană. În același timp, un alt colaborator al generalului Skoblin, Nikolai Alexiev, emisar al N.K.V.D., este capturat de poliția franceză în timp ce încerca să fure planurile unui submarin francez. Depozițiile acestuia fac referire și la mareșalul Tukacevski, informațiile fiind identice cu cele furnizate de Skoblin lui Nema-

Stalin și-a lichidat sistematic toți vechii colaboratori. În fotografie șase din militanții de frunte ai partidului. De la stînga la dreapta: Zinoviev, executat în 1936, Radek, dispărut fără urmă, Kirov, asasinat în 1935, Kamenev, executat în 1936, Jagoda, executat în 1937, Ricov, executat în 1936.

Imagini de neconceput altădată: pe străzile capitalei sovietice, panouri reprezentînd figurile caricaturizate ale fruntașilor sovietici din ultimele decenii. Dar democrația face totuși pași de melc.

nov. Numai că de data aceasta veștile ajung și la urechile socialistului Léon Blum, care se grăbește să le transmită prietenului său, președintele Eduard Beneș. Acesta din urma, lesne de înțeles, primește și informațiile deținute de funcționarul sau din Geneva.

La data respectiva, președintele Cehoslovaciei cultiva cu asiduitate relații de prietenie cu URSS și mareșalul Stalin, considerînd ca numai o asemenea politică poate contracara poftele expansioniste ale colosului din rasarit. În ce măsura prudența, teama sau interesele de stat pot scuza delațiunea lui Beneș? Istoria își va spune cuvîntul. Un lucru e sigur: Heydrich și colaboratorii lui au intuit cu precizie slabiciunile demnitarului ceh și s-au slujit maiestrit de ele.

În legătura cu modul în care dosarul a ajuns în mîna serviciilor secrete sovietice, lucrurile nu sînt îndeajuns clarificate. După memoriile amintitului Schellenberg, documentele au fost predate unui agent sovietic de îndată ce Beneș a dat totul la iveală printr-o scrisoare adresată lui Stalin. După o alta versiune, mai veridica, cea a agentului nazist Naujocks, emisarul moscovit a sosit prin filiera ceha. El s-ar fi prezentat chiar în biroul lui Naujocks și i-ar fi cerut contra cost fotocopierea mărturiilor incriminatorii. Tranzacția ar fi avut loc în stația de metro de la Kurtfürstendamm, trimisul Moscovei primind fotocopiile contra sumei de cincizeci de mii de marci. Dupa Schellenberg, sovieticii ar fi plătit trei milioane de ruble-aur, bancnote pe care S.D.-ul a trebuit sa le ardă, deoarece s-a constatat că purtau însemne discrete, deci folosirea lor pe teritoriul sovietic ar fi dus la capturarea spionilor germani.

Eduard Beneș, președintele Cehoslovaciei, unul din intermediarii afacerii „Tukacevski".

Teribilul sfîrșit

La 20 mai 1937, N.K.V.D. lansează în public zvonurile despre descoperirea unui mare complot militar. La 26 mai Tukacevski este arestat împreună cu generalii Iakir, Oborevici, Kork, Eideman, Primakov, Feldman, Putna. Gamarnik, un alt acuzat, se sinucide. La 11 iunie radio Moscova anunta toate aceste arestări: „Acești deținuți sînt acuzați de infracțiune împotriva jurămîntului militar, de trădare fața de patrie, de trădare față de poporul sovietic,

Documentar

Afacerea Tukacevski

de trădare a Armatei Roșii a muncitorilor și țăranilor. Elementele relevate în cursul anchetei pot stabili participarea acuzaților, și a lui Gamarnik, care s-a sinucis de curînd, la o acțiune împotriva statului, în strînsă legătură cu forțe militare ale unui stat potrivnic Uniunii Sovietice. Aflați în serviciile de spionaj ale acestui stat, acuzații au transmis sistematic secretele de stat ale Armatei Roșii și au susținut o activitate de sabotare și slăbire a puterii militare sovietice, pentru a pregăti, în caz de agresiune împotriva URSS, înfrîngerea Armatei Roșii cu țelul final de a restabili în URSS puterea moșierilor și capitaliștilor".

Procesul a avut loc cu ușile închise. Acuzații au fost împușcați în plină zi în curtea N.K.V.D., detunăturile fiind acoperite de zgomotul unor motoare de camion puse în funcțiune. Numeroși membri din familia lui Tukacevski au fost de asemenea exterminați: soția, o soră, doi frați. Trei dintre surori și fiica sa au fost trimise în lagăre. Mama sa a fost și ea împușcată. Familiile celorlalți condamnați au avut aceeași soartă.

Apoi, după clasicul procedeu al epurărilor în lanț, opresiunea s-a extins asupra întregului corp ofițeresc al Armatei Roșii. **Istoria omenirii n-a cunoscut niciodată un asemenea măcel, organizat de un guvern împotriva propriei sale armate.** Trei mareșali din cinci au fost uciși prin împușcare. Șaptezeci și cinci din cei 80 de membri ai Consiliului superior de război au fost de asemenea executați. Treisprezece din cei cincisprezece comandanți de armate au ajuns în fața plutonului de execuție. Jumătate din ofițerimea sovietică a fost pe rînd arestată, torturată și, în cele din urmă, suprimată fizic, În total: 35 000 de execuții!

Acesta a fost socialismul victorios conceput de părintele popoarelor. Rețetă transmisă cu dragoste țărilor bolșevizate din estul Europei, ca și celor cotropite de comunism în Asia sau pe alte continente.

LIVIU TIMBUS ■

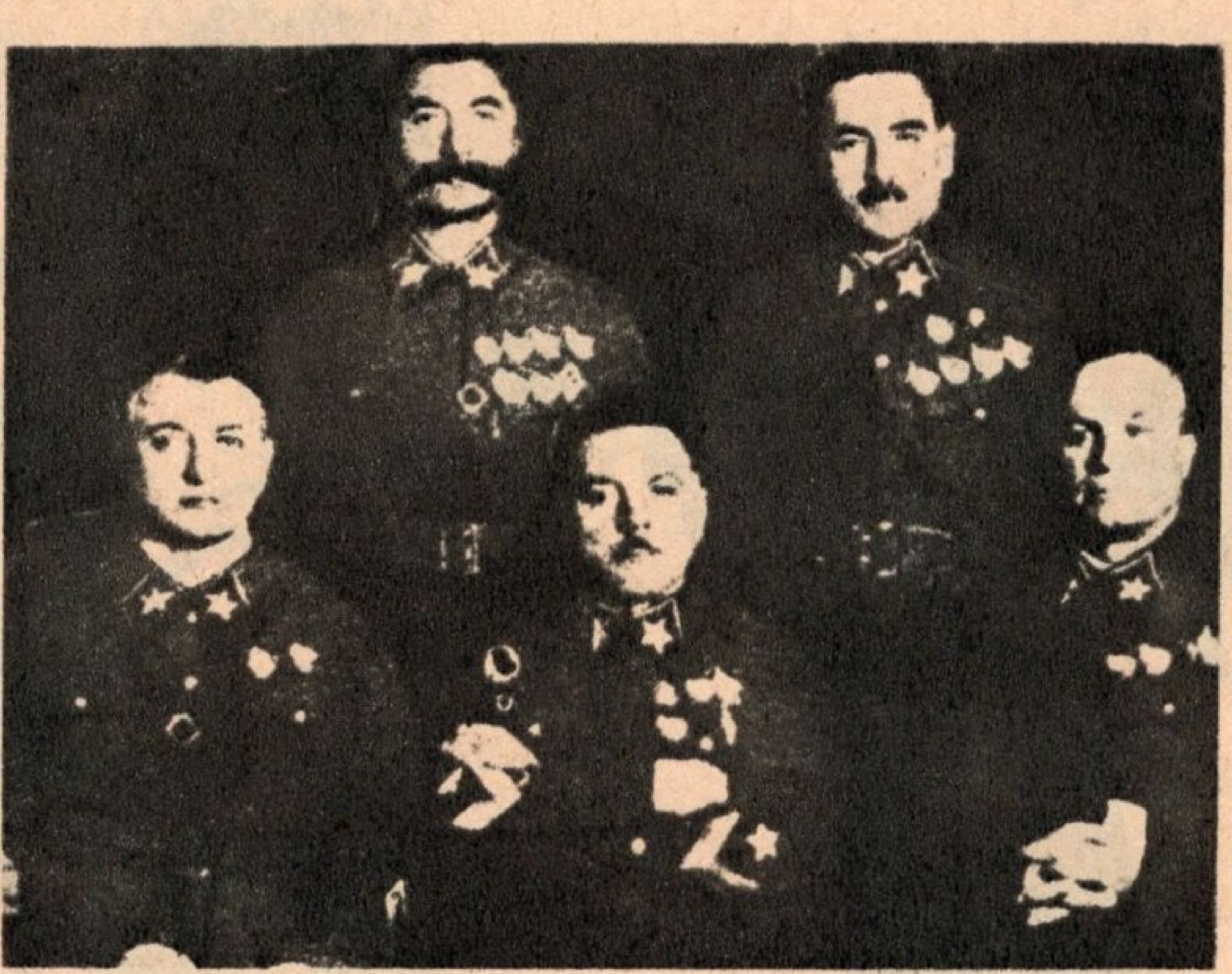

După procesul Tukacevski, din ordinele lui Stalin au fost lichidați 35 000 de ofițeri ai armatei sovietice. În imagine, generalii: Budionîi, Voroșilov, Blücher, Yegorov. Tukacevski. Din toți aceștia, doar Voroșilov și Yegorov au supraviețuit.

UMOR

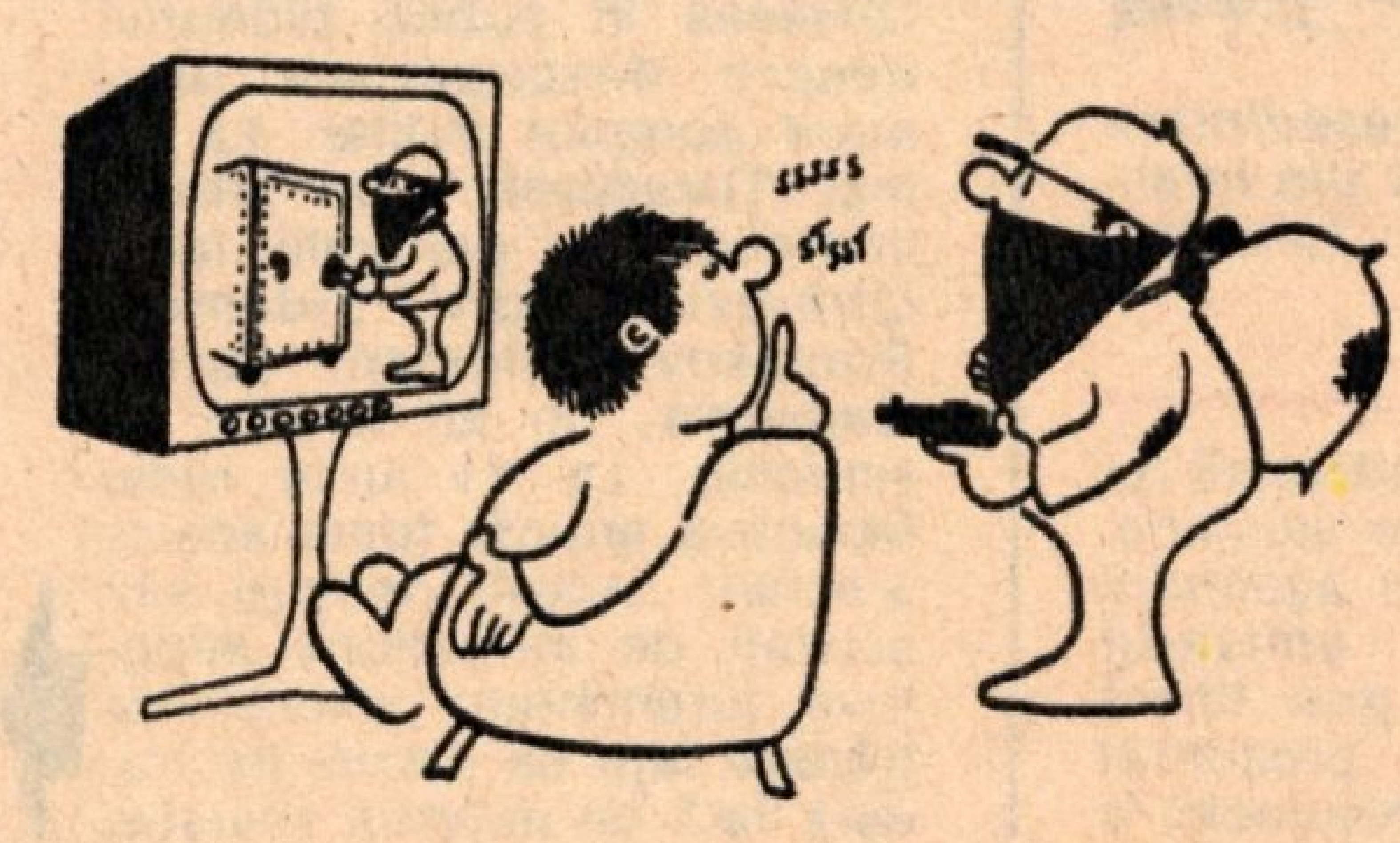

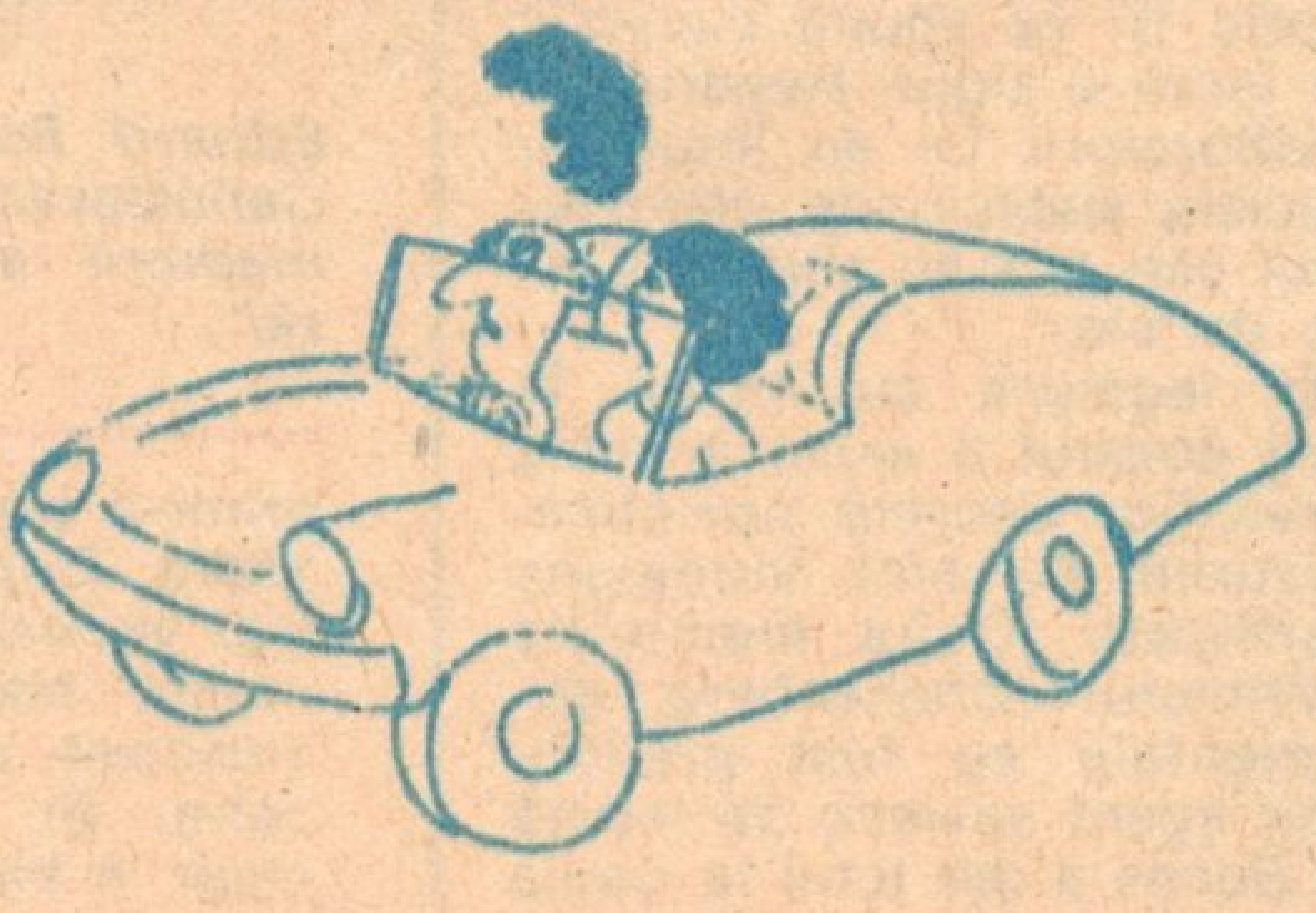

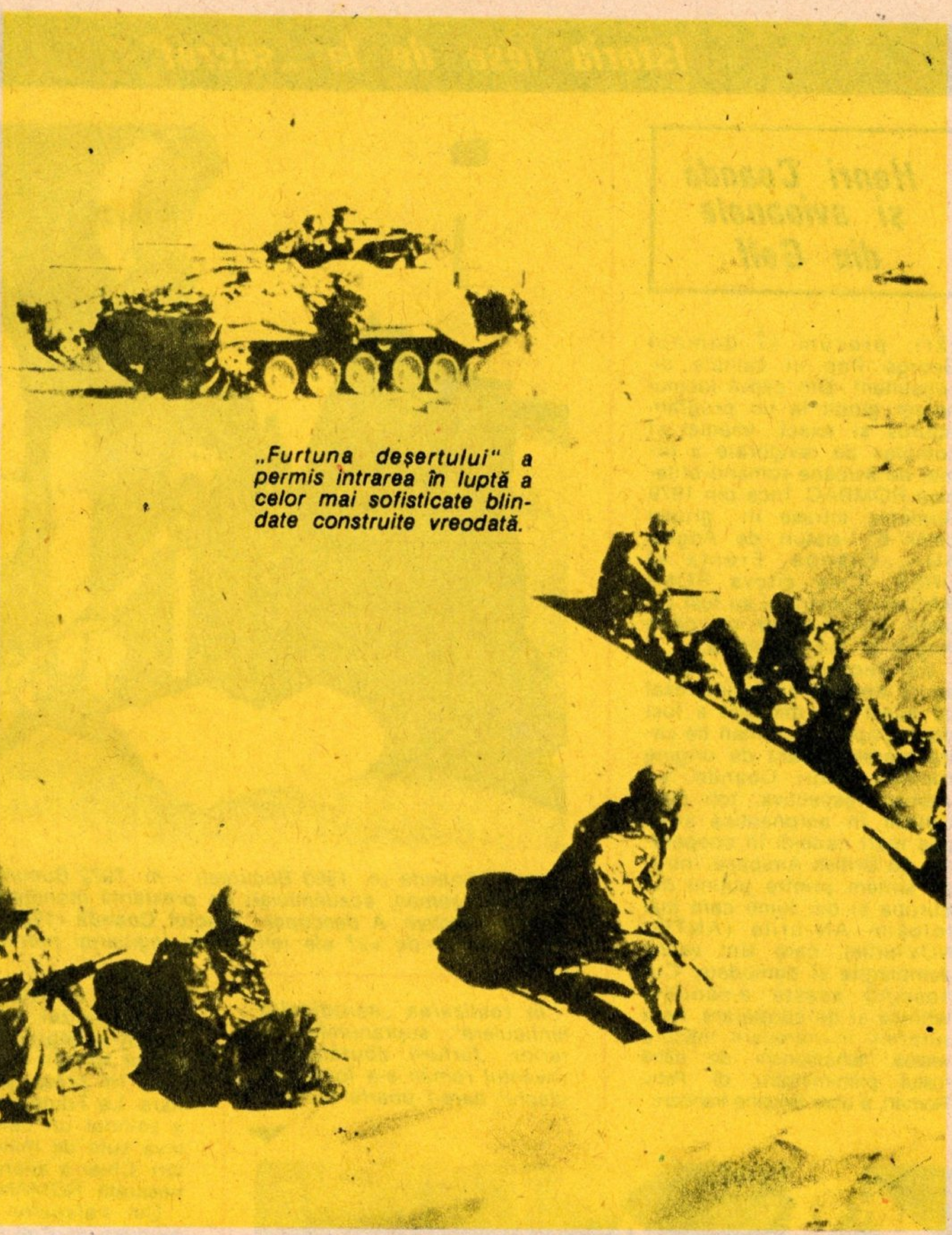

„Furtuna deșertului" a permis intrarea în luptă a celor mai sofisticate blindate construite vreodată.

Henri Coandă și avioanele din Golf

O informație de ultimă oră ne-a umplut sufletele de relativă bucurie. Zic „relativă" pentru că totul e relativ la noi, ca la nimeni alții. O delegație britanică în frunte cu dl. Mc. Kinnley, președintele Companiei British Airspace, a vizitat Bucureștiul. Cu ce scop? Vom vedea imediat. De menționat că din delegație mai făceau parte dl. Joeghegan Chris, directorul diviziei AIRBUS, dl. Gary Bishop, manager de proiect ROMBAC, dl. Dewi Rowiande, șeful diviziei marketing și vîn-

Istoria iese de la „secret"

Henri Coandă și avioanele din Golf

Henri Coandă (n. 1886 București - m. 1972 București). Inginer și savant român, academician de prestanță mondială, pionier al aviației reactive. A descoperit **Efectul Coandă** *(1934) cu aplicații în domeniile de vîrf ale tehnicii și ingineriei mondiale.*

zări, precum și domnul George Pop în calitate de consultant. Din capul locului ne-am gîndit la un program riguros și exact, imediat și complex de revigorare a firmei de avioane româno-britanice ROMBAC. Încă din 1979 România intrase în „grupul celor 6", alaturi de Anglia, SUA, Olanda, Franța și URSS. Cele cîteva ROMBAC-uri construite au fost repede achiziționate de catre Anglia și R.F.Germania.

Să recunoaștem măcar acum deschis și dezinteresat că acest **dar** minunat a fost oferit poporului român de către marele savant de origine româna Henri Coanda. La vremea respectivă, toți specialiștii în aeronautica și-au pus mari nadejdi în cooperarea cu British Airspace, întrucît sîntem printre puținii din Europa și din lume care mai folosim AN-urile (ANTONOV-urile), care sînt vechi, damblagite și demodate. Cunoscînd aceste amanunte tehnice și de cooperare, ne-a surprins în oarecare măsură vestea achiziționarii de către fostul prim-ministru, dl. Petre Roman, a unor avioane franceze AIRBUS (A-310, A-320). Pe acest fundal neliniștitor a aparut și îngrijorarea specialiștilor români exprimată deslușit în presa postrevoluționara. La Toulouse, dl. Roman a semnat un contract de cîteva sute de milioane de dolari. Chiar a aparût gluma aia nesarata ROMAN — IA.

Din nefericire însa pentru pionierii aviației române, discuțiile cu delegația britanica deplasată la București au fost și dure și nelamuritoare. Din surse absolut neoficiale am aflat ca pîna la urma nu s-a ajuns la nici un rezultat concret, palpabil. Discuții nu tocmai blînde au avut loc atît la dl. Adrian Severin cît și la Ministerul Resurselor și industriei. Cu ce rezultat? Deocamdata nu putem decît bănui, nu și anticipa. În lumea marilor industriași pot aparea discuții și controverse între firmele British Airspace, AIRBUS și firma olandeză FOKKER, de pildă, care fa-

În realizarea „aerodinelor lenticulare", supranumite ulterior „farfurii zburătoare", savantul român s-a folosit de efectul care-i poartă numele.

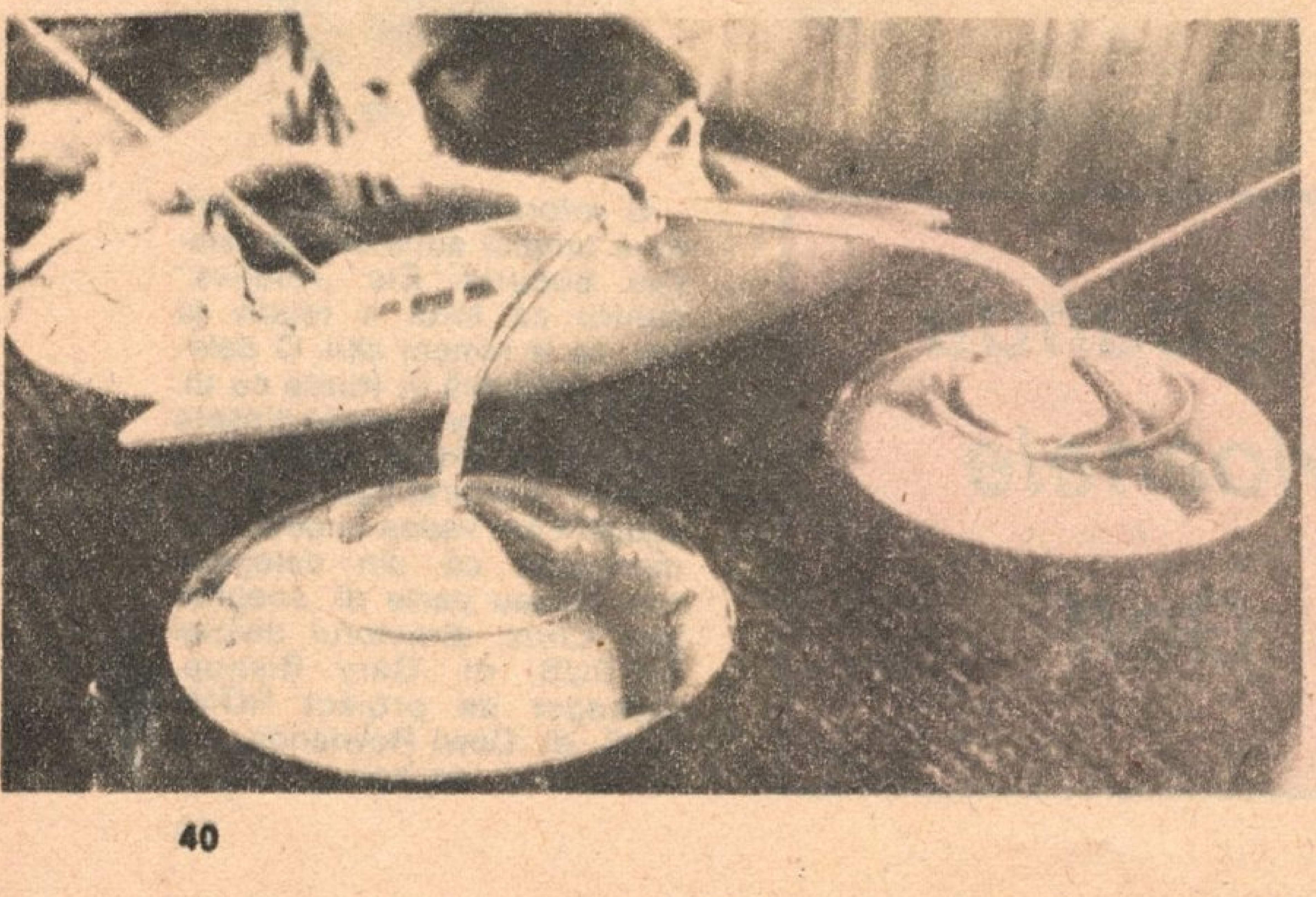

Un avion de vînătoare aliat a urmărit un MIG irakian (de construcție sovietică) pînă în Iran, unde l-a doborît. Spaima a intrat rapid în rîndul piloților irakieni, care s-au refugiat cu zecile în Iran.

brică avionul F-100, cu motor silențios tip TAY. Discuțiile marilor manageri în ale aviației ne privesc ceva mai puțin. „Moștenirea" Coanda însa ne interesează, pentru că sîntem scutiți într-un anume fel sa plătim fabuloase sume pentru un nou prototip de avion.

Henri Coandă — părintele farfuriilor zburătoare?

Nu putem trece cu ușurința peste meritele incontestabile ale lui Henri Coanda în domeniul aeronauticii. Părintele aviației reactive este, in fapt, și parintele acelor tulburatoare „aerodine lenticulare", supranumite și farfurii zburatoare, la realizarea carora a folosit celebrul de-acum „efect Coanda". Cînd specialiștii de la NASA au confirmat cu o jumatate de gură originea terestra a farfuriilor zburatoare, probabil că știau ei ce știau. In „parada" aviatica din Golf, cînd 40 de zile și 40 de nopți cerul Irakului a fost luminat ca ziua de „baieții" lui Horner și Glosson, au facut furori atît avioanele ultrarapide de vinatoare care au umilit MIG-urile sovietice, cît, mai ales, avionul invizibil, precum și alte tipuri de avioane de o modernitate absolută, precum F-4 G „Willd Weasel" și F-111 Raven cu echipamente electronice sofisticate de bruiaj, avînd însași sarcina speciala de a „orbi" radarurile irakiene și de a oferi astfel cale libera unor duzini de bombardiere F-16, protejate de avioane de vînatoare F-156.

Nu facem intîmplător aceasta paralelă în ale aviaticii. Avansul tehnic cîștigat în ultimii 50 de ani uimește lumea științifica. Cert este că avionul cu reacție al lui Coanda a fost premers de alte cîteva invenții deosebit de valoroase asupra carora nu insistam însa acum și aici. Eminentul om de știința român Henri Coanda a semnat o serie de invenții care au ușurat vadit urcușul catre avionul cu reacție. Nu e mai puțin adevarat ca o alta serie de invenții au deschis porți largi în multe domenii ale științei și tehnicii contemporane. Fie și numai o trecere în revistă a brevetelor de invenție semnate de marele savant și om de știința român ar însemna cîteva file dactilografiate la un rînd, cu corp de litera 6. Sa le numim, totuși, în treacat pe cele mai importante: aparatul pentru detectarea straturilor lichide subterane; sistemul de hipersustentație; trenul de aterizare escamotabil; sistemul de transport prin conducte; aparatul frîna-recul pentru guri de foc; dispozitivul pentru combaterea zgomotului și a poluării atmosferei; trenul aerodinamic suspendat; tunul fără recul pentru avioane; aparatul pentru extragerea apei potabile din mare; aparatul pentru folosirea energiei solare și, nu în ultimul rînd, desigur, aerodinele lenticulare.

Ordinul de luptă din Golf

Tehnica militară și de luptă și-au spus cuvîntul în Golf. Rachete Scound ale lui Saddam și avioanele de vinatoare MIG (de fabricație sovietica) s-au dovedit a fi învechite, perimate, demonetizate. Dintre frumoasele legende orale care circula este și aceea a unui avion de vînatoare aliat care a urmarit un MIG irakian și l-a doborît cu ușurința. A intrat spaima în piloții irakieni, și s-au refugiat, cu aparatele de zbor cu tot, în Iran. Pentru că avionul de vînatoare F-15 C, precum și avionul F-16 dotat cu rachete cu fosfor s-au dovedit a fi superioare la toate capitolele. Bataia a fost a tehnicii. 8 avioane STEALTH fac mai multa treaba decît 75 de avioane de luptă obișnuite.

Fiecare ordin de luptă al aliaților din Golf numara nu mai puțin decît 300 de pagini, minuțios întocmite, pentru toate cele 2000—3000 de zboruri zilnice. Duzinele de avioane trimise împotriva

Henri Coandă între conaționalii săi

Henri Coandă şi avioanele din Golf

Bagdadului şi, în special, asupra Gărzii republicane, care s-au dovedit pînă la urmă a fi un foc de paie, au înspăimîntat în aşa măsură pe irakieni, încît şi-au părăsit tancuri, aparate de zbor, tranşee, buncăre. Sateliţii „ştiinţifici" au detectat din timp toate bîrlogurile lui Saddam şi, în ciuda acestui fapt, nu i-au putut veni de hac. Oare chiar se dorea asta? Pînă unde merge înţelegerea între Washington şi Moscova? Nu vom şti, probabil, niciodată. Acestea sînt culisele vieţii politice. Cît despre avioanele cu aparatură AWACS şi, mai ales, cele invizibile, care nu pot fi reperate şi care scapă controalelor radar, ar merita abordate ca un subiect distinct.

Un viitor OZN? Coandă nu era străin de aceste miraculoase farfurii zburătoare...

Coandă şi OZN-urile

Încă în anul 1934 apreciatul savant român Henri Coandă a brevetat o invenţie care avea să facă realmente furori în lumea ştiinţei. Descoperirea senzaţională se chema aparent simplu: „procedeul şi dispozitivul pentru devierea unui fluid într-un alt fluid". Procedeul a fost lansat la acea dată sub deviza: **„Efectul Coandă"**. Specialişti de notorietate mondială afirma că procedeul are o largă utilizare în tocmai domeniile de vîrf ale lumii ştiinţei şi tehnicii contemporane. Pînă la realizarea acestui procedeu sui-generis botezat **„Efectul Coandă"**, marele savant român s-a folosit inclusiv de realizarea acelor aşa-zise „aerodine lenticulare", supranumite ulterior farfurii zburătoare. N-aş merge atît de departe cu supoziţiile încît să afirm că originea farfuriilor zburătoare este numai de origine terestră. În 100 000 de galaxii este imposibil să nu mai fie viaţă măcar pe încă 7 planete. Ar fi o mare tristeţe cosmică să fim singuri în Univers.

UNESCO şi revistele new-yorkeze

Meritele incontestabile ale inginerului, savantului român nu mai trebuie puse pe cîntar, întrucît deregleaza balanţa. O revistă new-yorkeză sublinia pe bună dreptate: „inginerul Coandă sublimează, prin el însuşi, trecutul, prezentul şi viitorul progreselor aeriene". Cît datorează British Airspace şi NASA lui Henri Coandă, asta vor stabili probabil specialiştii. Ca şi lui Einstein, de altfel.

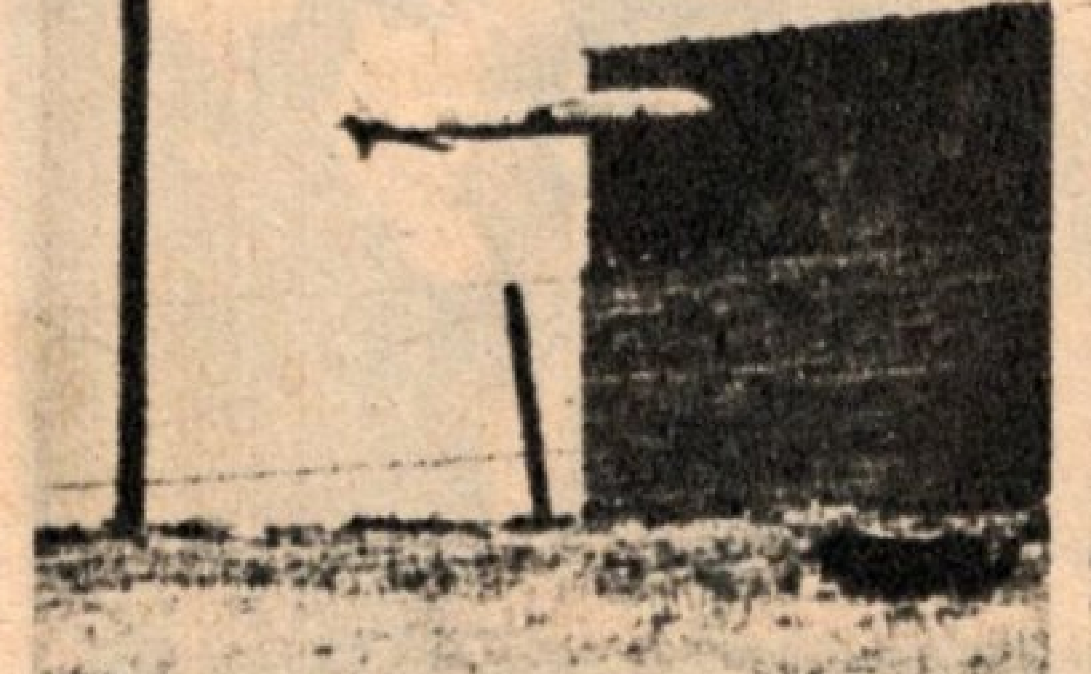

Vreme de 40 de zile şi 40 de nopţi cerul Irakului a fost efectiv luminat ca ziua de oamenii lui Horner şi Glosson.

Laserul, razele infraroșii, termografia, autoghidajul sînt tehnologii intrate în serviciile războiului modern. Fotografia vă înfățișează un elicopter Apache, echipat cu opt rachete antitanc de tipul Helfire, ghidate prin laser. Pilotul dispune de un mijloc de ochire de o exactitate înfricoșătoare. În mod practic, rachetele urmează în zbor linia privirii sale.

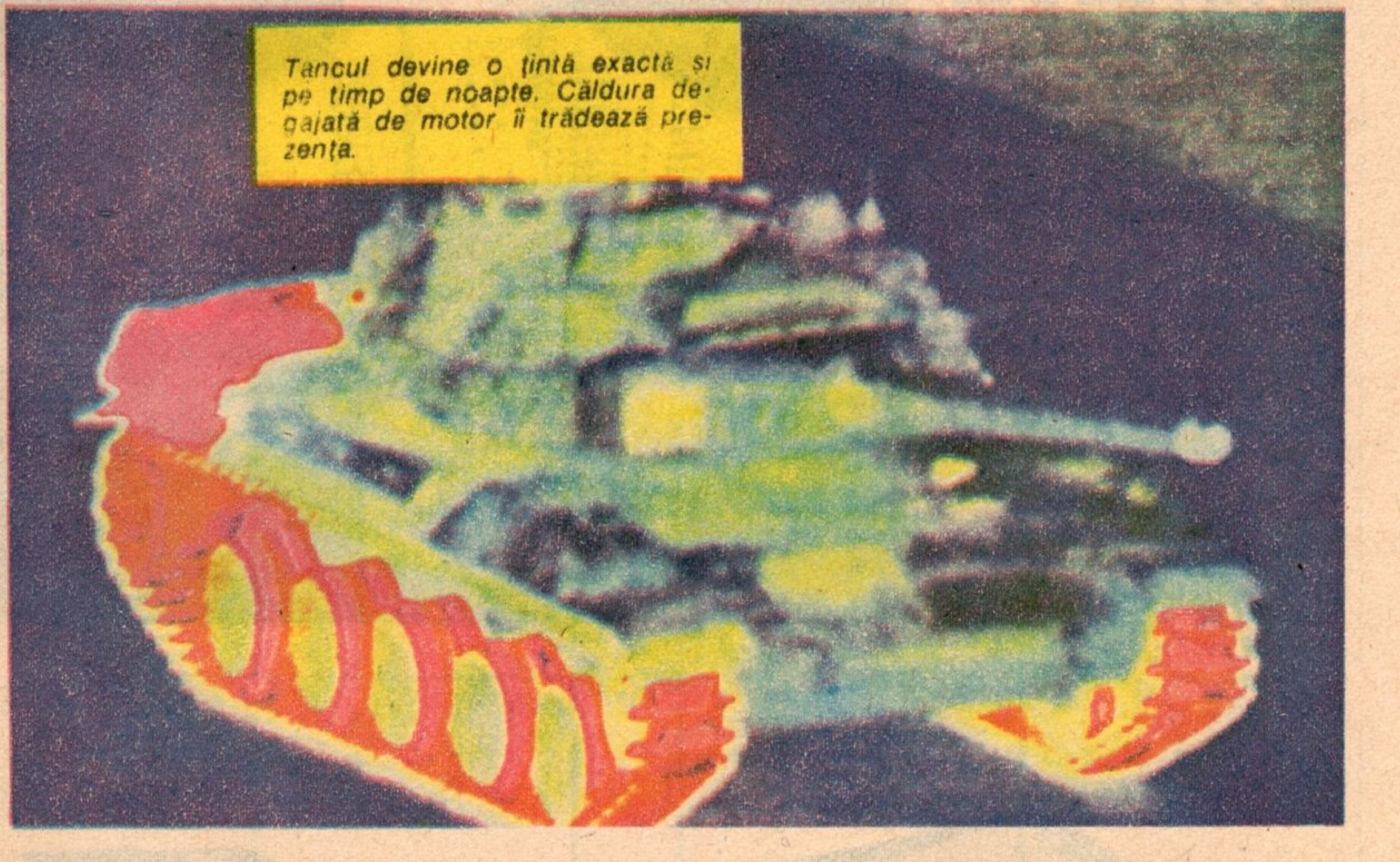

Tancul devine o țintă exactă și pe timp de noapte. Căldura degajată de motor îi trădează prezența.

UNESCO i-a acordat ordinul „Meritul pentru cercetari științifice, in grad de comandor”. Guvernul francez i-a inminat „Medalia militara a aeronauticii franceze”, iar guvernul american i-a decernat „Medalia de aur”, ca „parinte al aviatiei reactive”. De la avioanele cu reacție a inceput, de fapt, totul. Vitezele de deplasare incredibile. Traiectoriile ciudate. Invizibilitatea unor materiale a aparut ceva mai tîrziu. În România, în semn tardiv de gratitudine, apare medalia comemorativă, cu chipul iluminat al lui Coandă. Se intoarce în țara și moare la București, la 25 noiembrie 1972, in vîrsta de 86 de ani.

Ad perpetuam rei memoriam!

Darul oferit de Coanda românilor nu este numai avionul ROMBAC, în colaborare cu londonezii. Într-o buna zi vom scoate din fișete și alte

Henri Coandă și avioanele din Golf

planuri de-a dreptul diabolice ale lui Coandă, pentru România. Conducerea incultă de la București nu a înțeles aceste **daruri** de ultimă oră ale secolului XX ci, mai degraba, ca pe niște excentricități. Ce le trebuie pîrliților de români un tren ultrarapid între București—Brașov? Cum să faci avioane ultramoderne, cîtă vreme sovieticii îți băgau ANTONOV-urile pe gît? Iar noi eram mai supuși austrieci decît înșiși austriecii după pierderea războiului. În orice caz, faptul că a fost numit, fie și formal, consilier cu rang de ministru al Consiliului de Stat, e ca o fărîmă de nisip într-un ocean planetar. Academia Română l-a primit și ea în rîndul membrilor săi titulari, dar în rîndul academicienilor români se strecuraseră tot felul de politicieni care au dus în final ei înșiși știința, cultura și învățămîntul de rîpă.

Cît de minunat se exprimă genialul om de știință român despre românii înșiși, aflați 50 de ani într-o precaritate a științei, tehnicii și culturii, vecina cu milă: „românii au dat omenirii, mai cu seamă în epoca contemporană, o mulțime de celebrități înscrise cu litere majuscule în fondul de cultură și civilizație al epocii, de pe aceste meleaguri pornindu-și zborul catre înălțimi iluștri inventatori, descoperitori, mari oameni de cultură, adevărate genii cu care omenirea se fălește". Noi înșine și omenirea așijderea ne putem realmente făli cu Domnia Sa. Pe un aeroport european modern, alături de o poza înfățișîndu-ni-l impozant și leonin pe Henri Coanda, am vazut și ultimul tip de avion, de concepție ultramoderna, precum acelea „saddamice" din Golf, avionul de ultimă oră numit „Coanda-Bristol". Am regasit cu mare placere și o fraza iluminata care o completeaza cum nu se poate mai bine pe aceea de mai sus enunțată de marele pionier al aviației moderne, Henri Coanda. O reproducem din memorie, pastrîndu-i însa esența nobilă și necesara pentru poporul român, aflat acum la cumpana de veac, de restriște și tulburata istorie: „Dacă fiecare națiune ar da atîtea genii cîte a dat poporul român, raportate la numarul de locuitori, atunci e sigur ca omenirea ar

Un centru spațial în miniatură.

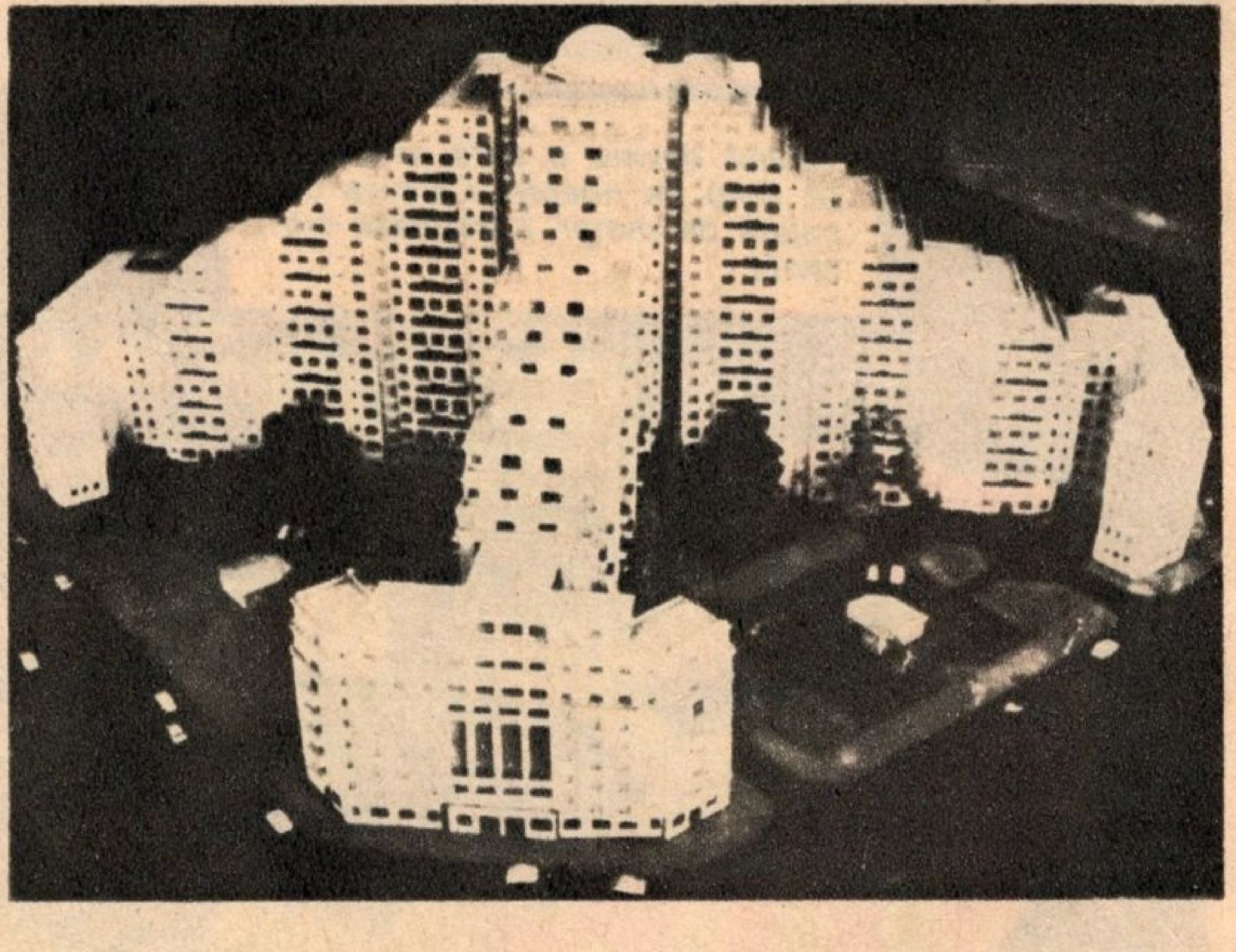

8 Stealth-uri pot face, realmente, treaba a 75 de avioane de luptă.

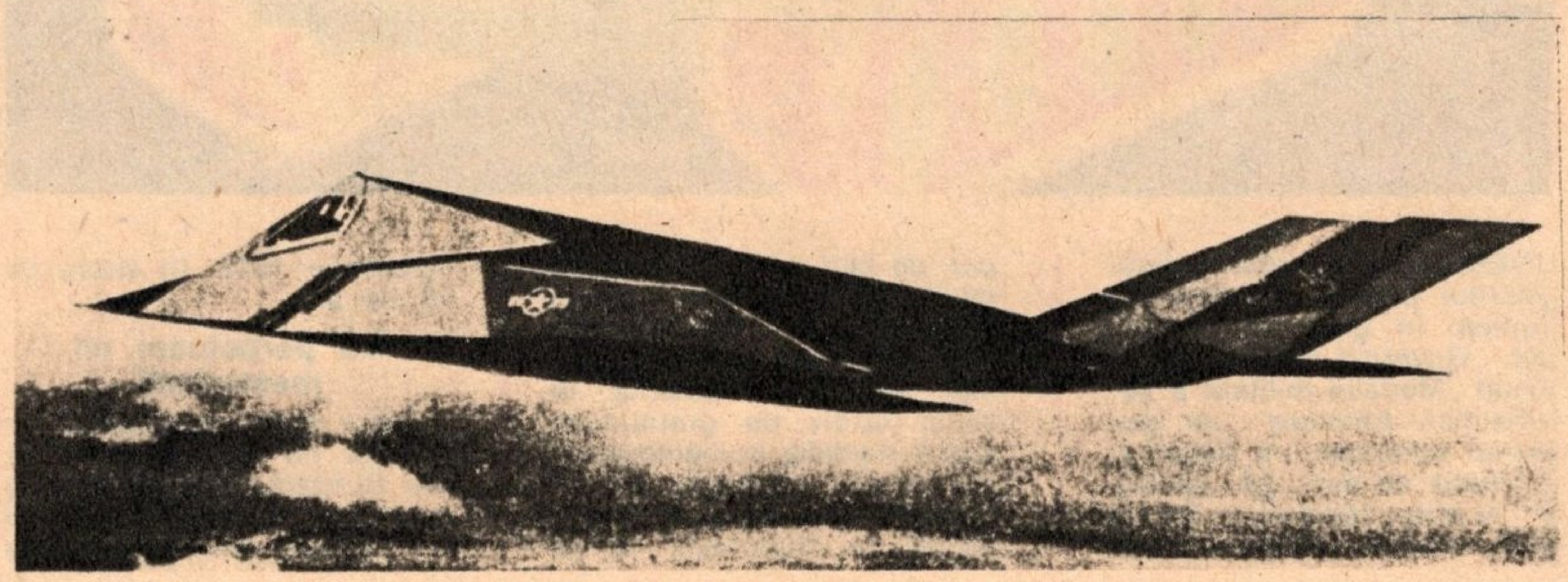

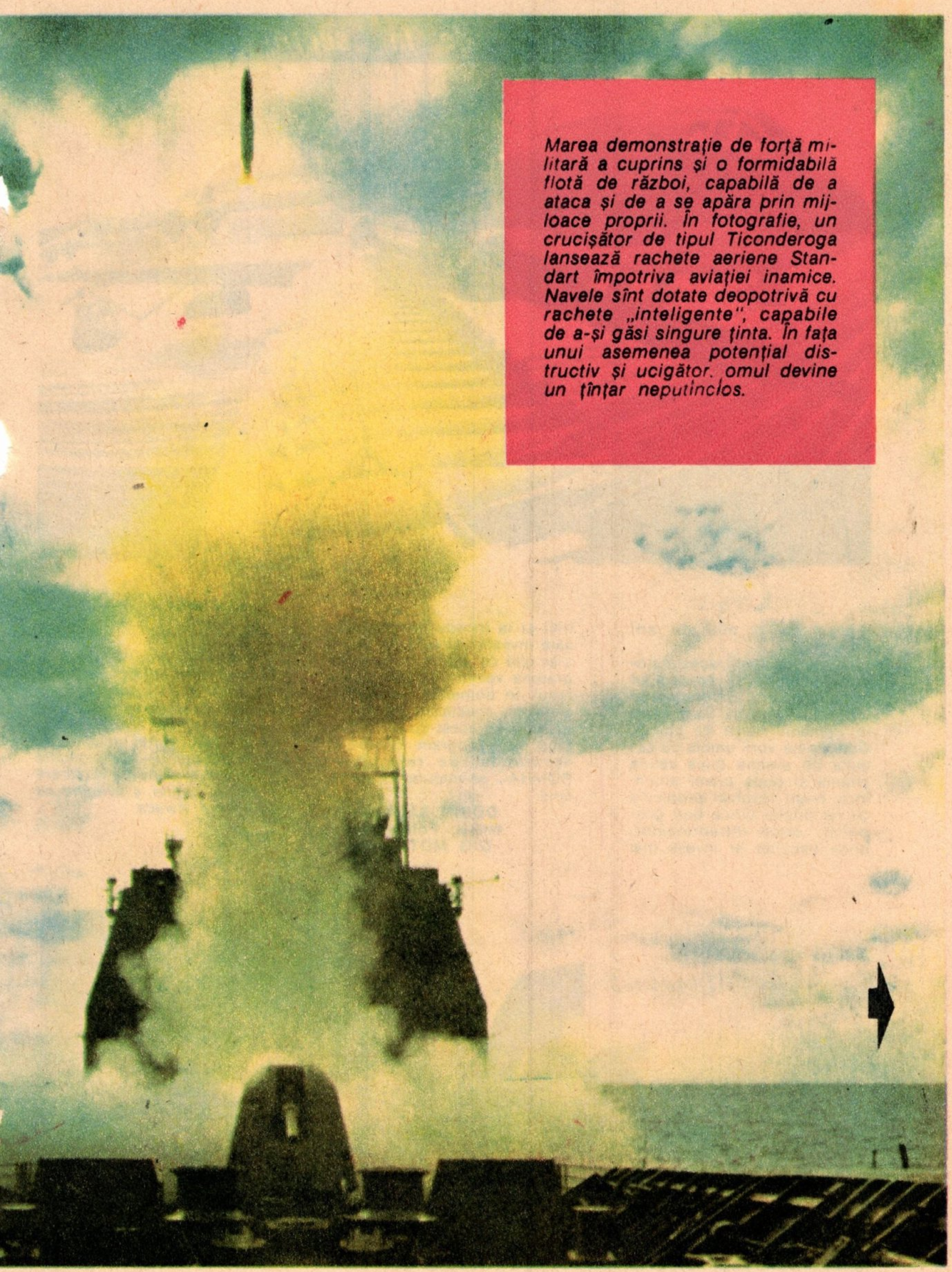

Marea demonstrație de forță militară a cuprins și o formidabilă flotă de război, capabilă de a ataca și de a se apăra prin mijloace proprii. În fotografie, un crucișător de tipul Ticonderoga lansează rachete aeriene Standart împotriva aviației inamice. Navele sînt dotate deopotrivă cu rachete „inteligente", capabile de a-și găsi singure ținta. În fața unui asemenea potențial distructiv și ucigător. omul devine un țînțar neputincios.

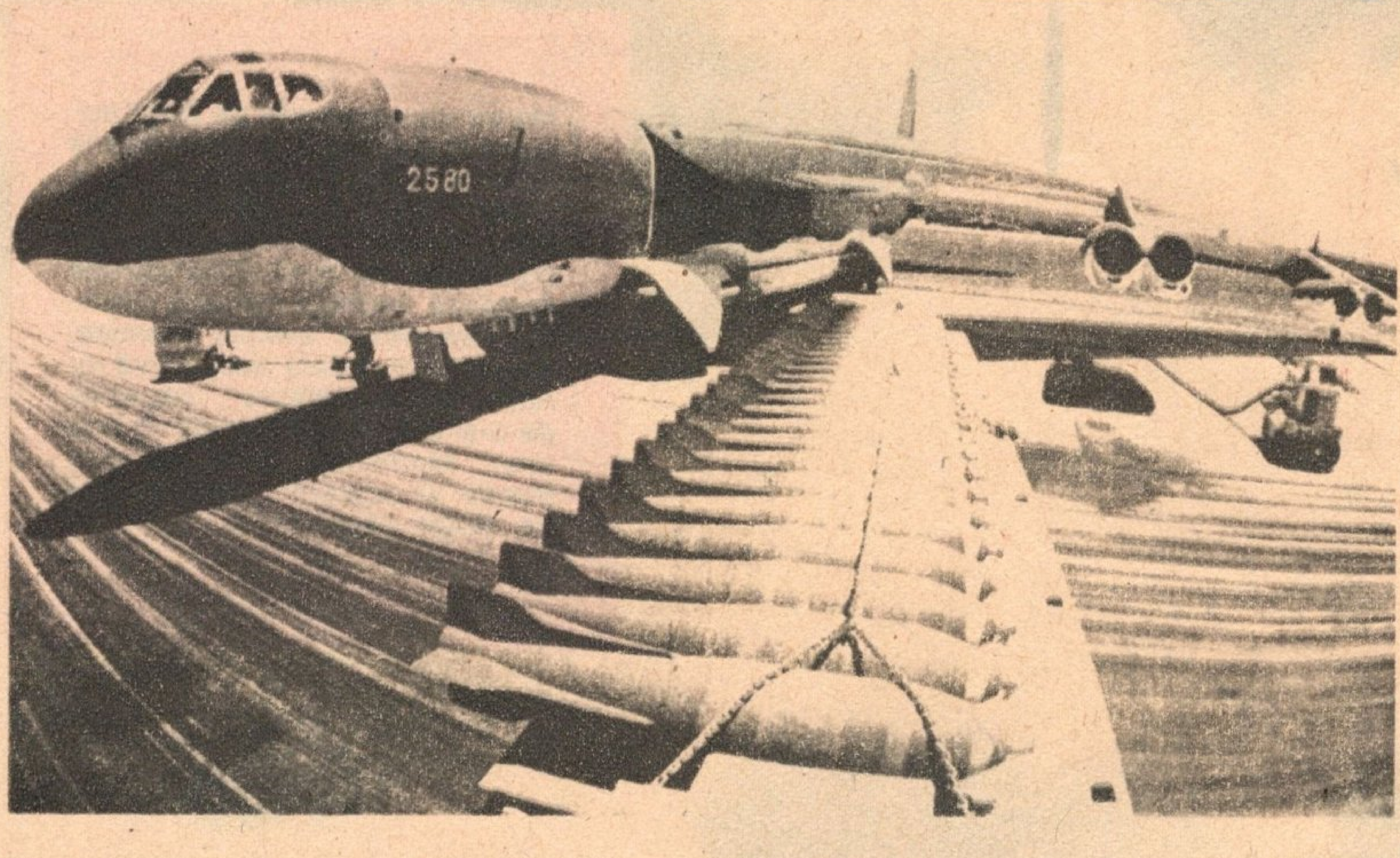

merge cu o mie de ani înainte!"

La ce ne invită aceste rînduri sublime? Sa credem in poporul nostru. Sa credem in intelectualii noștri. Sa credem in oamenii noștri de știință. Cita vreme vom umbla cu caciula pe ureche dupa valuta straina și dupa creier strain, înca n-am rezolvat problema ce ne doare. Orice bun gospodar, orice întreprinzator, orice bancher ar investi mai intii și la inceput în propriile sale investiții și abia pe urmă s-ar uita cu coada ochiului in gradina vecina. Și, har Domnului, in domeniul aeronauticii avem specialiști de prima marime! În acest context vorbind, un program complex, aprofundat de revigorare ROMBAC se impune ca de la sine.

DORIN SĂLĂJAN ■
Fotografii de
GIG MOTOIANU ■

▲

F-4-G (Willd Weasel) și F-111 Raven, cu echipamente electronice de bruiaj; sarcina lor era de a „orbi" radarurile irakiene și de a oferi astfel cale liberă unei duzini de bombardiere F-16, protejate de cîte 4 avioane de vînătoare F-15, plus alte 4 avioane cu aparatură Awacs.

▼

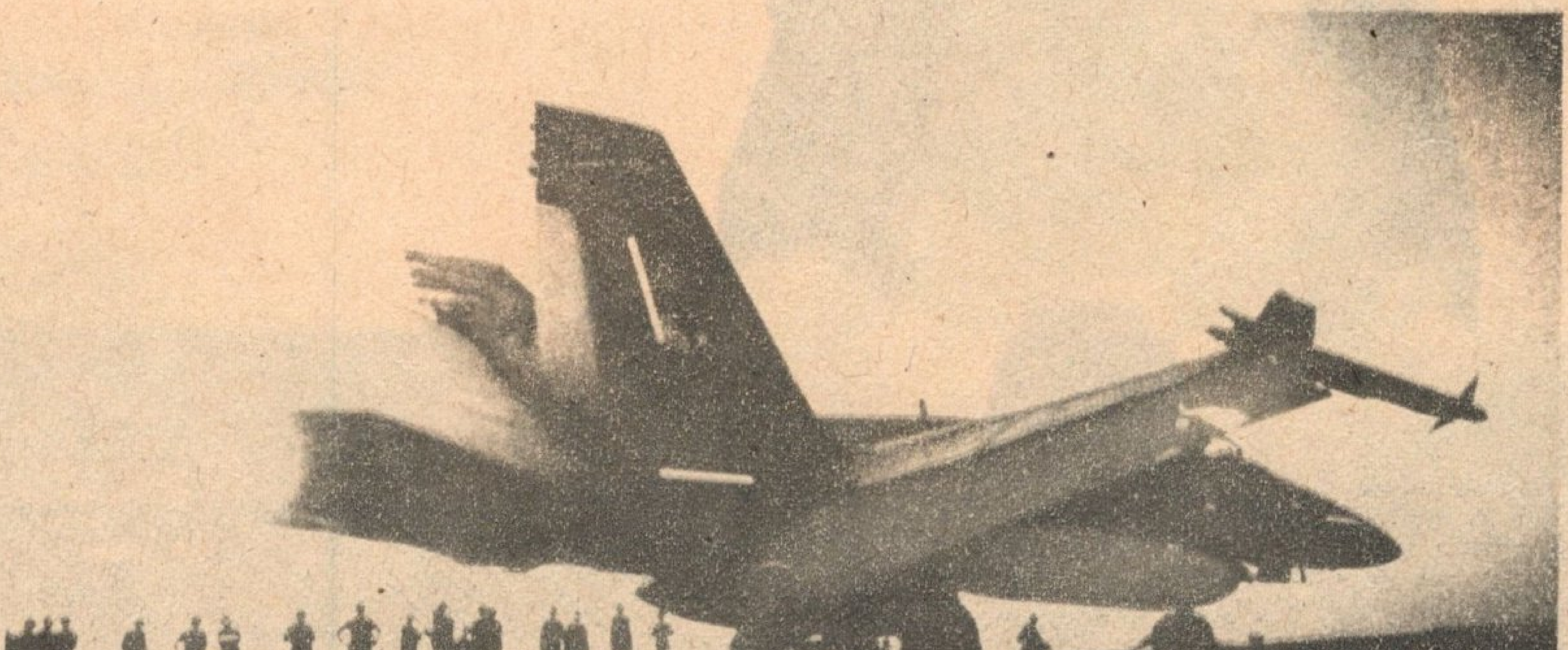

Eroi interzişi

CAVALERII BIMOTOARELOR DE ASALT

În anii ultimului război mondial, aviaţia României s-a confruntat în bătălii cu toate marile puteri aeriene angajate: sovietică, britanică, americană, germană. Succesivii parteneri sau adversari au apreciat (atunci ori ulterior) calitatea şi eficienţa acestei aviaţii, numeric restrînsă, dar excepţional pregătită profesional. Din păcate, alunecînd sub comunism şi poruncă sovietică, după război, meritele şi campaniile aeronauticii noastre, ca de altfel şi ale armatei terestre, au fost minimalizate, iar primii trei ani de război au fost îngropaţi sub o lespede de tăcere. Mărturiile documentare au fost răvăşite, distruse, confiscate, oamenii martori s-au stins şi se sting (i-au secerat pe cei mai mulţi canalul, minele de plumb, închisorile). Dispar de la o zi la alta ultimii noştri martori ai unei istorii trăite. Rămîne de datoria celor de azi de a restitui naţiunii adevărul integral despre participarea României la ultima conflagraţie mondială. Adevărul despre trei chiar patru ani de război mai poate fi recuperat sigur din bagajele memorialistice ale foştilor combatanţi de pe frontul din est. În rîndurile ce urmează, voi prezenta un episod al războiului aerian purtat împotriva bolşevismului.

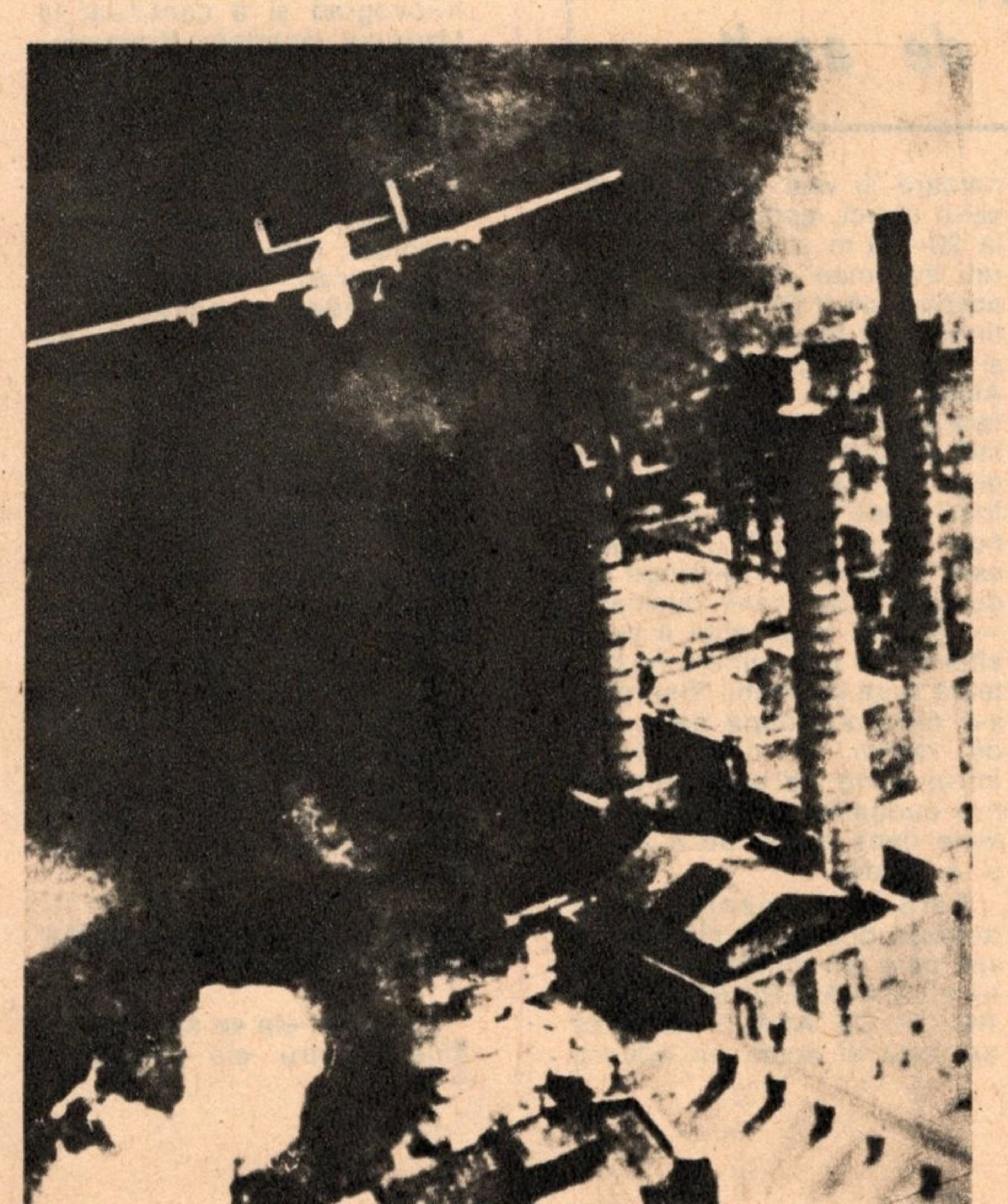

Fortăreţe zburătoare deasupra Ploieştiului.

UN GRUP DE ELITĂ ÎN AVIAŢIA DE RĂZBOI

Eroul întîmplării este pilotul Mitică Marinescu, unul din sutele de aviatori români, martirizaţi de regimul comunist. El a făcut parte dintr-un grup de asalt, înfiinţat şi lansat în august 1943 la Kirovograd. Este vorba de GRUPUL 8 ASALT care a luptat non-stop pînă la ultima sa misiune, în 10 mai 1945 (Uhersky Brod). Un grup asemănător, singular şi acesta, deţineau şi germanii, subordonat lui Afrika Korps, apoi mutat pe frontul de est. Cele două grupuri numite aveau misiunea primă şi specială de luptă împotriva blindatelor, avionul îndelung elaborat acestui scop fiind „Henschel-129", bimotor monoloc, blindat, înarmat cu 4 guri de foc (2x mitraliere grele/ 2x tunuri), purtător de bombe acroşate. „8 Asalt", format din piloţi proveniţi în majoritate de la vînătoare (şi cu activitatea campaniilor de pînă atunci), comandat de ofiţeri excepţionali, alături de cei de la bombardierele în picaj (Stukas Ju-87), a fost cea mai eficientă şi permanentă unitate operativă, iar pentru inamic, cea mai păgubitoare. O imagine a acestor atacuri devastatoare ne-a lăsat-o aviatorul Anghel Niculescu: „Vă puteţi închipui 36 de bimotoare cu motoarele în plin, la 10—15 m înălţime, scuipînd foc, lansînd bombe, degajînd, reîntorcîndu-se, luînd-o de la început şi tot aşa pînă ce ultimul avion îşi termina muniţia... şi care, nedînd timp inamicului să-şi tragă sufletul, reveneau reîncărcate, picau

Istoria iese de la „secret"

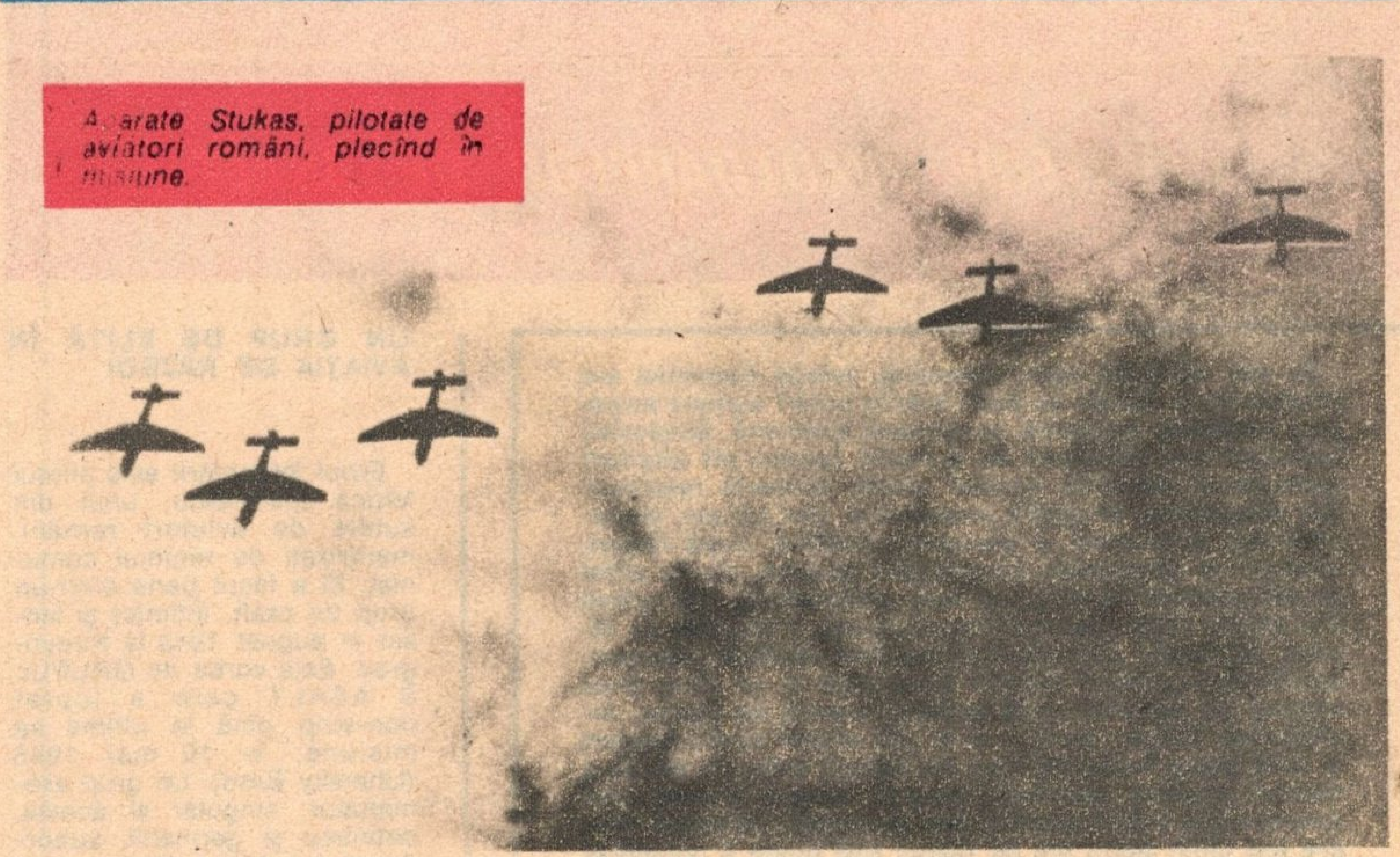

Aparate Stukas, pilotate de aviatori români, plecînd în misiune.

Cavalerii bimotoarelor de asalt

din alta direcție, atacînd cu alta tactica, nimicind, distrugînd, arzînd, lăsînd în urma doar moarte și ruine. Împrăștiind convoaie, atacînd trupe, picînd chiar asupra unui singur om! Mașini, senilete, tancuri, baterii de artilerie spulberate. Și morți, foarte mulți morți. Toate acestea se vedeau din carlinga avionului Henschel-129! Pentru el tancul este prada ușoara, daca este luat prin surprindere, din spate: doua-trei rafale și ia foc imediat; cînd nu pot fi surprinse (din cauza pazei lor), atacul se disociaza din patru direcții ca victima sa nu-și poata concentra tirul. Loviturile eficace sînt din spate și lateral. Dar tot atît de eficace este și lovitura tancului cînd ești ochit direct, în timpul atacului, direct pe țeava tunului sau: dacă are timpul sa și traga, EȘTI UN OM MORT! (...). Dacă în bombardament sau picaj nu-ți vezi inamicul, dacă la vînatoare îți vezi uneori adversarul direct, apoi, la asalt, de la 20—30 m (cît era în general înălțimea de atac), vezi absolut totul! Om cu om. Distingi chiar fețele, expresia lor, și totuși tragi, tragi mereu! Alergi uneori după oameni fara aparare, dar care sînt numiți INAMICUL și tragi... Iar după 33 de ani va mirați ca foștii piloți de asalt sînt reținuți în pușcarii? (...) Sigur, este înălțător a-l distruge pe dușman. Dar care dușman? — Ieri era unul, apoi a venit altul și noi eram tineri, nu puteam avea dușmani. Tinerețea s-a cam dus după patru ani de razboi, și ne-am trezit într-o lume pe care aproape n-o cunoaștem, fără alta meserie decît aceea de a zbura și a ucide...".

Fără a comenta acum aceasta dramatica marturisire (pe care am introdus-o în volumul CAVALERII BIMOTOARELOR DE ASALT, carte ce așteapta și acum un editor), socotesc că e momentul să arăt drumul de luptă al Grupului „8 Asalt": el a început la Kirovograd și a continuat la Mariopol (acționari Kramatorskaia/Slaveansk); Starii Blizneți (raza Rostov); Zaporoje; Dniepropetrovsk; Malitopol); Ghenicesc (acționări pînă la Simferopol); Lepetika; Ascania Nova; Ceaplinka; Kerson; Nicolaev; Odesa (Balinc); Roman; Bacău; Tecuci. Dupa 23 august 1944, grupul se regrupează pe Craiova, trece pe Balomir și... va sfîrși la Piestany, în Cehoslovacia.

Dar zborul pe un Henschel-129 nu constituia doar un șir de victorii. Supraviețuirea și moartea aveau șanse egale. Norocul și maiestria pilotajului erau singurii prieteni ai zburatorului. Deasupra liniilor dușmanului, un avion lovit însemna și sfîrșitul pilotului. Excepțiile erau rare. O aventura dramatică, dar terminată cu bine a cunoscut și interlocutorul meu. O prezint așa cum mi-a fost povestită de adjutantul aviator. Mitică Marinescu.

CUM PENTRU FIECARE VINE O ZI!...

Henschel-ele se afla la înălțime. Pentru ele zborul la mare altitudine este o excepție, obișnuința, specificul misiunilor lor obligîndu-le la un regim de zbor relativ jos. Acum însă, fiind vorba de un bombardament în picaj, bimotoarele vîjîie tocmai dincolo de 1 500 metri, spre 2 000; vor executa bombardamentul, apoi vor coborî vertiginos și se vor lipi de pămînt în atacul la sol, cu armamentul de bord. Formația celor trei patrule îl are ca încheietor pe adjutantul aviator Mitică Marinescu. Au decolat, s-au cocoțat sus de tot, țin direcția Nord-Nord Vest. Condițiile meteorologice îi favorizează de data aceasta... cerul este „închis", se va putea deci acționa la inamic prin surprindere! Timpul trece, minutele de zbor îi îndepărtează tot mai mult de casă, au urcat acum chiar peste înălțimea de 2 000 metri. Totul decurge normal. Motoarele sună plin, sincronizate unul față de celălalt aparatele de bord indică limite normale, șalterele au închis și activat circuitele electrice ale comenzilor armamentului, mîinile și picioarele stau ferme pe comenzi, chingile țin trupurile piloților cu tăria dar și cu lejeritatea cerută, limitată. Formația pătrunde între două plafoane ale norilor și virează stînga-sud; timpul și viteza de zbor, calculate, o poruncesc. Dar iată, deodată capul formației semnalizează printr-o scuturare din aripi, se răstoarnă imediat în picaj și pătrunde în plafonul inferior, începînd „spargerea". Bimotoarele primei patrule se răstoarnă pe stînga în monom și dispar în pîcla. Următoarele patru avioane ale celei de-a doua patrule dispar și ele în abisul compact, netransparent. Se răstoarnă și a treia patrulă... Ultimul Henschel este pilotat de adjutantul Marinescu. Botul, elicile și motoarele, parbrizul, totul se învăluie în pîcla umedă. Nu mai există soare, cer, pămînt. Nu mai există avionul! Doar carlinga, interiorul acesteia, comenzile, tabloul de bord viu prin sticlirea fosforescentă a indicatoarelor. Avionul nu mai are elici, motoare, aripile nu se văd, nu se simt. O clipă. Poate două, trei, și, brusc, avionul înregistrează o puternică izbitură în aripa dreaptă. Întunericul tresare sub lumina flăcărilor. Avionul cade, arde, iese din nori. Focul fuge pe aripă, pilotul lansează bombele spre a ușura avionul, spre a permite manevra. Lumina revenită între cer și pămînt dezvăluie dezastrul: arde violent rezervorul de ulei al motorului drept! Alături de acesta stă cel de benzină. Focul va sări de la ulei la benzină. Apoi va urma explozia! EXPLOZIA ÎN AER A AVIONULUI! — Cel mai sălbatic sfîrșit! Chiar dacă, printr-o minune, aviatorul va scăpa cu viață, el va fi căsăpit de inamic. Acesta nu respectă, nu cunoaște legile războiului.

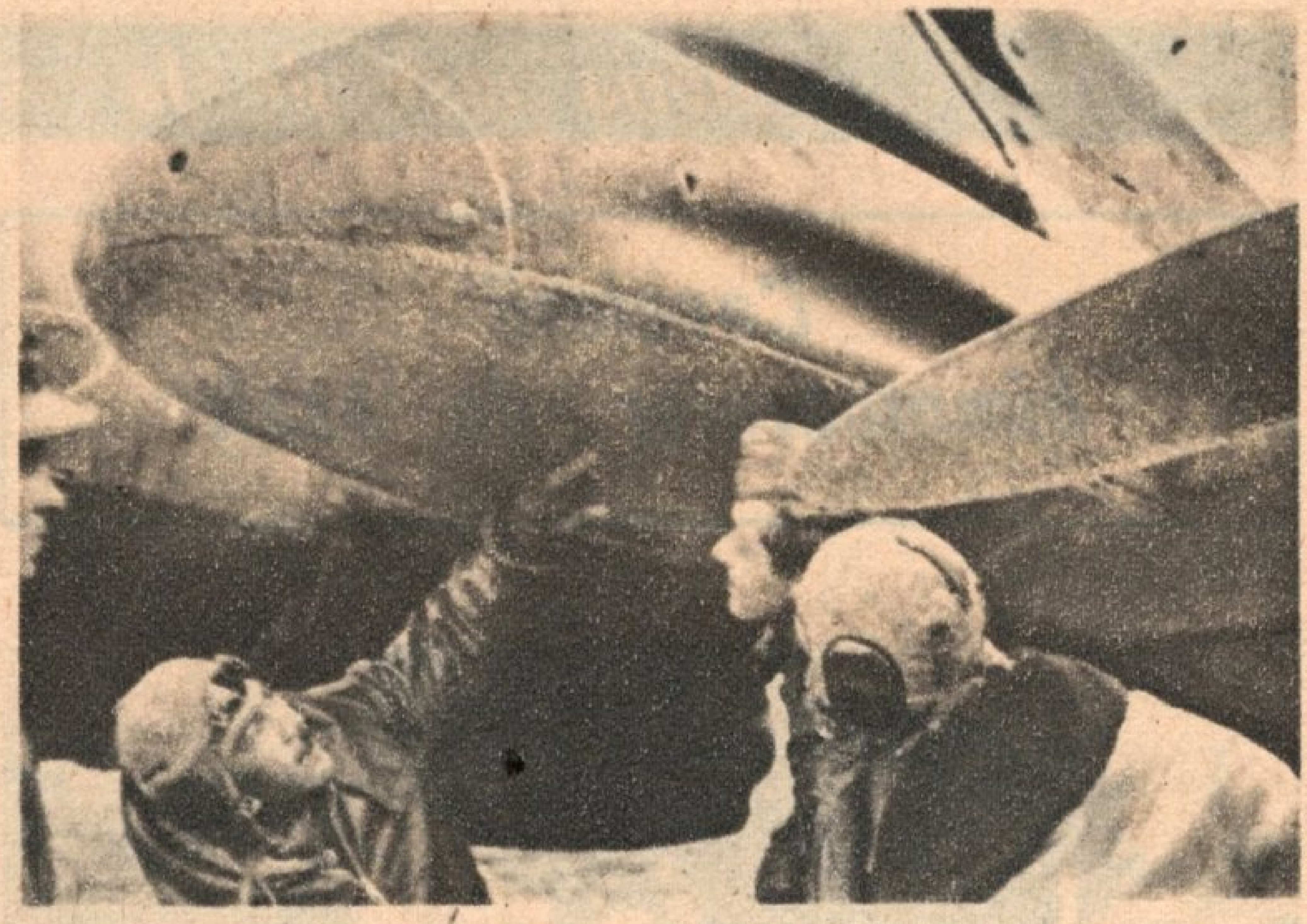

Pe un aeroport lîngă Nicolaev. Se examinează avariile produse de aviația inamică unui aparat Henschel.

Aviatorul Mitică Marinescu, unul dintre așii aviației de vînătoare. A luptat pe fronturile din est și vest, fiind decorat cu cele mai înalte distincții militare române, germane și sovietice. După război, a fost arestat de sovietici și deportat într-un lagăr din Siberia. La întoarcerea în țară a mai petrecut ani buni în închisorile comuniste. Totul pentru vina de a fi luptat sub culorile patriei.

Vîntul este din spate (o trădează mersul norilor), bate dinspre vest, ceea ce reprezintă acum un avantaj! Îl ajută la mers. **Încă** mai poate zbura, mai poate ieși din zona pămîntului, mai poate folosi parașuta. Focul? Rezervorul? Nu, nu este de așteptat. Nu poți să aștepți să explodezi în aer! Să te disloci, să te împrăștii pe cer! Trebuie să sară... ce va fi, va fi! Apucă cu mîna mînerul de catapultare al cupolei. Trage!... fără efect. Vede că sîrma, cu plombă, ce siguranțează mînerul roșu al comenzii de largare nu este o sîrmă obișnuită, ci una pusă dublu și, pe deasupra, împletită. Repetă, dar puterea unei singure mîini nu este îndeajuns spre a o rupe. Ia cealaltă mînă de pe comenzile motoarelor, prinde cu palmele amîndouă

Istoria iese de la „secret”

Cavalerii bimotoarelor de asalt

„Pe germani nu i-am iubit dar ne-au fost excelenți camarazi de front. Pe sovietici i-am primit ca aliați și ne-au fost cei mai cumpliți dușmani”, declară aviatorul Teodor Greceanu. În fotografie: generalul George Jienescu decorînd un pilot german care a salvat viața aviatorului român Lazăr Munteanu.

bucla mînerului... smucește cu întreaga forță a disperării și... rămîne cu maneta în mînă! Cupola a „zburat” însă. Dar rămîne și cu o sfîșietoare durere în brațe, le simte ca paralizate! Peste piept și la subsuori, o durere și o ciudată căldură. Iar avionul cade, cade, iar pămîntul urcă năprasnic! Trebuie să se grăbească! Scrîșnind, forțîndu-și brațele și mîinile neascultătoare, reușește să apuce manșa, să o tragă. Avionul se redresează chiar în apropierea solului, sare o apă, o pădure îi vine ușor oblic în parbriz. Mai repede... mai aproape... mai clar; direct în față o defrișare în care observă săpate tranșee, în stînga, pe o lizieră, un autocamion Ford-Marmon... Numai românii au așa ceva, se află deci în liniile noastre! Își biruie durerea, reduce motoarele. scoate flapsurile, viteza scade. Știe ce va urma! Își sprijină bine labele cizmelor de zbor în pedale, își lipește spinarea de blindajul scaunului... Avionul mușcă pămîntul, se duce ca peste o gheață zgrunțuroasă, săltînd. Viteza scade, nu scade, scade! În față, la treizeci de metri, explodează proiectilele trase probabil din spate, de către inamic. Botul Henschelului intră brutal în buza unei tranșee, șocul detună prin picioare în creier, fulgerător fuselajul și coada se ridică într-o lumînare aprinsă... Căci arde, avionul arde! Trebuie să iasă din această capcană, înainte ca aparatul să fie pulverizat de explozie. Dar poate? Este întreg? O ia repede dar ordonat: își mișca labele picioarelor — răspund. Genunchii — la fel. Capul, gîtul — pot fi mișcate. Mîinile... doar pînă la cot. Dincolo de braț în articulațiile umerilor, ceva s-a blocat definitiv! De acolo vine durerea insuportabilă și chinuitoare ca un sfredel. Trebuie să iasă însă! Cu cap, fără cap, cu brațe si umeri, sau fără de ele, trebuie să iasă! Își desface cu greutate centurile. Atît poate... Vede apoi cum pe o aripă se află un subofițer german, pe cealaltă un ofițer și vreo cinci militari, mai vede încă cum aceștia se apucă să arunce pămînt, cu lopețile, peste flăcările...

„Mă așază pe o targă și mă duc la un buncăr din pămînt, unde un sanitar îmi scoate bluzonul din piele, apoi tunica, îmi aplică un bandaj lat peste umeri și piept, și-mi face o injecție care-mi amorțește toate durerile. Ofițerul mă întreabă cum s-a întîmplat, îi răspund și-i spun și ce se află în liniile din față. Apoi mă conduc la o mașină amfibie și plec însoțit de către sanitar. O pădurice, traversăm pe urmă un lac și ieșim la o șosea care...”.

După un „de colo-colo” și intervenții medicale improvizate, pus într-un bombardier german, adjunctul va ajunge într-un spital din București, unde, simultan, de către două echipe, va fi operat la ambele brațe. La amîndouă, mușchii și tendoanele erau rupte!

Vîlceanul Mitică Marinescu. pilot de război, un fantastic zburător și luptător, decorat cu aproape toate distincțiile militare ale aeronauticii române și cu două înalte distincții germane, a luptat pe frontul de răsărit, apoi pe cel din Ungaria, unde a fost **doborît de către vînători români!** A fost apoi capturat de ruși și dus în țara Marelui Aliat, ca deținut. După ani buni este returnat țării sale, unde, conform „recomandărilor” aliatului, este condamnat la alți ani de detenție. Și totul numai pentru vina de a fi luptat sub culorile patriei sale, de a fi respectat ordinele militare.

GH. MARANDIUC ■

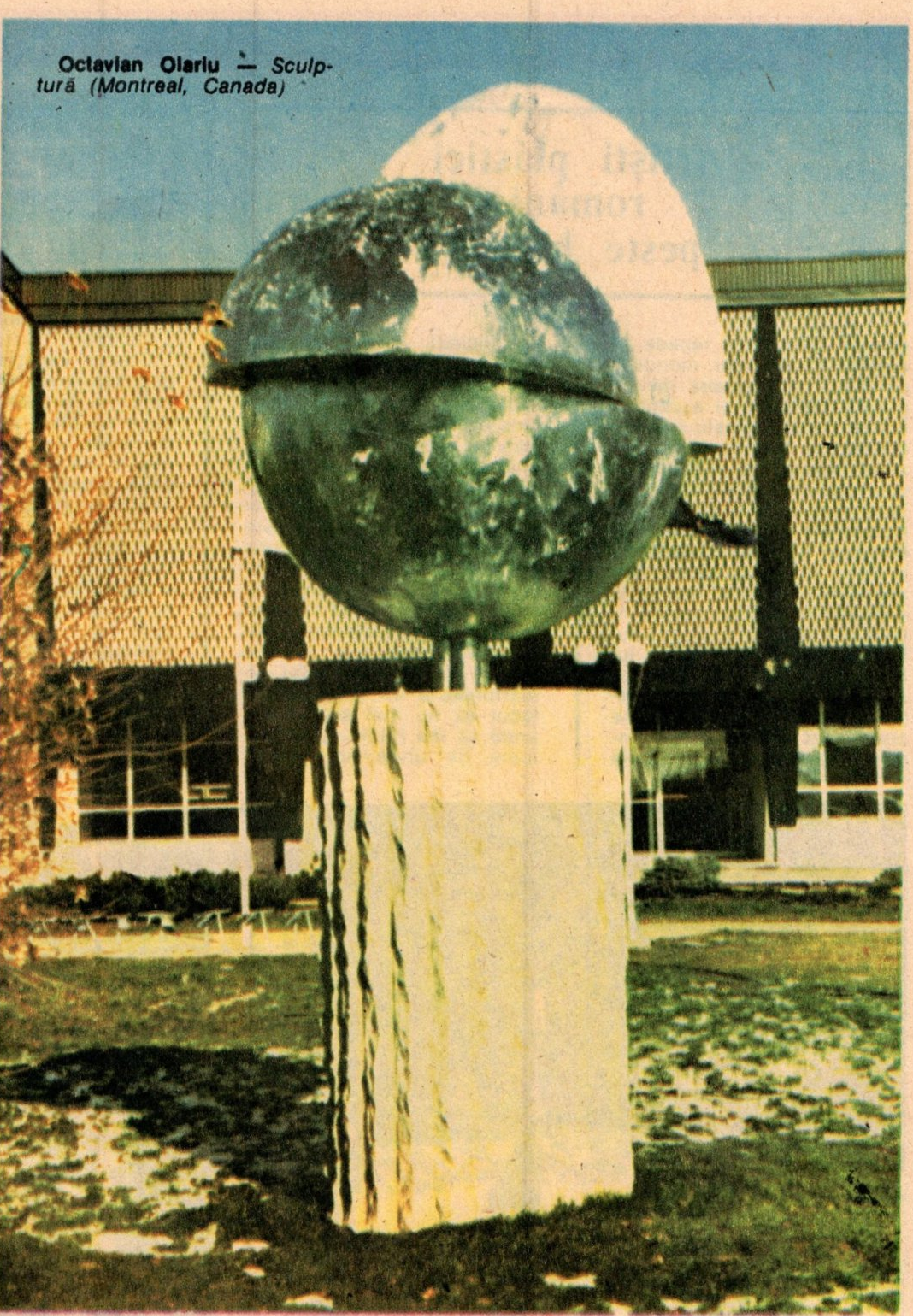

Octavian Olariu — *Sculptură (Montreal, Canada)*

Artiști plastici români peste hotare

Numărul pictorilor și sculptorilor care s-au realizat ca mari artiști, în veacurile trecute, nu în țara natală, ci în patrii străine e foarte mic. Cei care au creat o operă importantă în alte țări, pe lîngă aceea fundată în țara de baștină, au fost invitații unor potentați. În secolul al XX-lea, datorită faptului că se poate

Artiști plastici români peste hotare

călători comod și repede în cuprinsul „orașului mondial" constituit din rețeaua metropolelor culturale și a centrelor de tradiție, artiștii reușesc adesea sa dobîndeasca maxima notorietate în contexte cosmopolite, lucru care nu face altceva decit sa confere notorietate originii. Picasso și Brâncuși au aflat celebritatea la Paris, un tip de glorie care s-a rasfrînt asupra Spaniei și a României. Genialitatea a licitat condiția de spaniol a lui Picasso și de român a lui Brâncuși. Chiar și artiștilor care capata devreme o cetatenie noua li se amintește permanent descendența. Întrucît se pot explica unele specificitați. Artiștii autentici nu-s niciodata ai nimanui. Drama creatorilor români în exil e ca, neajungînd de-ajuns de faimoși ca sa li se citeze cu admirație (și, dimpreuna, cu o anume uimire) originea continua sa ramina ai nimanui. Odata cu fișele biografice și reproducerile pentru întocmirea „Dicționarului artiștilor români din Occident", Ionel Jianou a primit și unele texte lamurind fie estetica, fie circumstanțele sufletești în care s-a produs opera. „Anii razboiului — marturisește un exilat — au facut sa nu mai am un loc unde sa ma întorc, colțul de lume de unde am plecat; limba pe care o vorbisem nu mai era a mea, orașul nu mai era cel în care traisem. Timp de cîțiva ani am purtat în ființa mea enigma lipsei de identitate între un orizont, o limba și un pașaport, o enigma care m-a determinat la provizorat deoarece, indiferent ce aș fi facut, eram mereu un strain, un om în afara sistemului".

Oricîte explicații i se vor gasi sentimentului de înstrainare — în ideea atenuarii, daca nu chiar a compensarii complete — nu se va cunoaște niciodata acea explicație globala, de natura a-l mîntui pe exilat de disperarea înstrainarii de un sistem și neputința integrarii complete în altul. O viața se pare ca nu e de-ajuns pentru asta. Poate ca nici doua, de vreme ce nepoții celor plecați din țara la începutul secolului — și deveniți, sa zicem, cetațeni americani suta-n suta — încep, spre deosebire de parinții lor, sa simta chemarea a ceva inexprimabil, dulce și

totuși întristat. Omul cultivat — și cu atît mai mult artistul — va voi să știe întotdeauna de unde i se trag toate, și tainica putere a creației, și melancolia fără leac, și atracția pentru călătorii. Artistul e în chip esențial un călător, iar paradoxul celui stăpînit de patima cunoașterii e conținut în tînjirea la un loc al opririi, al așezării într-un sublim, al echilibrului. Majoritatea plasticienilor români din exil au părăsit țara pentru a se putea mișca liber în lume. De fapt, în lumea ideii. În „lagărul comunist", ca în oricare alt lagăr, se acționa în principal asupra mecanismelor gîndirii, era afectată curgerea firească a cugetului. Nici măcar cei care dezvăluie cu cinism un motiv material nu trebuie crezuți. O dovadă în acest sens e că se întorc acasă ca să le arate cunoscuților și neamurilor ce-au izbîndit pe aiurea.

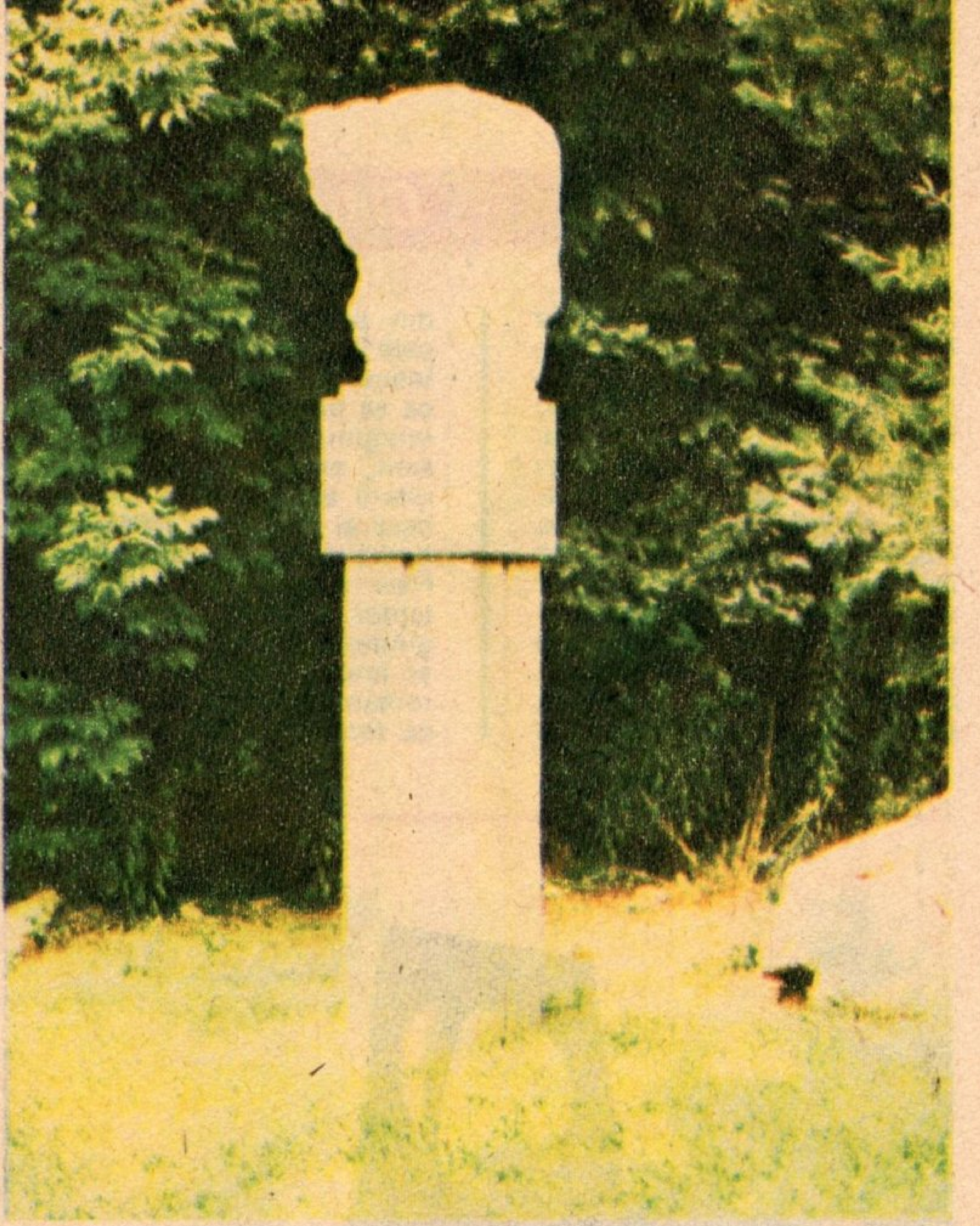

Nică Petre — *„Eminescu" (Hamilton, Canada)*

Nică Petre - *Lucrare din expoziția personală din Scarborough, Canada.*

Se bănuiește că ar fi răspîndiți în toate continentele mai bine de două mii de artiști plecați din România începînd cu anii '30. O enciclopedie a exilului e altceva decît o carte a tuturor creatorilor de origine română. În ariile locuite de români activează pictori, sculptori, graficieni, scenografi, decoratori care nu consumă aceeași tulburare ca a exilatului. Deși a decis singur să se strămute, artistul din exil are simțămîntul celui alungat. Cînd nu poți să te exprimi liber într-un loc, trăiești obsesia unei marginalizări. În „dicționarul" lui Jianou figurează nenumărați evrei plecați de decenii din România și stabiliți în Israel, dar și în alte țări. Îmi pare foarte semnificativ faptul că deși au cetățenia locului nou ei au considerat că trebuie să figureze într-o istorie a artei românești. De mulți, nu am auzit sau îmi amintesc vag: *Adler Oswald, Pic Adrian, Briss Sami, Etrog Sorel, Că-*

lin-Els Evelin-Linica, Ilana Cernat, David Jean, Duncan-Guertin Renata, Edwin Salomon, Helman Robert, Iuster Tuvia, Kopan Dvora, Kopan Marius, Moscovici Ariel, Paon-Zaharia Paul, Revesz Andrei, Rodan Jehuda, Rubingher Moise, Salamon Iosif, Schor Diana, Zuaff-David Lellya. Timpul se grăbește să aducă uitarea, mai ales cînd și oamenii se străduiesc la aceasta. Iar dacă evreii, plecați din România din pricini mai întinse decît cele acuzat ideologice și estetice, nu pierd nici un prilej ca să pomenească, în scris și imagini, cît de români se simt, oare cum luptă contra uitării etnicii? Cum își consideră ei relația cu tradiția culturală a țării pierdute? Într-un New York al tuturor posibilităților, pictorul *Șerban Epure* gîndește astfel: „Creația mea se hrănește din tot ce cultura română a putut să-mi ofere ca fond constant de spiritualitate, de impresii și de senzații trăite. Aspirația spre sinteză, înclinația spre abstract și geometric, nevoia de echilibru și de ideal, prezența, în existența zilnică, a unui sentiment cosmic și a unor preocupări metafizice, interesul pentru cultura comparată constituie identitatea mea românească pe fondul unei vocații universale a operei". *Ingo Glass* — stabilit la Munchen — concretizează într-o singură frază motivul unic al

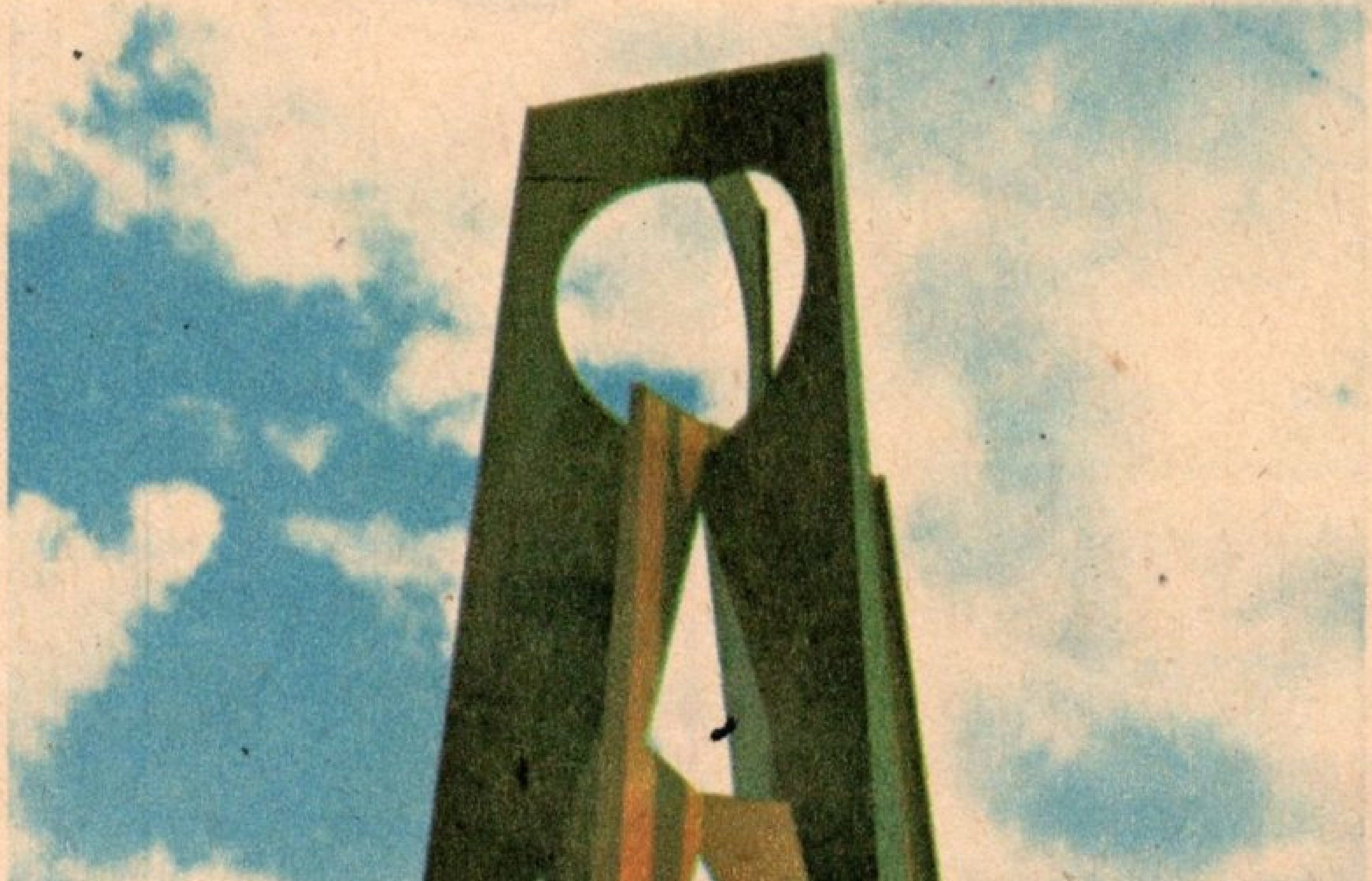

Ingo Glass – *„Catedrală" (Dunajvaros, Ungaria), oțel 13x5x5 m*

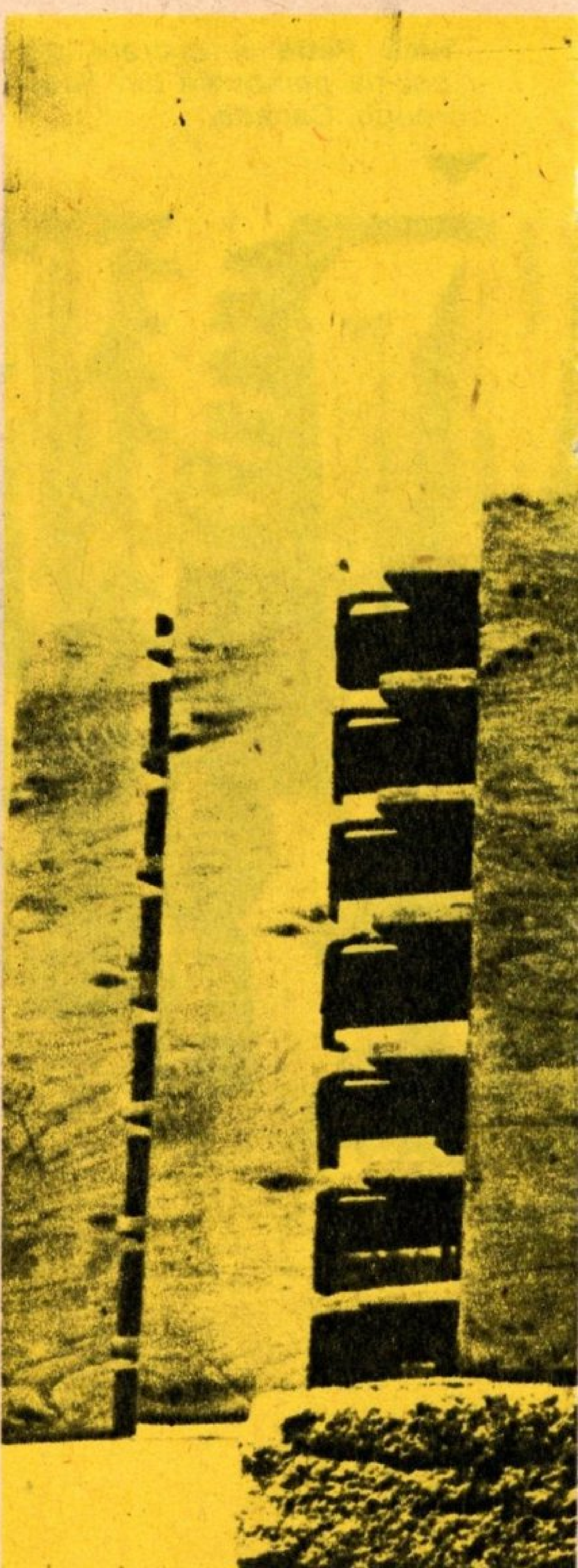

existenţei în exil. „Cit timp eşti liber, gindirea ta e liberă şi poţi deci sa te împlineşti artisticeşte în libertate".

Vorbind despre artiştii refugiaţi, colegii din ţara se întreaba adesea „cîţi au reuşit?" şi în ce chip. „Reuşita", aşa cum e ea intrevazuta acasa, se deosebeşte intr-o mulţime de privinţe de aceea din exil. Mai întîi ca grijile curente ale zilei nu dispar, ci sint inlocuite cu altele, de regula mai presante. Poţi compara un sistem cu altul, nu sistemul din ţara cu toate celelalte. Tomul lui Jianou inregistreaza artişti stabiliţi in 19 ţari. Numărul ţarilor unde poţi gasi plasticieni formaţi în şcoli de arta din România e însa considerabil mai mare. O carte a exilului artiştilor plastici ramine înca de elaborat. Discuţia „reuşitei" tinde a rezuma succesul la notorietate, pierzîndu-se din vedere detaliul ca un pas spre notorietate la Paris, intr-o comunitate de cîteva zeci de mii de artişti ai formei şi imaginii adunaţi din cele cinci continente, are altă valoare decît pasul decisiv spre ocuparea locului de prim artist al unui judeţ. Caracterele puternice au forţat de regula norocul: *Emeric Marcier* in Brazilia, *Maria Droc* în Spania, *Joseph Iliu, Etrog Sorel, Octavian Olariu, Nica Petre* in Canada, *Horia Damian, George Apostu, Roman Victor, Ion Vlad, Leonard Răchita* in Franţa, *Ingo Glass, Reinhardt Schuster, Horia Roşca, Caloenescu Adina, Friederich von Bömches, Nicolae Roşu, Radu Anton Maier, Edith Gross-Orascu* în Germania, *Richard Antohi, Henri Mavrodin, Draguţescu Eugen* in Italia, *Porumbaru Olga, Mateescu Patriciu, Peter Iacobi, Ritzi Iacobi, Eugen Mihaescu, soţii Constantin şi Georgeta Aramescu* în S.U.A. Am citat artişti din mai multe generaţii şi din categorii diferite de „reuşite", criteriile majore ramînind comune: participarea la expoziţii, prezenţa activă în sistemul comenzilor şi al reprezentarii în galerii şi muzee, o existenţa cotidiană centrata pe artistic. Nu mi-am propus, se înţelege, sa fac întreg inventarul situaţiilor în care pot fi aflaţi artiştii romani din exil, mai ales ca îmi lipsesc informaţiile pentru a aprecia la reala importanţa nenumarate straduinţe. Însuşi faptul ca la artiştii amintiţi am avut acces la informaţii, ca acestea au intrat intr-un fond public ma îndeamna sa gîndesc ca nu greşesc vorbind, cu credit şi placere, despre o *opera*, chiar daca opera se infaptuieşte în mai multe ţări şi în mai multe secvenţe. Exilul artistic romănesc e o parte importanta din istoria artei noastre contemporane. Depinde de noi ca să o evidenţiem.

TUDOR OCTAVIAN ■

Octavian Olariu - *„Baraj" (monoxil), Montreal, Canada.*

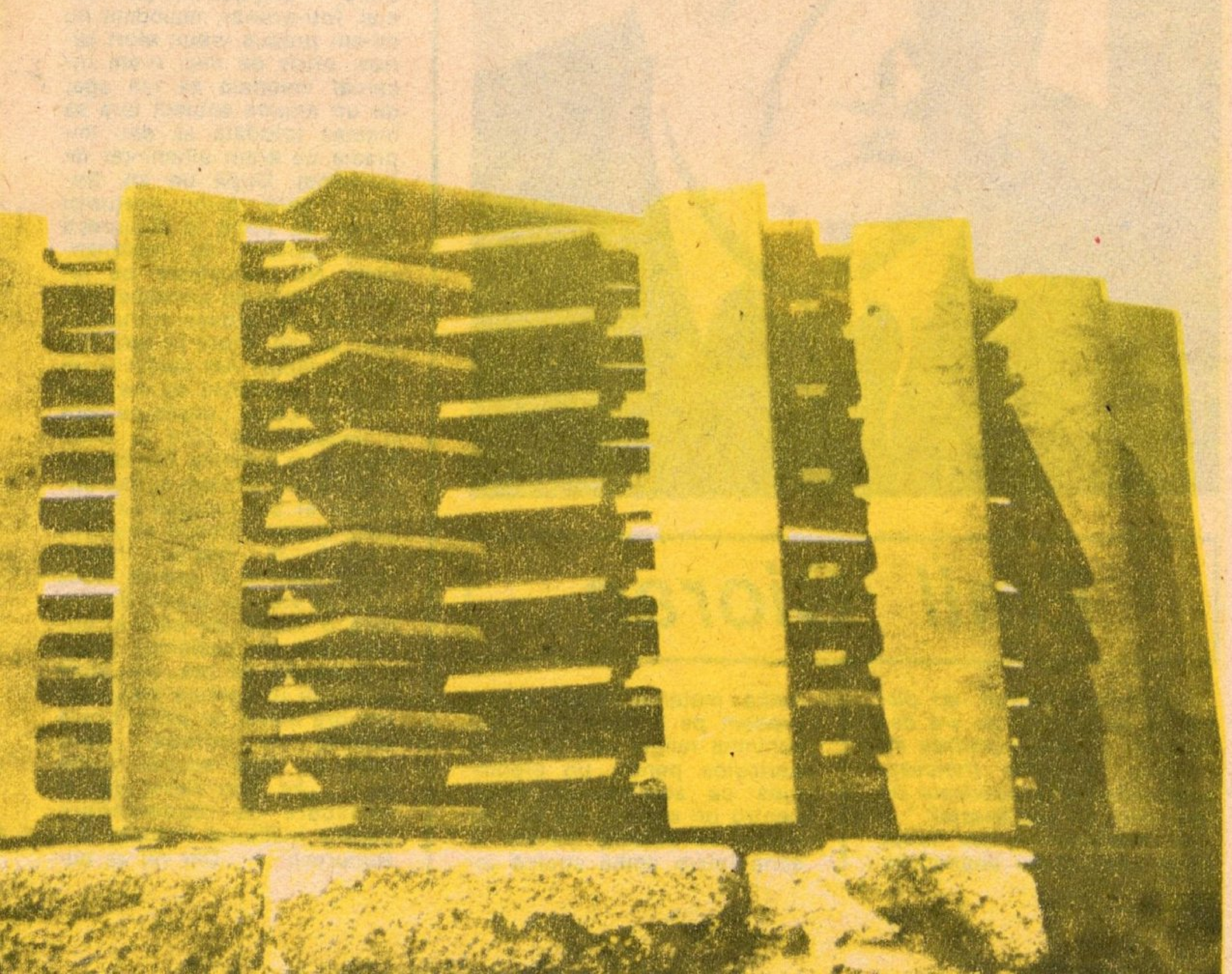

„Ceea ce am resimțit în cursul anilor s-a topit în cărți ca și cum aceste cărți s-ar fi scris ele însele”.

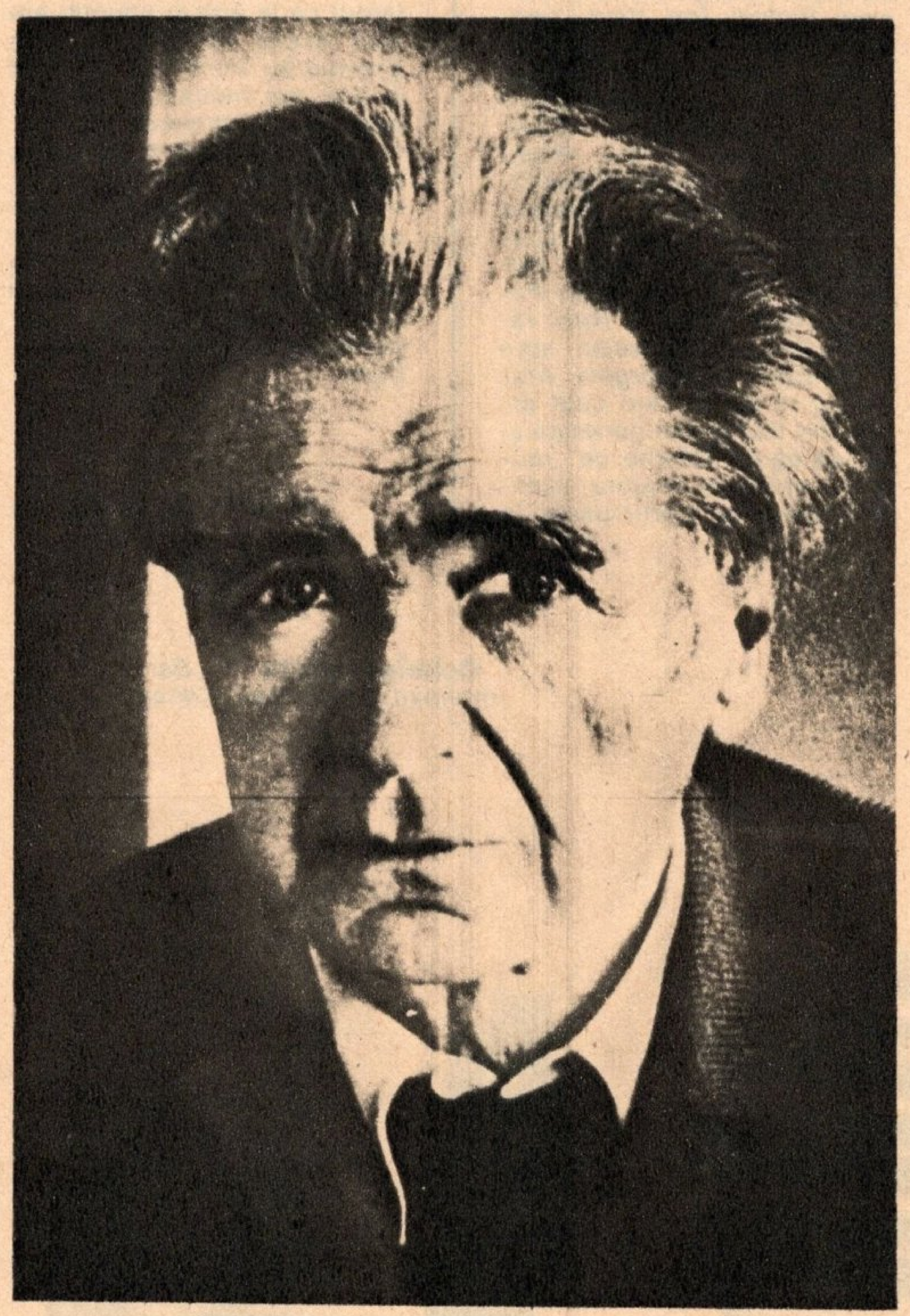

Emil Cioran

– Domnule Cioran, ați putea să ne spuneți ce v-a determinat să luați hotărîrea de a scrie în limba franceză, cînd aveați deja publicate cîteva cărți în românește?

— Împrejurările au făcut astfel încît să-mi abandonez limba maternă. Daca e s-o credem pe Simone Weil, a-ți schimba religia este la fel de periculos pentru un credincios ca schimbarea limbii pentru un scriitor. Nu sînt de acord cu această părere. A scrie într-o limbă străină înseamnă emancipare, înseamnă să-ți îngădui unele libertăți. Să te eliberezi de propriu-ți trecut. Trebuie să mărturisesc totuși că la început franceza îmi dădea impresia unei cămăși de forță. Nimic nu i se potrivește mai puțin unui balcanic decît rigoarea acestei limbi. Româna, amestec de slavă și latină, este un idiom lipsit de eleganță dar cît se poate de poetic, deschis ca nici unul accentelor din Shakespeare sau Biblie. Tot ceea ce am scris în România era în afara oricărei griji stilistice, totul este dezastruos de spontan. Mai tîrziu cînd am început să scriu în franceză, mi-am dat seama că a adopta o limbă străină înseamnă nu doar o eliberare ci doar o restriște, ba chiar un supliciu, un supliciu fascinant totuși. Vreau să vă povestesc acum cum am ajuns să-mi abandonez limba maternă. Am sosit la Paris în 1937 ca bursier al Institutului Francez din București. Mă angajasem să elaborez o lucrare — angajament pur formal. Într-adevăr, niciodată nu mi-am propus vreun efort serios, oricît de mic, n-am încercat vreodată să mă agăț de un anume subiect fără să încetez totodată să dau impresia că eram amenințat de surmenaj. Dupa un an, trebuia, spre a-mi prelungi bursa, să trimit la București doua scrisori de recomandare. Nu cunoșteam pe nimeni fiindca nu urmasem nici un curs. Nu vroiam cu nici un preț să mă întorc în țară. Ce era de făcut? Am apelat la un prieten, cerîndu-i să mă prezinte lui Louis Lavelle pe care îl vedeam din cînd în cînd. Plecam la întîlnire. Era ora 11 și jumătate. Vroiam să fac impresie și am început să vorbesc despre filosofi abia cunoscuți în Franța, despre Georg Simmei în special, idolul meu pe vremea aceea, despre încă o seama de cărți și autori care mă pasionau. Dupa o jumatate de oră, am auzit zgomote în camera alăturată: era ora mesei de prînz. Louis Lavelle mă întrebă: „Care este de fapt scopul vizitei dv.?“, „Aș dori să-mi dați o scrisoare de recomandare pentru Institutul Francez din București“ — „Dar nu vă cunosc!" — „Am vorbit o jumătate de oră cu dv. Aţi putut să vă daţi seama că sînt la curent cu unele lucruri". Se ridică brusc de pe scaun. Apoi, vizibil nemulţumit, scrise scrisoarea. Ei, dar aveam nevoie de încă o recomandare. În grădina Luxembourg am reuşit să-l abordez pe Jean Baruzi.

Ce am învăţat eu în Franţa, de fapt? Înainte de toate am învăţat să mănînc şi să scriu.

În faţa acestui specialist în mistica spaniolă am etalat tot ce ştiam în domeniul său. „Mi-ar face plăcere să vă revăd" — îmi spuse, dar cînd i-am destăinuit motivul pripelii mele, m-a refuzat categoric, înspăimîntat de procedeul uzat. Am întîlnit, în sfîrşit, un alt profesor mult mai înţelegător. Directorul Institutului Francez din Bucureşti era, din fericire, lipsit de prejudecăţi universitare. „Nu şi-a făcut teza, spunea el despre mine, dar este singurul bursier care cunoaşte Franţa, a străbătut-o de la un capăt la altul, ceea ce înseamnă mult mai mult de fapt decît să-şi fi petrecut timpul în biblioteci." Într-adevăr, luni în şir bătusem cu bicicleta provincie cu provincie dormind în hanurile pentru cei tineri — catolice sau laice. Au trecut zece ani sterili, timp în care n-am făcut altceva decît să aprofundez cunoştinţele de franceză. Pe parcursul verii lui '47, aflîndu-mă într-un sat aproape de Dieppe, m-am apucat fără prea mare convingere să traduc Mallarmé. Într-una din zile s-a produs în mine o revoluţie: semnul prevestitor al desprinderii. „De-acum încolo vei scrie numai în franceză" a devenit pentru mine un imperativ. A doua zi eram la Paris, şi dînd curs hotărîrii mele subite, m-am aşezat la masa de lucru. Am terminat foarte repede prima versiune din *Précis de décomposition* pe care o arătai unui prieten. Părerea acestuia sau mai degrabă diagnosticul fu departe de a mă încuraja. „Miroase a venetic. Trebuie s-o iei de la capăt". Eram decepţionat şi furios. Mi-am dat seama totuşi că avea dreptate şi i-am urmat riguros sfatul. Aş vrea să vă evoc aici un alt episod. Cunoşteam un bătrîn din *Ţara bascilor* care-şi pierduse un braţ în războiul din 1914. Locuiam aproape unul de celălalt. Era un adevărat specialist în limba strămoşilor săi. În afara cîtorva articole, nu izbutise altceva niciodată în viaţa sa, lucru care mă uimea. Maniac al corectitudinii, purist îndîrjit, avea o adevărată pasiune pentru tot ce însemna subtilitate gramaticală. O altă particularitate a acestui ciung: erotomania sa. Colinda străzile abordînd prostituate cărora le adresa obscenităţi într-un limbaj foarte căutat. Seara mergeam adesea la Montparnasse.

Îl urmăream ore în şir, nu-mi scăpa nimic din tot ce spunea, savuram construcţiile sale superbe şi demodate. Remarcile, aluziile sale echivoce erau nişte perle gramaticale. Avea o bibliotecă plină de cărţi erotice pe care le preţuia mai ales pentru acrobaţiile verbale, pentru picanteria rafinată. Mă întreba adesea dacă înţeleg ce înseamnă cutare sau cutare expresie subtil obscenă. Cărţile sale favorite — nu voi da acum titluri — le citea pentru găselniţele şi turnurile lor neobişnuite, pentru obscenitatea de mare clasă. Acest invalid a avut o mare influenţă asupra mea. Discutam cu el probleme de lexic şi de sintaxă respingînd o parte din superstiţiile sale de purist. Îmi dădea lecţii: „dacă nu vrei să scrii *cum trebuie*" n-ai decît să te întorci înapoi acasă, în Balcani". Aşa s-a întîmplat că am scris de mai multe ori *Précis*. M-am hotărît în final să-i arăt cartea. În cafeneaua unde ne întîlneam de obicei i-am citit preţ de o pagină: l-a luat somnul imediat. Oricum, ceva tot îi datorez. Cultura sa era vastă, verva ieşită din comun. Graţie acestei întîlniri am înţeles atotputernicia *Cuvîntului.* Ador secolul 18 cînd, la fel, din cauza perfecţiunii şi a transparenţei limba s-a vlăguit ca, de altfel, şi societatea. Am frecventat mult proza secătuită şi pură a secolului, scriitorii minori în special. Mă gîndesc la amintirile doamnei Staal de Launay, o urmaşă a ducesei *du Maine.* Un istoric a susţinut că era cartea cel mai bine scrisă din toată literatura franceză.

— *Să revenim la cărţile dv. în româneşte. Puteţi să ne spuneţi cîteva cuvinte?*

— Prima carte, apărută în anul 1934, este contaminată de la un capăt la altul de jargonul filozofic. Ceea ce o salvează este fondul cît se poate de sumbru. Pe atunci îmi pierdusem somnul, nopţile îmi deveniseră nopţi albe şi viaţa o veghe perpetuă. Locuiam la Sibiu, un oraş la fel de frumos ca Tubingen. Bîntuiam noaptea pe străzi ca o fantomă. Atunci mi-a venit ideea să-mi urlu disperarea. Aşa s-a născut „Sur les cimes du désespoir", titlu neplăcut pe care-l foloseau unele publicaţii cînd era vorba de o sinucidere. După un astfel de debut eram convins că nu voi avea nici o şansă de izbîndă. Pentru a vă forma o părere despre starea mea de atunci voi face următoarea comparaţie disproporţionată. Imaginaţi-vă un Nietzsche începînd cu *Ecce Hommo,* cu surparea, pentru a trece apoi la *Naissance de la tragédie* şi la celelalte opere ale sale. Am debutat, deci, ca atins, sau aproape, ca după aceea să devin din ce în ce mai normal, prea normal chiar. În cartea mea era o sinceritate infernală, vecină cu demenţa sau provocarea. Mi s-a povestit atunci, cum o femeie a aruncat cartea pe foc din cauza influenţei produse asupra soţului ei. Mama mea, ea însăşi, era foarte îngrijorată. Un specialist cu care a stat de vorbă în privinţa mea şi cu care am avut ocazia unei conversaţii, era aproape convins că eram bolnav de sifilis. În mediile intelectuale din Europa de Est boala se bucura pe atunci de un mare prestigiu. Tocmai citisem cartea unui sîrb care căuta să demonstreze că cei care n-avuseseră şansa să dobîndească această boală, trebuiau să renunţe la orice speranţă... În sprijinul teoriei sale cita numeroase exemple de personaje care avuseseră fericirea să fie infectate. O analiză a sîngelui se impunea. Rezultatul a fost dezamăgitor. „Sîngele dv. este curat" îmi spuse medicul pe un ton triumfător. „Nu păreţi a fi foarte mulţumit". „Nu sînt, aveţi dreptate", fu răspunsul meu. Viitorul mi se părea de neconceput. Ar fi trebuit să-mi aleg o profesie pe măsura mea, dar mă simţeam incapabil de o muncă de rutină. Timp de un an de zile

Emil Cioran

am fost totuşi profesor de filozofie la liceul din Braşov. In acea perioada am scris o carte despre sfinţi — rezultatul unei relativ puternice crize religioase.

Am predat manuscrisul unui editor din Bucureşti care l-a acceptat fara sa-l citeasca. Doua luni mai tîrziu, alertat de tipografie, a rasfoit manuscrisul şi m-a anunţat oripilat ca refuza sa publice o astfel de carte. „Inţelegeţi-ma, sînt bogat pentru ca Dumnezeu m-a ajutat, iar dv. veniţi acum cu aceste blasfemii înspaimîntatoare". Dupa alte doua luni cartea a fost tiparita aiurea cu menţiunea: „Edition de l'Auteur". Intre timp, catre sfîrşitul lui '37 plecam la Paris. Cu excepţia unei tinere armence, cartea a fost primita foarte prost de catre prietenii mei. Eliade a atacat-o violent. Parinţii mei erau în mare încurcatura. Mama nu era o credincioasa în adevaratul sens al cuvîntului, dar era totuşi fiica de preot şi, pe deasupra, întîmplarea facea sa fie preşedinta Asociaţiei femeilor ortodoxe din oraş. Ea îmi scria: „N-ar fi trebuit sa-ţi publici cartea cît mai sîntem noi în viaţa. Toata lumea de aici o gaseşte scandaloasa". I-am dat urmatorul raspuns: „Trebuie sa le spui ca am scris singura carte într-adevar religioasa care a aparut vreodata în Balcani". Atunci a fost momentul cînd mi-am dat seama ca nu voi face parte niciodata din rîndul credincioşilor. N-am crezut şi nu voi crede niciodata. Lucru curios, eram fascinat de Teresa de Avila. Fervoarea sa exercita o astfel de putere magica încît te facea sa crezi chiar daca nu eşti credincios. Aşa s-a întîmplat ca Edith Stein sa se converteasca la creştinism dupa ce a citit din întîmplare o carte a aceleia. pericol ce paşte orice necredincios cazut sub vraja sfintei. Vreau sa revin acum la experienţele mele pariziene.

Ce-am învaţat eu în Franţa, de fapt? Inainte de toate am învaţat sa manînc şi sa scriu. La hotelul unde locuiam, în fiecare dimineaţa, la ora 9,00 gerantul acestuia, împreună cu soţia şi fiul sau, pregatea meniul pentru prînz. Nu-mi reveneam. Nu-mi amintesc ca mama sa ne fi întrebat vreodata ce-am vrea sa mîncam în ziua respectiva, în timp ce în aceasta familie avea loc zilnic o conferinţa în trei. La început credeam ca aşteptau invitaţi. Ma înşelam. Intocmirea meniurilor, succesiunea felurilor faceau subiectul unui schimb de vederi ca şi cum ar fi fost vorba despre evenimentul capital al zilei, ceea ce, dealtfel, era cazul. *A mînca* — atunci am descoperit acest lucru — nu reprezinta pur şi simplu nevoia elementara ci ceva mult mai profund, un act care, oricît ar parea de ciudat, se disociaza de la senzaţia de foame şi dobîndeşte înţelesul unui veritabil ritual. Am învaţat deci abia la vîrsta de 27 de ani ceea ce înseamnă a mînca, şi ca aceasta servitute zilnică dobîndeşte o importanţa unica. In felul acesta am încetat sa mai fiu un animal. Insensibil la *a mînca bine*, şi cu atît mai mult la *a vorbi bine*. Daca aveam ceva de formulat o faceam fara sa-mi bat capul prea mult. Dar în ţara lui Valéry, a ma întreţine cu cineva însemna pentru mine un fel de iniţiere.

— Poate ne puteţi spune dacă exista legături launtrice între primele dv. cărţi scrise în româneşte şi prima carte scrisă în limba franceză.

— Ele pleaca de la aceeaşi viziune a vieţii, de la acelaşi sentiment al fiinţei, dacă vreţi. Ele exprima reacţia unui individ marginal, a unui ciumat, a unui om pe care nimic nu-l mai leaga de semenii sai. Aceasta viziune nu m-a parasit niciodata. S-a produs doar o schimbare în modul de a o traduce. Cu vîrsta — aceasta-i marea ruşine a batrîneţii — aderi din ce în ce mai puţin intens la propriile-ţi idei. Cînd eram tînar tot ceea ce era *intens* mi se parea lipsit de orice valoare. Nu este o întîmplare ca prima mea carte a fost o *explozie*. Neantul exista în mine, n-aveam nevoie sa-l caut în alta parte. Acest presentiment îl aveam înca din copilarie cînd traversam momente de plictis, factor al unor descoperiri abisale. Aş putea sa citez cu exactitate momentul cînd am trait pentru prima data senzaţia vidului, impresia de a fi ejectat din timp. N-am încetat niciodata sa încerc acest vid care a însemnat pentru mine o întîlnire aproape zilnica. Ceea ce este capital, este frecvenţa unei experienţe, revenirea insistenta a unui vertij.

— In **„Ecartèlement"** *dv. scrieţi: „Filozofii scriu pentru profesori, gînditorii scriu pentru scriitori". Daca este aşa, dv. sînteţi fara îndoiala un gînditor. Puteţi sa ne faceţi cîteva precizari?*

— In Germania, gînditorul este privit de sus. In schimb, filozofului i se acorda cea mai mare atenţie: a construit un sistem, are privilegiul de a fi invizibil! In Franţa scriitorul este Dumnezeu, la fel gînditorul în masura în care acesta scrie pentru celalalt. Din nenorocire, de la al doilea război mondial, scriitorii s-au coborît sa dea lecţii!

Cu vîrsta — aceasta-i marea ruşine a bătrîneţii — aderî din ce în ce mai puţin la propriile-ţi idei.

— Sînteţi totuşi un gînditor şi în acelaşi timp un scriitor, şi aceasta nu numai în sensul larg al cuvîntului, caci aproape ca şi Nietzsche acordaţi o mare importanţă stilului dar într-o maniera cu totul personală, iritantă şi fascinantă în acelaşi timp, care vă deosebeşte de alţi scriitori. Vi se pare exact cînd vi se spune ca dv. porniţi de la propriile senzaţii şi stari hu-

morale, de la plictis de pildă pentru a ajunge la idee?

— Da. Așa este. Tot ce am scris mi-a fost dictat de stările mele, accesele mele de tot felul. Nu pornesc de la o idee. Aceasta vine *după aceea.* În toate scrierile mele aș putea să descopăr cauza sau pretextul. Raccourci-urile, formulele mele sînt rodul stărilor mele de veghe. Noaptea ești un alt om, ești în întregime tu însuți, asemeni lui Nietzsche, suferind și încolțit de sfîrșit. Iată o dovadă că totul în fond este provocat de „mizeriile" noastre!

— În cazul său el pornește cu totul altfel, în măsura în care el a conferit slăbiciunii sale multiple un statut obiectiv.

— A făcut-o foarte bine, camuflînd totul de minune.

— Este exact ceea ce dv. nu faceți.

— Exact. Totuși un scriitor trebuie să folosească unele șiretlicuri, să-și ascundă obîrșia și culisele maniilor sale și obsesiilor sale. În ceea ce privește ideile, mi se întîmplă să produc cîteva...

— Dar ideile nu sînt altceva decît gînduri cu totul subiective.

— Scriu pentru a mă debarasa de o povară sau cel puțin să o ușurez. Dacă n-aș fi putut să mă exprim, m-aș fi livrat multor excese. Filozoful subiectiv pleacă de la ceea ce simte, de la ceea ce trăiește, de la capriciile și tulburările sale. Poți să obiectivezi ceea ce te încearcă, să adopți o mască. De ce aș face-o? Ceea ce-am resimțit în cursul anilor s-a topit în cărți ca și cum aceste cărți s-ar fi scris ele însele.

— „Vai de cartea aceea pe care o citești fără a-ți pune în fiece moment întrebări în privința autorului ei", ați scris. Deși nu vorbeați în numele dv. nu sînteți total subiectiv cînd faceți această afirmație?

— Vă voi răspunde într-un mod indirect. Citesc de preferință Jurnale intime, Memorii, Corespondențe. Acum vreo douăzeci de ani lucram la o antologie: „Portretul lui Saint-Simon la Tocqueville", care urmează să apară, poate, în Italia. Chiar și astăzi, indiferent de amintirile ce mă atrag, păstrez în memorie fragmente din acea carte. Un scriitor oarecare are adesea o viață mult mai captivantă decît un geniu. Sigur că prefer o operă care mă obligă să mă gîndesc la autorul său, lucru ce este de neconceput cînd opera este strict filozofică.

— Poeții, de asemeni, se ascund în spatele cuvintelor. Dv. dimpotrivă, vorbiți deschis în numele unui „eu".

— Să luăm ca exemplu pe Emily Dickinson pe care o admir, mai mult, o venerez. Ea nu încetează niciodată să se evoce pe sine însăși. Poetul obiectiv nu există, și nu poate să existe. „Eul" este omniprezent în orice poem.

— Este vorba despre „eul" liric. Poeții au, ca să spun așa, o conștiință, pe **cineva** *care se exprimă în locul lor, în timp ce dv. vorbiți în calitate de autor.*

— Este o înțelegere falsă. Dacă aș vorbi în calitate de autor, aș vorbi despre ceea ce scriu, ceea ce nu este cazul. Ceea ce vreau să exprim sînt exasperările mele și uluirile mele aproape zilnice. Ar fi ridicol să mă consider un scrib și nimic mai mult.

Da, mă compar cu Macbeth, deși eu n-am ucis pe nimeni. Dar lăuntric am trăit ceea ce a trăit și el și ceea ce spune aș fi putut să spun și eu. În accesele mele de megalomanie, îl acuz de plagiat.

— Ceea ce tocmai vroiam să spun este faptul că subiectivitatea dv. are ceva **demonic** *care vă devoră propriul* **eu.** *Este o subiectivitate absolută care se reliefează mai ales atunci cînd vă comparați cu Hamlet sau cu Macbeth. Macbeth, spuneți, este fratele dv.,* **alter ego-ul** *dv.*

— Da. Mă compar cu Macbeth deși eu n-am ucis pe nimeni. Dar lăuntric am trăit ceea ce a trăit el și ceea ce spune el aș fi putut spune eu. În accesele mele de megalomanie, îl acuz de plagiat.

— Este o veritabilă provocare. Dv. vă prezentați acum drept Macbeth.

— Întru totul.

— În fața unui adevărat Macbeth întreaga sală ar lua-o la fugă.

— Este un mod prea literal de a vedea lucrurile. Ele trebuie aici nuanțate. Cînd eu mă gîndesc la Macbeth mă identific cu el, el rămîne fratele meu. Ceea ce spune el este, evident, legat de crima sa, dar el merge mai departe și în adîncime. Macbeth este un gînditor ca și Hamlet. Îl înțeleg pe Shakespeare și-l admir la nebunie pentru lipsa de măsură.

— Shakespeare nu este totuși decît un scriitor, unul din cei mai mari, fără îndoială.

— Cînd eram profesor la Brașov și cînd scriam cartea despre sfinți, luasem brusc hotărîrea de a nu mă mai gîndi la altcineva decît la Shakespeare. Decizie clară și netă, puțin dementă, dar așa s-a întîmplat. Exista în oraș o cafenea foarte atrăgătoare, era gen cafenea vieneză. Mergeam acolo în fiecare zi după masa de prînz. Hotărîrea odată luată, mă așezam la locul meu obișnuit. Intră la un moment dat, într-una din zile, unul din colegii mei, profesorul de gimnastică. „Pot să mă așez la masa dv.?" „Cine ești dumneata? Ești Shakespeare?", „Știți bine că nu!", „Cum, nu sînteți Shakespeare? Atunci ștergeți-o repede!". Pleca furios povestind la toată lumea că înnebunisem. Pentru a reveni la Macbeth, nu-i voi ierta niciodată faptul de a fi spus ceea ce îmi aparține, ceea ce inițial ținea de convingerile mele.

— Ei bine, depășiți orice limite.

— Liniștiți-vă. Sînt mult mai modest decît s-ar putea crede.

— Întrebarea pe care vreau să v-o pun acum se referă la scepticism; el reprezintă un aspect fundamental al operei dv. Scepticismul în opera dv. este atît de radical încît se exercită împotriva lui-însuși și sapă orice sistem. Doar limbajul singur scapă de îndoiala dv. radicală. Iată deci întrebarea: Nu scepticismul este acela care v-a determinat să alegeți aforismul ca mod de expresie?

— Pentru a vă spune adevărul vreau să afirm că nu știu exact unde mă aflu dacă mă raportez la scepticism, deși el se află în centrul gîndirii mele. Un lucru este sigur: că a jucat pentru mine, de numeroase ori, rolul celor mai eficace tranchilizante. M-am livrat îndoielii cu voluptate, ceea ce nu face neapărat scepticul, îngrijorat cum este de a menține un culoar între ideile sale și persoana

Emil Cioran

sa. Pascal reprezintă genul de sceptic pe care-l iubesc, scepticul care se încapățînează sa **creadă,** care se agața cu disperare de credința sa sinonima sau aproape cu sfîșierea launtrica.

— Faceți o legătură între scepticism și misticism? Scepticismul nu este oare o forma negativă a misticii în măsura în care el abordeaza o experiență a vidului?

— Cînd citim viața misticilor ne dam seama ca aceștia trec cu toții printr-o perioadă de îndoiala, îndoiala care împinsă la extreme, se atinge cu abisul, autodistrugîndu-se prin exces. Atunci are loc în mod real saltul în afara scepticismului. Trebuie facuta aici o deosebire între sfinți și mistici. Sfinții au o trasatura pozitiva, ei vor să acționeze, sa se zbată pentru ceilalți, nu sînt pasivi. Dimpotriva, misticul poate fi el insuși total inactiv, inert, un obsedat, un egoist sublim. Cea mai intensă încercare a sa este senzația de abandon, de seceta, de pustiu interior adică imposibilitatea de a-și gasi plenitudinea extazului.

— Vidul misticului abordează neantul, dar un neant care poate fi totul. Așa îl vedeți și dv.?

— Întotdeauna am suferit de vertijul a ceea ce se află dincolo de Dumnezeu sau mai degraba deasupra lui.

— Scepticul ar dori ca toata lumea sa-i urmeze modelul? Cu alte cuvinte scrieți pentru cititor sau pentru dumneavoastră înșivă?

— În mod sigur nu pentru ceilalți. N-ar trebui să te adresezi decît sieți și incidental unor necunoscuți. Chiar o piesa de teatru daca tinde spre adevar, ar trebui să facă abstracție de spectatori.

— Dupa dv. a scrie o carte înseamna „o sinucidere diferită", Literatura ar fi deci un fel de înlocuitor: a scrie în loc de a te sinucide. Nevoia de a scrie se afla undeva între dorința de a muri și moartea propriu-zisă, împingînd tot mai departe ultima soluție, fara însă a o îndeparta. Scrisul a reprezentat pentru dv. un punct de sprijin?

— Scrisul reprezinta marea resursa cînd nu ești un „obișnuit al farmaciilor", a scrie înseamnă a te tamadui. Vă dau acest sfat: dacă uriți pe cineva fara a vrea neapărat sa-l suprimați, scrieți-i de o suta de ori numele urmat de: „te voi ucide". Dupa o jumatate de ora vă veți simți ușurat. A formula este un mod de a te salva chiar daca nu faci altceva decit să mizgalești niște nerozii, chiar dacă n-ai nici un talent. În azilurile de alienați ar trebui sa li se puna la dispoziție bolnavilor tone de hîrtie de mîzgalit. Expresia, ca terapeutica. Ideea de sinucidere poseda aceeași virtute. Viața înceteaza sa mai fie un coșmar cînd îți spui: „pot sa ma omor cînd vreau". Totul poate fi suportat cînd dispui de astfel de recurs.

Dacă uriți pe cineva fără a vrea neapărat să-l suprimați, scrieți-i de o sută de ori numele urmat de „te voi ucide". După o jumătate de oră vă veți simți ușurat.

— Moartea înseamna pentru dv. absolutul?

— În tinerețe ideea morții ma urmarea mereu, era în centrul nopților și zilelor mele, prezența justificata în sine, legitima și totuși morbida. Lucru curios: cu vîrsta ne gîndim din ce în ce mai puțin la ea. Am primit de curînd o scrisoare de la un prieten care-mi scrie ca viața nu-i mai spune nimic. I-am raspuns: „Daca vrei să-ți dau un sfat, iată-l: în clipa cînd nu vei mai putea să rîzi, numai atunci va trebui să te sinucizi. Rîsul este o victorie, adevarata, singura asupra vieții și asupra morții". Și una și cealalta ofera un spectacol trivial. Creația! Ce extravaganța!

— Cum vedeți dv. declinul civilizației și sfîrșitul istoriei?

— Omul fiind un aventurier, nu poate sa sfîrșeasca decît rau. Destinul sau este definit clar în **Geneză.** Adevarul **Prăbușirii,** aceasta certitudine a primilor vremuri, a devenit adevarul nostru, certitudinea noastra.

— O ultima întrebare: nu vă considerați ca fiind un teolog ascuns, un teolog al dezastrului, un teolog gnostic?

— M-a interesat **Gnosa,** se ințelege de la sine. În acest sens am scris o carțulie — **La Mauvais Demiurge** — al carui titlu în germana **Die verfehlte Schopfung** (Creația ratata) îmi place. Pe creator nu ți-l poți imagina decît ca raufacator sau, în cel mai bun caz, un amator. Această concepție, după o eclipsa de cîteva secole, revine astazi în forța. Dar nu sînt lipsit într-atît de umor încît sa ma erijez în teolog.

— Nu asta vroiam sa spun.

— Orice **erezie** — cît de mult îmi place acest cuvînt! — este exaltantă. Dupa prea lunga hegemonie creștina, putem acum să adoptam, fara dificultăți, ideea unui principiu impur, imanent Creatorului și Creatului. Această idee ne permite să ințelegem mai bine și mai ales să înfruntam mai bine **incalificabila** devenire istorica, la drept vorbind, devenirea pur și simplu. Credința într-un astfel de principiu nu este, în mod sigur, un remediu-miracol, dar poate constitui un refugiu pentru toți cei care mediteaza fara încetare asupra carierei triumfale a Raului.

(Interviu acordat, la Tubingen, scriitorului german Bergfleth și reprodus în volumul „Cioran jadis et naguère", Paris, 1988)

Traducere de
EUGENIA VASILE ■

SOMUZUL S.A. asigură satisfacţia cumpărătorului.

De cînd a luat fiinţă, SOMUZUL S.A. a fost motivat de o cercetare şi dezvoltare constante, care l-au adus pe unul din primele locuri în producţia de lenjerie şi confecţii din tricot şi ţesături.

Calitate excelentă.
Un foarte bun simţ al culorii.

O atmosferă deosebită.
SOMUZUL S.A. asigură calitate pînă în ultima etapă a producţiei.
Contactîndu-ne, vi se oferă o nouă şansă în afaceri.

S.C. SOMUZUL S.A.
Str. Dimitrie Leonida
Fălticeni — Suceava
telefon: 989/42164

Magazinul de desfacere al firmei:
Fălticeni, Str. Republicii

Un nou succes al medicinei: CHIRURGIA FETALĂ

Micul Paul Bennett, copilul unei familii de americani, a rămas în viaţă numai deoarece a fost operat de hidrocefalie în timp ce el se afla încă în pîntecele mamei sale.

Această boală foarte gravă este provocată de lichidul în exces care scaldă creierul (lichidul cefalo-rahidian). Cînd anomalia fetală a fost detectată prin ecografie, geneticianul şi-a afirmat scepticismul: „Copilul nu are decît foarte puţină materie cerebrală şi va trăi foarte puţin". Refuzînd avortul, părinţii au hotarît sa încerce tot ce era cu putinţă, consultîndu-l pe dr. William Clewel din Denver, care operase cu succes un copil hidrocefal. Împreună cu dr. Mike Johnson, a cărui abilitate în domeniul ecografiei permisese realizarea unor transfuzii de sînge la fetuşi, şi cu neurochirurgul Robert Hendee, Clewel a acceptat să încerce operaţia. Ghidîndu-se după examenul ecografic, el a introdus un mic tub suplu în cavitatea cerebrală, ce conţinea lichidul în exces, drenîndu-l în afara creierului, spre punga amniotică (membrana care înfăşoară fetusul). Dispozitivul a trebuit reînplantat din cauza mişcărilor fetusului. Apoi mama a început să piardă din lichidul amniotic şi naşterea a trebuit provocată cu două luni înainte de termen, intervenţia fiind încununată de succes cu tot caracterul ei complex. A trebuit totuşi să se aştepte ca dezvoltarea micuţului Paul să fie mai avansată, înainte de a se trage concluzia dacă sechelele lipsesc cu desăvîrşire.

Astfel, terapia prenatală a copiilor hidrocefali pare a se dezvolta în prezent cu oarecare succes; 25 de mici americani au primit acelaşi tratament.

Succesele chirurgiei fetale nu se mărginesc numai la acest tip de intervenţie. Astăzi se tratează în acelaşi fel şi malformaţiile care împiedică scurgerea urinei, cîţiva medici reuşind să pună sonde care permit golirea vezicii urinare fetale. În urmă cu 2—3 ani, doctorii Harrison şi Globus au făcut un nou pas, chirurgia pe uter deschis. Trebuiau secţionate ureterele (canalele care leagă vezica urinară de rinichi) pentru a putea fi prinse de spatele fetusului. În felul acesta urina s-a scurs direct în cavitatea amniotică iar intervenţia s-a soldat cu un remarcabil succes, dar şi cu eşec: sarcina a fost dusă pînă la capăt, dar copilul, născut peste trei luni, nu s-a dovedit viabil.

Potrivit părerii unor specialişti, chirurgia fetală prezintă anumite avantaje faţă de chirurgia postnatală: o putere de regenerare şi de cicatrizare mai mare, prezenţa factorilor de apărare imunologică aduşi de mamă, îngrijiri postoperatorii mai simple etc. Fireşte, nici un medic nu consideră chirurgia fetală drept un panaceu. Multe anomalii pot fi corectate foarte bine după naştere: gura de iepure sau de lup, îngustarea esofagului, anomalii ale stomacului şi intestinelor etc. Altele sînt atît de grave încît nu ar putea justifica nici o intervenţie (absenţă parţială sau totală a creierului — multiple malformaţii etc.).

În Statele Unite, echipele chirurgicale sînt secondate de comitete de etică specializată, care au rolul de a interveni atunci cînd constată că medicul operează numai pentru a acumula succese şi experienţă, nesocotind interesele părinţilor şi copiilor pe cale de a se naşte.

Foto: *Prima grefă de celule înainte de naştere a fost realizată la un spital din Lyon. Micul David, acum în vîrstă de un an, suferea de deficienţă a sistemului imunitar.*

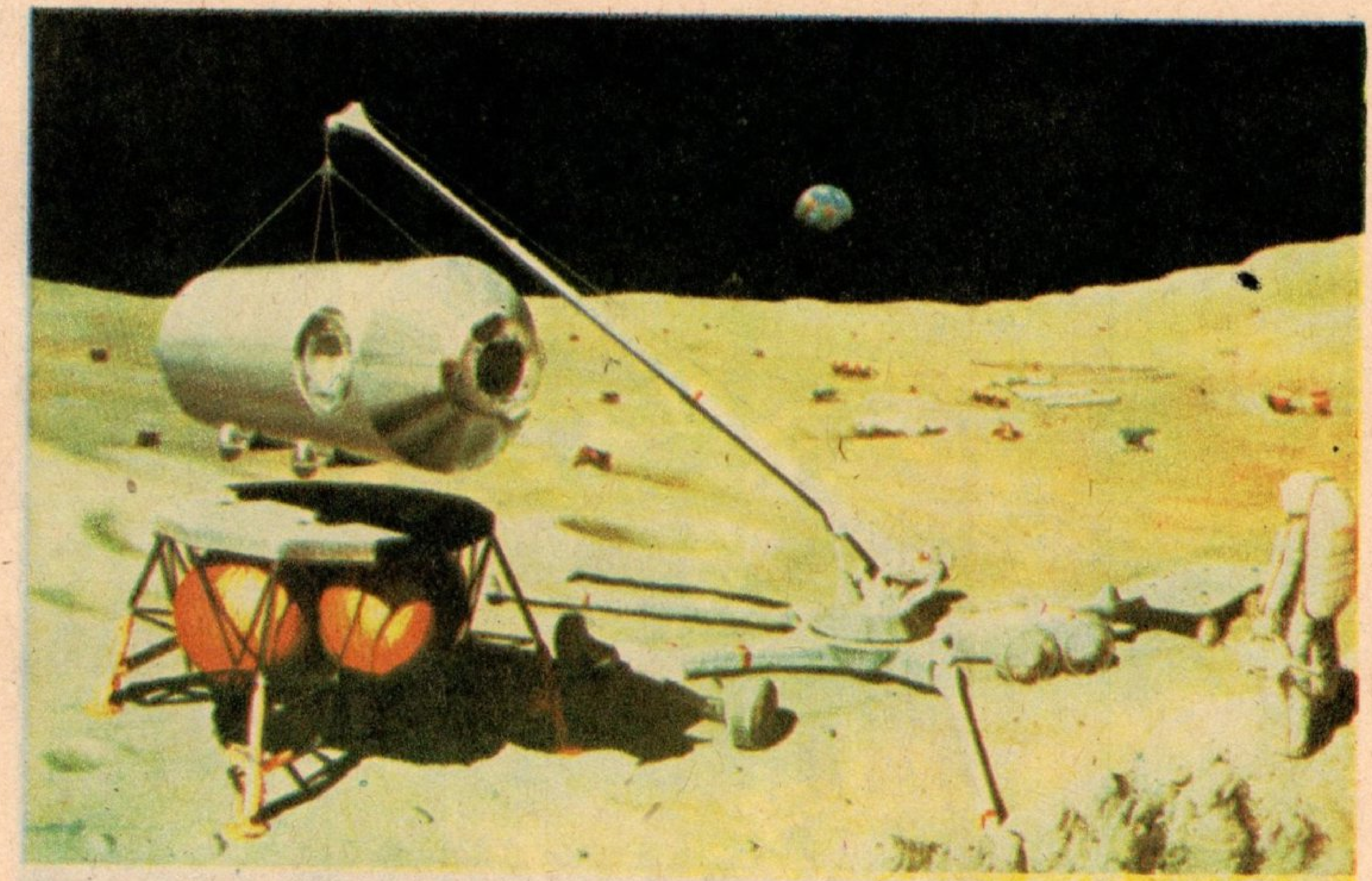

COSMOGONIE

Luna s-a format din ciocnirea Pămîntului cu un bolid ceresc

Incursiunile selenare, efectuate de cosmonauţii expediţiilor Apollo, s-au dovedit insuficiente pentru ca oamenii de ştiinţă să poată furniza o explicaţie sigură în legătură cu originea satelitului nostru natural. Speculaţiile privind geneza Lunii continuă să se facă tot prin modele matematice şi analizarea chimică şi izotopică a rocilor lunare. Trei ipoteze, cu deosebire, au fost avansate în trecut:

Luna nu este decît un mare meteorit capturat de Pămînt.

Luna şi Pămîntul s-au format împreună ca o planetă dublă.

Luna s-a desprins din mantaua Pămîntului. Partea superficială a Terrei s-a evaporat sau a fost ejectată în cosmos.

Aceste supoziţii au fost părăsite, specialiştii înclinînd să acorde credit unui nou scenariu: astrul nopţii a luat naştere prin coliziunea Terrei cu un corp ceresc. Acest accident a avut loc cu multe milioane de ani în urmă, dar la o dată cînd Pămîntul şi bolidul în cauză erau deja corpuri cereşti formate, deci aveau un miez metalic şi o carcasă alcătuită din silicate. Şocul, se apreciază, a fost extrem de brutal, bolidul lovind planeta noastră cu o viteză de 5 kilometri pe secundă. Agresorul s-a dezintegrat, iar mantaua Pămîntului s-a topit. O parte din învelişul Pămîntului, în amestec cu partea superficială a corpului cosmic, a fost ejectată la mare distanţă, ducînd la formarea sferei selenare. Luna ar fi deci alcătuită în proporţie de 85 la sută din mantaua bolidului atacator şi 15 la sută din materialele răpite suprafeţei terestre. Şocul a dezvoltat o temperatură de 800 de grade, ceea ce a împiedicat vaporizarea materialelor volatile. Aceasta ar explica de ce pe Luna europiul şi yterbiul (elemente din familia pămînturilor rare) sînt aproape inexistente, în timp ce corpurile refractare sînt extrem de abundente.

Uriaşa catastrofă a influenţat evident şi structura Pămîntului. Miezul bolidului agresor a fost atras în interiorul Terrei. Doar o mică parte din astrul pulverizat a rămas la suprafaţa planetei (circa 10 la sută din mantaua lui şi 3—4 la sută din sîmburele său), partea cea mai mare fiind atrasă spre adîncurile pămîntului. Acest lucru, mai presupun cercetătorii, ar explica abundenţa anormală a unor elemente din structura de interior a sferei cereşti pe care locuim.

Foto: *Pentru obţinerea oxigenului pe Lună, se va proceda la extragerea lui din solul selenar, unde se află în proporţie de 40 la sută.*

Este clima planetei în declin?

În legătura cu așa-numitul „efect de sera" — deci acumularea nepermisa de bioxid de carbon în atmosfera, capabil de a ecrana radiația solara — s-au emis cele mai sumbre previziuni. Potențarea treptata a fenomenului ar determina treptat ridicarea temperaturii pe întreaga suprafața a globului. Caldura va topi calotele polare, oceanele își vor ridica nivelul inghițind cea mai mare parte a uscatului și, in final, viața se va ineca în chiar mediul natural din care s-a nascut. Iernile neobișnuit de dulci din ultima vreme, în alternanța cu luni deosebit de geroase, secetele salbatece și inundațiile devastatoare ar fi citeva din argumentele ce anticipeaza detracarea climei. Prin dublarea, pina în 2050, a concentrației de bioxid de carbon atmosferic, temperatura s-ar ridica cu 1,5—4,5 grade.

Dar destui climatologi se arata mai puțin pesimiști. Ei considera ca nimic deocamdata nu ne obliga sa facem asemenea anticipații alarmante. Din 1860 și pina azi, temperatura planetei nu s-a ridicat decit cu o jumatate de grad. Acest fenomen poate fi pus pe seama obișnuitelor fluctuații climatice, extrem de frecvente pe Pamint. Omul — apreciaza acestia — este mai degraba prizonierul unor amintiri meteo, pe care le idealizează, în fapt timpul rămînînd același. Fiecare generație a fost pe rînd victima acestui subiectivism. La 1675, de pilda, Madame de Sevigné scria ingrijorata ca „soarele și anotimpurile nu mai sînt ce-au fost odata".

Marele masacru

În adîncimile oceanului pogoara liniștea. O liniște de moarte. Cîntecul balenelor pare să fi amuțit. Dacă oamenii vor continua, din inconștiență sau sete de înavuțire, blînzii coloși ai adîncurilor vor avea șansa de a disparea prin decimare cu totul. Situația este deja critică; din categoria celor mai mari mamifere de pe planetă mai există doar cîteva sute de mii de exemplare.

Cei răspunzători de statistici se dumiresc mai greu. Comisia internațională ce se ocupă de datele privind balenele supuse pescuitului intensiv (IWC) a început să publice rapoarte disperate în care dispariția unui număr impresionant de exemplare este pusă pe seama „decimării în scopuri comerciale". În decursul anului trecut, vînătorii de balene au tras ei înșiși semnalul de alarmă, invitînd respectiva comisie să-și reconsidere statisticile eronate care vizau pe cele mai mari și mai inteligente mamifere de pe pămînt. Realitatea pare să fie dezastruoasă:

— în locul celor un milion de cașaloți menționați în rapoartele oficiale, mai traiesc în emisfera sudica a globului aproximativ 10 000 de exemplare;

— dintr-o jumătate de milion de orci, se presupune că au supraviețuit masacrelor dezlănțuite abia 100 000. Evaluările de ultimă oră indică o cifră incredibilă: aproximativ 2 000 de exemplare!

— balene cu cocoașă — nu mai mult de 4 000 de exemplare;

— balene albastre, cele mai mari dintre toate cetaceele și dintre toate mamiferele actuale — între 100 și 1 000 de exemplare.

„Balena traversa mările încă dinainte de a fi create continentele. La venirea potopului, ea a rîs de arca lui Noe. Dacă pămîntul va mai fi vreodată potopit, balena va supraviețui, continuînd cu încăpățînare să stropească spre înălțuri de pe creasta valurilor." Cam așa vedea romancierul Herman Melville în „Moby Dick" soarta colosului oceanelor și a capitanului Ahab, aflați într-o continuă hărțuială reciprocă. De la vasul și harponul său primitiv pînă la tehnica de azi e distanță uriașă. Actualmente, harponierul șade liniștit cu țigara în colțul gurii, purtat de miile de cai-putere ale navelor ucigașe, care bat în lung și-n lat apele în căutare de balene, dispunînd de cele mai sofisticate metode de prindere și sacrificare.

O altă variantă de masacrare „legală" este pusă în practică de pescarii de coastă danezi

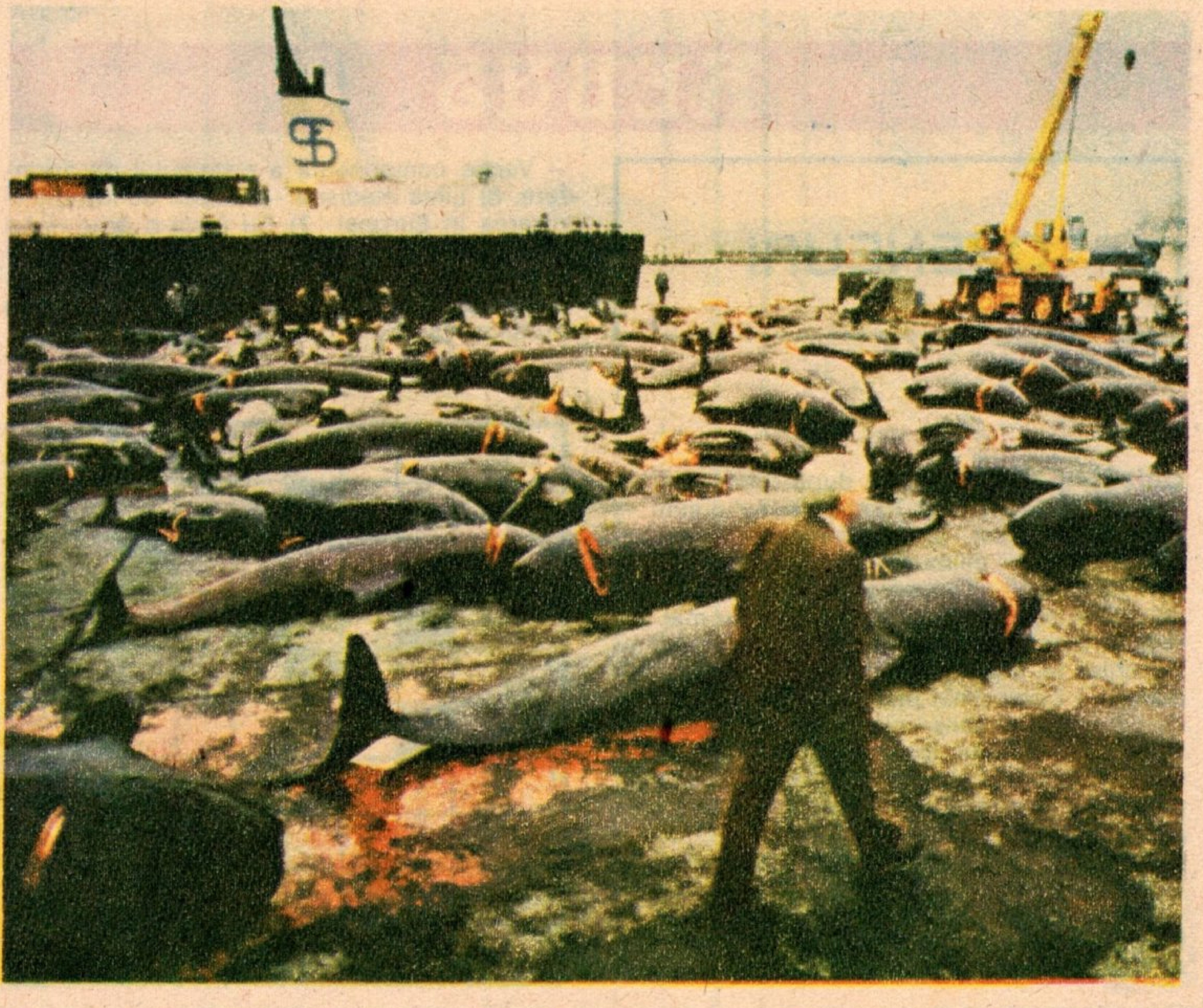

din insulele Faroe. Balenele vizate sînt de proporții reduse și, ca atare, „vigilenta" comisie internațională le-a ignorat, considerîndu-le mai puțin semnificative, neoferindu-le, așadar, protecția legală necesară. Modul de a vîna aici este ieșit din comun. Din bărcile lor, pescarii hăituiesc micile balene albăstrii și le mînă în zona unor ape de nivel scăzut, unde așteaptă confrații „profesioniști", care trec de urgență la decimarea în masă a acestora. Într-o mare de sînge sînt ucise, astfel, în cîteva ore, sute de exemplare.

În mod obișnuit, vînătoarea de balene este permisă de comisie doar în cazul solicitărilor care vizează cercetările științifice, precum și pentru nevoile curente ale eschimoșilor din Alaska și Groenlanda (cca. 100 de balene anual). Prin aceste derogări, sub pretextul unor cercetări de mare însemnătate, au fost sacrificate abuziv multe exemplare, destinate de fapt comerțului cu... delicatese.

De la publicarea interdicției de vînare a balenelor — acum 4 ani — se pare că, în conformitate cu ceea ce indică rapoartele întocmite de specialiștii de la „Greenpeace", s-au înregistrat 13 650 de cazuri de braconaj care vizează balenele mari. Cu siguranță, și în acest an se vor continua aceste fărădelegi. Mai mult, Norvegia — reprezentant tradițional al pescuitului de balene — a anunțat deja că după trei ani de „abstinență", își propune ca în acest an să sacrifice un număr de 1 700—2 000 de exemplare. De asemenea, din declarația ministrului de resort islandez se înțelege că și țara sa își propune să revină grabnic la practicile curente de vînătoare de balene de altădată.

Să fie, oare, capabilă comisia internațională de specialitate să se opună vizavi de obiectivele iresponsabile ale Norvegiei, Groenlandei și Canadei propuse pentru anul în curs?

Documentare și prezentare:
CRISTIAN PAVEL ■

REBUS

OZENEURI

ORIZONTAL: 1) Pregătite după rețete gastronomice. **2)** Prost gust, contrar bunului simț — Desenator copist. **3)** Întreprindere de cercetare în scopuri militare — Cuprins de frig! **4)** Plin de colb! — Galben la față! — Colaci tari ca piatra (sg.). **5)** Înapoia cuiva — Nu mai are replică (fem.). **6)** Mere descojite... în paner! — Deschisă la fire. **7)** N-o întrece nimeni la semănat — Comprimat pentru destindere. **8)** Căi de circulație cu sens unic — Receptor auto. **9)** Clasată pe primul loc la simplu și la dublu mixt — Solist în lumea trilurilor — Coadă de pește! **10)** Merge la sigur (fem.). — Masă pregătită pentru petrecere.

VERTICAL: 1) Lucrare de sculptură inclusă în FONDUL PLASTIC. **2)** Scopul final al turnării — Verde în față! **3)** Înșelați la cursele hipice — Dispozitiv de apărare, plasat în spatele porții... **4)** Cu nota zero la purtare (fem.). **5)** Cununa! — Veche componentă a sistemului de aprindere. **6)** Linia mediană — Coadă de lăstun! — Intrarea în Europa! **7)** Cu fusta-n brîu — La coada vacii! **8)** Înscrise în cerc! — Preț de trei coroane. **9)** Termen de expirare — Gropițe în obraji (sg.). **10)** Ținut îndepărtat — Înălțimile Munților Olimp.

MIHAI ZGUBEA ■

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2				■					
3							■		
4		■			■				
5				■					
6		■						■	
7					■				■
8	■					■			
9			■				■		
10					■				

Cum să combatem celulita (1)

Celulita constituie unul dintre cei mai înverşunaţi duşmani care atentează la tinereţea şi mai ales la frumuseţea dumneavoastră, stimate domnişoare şi doamne, dar pe care îl puteţi învinge printr-o muncă tenace, dacă vă iubiţi atît de mult pe dumneavoastră înşivă. Celulita reprezintă o inflamaţie a ţesutului celular subcutanat, ţesutul de sub piele. Ea este răspîndită mai ales la femei, fără să ţină prea mult seama de vîrstă, uneori fiind asociată cu obezitatea, motiv pentru care nu trebuie confundată cu aceasta deoarece sînt şi persoane slabe care suferă de celulită. Celulita se poate instala pe diferite regiuni ale corpului, cum ar fi: pe şolduri, coapse, glezne, abdomen, braţe, ceafă, bărbie şi pe obraji.

Celulita se datorează multor cauze, dar cel mai mult este generată de supraalimentaţie, consum excesiv de medicamente, alcool, tutun, ceai, cafea, insuficienţă endocrină, depresiuni nervoase, tulburări hepatice, constipaţie, surmenaj, sedentarism, care determină o concentrare mare de toxine în ţesuturi şi formarea de noduli celulitici inestetici şi mai ales dureroşi, datorită faptului că organismul nu poate elimina normal aceste toxine. Persoanele predispuse la celulită trebuie să-şi schimbe radical regimul de viaţă, ele trebuie să se bazeze pe o alimentaţie axată pe legume, fructe, lactate, cu proteine foarte puţine, în paralel cu intensificarea activităţilor fizice dintre care amintim: mersul pe jos 5—10 km pe zi, urcarea şi coborîrea scărilor, băi de aer, gimnastică de întreţinere, sport, turism, masaj sau automasaj, să poarte îmbrăcăminte lejeră şi fără corset.

Celulita se poate combate dar necesită timp îndelungat, răbdare, perseverenţă şi încredere în tot ce întreprindem la recomandarea specialiştilor, dar cel mai bine ea trebuie preîntîmpinată printr-o profilaxie corespunzătoare. Primul ciclu de exerciţii fizice vizează combaterea celulitei instalate pe coapse, glezne, şolduri şi abdomen, care se pot face acasă timp de 15—20 minute zilnic, după ce în prealabil s-a făcut încălzirea organismului prin exerciţii simple, iar la sfîrşitul programului se poate face masaj sau automasaj pe segmentele suferinde.

1) Decubit dorsal (culcat pe spate); rostogolirea corpului spre stînga pînă în poziţia decubit ventral (culcat cu faţa în jos), revenire la poziţia iniţială şi se repetă spre dreapta. Exerciţiul se repetă de 50 de ori complet, apoi după pauză încă de 50 de ori.

2) Decubit ventral (culcat cu faţa în jos) cu braţele întinse înainte; tîrîre ca militarii alunecînd cu abdomenul pe parchet sau linoleum, înaintînd cu ajutorul unui braţ şi piciorul opus îndoit mult din genunchi şi apoi invers. Mişcarea se execută timp de 4—5 minute ocupînd tot spaţiul liber din cameră sau culoar.

3) Decubit ventral, braţele întinse înainte cu roata cu mînere în mîini; ducerea şezutei spre călcîie alunecînd cu roata înapoi, revenire la poziţia iniţială. Se pot face 2—3 reprize de 1—2 minute intercalate cu pauze de 30 secunde (Fig. 1).

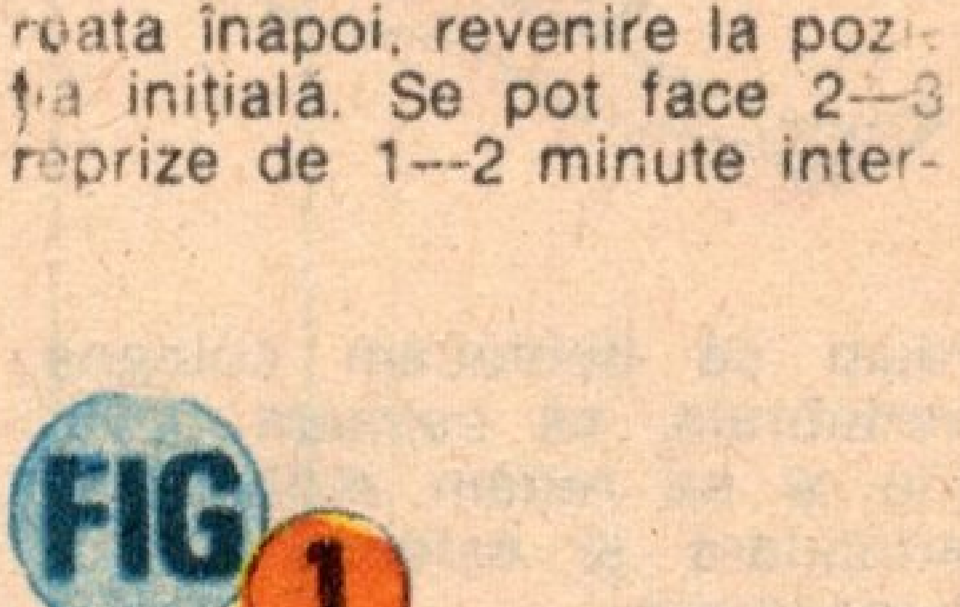
FIG 1

4) Întreg şezînd; rotări mari cu picioarele prin depărtarea şi apropierea lor. Se execută de 50 de ori într-un sens şi apoi invers (Fig. 2).

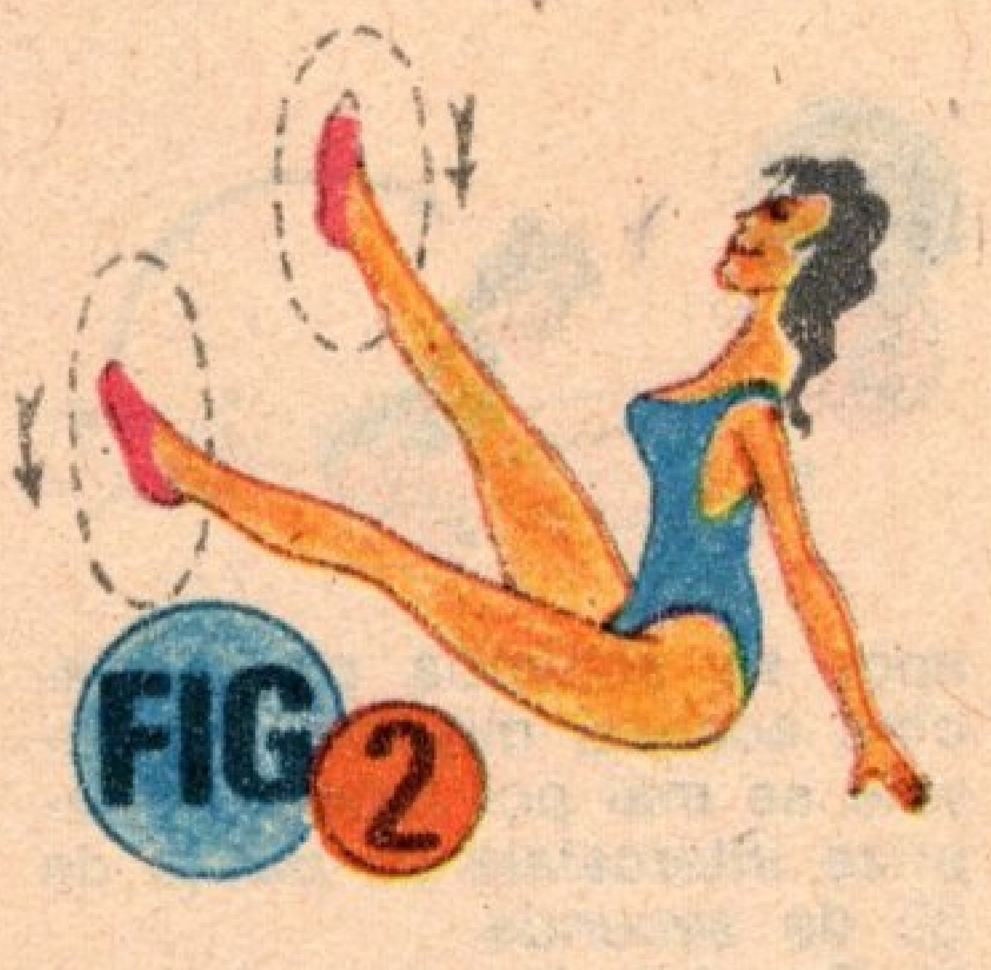
FIG 2

5) Întreg şezînd; aplecarea trunchiului peste picioare cu apucarea gleznelor, poziţie în care se execută depărtarea şi apropierea picioarelor. Se execută 2—3 reprize de cîte 50 mişcări fiecare intercalate cu pauze de 30 secunde (Fig 3).

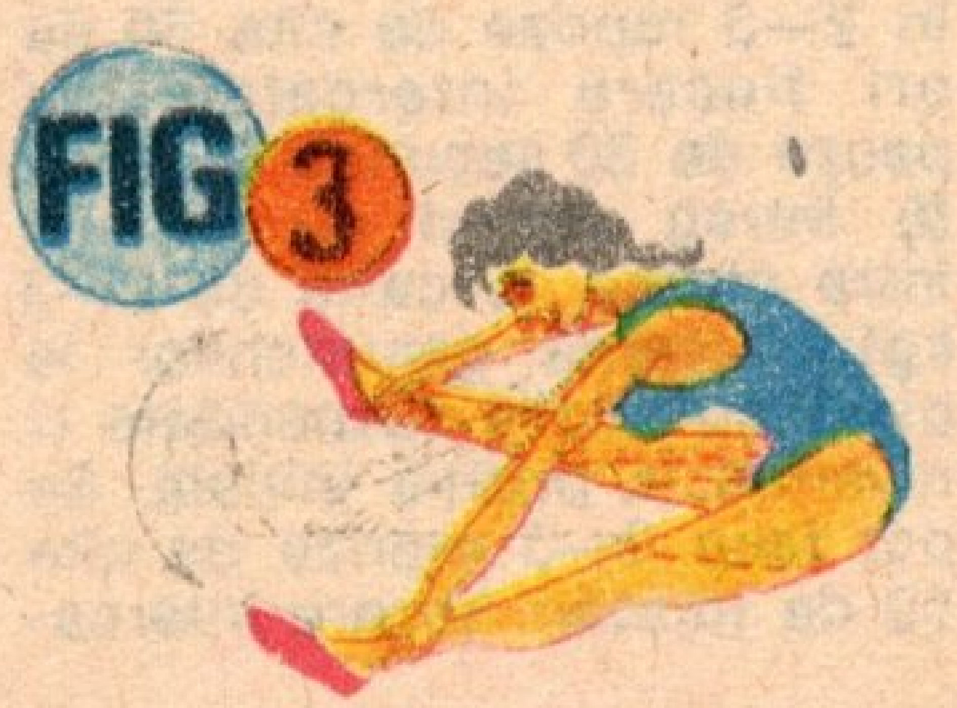
FIG 3

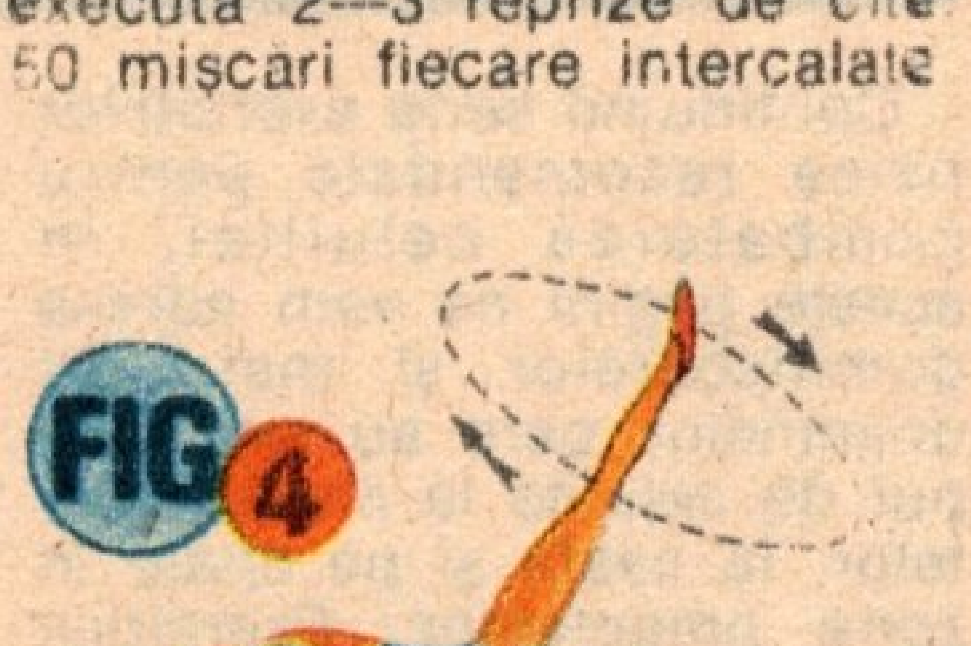
FIG 4

6) Decubit lateral stînga (culcat pe o parte) cu braţul stîng întins sub cap şi dreptul peste cap; circumducţii cu piciorul drept din înainte spre înapoi de 50 ori şi apoi invers tot de 50 de ori. Se schimbă partea şi se execută la fel cu piciorul stîng (Fig. 4).

7) Decubit lateral stînga cu braţele în prelungirea trunchiului; ducerea picioarelor alunecînd pe podea spre cap şi revenire la poziţia iniţială. Se execută de 50 de ori şi

GIMNASTICĂ LA DOMICILIU

Cum să combatem celulita (2)

Continuînd seria exercițiilor fizice recomandate pentru combaterea celulitei, în aceste pagini ne vom adresa domnișoarelor și mai ales doamnelor care au un început de celulită la nivelul brațelor, la ceafă și pe spate în zona omoplaților. Exercițiile recomandate, ca și multe altele, contribuie la întărirea musculaturii, activarea circulației sîngelui și la eliminarea rapidă a toxinelor din țesuturile respective. Celulita localizată la ceafă se formeaza uneori prin depuneri în forma de cocoașă care provoacă migrene rebele cu iradieri oculare și cervicale. Prin aceste exerciții fizice vom reuși să deblocăm coloana vertebrală, să calmăm durerile și să redăm mobilitatea articulară și estetica corespunzătoare.

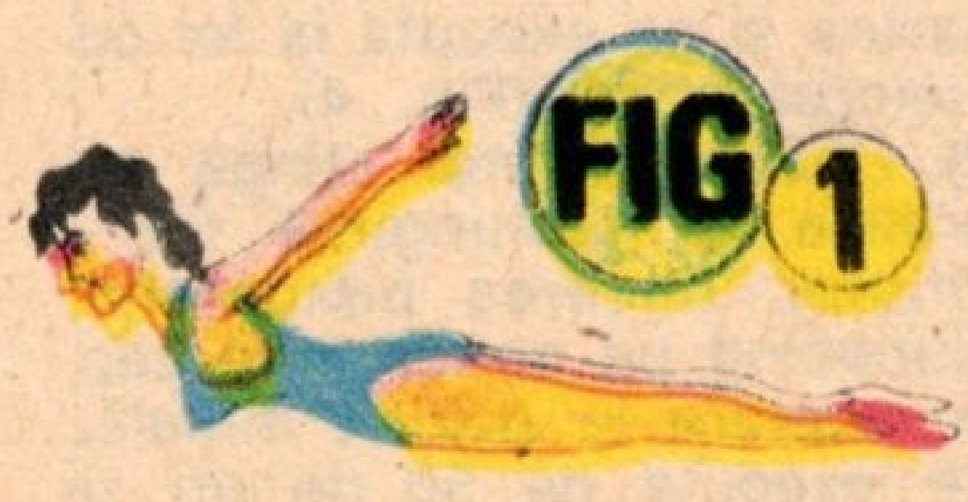
FIG 1

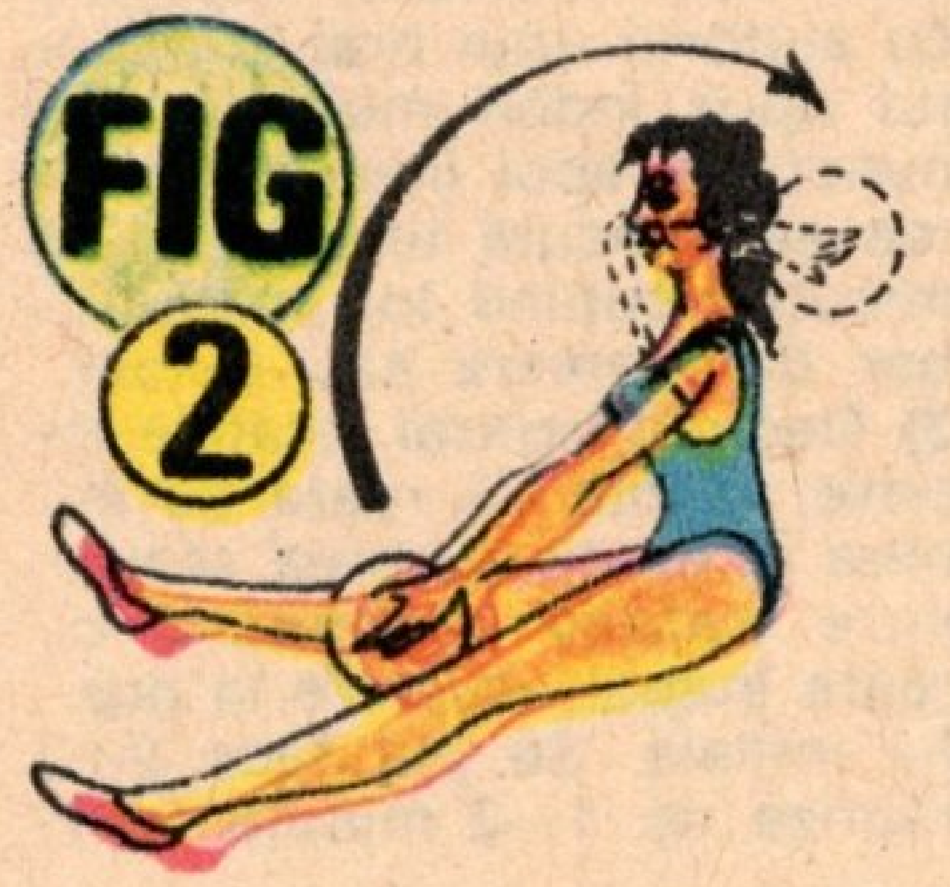
FIG 2

Programele de exerciții fizice se vor practica zilnic, dimineața sau în timpul zilei, la două ore după servirea mesei, și au o durată de cel puțin 20 de minute. Exercițiile pot fi practicate în cameră, în costum corespunzător, cu fereastra deschisă și se încheie cu automasajul segmentelor respective și dușuri alternante, calde-reci. Programul poate fi început numai dupa ce în prealabil s-a făcut o încălzire corespunzătoare a organismului, utilizînd pentru aceasta o serie de mișcări simple cunoscute de fiecare în parte.

1) Decubit dorsal (culcat pe spate) cu brațele pe lîngă corp și genunchii îndoiți; tîrîre pe spate pe podea împingînd cu mîinile și cu călcîiele. Se execută 4—5 minute folosind tot spațiul disponibil din cameră.

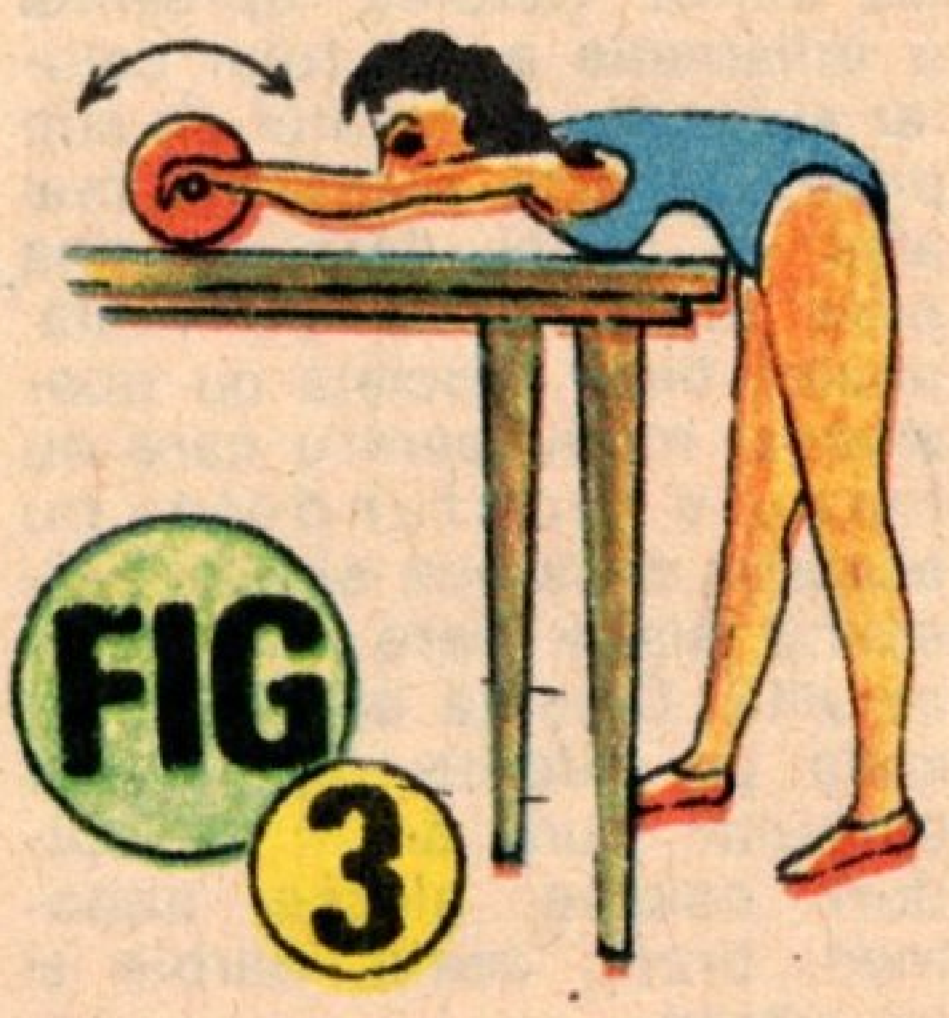
FIG 3

2) Decubit ventral (cu fața în jos) cu brațele întinse înainte; extensia trunchiului concomitent cu ducerea membrelor superioare la spate cu degetele încleștate și menținerea poziției 5 secunde, revenire în poziția inițială. Se vor face 4—5 reprize de cîte 10 mișcări fiecare intercalate cu scurte pauze de 20 secunde (Fig. 1).

3) Șezînd depărtat cu mingea (carte de 2—3 kg) între picioare; ducerea mingii la ceafă concomitent cu extensia spatelui și tragerea coate-

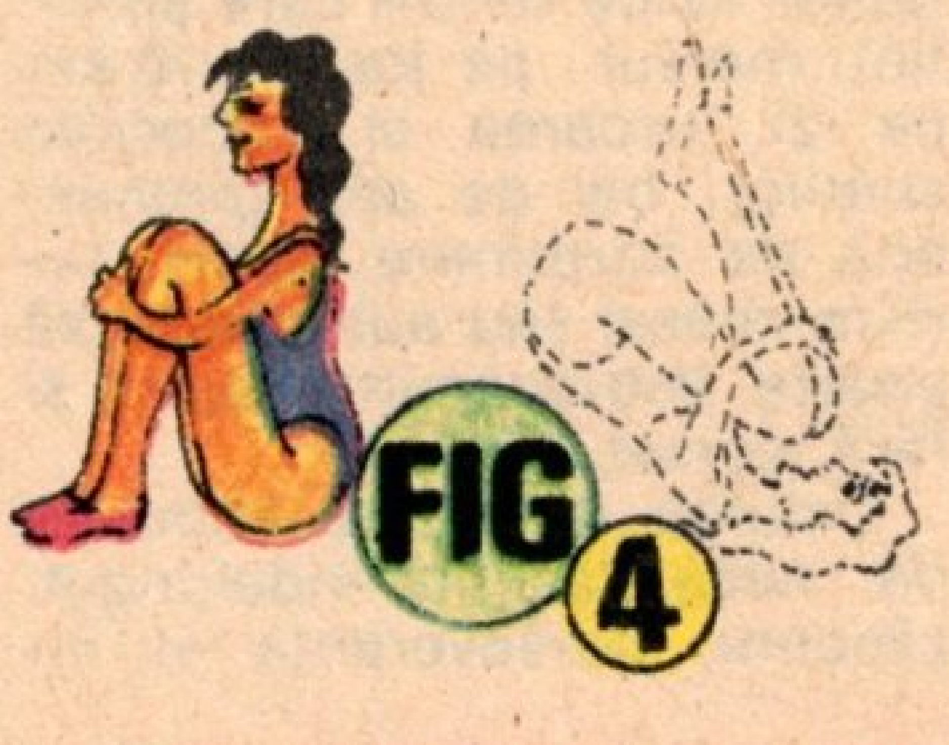
FIG 4

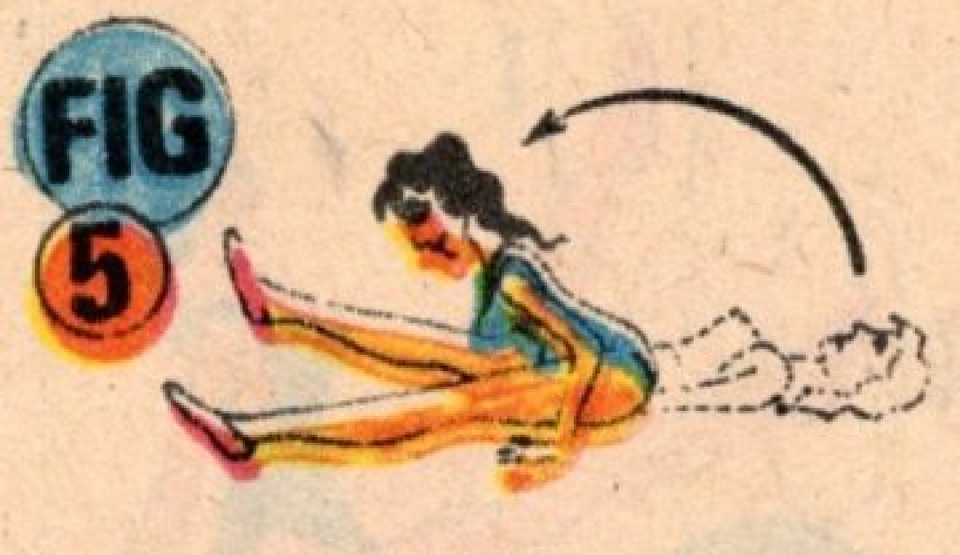
FIG 5

apoi se schimbă partea făcînd aceeași mișcare. La nevoie se mai pot face 2—3 reprize intercalate cu pauze de 30 de secunde.

8) Decubit dorsal cu brațele lîngă corp; ridicarea trunchiului și aplecarea lui peste picioare concomitent cu depărtarea lor, revenire la poziția inițială. Exercițiul se execută în 2—3 reprize de cîte 50 de ori fiecare intercalate cu pauze de 30 secunde (Fig. 5).

9) Întreg șezînd cu mingea între glezne (o carte de 2—3 kg); ducerea genunchilor la piept cu tălpile suspendate și revenire la poziția inițială. Se pot face 2—3 reprize de cîte 50 de mișcări fiecare intercalate cu pauze de 30 secunde (Fig. 6).

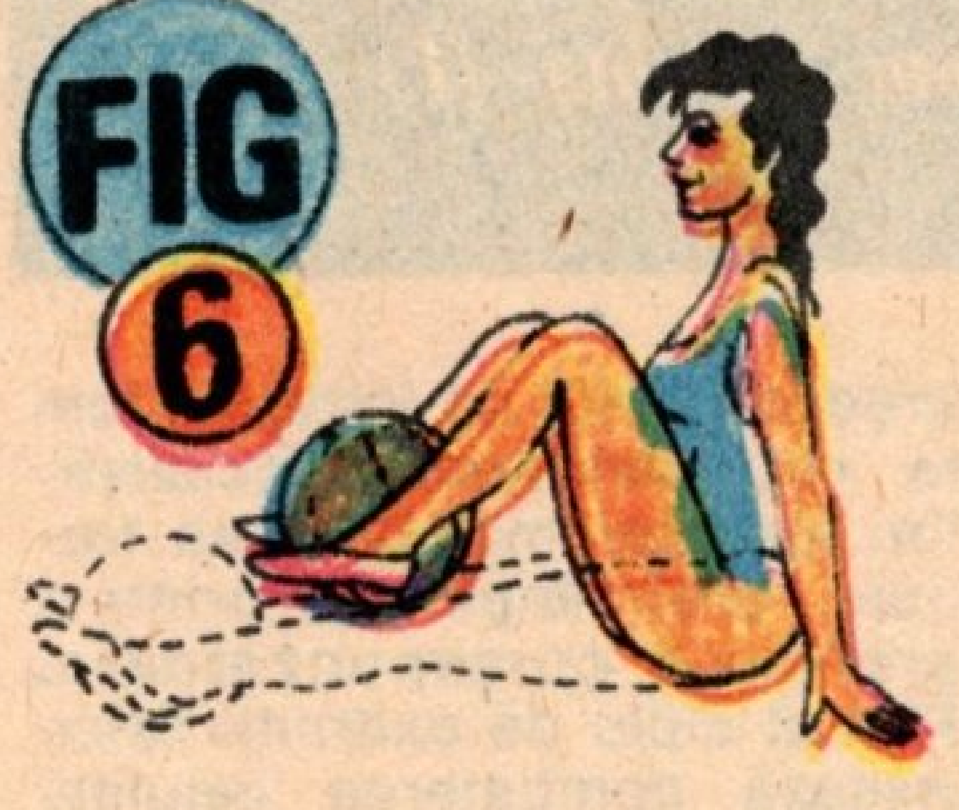
FIG 6

10) Decubit ventral cu brațele întinse înainte; rotarea trunchiului spre stînga cu ajutorul brațelor de 10—15 ori și apoi la fel spre dreapta. Se pot face încă 4—5 reprize intercalate cu pauze de 30 secunde. În finalul programului se poate face automasaj pe zonele cuprinse de celulită și apoi un duș alternant cald-rece.

FIG 5

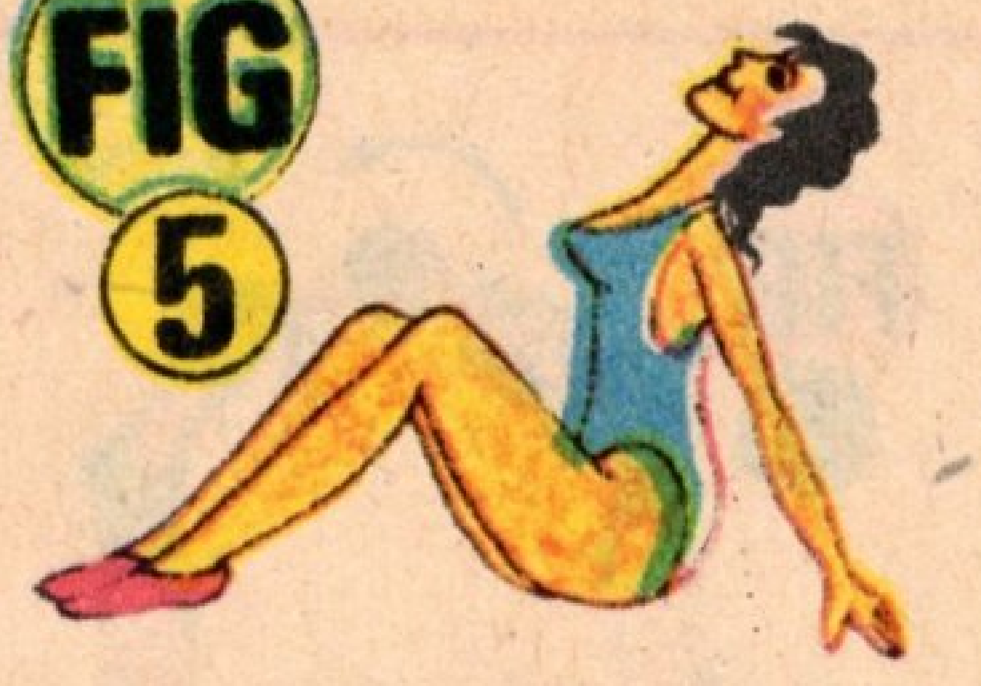

lor înapoi și menținerea poziției 5 secunde, apoi revenire la poziția inițială. Se vor face 4—5 reprize de cîte 10 ori fiecare intercalate cu pauze de odihnă de 30 secunde (Fig. 2).

4) Stînd depărtat cu pieptul

FIG 6

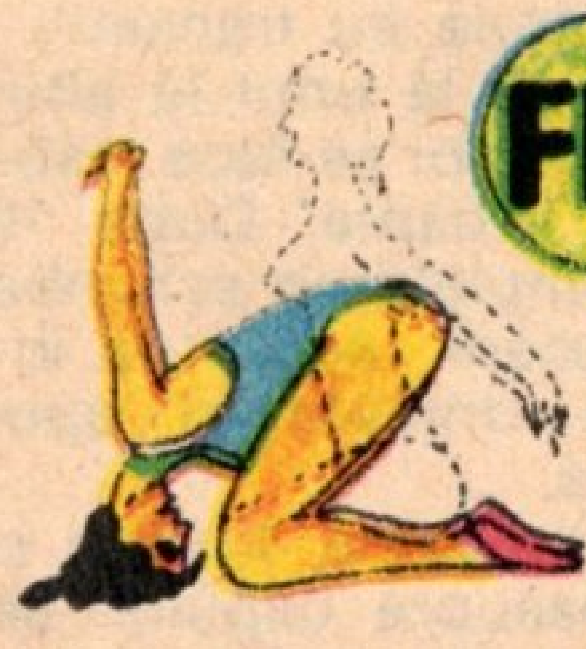

așezat pe masă și brațele întinse cu roata cu mînere în mîini; îndoirea coatelor concomitent cu rostogolirea roții pe masă, cap și pe ceafa, apoi revenire la poziția inițială. Se fac 5 reprize de cîte 2—3 minute fiecare (Fig. 3).

5) Șezînd ghemuit cu genunchii la piept; rostogolire pe spate și revenire în șezînd. Se vor face 4—5 reprize de 1 minut fiecare intercalate cu scurte pauze de odihnă (Fig. 4).

6) Întreg șezînd; îndoirea genunchilor concomitent cu extensia capului și gîtului, revenire la poziția inițială cu flexia capului și gîtului. Mișcarea se face în 3—4 reprize de cîte 10—15 ori fiecare intercalate cu scurte pauze (Fig. 5).

7) Pe genunchi șezînd pe calciie cu mîinile încleștate la spate; aplecarea trunchiului cu așezarea capului pe covor și ridicarea șezutei de pe calciie, cu menținerea poziției 2—3 secunde, apoi revenire la poziția inițială. Se vor face 4—5 reprize de cîte 10 ori fiecare intercalate cu pauze de 30 secunde (Fig. 6).

8) Șezînd pe taburet avînd mîna dreaptă în șold și stînga pe cap ținînd o minge sau carte pe cap: îndoirea trunchiului și a capului spre dreapta și apoi spre stînga, după 10 mișcări complete se schimbă poziția mîinilor și se execută la fel. Se pot face 2—3 reprize complete intercalate cu pauze (Fig. 7).

FIG 7

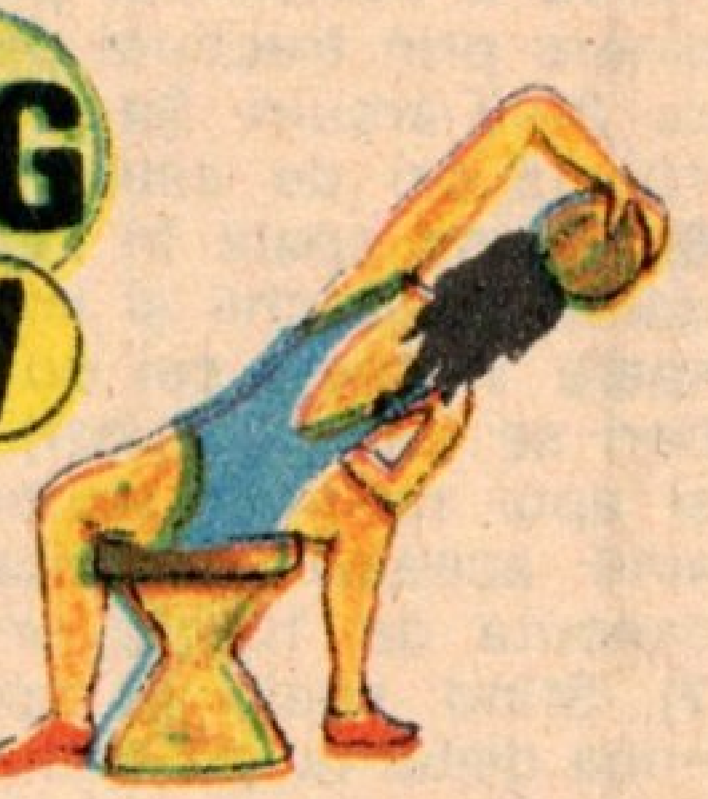

9) Decubit dorsal cu mîinile pe lîngă corp; ridicarea picioarelor la verticală în poziția de lumînare, cu menținerea ei 5 secunde, revenire pe spate. Se repetă de 10 ori și la nevoie încă 2—3 reprize.

FIG 8

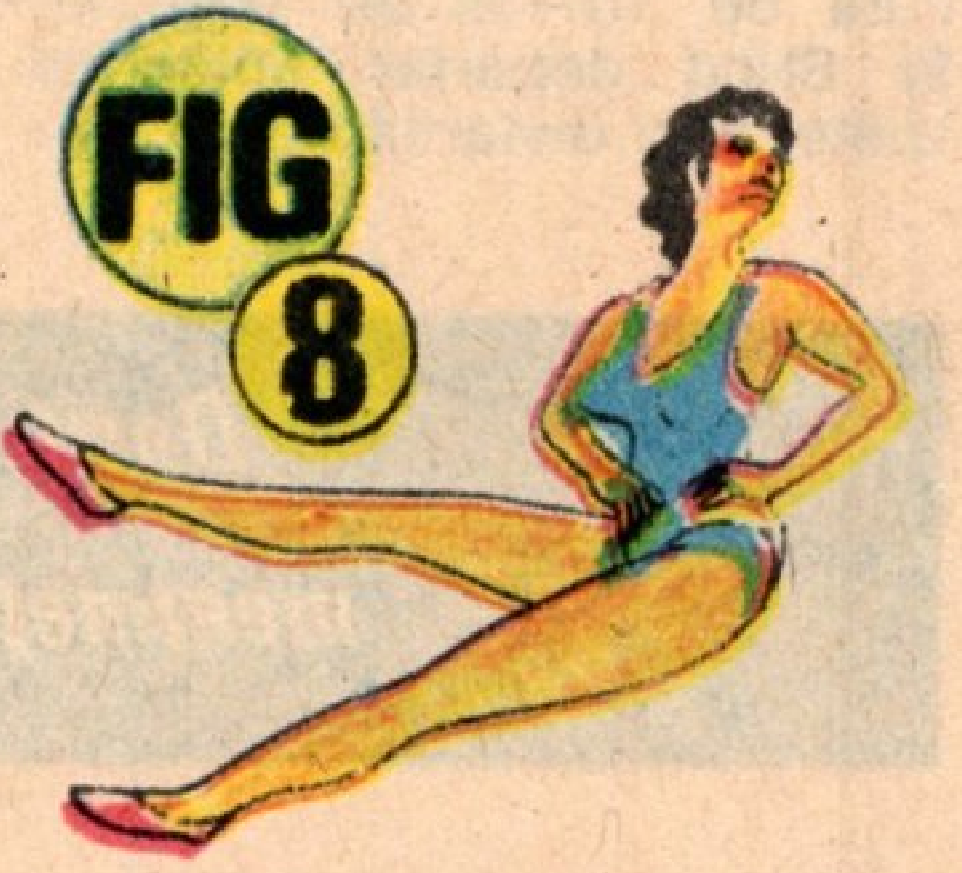

10) Șezînd depărtat cu mîinile pe șolduri sau la ceafă cu o carte; răsucirea trunchiului și capului spre stînga cu arcuire, apoi spre dreapta. Se fac 5 reprize de cîte 10 ori fiecare (Fig. 8).

Exerciții fizice executate în doi

Exercițiile fizice recomandate a fi practicate la domiciliul participanților, atît cu caracter profilactic cît și curativ, au avut întotdeauna indicația de a fi practicate individual. Pentru a da posibilitatea mai multor membri din familie să practice astfel de exerciții fizice, dacă starea sănătății le permite aceasta, dar numai cu caracter profilactic, în cadrul gimnasticii de înviorare, de slăbire sau de întreținere, vom recomanda stimatelor și stimaților noștri cititori un program detaliat de exerciții fizice care se pot practica pe perechi. În felul acesta membrii familiei grupați cîte doi, avînd cam aceeași statură și dezvoltare fizică (surori, frați, mamă cu fiică, tată cu fiu) pot executa împreună toate mișcările indicate în acest material de specialitate. Practicînd astfel de exerciții fizice veți putea beneficia de o serie de avantaje, precum: creșterea gradului de dificultate în execuția care solicită un consum mai mare de energie, creșterea interesului și a voinței de a practica exercițiile fizice, se elimină riscul plictiselii alergătorului de cursă lungă și al dorinței de a abandona această activitate, se mărește controlul și autocontrolul executării corecte a tuturor mișcărilor și a numărului de

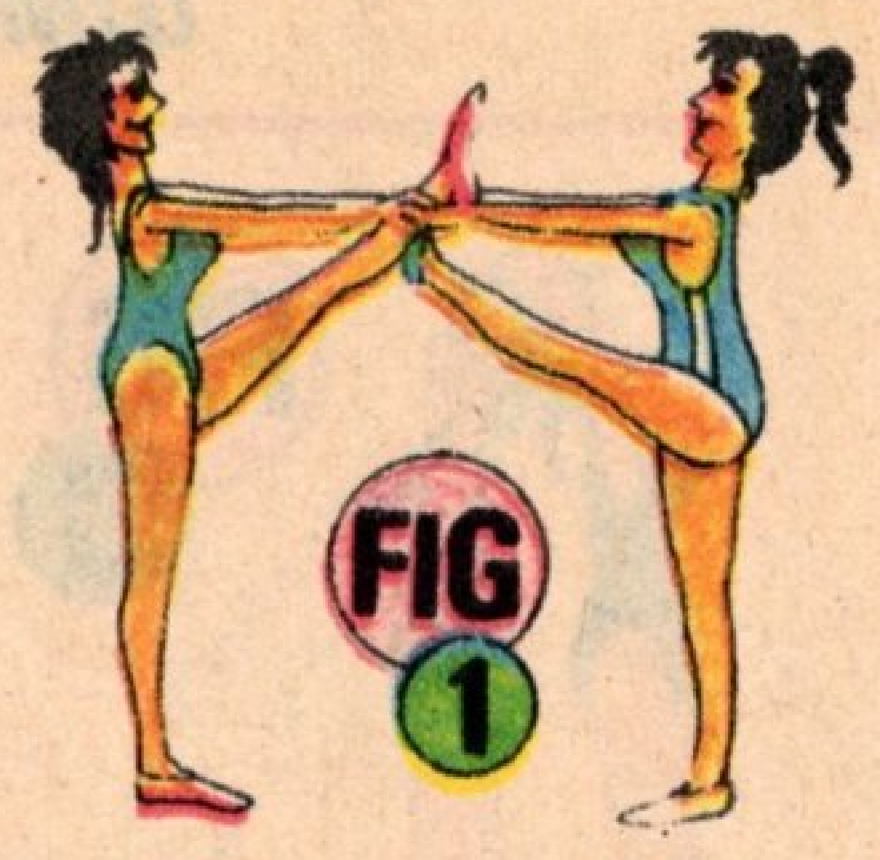

FIG 1

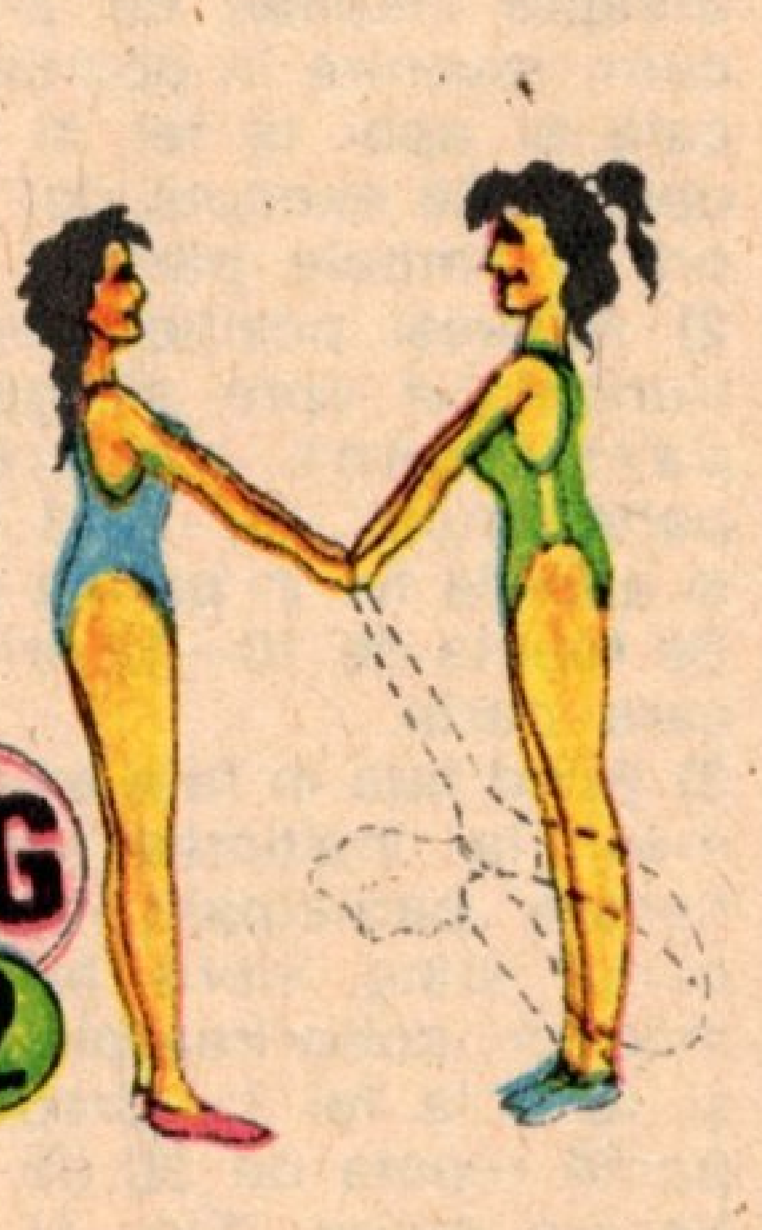

FIG 2

GIMNASTICĂ LA DOMICILIU

Doriți să vă menţineţi silueta?

Avem ferma convingere că toate domnișoarele și mai ales doamnele vor raspunde afirmativ la aceasta întrebare și vor face un efort oricît de mare pentru a-și menține silueta mult rîvnita de Miss, sau se vor stradui să și-o modeleze dupa aceste tipare ale frumuseții feminine. Facem aceasta afirmație fara să fi participat la un sondaj de opinie în prealabil. Se știe că este cu mult mai ușor sa menții silueta decît sa o readuci la forma ei normala dupa ce organismul s-a îngrasat și deformat. În cele ce urmeaza vom recomanda reprezentantelor sexului frumos un program de exerciții care sa le ajute substanțial în menținerea siluetei în limitele frumuseții, chiar daca pentru aceasta ele vor fi nevoite să faca unele sacrificii, eliminind din alimentație în cea mai mare parte tot ceea ce este tentant dar care îngrașa și sa practice zilnic un program de exerciții fizice special și cu un numar mare de repetări.

Desigur că practicarea diferitelor sporturi și a turismului în timpul liber pot contribui

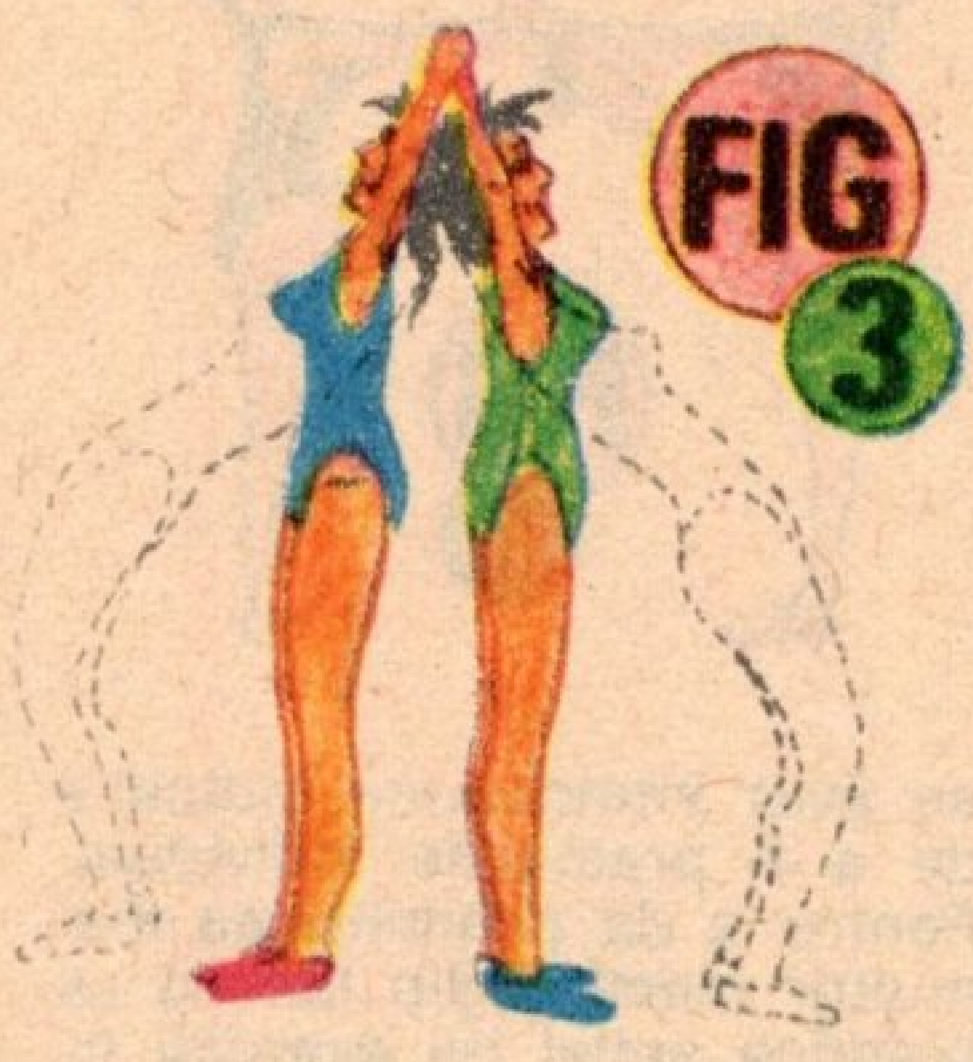

FIG 3

repetari fixat. Toți acești factori sperăm să contribuie din plin la dezvoltarea fizică generală, intarirea starii de sănatate, marirea supleței corpului, eliminarea surplusului ponderal, educarea unei ținute corecte și crearea unei ambiante cit mai placute.

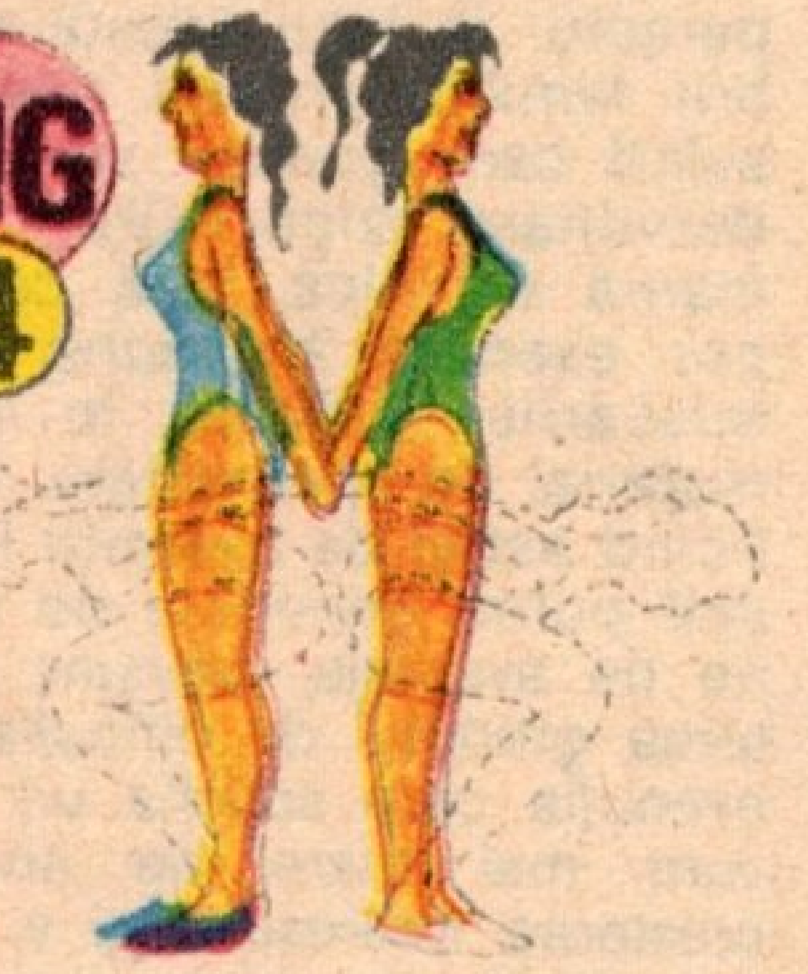

FIG 4

1) Stînd departat, spate in spate cu bastonul ținut pe omoplați; îndoirea trunchiului spre stînga unui partener și dreapta celuilalt cu 2—3 arcuiri, revenire în poziția verticala și apoi la fel în partea opusa. Se executa de 10—12 ori în ambele parți.

2) Aceeași poziție; rasucirea trunchiului spre stinga unui participant și dreapta partenerului, cu 2—3 arcuiri și apoi la fel în partea opusa. Se repeta de 10—12 ori în fiecare parte.

3) Stînd fața în fața apucat de mîini la înalțimea umerilor; fiecare participant duce piciorul stîng întins la nivelul mîinilor, coborîrea picioarelor și apoi la fel cu dreptul. Se poate repeta de 20 de ori cu fiecare picior (Fig. 1)

4) Aceeași poziție; se execută alternativ ghemuirea corpului cu menținerea poziției 2—3 secunde, de 10—15 ori fiecare (Fig. 2).

5) Șezînd, talpa în talpa, apucat de mîini; aplecarea alternativa a trunchiului peste picioare prin tracțiuni de brațe, cu 2—3 arcuiri. Se repeta de 10—15 ori de catre fiecare.

6) Șezînd spate în spate, îndoind genunchii și impingînd spate în spate cei doi parteneri se ridica în poziția stînd și apoi revin în șezind folosind aceeași modalitate. Se executa de 10—12 ori.

7) Stînd spate în spate la mica distanța, cu mîinile apucate deasupra capului; departare prin pași mici pina se arcuiește spatele și apoi revenire la poziția inițiala. Se executa de 10—15 ori (Fig. 3).

8) Aceeași poziție, mîinile apucate la spate; ghemuire simultana cu tracțiune de brațe și menținerea poziției 2—3 secunde, apoi revenire în poziția inițiala. Se va executa de 10—15 ori (Fig. 4).

9) Stînd departat, spate în spate, la o distanța de un metru, unul din participanți are mingea medicinala în mîini; rasucirea trunchiului spre stinga fiecaruia cu transmiterea mingii de la unul la altul prin lateral, apoi se face rasucirea spre dreapta. Dupa 10 rasuciri complete se schimba sensul mișcarii, adica se începe spre dreapta și apoi spre stînga.

10) Aceeași poziție, brațele și mingea deasupra capului; se dă mingea peste cap partenerului și acesta o restituie printre picioare. Dupa 10 execuții se începe ciclul miscarii pe jos și se continua peste cap tot de 10 ori (Fig. 5)

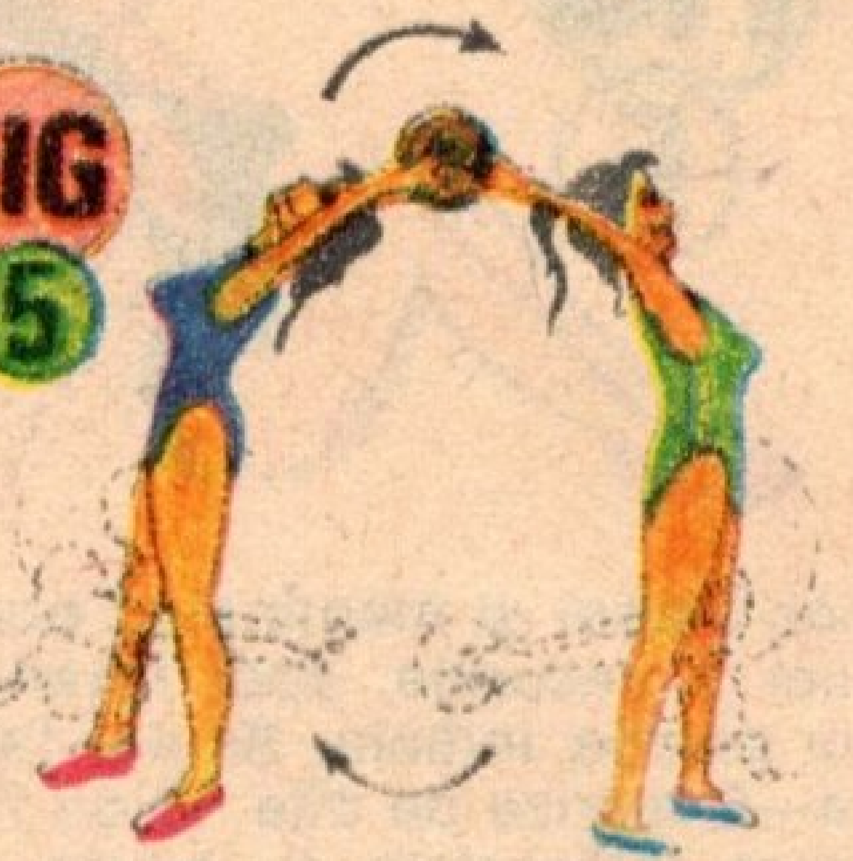

FIG 5

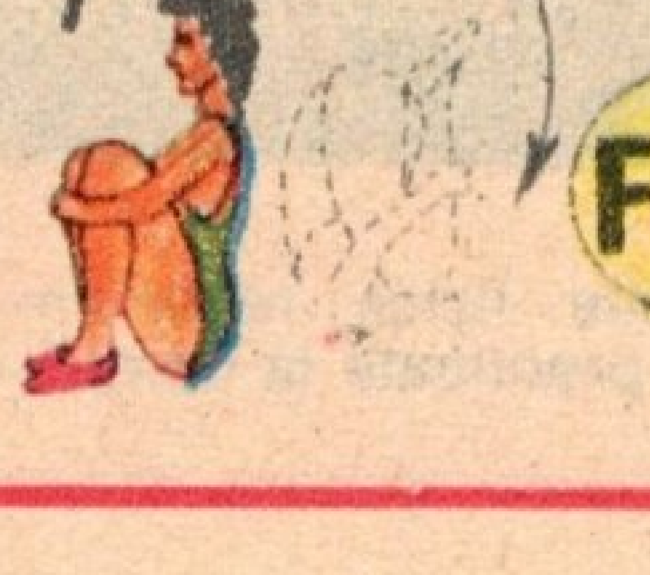

FIG 1

FIG 2

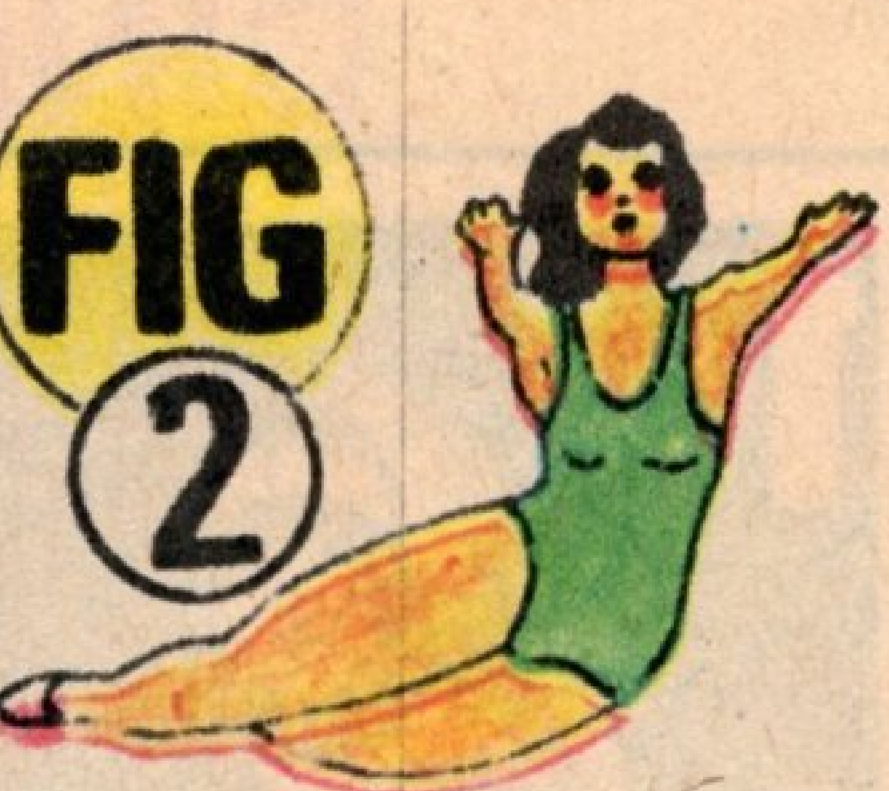

FIG 3

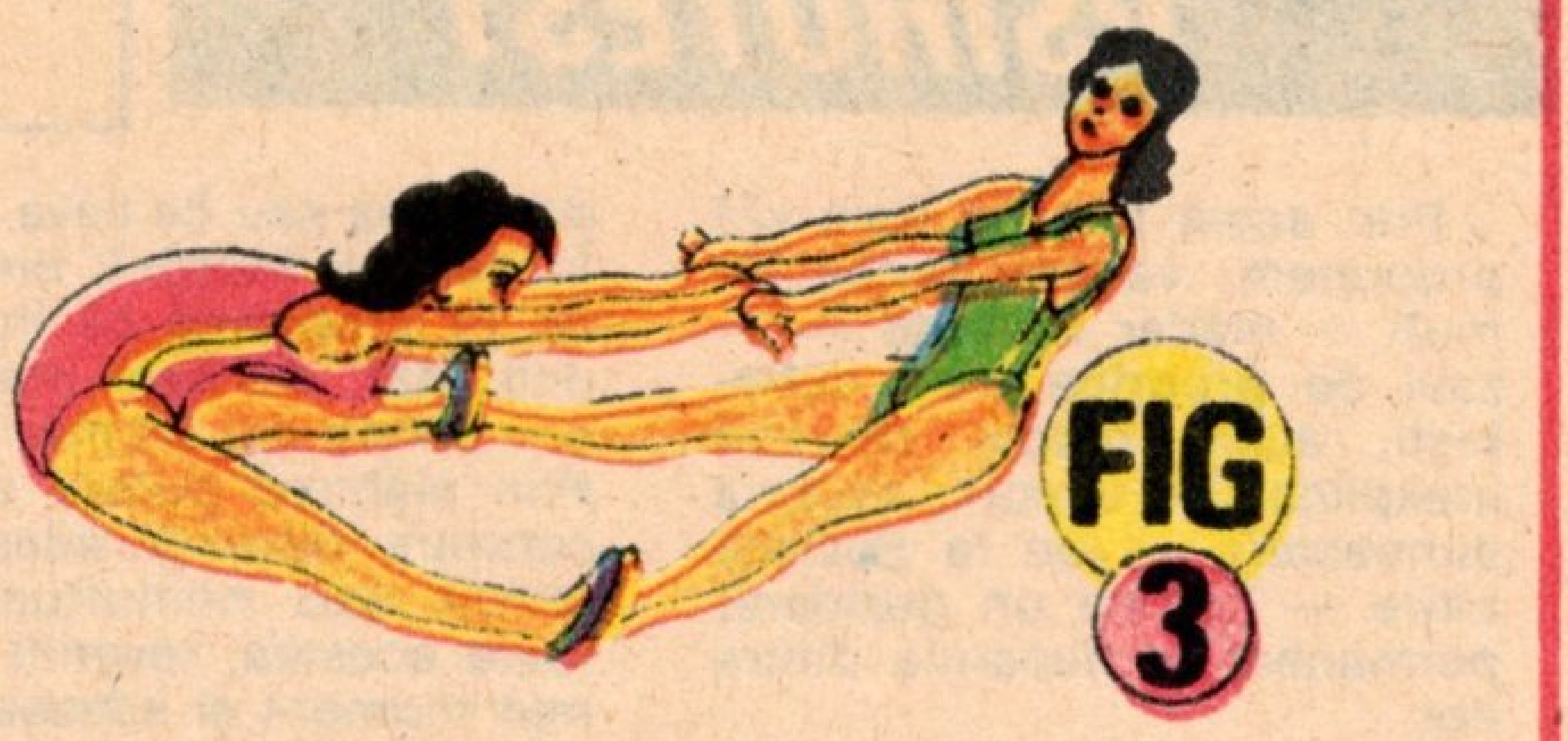

în mod substanțial la întărirea sanătății și la dezvoltarea armonioasă a corpului, alături de practicarea zilnică a unor exerciții fizice de mare eficacitate. În cele ce urmează vă vom prezenta cîteva exerciții speciale care să contribuie la formarea și menținerea siluetei corporale a reprezentantelor sexului frumos, fără sa avem pretenția că am epuizat gama de mijloace cu ajutorul căroța se poate atinge scopul propus.

FIG 4

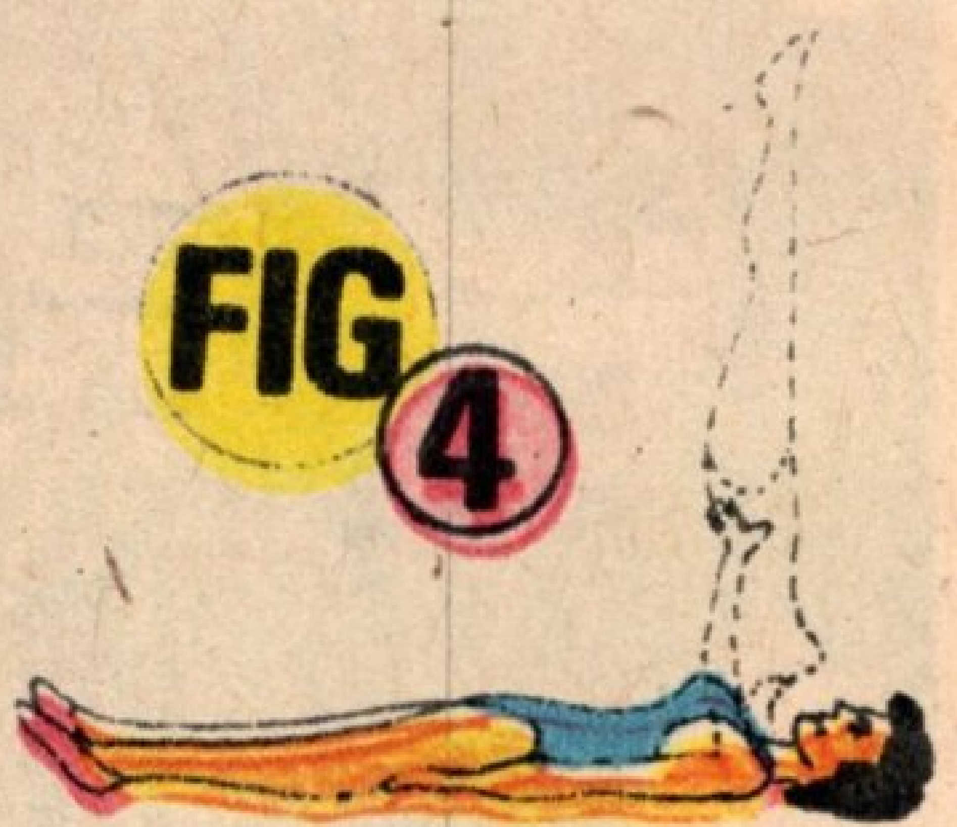

FIG 6

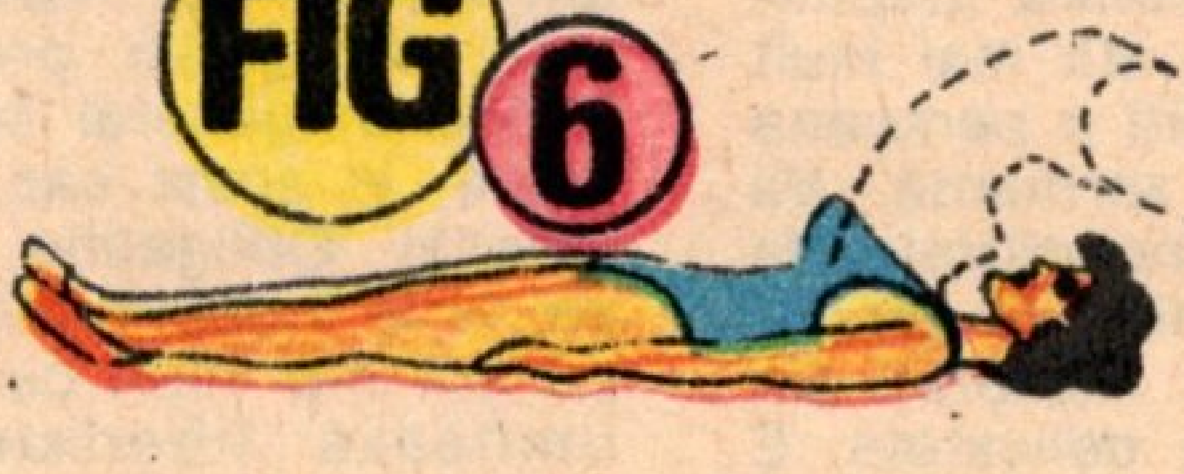

1) Stînd depărtat; se împrăștie prin cameră în jurul propriului corp circa 50 de scobitori. Scobitorile se adună una cîte una prin aplecarea corpului și revenire în stînd depărtat fără a ne mișca din poziția inițială. Mișcarea se execută lent și se repetă de 4—5 ori, intercalînd pauze de odihnă de 15—30 secunde.

FIG 5

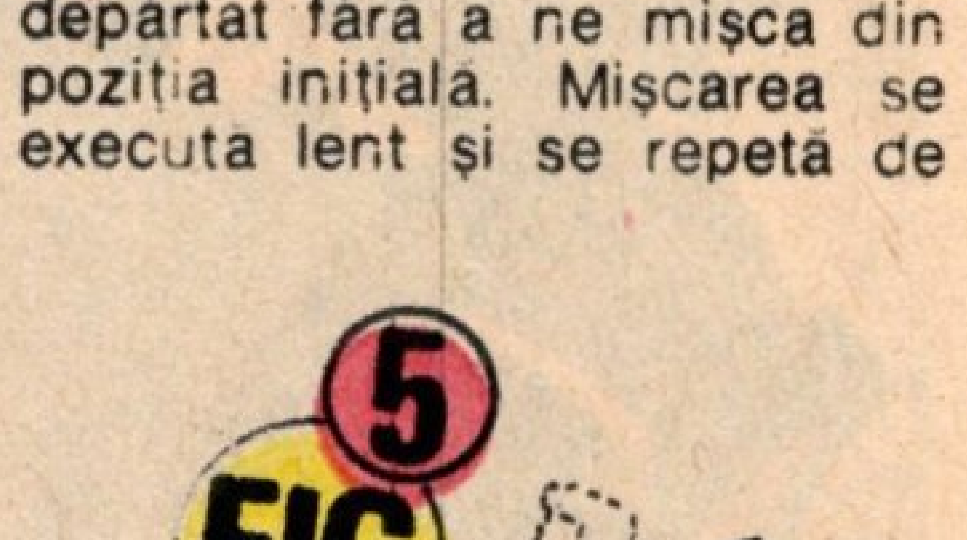

2) Decubit dorsal (culcat pe spate) cu brațele întinse în prelungirea corpului și degetele încleștate; rostogolirea corpului spre stînga pînă la perete și apoi spre dreapta. Exercițiul se execută lent timp de un minut. Se repetă de 5—10 ori intercalat cu pauze de 15—30 secunde.

3) Șezînd ghemuit cu genunchii strînși la piept; rostogolire pe spate și revenire în poziția inițială. Se repetă în 4—5 reprize de cîte 50 de ori fiecare, intercalate cu pauze de odihnă de 30 secunde (Fig. 1).

4) Pe genunchi cu brațele întinse înainte; așezare pe șoldul stîng, ridicare pe genunchi și așezare pe șoldul drept folosind balansul. Se execută 4—5 reprize de cîte 50 mișcări complete, intercalate cu pauze de 30 secunde (Fig. 2).

5) Decubit ventral (culcat cu fața în jos) cu brațele întinse înainte; ducerea picioarelor întinse spre stînga cu ușoară răsucire de bazin, apoi revenire la poziția inițială și la fel spre dreapta. Exercițiul se execută în 4—5 reprize de cîte 50 ori fiecare, intercalate cu pauze de odihnă de 30 secunde.

6) Șezînd depărtat, două partenere, talpă în talpă și apucat de mîini; se execută mișcarea de fierăstrău prin tracțiuni înainte alternative. Se pot face 4—5 reprize de cîte 50 mișcări complete, intercalate cu pauze de odihnă de 30 secunde (Fig. 3).

7) Decubit dorsal cu brațele pe lîngă corp; ducerea picioarelor și a trunchiului la verticală (lumînarea) cu menținerea poziției 5—6 secunde și apoi revenire la poziția inițială. Se execută 4—5 reprize de cîte 30—50 ori fiecare, intercalate cu pauze de odihnă de 30 secunde (Fig. 4).

8) Decubit dorsal cu picioarele sub calorifer și mîinile la ceafă; ridicarea trunchiului la verticală și aplecarea lui peste picioare, apoi revenire la poziția inițială. Se pot face 4—5 reprize de cîte 30—50 ori fiecare, intercalate cu pauze de odihnă (Fig. 5).

9) Decubit dorsal cu brațele pe lîngă corp; ducerea picioarelor întinse peste cap pînă la podea și revenire la poziția inițială. Se fac 4—5 reprize de cîte 30—50 ori fiecare, intercalate cu pauze (Fig. 6).

10) Stînd depărtat; rotări de trunchi spre stînga cu o minge (carte) în mîini de 5 ori și apoi spre dreapta. Se fac 8—10 reprize complete.

Prof. MARIAN FIRIMIȚĂ■

PSIHOTEST

CINE

Prin acest test pe care vi-l propunem, vă veți putea lămuri — măcar în parte — vizavi de propriile trăiri sufletești, acele reacții ce sînt inexplicabile uneori. Propria cunoaștere — de la Socrate citire — rămîne un deziderat permanent al fiecăruia dintre noi.

Priviți imaginile alăturate și alegeți spontan una din ele, desemnată prin numărul afișat în colț. Explicațiile oferite de test sînt în măsură să deconspire în bună măsură structura interioară a celui care acceptă acest examen fugitiv. Veți putea folosi testul de față și în cazul cunoscuților dumneavoastră. Meditați asupra alegerii făcute de partenerul dvs. și convingeți-vă ulterior în ce măsură ați reușit să-i distingeți principalele repere ale personalității.

HOTĂRÎȚI-VĂ PENTRU UNA DIN CELE 12 IMAGINI!

Răspunsurile testului:

1. Sînteți o persoană care se complace în expectativă. Cei mai mulți vă admiră stăpînirea de sine, cu atît mai mult cu cît vă dovediți o persoană prietenoasă și șarmantă. Vă place să vă înconjurați de persoane capabile de gingășie și afecțiune. Așteptați din partea acestora delicatețe. E posibil să aveți relații cordiale și cu alte genuri de oameni care se arată cu adevărat discreți.

Frecvența alegerii: femei 12%, bărbați 3%

2. Sînteți o persoană activă și deschisă către dialog. În drumul dvs., acceptați cu hotărîre să depășiți toate obstacolele ivite. Ați putea fi și brutal, lipsit de scrupule sau chiar agresiv. Legăturile dvs. nu trebuie să fie de durată, iar gentilețea nu e prima dvs. calitate pe care o posedați sau pe care o apreciați. Va trebui să decideți singur: aveți vocație de conducător sau de luptător.

Frecvența alegerii: femei 3%, bărbați 18%

3. Iubiți societatea și contactele, dar dezavuați în fond legăturile trainice, de durată. Vă caracterizează nevoia neînfrînată de a fi liber, lipsit de obligații, de a nu depinde de cineva sau de ceva anume. În general începeți bine ceea ce vă propuneți să întreprindeți, dar, de cele mai multe ori, sfîrșiți nu tocmai grozav. Prin slăbirea puterii de concentrare deveniți adesea nefericit sau nemulțumit. Cu toate acestea, reveniți în ultimul moment și adesea reușiți să vă redresați.

Frecvența alegerii: femei 11%, bărbați 13%

4. Trăiți mai degrabă în propria dvs. lume, evitînd contactele exterioare, care nu vă sînt absolut necesare. Agreați climatul de siguranță. Nimic nu e mai aprig detestat de dvs. ca agitația inutilă și flecăreala. Repudiați izbucnirile partenerului, de la care pretindeți armonie și înțelegere. Uneori vă dovediți a fi o persoană relativ egoistă, gata să pună pe primul plan problemele personale!

Frecvența alegerii: femei 16%, bărbați 7%

5. Sînteți o persoană care nu ia lucrurile foarte în serios, fiind convinsă că majoritatea din ele se pot rezolva de la sine. Acționați preferențial, făcînd în general ceea ce vă place; în acest caz, aveți satisfacții. Obligațiile ce vă revin vi le îndepliniți de nevoie, cu atît mai mult cu cît ele vă limitează libertatea de a alege. Visul dumneavoastră: tinerețe, sănătate, bogăție, cît mai puține griji.

Frecvența alegerii: femei 5%, bărbați 2%

6. Vă refuzați cu mare greutate lucrurile plăcute ale existenței. Sînteți atras de persoanele excentrice. De regulă, sînteți o persoană pretențioasă. Mai degrabă ați fi tentat să trăiți într-un univers imaginar propriu. Cît privește greutățile pe care le întîmpinați, sînteți genul care e dispus să le ignore. Vă e prieten oricine se dovedește capabil să vă facă viața cît mai plăcută.

Frecvența alegerii: femei 8%, bărbați 7%

7. Vă interesează în general foarte multe lucruri și vă place să despicați firul în patru. Tocmai de aceea sînteți o persoană care nu ocolește încurcăturile atunci cînd ele se ivesc. Același lucru și în pri-

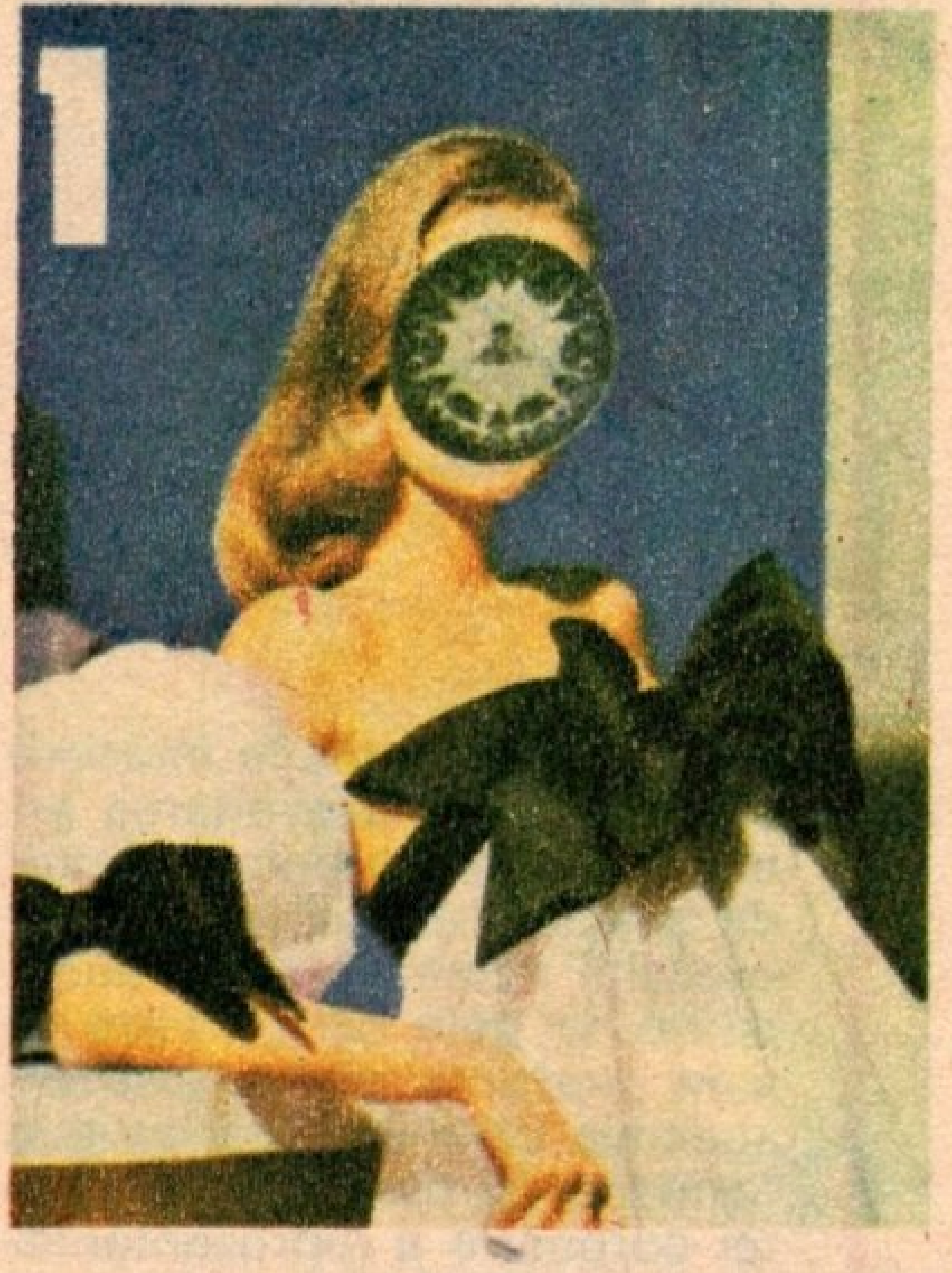

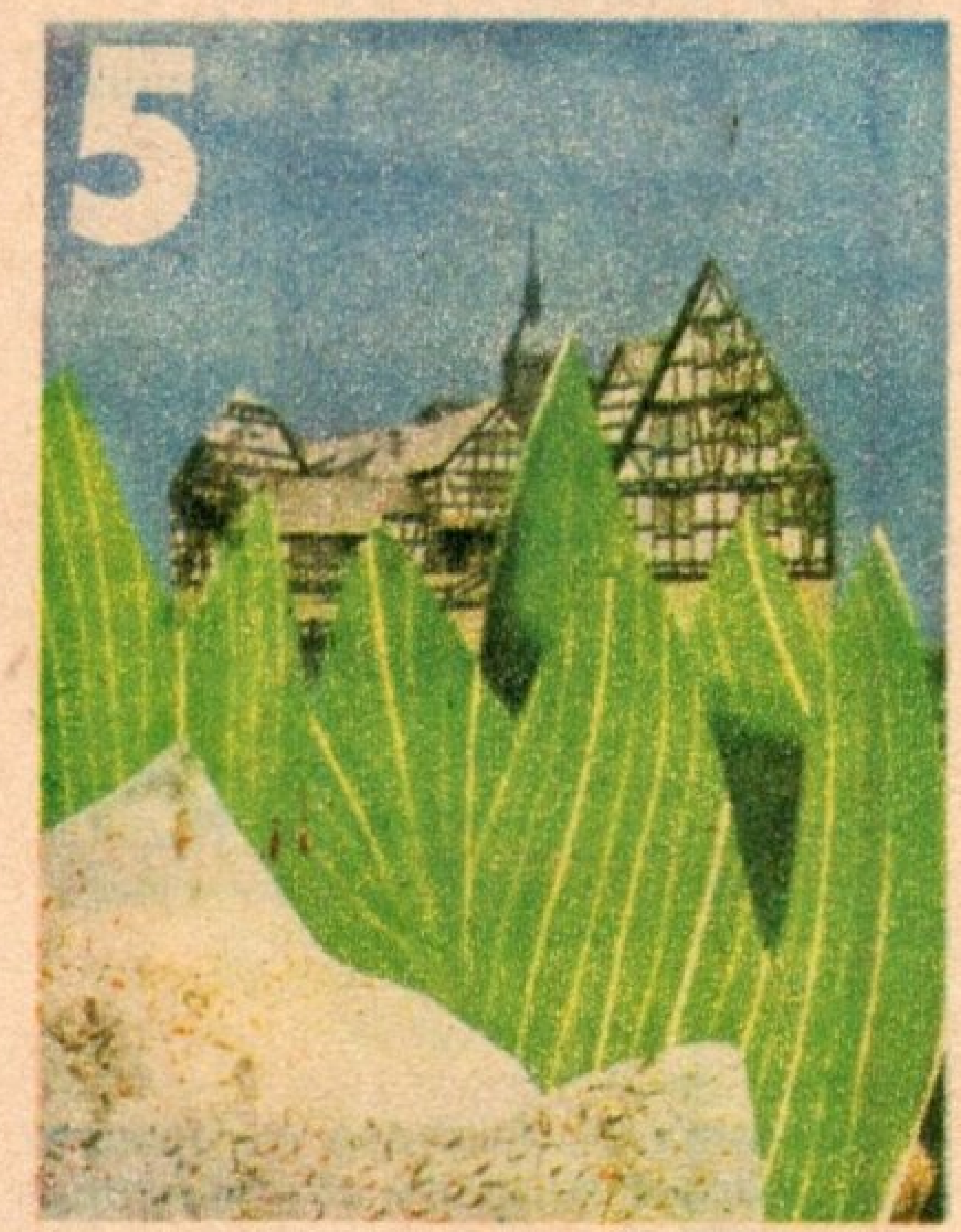

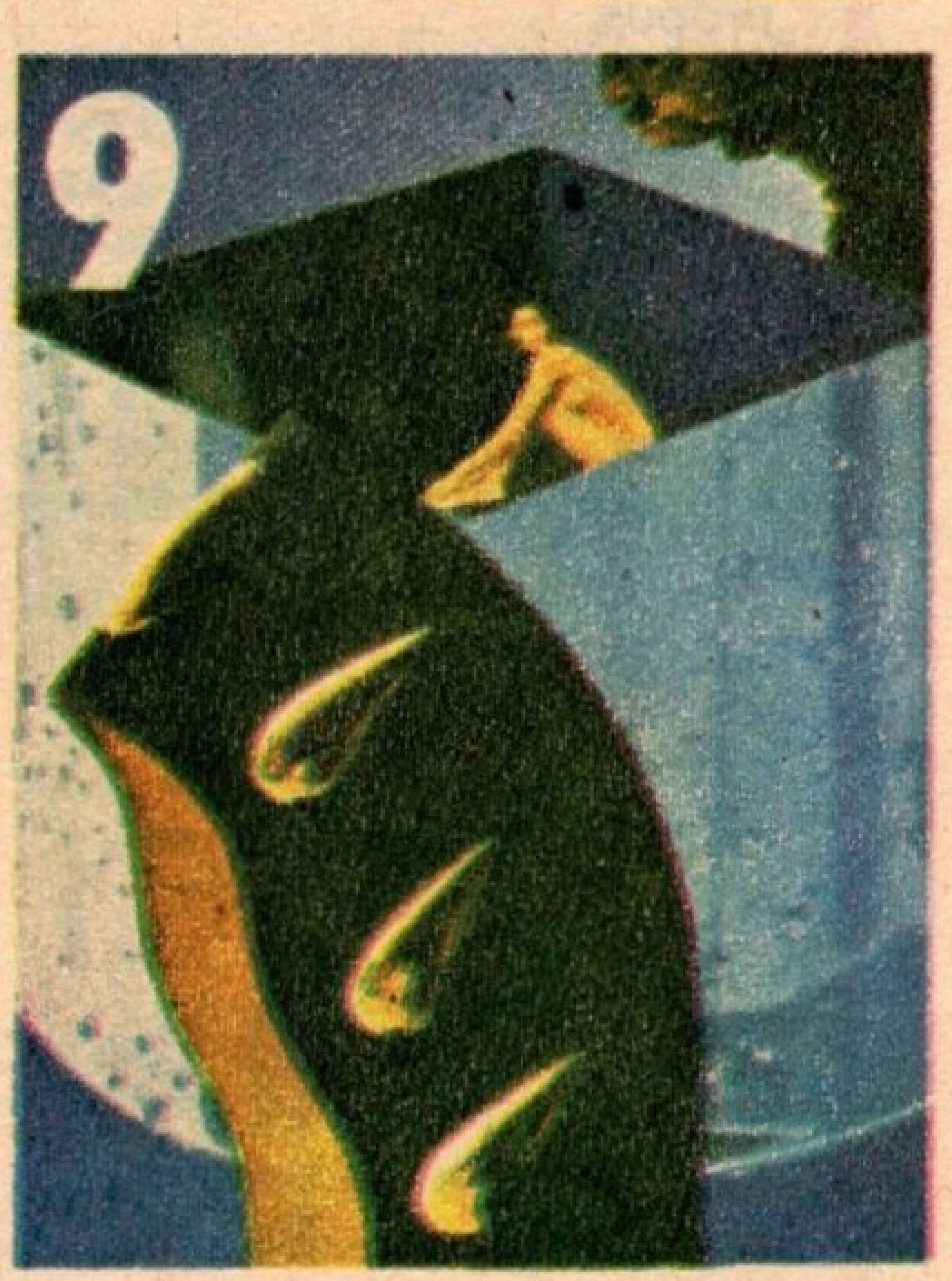

SÎNT EU ÎNSUMI?

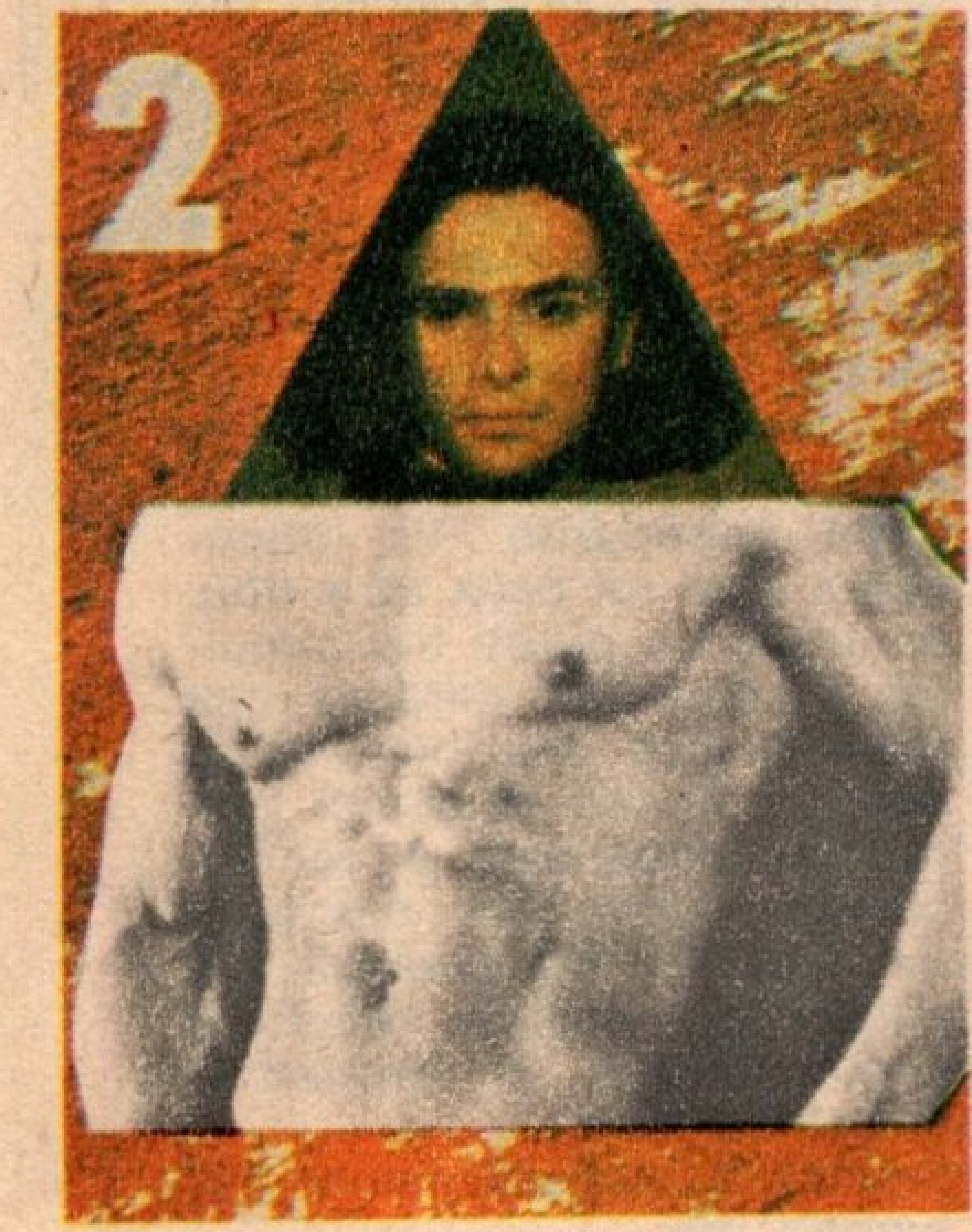

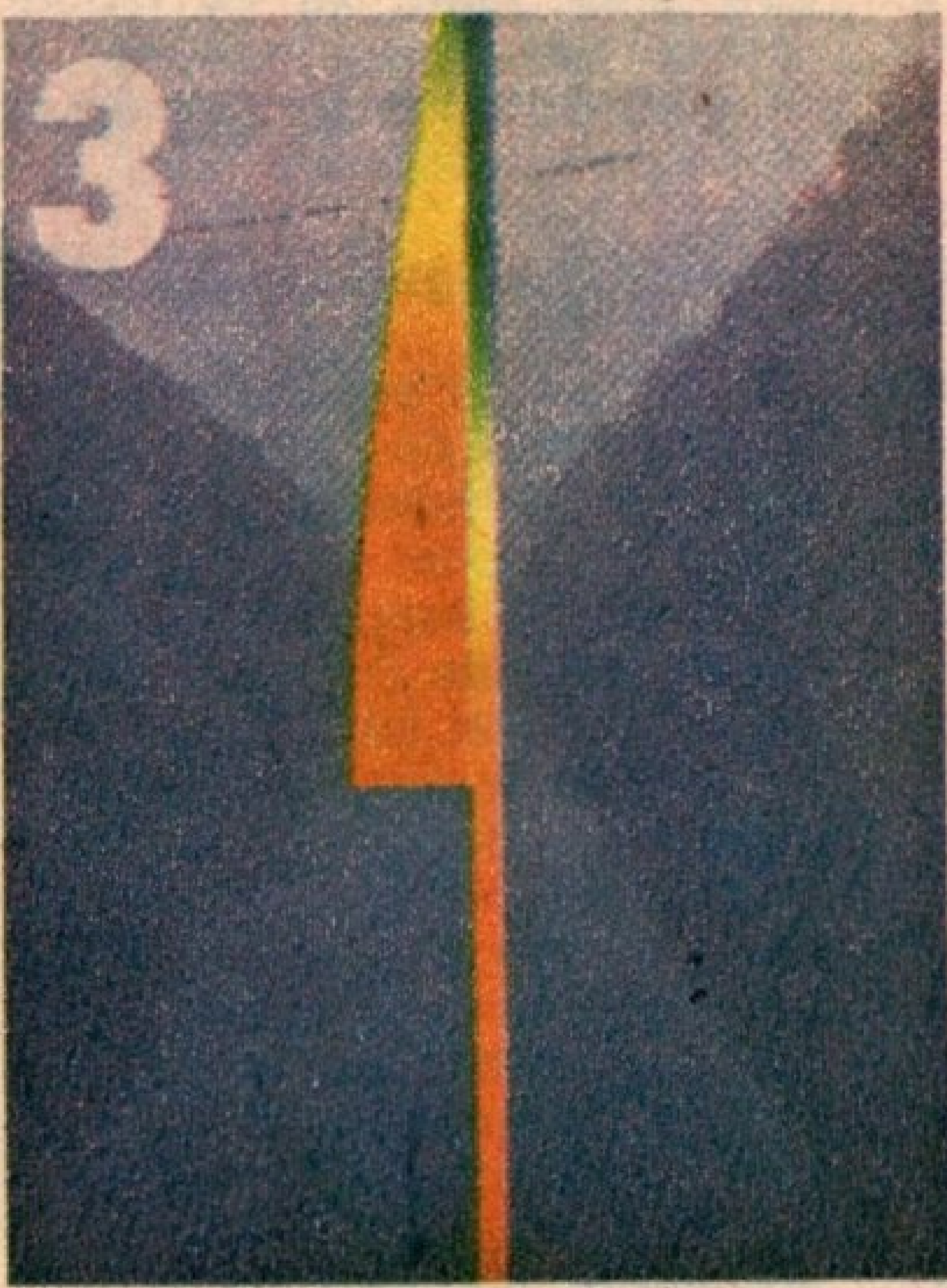

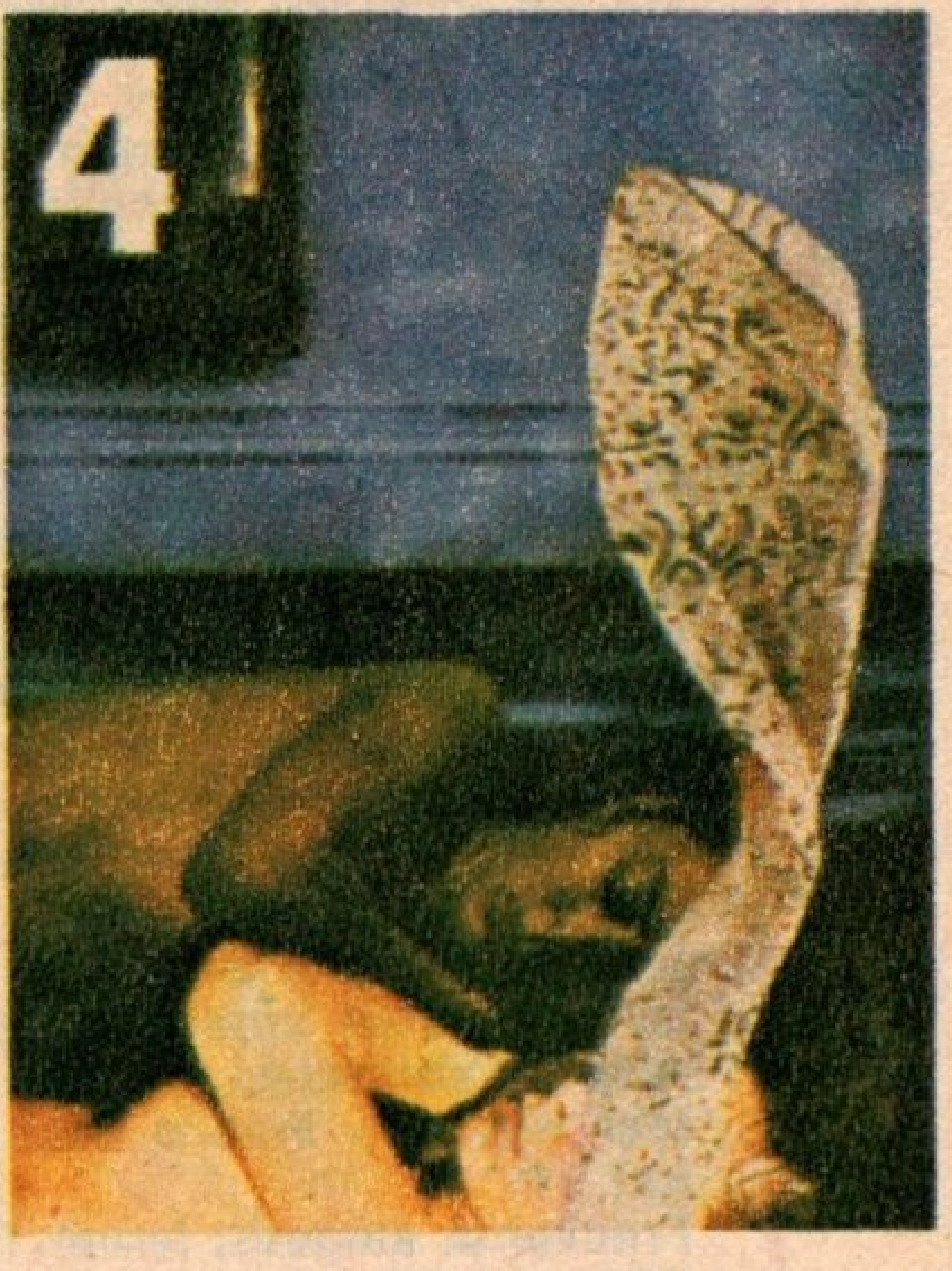

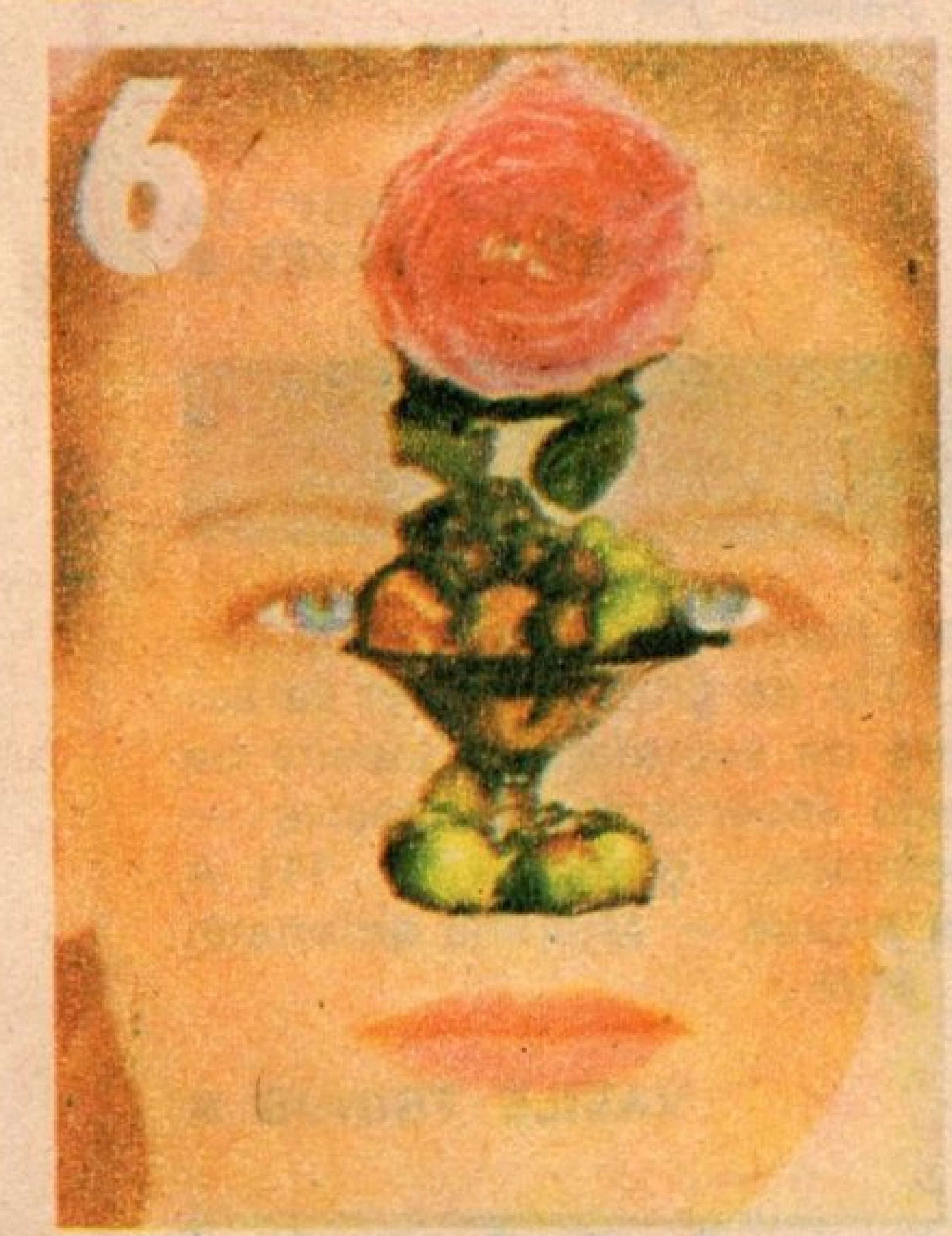

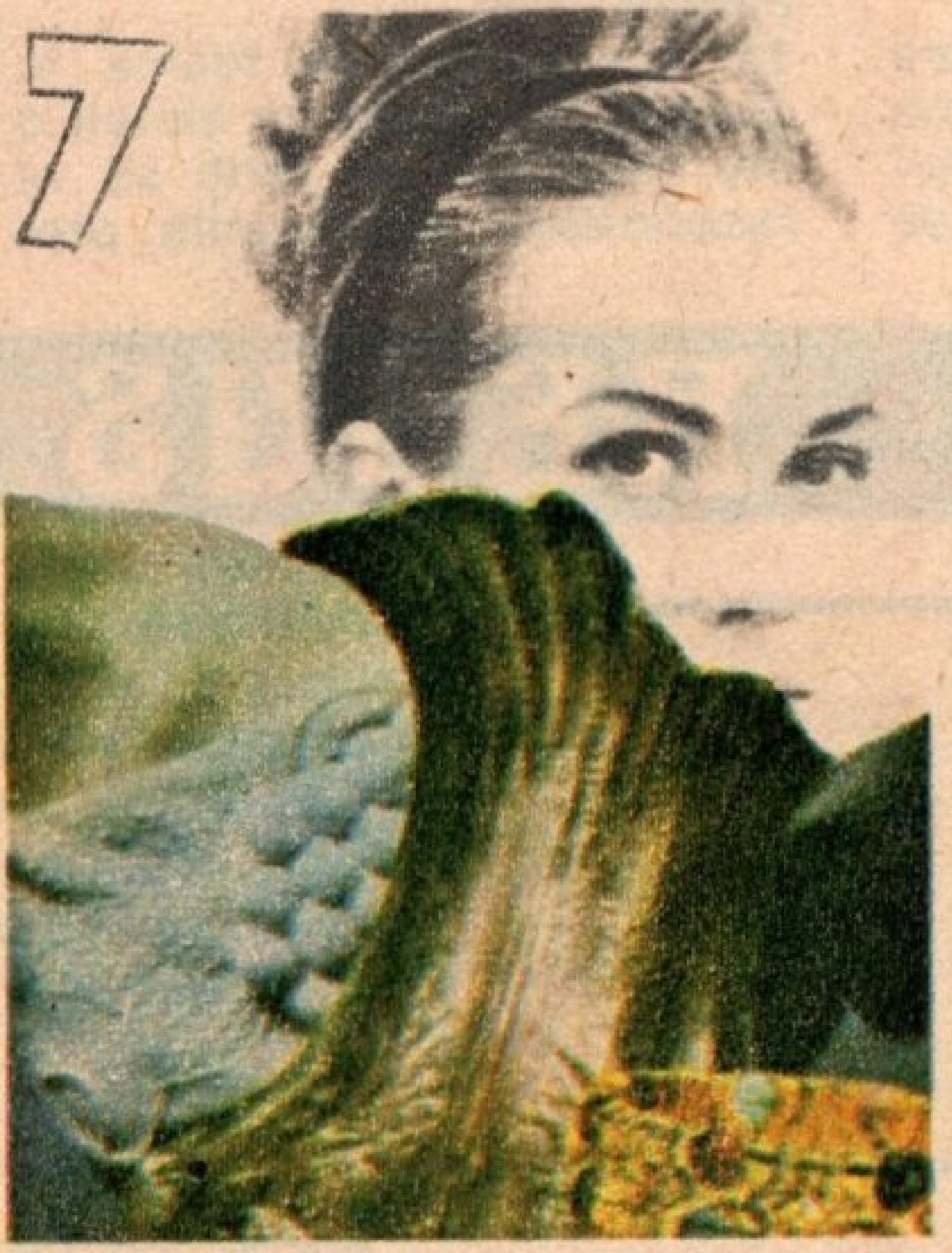

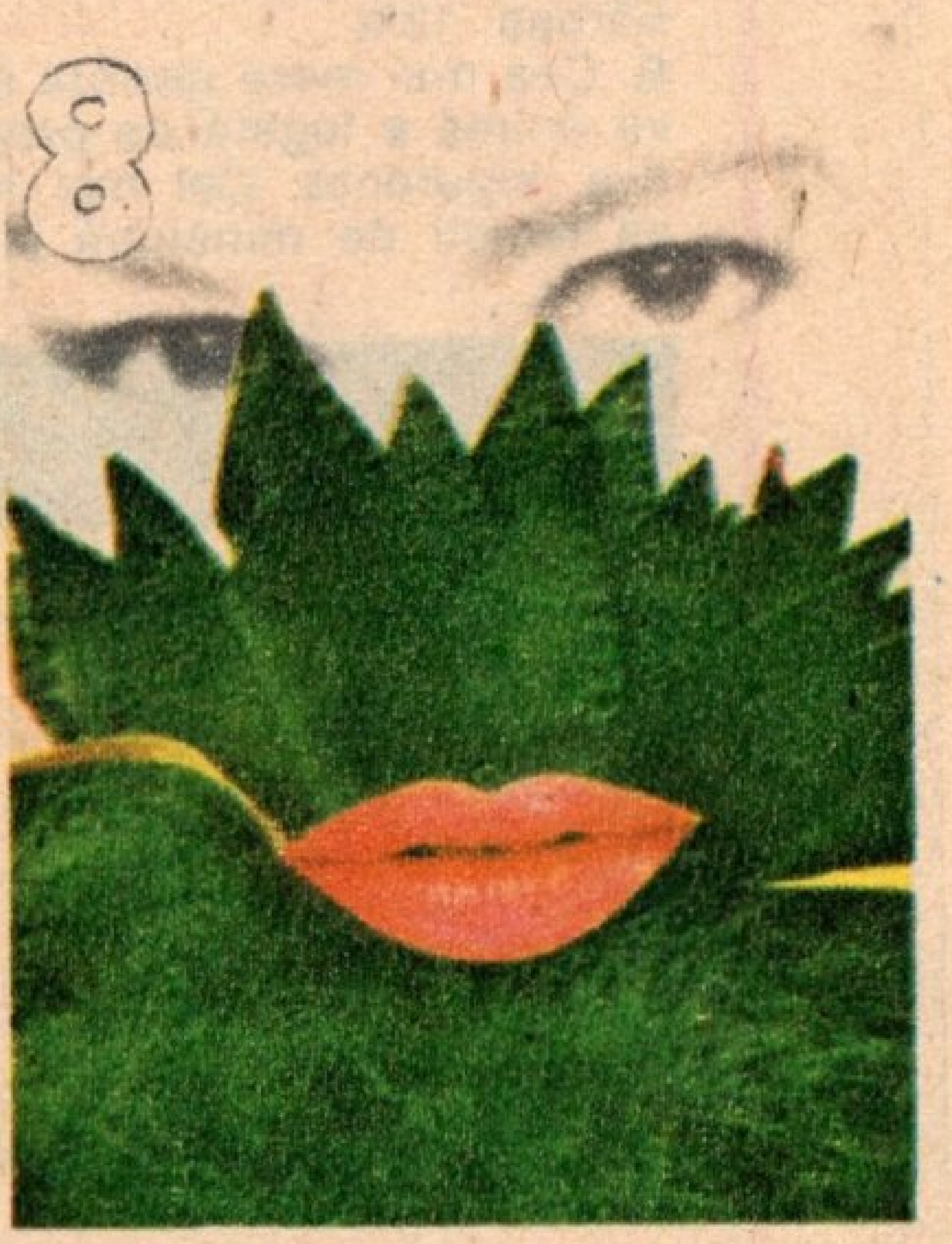

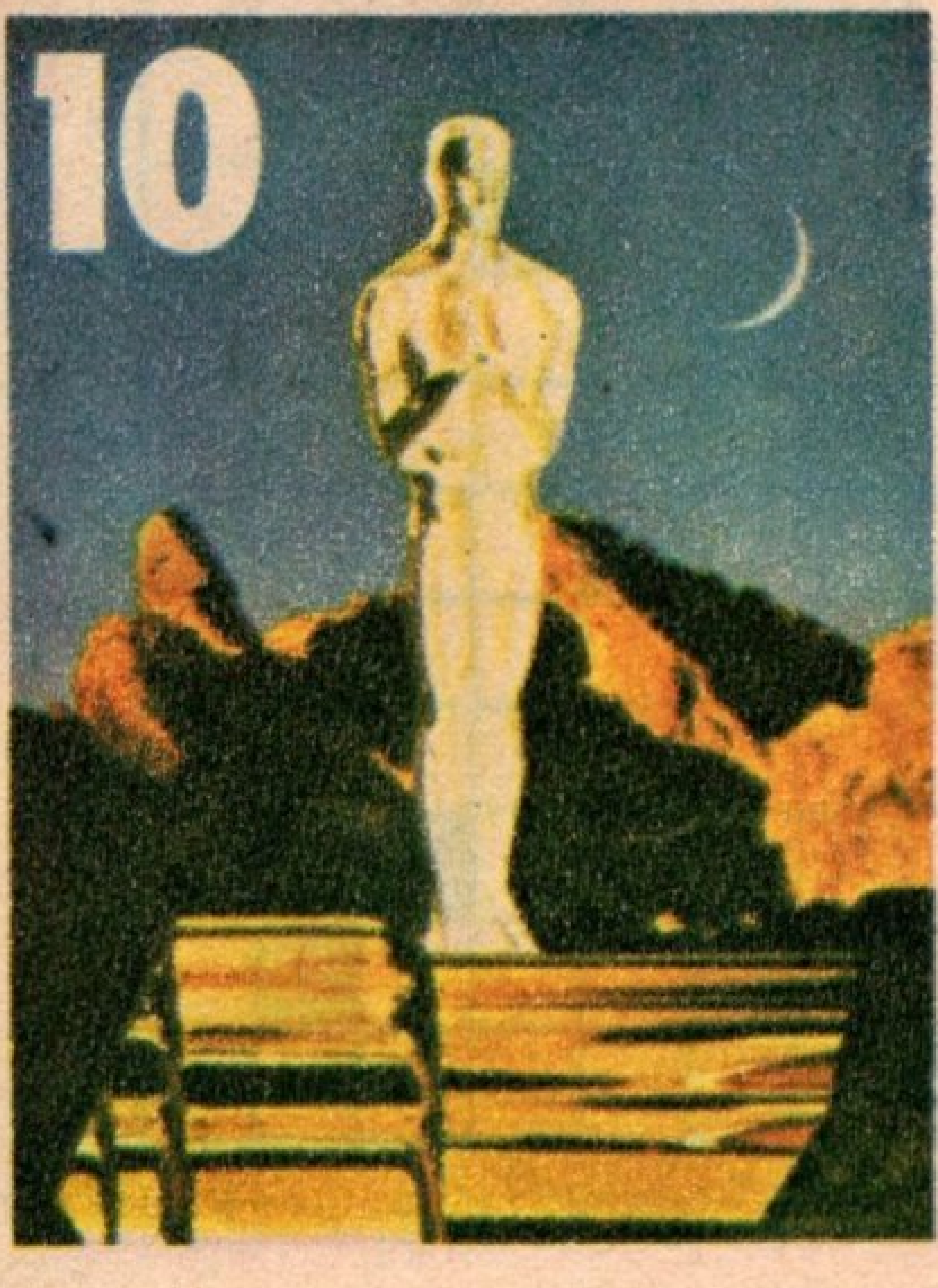

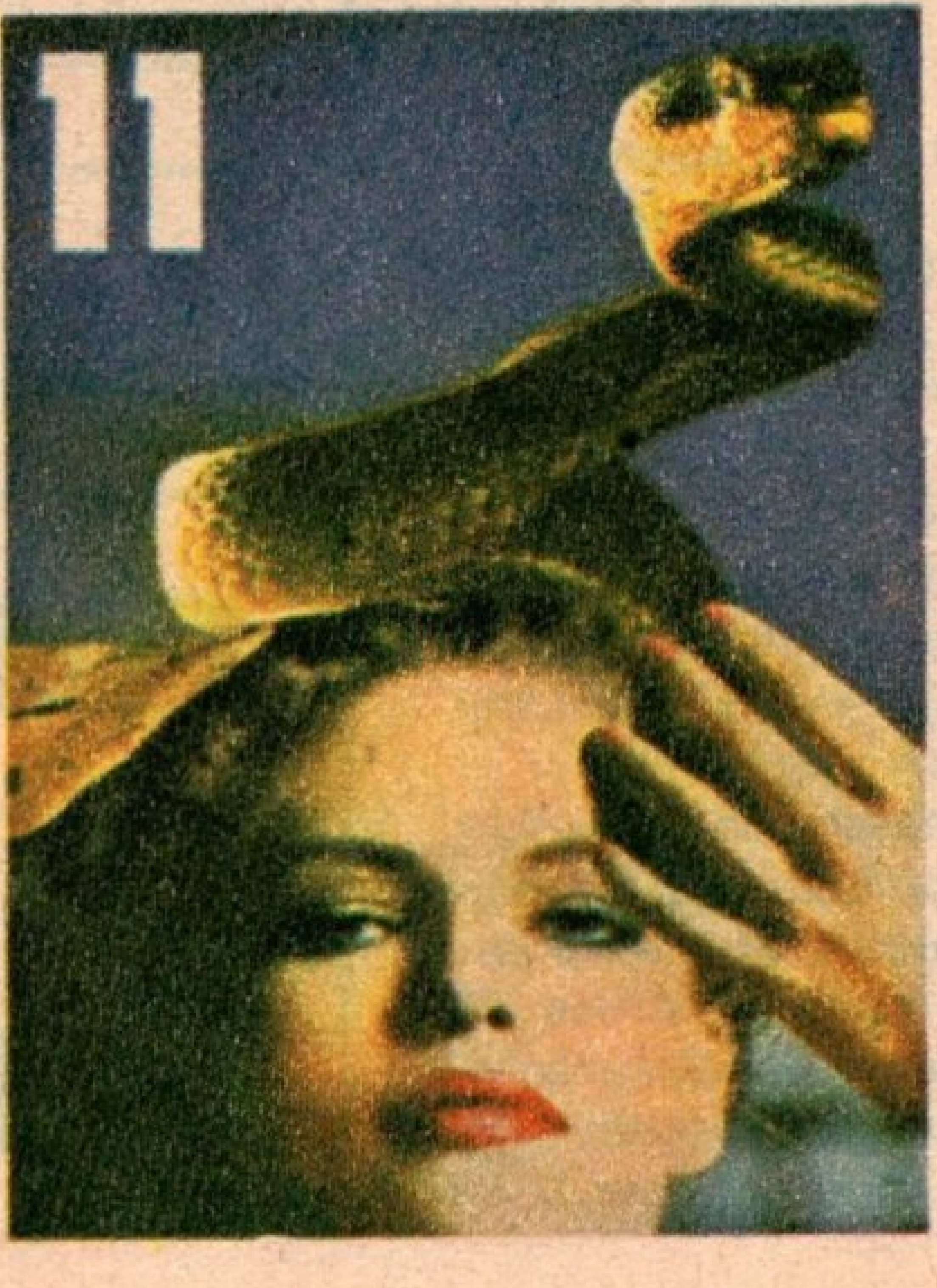

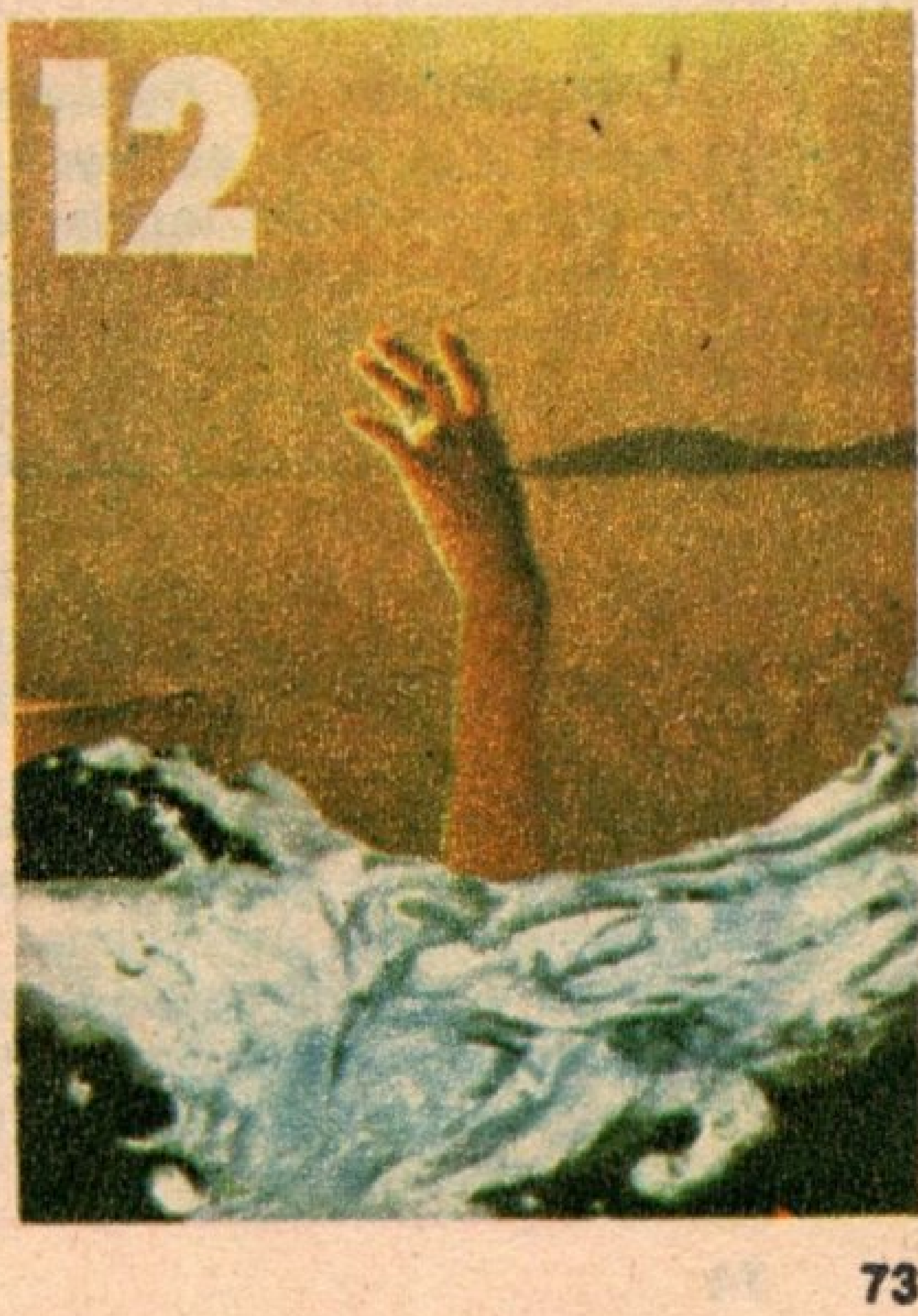

vința problemelor care trebuie soluționate. De regulă, nu vă dați în lături cînd e vorba de a ajuta pe cineva. Sînteți sociabil din fire și aveți o vădită înclinație către armonie. Visați o lume în care încrederea să reprezinte chezășia relațiilor interumane.

Frecvența alegerii: femei 10%, bărbați 9%

8. Știți aproape cu precizie ceea ce vreți; aveți încredere în propriile aptitudini, dovedind perseverență și tenacitate. Deoarece uneori pretențiile dvs. survin pe fondul unui egoism nativ, puteți fi etichetat în societate ca persoană vanitoasă, oarecum îngîmfată. Înainte de a lua hotărîri care vă implică propria responsabilitate, e bine să mai verificați încă o dată totul!

Frecvența alegerii: femei 10%, bărbați 13%

9. Cea mai mare dorință care vă animă e legată de propria dvs. siguranță. Cel mai mult vă temeți de minciună și de fals. Pentru a nu fi dezamăgit, încercați să nu vă exteriorizați prea mult, să vă izolați într-o oarecare măsură. E bine să evitați tensiunile emoționale accentuate sau de lungă durată.

Frecvența alegerii: femei 12%, bărbați 6%

10. Sînteți un om care se subordonează cu mare greutate. Sînteți adesea gata de-a sta la baza unei inițiative și vă place să fiți ascultat și urmat. Vi se pare de la sine înțeles ca în general să aveți putere de decizie și controlul asupra situațiilor. Dispuneți de o remarcabilă hotărîre și încredere în sine. De obicei, vi se recunosc aceste calități, fapt care ar trebui să inducă în comportamentul dvs. mai multă obiectivitate și toleranță.

Frecvența alegerii: femei 8%, bărbați 15%

11. Vă stăpînește teama în general. Cu toate că sînteți o fire deschisă, vă feriți să vă recunoașteți slăbiciunile, preferînd să vi le ascundeți cu atenție. Această disimulare permanentă vă solicită extrem de mult. Suferiți atunci cînd cineva reușește să descopere cîte ceva din identitatea dvs.. Ca persoană, vă place să primiți aprecieri.

Frecvența alegerii: femei 3%, bărbați 6%

12. Vă sînt proprii detaliile, amănuntele mai mult sau mai puțin importante. Vă interesează cam tot ceea ce e nou, cu toate că puteți trăi simultan în două lumi paralele: cea reală și încă una, bîntuită de himere. Puneți la punct planuri cu entuziasm și vă fascinează micile dvs. descoperiri. Sînteți o fire creativă, capabilă să obțină rezultate semnificative în domeniul cultural-artistic.

Frecvența alegerii: femei 2%, bărbați 1%

Adaptare după „NBI" de
CRISTIAN PAVEL ■

REBUS

LINGVISTICĂ MATEMATICĂ

ORIZONTAL: 1) Derivate laterale. **2)** Reciprocă... în sens contrar (pl.). **3)** Exponent al unității — Drum închis. **4)** Clasa la un nivel superior — Extreme de tip Gauss! — Uniform și monoton. **5)** Are valoare negativa într-o expresie — Valoare absoluta intrinseca. **6)** Minimum — Marcheaza limitele laterale. **7)** Înmulțit cu un coeficient pozitiv. **8)** Tip de intersecție. **9)** Are o perioadă de trei ani (fem.) — Variație medie! **10)** Nivel minim... la cursuri — Punct de referința... orientativ (var.). **11)** Linii de simetrie — Utilizeaza un memorator.

VERTICAL: 1) Tip de vecinatate (od.) — Un sfert dintr-un volum. **2)** Necunoscuta neidentificabilă (masc.) — Numar redus! **3)** Minim restrîns! — Elemente ale unei mulțimi închise. **4)** Irațional... dedus prin reducere la absurd — Negativa prin definiție. **5)** Contrar teoriei — A opera asupra unei norme. **6)** A se ivi (pop.) — Listă de erori. **7)** Tip de grup — Reper caracteristic. **8)** Măsură de suprafață — Lipsite de putere. **9)** Metoda încercărilor succesive — Teze! **10)** Demonstrație... grafică (pl.). **11)** A trece cu vederea erorile — Mulțime ordonata.

Dicționar: OST, MIN.

VASILE TRIHUB ■

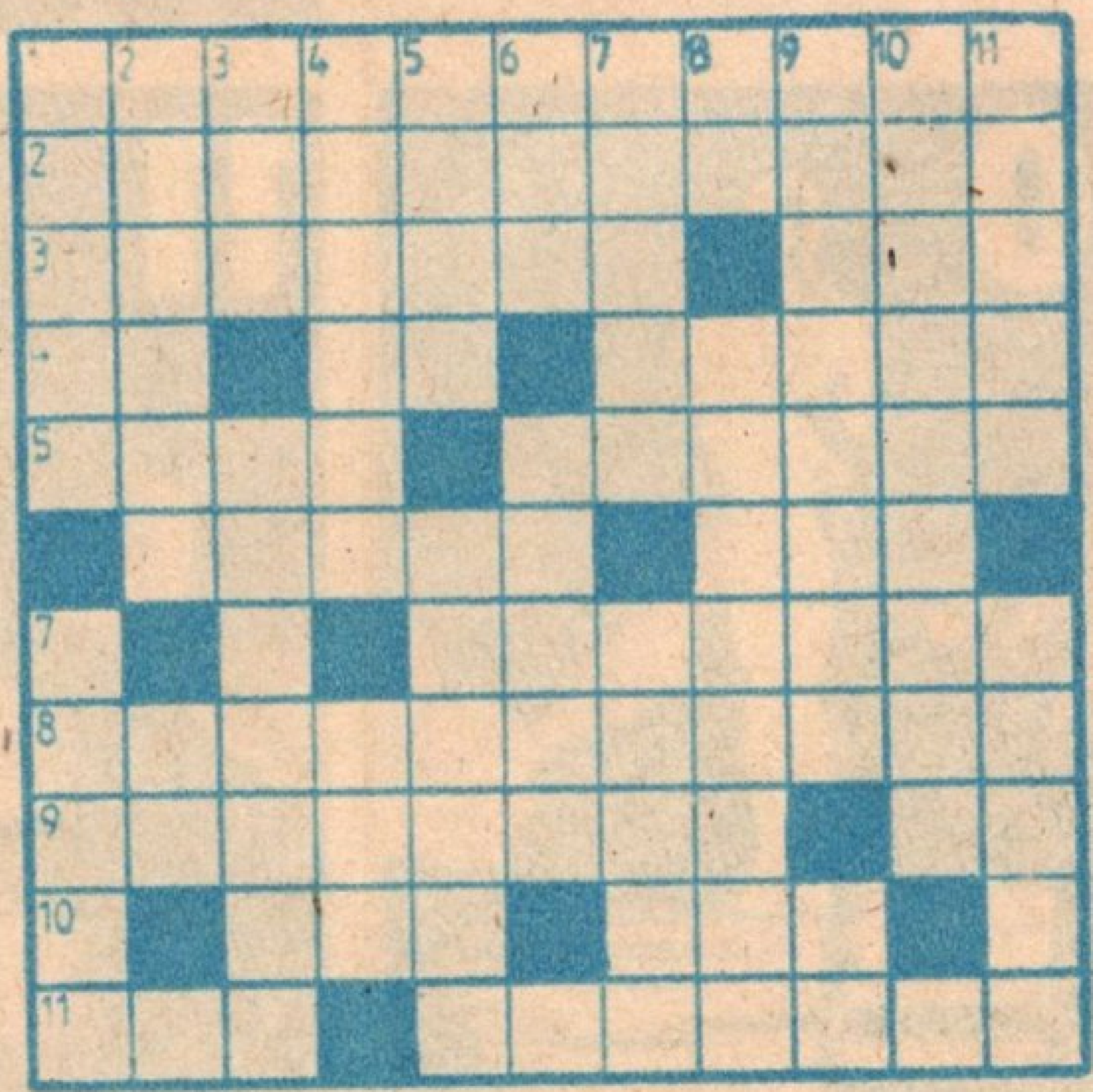

În Sumatra, ca o regină

Dorul de aventură te poate duce, uneori, neînchipuit de departe. Pe Christa Dorfmuller din micuțul orășel german Remscheid a proiectat-o tocmai în Sumatra, unde s-a trezit regină, sau... aproape regină. De fapt, din 1945, cînd Indonezia s-a declarat independentă, înlăturînd dominația de 300 de ani a olandezilor, în Sumatra există o „democrație condusă". A doua insulă ca mărime a Indoneziei nu mai are, oficial, nici un rege. Cu toate acestea, familia „Raja" (regală) este la fel de respectată. Christa Dorfmuller, căsătorită acum 15 ani cu unul din fiii regelui Girsangs, al tribului Simalungun — Batak din Sumatra de Nord, a fost primită ca o regină, iar micuțul ei Niki știe că va fi, odată, rege.

Debutul a fost dificil. Sosită în Sumatra la moartea mamei soțului ei, Christa a înțeles că, dacă vrea să fie acceptată, trebuie să se supună de la început „regulilor jocului". Funeraliile unei regine sînt lungi și istovitoare. Vreme de cinci zile, tînăra nemțoaică a trebuit să se arunce peste sicriu, să țipe, să-și sfîșie hainele, să-și smulgă părul, să cînte, să danseze în jurul focului, să plîngă. La cîntat s-a descurcat cu melodiile populare germane. Plînsul a fost ceva mai dificil. Noroc de sprijinul unei cumnate care, de cîte ori socotea necesar, îi ardea cîteva palme la spate, ceea ce aducea imediat lacrimi în ochii proaspetei sosite. Toată lumea a fost încîntată, iar Christa, socotită, pe dată, de-a lor. La rîndul său, tînăra s-a străduit să afle totul despre noul ei popor.

Statul indonezian înseamnă 13 667 insule, ce s-au unit în 1949. Dintre acestea, doar aproximativ 6 000 sînt locuite. În Indonezia se vorbesc 300 de limbi, pe stema sa, reprezentînd o pasăre mitologică — Garuda — stînd scris: „Unitate prin diversitate".

Sumatra, insulă ce atinge mărimea Suediei, este un tărîm pe care viața și moartea stau față-n față. Fertilitatea excepțională, datorată căldurii și ploilor abundente, este veșnic amenințată de vulcani, din care, cel mai îngrozitor — Krakatau — a izbucnit în 1883, omorînd 40 000 de oameni. Se spune că cenușa a fost dusă de vînt atît de departe, încît soarele s-a întunecat în toată lumea.

Cum decurge viața familiei Raja din Suma-

tra? În orașul Pematang Siantar, printre banani, lămîi, papayas, mangos, fiecare își vede de ale sale. Bătrînul rege Girsangs n-a socotit de loc dezonorantă numirea sa ca reprezentant al firmei Singer, de mașini de cusut, treabă pe care o îndeplinește cu multă plăcere. Andy, soțul Christei, se întreabă mereu: „Ce fel de rege mai sînt și eu?" El umblă din casă în casă, să despice burțile oamenilor, pentru a scoate linguri, furculițe și multe altele (pe care aceștia au obiceiul să le înghită), obiecte păstrate după operație cu mare sfințenie. Cum bătrînul rege l-a sfătuit pe Andy, în urmă cu 20 de ani: „Fă-te medic și nu vei avea nici un dușman", acesta l-a ascultat, a studiat medicina la Remscheid — unde și-a întîlnit soția — și s-a întors acasă, spre a le fi alor săi de folos.

Cît despre Christa, după o suferință de trei ani, în care s-a dat o luptă teribilă între organism și noul mediu, consideră Sumatra a doua ei patrie, unde trebuie să-și facă datoria... ca o regină. Asta înseamnă, printre altele, că zi de zi să controleze de păduchi pe fiecare dintre copiii pe care-i învață alfabetul, cîntecele ei natale și limba germană. Apoi, se îngrijește de cei patru moștenitori ai familiei Raja, unde există o credință: cea mai mare bogăție a unei națiuni o constituie urmașii. S-a împăcat chiar și cu deosebita predilecție a celor din jur pentru cîinii negri, considerați deosebit de gustoși. Ea și-a luat un cîine alb de tot, pentru a nu fi, cumva, mîncat de supușii soțului ei.

Cu un singur lucru nu s-a putut obișnui Christa: la indonezieni nu există preocuparea de a afla ce simte aproapele. Nimeni n-a întrebat-o, niciodată: Ce faci? Ce gîndești? Ce e în sufletul tău? Și atunci, ea ascultă muzică Beatles.

LIANA TATOS ■
(Adaptare după revista „BRIGITTE")

Unicate ale planetei Pămînt

Fiecare om are dreptul să-și facă planuri ori, măcar, să viseze. Cui îi dă mîna, poate proiecta o vacanță strașnică. Ceilalți au toată libertatea de a se informa și a imagina locurile unice ale planetei. Publicația „Le Figaro" ne aduce mai aproape cîteva dintre ele.

INSULELE MALDIVE
Paradisul Oceanului Indian

Cunoscătorii și-au dat, la unison, verdictul: Maldivele sînt paradisul Oceanului Indian.

Imaginați-vă 19 atoli naturali, protejați de recifi, formînd un arhipelag cu o lungime de 765 kilometri și o lățime de 130 kilometri. Gin-

diți-vă la 1190 mici paradisuri de lumină, pace și splendoare de început de lume. Acestea sînt insulele Maldive, situate la sud-vest de Sri Lanka.

Deseori sînt mai mici de 5 hectare, motiv pentru care fiecare insulă îndeplinește o singură funcțiune: insula capitală, insula aeroport, insula benzinărie, insula spital, insula pic-nic, insulele depozite și — natural — insulele turistice, cu zecile. În ciuda micilor dimensiuni, nimic nu lipsește din aceste grădini ale Edenului: bungalow-uri albe, ale căror acoperișuri nu depășesc cocotierii, restaurante, baruri de noapte, lagune splendide ce te incită să-ți petreci ziua în apă, bariere de corali, o floră și o faună dintre cele mai minunate.

Un refugiu romantic pentru visători, solitari și îndrăgostiți.

MC NEIL RIVER

Cascada rîului Mc Neil River, pierdută pe coasta de vest a Alaskăi, este paradisul amatorilor de pește. Nu mai puțin de cinci specii de somon din Pacific urcă în fiecare vară pe rîu, pentru reproducere. Este și momentul în care se adună uriașele sălbăticiuni cafenii: urșii grizzli sosiți cu sutele, de la distanțe uriașe. Vreme de o lună, înfocații „pescari" par a fi dispuși să uite regimul vegetarian din restul anului. Aplecați peste pietre, în mijlocul rîului, caută somonii și, cu o lovitură rapidă de labă, îi proiectează afară din apă. Bogăția de pește

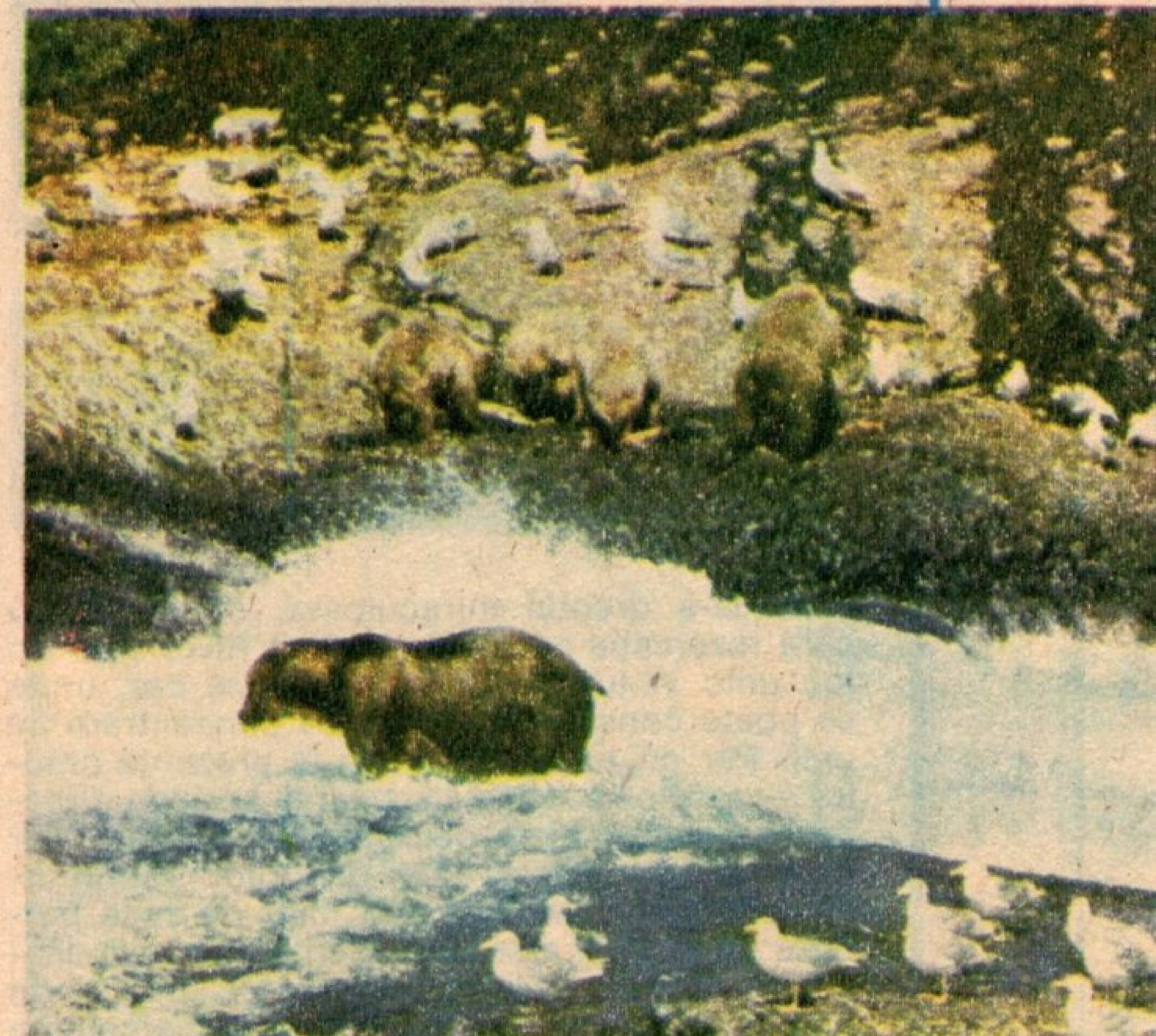

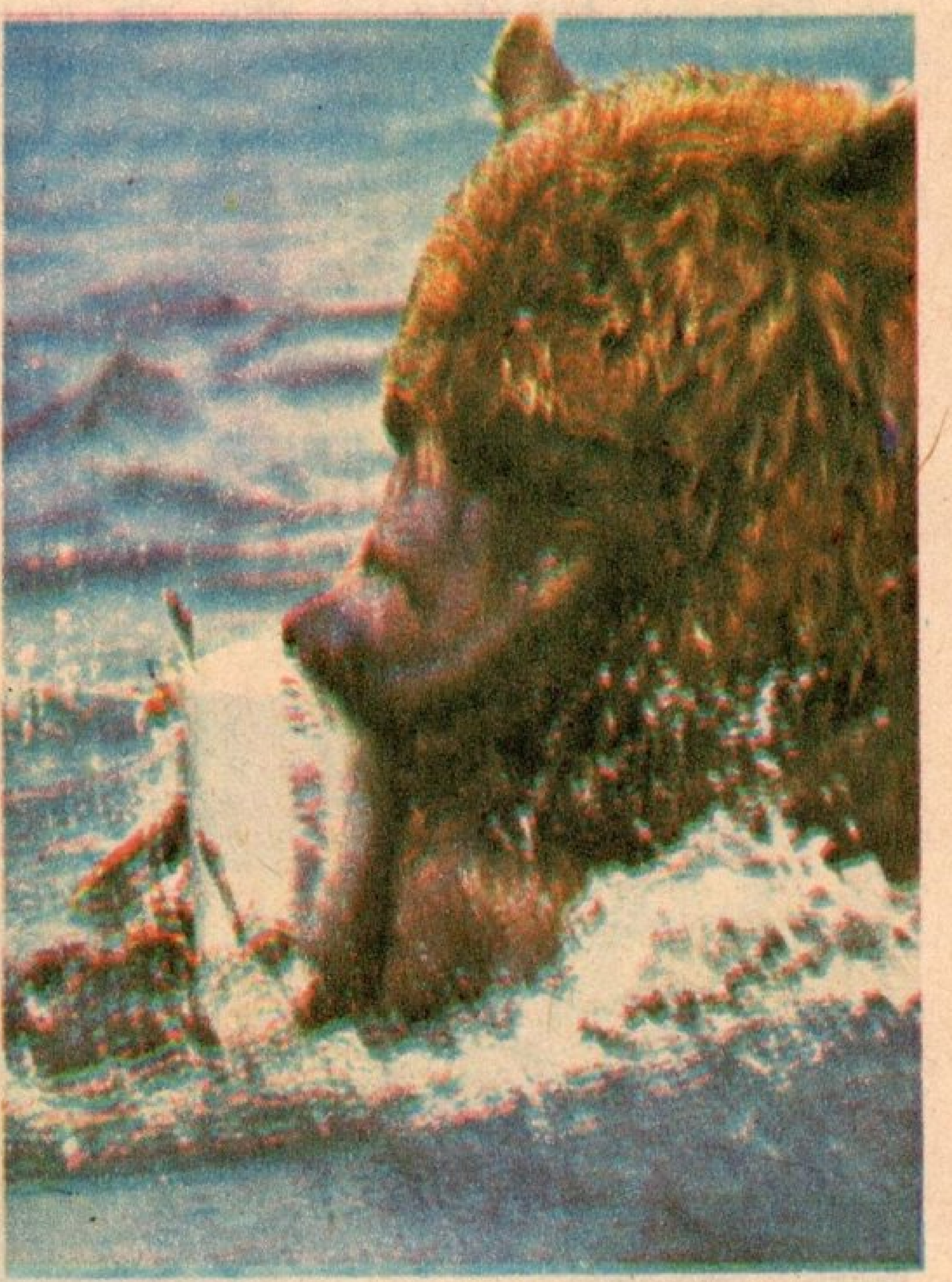

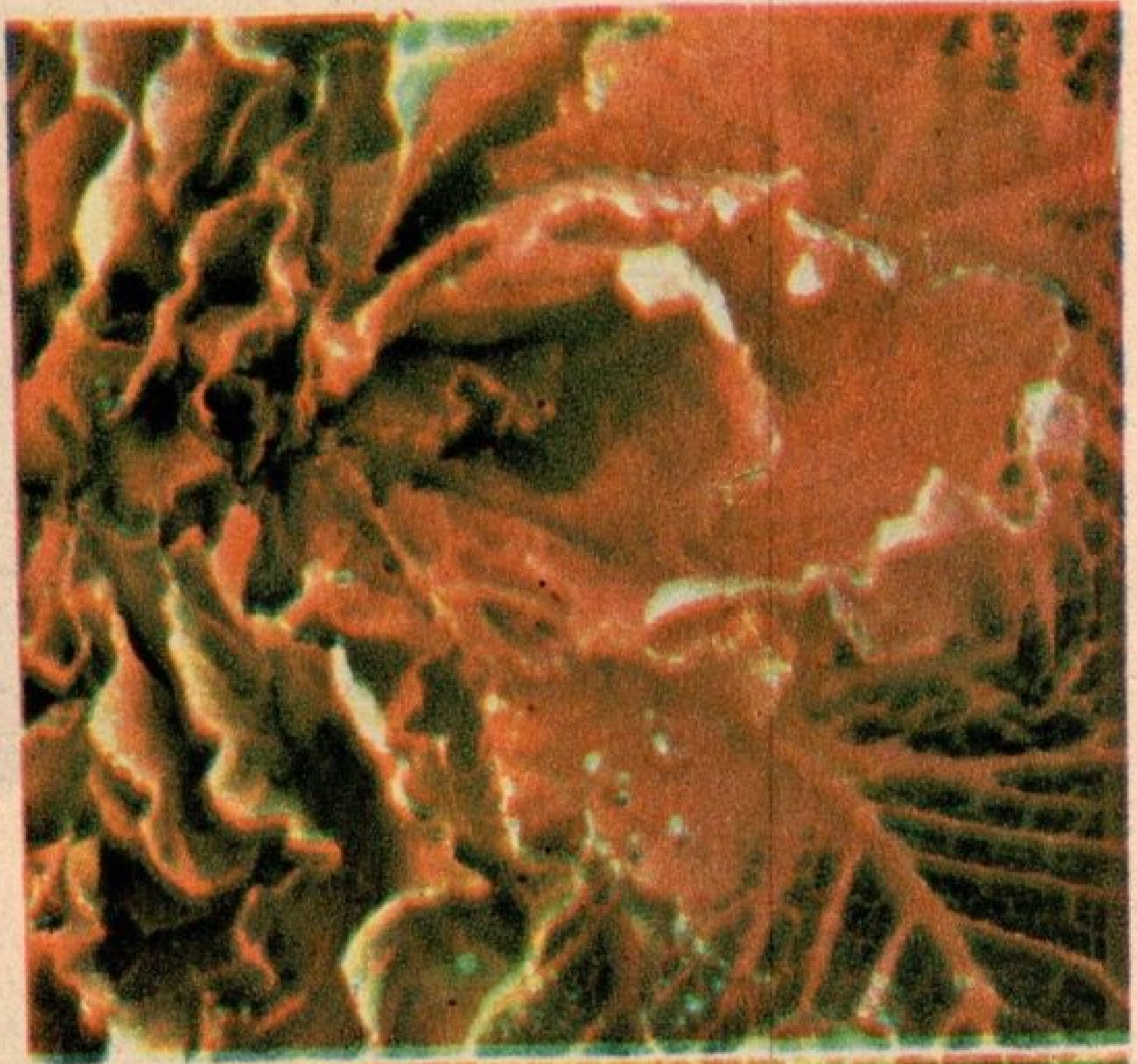

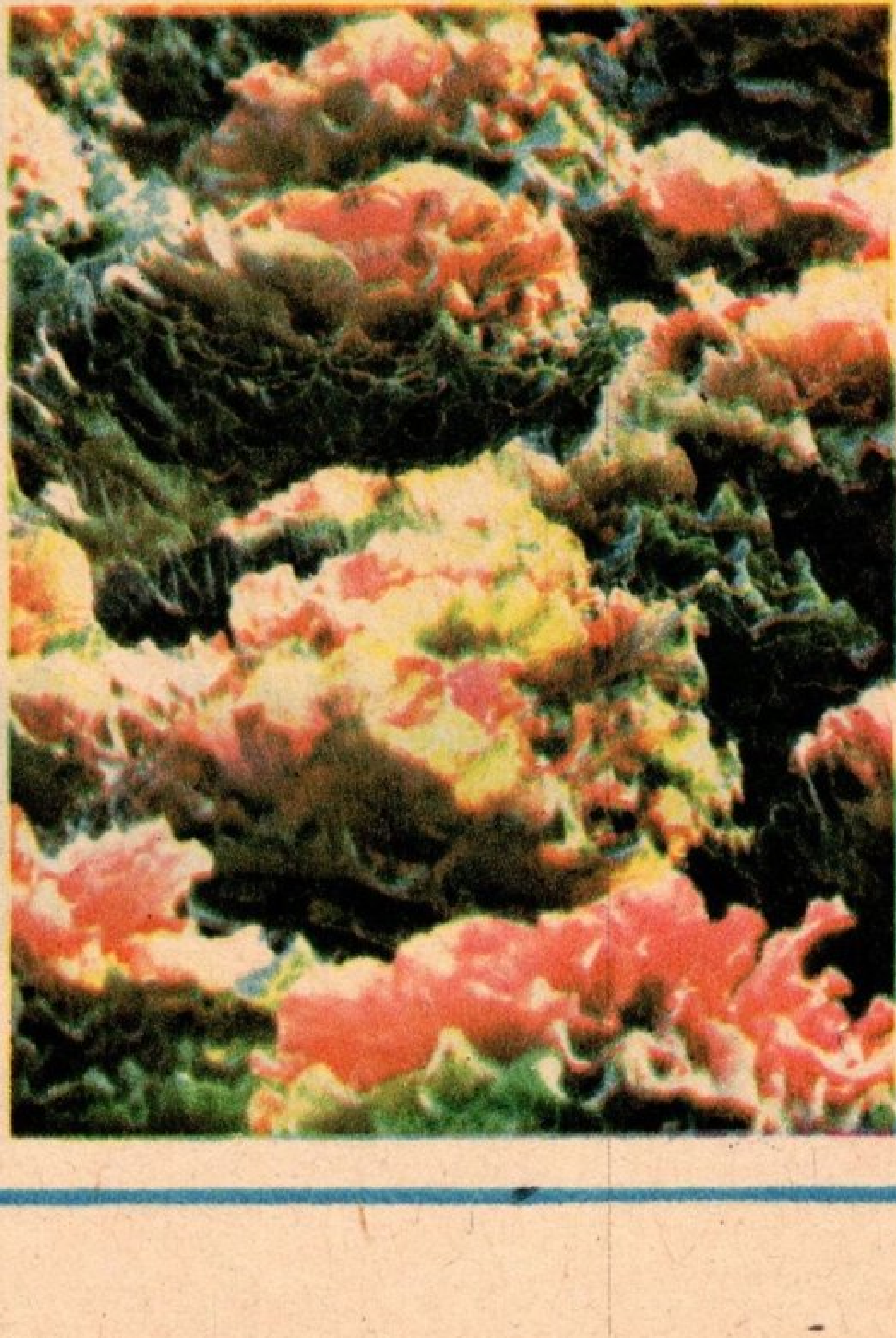

este de-a dreptul miraculoasă, motiv pentru care rezervaţia naturală Mc Neil River este un loc unic în lume, singurul în orice caz, unde se poate constata o asemenea concentrare de urşi. Par cu totul indiferenţi la prezenţa omului — a celor privilegiaţi, traşi la sorţi de direcţia rezervaţiei. Lista de aşteptare e lungă, dar organizatorii „apelor şi ai pădurilor" rămîn inflexibili. Nu se acordă mai mult de zece permise pe zi — şi asta doar vreme de cîteva săptămîni. Cascada Mc Neil River, loc unic, unde nu se poate ajunge decît cu o ambarcaţiune sau cu avionul, este o rezervaţie naturală şi nu o grădină zoologică. Oameni înţelepţi doresc sa rămînă aşa.

VILLANDRY
Grădină unică în Europa

La aproximativ 250 kilometri distanţă de Paris, aveţi ocazia să vedeţi o grădină unică în Europa; un covor multicolor, de 12 500 metri pătraţi, aşternut în faţa unui castel vechi de patru secole; o splendoare vegetală care cere un efort minim din partea omului. Nu este vorba de flori ci de... verze. Verzele multicolore ale doamnei Marquerite Carvallo nu se culeg, nu se vînd, nu se mănîncă. Se lasă, în schimb, admirate şi fotografiate. Sînt aici, în grădina castelului de la Villandry, numai pentru plăcerea ochiului.

Traducere şi adaptare
LIANA TATOS■

Miss România 1933
Miss Flacăra 1990

De ce s-a ascuns Miss România '34 ● doamna Elena Dona se destăinuie ●

„În deceniile care au trecut îmi era chiar teama să știe cineva că în 1934 am cîștigat concursul Miss România", ne spune doamna Elena Dona. Ne aflam la Hotelul „București", la o conferința de presă cu tinerele care participau la Miss România '90. Priveam atentă concurentele încercînd să evaluez șansele Violetei Tănase, cîștigătoarea concursului Miss-Bis. Știam că actrița ei preferată este Greta Garbo și nu întîmplator: Violeta are ceva din frumusețea enigmatica a lui Garbo. Deși foarte frumoasa, Violeta este un om singuratic, are puțini prieteni și o privire

care tradează mai mult neliniște decît siguranță. Este la începutul unui drum. Ar vrea să facă film și modă. Se pregătește pentru Academia de teatru, a dat primele probe de film și i s-a promis un rol, și-a început cariera de manechin. Speră să reușească. Dar încă nu este sigură.

În seara aceea însă atenția noastră s-a lăsat furată de povestea doamnei Elena Dona. „Sora mea Zoica Dona, care mă depășea mult ca frumusețe, fusese aleasă Miss România în 1930. Ea a participat la Miss Univers la Rio de Janeiro și toți erau convinși că va cîștiga. Dar titlul a fost luat de Miss Brazilia.

Eu nu am vrut să particip, nu aveam mare încredere în frumusețea mea. Familia si prietenii m-au convins pînă la urmă. Eram peste două sute de concurente. Eram mai puțin fardate, trebuia să avem un mers elegant, natural. Am fost aleasă Miss România. Am plecat apoi la Miss Europa. Eram însoțite de mamele noastre. O primă întîlnire a fost la Paris unde am fost cazate la cele mai elegante hoteluri. Participam la reuniuni de zi, la baluri. Eram duse în restaurante elegante, primeam cadouri de la cele mai mari case de modă și parfumuri. La Vichy s-a făcut o bătaie cu flori. După aceea am plecat în Anglia. Am rămas cîteva zile la Londra. Concursul se ținea însă la Hastings, o stațiune balneară în strîmtoarea Calais, care era în mare vogă în acei ani. Eram înconjurate de lume multă, de ziariști. Titlul a fost cîștigat de Miss Finlanda. În '34 eram în preajma unor evenimente grave. Fusese atentatul împotriva Regelui Alexandru I, care venise în vizită oficială la Paris.

Am vrut să fiu actriță. Am reușit să fac un singur film unde am avut rolul principal: „Se aprind făcliile" în regia lui Ion Șahighian, cu George Vraca, Costache Antoniu, Emil Botta. Am avut presă bună. Apoi a început războiul, a urmat comunismul...".

AURELIA BORIGA ■

UMOR

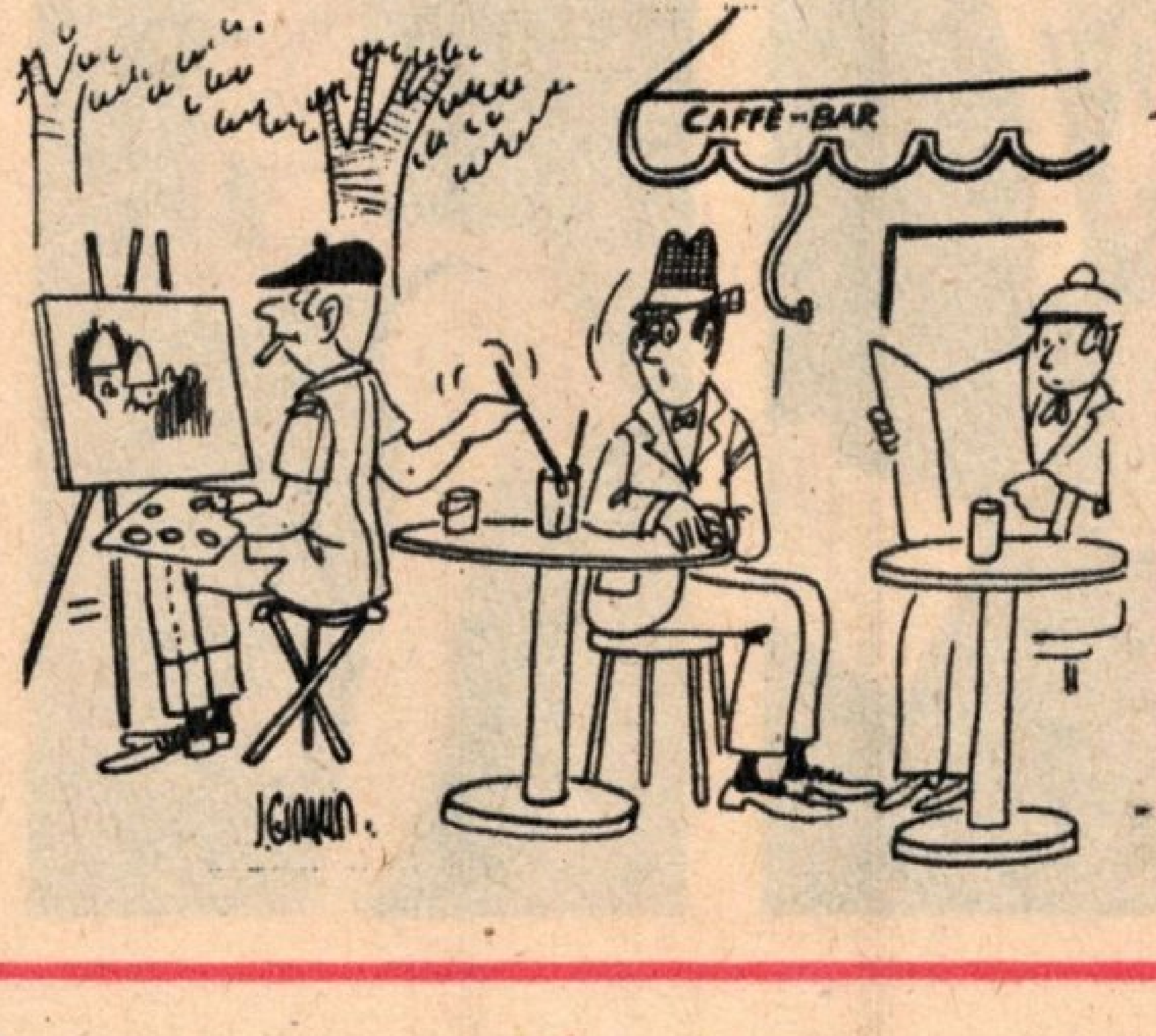

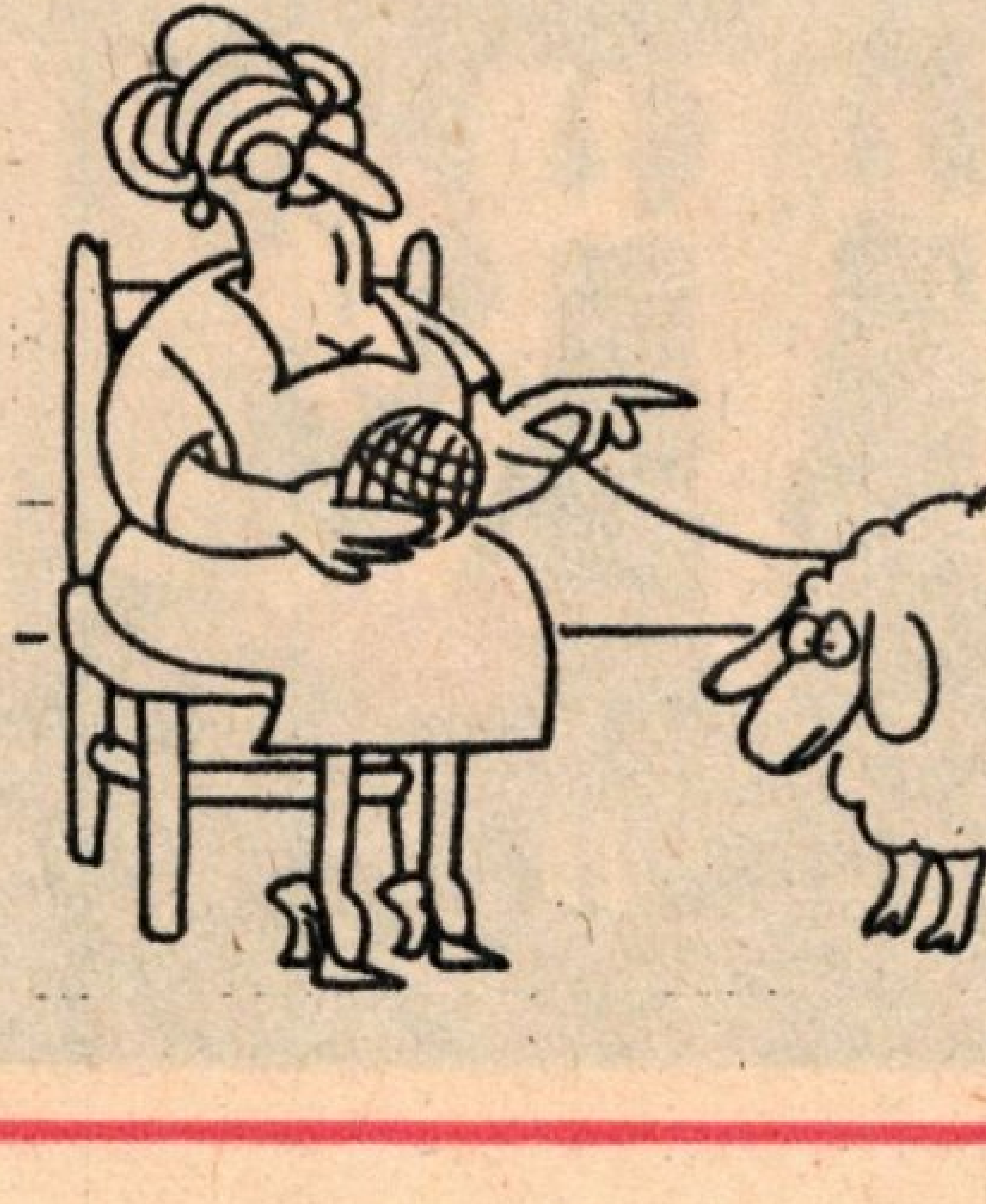

Sfinţii părinţi şi zborul lor miraculos

Oamenii-păsări din hagiografia Evului Mediu ● Ce energii necunoscute alimentau aceste acrobaţii aeriene? ● Ştiinţa revine cu alţi ochi la fenomenele de magie şi ocultism.

În pofida marilor descoperiri ale contemporaneităţii, cercetătorul, fizicianul cu deosebire, este obligat să admită că, în dezlegarea tainelor universului, ştiinţa a făcut doar paşi de furnică. Petele albe de pe harta cunoaşterii sînt în continuare imense şi zonele cucerite de puterile inteligenţei extrem de puţine. După o epocă dominată de pragmatism şi materialism îngust, omul este nevoit să constate că energii necunoscute şi poate forţe supranaturale anima viaţa planetei şi pe cea a lumii. Sîntem poate mai mult decît ştim, sau o putem crede, sclavii unui computer cosmic de unde pornesc decizii şi sentinţe categorice.

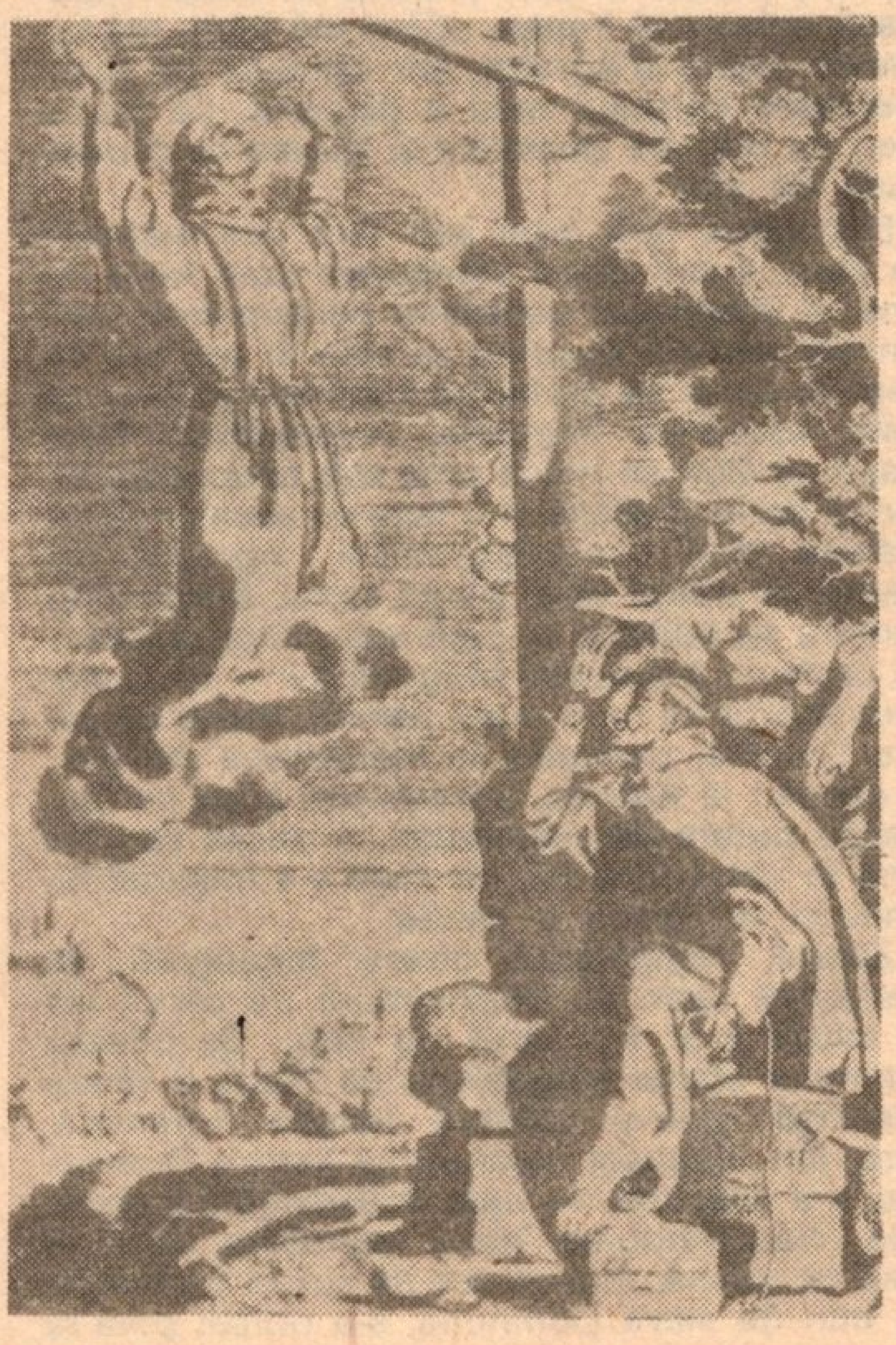

Din acest unghi de vedere încep să fie reconsiderate cu alţi ochi şi anumite fenomene inexplicabile din perioada Evului Mediu, atribuite pînă de curînd, cu dispreţ, misticii şi fabulaţiilor specifice acestei nopţi din istoria omenirii. Astfel, numeroase documente aparţinînd hagiografiei ne vorbesc despre fantastica facultate a unor călugări de a se desprinde de pe pămînt şi de a pluti în aer cu uşurinţa unor păsări. Sînt mărturii ce ne conduc gîndurile la fenomenul levitaţiei, observat pînă astăzi în ţări extrem-orientale şi despre care ştiinţa emite doar ipoteze, nu explicaţii certe. Vom nota că toţi sfinţii părinţi-zburători au fost oameni deosebit de cucernici, dăruiţi cu totul contemplaţiei, dragostei neţărmurite de Dumnezeu. Au fost cu alte cuvinte muritori ce şi-au deschis sufletul revelaţiei divine, blagosloviţi de duhul sfînt, receptori ai unor surse de energie pe care ştiinţa modernă începe să le detecteze timid cu mijloace fine de investigaţie. Am vorbit cu alt prilej despre descoperirile electronografiei ca şi despre puterea magică a unor vindecători, care, studiaţi de specialişti, au dezvăluit potenţiale energetice necunoscute.

Hagiografiile europene conţin numeroase pagini dedicate acestor întîmplări fantastice. Ele au fost cercetate cu ochiul expertului în mai multe lucrări de ţinută. În rîndurile ce urmează ne vom referi la studiul lui Renée Paule Guillot „Des saints qui... flottent dans les airs".

„Scotea un ţipăt şi ţîşnea în aer ca o sfîrlează".

Unul din călugării-zburători despre care s-a vorbit mult a fost şi Giuseppe Desa, născut în 1603 la Copertina, în Apulia. Copil firav, neajutorat şi — mai povestesc contemporanii — nu prea răsărit la minte, Desa este trimis la mănăstirea franciscană de la Grotella, unde, în 1638, primeşte hirotonisirea. Dar curînd după aceea, principala lui ocupaţie este de a **zbura** în jurul sfîntului lăcaş. El — povestesc martorii — scotea un strigăt ascuţit şi, îndată, ţîşnea în aer şi se menţinea acolo inert, insensibil la tot ce-l înconjura. Apoi cobora lin şi îşi

„În timp ce intona, într-un cor de surori carmelite, un imn de slavă Domnului, s-a ridicat pînă la tavanul bisericii, iar aici a desprins crucifixul şi l-a lipit de piept. Totul cu cele mai fireşti gesturi şi fără să dea dovada că situaţia ar fi incomodat-o, că i-ar fi produs teamă sau vertijuri".

continua rugăciunile. Egumenul mănăstirii hotărăşte să-l trimită la mănăstirea Sfîntului Oficiu din Napoli, unde tînărul monah îşi continuă sarabandele aeriene. Tulburaţi de această prezenţă stranie, cu sentimente difuze de spaimă şi admiraţie pioasă, călugării îl iau cu ei pentru a-l prezenta la Roma Suveranului Pontif. Urban al VIII-lea, politician subtil, fire de aristocrat îl cercetează cu neîncredere, ascultă cu răbdare relatările martorilor, cînd, brusc, monahul-pasăre scoate un ţipăt şi, sub ochii sfinţiei sale, se înalţă spre tavan de unde nu revine decît la rugăminţile asistenţei. Papa se declară dispus să ateste autenticitatea fenomenului, ba chiar propune canonizarea lui Giuseppe Desa. Dar sanctificarea nu are loc, deoarece Suveranul Pontif moare înaintea lui Desa, acesta supravieţuindu-i încă 19 ani.

Extravagantul produs al forţei cereşti este expediat la catedrala din Assisi. Şi aici Giuseppe Desa îşi continuă promenadele aeriene, plutind la 18 metri deasupra solului. Într-o zi, se spune, a aterizat într-o logie din faţa altarului luînd la piept icoana Maicii Domnului, în alta, s-a ridicat, ducînd pe umeri un miel şi a rămas cu acest simbol sfînt al inocenţei vreme de trei ore. Vestea acestor evoluţii fantastice s-a răspîndit în multe ţări europene şi mulţi au sosit să se convingă la faţa locului de adevărul celor auzite. Printre aceştia s-a numărat şi Juan Alphonso Henriquez Cabrera, duce de Medina del Rio Seco, amiral de Castilia, care, împreună cu soţia sa, poposeşte la Assisi. Sînt invitaţi în capelă unde Giuseppe Desa, scoţînd un ţipăt, se avîntă ca o sfîrlează spre plafonul lăcaşului. Cuprinsă de groază, se povesteşte, doamna ducesă ar fi leşinat imediat, cei de faţă alergînd să-i aducă sare pentru a o reanima.

O altă mărturie ne vine din partea unui eminent om de cultură, Frederic de Brunswick, duce de Saxa, protectorul şi prietenul lui Leibniz. Acesta declară că demonstraţiile părintelui zburător l-au impresionat atît de mult încît, pînă atunci luteran convins, a trecut la catolicism.

Alte mărturii tulburătoare

Dacă în cazul lui Desa avem de-a face cu un drept credincios posedat de asceză mistică, dar — cum s-a spus — puţinel la minte, ceilalţi părinţi zburători au fost îndeobşte oameni inteligenţi şi de mare cultură. Sînt citaţi: Teresa d'Avila, Maria d'Agreda, autoarea lucrării „Ciudat de Dios", Pietro d'Alcantara, reformator al franciscanilor, părintele Suarez, unul din marii teologicieni ai veacului al XVI-lea. Toţi aceştia au simţit levitaţia ca pe o forţă incontrolabilă, ca pe o putere ce le-a fost hărăzită. „Puterea soseşte din afara simţurilor mele, mă simt brusc înălţată de parcă aş fi trasă de un magnet", mărturiseşte Maria Villani, celebră dominicană din secolul al XVII-lea. „Unii au încercat să se opună, cum a făcut şi Maria d'Agreda, dar a început să vomite sînge", istoriseşte episcopul Ximenes Santiago. O altă iniţiată, Teresa d'Avila, s-a apucat cu mîinile de rogojina pe care stătea, dar s-a ridicat în aer, ţinînd-o în mînă", relatează episcopul Yepes. „Cînd mă înalţ, mărturiseşte Maria d'Agreda, am senzaţia că toată greutatea corpului meu a dispărut, că trupul meu nu mai are densitate şi zboară ca o pana dusă de vînt".

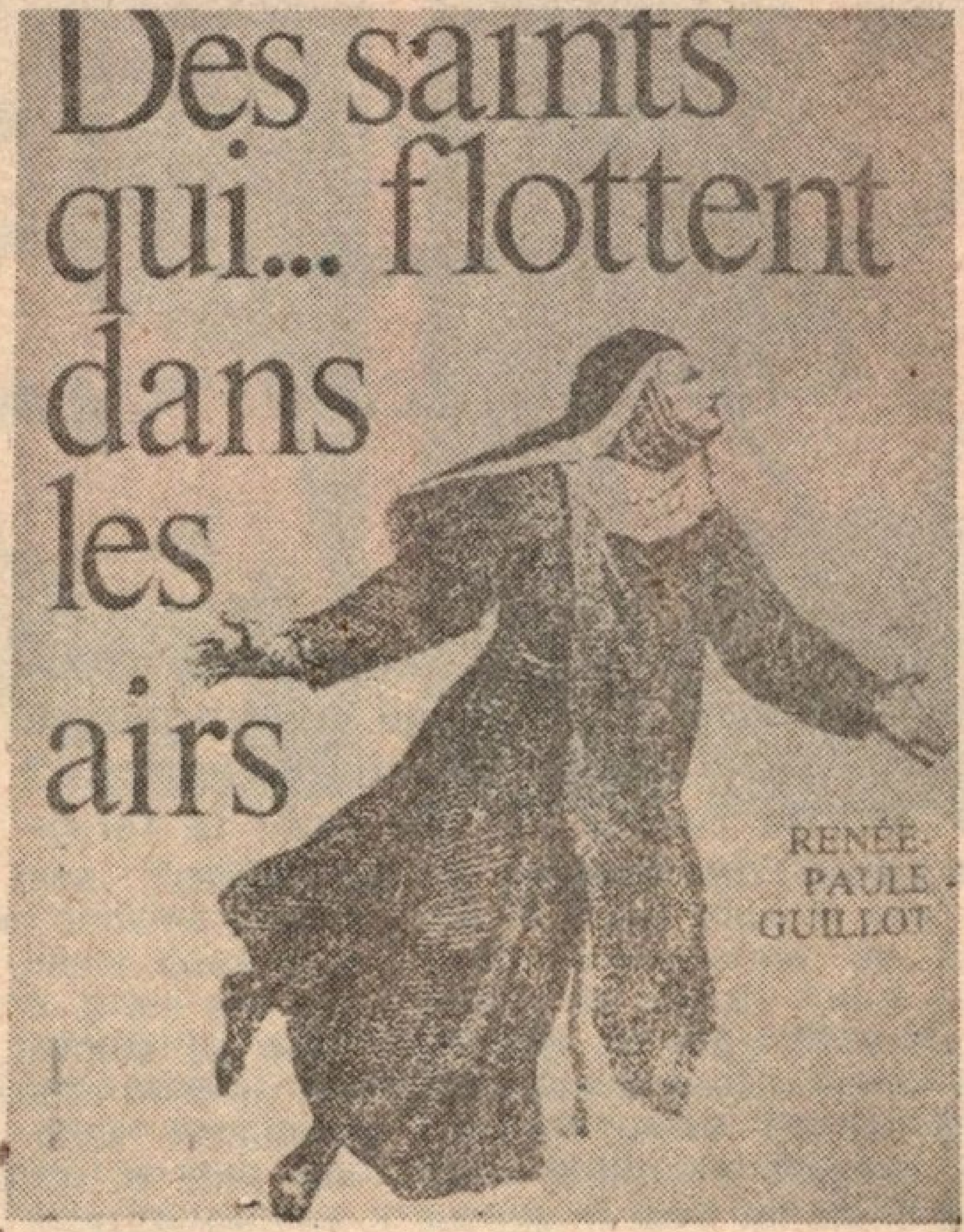
Des saints qui... flottent dans les airs
RENÉE-PAULE GUILLOT

Decolarea fără aripi sau fără alte mijloace de zbor, avînd drept combustie doar forţa divină, a înregistrat veritabile performanţe, unii din cei hărăziţi izbutind să stea în aer ore întregi şi chiar să parcurgă kilometri plutind ca nişte adevărate înaripate. Preafericitul Tommaso de Cori se ridică pînă sub acoperişul bisericii de la Civitella şi o face cu asemenea rapiditate încît congregaţioniştii, îngroziţi, aşteaptă ca sfîntul să-şi frîngă capul. Pietro d'Alcantara se ridică şi el pînă sub plafonul bisericii unde — povestesc biografii lui — îşi desfăşura zborul lin ca o mare pasăre. Marie de Jésus Crucifié, carmelită la mănăstirea din Pau, în secolul al XIX-lea, învrednicită şi ea cu fantastica putere de sustentaţie, a izbutit să urce pînă în vîrful unui tei, de unde s-a înapoiat lăsîndu-şi pe cracă o sanda.

Zborul, semnalează diverşi hagiografi, se desfăşura uşor, cu dezinvoltură de parcă cei în cauză s-ar fi născut cu aripi. Se citează exemplul Mariei Magdalena de Pazzi, o tînăra descinsă dintr-o celebră familie florentina, care, din dragoste neţărmurită pentru Dumnezeu, s-a despărţit de viaţa îmbelşugată a clasei sale, claustrîndu-se într-o mănăstire. Aici, în timp ce intona, într-un cor de surori carmelite, un imn de slavă Domnului, s-a ridicat pînă la tavanul bisericii, iar aici — povestește părintele Cepari — a desprins crucifixul și l-a lipit de piept. Totul cu cele mai firești gesturi și fără să dea dovada că situația ar fi incomodat-o, că i-ar fi produs teamă sau vertijuri.

La o mănăstire din Napoli, — sîntem în 1974 — un călugăr bătrîn și infirm, aflat în mijlocul unei mulțimi de credincioși, cu prilejul unei mari sărbători religioase, este văzut plutind lin peste capetele celor prezenți. Cu alt prilej, monahul infirm ar fi parcurs în zbor o distanță de doi kilometri.

Asemenea istorii fantastice ne-au parvenit și de pe alte continente. La o mănăstire franciscană din Mexico, un călugăr, sosind în zorii zilei să sune deșteptarea, se simte deodată intrînd într-un vîrtej de aer. Privind spre clopotniță își zărește fratele Antonio Margil plutind la mare înălțime și executînd un zbor în cerc cu brațele întinse.

Căldură și aură strălucitoare

În foarte multe cazuri, au remarcat martorii acestor tandre jocuri cu energia cosmică, levitația a fost însoțită de două fenomene: căldura și luminiscența. Prea bine cunoscutele aure ce înconjoară capetele sfinților pictați în vechime n-ar fi descins numai din imaginația artistului plastic, sînt de părere unii din fizicienii actuali. Electronografia a făcut evidentă bioluminiscența ce însoțește corpurile vii și e de presupus că, în cazuri de excepție, ea poate fi percepută cu ochiul liber la persoane cu o mare încărcătură energetică. Asta înseamnă că, la cei ce duceau o intensă viață spirituală, sferele luminoase au putut fi văzute în momentele de maximă stare emoțională, de extaz.

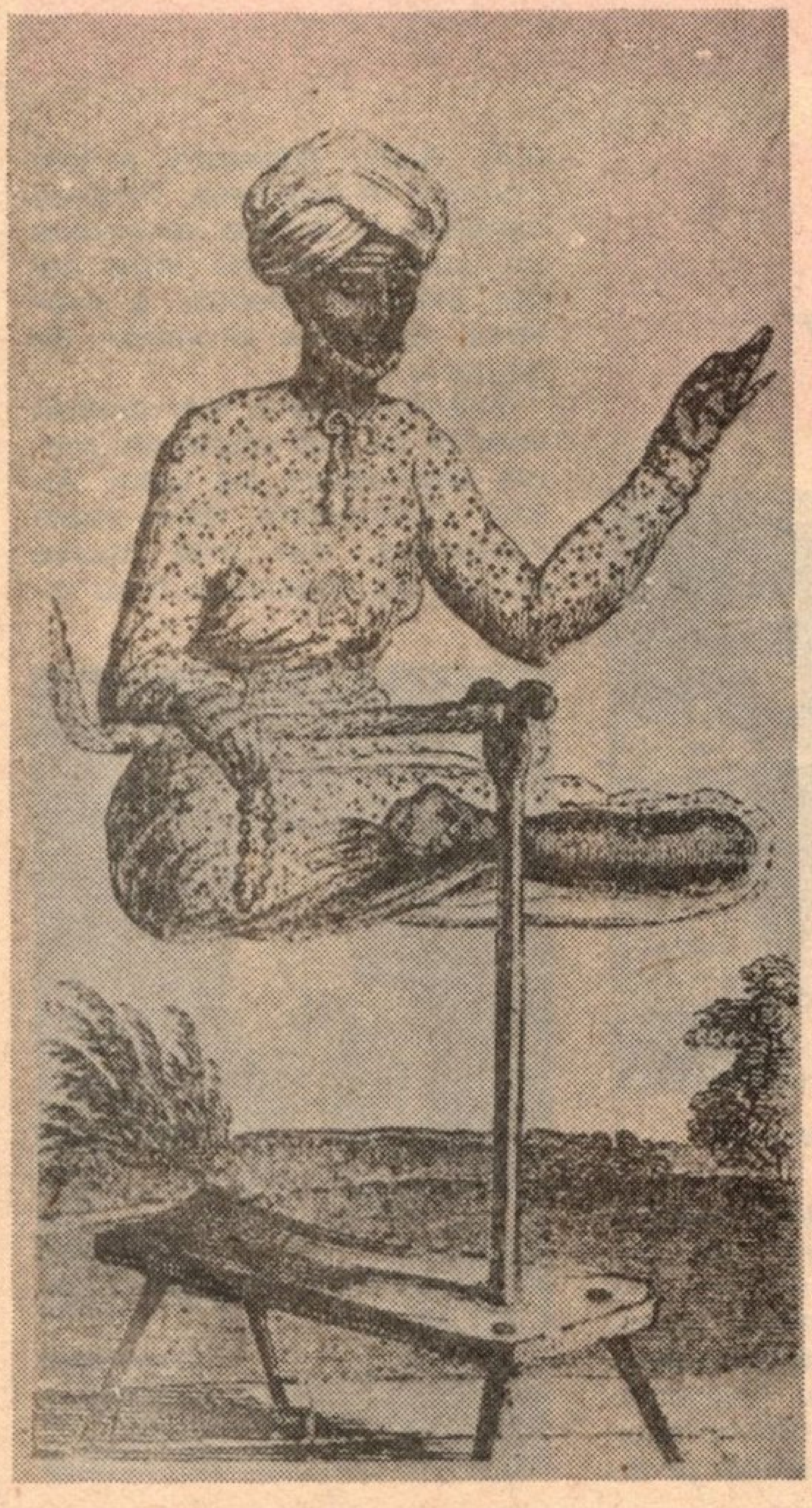

Ne-a rămas în acest sens mărturia fratelui Leon, care, vizitîndu-l pe sfîntul Francisco d'Assisi pe muntele Alverno, l-a aflat pe acesta plutind în aer înconjurat de o baie de lumină. În 1602, ni se mai spune, Tobias de Ponte, sosind la Lecce pentru a se întîlni cu preafericitul Bernardi Realino, își găsește prietenul ridicat, inert, la cîțiva metri de dușumea „înconjurat de o licoare asemănătoare celei pe care o răspîndește cuptorul unui fierar". Alți martori l-au putut vedea cuprins de o strălucire ce împrăștia întunericul din cameră, în timp ce din inima sa țîșneau jerbe de scîntei.

În Spania, fratele Jeronimo de Silva observa într-o zi o lumină strălucitoare sosind din cabinetul în care lucra părintele Suarez. Trecînd pragul, este lovit de o lumină orbitoare. Își află superiorul în genunchi, dar plutind la nivelul mesei, învăluit în explozia de lumină. În secolul al XVI-lea, la Santa Fiora, ducesa Sforza și însoțitoarele ei au fost și ele martorele unui fenomen identic: în prezența lor, călugărița Passita Crogi s-a ridicat deodată la o înălțime de un metru, radiind, la fel, o lumină strălucitoare. Adeseori, mai notează „reporterii" acestor fantastice întîmplări, luminiscența este însoțită de o căldură puternică, ceea ce — observă cercetătorii actuali — desparte net levitația sfinților părinți de cea a persoanelor-medium, la acestea din urmă fenomenul fiind însoțit de o răceală profundă. Hipertermia a fost observată deopotrivă la Passita Crogi, François de Paule, Caterina de Ricci, Pietro d'Alcantara, Philippe de Neri. Surorile ce o însoțeau pe Maria-Magdalena de Pazzi erau pur și simplu îngrozite de căldura ce țîșnea din pieptul acesteia. Mariangiola Virgili o consideră pur și simplu „insuportabilă". Aflat în aceeași stare, mai povestesc hagiografii, părintele Pio făcea să explodeze termometrele!

„Cînd mă înalț, am senzația că toată greutatea corpului meu a dispărut, că trupul nu mai are densitate și zboară ca o pană dusă de vînt".

Știința încearcă explicații

Luminiscența și hipertermia sînt rezultatele declanșate de glanda pineală (Watson) sau de hipotalamus (Aimé Michel), acesta din urmă fiind în legătură cu starea de veghe și potenţarea temperaturii. Toţi vor fi însă de acord că fenomenul se supune unor legi naturale despre care, deocamdată, ştiinţa nu are nici o cunoştinţa. Persoanele dotate cu asemenea facultăţi aparţin fără excepţie lumii ecleziastice, celor care, prin dragoste de Dumnezeu şi stări extatice, sînt capabili de a controla, inconştienţi, aceste obscure legi ale naturii. Interesant de reţinut că cei în cauză nu pot da decît explicaţii metaforice. De pildă, Magdalena de Pazzi sau Giuseppe Copertino îşi compară starea de levitaţie cu „un praf de puşcă aprins într-o archebusă." Dar ei mai simt că toată forţa naturală vine din dragoste pentru Dumnezeu.

S-au făcut diverse speculaţii, emiţîndu-se şi ipoteza unei explozii nucleare interioare (de aici luminiscenţa şi hipertermia!). În condiţii de excepţie, organismul nostru s-ar comporta deci ca un reactor, unde stările emoţionale profunde ar produce fisiunea atomilor. După alţii, energia soseşte din imensul rezervor cosmic la chemarea celor ce-şi consumă clipele vieţii în contemplaţie, insensibili la fleacurile lumeşti, departe de tot ce se cheamă egoism, lăcomie de bani şi glorie.

Cîndva, cu mii de ani în urmă, omul a stăpînit, se pare, aceste taine. Cunoştinţele strămoşilor noştri foarte îndepărtaţi s-au pierdut şi mai stăruie vag în practicile fachirismului. Mulţi din cei ce-şi aruncă privirile azi spre acele vremuri imemoriale ajung tot mai ades la concluzia că Pămîntul a cunoscut înainte de deluviu o mare civilizaţie umanistă (cu un centru iradiant chiar în ţara noastră!), caracterizată prin contemplaţie adîncă, prin legături intime cu izvoarele înţelepciunii cosmice, prin extrema dezvoltare a unor practici, denumite astăzi paraştiinţifice (telepatie, teledetecţie, parapsihologie), un alt mod de a ne duce viaţa pe acest pămînt, care, poate, a permis celor de atunci să afle mai sigur locul omului în univers, să trăiască în pace, să stăpînească o terapie pe cu totul alte principii.

LIVIU TIMBUS ■

Lovitură de teatru în lumea fizicienilor

Doi cercetători britanici, Martin Fleischmann şi Stanley Pons, pretind că au izbutit să obţină o reacţie de fusiune nucleară prin electroliză şi la temperatura mediului ambiant. Vestea a produs senzaţie şi umilinţă în lumea fizicienilor, care de treizeci de ani, slujindu-se de instalaţii complicate, încearcă fără succes să reproducă energia stelelor. Întreaga reacţie, anunţă profesorii englezi, s-a produs într-o simplă eprubetă. Recipientul adăposteşte o bară de paladiu (catodul), în jurul căreia a fost înfăşurată o sîrmă de platină (anodul). Acest dispozitiv a fost introdus în apă grea. Tehnica consistă în a face să circule un curent electric între cei doi electrozi pentru a provoca fusiunea atomilor de deuteriu.

Martin Fleischmann

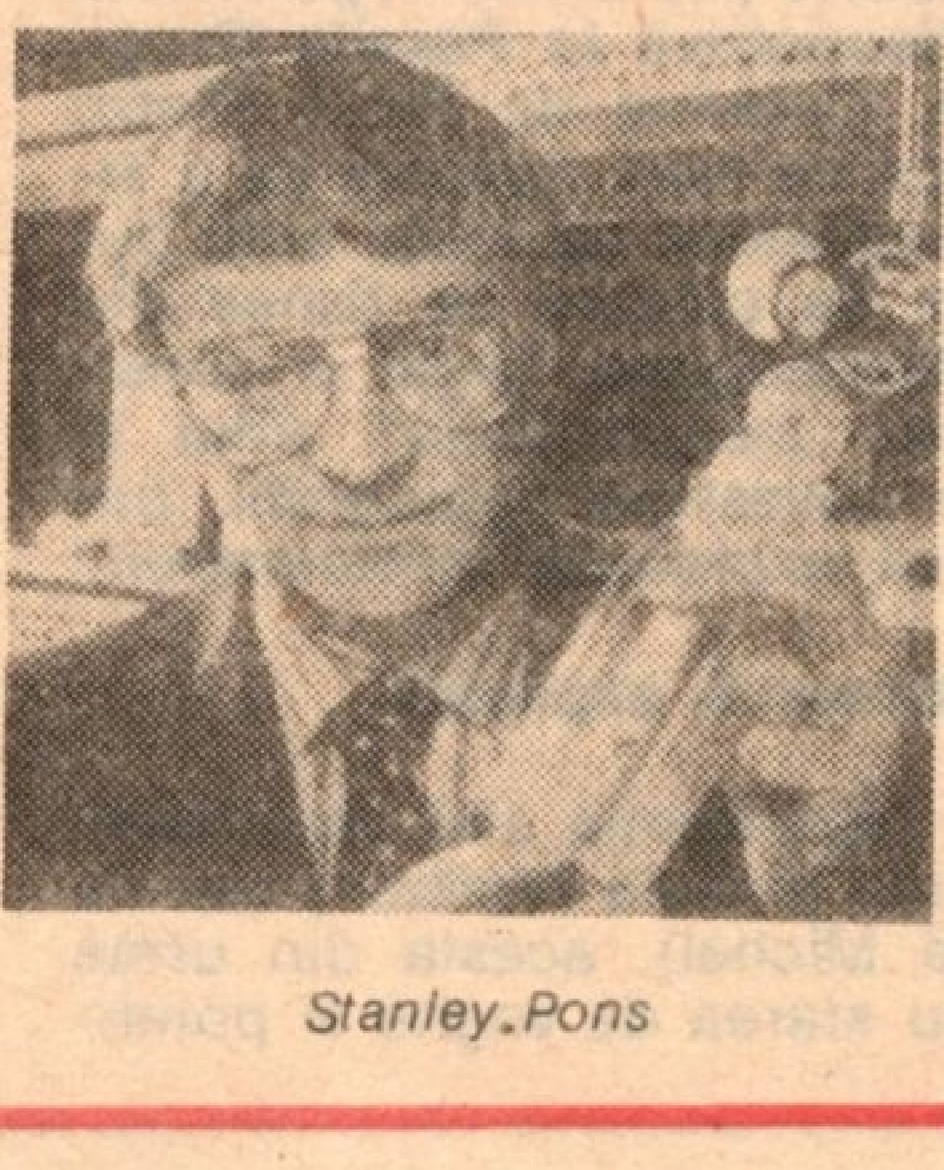

Stanley.Pons

Experimentul a fost preluat imediat de mai multe din marile laboratoare ale lumii. Au fost comunicate deja unele rezultate, dar mai multe echipe de specialişti n-au iz-

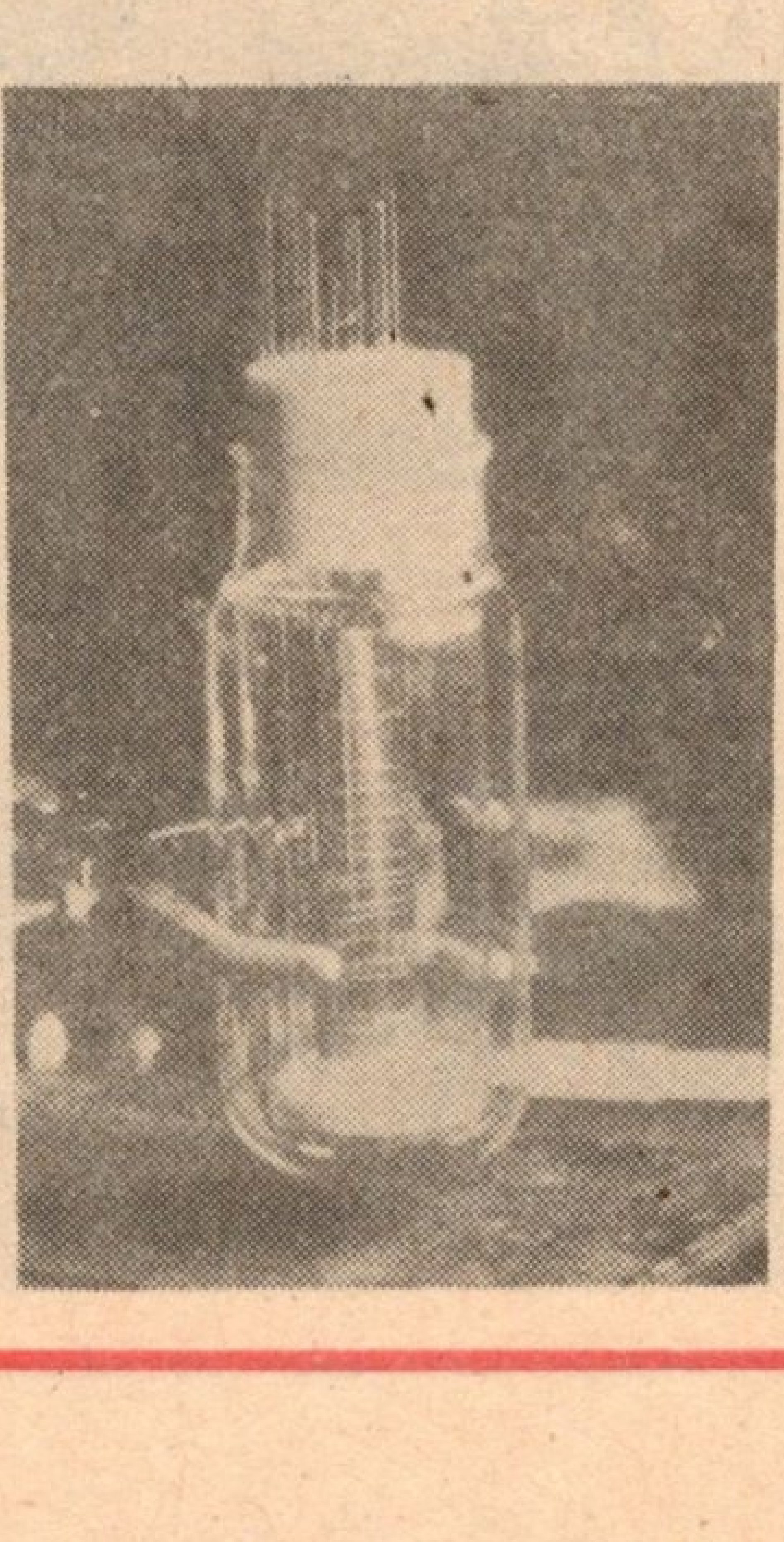

butit să obțină nimic concludent. Este greu de spus la ora actuală dacă descoperirea scientiștilor britanici va înfăptui o adevărată cotitură în fizica modernă, sau este vorba doar despre o falsă speranță.

Breviar științific

Antibiotic care inhibă enzimele. A fost descoperit recent de o echipă de cercetători suedezi și germani. Este vorba de o moleculă capabilă de a inhiba activitatea custeinelor, enzime indispensabile bacteriilor pentru a pătrunde în celulele organismului. Ținta privilegiată a noului medicament: streptococii.

Diagnostic revoluționar. Un grup de cercetători anunță o nouă metodă de diagnostic bazată pe o tehnică extrem de sofisticată. Se pleacă de la o picătură de sînge sau de la celule prelevate din organism, iar apoi se citește mesajul sosit din patrimoniul nostru genetic. Se speră ca pe această cale să se poată depista în stadiu precoce apariția cancerului, a unor boli ereditare, a hemofiliei și SIDA.

Sediul cerebral al anxietății. O echipă din Saint-Louis (Missouri) a pus la punct o instalație ce deschide un larg cîmp de cercetare neurobiologilor. Prin tomografie cu pozitroni s-a putut identifica locul probabil al anxietății la nivelul sistemului nervos central. El s-ar afla în zonele temporale, unde s-a observat că sîngele se adună cînd persoana în cauză este stăpînită de anxietate.

Pericolul dansului. Potrivit unei anchete engleze, dansatorii profesioniști sînt supuși în marea lor majoritate unor sechele neplăcute. Doar unul din cinci are șansa de a le evita. Printre traumatismele serioase sînt enumerate cele ale coloanei și gîtului (26%), ale gleznelor (20%), picioarelor și degetului gros, al gambei (16%) și genunchiului (12%)

Moartea în țările în curs de dezvoltare. După date îndeajuns de incomplete, în Africa neagră populația își sfîrșește zilele între 15 și 58 de ani, în proporție de 35% la bărbați și 30% la femei. În Madras (India) tuberculoza este cauza primă a mortalității, dar la persoanele perfect sănătoase sinuciderea cauzează moartea la 50% din bărbați și 100% la femei. La Lagos (Nigeria) accidentele rutiere ucid 26% din persoanele trecute peste vîrsta de 15 ani. În Africa de Sud, conflictele politice provoacă moartea a nu mai puțin de 30% din persoanele adulte. Există însă și date divergente. Astfel, după unele statistici, în Guatemala prima cauză a deceselor ar constitui-o bolile infecțioase, după alta, violențele politice.

Test privind fenomenul de respingere a organelor. Un nou test va permite medicilor să poată anticipa dacă la un pacient pregătit pentru grefă de organe se va ivi fenomenul de respingere naturală a grefei. Testul va permite deopotrivă dozarea cu precizie a ciclosporinei, acest indispensabil medicament imunosupresor. O echipă engleză de la Newcastle-upon-Tyne a arătat că potențarea puterii de recepție celulară a interleukinei 2 față de limfocitele T anunță o reacție de respingere. Pe această cale se poate ajusta cu precizie doza de ciclosporină. Dar cu prudență totuși, deoarece ciclosporina este extrem de toxică.

Mai solidă decît osul. O nouă ceramică, mai solidă decît osul, va fi pusă la dispoziția chirurgilor în toată Japonia. Este primul material biocompatibil mai tare decît osul. El poate fi decupat sau mulat. Nu a fost dat semnal verde pentru intrarea noului material în practica medicală curentă, dar deja două sute de pacienți au fost tratați cu succes în diferite servicii de chirurgie ortopedică ale Universității din Kyoto.

Cum se poate citi într-un sfert de oră un roman de 640 pagini?

Sistemul european al scrisului nu este un sistem al desenului, ci unul fonetic, de aceea, citind, noi mai degrabă auzim decît vedem. Unii citesc mișcînd buzele, dirijînd informația nu pe canalul vizual, ci pe cel auditiv; alții, repetă textul „în limbaj intern" și prin urmare se folosesc și ei de aparatul auditiv. „Fonetizarea" este deci principala vinovată de încetinirea cu care citim nu mai mult de 120—150 de cuvinte pe minut. S-a stabilit că viteza de detecție, prelucrare și transmitere a informației prin canalul auditiv este mult mai mică decît cea pe canalul vizual. Se înțelege că în procesul de citire participă atît ochii cît și urechile, numai că fiecare individ reușește în felul său (personal) să acordeze funcţiile ambelor canale. Există, deci, o „barieră sonoră" pe care cei ce doresc să capete deprinderea de a citi repede trebuie să o depăşească. Cum? Prin voinţă şi răbdare, în cadrul unui antrenament special. Mai întîi, trebuie să înlăturăm un principal „viciu": vocalizarea literelor în vorbirea internă, şi să folosim mijloace ajutătoare. Un cititor versat nu percepe literele şi silabele ci cuvinte sau grupe de cuvinte; şi totuşi nici asta nu este destul. Trebuie să se ajungă la situaţia (şi experienţele au dovedit că este posibil) cînd ochii, odată ce „bariera sonoră" este învinsă, pot „prinde" conţinutul rîndului întreg şi atunci cînd acesta este citit din direcţie inversă, adică de la dreapta la stînga; privirea trebuie fixată asupra unei întregi coloane pentru a cuprinde fraze şi paragrafe, ba chiar pagini întregi.

În veacul nostru, citirea rapidă este o cerinţă vitală pentru: oameni de ştiinţă, ziarişti, ingineri, medici, economişti, politicieni etc. În unele ţări există instituţii specializate, unde se predau cursuri de „citire dinamică", pe care le-au absolvit sute de mii de oameni. Este cunoscută şi apreciată metoda Evelinei Vood, care asigură o citire rapidă, şi, trebuie subliniat, concomitent cu însuşirea conţinutului celor citite. În prezent secţii de citire dinamică (Vood) există în sute de oraşe din SUA; cursul de învăţare constă din 8 şedinţe a cîte o oră şi jumătate (se adaugă obligaţia de a întocmi teme şi lucrări de control acasă) şi durează două luni. În acest interval, viteza de a citi creşte de la 300 la 1500 de cuvinte pe minut, iar textele mai uşoare sînt „înghiţite" cu o viteză de 10 000—12 000 de cuvinte pe minut. O pagină dintr-o carte obişnuită conţine 300—400 de cuvinte şi pentru lectura ei se consumă un minut; după terminarea cursului ea poate fi citită doar în 10 secunde. Dar dacă se citeşte cu o viteză de 6000 de cuvinte pe minut, atunci pentru fiecare pagină se cheltuiesc doar 3 secunde. Imaginaţi-vă că sînteţi în posesia unui pasionant roman poliţist gros de 600 de pagini, şi că aţi reuşit să căpătaţi un ritm de 12 000 cuvinte pe minut. Nu vă va trebui decît un sfert de oră pentru a-l citi! Subiectul, personajele, descrierile, totul va rămîne viu în minte.

Ermöglicht hatte dieses Wunder eine völlig neue Methode - die Behandlung von Kurzsichtigkeit mit einem hochmodernen Laser
mouvement de la pointe e
identique à celui du procéde
gravure du disque, la fideli
l'enregistrement n'en est
mieux servie
Take a long look at this car. Chances
you'll notice its shape even before
you'll notice its shape even before
you'll notice its shape even before
you'll notice its shape even before
like no wagon ever before.
And once you're behind the whe
you'll discover a good deal more to ho
your attention. Like a responsive V-6 en
ALEX '91

S-ar putea crede că toate acestea sînt pură fantezie. Ei bine, vom cita numele unor oameni care, deşi nu au urmat cursuri Vood, şi-au uimit contemporanii prin extraordinara viteză cu care puteau citi: Jean Jacques Rousseau, Napoleon, Balzac, Puşkin, Theodor Roosevelt, John F. Kennedy, Einstein, Freud. Napoleon citea cu o viteză de 2000 de cuvinte pe minut, Balzac, care citea de două ori mai repede, a putut parcurge romanul „Idiotul" al lui Dostoevski în jumătate de oră; Theodor Roosevelt a citit într-o oră trei romane, pe care le-a povestit ulterior amănunţit. Kennedy cunoştea la perfecţie presa curentă pe care o parcurgea cu o viteză de 2000 de cuvinte pe minut.

În fazele timpurii de învăţare a deprinderii citirii dinamice, rapide, mîinile şi ochii lucrează împreună. Mîinile sînt necesare nu numai pentru a ţine cartea şi întoarce paginile, ci şi pentru a ghida ochii în josul paginii, pagină după pagină, cu ritmul şi continuitatea care caracterizează citirea rapidă. Scopul propus: obţinerea unei coordonări ochi—mînă, la diferite viteze. O problemă de bază este depăşirea cititului rînd cu rînd. Avînd viteză şi o anume coordonare, vocalizarea şi cititul cuvînt cu cuvînt, pot fi eliminate. Printr-o nouă abordare a ochilor trebuie să-i învăţăm să prindă o vedere generală, neglijînd cuvintele individuale şi componentele lor; mintea capătă un rol activ anticipînd, interogînd, asamblînd şi recunoscînd chiar blocuri mari de informaţie în timp ce ochii lunecă lin în josul paginii, oprindu-se imperceptibil ici-colo, atît cît este necesar spre a vedea blocuri din ce în ce mai mari de tipăritură. De asemeni, dezvoltarea vederii periferice se face în aşa fel, încît o întreagă pagină să poată fi văzută dintr-o dată fără a mişca ochii.

Dintre mijloacele tehnice de antrenament al memoriei vizuale, cel mai bun se dovedeşte tahitoscopul. Ce este acest aparat? Pe ecranul unui aparat special se prezintă consecutiv cadre cu anumite simboluri: cifre-litere-scheme-desene. Timpul expunerii şi cantitatea de informaţie cuprinsă în cadru se reglează întocmai ca la aparatul de fotografiat: expunerea poate fi de 1/25, 1/50 sau 1/100 secundă. Cum este şi firesc, antrenamentul se face pornind de la simplu la complex. La început se stabileşte o expunere de 1/25 secunde a unei pagini de scurte ştiri, apoi treptat expunerea textului se micşorează, fără a schimba volumul informaţiei. Ulterior, conţinutul foilor se complică ş.a.m.d. Toate acestea se fac ca un prim exerciţiu în vederea antrenamentului memoriei vizuale.

Plînsul face bine organismului

Lacrimile, consideră unii specialiști, duc la eliminarea toxinelor, în special a celor determinate de stress. Sînt medici care afirmă că prin plîns se poate evita apariția unei crize de astm sau de ulcer. Sigur e că după un acces de plîns, ne simțim mai calmi, musculatura feței se destinde, iar situația care a cauzat lacrimile este mai ușor de înfruntat. În anumite împrejurări, lacrimile atrag atenția celor din jur că avem nevoie de ajutor.

Mai lăcrimăm și atunci cînd sîntem emoționați: plîngem cu lacrimi „amare", sau plîngem de bucurie. Cum se explică lăcrimarea în supărare și în bucurie? Originea nervului lacrimal este în partea din creier numită stratul optic, care are legătură cu scoarța creierului, acolo unde stau și centrii inteligenței noastre. Și astfel, în fața unei emoții spontane, se face legătura și încep lacrimile să picure; este un act reflex în care voința noastră nu intră, dar prin repetare și prin autosugestionare putem provoca plînsul la nevoie, așa cum actorii „trăiesc" personajele pe care le interpretează, reușind să plîngă de-a binelea. Secreția lacrimală este automată, spontană; totuși, voința poate să o reglementeze într-o anumită măsură. De aceea întîlnim subiecți care pot plînge cînd vor; la unii actori, în momente culminante ale unei acțiuni dramatice, lacrimile pot curge în adevăr, sub stimulentul voinței, care izbutește să transforme ficțiunea într-o realitate ce excită reflexele lacrimale. Lăcrimarea este un reflex, dar un reflex care în bună parte poate fi stăpînit și învins de voință. Printr-un mecanism de aceeași ordine fiziologică, vedem indivizi ce izbutesc, printr-o simplă încordare de voință, să-și oprească lacrimile, chiar cînd stimulentul dureros este puternic. De aici expresiile: „a-ți usca lacrimile", „a-ți înăbuși plînsul" și altele de același fel și care corespund unui adevăr fiziologic. Lacrimile sînt deci o reacție naturală la durere și ajută, fie chiar într-o mică măsură, să atenueze durerea; în orice caz ele corespund unui fenomen perfect fiziologic.

Lacrimile, produse de glandele lacrimale, sînt vărsate sub pleoape. De aceea, cine vrea să-și ascundă plînsul clipește des, răspîndind surplusul de lacrimi pe toată suprafața ochiului.

În paraliziile feței, mișcarea pleoapelor este oprită și de aceea lacrimile curg întruna. Chiar fără să plîngă, bolnavul are lăcrimare permanentă pe partea paralizată. Există o boală gravă de ochi, care se cheamă xeroftalmie și constă în faptul că în special corneea, prin lipsa de lacrimi, se opacifică, scăzînd parțial sau total vederea. Este cunoscut că lacrimile au un rol foarte important, prin umectarea continuă a corneei, la buna funcționare a ochilor; ele umezesc continuu corneea și îndepărtează particulele de praf, evitînd frecvent reacții inflamatorii. Multe persoane se plîng că au ochii „uscați". Medicii confirmă că unele medicamente somnifere-tranchilizante etc. sînt o cauză a acestui fenomen. Chiar și aerul condiționat poate produce „uscarea" ochilor. Către 60 de ani, glandele lacrimale pot degenera progresiv, diminuînd cantitatea de lacrimi produsă. Sigur că insuficiența lacrimilor (dintr-un motiv sau altul) poate antrena stări patologice oculare. Remedii sînt și pentru cazurile cînd lacrimile curg prea abundent; se obstruează căile lacrimale pentru a diminua cantitatea de lacrimi secretată/emisă, sau se reduc chirurgical parțial glandele lacrimale.

Rolul lacrimilor nu este numai acela de apărător al transparenței corneei ochiului. Scurgîndu-se în nas, lacrimile umezesc căile respiratorii; aerul care pătrunde mereu în nas ar urma să usuce învelișul (mucoasa) acestui organ, cu atît mai mult cu cît tragem (inspirăm) aer rece pe nări, și-l dăm afară cald. Lacrimile vin să frăgezească mucoasele, umectîndu-le.

Alexander Fleming (1881-1955), descoperitorul penicilinei, a demonstrat că în lacrimile ochilor, în mucusul nazal, și mai ales în albușul de ou există o substanță antiseptică, cu capacitatea de a distruge unii microbi cu o iuțeală surprinzătoare. „Lizînd" microbii (distrugîndu-i), el a numit-o „lizozim". Substanța este destul de răspîndită, găsindu-se și în alte secreții organice: salivă, mucoasă bucală, laptele matern, în piele, în sînge (interiorul leucocitelor, fibrina cheagurilor) etc. În albușul de ou se găsește îndeosebi în membrana de sub coajă, fapt ce explică posibilitatea ouălor de a rămîne multe zile sterile, fără a fi infectate de invazia germenilor aflați pe coaja lor. Lizozimul din albușul de ou este de 200 de ori mai concentrat decît cel din lacrimi, distrugînd toți germenii patogeni. Adăugat laptelui de vacă, capătă proprietățile laptelui de femeie și poate fi folosit împotriva infecțiilor intestinale și oculare.

FETUȘI CARE SE SINUCID ÎN UTERUL MAMEI

Medicul Thomas Verny din Toronto (Canada), un psihiatru cu renume, a făcut recent o declarație, ce a produs senzație în cercurile medicale: „Copiii nenăscuți se sinucid în uterul mamei care-i poartă, dacă aceasta nu-i dorește". A susținut afirmația pe baza unor fapte și a unor serioase cercetări, fiind convins că mama-gravidă poate transmite fătului sentimentele şi temerile ei, determinîndu-l să se comporte astfel încît să provoace propria rejecţie, deci avortul spontan.

Dr. Verny, autor al lucrării „Viaţa secretă a copilului nenăscut", relatează pe larg că a ajuns la aceste concluzii după un studiu de ani de zile asupra a 400 de avorturi spontane, cărora nu li s-a descoperit cauza. Într-un procent foarte mare de cazuri, argumentează dr. Verny, mama a avut sentimente foarte amestecate la gîndul responsabilităţii faţă de copil după naştere, sentiment provocat de teamă, nesiguranţă, de eventualitatea de a naşte un copil cu tare, frica de a fi părăsită de soţ, naşterea unui copil „din flori" (tată nelegitim) etc. Presat de asemenea gînduri chinuitoare, organismul femeii în cauză provoacă o secreţie de hormoni. Aceşti hormoni, absorbiţi de fetuşi, le creează acestora o stare de anxietate. Ei simt că mama nu-i doreşte, explică mai departe dr. Verny, iar în această stare fetusul încetineşte producţia anumitor substanţe chimice în uter, substanţe vitale pentru procesul normal de dezvoltare a viitorului copil. În ultima fază, are loc, deseori, avortul spontan.

Cercetările doctorului Verny sînt susţinute de dr. David Chamberlain, psiholog la Centrul de tratament al anxietăţii din San Diego (California), care declară: „Sînt convins că numeroase avorturi spontane sînt cauzate de factori psihici. Fetuşii ajung să se sinucidă! Ei pot fi serios lezaţi şi afectaţi dacă sînt respinşi emoţional de mamă."

După dr. Verny, un fetus visează, învaţă, îşi dezvoltă memoria, are emoţii: „Este pur şi simplu fenomenal faptul de a şti că un fetus este o fiinţă care simte, experimentează, îşi aminteşte, o fiinţă care reacţionează la mediul înconjurător, fiind la rîndul său influenţat de acest mediu". Tot dr. Verny explică mai departe: „Ceea ce m-a surprins în mare măsură în cursul celor 6 ani de cercetări, a fost faptul de a vedea cum este influenţat fetusul şi în ce măsură gîndurile, sentimentele şi reacţiile mamei au importanţă. Experienţele s-au bazat pe date ştiinţifice precise: totuşi am fost însă uimit să descopăr că unele din superstiţiile şi credinţele străvechi, pe care le denumim cu dispreţ „poveşti de femei bătrîne", s-au dovedit a fi cît se poate de adevărate! De exemplu, un fetus o poate auzi pe mama sa cîntînd cît se poate de distinct. Din a 16-a săptămînă a procesului său de dezvoltare, fetusul întoarce capul respingînd o lumină puternică proiectată pe abdomenul mamei sale; după a 24-a săptămînă începe să posede simţul gustului, iar din a 25-a, el saltă dacă se bate într-o tobă! De la a 32-a săptămînă după concepţie, fetusul execută mişcări rapide cu ochii în cursul somnului, ceea ce demonstrează că el visează.

Tot materialul utilizat de dr. Verny pentru lucrarea sa „Viaţa secretă a copilului nenăscut" a fost obţinut în urma unor cercetări şi experienţe de ani de zile cu ajutorul unor aparate electronice ultrasensitive, prin hipnoză, studii psihiatrice asupra reacţiilor femeilor gravide şi ale fetuşilor.

CÎND AFECŢIUNILE OCULARE ANTICIPEAZĂ SIDA

SIDA, sindromul de imunodeficienţă (ale cărui iniţiale provin de la cuvintele ce alcătuiesc în franceză denumirea bolii, în ţările anglofone ea fiind cunoscută sub denumirea de AIDS), este o stare clinică infecţioasă de o severitate deosebită, datorită mortalităţii de peste 50% în decursul a doi ani de la stabilirea diagnosticului. Ea are manifestări variate şi este caracterizată printr-o imunodeficienţă celulară de bază, cu un status imunitar scăzut, în special pentru limfocitele T, care în cele din urmă sînt distruse total, afectarea sistemului imunologic deschizînd calea către alte infecţii relativ inofensive; pacientul devine astfel vulnerabil pentru boli care nu au reprezentat altădată o ameninţare pentru el.

Fapt extrem de interesant, unele tulburări oculare pot indica prezenţa SIDA mult înainte ca primele simptome ale bolii să se manifeste. Dr. Gary Holland a comunicat la un congres de oftalmologie desfăşurat la San Francisco posibilitatea de diagnostic SIDA prin sindrome prodromale oculare, ce se manifestă prin apariţia retinitei, cu pete clare, deschise, pe fundul de ochi. În afară de forme de retinite, mai pot să apară şi alte simptome ce denotă eventualitatea prezenţei SIDA: alterări ale nervului optic şi herpes cornean. Ele pot apărea, desigur, şi în cadrul altor afecţiuni, dar evoluţia lor este mai clară la bolnavii cu SIDA. După Friedaan, frecvenţa atingerilor oculare în boala SIDA este de 50% (41 bolnavi din 71), iar Kestelye şi colaboratorii săi au găsit modificări ale fundului de ochi la 13 din 29 pacienţi suferinzi de SIDA. Ei au descris unele simptome ce par a indica infecţia cu HIV (agentul patogen al bolii): pete vătoase ale retinei, hemoragii izolate sau anocinte ou petele vătoase, pete Roth asociate deseori cu hemoragii, o perivasculită periferică, observîndu-se uneori şi leziuni mari, albicioase, asociate cu hemoragii cu o evoluţie insidioasă, întinse pe zone largi ale retinei.

La un recent congres de oftalmologie de la Wiesbaden, prof. dr. Barbara Schmidt a confirmat apariţia leziunilor oculare cu aspect prodromal drept semnificative pentru depistarea SIDEI; ea a subliniat prezenţa acestor manifestări oculare, înaintea apariţiei celorlalte simptome ale sindromului de deficienţă imunitară.

Printr-o întîmplare, s-a descoperit la clinica oftalmologică Steglits-Berlin existenţa unui raport direct dintre simptomele prodromale descrise şi SIDA. Astfel, un pacient aparent sănătos a prezentat tulburări oculare şi, cum aceste anomalii nu corespundeau unui tablou clinic cunoscut, medicul a avut ideea de a-l testa de SIDA; rezultatul a fost pozitiv. Cercetînd şi alţi bolnavi, oftalmologii au găsit şi alte cazuri asemănătoare. Prof. dr. Schmidt a remarcat apariţia precoce a simptomelor oculare, care, în timp se pot resorbi, dar bolnavul a fost atins aproape întotdeauna ulterior de SIDA.

Deşi nu au fost pînă-n prezent cazuri de infecţii la personalul medical oftalmologic, ceea ce presupune o slabă executare a virusului în lacrimi şi salivă, descoperirea virusului HIV în lacrimi pune totuşi problema truselor de încercare pentru lentile de contact care ar putea vehicula infecţia. De asemenea, se ridică problema posibilităţii transmiterii virusului în cazul transplantului de cornee, al manipulării instrumentelor oftalmologice (tonometru-penso-blefarostatic-ac de corp străin-întorcător de pleoapă etc.). Întrucît alcoolul 70% distruge virusul, se recomandă sterilizarea lor prin ştergerea cu alcool, fără vată, spălarea pe mîini a personalului din serviciile oftalmologice după contactul cu lacrimile bolnavilor şi protejarea mîinilor prin mănuşi dacă există leziuni. Virusul HIV mai poate fi distrus şi de apa oxigenată 3%, hipocloritul de sodiu 1/10 şi de căldură.

aû-del
du Big
Ban

Decepţie în lumea astronomiei

MIOPIA TELESCOPULUI HUBBLE

America, victimă a tehnologiei sale? Pînă nu demult, o asemenea frază ar fi părut un slogan comunist. Iată că, într-un domeniu în care tehnica americană făcuse figură de pionierat — cel al tehnicii spaţiale — uriaşa armată de specialişti pentru studierea spaţiului dau semne de oboseală. Să fie oare oboseala de după ofensiva entuziastă a ultimelor decenii? Să-i fi marcat pe oamenii de ştiinţă unele poticniri şi eşecuri din ultima perioadă? În spiritul unei maladive curiozităţi faţă de aventura spaţială a tehnicii şi tehnologiei americane, prezentăm aici un fragment dintr-un comentariu pe această temă, apărut în presa franceză.

„CEL MAI MARE EVENIMENT ASTRONOMIC DUPĂ GALILEI"

Afacerea n-ar fi fost decît de mică importanţă, dacă Statele Unite nu erau, încă o dată acum, surprinse în aşteptările lor, după ce au trecut patru ani de la explozia în zbor a navetei spaţiale Challenger. Dacă America se regăseşte astăzi întrucîtva descumpănită, este pentru că ea tocmai a şters un nou eveniment care invită la o atentă reflecţie, într-un domeniu pe care-l consideră ca vitrina industriei sale şi a progreselor sale tehnologice: spaţiul cosmic. Abia instalat pe orbită, telescopul spaţial **Hubble** trebuia să fie, după N.A.S.A., „cel mai mare eveniment astronomic după Galilei", şi „recolta" sa de descoperiri trebuia să se compare cu cea a lui „Cristofor Columb ancorînd pe coasta Americii".

„UN BĂTRÎN MIOP, CU O MEMORIE ÎNDOIELNICĂ"

Doi ani mai tîrziu, acesta (telescopul) nu era decît „un bătrîn miop, cu o memorie îndoielnică". Dacă astronomii, de bună credinţă, ar fi gata să tolereze aceste mişcări necontrolate ale instrumentului şi cu pauzele de informaţie, este dificil, totuşi, pentru ei, să remedieze miopia instrumentului. O miopie inadmisibilă pentru un satelit de observaţie astronomică costînd de la 1,5 la 2 miliarde dolari (în franci, cam 8,5 — 11,3 miliarde). Cum este posibil ca toate controalele efectuate la sol să nu fi putut pune în evidenţă că **Hubble** suferea de o deficienţă binecunoscută de către opticieni, numită **aberaţie sferică?** Singură comisia de anchetă, condusă de directorul lui Jet Propulsion Laboratory, d-nul Lew Hallen, va putea să spună de ce şi să stabilească responsabilităţile fiecăruia dintre cei însărcinaţi cu construirea acestui obiectiv. Dar putem înţelege amărăciunea unor anume cercetători şi astronomi care şi-au consacrat mai mulţi ani din viaţa lor punerii la punct a acestui telescop multaşteptat de toţi. Dar ceea ce e şocant nu constă atît în faptul că **Hubble,** din cauza „aberaţiei sferice", dă o imagine imprecisă, vaporoasă obiectelor pe care le observă, în afară de mica zona centrală care primeşte (cum se prevăzuse) aproape **15%** din lumina aşteptată — cît faptul că n-a fost, se pare, îndeajuns controlat, înainte de a fi lansat. Alte telescoape de renume au cunoscut nişte aventuri similare; de exemplu: CFH, pe care francezii şi canadienii l-au construit în Hawai — sau faimosul NTT, instalat de europeni în Chile. Însă aceste două telescoape funcţionează perfect astăzi şi au permis, recent încă, remarcabile observaţii. Defectele lor au fost remarcate la timp şi corectate în consecinţă, ceea ce nu s-a întîmplat şi cu **Hubble.** „Pare incredibil pentru un instrument de o asemenea importanţă, se indignează d-nul Roger Bonnet, de la Agenţia Spaţială Europeană, asociată programului **Hubble,** că a părut îndeajuns să testezi diferitele sale părţi componente separat şi că nu a fost, la final, controlat ansamblul cît trebuia." Pentru a se apăra, anumiţi responsabili ai programului afirmă că ar fi trebuit, pentru aceasta, alocate sume prohibitive.

UN TELESCOP CU CRICURI?

Alţii adaugă că standurile de măsură necesare ar fi existat în laboratoarele Pentagonului, dar că, din raţiuni obscure, ele nu ar fi fost accesibile. În fine, o altă parte a specialiştilor subliniază că economiile al căror obiect a fost N.A.S.A. în ultima vreme sînt la originea tuturor acestor erori. Ne putem cu atît mai mult uimi de aceste întîmplări cu cît societatea Perkin-Elmer, răscumpărată de Hughes în 1989, a fabricat numeroase instrumente optice pentru sateliţii-spion americani, a căror acuitate vizuală nu poate fi mult elogiată. Cert e că această firmă n-a mai construit înainte mari oglinzi, remarcă d-nul Georges Courtes, de la Laboratorul de Astronomie Spaţială a CNRS din Marsilia, dar el recunoaşte — şi împreună cu el alţi astronomi — că, alături de alţi cîţiva buni opticieni, ne-am fi putut imagina mijloace de control simple şi elegante care ar fi permis detectarea erorii. „Trebuie avută în vedere, cere el, consecinţa dispariţiei acestor cercetători formaţi la şcoala perfecţiunii, avînd ca efect apariţia unor oameni manevrînd cu mai multă plăcere abstracţiunea şi hîrtiile." Rămîne, cum o subliniază „clubul" utilizatorilor lui **Hubble,** părerea că defectul telescopului „nu pare a putea fi corectat în orbită". În ciuda prezenţei în spatele primei oglinzi a micilor „cricuri" care, din păcate, nu sînt destul de puternice pentru a o putea deforma în sensul redării curbei dorite. De aici pînă la a lăsa cu neputinţă mîinile în jos, nu e decît un pas. „Amintiţi-vă de Hipparcos, continuă d-nul Bonnet, pe care îl considerăm ca şi pierdut pentru că a fost plasat pe o proastă orbită. Astăzi pot spune că, în ciuda tuturor necazurilor noastre, misiunea îndeplinită de Hipparcos a fost mai bună decît s-a prevăzut. Aceeaşi stare de spirit o are şi d-nul Courtes, care însă îşi refuză un prea mare acces de pesimism şi estimează că, în proporţie de 50%, imaginile culese de **Hubble** sînt „observaţii originale, putînd fi făcute în ultraviolet şi pentru obiecte foarte luminoase, puternic puse în contrast." Este, fără îndoială, un pic de adevăr în toate acestea şi oricine poate să-şi dea seama, traversînd rapoartele comisiei de anchetă asupra exploziei navetei Challenger, ca N.A.S.A., devenind prea greoaie, cu un exces de aparat administrativ, are nevoie de o restructurare." „O eroare cum e cea care afectează **Hubble** nu ar fi intervenit niciodată în vremea în care N.A.S.A. dirija programul Apollo de cucerire a Lunii." Nu este numai o considerabilă problemă financiară, este de asemeni o chestiune de stare de spirit, se adaugă, subliniindu-se că echipa care conduce actualmente reformarea acestui organism plăteşte pentru erorile de gestionare a celei care i-a precedat.

VA PUTEA FI „HUBBLE" CORECTAT PE ORBITĂ?

Handicapul lui **Hubble** pare, într-adevăr, „cu atît mai puţin scuzabil — remarcă d-na Jacqueline Bergeron, de la Institutul de Astrofizică din Paris, cu cît promotorii acestei activităţi, din cauza întîrzierilor cumulate de acest program, au dispus, practic, de opt ani pentru a face verificările necesare". Or, în tot acest timp, numai cele două oglinzi ale telescopului **Hubble,** două piese dintr-o sticlă specială, acoperite de societatea Perkin—Elmer, par a fi fost verificate şi dau întreaga satisfacţie scontată. Ele răspund perfect caietelor de sarcini însoţind livrarea lor. Dar — şi aici e problema — specificaţiile menţionate pentru fabricaţie erau incorecte, ceea ce face, încă o dată, ca oglinzile, odată asamblate, să sufere împreună de dereglări vizuale. Ne putem uimi cu atît mai mult de această întîmplare, cu cît societatea Perkin-Elmer, răscumpărată de Hughes în 1989, a fabricat numeroase instrumente optice pentru sateliţii-spion americani, a căror acuitate vizuală a fost mult apreciată.

OCHELARI PENTRU BUNICUȚA PENTAGONULUI

Tot ce se poate — mai ales că americanii promit să pună în mișcare toate mijloacele informatice posibile, pentru a ameliora calitatea imaginilor.

Dar asta nu este decît — vai! — un mod de a aștepta intervenția pe orbită, în doi ani și jumătate, a astronauților însărcinați cu instalarea pe telescop a noi aparate dotate cu lentile corectoare, permițînd telescopului să-și regasească întreaga acuitate. O reparare care nu se știe dacă va fi (din păcate) posibilă și pentru unul dintre instrumentele cele mai importante ale lui **Hubble:** camera de observare a obiectelor (FOC), pe care europenii au reușit s-o realizeze pînă acum doar într-un singur exemplar.

Adaptare, prezentare și traducere:
MIHAIL GĂLĂȚANU ■

REBUS

Ce se-ntîmplă, doctore?

ORIZONTAL: 1) Prozator român contemporan (și medic psihiatru) din creația căruia amintim romanele „Absenții" și „Orgolii", inspirate din universul medical (Augustin) — „Medic fără...", comedie satirică de Antoni Slonimski. **2)** „... doctor", operă aparținînd compozitorului Pascal Bentoiu (neart.) — Ouă de pește. **3)** „Cabinetul doctorului...", faimos film german din 1919 cu Lil Dagover, Werner Krauss și Conrad Veidt în rolurile principale — Brigitte Bardot. **4)** Prenume feminin — „... bolnave", roman care i-a adus lui Nicolae Breban Premiul Uniunii Scriitorilor pe 1968. **5)** Încheiere medicală! — David Lean — Ochi de lanț. **6)** „Tămăduirea ...", roman aparținînd prozatorului elvețian Charles Ferdinand Ramuz (sg.; nom.) — Localitate în Italia. **7)** Renumit dramaturg spaniol, semnatarul dramei „Medicul onoarei sale" (Pedro Calderón de la; 1600—1681) — În mîna vizitiului (pl.). **8)** Încăpere de trecere — „Medicul de ...", titlu din filmografia actriței sovietice Tamara Makarova — Mercur (simb.). **9)** Asclepios și ai săi — Compozitor englez de muzică simfonică, autorul piesei „Suita surorilor medicale" (Edward; 1857—1934). **10)** „Profesor doctor Omu vindecă de ...", anunță Camil Petrescu în titlul uneia din cunoscutele sale piese — Radu Enescu. **11)** Și așa mai departe... — Recenți (dim.).

VERTICAL: 1) Cunoscută actriță americană de teatru și film, prezentă și în pelicula „Tratament prin șoc" a regizorului Dennis Sanders (Lauren) — „Doctor Jekyll și Mister...", celebru titlu din proza lui R.L. Stevenson, transpus pentru prima dată pe ecran în 1920, cu John Barrymore în dublu rol. **2)** Subtitlul altei ecranizări a aceleiași opere literare, datorată regizorului Victor Fleming și actorilor Ingrid Bergman și Spencer Tracy („Bestia...") — Începutul bolii! — Curse! **3)** A scris cunoscutul roman „Doctorul Pascal" (Emile) — Alt mare prozator francez de la care ne-a rămas romanul „Medicul de țară" (Honoré de). **4)** A avea o afecțiune urîtă la inimă — „Spitalul amorului sau Cîntătorul...", colecție de broșuri editată de Anton Pann în 1850 (nom.) — Eugen Guja. **5)** „Doctorul Taifun", astfel se intitulează un roman al acestui prozator român (Gala; 1879—1961). **6)** Localitate în U.R.S.S. — Orășel în Austria — Silvia Oprescu. **7)** „...de timp", roman în care Simion Pop prezintă cazul limită al unui accidentat aflat pe masa de operație, care-și amestecă, într-un delir regizat, amintiri din diferite epoci ale vieții cu observații asupra cadrului unde se află — Oraș în Japonia. **8)** „...doctorului Diary", film american cu Warner Baxter și Stephen Dunne — Ansamblu coregrafic. **9)** Adrian Enescu — Cărări prin parc. **10)** Renumit actor francez de teatru și film, partenerul Vivianei Romançe și al lui Louis Jouvet în pelicula „Domnișoara doctor" (Pierre; 1896—1963). **11)** „Boala...", piesă din dramaturgia lui Karel Čapek (pl.) — „Doctorul...", proză aparținînd lui Cezar Petrescu.

Dicționar: ENN, AIAN, LAA, RETU.

OVIDIU ȘPERLEA ■

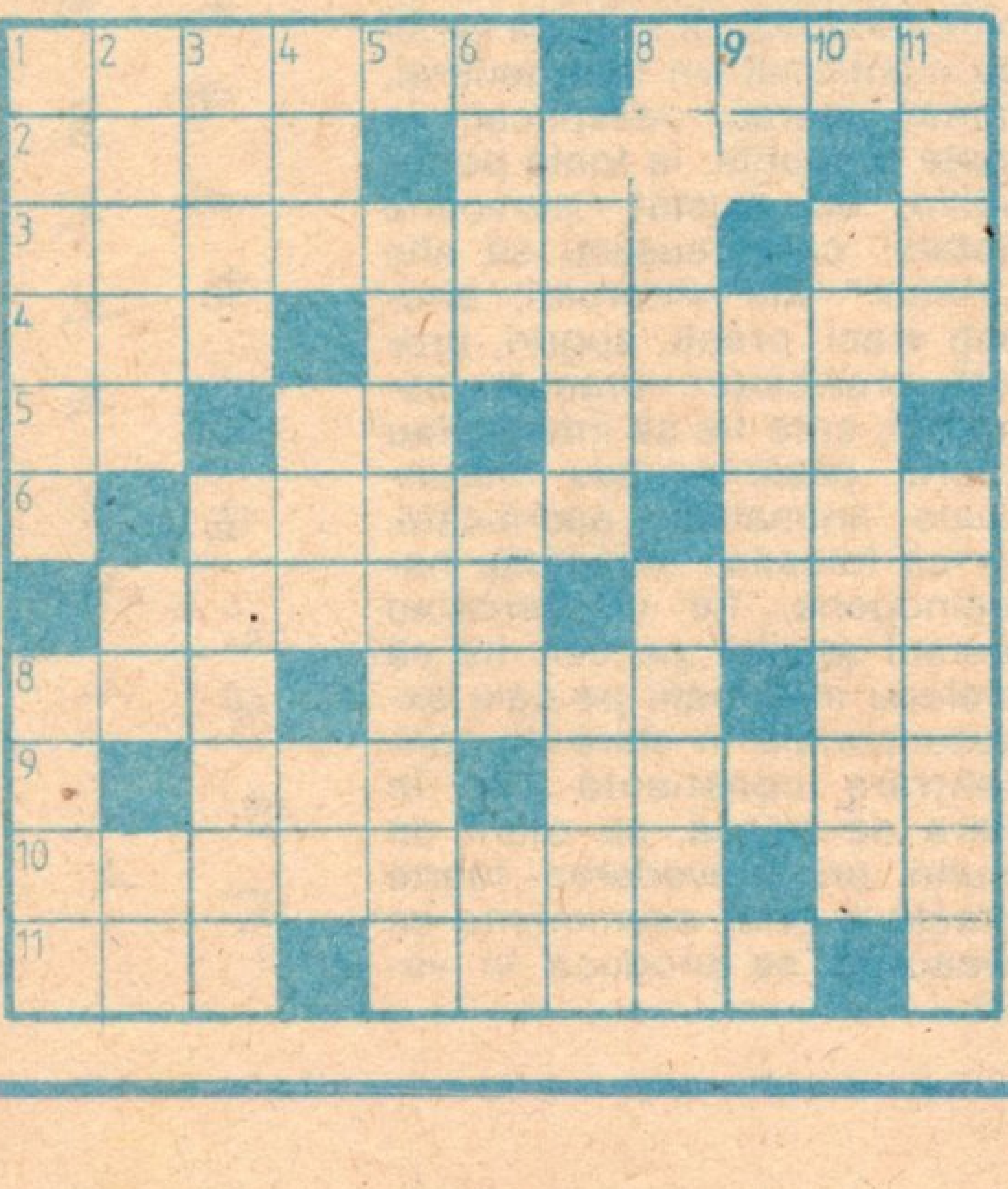

DIALOG PESTE MILENII

„Uneori mă așez la masă și mîna începe să aștearnă pe hîrtie texte, folosind caractere pe care nu le cunosc și nu le-am studiat niciodată. Specialiștii mi-au spus că textele mele aparțin unor vechi scrieri ale antichității orientale. Scriu cu mîna nevăzută a cuiva din afara existenței mele".

UN CAZ FANTASTIC:

frezorul Cătălin Radu din Iași

Din cele mai vechi timpuri ale omenirii, s-au conturat în mod distinct două preocupări mult diferite de activitățile zilnice, preocupări ce au captivat însă mereu ființele umane: cunoașterea cît mai amănunțită a întîmplărilor din trecut și aflarea pe orice cale a viitorului. Dar dacă pentru faptele și evenimentele anterioare a existat întotdeauna un suport — mai mult sau mai puțin obiectiv —, acela al transmiterii pe cale orală și apoi scrisă a diferitelor relatări (devenite ulterior povestiri, legende, mituri), pentru descifrarea viitorului s-ar părea că totul era imaginar.

Și totuși, anumite tradiții bine păstrate cît și texte vechi au menționat un fapt general, rămas mereu neexplicat: în toate timpurile, la toate populațiile, au existat „persoane dotate" care reușeau să afle „frînturi" ale viitorului; anumiți vraci, preoți, auguri, profeți, prezicători, oracole, astrologi, care fie că interpretau zborul păsărilor sau măruntaiele animalelor sacrificate, fie că foloseau substanțe halucinogene, fie că cercetau mersul aștrilor pe cer, fie că preluau informații pe cale extrasenzorială în stare de concentrare conștientă sau în stare de transă, au oferit de multe ori prevederea foarte exactă a unor evenimente ce aveau să se producă în viitor...

Dar dacă este adevărat că „cineva", indiferent cine, poate afla frînturi din timpul ce va veni, problema în sine nu mai este doar pur și simplu captivantă! Ea devine subit o problemă fundamentală a existenței noastre, care înainte de orice, exprimă foarte lapidar un fapt ce trebuie înțeles în cel mai realist mod: cu tot avansul cunoașterii civilizației contemporane, știm încă extraordinar de puțin despre noi oamenii, despre existența noastră terestră... O astfel de concluzie exprimată în antichitate, astăzi o acceptăm desigur cu o superioară înțelegere; unul dintre promotorii teoriei atomice — filozoful grec Democrit din Abdera — se exprima în sec. IV înaintea erei noastre într-un mod foarte sugestiv: „Eu știu numai un lucru: că nu știu nimic!" S-ar părea însă că orgoliul omului modern nu ar putea accepta

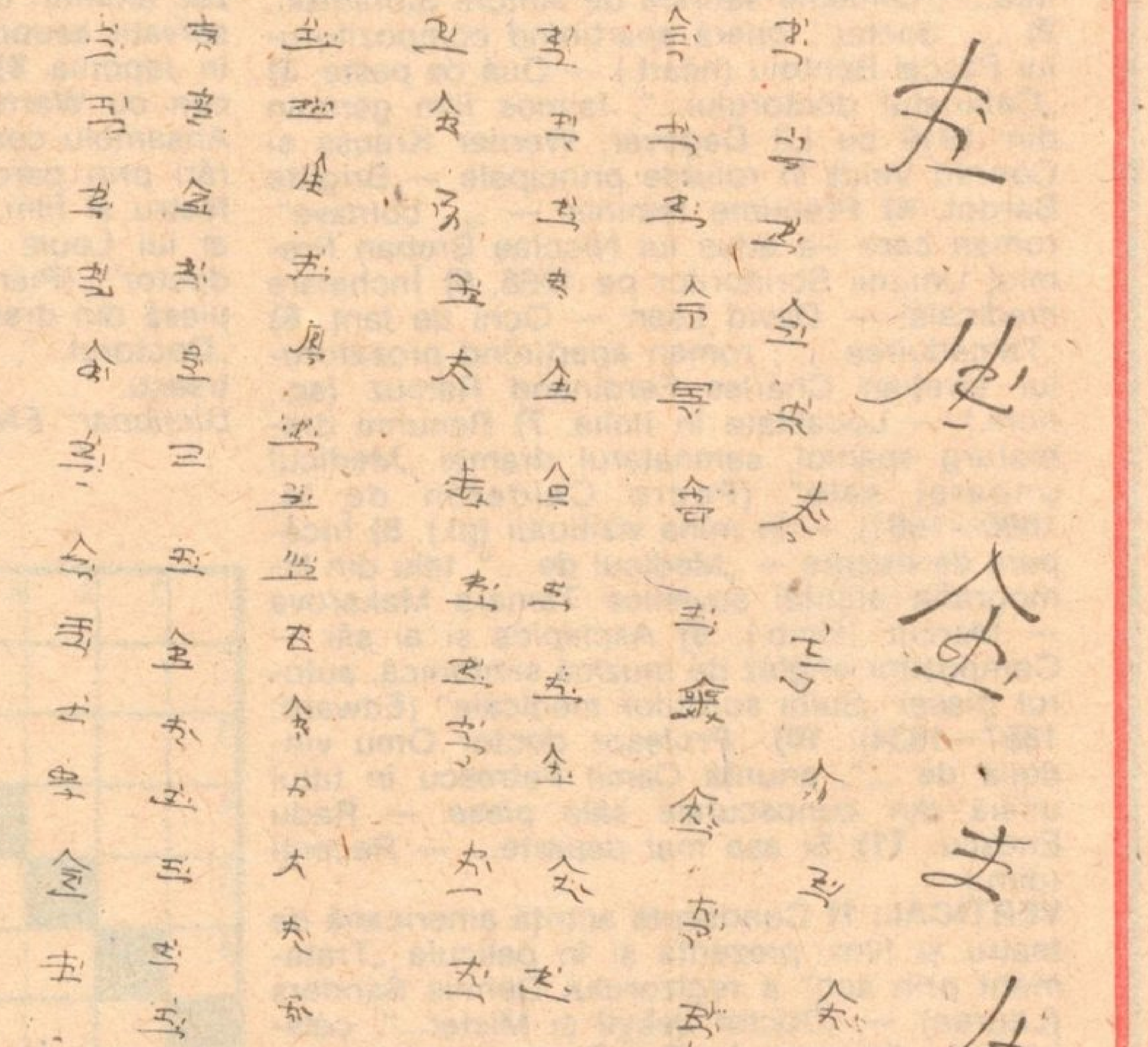

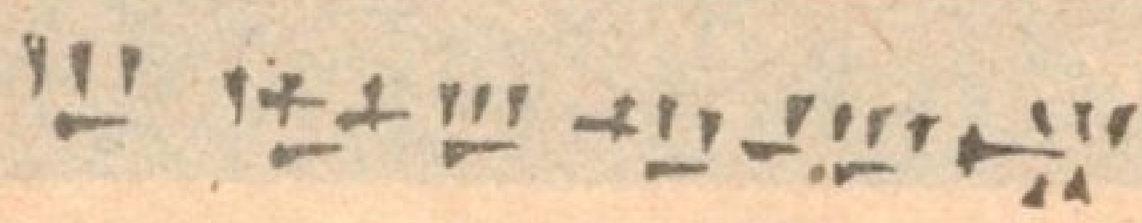

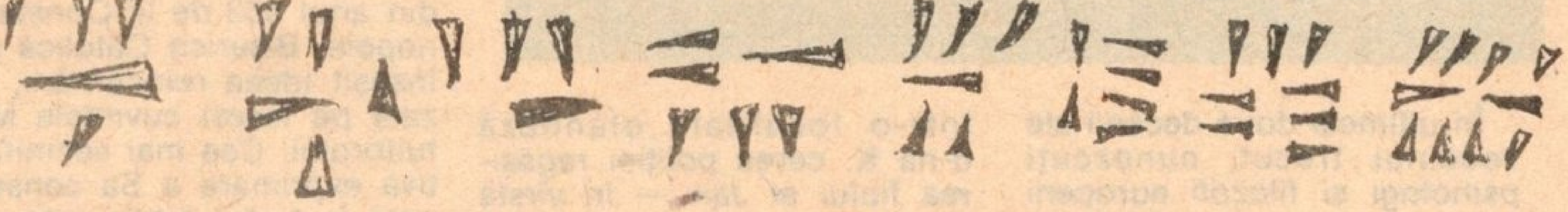

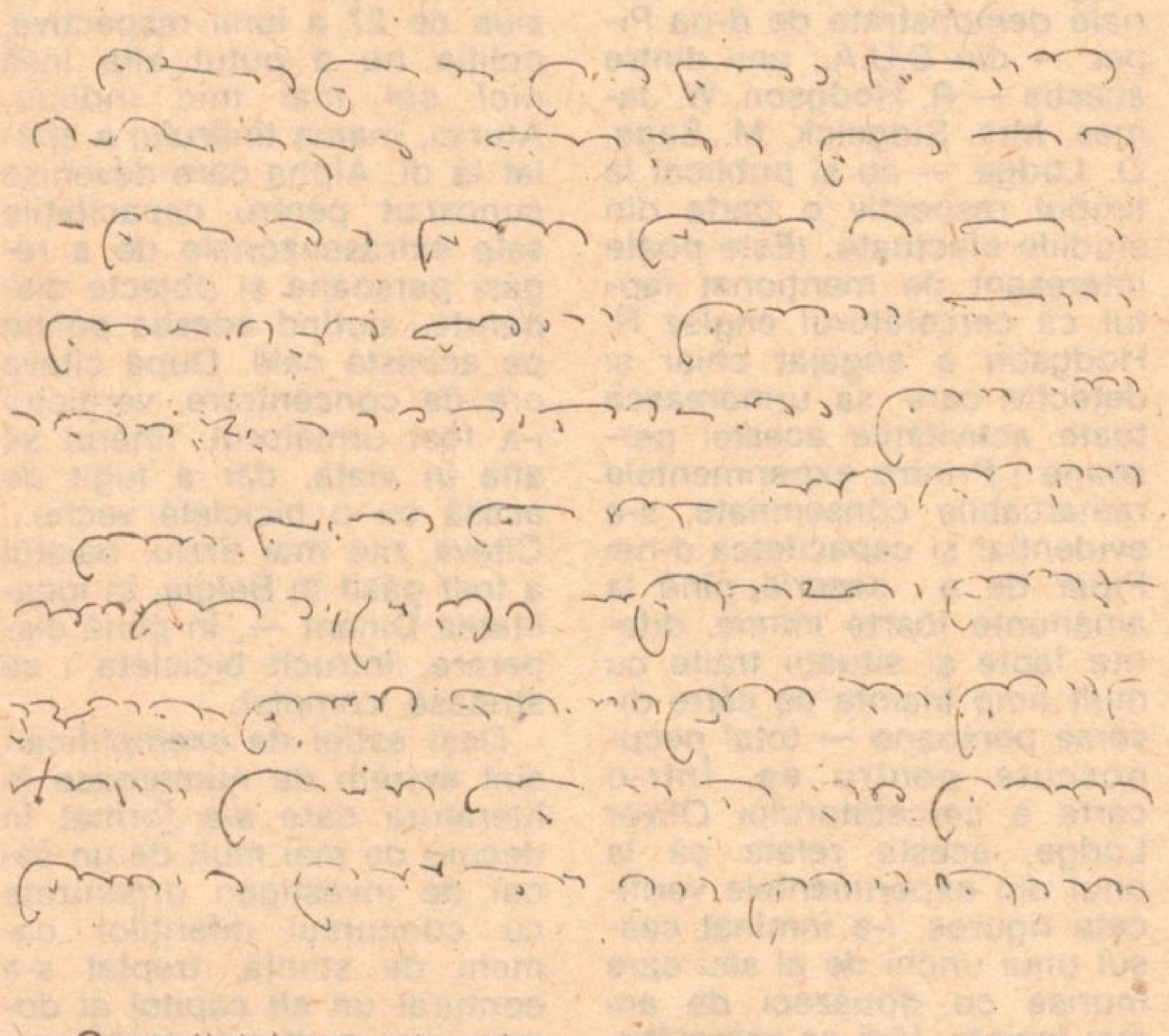

Iată în aceste pagini cele trei texte scrise de Cătălin Radu în faţa colaboratorului nostru, Florin Gheorghiţă. Unul aparţine grafiei coreene, altul celei chineze, amîndouă utilizate în antichitate. Cel de al treilea text, asemănător cu scrierea ebraică şi arabă, indică, se pare, o origine feniciană. Specialiştii mai urmează să-şi spună cuvîntul.

China, Coreea şi Fenicia sînt ţări în care Cătălin Radu a poposit în vieţile sale anterioare? Asistăm la unul din rarele cazuri cînd trecutul revine, prin canale tainice, în memoria noastră? Teozofia mistică a reincarnării susţine că asemenea fenomene au mai avut loc în lume.

o astfel de concluzie pentru generaţiile actuale; şi totuşi, minţi care au pătruns adevărate profunzimi ale cunoaşterii moderne şi care au înţeles să se exprime sincer şi cu modestie, au recunoscut după mai bine de două mii de ani, o aceeaşi situaţie. Iată de exemplu ce scria în anul 1895 filozoful american William James colegilor săi de la Harvard: „Ştiinţa noastră este doar o picătură, iar necunoaşterea noastră, un ocean!" Dar şi mai sugestiv este textul scris în vremea noastră de un laureat Nobel, cunoscutului fizician francez Alfred Kastler:

„Cunoştinţele noastre despre materie, oricît de vaste ar fi, sînt doar ca nişte insule care răsar dintr-un ocean necunoscut."

În acest cadru actual al unui realism sincer, trebuie să recunoaştem că astfel de probleme fundamentale, precum cele privind citirea detaliată a trecutului şi a viitorului, încă nu le putem aborda decît la nivelul exemplificărilor, metoda ştiinţifică preocupîndu-se deocamdată îndeosebi de verificarea veridicităţii lor; în schimb, o acumulare cazuistică obiectivă permite analizarea unor ipoteze realiste. Drept urmare, la nivelul cunoaşterii acestui sfîrşit de secol XX, beneficiind de revelaţia divină numai la nivelul tradiţiilor şi al textelor vechi, nemaiştiind să interpretăm zborul păsărilor sau intestinele animalelor, neputînd accepta informaţiile obţinute prin drogări, ne aflăm în situaţia de a apela în special la informaţia obţinută pe cale extrasenzorială. O putem oare accepta? Bogata literatură ce s-a acumulat în acest domeniu, susţinută tot mai mult de intensificarea metodelor de verificare scientizată (prin specialişti din diferite domenii şi aparatură tot mai perfecţionată) ne recomandă nu numai să o acceptăm, dar ne indică şi un anume aspect foarte actual: deocamdată este singura posibilitate de a pătrunde în mod foarte amănunţit dincolo de limita oferită de cunoaşterea ştiinţifică, în problemele fundamentale ale existenţei umane.

Pentru a încerca deci să aflăm ceva în plus în atrăgătorul dar încă-neînţelesul domeniu al „citirii trecutului şi al viitorului", vă propun să apelăm la această cale, prin exemplificări selectate ca fiind cît mai bine verificate sub aspectul obiectivităţii lor.

DIALOG PESTE MILENII

În ultimele două decenii ale veacului trecut, cunoscuţi psihologi şi filozofi europeni şi americani au cercetat îndelung capacităţile extrasenzoriale demonstrate de d-na Piper — din S.U.A.; unii dintre aceştia — R. Hodgson, W. James, Mrs. Sidgeick, M. Sage, O. Lodge — au şi publicat la timpul respectiv o parte din studiile efectuate. (Este poate interesant de menţionat faptul că cercetătorul englez R. Hodgson a angajat chiar şi detectivi care să urmărească toate activităţile acestei persoane.) Printre experimentele remarcabile consemnate, s-a evidenţiat şi capacitatea d-nei Piper de a descrie, pînă la amănunte foarte intime, diferite fapte şi situaţii trăite cu mult timp înainte de către diverse persoane — total necunoscute pentru ea. Într-o carte a cercetătorului Oliver Lodge, acesta relata că la unul din experimentele verificate riguros, i-a înmînat ceasul unui unchi de al său care murise cu douăzeci de ani mai înainte, fără ca cercetătorul să-l fi văzut vreodată în viaţă. Concentrîndu-se asupra obiectului pe care îl ţinea în mîini, d-na Piper a început prin a-i spune numele fostului posesor şi apoi al unui frate al acestuia, la care decedatul a ţinut cel mai mult. În continuare a derulat diferite episoade din viaţa unchiului, inclusiv din copilăria acestuia, fapte pe care cercetătorul nu avea cum să le ştie: traversarea înot a unui rîu mare, omorîrea unei pisici, obţinerea unei piei de şarpe şi altele. Chestionînd pe cei mai bătrîni din familia sa, O. Lodge a constatat treptat că detaliile respective au fost întru totul exacte... Din ce „fond de memorie", pe ce cale reuşise oare clarvăzătoarea americană să afle astfel de informaţii, atît de detaliate, care s-au petrecut cu zeci de ani mai înainte?

În ziua de 25 ianuarie 1953, într-o localitate olandeză d-na K. cerea poliţiei regăsirea fiului ei Jan — în vîrstă de 13 ani — care dispăruse în condiţii necunoscute. Pînă în ziua de 27 a lunii respective, poliţia nu a putut afla însă nici cel mai mic indiciu. Atunci, mama tînărului a apelat la dl. Alpha care devenise cunoscut pentru capacităţile sale extrasenzoriale de a regăsi persoane şi obiecte dispărute, ajutînd adesea poliţia pe această cale. După cîteva ore de concentrare, verdictul i-a fost următorul: tînărul se afla în viaţă, dar a fugit de acasă cu o bicicletă veche... Cîteva zile mai tîrziu, băiatul a fost găsit în Belgia, în localitatea Dinant —, în plină disperare, întrucît bicicleta i se stricase complet.

Deşi astfel de exemplificări sînt extrem de numeroase în literatura care s-a format în decurs de mai mult de un secol de investigări organizate cu concursul diferiţilor oameni de ştiinţă, treptat s-a conturat un alt capitol al domeniului, mult mai controversat: penetrarea într-un trecut neştiut, prin regăsirea în memoria proprie a unor amintiri foarte detaliate, pe care persoanele respective se pare că le-ar fi trăit într-o... viaţă anterioară...

Tema reîncarnării fiinţelor este o problemă filozofică ce îşi trage rădăcinile din timpuri străvechi, încă din antichitate fiind dezvoltată în cadrul filozofiilor vechilor popoare din Orientul îndepărtat şi cel apropiat, extinzîndu-se ca atare şi la populaţiile mediteraneene. Creştinismul nu a îmbrăţişat-o, fiind supusă multor respingeri ecleziastice, motivate prin argumentul că Mîntuitorul Iisus nu ar fi menţionat-o în învăţătura Sa cuprinsă în Evangheliile Noului Testament. Se pare însă că din neînţelegerea unor profunzimi ale exprimărilor Sale, ideea respectivă s-a pierdut pe parcurs; astfel, la un simpozion internaţional desfăşurat în decembrie 1975 în oraşul francez Reims, s-a reamintit faptul că la Conciliul din anul 553 de la Constantinopole, Biserica Catolică şi-a însuşit ideea reîncarnării, bazată pe înseşi cuvintele Mîntuitorului. Cea mai semnificativă exprimare a Sa consemnată în textul biblic este răspunsul dat conducătorului iudeu Nicodim, care era desigur un învăţat al vremii (Ioan, 3.3):

„Adevărul adevărat îţi spun: de nu se va naşte cineva din nou, nu va putea să vadă împărăţia lui Dumnezeu."

Această gîndire se regăseşte de altfel şi în alte locuri în Noul Testament; în evanghelia lui Mateiu — capitolul 19, verset 28 — se scrie:

„Iar Iisus le-a zis: Adevărul vă grăiesc, că la naşterea a doua a făpturii..."

În capitolul 17 al aceleiaşi evanghelii — versetele 11 şi 12 —, textul este din nou foarte sugestiv:

„Iisus răspunzînd, le-a zis: Ilie are să vină întîiul şi are să pregătească toate. Vă spun însă, că iată Ilie a venit, dar nu l-au cunoscut şi au făcut cu el ce au voit."

Se pare că în acea vreme, la iudei credinţa în reîntrupare era cu totul normală, căci iată cum a fost redată în capitolul 16 al evangheliei lui Mateiu, versetele 13 şi 14, în cadrul dialogului dintre Mîntuitor şi ucenicii săi: la întrebarea lui Iisus „Cine zic oamenii că sînt Eu, Fiul Omului?", apostolii i-au răspuns: „Unii, Ioan Botezătorul, alţii

Ilie, iar alții Ieremia sau unul din proroci."

Dar dincolo de dezvoltarea mai amplă a acestei teme în filozofia vedică indiană și respectiv în budism, să revenim la exemplificările cazuistice oarecum recente și care nici ele nu pot fi trecute cu vederea, datorită verificărilor calificate moderne.

La congrese internaționale desfășurate în anul 1975 la Edinburg și apoi la Monaco, un medic legist turc a prezentat următorul eveniment. Un copil aflat pe stradă a început să strige: „el este acela care m-a omorît!" Omul în cauză fiind arestat, a mărturisit că a omorît într-adevăr pe cineva, cu mulți ani în urmă, exact în condițiile descrise de copil. Dar ca aspect suplimentar la fel de tulburător, copilul avea din naștere niște cicatrici, care îi corespundeau pe corp exact cu pozițiile loviturilor de pumnal date de asasin — astfel cum acestea au fost consemnate în vechiul dosar al omorului, din arhiva organului de justiție.

Profesorul universitar J. Dierkens reluînd acest caz la Simpozionul de la Reims (dec. 1975), exprima și următoarea concluzie: „Ipoteza reîncarnării trebuie luată în considerare cu calm și seninătate. Toată lumea vorbește de ea; numai occidentul continuă să o ignoreze."

Fizicianul francez J.L. Siémons, care a publicat nu de mult timp o carte de analiză realistă a acestei probleme (Ed. Albin Michel), cita printre alte cazuri și pe cel al micuței Dolon Champs. Această fetiță, la vîrsta de trei ani, a început să spună că „eu nu sînt fată, căci înainte am fost băiat!" La întrebările care au început să i se pună, micuța dădea răspunsuri foarte detaliate privind o casă din localitatea Burdwan, situată la cca 100 km de locul unde se afla acum. După cum spunea Dolon, băiatul „anterior" ar fi murit de o boală la cap. Sesizați de amănuntele date de fetiță, părinții au trecut la verificarea spuselor ei și, spre stupefacția tuturor, numeroasele detalii privind pe băiatul respectiv, descrierea casei, a mobilierului, aspectul părinților anteriori, au corespuns în modul cel mai exact...

Dacă descrierea celor treizeci de vieți anterioare ale binecunoscutului filozof și scriitor indian Jiddu Krishnamurti (publicate de Gaston Revel) poate fi considerată de mulți cititori ca o operă literară, cazul mai recent al hindusului Satyanarayana — din localitatea Puttaparthi, satul Andhra Pradesh — este la fel de sugestiv ca și cel al micuței Dolon.

Pe cînd avea 14 ani, în ziua de 8 martie 1940 a fost mușcat de un scorpion, fapt care i-ar fi cauzat o stare letargică profundă. Revenit de la spital, tînărul a început să-și renege însă părinții, afirmînd că numele său ar fi de fapt Sai Baba. Față de amănuntele ciudate pe care a început să le spună, s-a aflat că un mare înțelept cu numele Sai Baba a trăit pînă la începutul secolului nostru, la geamia din Shirdi — situată la cca două mii de kilometri față de satul în care se afla acum. Vestea acestui caz răspîndindu-se, tînărul a fost chemat la castelul din Chinchali, unde Sai Baba a fost cunoscut și apreciat. Ajuns acolo, spre uimirea tuturor, tînărul a remarcat imediat o serie de modificări constructive — făcute de fapt în ultimii ani —, tăierea unui copac mare sub care ședea predicînd Sai Baba, dispariția unui izvor, cît și multe alte amănunte. De unde putea să știe toate aceste detalii un tînăr de 14 ani, care nu plecase niciodată din satul său?

Dar pentru a mări parcă și mai mult stranietatea aparentă a cazurilor tot mai numeroase de acest fel, la documentarul respectiv se adaugă și înmulțirea cazurilor în care diferite persoane încep subit să vorbească și să scrie diverse texte în limbi pe care nu le-au învățat niciodată; dar chiar mai mult, s-a constatat că vorbele spuse sau scrierile sînt specifice unor veacuri, sau chiar milenii anterioare! Astfel, de exemplu, un cunoscut cercetător american al fenomenelor extrasenzoriale — profesorul Stevenson — cita cazul unei tinere americane, care a început să vorbească în limba suedeză, însă în limbajul folosit în sec. XVII!

Dar poate că cel mai recent caz este cel al tînărului frezor Cătălin Radu, care lucrează la o întreprindere din Iași. De peste patru ani a început să simtă nevoia de a scrie litere și apoi texte chinezești, precum și scrieri ale altor populații asiatice, mergînd pînă la cuvinte cu caractere cuneiforme! Rugîndu-l să-mi arate modul său de manifestare în acest sens, m-a uimit și pe mine prin rapiditatea cu care a scris cîteva coli cu caractere chinezești, cît și cu alte patru tipuri de scrieri orientale (aș fi recunoscător cititorilor care mi-ar transmite ce conțin porțiunile din reproducerile de la paginile 92—93).

Separat de suita de cazuri similare publicate de savantul francez Charles Richet (laureat Nobel), este interesant de reamintit un caz asemănător din Italia. Un modest portar din Milano scria poezii în limbi străine, cît și texte cu caractere necunoscute. O astfel de pagină prezentată profesorului Corresio — un renumit paleograf —, l-a stupefiat pe acesta. Textul ce-l avea în față era scris cu caractere runice și era identic cu cel cioplit pe o piatră dintr-un muzeu; numai că el nu putuse să interpreteze textul din muzeu, întrucît piatra a fost găsită spartă și nu era întreagă. Or, textul adus era complet, permițîndu-i descifrarea inscripției cu care se chinuise inutil atîția ani!

Pentru „citirea în trecut" a diferitelor evenimente mari și mici, cu detalierile cele mai intime, am putea imagina diverse moduri de înregistrare pe medii materiale mai „subtile", sau vehicularea unor unde neamortizate. Dar penetrînd în acest domeniu atît de specific existenței noastre și totuși atît de necunoscut, problematica fundamentală a „citirii în viitor" ni se pare mult mai dificilă, mult mai greu de explicat ipotetic...

În anul 1926, la Institutul de metapsihică din Paris, dr. E. Osty și dr. Geley au organizat un experiment inedit. Cu două ore înaintea unei conferințe aceștia au solicitat două persoane să fie martori și să aleagă un scaun oarecare din sală. Apoi, i-au cerut lui Pascal Forthuny — un subiect foarte dotat —, să dicteze celor doi martori caracteristicile persoanei care se

DIALOG PESTE MILENII

va așeza pe scaunul ales la întîmplare. După ce sala s-a umplut prin ocuparea celor două sute de locuri, s-a citit în fața doamnei care ocupase scaunul respectiv cele scrise anterior de Forthuny. Persoana respectivă a recunoscut — cu deosebită surprindere —, ca fiind adevărate toate datele prezentate; în plus, a precizat că în ziua respectivă s-a decis abia în ultimul moment să vină la conferință, și că dorea de fapt să se așeze pe alt scaun, dar l-a acceptat pe acesta, din cauza înghesuielii... Deci, totul a fost întîmplător... Și totuși, Forthuny a aflat dinainte cine va veni să se așeze pe acel scaun ales la fel de întîmplător... Cum se poate oare „citi în viitor"? Dar experiența a fost repetată și pentru o altă sală și a fost la fel de reușită...

La 7 ianuarie 1957, profesorul W. Tenhaeff de la Universitatea de Stat din Utrecht (Olanda) a organizat împreună cu alte cadre universitare un experiment similar, însă în condiții mult mai pretențioase. Un alt subiect extrem de dotat — Gérard Croiset — a dat în plic închis în fața comisiei datele caracteristice ale persoanei care în ziua de 1 februarie avea să se așeze pe scaunul nr. 9 al unei săli din orașul Haga, aleasă la întîmplare. Cele douăsprezece elemente specifice — începînd de la sexul și aspectul fizic și pînă la preferințele muzicale ale persoanei, o mică rănire a ei la mînă și chiar un cadou primit de tatăl ei —, toate acestea au fost constatate în seara respectivă ca fiind extraordinar de bine redate de către „clarvăzător"! „Cum" și „de unde" a putut afla și G. Croiset ce se va întîmpla peste mai bine de trei săptămîni într-un loc „oarecare", specificînd atîtea detalii intime? Există oare undeva „programe" gata făcute, care trebuie doar să fie văzute sau citite?

Faima pe care și-a cîștigat-o de-a lungul anilor dl. Croiset, a determinat televiziunea japoneză să-l invite pentru a demonstra și în acea parte a lumii posibilitățile uluitoare ale precogniției. La un moment dat, i s-au arătat șapte fotografii ale unor persoane dispărute; printre acestea, se afla chipul unei fetițe despre care se credea că a fost răpită de gangsteri. Privindu-i fotografia, deși nu cunoștea Japonia, G. Croiset a descris un anume peisaj avînd un mare lac și grupuri de arbori, cu un munte în apropiere. Apoi, a indicat că a doua zi, la o anumită oră, se va lămuri misterul dispariției fetiței. Drept urmare, încă din cursul nopții poliția a încercuit locul respectiv, care pentru localnici a fost ușor de identificat; a doua zi, televiziunea a trimis chiar și reporterii săi. Deși polițiștii au devenit treptat tot mai sceptici, la ora indicată de clarvăzător, cei din teren cît și telespectatorii au fost uimiți văzînd trupul fetiței — dar nu adus de gangsteri cum credea poliția, ci ridicîndu-se din adîncul apei lacului către suprafață...

Un alt nume care a devenit cunoscut încă din anii '50 a fost cel al oarbei Vanga Dimitrova, o săteancă din satul bulgar Petriș. Iată cîteva consemnări din multitudinea de „consultații" pe care le dădea în satul ei și apoi la Sofia, unde a fost adusă pentru a fi studiată de specialiști.

Unui medic foarte sceptic în privința capacităților ei extrasenzoriale, Vanga i-a „prezis" o serie de evenimente care l-au tulburat deosebit de mult: după 14 ani, va muri de cancer; fiica lui va avea o căsătorie fericită, dar își va pierde soțul imediat după nașterea copilului; recăsătorindu-se, va face o alegere greșită, care nu va dura; la rîndul său, băiatul medicului după ce va crește, la vîrsta de 20 de ani va avea un accident și va muri... Cum putea oare Vanga să afle toate aceste detalii, pe care spunea că „le vede" în fața ochilor ei orbi?

Și într-adevăr, după 14 ani medicul a fost operat de două ori și a murit de un cancer gastric... Fiica lui a fost într-adevăr fericită în căsătorie, dar la o lună după nașterea copilului, tînărul soț a decedat... S-a remăritat, dar noua căsnicie a fost un eșec... Fratele ei tocmai împlinise vîrsta de 20 de ani, cînd, sărind dintr-un tramvai, s-a lovit atît de grav încît nu a mai putut fi salvat...

Se apropia terminarea celui de-al doilea război mondial; Vanga pe atunci era tînără. Săteanul Boris Gurov a venit să o întrebe pe oarbă dacă-i poate spune ceva despre fratele lui, care plecase din țară la vîrsta de 15 ani.

„Îl văd, spuse ea. E într-un oraș mare din Rusia. A ajuns mare. E un savant. Dar a părăsit orașul. Poartă uniformă. Este prizonier la germani. E într-un lagăr. Dar va reveni în curînd; la primăvară. El va avea două valize, pe care le va pune jos, în fața porții"...

Săteanul nu a crezut nici un cuvînt din cele spuse de Vanga. Dar în primăvara următoare, un străin în uniformă s-a oprit în fața casei sale, punînd jos două valize... Era fratele, care devenise inginer în URSS și care a fost luat prizonier...

Astfel de cazuri — care de fapt sînt cu mult mai numeroase — ale unor persoane „dotate" cu posibilități extrasenzoriale încă neelucidate științific, ce „văd" imagini „din viitor", ni se par deocamdată tulburătoare. Dar dincolo de această impresie subiectivă, specifică etapelor de necunoaștere în profunzime a complexității naturii terestre și cosmice în care existăm, se conturează un fapt fundamental pe care trebuie să-l sesizăm și să-l înțelegem ca atare: în mediul planetei noastre ar exista o imensă „bibliotecă de programe", în baza căreia s-a derulat și se desfășoară viața miliardelor de entități umane și respectiv a întregului nostru glob terestru... Este poate această idee o ipoteză prea hazardată? Și totuși...

În antichitatea greacă și apoi în cea romană, tradiția menținea o convingere profundă: tot ceea ce există și tot ce va fi, este scris într-o carte de aramă; nici o putere nu poate șterge ceva de acolo, însuși Zeus — și respectiv Iupiter — neputînd modifica înscrisurile...

Ajuns la Emaus, Marele Învățător Iisus dezvăluindu-se celor doi ucenici le-a vorbit astfel (Luca — capitolul 21, versetele 44—46):

„Acestea vi le-am spus Eu, cînd eram cu voi, că trebuie să se împlinească cele scrise despre Mine în legea lui Moise și în proroci și în psalmi...

Așa este scris și așa trebuie să pătimească Hristos...".

Această problemă fundamentală a „programelor" o regăsim, de altfel, și în tradițiile filozofiilor asiatice. Controversatul autor T.L. Rampa, care a prezentat în cărțile sale vechile gîndiri tibetane, scria următoarele: **„Analele Akașice!** Ce sursă minunată a cunoașterii reprezintă acestea! Ce păcat că oamenii nu au explorat posibilitățile lor, în loc de a se juca cu bombele atomice. Tot ceea ce facem, toate care vor veni, sînt înscrise într-un mod de neșters pe **Akașa,** acest fluid subtil care impregnează tot ce este material. Toate evenimentele care s-au produs pe Pămînt de cînd există Terra sînt acolo, la dispoziția celor care au formarea intelectuală apropiată pentru a lua cunoștință de ele. Istoria lumii se etalează înaintea oricăruia are ochii deschiși. După o veche profeție, în secolul viitor, savanții vor fi capabili să folosească **Analele Akașice** pentru a studia istoria... După un antrenament special, vom putea voiaja în lumea astrală unde Timpul și Spațiul nu există...".

De altfel, idei similare le regăsim și la cunoscutul filozof francez H. Bergson: „Noi știm că atemporalul nu este numai un sfîrșit ipotetic. El este în noi și găsim în el o conștiință mai puțin falsificată, mai reală asupra noastră înșine și asupra lumii". Mai direct însă, academicianul rus V. Vernadski vorbea despre o „psihosferă" planetară, pe cînd filozoful francez Teilhard de Chardin sugera o „noosferă" — ca mediu comun al gîndirii umane...

Dar dacă problema fundamentală a Analelor Akașice va stîrni îndoieli unor cititori asupra celor expuse mai sus, în astfel de circumstanțe mi-aș permite să-l citez pe Sigmund Freud: „Dacă cineva este sceptic, e bine să se îndoiască din timp în timp de propriul său scepticism." Această sugerare, oarecum limitată, era (de fapt) reluarea unei recomandări aristotelice, pe care René Descartes o exprimase astfel: „Cel ce caută adevărul, trebuie, pe cît posibil, să pună totul la îndoială"...

FLORIN GHEORGHIȚĂ ■

ROLUL MĂGARILOR ÎN MEDICINĂ

Foarte multă vreme, măgarul a fost apreciat ca un veritabil factor terapeutic. Chiar şi azi, în anumite zone ale planetei, „produsele" sale (carnea, laptele, părul, baliga şi urina) fac parte din arsenalul medicinii populare).

Încă din vechime exista credinţa că părul de măgar goneşte nesomnul şi frica nocturnă a copilaşilor. Se mai consideră că diferite substanţe extrase din măgar au reputaţia de a calma pe cei agitaţi şi chiar şi pe nebunii furioşi. De unde să fi venit această credinţă? Un cercetător, Ettmüller, explică astfel: măgarul este un dobitoc leneş şi fricos, de aceea s-a crezut că sucurile din corpul măgarului pot potoli furia şi agitaţia maniacilor. Astfel, împotriva maniilor, se recomandau fierturi de sînge de măgar. Se scotea sînge din urechea măgarului, se fierbea şi apoi se dădea bolnavului să-l bea. Se mai afirmă că, în primăvară, sîngele măgarilor este şi mai eficace. Un terapeut popular, Michael, pretindea că manii periculoase dispar dacă celor în cauză li se administrează sînge strîns într-o pînză şi fiert în „Anagallis sau Hypericum". „O femeie torturată de diavol ar fi scăpat graţie acestui remediu". Esenţa de sînge de măgar a fost indicată pentru epileptici. Se ungeau tîmplele bolnavului cu secreţia urechilor de măgar şi — se spune — bolnavul dormea liniştit.

La chinezi şi anamiţii Ngo Kiao, se prepara un clei făcut din piele de măgar negru, care era folosit contra tuberculozei, la jocul şi elasticitatea plămînilor. Grăsimea de măgar avea reputaţia de a reda cicatricelor culoarea pielii normale, şi mai servea ca unsoare contra paraliziei şi podagrei. În Boemia vestică, melancolicii erau bătuţi cu varga, aruncaţi în apă, hrăniţi cu creier uscat de găini şi sînge de măgar. Carnea de măgar se bucura în terapeutică de mari aprecieri. Pînă şi Esculap, părintele medicinii, prescria carne de măgar. Elien, în „De natura animalium", notează: „Un anume Chrysermos, scuipînd sînge şi fiind ftizic, a băut sînge de taur şi s-a însănătoşit. Batyles Cretanul mîncînd, din ordinul zeului, carne de măgar s-a vindecat de aceeaşi boală. Pliniu bătrînul recomandă ftizicilor să mănînce carne şi ciorbă de măgar. În unele regiuni se recomanda epilepticilor să doarmă sub cerul liber prima şi a doua noapte din luna nouă, să mănînce inima friptă a unui măgar negru şi să poarte în sîn o bucăţică din copita lui. Se ştie că laptele de măgăriţă a fost privit multă vreme ca tratament specific contra tuberculozei. Galien recomandă „ofticoşilor" să bea lapte de femeie şi de măgăriţă. Mesun cel tînăr credea că laptele de măgăriţă amestecat cu apă de trandafiri vindecă ulceraţiile plămînilor. În Evul Mediu Arnaud de Villeneuve, influenţat de ştiinţa arabă, recomanda ftizicilor: băi calde de lapte de măgăriţă, în care să bage o piatră înroşită în foc. Pînă şi Ambroise Paré laudă calităţile laptelui de măgăriţă, indicîndu-l în febra hectică: lapte îndulcit cu miere sau cu zahăr şi anason; măgăriţa va fi nutrită cu ovăz şi foi de stejar. Dar măgarul nu-şi dădea numai sîngele, carnea, laptele pentru binele omenirii. Copita lui era rasă, se punea în palma epilepticilor, pe pulsul lor, în urechea lor stîngă. Se mai credea că negii, ce creşteau la genunchii măgarilor, ajutau la creşterea părului, la combaterea cheliilor. Medicii vremurilor trecute foloseau terapeutic şi excrementele măgarilor, susţinînd că „medicul trebuie să fie obişnuit cu toate scârbele, să examineze urinele, fecalele, să le miroase, să bage nasul în toate, întrucît doftoricescul meşteşug nu este întotdeauna plăcut". Discoride prescria urina de măgar suferinzilor de rinichi; alţii o prescriau contra rîiei. În secolul XVI, bolnavii care pierdeau mirosul, trăgeau pe nas urină de măgar ca să-l recapete; din urină de măgar şi din noroi se făceau cataplasme contra negilor, bătăturilor şi picioarelor paralizate. Baliga de măgar se recomanda contra hemoragiilor. Zacatus Lusitanus afirma că a scăpat viaţa unui septuagenar, care era să moară de hemoragie, prin înghiţirea prafului de baligă uscată.

Cît adevăr, ignoranţă, fantezie sau şarlatanie se află în toate acestea? Ştiinţa modernă se întoarce cu mult interes la folclorul medical. Nu este exclus ca măgarul să revină în medicină, dar de data aceasta sub auspiciile cercetărilor de specialitate.

TREI MEDICI OCULIŞTI CELEBRI ÎN AFARA PROFESIUNII LOR

Autorul acestui studiu, dr. Aurel Rosin, este un cunoscut oftalmolog. El vă propune o incursiune în biografia unor confraţi de breaslă, care, porniţi să facă medicină, au ajuns de notorietate mondială, dar în cu totul alte sfere de activitate. Va fi vorba de:

1) Hispano Pietro, devenit Papa Jean al XXI-lea,

2) Sir Conan Doyle, celebrul romancier,

3) Lazar Ludovik Zamenhof, inventatorul limbii internaţionale esperanto.

Reţete medicale la început de mileniu

Pietro Hispano s-a născut la Lisabona în 1215 sau 1226. Urmează Universitatea din Pa-

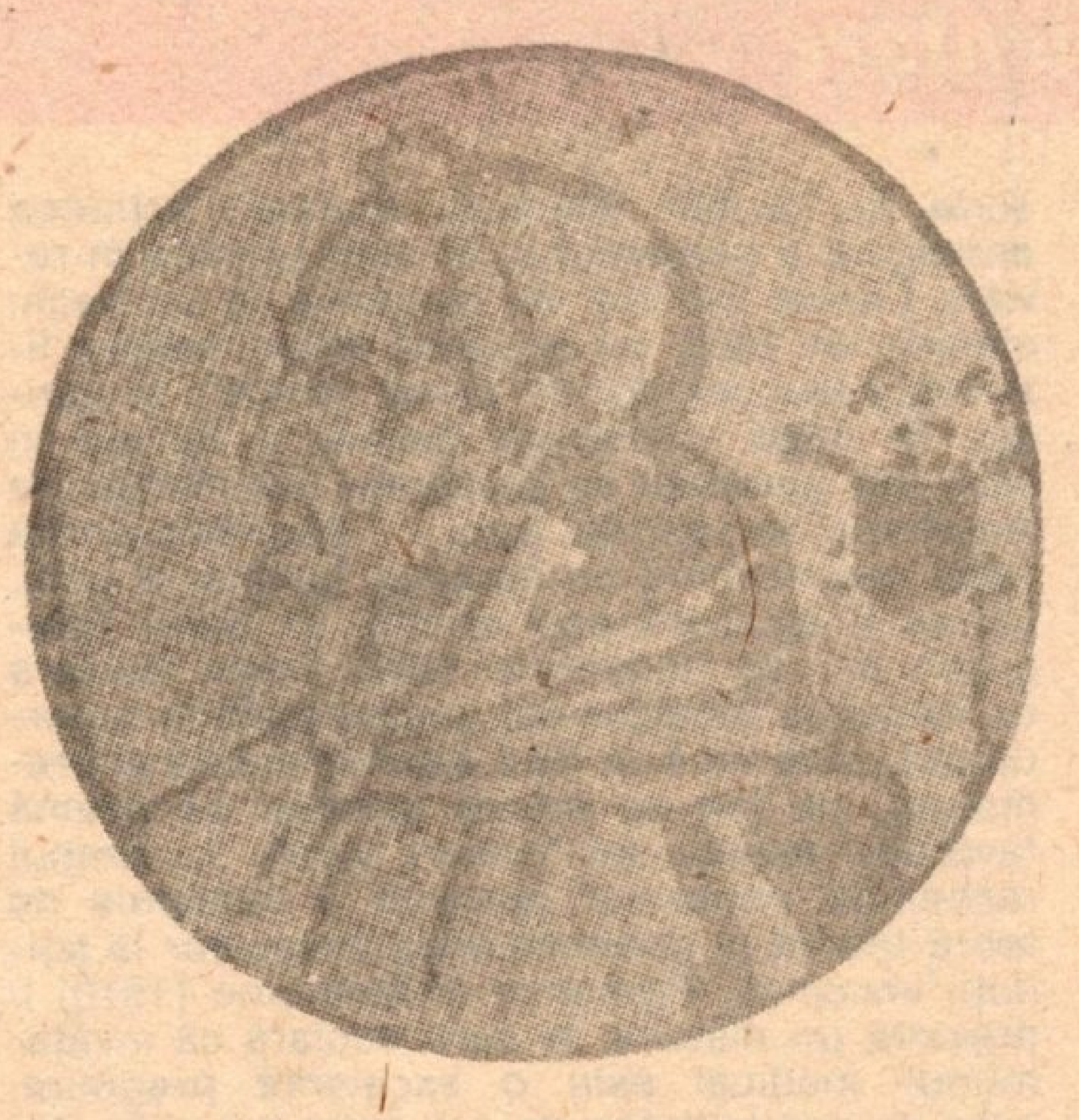

ris, iar în 1249 se mută la Sienne, unde studiază fizica și medicina. Iar la absolvire este atașat ca medic particular pe lîngă cardinalul Pieschi. În 1274 ajunge arhidiacon și medic la Curtea Pontificală. La 20 septembrie 1276 a fost ales Papă sub numele de Jean XXI. A murit la Viterbe strivit de prăbușirea unui plafon.

Pietro Hispano a scris numeroase lucrări de filozofie și de teologie, cele mai celebre fiind: „De l'âme", remarcabil tratat de psihologie din secolul XIII, și mai ales lucrarea „SUMULAE LOGICALES", inspirată după „ORGANON" de Aristotel, care a fost tratatul de logică „en vogue" timp de mai mult de trei secole. Aceste succese explică imensa notorietate de care se bucura (în acele vremuri) Pietro Hispano, calificat de contemporani de „Clericus universalis, de Magnus magister, de magna sophysta". Chiar și Dante îl citează, plasîndu-l în Paradis în cea de a 4-a sferă a soarelui, printre doctorii în filozofie și teologie. Ca și alte multe personalități ale Evului Mediu, Pietro Hispano nu s-a limitat la practicarea unei singure discipline, și cu toate că studiase în special filozofia și teologia, el a abordat majoritatea științelor epocii sale, în special științele medicale, cum o demonstrează, între altele, lucrările de medicină: **Thesaurus Pauperum** și **Liber Oculorum**, care timp de trei secole s-au bucurat de o mare notorietate.

„Thesaurus Pauperum", lucrare de medicină elementară, propune bolnavilor să se îngrijească singuri. Tratatul însumează o suită de rețete, dintre care cele mai multe aparțin folclorului medical și unor superstiții. Cităm cîteva din bizarele tratamente recomandate: „Pentru a opri colicii, trebuie tăiată laba unui lup care, legată de gîtul bolnavului, va face să înceteze durerile în cîteva minute". „Pentru ameliorarea unor stări nervoase sau maniacale, se recomandă friptură de șoarece, care ar constitui un excelent remediu". Contra oreionului recomandă cataplasme făcute cu păr de porc și făină. Împotriva febrei persistente, aplicarea în regiunea tîmplelor a unei plase (pînză) de păianjen alb. „Să nu existe pere în casa unde o femeie trebuie să nască, deoarece acestea ar putea determina nedilatarea colului uterin". Există în aceeași lucrare unele elemente de prognostic oarecum interesante: „Dacă un bolnav ia în mîinile sale semințe pe care le dă unui cîine, iar acesta le mănîncă, bolnavul se va vindeca, contrar el va muri". „Se aruncă urzici peste urina bolnavului. Dacă a doua zi sînt verzi, se va vindeca, dacă se veștejesc el va muri". „Dacă medicul, cînd consultă bolnavul, are în mînă un pachet de urzicuțe, iar dacă bolnavul va declara că se simte bine, se va vindeca, contrar el va muri".

„Liber Oculorum" cuprinde 3 capitole: unul de anatomie și fiziologie, altul de patologie și ultimul de terapeutică oculară. După Pietro Hispano, ochiul este „O membrană nobilă, rotundă, strălucitoare, care se compune din 7 tunici și 3 umori; se mișcă cu ajutorul celor 8 mușchi și este unit cu creierul prin nervul optic care este străbătut de un canal prin care circulă un lichid (pneuma)". „Vederea nu este altceva decît umoarea cristalineană", ceea ce demonstrează că pentru autor, ca și pentru medicii antichității greco-latine, cristalinul ar fi organ receptor și un transmițător al razelor luminoase. El indică, la fel ca predecesorii săi, că ochiul emite raze care se fixează pe obiecte, stabilind astfel un oarecare contact între lumea spirituală și mediul ambiant. Principalele boli de ochi sînt pentru Pietro Hispano: oftalmia — care poate fi uscată sau umedă, vărsatul (la grele), apostema (orgeleul), înțepăturile, tăria sau duritatea oculară, ce poate proveni după o melancolie, cancerul (care probabil nu are nimic cu neoplasmul), fistula lacrimală, pterygionul (ungula), carattila (care probabil este blefarita), cataracta — care se formează spontan prin cauze interne sau provine în urma unui accident, noctilopa — determinată de un flux de humoare ce întunecă vederea etc.". Deosebit de interesante și mai ales curioase sînt noțiunile terapeutice ale tratatului „Liber Oculorum", diversele medicamente recomandate ocular sînt din regnul vegetal sau animal și indicate astfel: semințele de dovleac, de mărar, de nuci, chelidoniul, trandafirul, guma arabica, cenușă frunzelor de smochin, agurida, vinul, uleiul. Din regnul animal recomandă: sîngele, fierea, șopîrla fiartă, laptele, ouăle, urina etc. Sîngele mai eficace este cel de porumbel sau de creastă de cocoș, de broască, de țipar etc.

Toate produsele de origine vegetală sau animală se administrau asociate, cîte două sau mai multe, dizolvate într-un lichid (urină sau vin alb) tratat ulterior prin distilare. Unul dintre cele mai des utilizate dintre colire, a cărui formulă a fost stabilită de Pietro Hispano, conținea mai multe ingrediente, „l'aqua mirabilis ad omnem maculam et visum confortandum", a fost recomandat și 200 de ani după moartea autorului, fiind indicat pentru boli grave oculare, între care și cea de care a suferit și Michelangelo Buonarroti.

Această terapeutică bizară este completată în caz de eșec prin practici unde magia joacă un rol esențial. Cităm spre exemplificare două dintre aceste rețete stranii: „În cazul tulburărilor vizuale, se culeg trei ierburi în numele Sfintei Trinități și se spune de trei ori Tatăl Nostru. Se aplică ierburile pe gît și vederea se clarifică". „Pentru vindecarea unei fistule lacrimale se introduc în fistulă frunze de salvie şi se leagă de picior frunze tot de salvie, pronunţînd de trei ori cuvintele magice „Iisus Christos descendit de celo in uterum Virginis, sic fistula de oculo ad pedem".

Dar cum spuneam la început, Pietro Hispano a făcut o carieră şi a ajuns cu adevărat celebru în calitate de Suveran Pontif.

Doctorul Sir Arthur Conan Doyle

Pălăria de stalker, lupa şi pipa lui Sherlock Holmes sînt păstrate cu sfinţenie la Biblioteca municipală din Toronto

Cunoscut prin romanele sale poliţiste şi mai ales prin cele două celebre personaje, Sherlock Holmes şi prietenul acestuia, doctorul Watson, A. C. Doyle a practicat şi medicina între anii 1881—1891. Se pare că doctorul Watson ar fi chiar întruchiparea romancierului.

A urmat medicina la Universitatea din Edinburgh unde a lăsat amintirea unui student mediocru. În anul IV se îmbarcă pe o balenieră timp de 7 luni ca medic chirurg; ulterior mai face o călătorie în Africa şi îşi deschide un cabinet la Southsea, o periferie a oraşului englez Portsmouth. Aici practică timp de 8 ani medicina. În 1885 îşi susţine teza de doctorat la Universitatea din Edinburgh cu tema „tabesul dorsal". În 1890 pleacă la Viena pentru a se specializa în oftalmologie. Reîntors în 1891 la Londra îşi deschide un cabinet într-un cartier central, dar ajuns în pragul falimentului se decide să se consacre activităţii literare, pe care nu o întrerupe decît în timpul războiului anglo-bur, la care ia parte în calitate de medic curant. Pentru aceste merite este înnobilat în 1902.

Conan Doyle a publicat nu numai romane poliţiste, ci, deopotrivă, nuvele istorice, poeme, piese de teatru, romane de „science fiction", de spiritism. În scurta perioadă de practicare a medicinii a încredinţat tiparului şi articole medicale. În 1879, încă student, descrie în „British Medical Journal" acţiunea antialgică a gelsemiului; în 1882 publică în revista Lancet un caz de leucemie la un vechi malaric; în 1883, un excelent articol despre fiziologia leucocitelor în „Good Words"; în Lancet, în 1884, comunică despre o familie în care trei generaţii au prezentat manifestări de simptome variate de gută — psoriazis-artrită (deci recunoscînd un caracter familial al bolii, căruia îi asociază psoriazisul). În Daily Telegraph din 20 noiembrie 1890, Doyle declară că folosirea tuberculinei, preconizată în tuberculoză, este încă în fază experimentală şi prematură, ca într-un articol următor să devină favorabil tezelor lui Robert Koch. În timpul războiului anglo-bur remarcă o epidemie de febră tifoidă şi constată lipsa deceselor la soldaţii vaccinaţi. Romance of Medicine (1910) îi prezintă un discurs, în care declară că învăţămîntul medical este o excelentă pregătire, care dă posibilitatea de a fi folositor şi în alte profesiuni. Doyle admite un factor iritativ în tabes, probabil de origine sifilitică, ce ar agita sistemul simpatic, provocînd o vasoconstricţie arteriolară; preconizează un tratament vaso-dilatator, utilizînd (la epoca respectivă) arsenic, — nitrat de argint, bromide — mercur, hidroterapie, morfină, curent galvanic-ergot şi soluţie alcoolică 1% de nitroglicerină (recomandată de Murell în anghina pectorală). Lucrările medicale ale lui Doyle au în acea epocă un caracter ştiinţific şi concluziile terapeutice sînt fondate pe considerente fiziologice şi nu pe terapiile care erau atunci folosite mai frecvent, ca: hidroterapia-galvanismul şi homeopatia.

Deşi fiecare a citit sau a auzit despre Sherlock Holmes, puţini ştiu că Sir Conan Doyle a tratat nenumărate alte subiecte. Totalul scrierilor sale se apreciază la circa 80 de volume, dintre care nouă cărţi cuprind 60 de povestiri cu Sherlock Holmes. Acestea de altfel nici nu erau operele favorite ale scriitorului. Preferinţa i se îndreaptă către romanele sale istorice: două cărţi a căror acţiune se petrece în Evul Mediu, două romane despre Războiul Boerilor, două din era napoleoniană şi o lucrare în 6 volume despre campania britanică în Franţa şi Flandra, în anii primului război mondial. Conan Doyle a mai scris un roman ştiinţifico-fantastic, trei volume de poezie, o piesă de teatru, o comedie muzicală şi cîteva cărţi şi articole despre spiritism. Ideea comunicării extrasensoriale l-a obsedat şi a propovăduit-o în numeroase conferinţe în capitalele lumii.

Sherlock Holmes a „locuit" într-un imobil din strada Baker 221 B din Londra. Era (este şi azi cînd îl citeşti) o combinaţie între un tip energic şi un om care gîndeşte mult şi profund, capabil să se concentreze asupra unei dileme şi s-o dezlege singur. Avea cunoştinţe temeinice de chimie, botanică, geologie şi anatomie. În plus, capacitatea de a distinge dintre 77 soiuri de parfum şi dintre zeci de sorturi de tabac.

Putea să stabilească înălţimea unui om după urmele lăsate de paşii săi.

Ştia să definească personalitatea unui individ în funcție de mersul lui, de îmbrăcăminte sau de felul în care își ținea bastonul.

Primul „Sherlock Holmes" a fost publicat în 1886. Pînă în 1927 au apărut 60 de „Sherlock Holmes". Trei ani mai tîrziu Sir Conan Doyle a decedat.

Se pare că însuși Conan Doyle era un detectiv amator, care se interesa de crimele comise pe vremea lui și urmărea triumful dreptății, sacrificînd mult timp pentru apărarea celor acuzați pe nedrept. Pamfletul său din 1912 „Cazul lui Oscar Slater" a fost începutul unui lung șir de demersuri urmărind achitarea unui om condamnat arbitrar, pentru o crimă de care nu era vinovat.

Conan Doyle, medic la Universitatea din Edinburgh, și-a găsit modelul pentru eroul Sherlock Holmes în persoana unuia din profesorii săi de la facultate. Era vorba de doctorul Joseph Bell, de ale cărui metode deductive de diagnostic Doyle era fascinat. În fotografiile rămase, profesorul Bell apare la fel de slab și avea un nas coroiat ca Sherlock Holmes.

Sherlock Holmes este însă creația pentru care va rămîne în memoria omenirii. Mulți admiratori continuă să-l pomenească de parcă ar fi fost un personaj real, susținînd că, de fapt, Sir Conan Doyle era numai agentul literar al doctorului Watson, cronicarul devotat al vestitului detectiv. Pe întinsul lumii, 150 de societăți Sherlock Holmes au sărbătorit la începutul lunii ianuarie din anul 1987 centenarul nașterii neuitatului personaj.

Societatea sherlockiană din Canada se numește „Cizmarii din Toronto", o aluzie la romanul „Cîinele din Baskerville". La Londra, Societatea Sherlock Holmes mai primește și azi scrisori, prin care i se cere ajutorul în rezolvarea misterului unor crime. Răspunsul șapirografiat sună: „Mr. Holmes vă mulțumește pentru scrisoare. În prezent, el se află în retragere la reședința sa din Sussex, unde se ocupă de apicultură".

Anul internațional de omagiu pentru cel mai mare detectiv din istoria literaturii a fost inaugurat la 6 ianuarie 1987 la Londra, cu un dineu în săli de mese ale Camerei Comunelor, circa 180 dintre cei 800 de membri ai Societății ridicînd paharul în memoria lui. Se afla de față și unica supraviețuitoare dintre copiii autorului, Dame Jean Conan Doyle, în vîrstă de 73 ani.

La New York, Holmes a fost sărbătorit o săptămînă mai tîrziu, de clubul The Baker Street Irregulare, iar holmesienii japonezi l-au sărbătorit în februarie, la Tokio. În luna mai a fost în Elveția o procesiune cu personaje din anturajul lui Sherlock Holmes, iar în alte cîteva țări s-au pregătit manifestări comemorative.

Numele Baker Street Irregulare, adoptat de holmesienii din New York, se trage de la strada londoneză în care Holmes își avea domiciliul la un număr inexistent: 221 B. Acum poșta livrează săptămînal circa 40 de scrisori la Abbey National Building Society, una din cele mai mari case de economii din Anglia, al cărei sediu se află pe terenul ce ar include numărul 221 B, dacă ar exista în realitate. Domnișoara Sue Brown, de la secția de relații publice a firmei, are misiunea de a răspunde cu formularul tip.

Doctorul Lazar Ludovik Zamenhof, inventatorul limbii esperanto

În domeniul limbilor artificiale se poate vorbi de un întemeietor: medicul oftalmolog Ludovik Zamenhof, care a creat limba internațională esperanto. S-a născut în 1859 în orășelul Bialystok din Polonia. A copilărit într-o localitate în care, în afară de limba de stat (rusa), la vremea respectivă, se vorbea în polonă, germană, idiș. Zamenhof, el însuși, vorbea la perfecție poloneza, rusa, germana, lituaniana, franceza, engleza, latina, idiș și greaca.

Ideea elaborării unei limbi universale artificiale nu era o noutate în cultura europeană, ea a frămîntat spirite ilustre precum cele al lui Descartes și Leibniz. De acesta din urmă se leagă și tentativa de unificare politică, spirituală și religioasă a Europei de atunci.

Ideea lui Zamenhof a fost privită chiar de la început cu multă circumspecție. O arată și faptul că primele tipărituri gramaticale ale lui Dr. Zamenhof, din 1887, au văzut lumina zilei sub un pseudonim, „Dr. Esperanto". Ne-o mai dovedește și faptul că tentativa medicului Zamenhof s-a lovit de opoziția unor oficialități autoritare și totalitare. Ideea lui a fost respinsă pe rînd de regimurile țarist (interesat în deznaționalizare), nazist (interesat în exaltări șovine și antisemite), stalinist (ostil inițiativelor private, organizațiilor internaționale, și care dorea să impună limba rusă ca limbă a erei socialiste). Dr. Zamenhof, dimpotrivă, deplîngea faptul că diversitatea de idiomuri divide popoarele și își dădea seama că reînvierea unei limbi naturale, moarte, este nepractică și că generalizarea unei limbi naturale, vii, este dificilă din motive pedagogice, economice și de prestigiu politic. De aceea dorea o limbă artificială neutră, cu gramatică simplă, și cu un vocabular inspirat din principalele limbi moderne care au avut contribuții majore în cultură. Este semnificativ faptul că, dintre toate limbile artificiale propuse (unele elaborate de logicieni sau de lingviști profesioniști), esperanto este singura care a cîștigat mulți aderenți de pretutindeni. Cu ocazia centenarului nașterii doctorului Zamenhof, în 1959, Națiunile Unite au cerut tuturor guvernelor și instituțiilor culturale să se unească pentru a omagia: „una dintre personalitățile majore ale umanității". ONU și anterior Societatea Națiunilor Unite au adoptat rezoluții în favoarea folosirii limbii esperanto. Un vapor polonez poartă numele de Dr. Zamenhof, de asemeni sute de străzi și piațete îi poartă numele în mai mult de 200 de orașe (Varșovia, Sofia, Viena, Amsterdam, Budapesta, Tel Aviv, Haifa, Barcelona, Marsilia, Hamburg, Zagreb, Anvers, Rio de Janeiro etc.).

Dr. Zamenhof a murit în 1917 și mormîntul lui din cimitirul evreiesc din Varșovia a scăpat urgiei naziste. A avut trei copii: cel mare, Adam, a fost medic, o fiică Sofia, de asemeni medic, iar fata cea mai mică, doctor în drept și autoarea unor studii de filologie și de literatură esperantistă. După invadarea Varșoviei de către hitleriști, bolnavii și întregul personal medical al spitalului israelit au fost arestați, și după mărturiile unor supraviețuitori ai holocaustului, fiul, fiica și ginerele doctorului Zamenhof au fost asasinați de naziști. Fata cea mică, Lidia Zamenhof, a reușit să se ascundă în ghetou, unde a murit în 1942 de inaniție. A fost o personalitate apreciată în lumea literelor. În afara cîtorva eseuri literare și științifice, a tradus în esperanto opere ale unor mari scriitori. A ținut cursuri de esperanto în Polonia, Franța, Suedia și Statele Unite.

Ultimele cuvinte ale Lidiei Zamenhof au fost: „Părintele meu a fost un medic-oculist, a salvat vederea multor oameni, dar, murind în 1917, n-a avut șansa de a-i salva de orbire pe cei ce l-au sprijinit pe Hitler, cel mai mare călău al omenirii".

REBUS

GÎNDURI

ORIZONTAL: 1) Oglindire fidelă a realității obiective în gîndire, despre care istoricul grec Polybios afirmă că este „cea mai mare divinitate arătată oamenilor de către natură și căreia ea i-a acordat cea mai mare putere" — „Vis albastru al naturii" (George Topîrceanu). **2)** Stare de mulțumire sufletească intensă și deplină, „sentimentul că viața ta este folositoare celorlalți" (André Gide). **3)** Amabil, „cel ce ascultă surîzînd lucrurile ce-i sînt cunoscute, spuse însă de unul care le ignoră" (Maurice Donnay, scriitor francez; inv.) — Acid dezoxiribonucleic (abr.). **4)** Trandafir, „... naiadă ce-n unde/ Frumoșii ei sîni luminoși își ascunde,/ Scoțîndu-i încet la iveală-n văzduh/ Odată cu-al dragostei farmec și duh" (Percy B. Shelley) — Mihai Ionescu — Două din zece! **5)** Aici (pop.) — Arta de a exprima sentimente și idei cu ajutorul sunetelor, „limba pasiunii", cum o definește compozitorul german Richard Wagner. **6)** Șiret (reg.) — Foc nesfîrșit! **7)** Marcel Alexandru — Persoană care se ocupă cu editarea de cărți, despre care istoricul și publicistul francez Jules Michelet afirmă cu ironie că este ca o „femeie de lume: nu primește și nu surîde decît celor ajunși, deși nu poți să te naști și să te chemi imediat după aceasta Voltaire, Rousseau sau Montaigne" (pl.). **8)** „Ființă ideală pe care locuitorii ei sînt gata să o apere cu viața..." (Nicolae Bălcescu) — Oraș antic în Nubia. **9)** Ajutor dat cuiva cu mărinimie, „cel mai frumos privilegiu al umanității" (Voltaire). **10)** „Tot ce este în afara Universului unic și etern" (Giordano Bruno) — Ilie Simion.

VERTICAL: 1) Cugetare exprimată într-o formă concisă, „o latură de adevăr cu scînteie" (Nicolae Iorga) — Barbu Niculescu. **2)** Formă politică de organizare a societății, „apropierea rodnică și sufletească între oameni" (Lucian Blaga). **3)** Rătăcire religioasă care „pentru un om înțelept și fără pasiuni nu înseamnă altceva decît o părere particulară" (Helvétius, filozof francez) — Nume feminin. **4)** Greșeală care pentru romancierul bengalez Chaterjee este absolută, „chiar dacă o respectă treizeci de milioane de oameni" — Arenă sportivă. **5)** În acest loc — Inginer englez (1843—1922). **6)** Cadență, tempo, „doar un ajutor/ Ce dator e să servească/ Și rar poet e să-l cunoască" (J. Batsányi, poet maghiar; pl.). **7)** Miros deosebit — „Artă înnăscută de a te purta, care te ajută să treci peste dificultăți, mai mult decît talentul și știința" (Samuel Smiles, scriitor moralist scoțian). **8)** Localitate în Grecia — „Pasiunea care face ca, din tot ce există în lume, să nu te stimezi decît pe tine" (Jean de la Bruyère; pl.). **9)** „Un simplu cadru, un prim-plan în spatele căruia este deschis memoriei și imaginației un drum spre vis (Paul Claudel; pl.). **10)** „O condiție a fericirii, cînd e plăcută și liberă" (Lev Tolstoi) — Superstiție pe care scriitorul francez Joseph Joubert o definește ca fiind „singura religie de care sînt capabile sufletele de rînd" (var.).

Dicționar: ADN, ȘRET, ASUR, DAFT, FEA.

M. IORDACHE

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	L	O	G	I	C	A	■			
2									■	
3							■		D	
4					■	H	I	■	E	I
5	A	C	I	■	M	U	Z	I	C	A
6				T	■		■		O	■
7	M	A	■	E	D	I	T	O	R	I
8	■			R		■	A		U	
9	B			E			C		R	
10	N			N		■	T	■	I	S

CUM SE FĂCEA PRESĂ ACUM 60 DE ANI

Un creator de ziare și reviste se destăinuie

Fostul nostru coleg, domnul ***Ion Vulpescu,*** *azi în vîrstă de 85 ani, și-a trăit, firește, cei mai frumoși ani în perioada interbelică. Domnia sa a făcut parte dintre cei mai activi editori și coordonatori de publicații din România Mare. Ce asemănări, cîte deosebiri apropie sau distanțează acele vremuri de maximă eflorescență culturală de prezentul nostru încărcat de speranțe, întunecat de incertitudini?*

— Care era statutul unui editor în anii '30? De ce facilități se bucura sau ce greutăți întîmpina o persoană doritoare să tipărească un ziar?

— După primul război mondial, pînă în anul 1937, editarea unei publicații — fie ea cotidian, săptămînal sau periodic — se făcea fără nici un fel de restricție. Nu era nevoie, cu alte cuvinte, de nici o aprobare. Hîrtie și spațiu tipografic, pe toate drumurile. Evident, la fel ca azi, întreprinzătorul avea nevoie de bani. De aceea, publicațiile cele mai valabile erau finanțate de diferite instituții, întreprinderi sau de persoane particulare interesate în a-și investi banii în afaceri cu ziare și reviste. La baza editurii „Universul", spre exemplu, cu ziarul și cu celelalte publicații ale ei, se afla societatea forestieră „Drajna" a lui Stelian Popescu, iar cel de al doilea mare cotidian al timpului, „Dimineața", apărea în editura „Adevărul", finanțată mulți ani de „Marmorosch Blank", după ce fusese girată, încă de la apariție, de cunoscuții gazetari Alexandru Beldiman și Constantin Mille. Alte cotidiene aveau ca sponsori pe înșiși directorii lor: Pamfil Șeicaru (ziarele „Curentul" și „Evenimentul"), profesorul universitar Nae Ionescu („Cuvîntul"), Nichifor Crainic („Calendarul"), Grigore Gafencu („Timpul"), Eugen Titeanu („Capitala" și „Seara"), Vasile Canarache („Tempo"), Camil Ring („Semnalul"), Emil D. Fagure („Lupta"), Virgil Kerciu („Ordinea"), Sandu Tudor („Credința"), Ion Vinea („Facla" și „Contemporanul"); bineînțeles că aș mai putea cita și alte cotidiene mai puțin cunoscute, printre care se înscriau și cele ce existau prin diferite orașe din provincie.

Unii patroni de publicații, lipsiți de capitalul necesar, acontau tipografia care le punea la dispoziție hîrtia și imprimarea creditîndu-i cu restul sumelor, pînă la apariție, cînd, ori publicația respectivă se vindea (avînd și unele reclame angajate) și în cazul acesta tiparnița își primea drepturile, urmînd să continue lucrarea, ori n-avea nici un succes la public și debitorul rămînea neachitat. În general astfel de inițiatori nu-și plăteau niciodată colaboratorii, contînd pe dorința acestora de a se vedea publicați, așa că, pe lîngă ajutorul tipografiei, îl aveau și pe acela al gratuității materialelor inserate.

— Cum se culegeau informațiile pe plan intern și extern și ce cîștiguri puteau realiza patronii ziarelor și revistelor de pe vremea aceea?

— Ziarele de tiraj, care apăreau în edituri de prestigiu, își procurau știrile interne prin reporteri acreditați la diferite ministere sau la unele instituții importante (poliție, primărie, jandarmerie etc.), iar pe cele externe prin agenția oficială de presă (numită pe atunci „Rador"), care avea legături cu toate marile centre ale lumii, sau prin co-

Împreună cu Anny Ondra, stea de mărimea întîi a cinematografului european interbelic.

respondenți speciali în unele orașe de pe glob. La rîndul lor, revistele ilustrate de tiraj („Oglinda lumii", editată de Tipografia Mihai Eminescu, „Realitatea ilustrată", editată de „Adevărul", și „Ilustrația română", editată de „Universul") aveau abonamente la agențiile străine de fotografii (cea mai solicitată dintre acestea fiind „Keystone" din Anglia).

În ceea ce privește beneficiul realizat atît de ziare cît și de celelalte publicații, acesta se realiza prin vînzare, prin abonamente și prin reclamele inserate în fiecare număr. Cotidienele de mare tiraj (150 000 pînă la 200 000 exemplare zilnic), în afară de unele anunțuri comerciale și de „Mica publicitate", se bazau mult pe reclamele prin care cinematografele își anunțau filmele în premieră. În acei ani, fiecare orășean mergea cel puțin o dată pe săptămînă la cinema.

— Ce ziare sau reviste ați editat sau ați condus? Cum se lucra intr-o redacție pe vremea aceea?

— Pasiunea publicisticii am avut-o încă de cînd mă aflam pe băncile liceului Sfinții Petru și Pavel din Ploiești (unde m-am născut). În clasele a patra și a cincea am fost secretarul de redacție al revistei acestui liceu, condusă de profesorul Zagoritz.

După cucerirea unui premiu literar al revistei „Foaia tinerimii", condusă de frații Donescu, și după o trecere de cîteva luni prin redacția revistei „Clipa cinematografică" (cu sediul în Calea Griviței 127), am inițiat, împreună cu un asociat, editarea pe cont propriu a unei noi reviste cinematografice, intitulată „Cine-Film". Aceasta a apărut lunar, avînd redacția în Calea Victoriei 10, în birourile reprezentanței franceze de aparate de proiecție „Pathé frères", pînă la începutul anului 1928, cînd atît eu cît și colegul cu care editam revista, am plecat la Paris. După întoarcerea noastră în

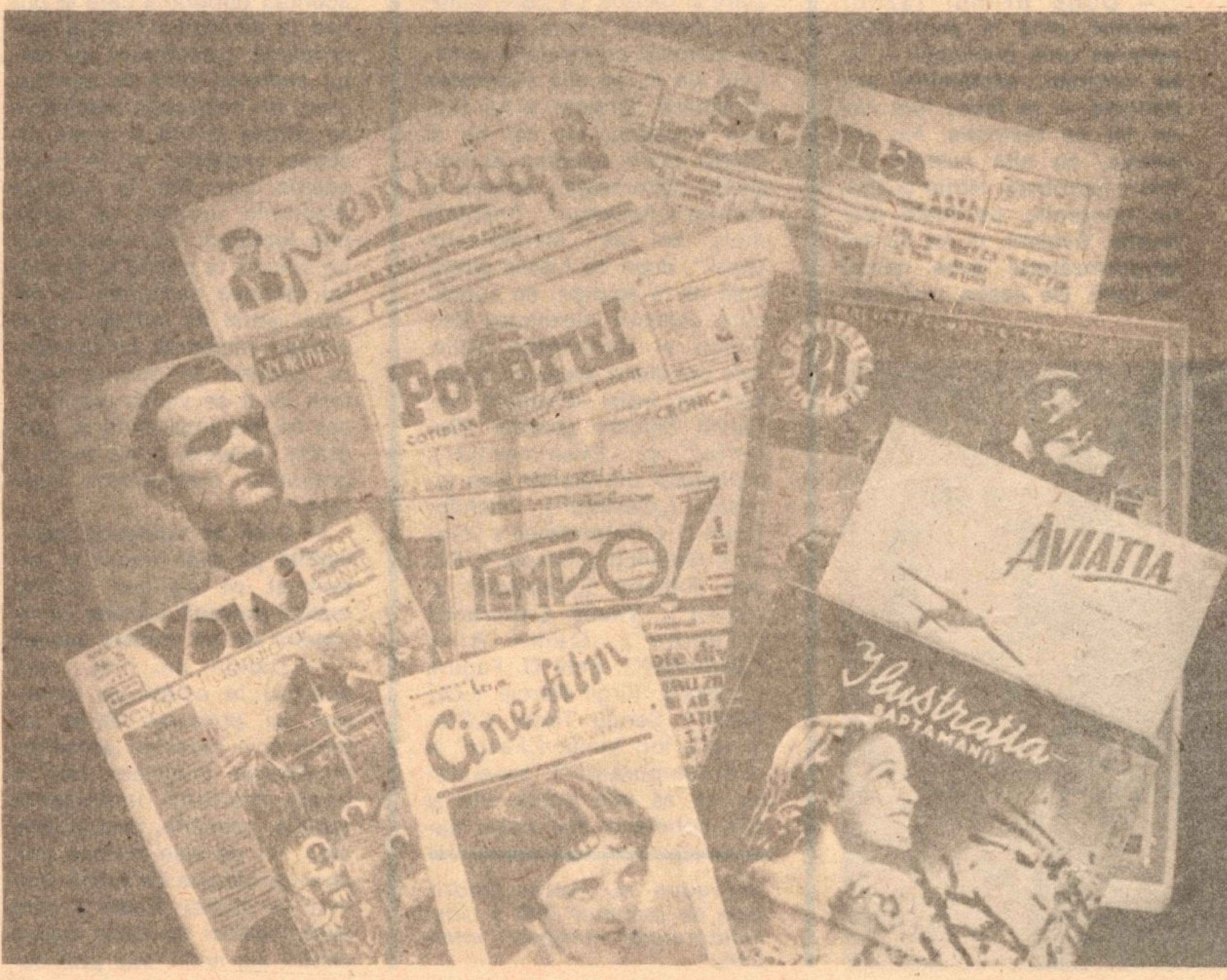

Cîteva din ziarele și revistele editate sau conduse de Ion Vulpescu.

Un an de la apariția ziarului „Curentul". Pe rîndul din spate, al cincilea din dreapta, Pamfil Șeicaru.

țară, în luna noiembrie a aceluiași an, am inițiat și elaborat o altă revistă — de data asta, săptămînală — intitulată „Premiera" și consacrată atît teatrului cît și cinematografului. Investitorii noii publicații au fost: N.N. Șerbănescu și Mihai Arțăreanu, iar printre principalii colaboratori figurau: Victor Eftimiu, Victor Ion Popa, Ioan Timus, Isaiia Răcăciuni, Constant Tavernier ș.a.

Angajat de editura „Ig. Hertz", am executat, timp de un an și ceva, secretariatul general de redacție al revistei bi-săptămînale „Gazeta Noastră Ilustrată", al cărei director era Victor Eftimiu și unde am repurtat un deosebit succes cu rubricile noi pe care le-am creat: „Viețile romanțate ale unor vedete de cinema" și „Poșta redacției". Am semnat cu pseudonimul Josef de Saxa.

Pe la începutul anilor treizeci, trecînd la Editura „Adevărul", am reușit să realizez prima pagină cinematografică din țară care să apară săptămînal într-un cotidian de mare tiraj cum era „Dimineața". În același timp mi s-a încredințat și restructurarea pe baze cu totul noi a vechii reviste „Cinema", preluată de editură de la fostul ei patron.

În calitate de secretar general de redacție, am făcut o revistă complet nouă, atît ca format cît și din punctul de vedere al conținutului, revistă care a fost tipărită în cele din urmă la tiefdruck (azi „Realitatea ilustrată") și care a durat pînă la sfîrșitul războiului.

Către sfîrșitul anului 1933, după ce, la solicitarea lui Virgil Kerciu, am restructurat de asemenea ziarul „Ordinea", făcînd din el un cotidian cvasiilustrat, am elaborat — girat financiarmente de un inspector financiar pe nume Eugen Eremse — o revistă de turism, intitulată „Voiaj", la care printre alții am avut colaboratori pe: Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Al. Bădăuță, Horia Furtună, Al. Graur, Mihai Tican Rumano, Ioan Timus, H. Blazian, Paul B. Marian ș.a.

Tot în anii '30, am elaborat catalogul producțiilor cinematografice mondiale importate și prezentate pe ecranele noastre.

După anul 1937, cînd ziarele „Adevărul" și „Dimineața" au fost suprimate de guvernul Goga—Cuza, am fost preluat și eu, o dată cu publicațiile săptămînale, de editura „Ziarul", care-și avea sediul în str. Thomas Masavich 17 și unde am făcut secretariatul de redacție al revistei „Realitatea ilustrată", pînă în anul 1944. Între timp însă am fost solicitat să creez o nouă revistă complet independentă din punct de vedere politic, intitulată „Ilustrația săptămînii". Avea formatul „Realității ilustrate" și era tipărită în culori, la tiefdruck, ca și aceasta. Interesant e că, deși cu apariție săptămînală, o elaboram fără vreo redacție specială, conținînd numai pe colaboratorii externi pe care îi solicitam din vreme pentru sumarul fiecărui număr. O revistă care a durat pînă la rebeliunea legionarilor, cînd a fost suprimată.

În aceeași perioadă, cînd nu mai lucram la nici un cotidian, am fost solicitat să preiau direcţia săptămînalului „Scena", care apărea în editura „Succes", avînd ca prim redactor pe Mihail Vulpeş.

După război, cînd comuniştii forţau luarea puterii cu ajutorul sovieticilor, am avut curajul să scot singurul organ de presă independent, intitulat „Poporul" şi avîndu-l girant investitor şi director pe antet pe profesorul universitar I.V. Nicolescu. În preajma fuziunii ramurii răzvrătite a socialiştilor lui Titel Petrescu cu comuniştii, am fost înlăturat cu brutalitate de la acest ziar, pentru că nu acceptam să se publice nimic favorabil acestei fuziuni.

Alte publicaţii elaborate de mine după aceea au fost: „Buletinul Ministerului Construcţiilor", „Aviaţia" şi apoi „Aviaţia sportivă", precum şi „Filatelie, şah, cuvinte încrucişate". Pînă ce în 1952 am ajuns în redacţia revistei „Flacăra".

— Ce puteţi reproşa presei de azi?

— În afară de hîrtia mizerabilă pe care se tipăreşte şi de tiparul neglijent care îneacă orice clişeu, n-aş avea mare lucru să-i reproşez. În ceea ce priveşte nemulţumirea manifestată de unii politicieni faţă de tonul vehement sau agresiv folosit în presă, i-aş trimite pe aceşti obişnuiţi cu tămîierile regimului totalitar să meargă la o bibliotecă a Academiei ca să citească articolele scrise în anii '20—'30 de Pamfil Şeicaru sau de Tudor Arghezi. Şi-ar da seama atunci că tonul folosit de gazetarii prezentului e o veritabilă apă de trandafiri.

REBUS

Nocturnă

ORIZONTAL: 1) „O noapte la ...", cunoscută operetă din creaţia lui Johann Strauss — „Nopţi cu ...-n Bucureşti", melodie de Sile Dinicu pe versurile lui C. Demetriad. **2)** Luceafărul poeziei noastre din opera căruia cităm titlurile „Noaptea" şi „Misterele nopţii" — Trandafiriu. **3)** „... de noapte", film american avînd ca protagonist pe George C. Scott — Capitală sud-europeană. **4)** Constanţa (abr. uz.) — Pseudonim al lui Ioan Slavici — Verbal. **5)** Mioare — Abis! — Boală a stomacului. **6)** Pictor olandez (1606—1669), autorul cunoscutului tablou „Rondul de noapte" — Anca Balaci. **7)** A risipi — „Nopţi ...", titlu din vasta operă a lui Dostoievski (sg.). **8)** Trece la urmă! — Yvonne Atanasiu — „Conversaţie nocturnă cu un... dispreţuit", piesă pentru teatrul radiofonic de scriitorul elveţian Friedrich Dürrenmatt — Ion Cernea. **9)** Întuneric —La gura ei se spun poveşti în nopţile reci. **10)** Vechiul do — Localitate în Siria — Fizician rus (1846—1915). **11)** Întunecă cerul — Regizor şi scenarist italian din creaţia căruia menţionăm filmul „Nopţile Cabiriei" (Federico). **12)** „Noaptea ...", roman de Nicolae Crişan, apărut în 1966 (neart.) — Tudor Arghezi.

VERTICAL: 1) Scriitor şi grafician francez, luptător în rezistenţa antifascistă, din opera căruia amintim romanul „Armele nopţii" — „Noapte ..., florilor", melodie de muzică uşoară aparţinînd lui George Grigoriu. **2)** Reacţie afectivă — Întunecat de ceaţă. **3)** Asteroidul nr. 779 (astr.) — „Magdalena de la... nopţii", roman de aventuri al scriitorului Theodor Constantin — Curte! **4)** Element de compunere cu sensul „înăuntru" — Abreviaţie scurtă! — Corabie (înv.). **5)** Sfîrşit de noapte! — Scriitor american, autorul piesei „Clipe de viaţă", considerată de critica de specialitate „un fel de **Azilul de noapte** adus în California modernă" (William). **6)** Poet român din a cărui lirică menţionăm poezia „Noapte de iunie" (Emil; 1886—1954) — Astfel — Oftat (reg.). **7)** Desfăşurare a unei activităţi (pl.) — „La miezul nopţii va cădea o ...", roman de aventuri apărut în 1957 sub semnătura lui Theodor Constantin. **8)** Apar în duet! — Liviu Dumitriu — Rocada mică — Lucia Radu. **9)** Unii care se ţin de petreceri, noaptea. **10)** „Noapte bună" — Prietenul de la Paris. **11)** Începutul nopţii! — Popor oriental căruia îi datorăm culegerea de basme „O mie şi una de nopţi" (pl.) — Oficiul Naţional de Turism (siglă). **12)** „... de noapte", titlu din dramaturgia lui Maxim Gorki (neart.) — Scriitor simbolist român (1881—1957), autorul volumului de proză „Bucăţi de noapte" (George).

Dicţionar: CTA, SCI, ANAT, UMOV, NINA, END, NAIE, AFT, AMI.

NICOLAE CONSTANTINESCU ■

	1	2	3	4	5	6	7		9	10	11	12
1	V	E	N	E	T	I	A	■	L	U	N	A
2	E	M	I	N	E	S	C	U	■	R	O	Z
3	R	O	N	D	■	A	T	E	N	A	■	I
4	C	T	A	■	S	C	I	■	O	R	A	L
5	O	I	■	A	A	■	U	L	C	E	R	■
6	R	E	M	B	R	A	N	D	T	■	A	B
7	E	■	I	R	O	S	I	■	A	L	B	Ă
	■	C	E	■	Y	A	■	O	M	■	I	C
9	B	E	Z	N	A	■	S	O	B	A	■	O
10	U	T	■	A	N	A	T	■	U	M	O	V
11	N	O	R	I	■	F	E	L	L	I	N	I
12	A	S	T	E	P	T	A	R	I	■	T	A

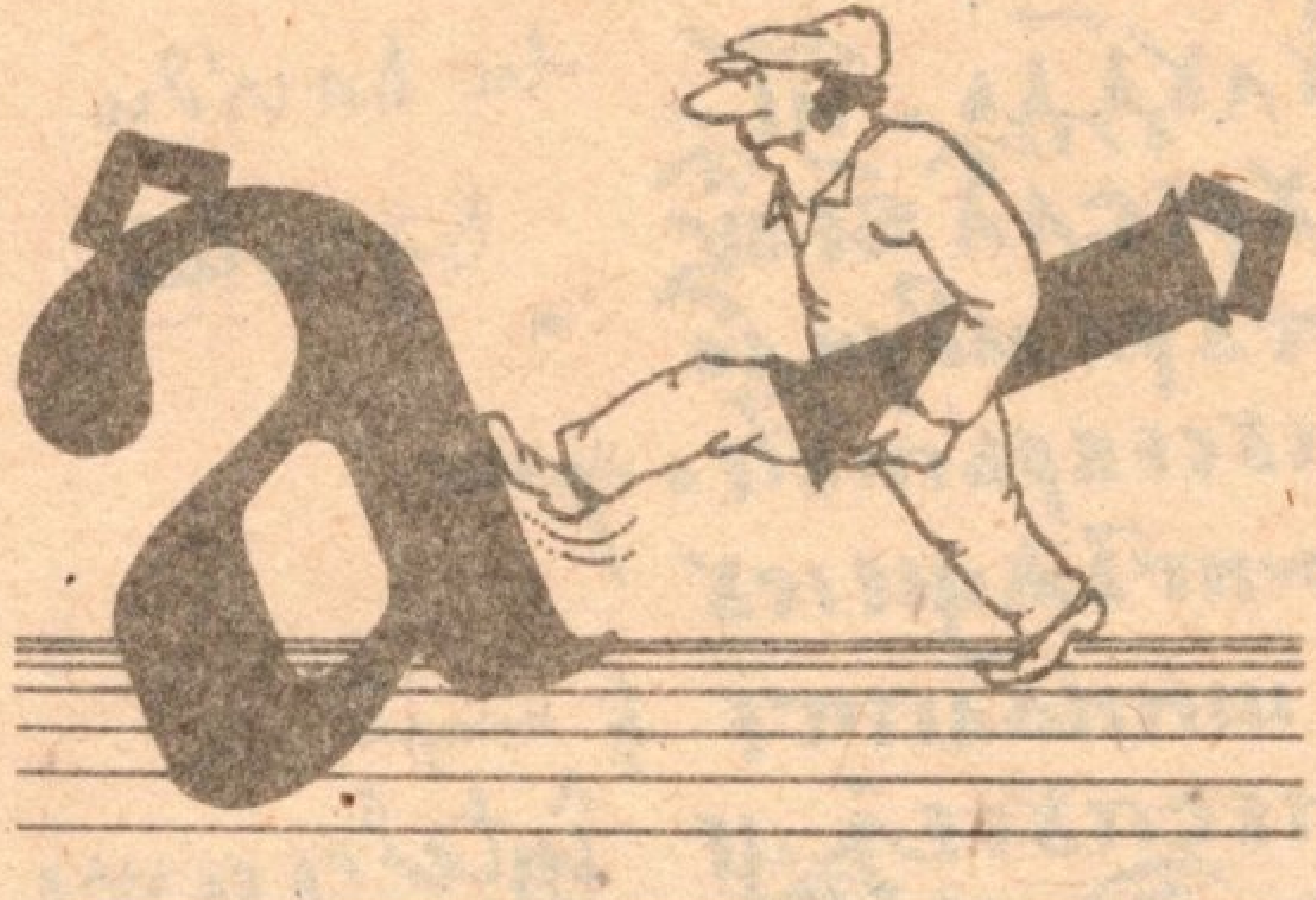

Cine l-a ucis pe „â“ din „a“?

Acordarea scrisului în limba română cu realitățile originii și evoluției cuvintelor

Schimbările succesive ale ortografiei limbii române, în ultima sută de ani, au fost bine primite, datorită simplificărilor pe care le-au adus în scriere. Cu ultima reformă a ortografiei din anii '50, s-a trecut însă de la simplificare la simplism, prin impunerea scrierii cu „î“ (din „i“), indiferent de poziția acestei vocale în cadrul cuvintelor, ajungîndu-se la deformări, în alte limbi, în chiar pronunțarea numelui țării și poporului nostru, precum și la reflectarea improprie a etnogenezei românilor (se scria **„romîn“**). Din aceste motive, conducerea Academiei a decis, peste cîțiva ani, scrierea corectă din punct de vedere etimologic, „cu „â“ (din „a“) a familiei cuvintelor român și România.

Justificarea introducerii în scriere a lui „î“ (din „i“) peste tot a fost că, într-o scriere fonetică, un singur sunet trebuie scris cu un singur semn. Prin consecvență științifică, odată cu utilizarea lui „â“ (din „a“) în cuvintele mai sus amintite, ar fi trebuit să se decreteze scrierea cu această literă pretutindeni. Nu s-a întîmplat astfel fiindcă ar fi fost cu totul impropriu să se scrie **„ân“** în loc de **„în“**, cînd acesta provine din lat. **„in“** și este prezent în celelalte limbi romanice sub aceeași formă. Dar tot atît de impropriu este să se scrie altfel decît în celelalte limbi romanice cuvinte de origine latină, precum **„câine“** (de la lat. **„canis“**), **„pâine“** (de la lat. **„panis“**), **„a cânta — (cântare)** (de la lat. **„(canto) — cantare“**), **„lână“** (de la lat. **„lana“**), **„mâine (mâne)“** (de la lat. **„mane“**), **„mânecă“** (de la lat. **„manica“**) etc., etc. Nu pot exista explicații științifice, consecvente, pentru „pîine“, „cîine“ etc., decît dacă o astfel de scriere servește cine știe căror scopuri tortuoase sau satisfacerii unor orgolii inovatoare ieftine.

Se impune ca, în limba română, acest unic sunet să se scrie cu două litere. Nu este o imposibilitate. În franceză, de exemplu, sunetul „s“ se scrie cu literele „s“, „c“, „ç“ și „t“, ceea ce conduce, în mod firesc, la **„France“** (de la **„franc“**) și nu la **„Frans“**, ca **„Rominia“** după regula inițială a anilor '50. Oare lingviștii anilor '50, dacă ar fi trăit în Franța, ar fi putut să impună scrierea **„Frans“**?

Această situație specifică limbii române a fost mult mai bine înțeleasă în vechime, deși cei ce scriau în românește au trebuit s-o facă cu un alfabet impropriu românei, alfabetul chirilic. Se reproduce, în pagina 108, un text din Psaltirea scheiană, psalmul 18, scris în jurul anului 1550 (și descoperit în secolul trecut la mânăstirea Voroneț). Textul este foarte interesant deoarece, prin cabalistica semnelor chirilice (majoritatea cuvintelor au fost transcrise, alături, în alfabetul latin) se remarcă cuvinte mai apropiate de forma lor primordială, decît cea de azi, ca pluralul **„cuvente“** (de la lat. **„conventus“**). Dar mult mai important este faptul că autorul textului — scriind românește cu alfabet chirilic — a simțit o necesitate intelectuală, clară (ceea ce arată, de altfel, că s-a scris în românește cu un alfabet adecvat, cel latin, înaintea celui chirilic)[1] să facă distincții nete între „î(n)“ de la începutul cuvintelor — scris ꙟ — și „â“ din interiorul acestora — scris Z — (spre deosebire de „ă“ — scris Ѫ), fapt ce apare deosebit de evident în scrierea cuvîntului **„pământul“** = п̄ѪмZнтꙋл.

Iată cum, în condițiile folosirii unui alfabet impropriu limbii române, în care lipsea o literă pentru sunetul românesc „î = â“[2] (necunoscut vechii slave — slavona), cei care au scris în românește n-au îndrăznit să fixeze o singură literă (semn) pentru acest sunet. Ce transmitere miraculoasă și emoționantă (instinctivă sau cultă) a romanității originare, nealterată pînă în deceniul al 5-lea al secolului XX, cînd

---

[1] *Referitor la conștiința națională precoce la români, se citează Carlo Tagliavini: „În Apus... În Răsărit, în afara păstrării sale în limba greacă cu sens exclusiv politic, latinul Romanus se conservă,* **prin tradiție directă,** *în* **numele național** *al singurului popor rămas lingvistic romanic - românii. În România,* **„rumân“,** *apare, ca* **nume național,** *încă din cele mai vechi timpuri (Coresi, Praxiul, 38 etc.) și „u“ reprezintă o continuare regulată a lui „o“ aton latin; dar chiar în cele mai vechi texte de română, ca Palia de la Orăștie din 1581-1582, începe să apară și forma cu „o“* **(român)** *care prezintă o apropiere de latină, datorată unor autori* **culți** *(care vedeau corespondența între român și romanus (Originile limbilor neolatine, pag. 126, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977).*

[2] *Semnul ꙟ pătrunde și în interiorul cuvintelor pentru acest sunet, cînd „notațiile deꙟ, deꙟntru, preꙟtru echivalează cu cazurile în care ꙟ era inițial“ -* **de + in, de + întru, pre + întru** *(Acad. Al. Rosetti, Istoria limbii române, Editura pentru literatură, București, 1968, pag. 440).*

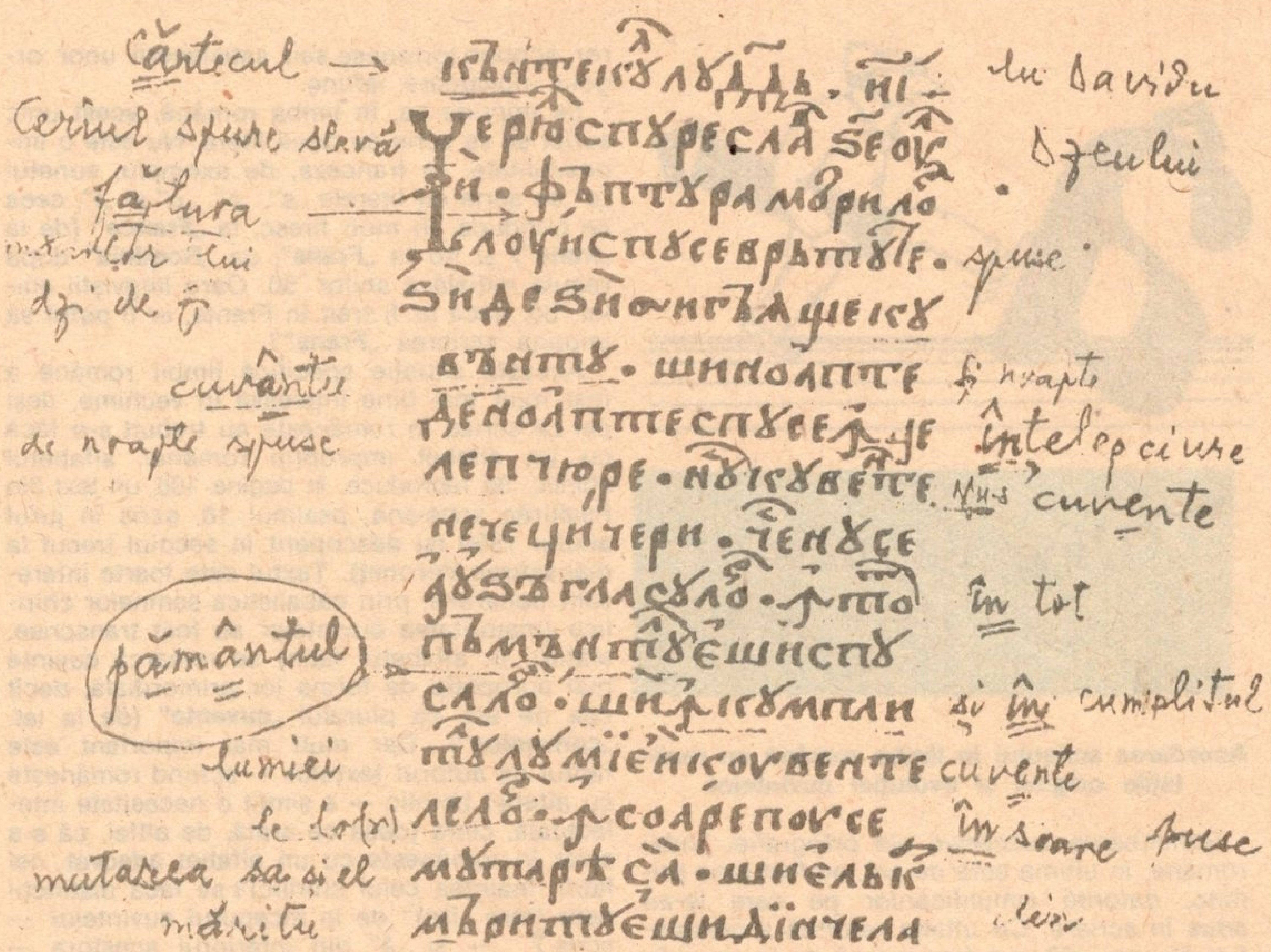
Cântecul
Cerul spune slavă
făptura
mâinilor lui
dz. de
cuvântu
de noapte spuse
pământul
lumiei
le lo(r)
mutarea sa și el
măritu
lu Davidu
Dzeului
spuse
și noapte
înțelepciune
cuvente
în tot
și în cumplitul
cuvente
în soare
spuse
den

Începutul psalmului 18 din Psaltirea scheiană (după I. Bianu, „Psaltirea scheiană", București 1889, pag. 54, reluată în „Originile limbilor neolatine" de Carlo Tagliavini, București, 1977, pag. 450).

Se remarcă cu claritate semnele distincte pentru „î" inițial ↑ — în **„ințelepciure"**, **„în tot"**, **„în cumplitul"**, **„în soare"** — „â" = Z din interiorul cuvintelor — în **„cuvântu"** și **„pământul"** și „â" = Ƶ — în **„cântecul"**, **„făptura"**, „pământul" și **„măritu"**. Deosebirea cea mai evidentă între „â" și „â" (interior) se află în cuvîntul **„pământul"**.

a fost înlăturat, în mod simplist, firescul ancestral și încălcată moștenirea vechilor texte (în mod inconsecvent invocate pentru înlocuirea evolutivului „sunt" cu „sînt", formă consemnată în aceste texte).

Autorii textelor vechi n-au procedat la generalizarea lui „î" (din „i") sau a lui „â" (din „a") poate nu numai pentru că și-au dat seama că n-ar respecta forma originară a cuvintelor, ci și pentru că au apreciat amploarea consecințelor negative ale unei asemenea inovații. Căci o astfel de scriere descurajează curiozități intelectuale specific umane, cu sigure dezvoltări de spirit, patriotism și creație. Cîteva explicații etimologice pe care le impune scrierea cu două litere a sunetului „î=â" care se dau unui copil — spre exemplu că **„a cânta"** trebuie scris cu â (din „a") fiindcă provine din latină — îl vor stimula pe plan intelectual (căutînd explicații ale scrierii și altor cuvinte) pe plan constructiv, de muncă — simțindu-se continuator al marii civilizații și culturi latine și prin urmare mobilizat în a lucra mai bine și a crea ceva pe măsura acestora — și pe plan patriotic — în mod evident apărînd toată această moștenire cu mîndrie.

Dar și fără aceste considerente, analiza obiectivă a cuvintelor românești de origine latină care includ sunetul „î" = „â" arată că numărul cuvintelor cu „â" interior este cu mult mai mare decît numărul cuvintelor cu „î" interior, în număr doar de zece. Pentru a ilustra această situație și pentru a putea extrage date concrete în sprijinul unei cît mai adecvate ortografii pentru limba română, am întocmit lista cuvintelor de origine latină care conțin sunetul „î" = „â".

Cuvinte cu „â" din „a" interior și proveniența lor din latină (după DEX)

atât / eccum tantum
amândoi / ambi dui
blând / blandus
câmp / campus
câine (câne) / canis

când / quando
cât / quantus
cânepă / *canapa
a cânta, (cântare) / (canto), cantare
călcâi / calcaneum
fântână / fontana
flămând / flamabundus
a frânge, (frângere) / (frango), frangere
grâu / granum
întâi / *antaneus
a îngâna, (îngânare) / (*inganno), *ingannare
lânced / languidus
lână / lana
mâine (mâne) / mane
mânecă / manica
mână / manus
a mânca, (mâncare) / (manduco), manducare
a plânge, (plângere) / (plango), plangere
prânz / prandium
până / paene-ad
păgân / paganus
pâine (pâne) / panis
pântec / pantex, -ticis
râie / aranca
român / romanus
(România / Romania)
a rămâne, (rămânere) / (remano), remanere
sânge / sanguis
sâmbătă / sabbatum (sau / sl. sonbota)
sânt / sanctus
săptămână / septimana
scândură / scandula
strâmb / strambus
stâng / *stancus

Cuvinte cu „â" din „e", asimilat cu „a" şi originea lor

curând / currendo
cuvânt / conventus
bătrân / veteranus
a frământa, (frământare) / (fragmento), fragmentare
a se întâmpla, (întâmplare) / (*intemplo), *intemplare
a spânzura, (spânzurare) / *expendiolare
tânăr / *tenerus
tâmplă / *templa
a urî (urât, în sens de ură) / *horrire
a vâna, (vânare) / *venare
vânt / ventus
veşmânt / vestimentum
vână / vena; vânat / venetus

Cuvinte cu „â" din „o", asimilat cu „a" şi originea lor

lângă / longum (ad)
fântână / fontana

Cuvinte cu „â" din „u", asimilat cu „a" şi originea lor

rândunea / hirundinella

Cuvinte cu „î" (din „i") interior şi originea lor

1. frînghie / f(r)imbia
2. rîu / rivus
3. rîpă / ripa
4. a rîde, (rîdere) / (rideo), ridere
5. a rîma, (rîmare) / (rimo), rimare
6. scînteie / *scantilla = scintilla
7. a strînge, (strîngere) / (stringo), stringere
8. sîn / sinus
9. strîmt / *strinctus (=strictus)
10. vîrtos / *virtuosus

Din cele mai sus arătate rezultă că **este indicată scrierea cu „â" (din „a") în interiorul cuvintelor, exceptîndu-se 10 cuvinte, care să fie redate în scris cu „î" (din „i") interior** (conform originii acestor cuvinte), **menţinîndu-se scrierea cu „î" (din „i") la începutul şi sfîrşitul cuvintelor**; de fapt regula Sextil Puşcariu amendată prin scrierea cu „î" (din „i") în interiorul cuvintelor în care acest sunet provine din „i" latin.

Reamintind modul în care se scria româneşte în textele noastre vechi, opinăm că se impune revenirea — în cadrul scrierii fonetice a limbii române — la scrierea cu două litere a sunetului „î" = „â", în mod diferenţiat, după criterii etimologice.

Scrierea în oricare din limbile vorbite aparţine categoriei convenţiilor şi ca atare poate fi modificată avîndu-se în vedere unul sau altul dintre criteriile care au condus la acceptarea (sau la impunerea) uneia sau alteia dintre convenţii. În cazul nostru, astfel de criterii pot fi: ştiinţifice (etimologice), de tradiţie naţională, de simplificare raţională (nu simplistă) sau de intenţie (de demobilizare sau de mobilizare cultural-constructiv-patriotică). În luarea în considerare (acceptarea) de către partenerii convenţiilor a unor criterii cît mai juste intervin valoarea şi etica partenerilor cu prestigiu. De asemenea, ponderea unuia sau altuia dintre criterii poate creşte sau diminua în diferite perioade istorice. Astfel, în perioada interbelică, cînd se punea problema alfabetizării în masă a ţăranilor, Iorga milita pentru utilizarea generalizată a lui „î" (din „i"). Poate din acest punct de vedere, impunerea scrierii cu „î" (din „i"), indiferent de poziţia acestei vocale în cuvînt, pare de înţeles. Dar în perioada prezentă, nu mai există analfabeţi în România, iar copiii anilor '90 învaţă reguli mult mai complicate (de teoria mulţimilor, de scriere în alte limbi, printre care şi cele romanice) decît scrierea cu două litere a unui sunet. Abia că în studiul limbilor romanice vor avea greutăţi, întrebîndu-se (cu uimire şi nu întotdeauna cu acceptare ironică) cum pot să promoveze o asemenea scriere prestigioşii noştri lingvişti romanici.

Dealtfel, în cercul restrîns filologic-lingvistic (secţia Academiei din anii '50) vocea de mare autoritate a acad. prof. Al. Rosetti s-a pronunţat pentru menţinerea regulii ortografice Sextil

Pușcariu; fără succes însă, principiul simplificării absolute a învins și s-a ajuns să se scrie **Rominia și romîn** (situație remediată ulterior prin excepție la simplificare).

În plus, se poate pune o întrebare legitimă. Există oare vreo logică ce admite ca unii parteneri de convenție să oblige mult mai mulți (milioane) de parteneri (cu un grad de cultură cel puțin comparabil cu al anonimului călugăr copist de acum 4 secole) la adoptarea unei scrieri contrare convingerilor lor bazate pe date științifice și respect față de moștenirea ancestrală, care este limba română?

În concluzie, ortografia cu „î" (din „i") pretutindeni nu poate să reprezinte — pe baza faptului obiectiv al ștergerii unor valori de cultură, muncă, creație și apărare națională — un moment de evoluție în stabilirea convențiilor de scriere în limba română și nu poate fi considerată nici măcar ca o involuție (regres), pentru că, așa cum s-a arătat mai sus, nici în cele mai vechi texte românești nu s-a scris astfel. Această scriere nu apare decît ca o simplificare arbitrară, simplistă, ca un sacrilegiu, pe care — fără îndoială — istoria culturii noastre o va consemna și condamna ca atare.

Însă, este posibil, încă de acum, să reanalizăm această problemă (care este numai a noastră, nici o altă națiune nefiind în măsură să ne ofere exemple sau să ne sfătuiască) și, prin consens național, să revenim — în cadrul scrierii fonetice în limba română — la această unică excepție etimologică, atît de importantă pentru menținerea nealterată a unei moșteniri specifice, de mare valoare națională.

CRISTIAN MIHAIL ■

REBUS

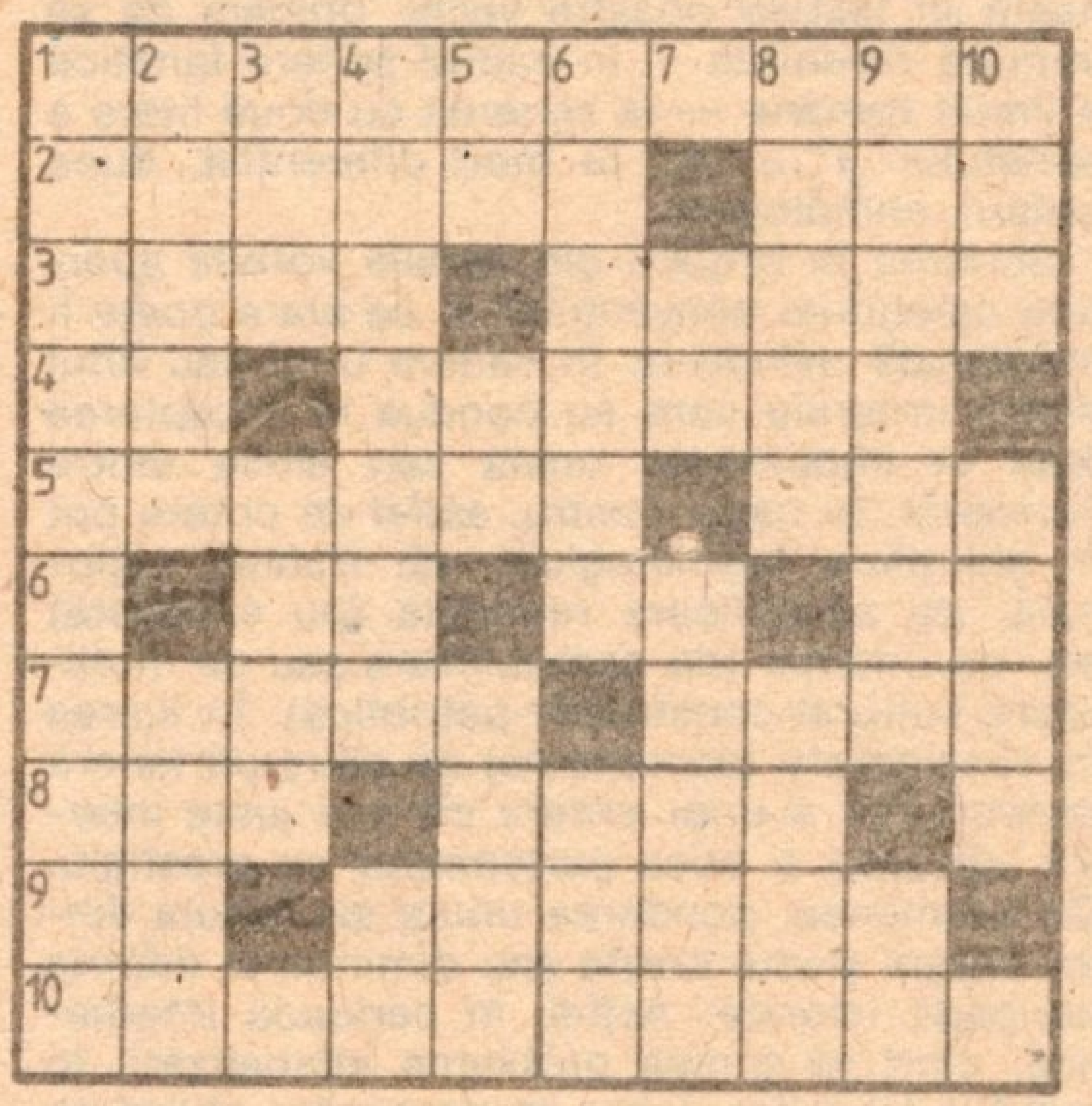

Dantelărie

ORIZONTAL: 1) O fată de companie, la înălțime. **2)** Loc unde dormi... dus → Înțepător... în stepă! **3)** Sînt cu siguranță la curent — Ciorchine de boabe (pl.). **4)** Pană de... bibilică! — Operă de trei parale. **5)** Înălțate pe litoral — Hrană sufletească. **6)** Coadă de păun! — Un lob găurit! — Notă de îndreptat... la școală! **7)** Prinsă iarna pe picior greșit — Criză de astm. **8)** A face o prezentare — Căptușeală la cojoc. **9)** Cută la pantaloni! — Obligat să dea înapoi. **10)** Situat pe partea dreaptă a drumului.

VERTICAL: 1) Prețioasele ridicole (sg.). **2)** Tare alambicată pe la noi — Localizat în direcția gurii. **3)** E dat cu titlu orientativ — Au zilele numărate. **4)** Cunoscut săptămînal englezesc care apare în fiecare sîmbătă (2 cuv.) — Demn, dar lipsit de inimă! **5)** Călcat în picioare! — Prins de nas — Colectiv de conducere. **6)** Pat de puști — Soluție pentru bătături. **7)** Introducere în psihologie! — Notă de 2 la algebră. **8)** Una care face morală — Zone de vegetație (sg.; var.). **9)** Se simt rău după boală — Materie primă pentru tort. **10)** Dețin supremația pe pămînt — Circulă în sens invers.

Dicționar: ȚEP.

RAB ARPAD ■

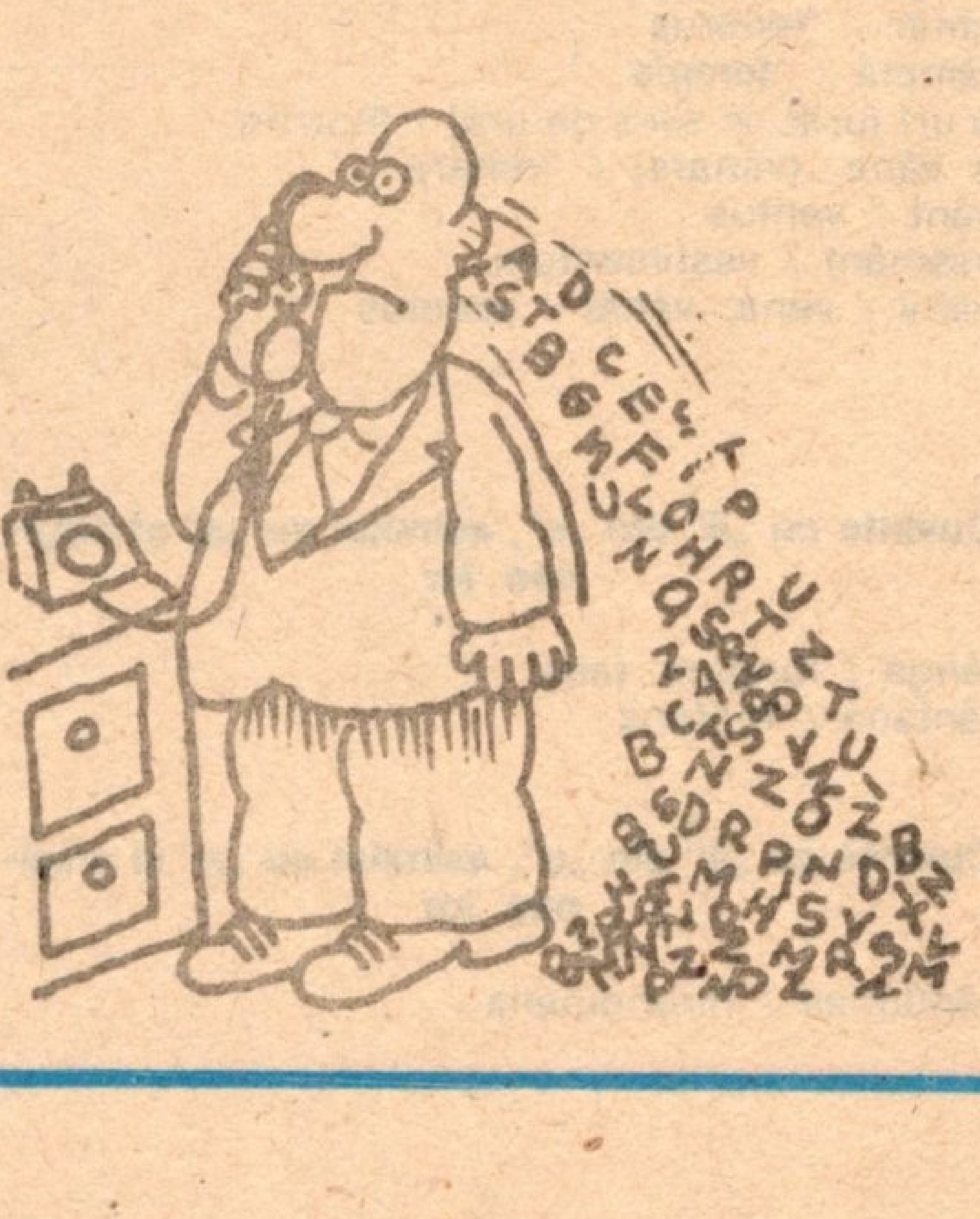

Cum a apărut Coca-cola?

În 1886, anul în care Auguste Bartholdi ridica la New York Statuia Libertății, în modestul orășel Atlanta, un mărunt farmacist, pe nume Pemberton, realiza din zahăr, cofeină, nuci și frunze de cocos decocainizate un amestec ca un sirop, pe care l-a botezat Coca-Cola. Începuturile afacerilor cu Coca-Cola nu par să prefigureze celebritatea de mai tîrziu, Compania Pemberton mulțumindu-se să fabrice și să distribuie în bidoane acest sirop concentrat care, diluat cu apă gazoasă, era vîndut ca băutură răcoritoare în multe puncte din Atlanta și din împrejurimi. Multă încredere trebuie să fi avut domnul Pemberton în virtuțile și șansele descoperirii sale, dacă nu a renunțat la această afacere care nu i-a adus decît un cîștig de 4 dolari în primul an: căci atît i-au mai rămas din vînzarea a 112 litri de Coca-Cola (50 de dolari) după achitarea reclamelor publicitare (46 de dolari).

COCA-COLA ÎȘI SCOATE ATUURILE

Orgolios ca orice creator, Pemberton urmărea să confere descoperirii sale unicitate, identitate inconfundabilă și inatacabilă. Cum va reuși acest lucru într-un domeniu atît de vulnerabil ca acel comercial? În primul rînd, prin alegerea unui nume simplu, sonor și ușor de memorat: Coca-Cola. Dar tocmai această simplitate și sonoritate au provocat proliferarea efectelor de imitație: Takola-Cola, Cola-Congo, Kola-Sola. Un atac mai perfid a suferit în 1909 cînd, procedînd abil și umblînd la nuanțele textului de lege, „Kok Company"" o altă firmă a adoptat diminutivul de la „Coca-Cola", în ideea că proprietarul unui nume nu este și proprietarul diminutivului acestuia. În procesul intentat firmei uzurpatoare, în anul 1920, firma lezată va reuși să convingă instanța că un diminutiv nu înseamnă nimic fără numele de bază.

Cel de-al doilea atu al faimoasei băuturi este grafismul. Acesta este creat de primul contabil al lui Pemberton, un oarecare Robinson, foarte priceput la scriere. Toți patronii care se vor succeda vor avea mare grijă pentru conservarea acestui grafism.

Și totuși, un nume și un grafism original nu erau suficiente pentru a descuraja imitațiile și concurența.

O STICLĂ LA FEL DE ORIGINALĂ

Ideea genială de a fabrica pentru Coca-Cola o sticlă-unicat, care să poată fi recunoscută și cu ochii închiși, a avut-o Thomas, unul din patronii firmei, care s-a adresat în acest sens unui celebru sticlar din Indiana. Acesta a propus o sticlă nostimă, de o formă șocantă, ce aducea cu o nucă de cocos, dar și cu... un furou de damă, în mare vogă pe atunci. „Sticla-rochie", al cărei prototip va fi depus în 1915, în S.U.A., pe numele lui Alexander Samuelson, va fi lansată pe piață un an mai tîrziu, înlocuind definitiv banalele sticle drepte de pînă atunci. Cu prețul unor eforturi financiare extra-

John Pemberton, fondatorul firmei, și un început modest în Atlanta: localul firmei în 1912.

Cum a apărut Coca-cola?

ordinare, toate resursele publicității vor fi mobilizate pentru a pune în valoare imaginea și ambalajul băuturii secolului. Succesul ingenioasei sticle a fost răsunător, ceea ce a determinat o creștere spectaculoasă a vînzărilor. Deși această sticlă i-a adus de fapt marea consacrare, Coca-Cola, alergică parcă la monotonie, o abandonează fără regrete în favoarea cutiilor metalice, inventate, zice-se, anume pentru a putea fi parașutate militarilor în timpul războiului din Coreea.

STRATEGII PUBLICITARE

Nu s-ar spune că, de-a lungul timpului, Coca-Cola n-a traversat și momente de criză. Numai o neobosită și inteligentă campanie publicitară a ajutat-o să le depășească pe toate. Cînd, în 1928, distribuia gratuit răcitoare în toate centrele de vînzare, clientul era definitiv sensibilizat de această generoasă grijă a firmei, care înțelegea să-i asigure, prin efort propriu, o băutură mereu proaspătă. Ofensiva publicitară face uz de cele mai variate metode: de la obiecte purtînd marca „Coca-Cola" (pahare, sticle, prosoape, tricouri, brelocuri), la afișe și emisiuni la radio. În plus, pentru fiecare epocă este elaborat un alt concept publicitar, în pas cu spiritul vremii. Pînă în preajma războiului, Coca-Cola își asociază numele cu conceptul de „pauză", sugerînd o atmosferă de relaxare și bună dispoziție. Odată cu declanșarea războiului, pe fondul unei puternice crize economice, Coca-Cola se găsește în fața celei mai serioase amenințări: aceea a falimentului, iminent din cauza restricțiilor de zahăr. Geniala idee de a se pune la dispoziția armatei americane nu numai că aduce salvarea, dar și o faimă mondială. Noul concept publicitar va fi cel de „fortificare". Construind fabrici de îmbuteliere peste tot pe unde treceau militarii americani, Coca-Cola duce și ea o luptă de cucerire a lumii. Și învinge.

Reclamă publicată într-o revistă de teatru engleză.

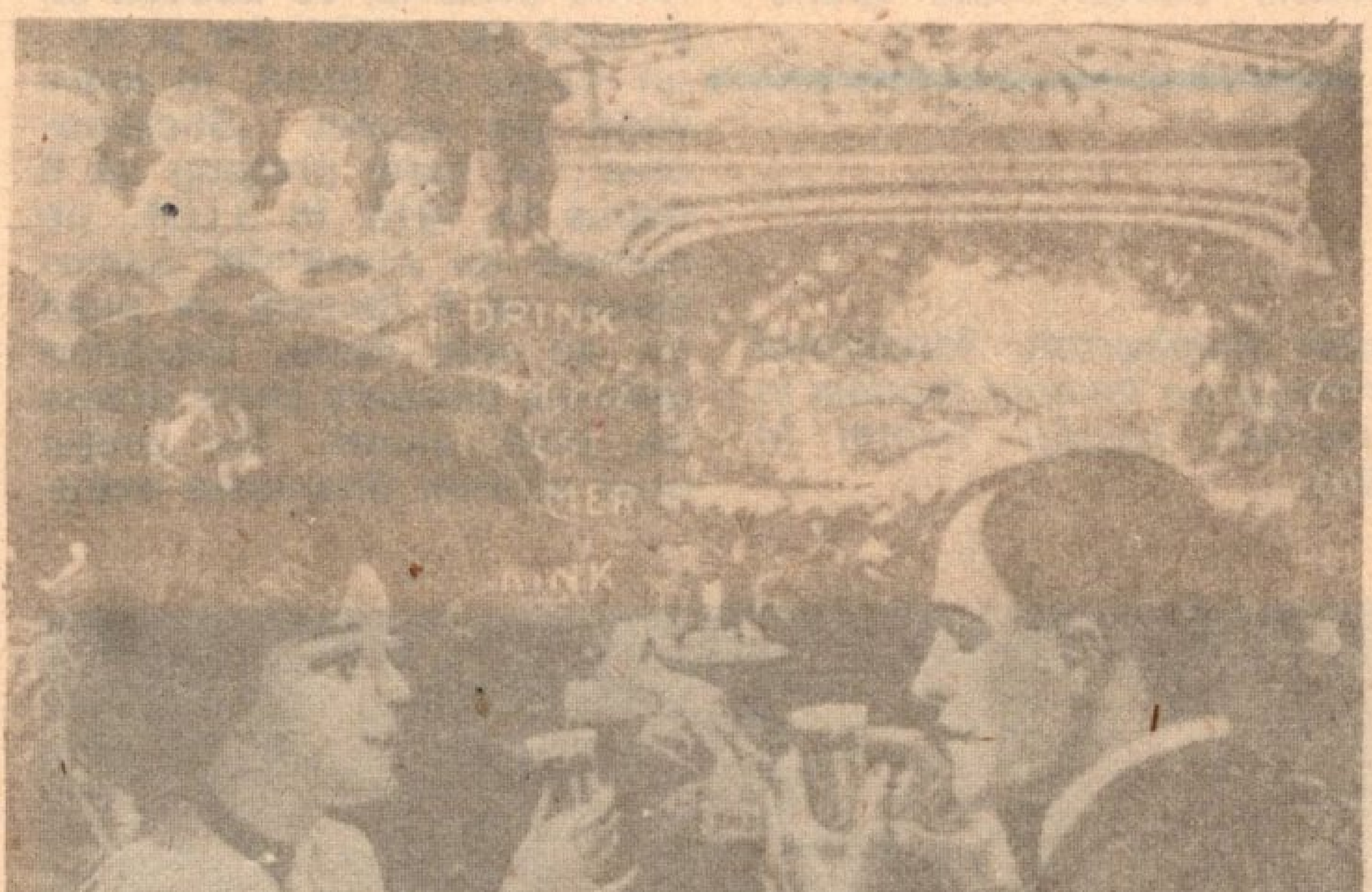

„IT'S A REAL THING"

După război multe s-au schimbat. Fidelitatea clientelei începe să se zdruncine atunci cînd apare un neașteptat rival: Pepsi-Cola. Bătrîna Coca-Cola, la fel de obstinată și de ingenioasă, aruncă la coș vechile rețete publicitare și atacă temerar o nouă cale de sensibilizare a cumpărătorului: muzica. Mari vedete ale muzicii ușoare, ca Ray Charles, Tom Jones sau Petula Clark îi vor pune pe muzică sloganurile. Cînd Bob Dylan și Leonard Cohen laudă plăcerile întoarcerii la natură, Coca-Cola adoptă un nou slogan: „It's a real thing". Pentru piața franceză este lansat conceptul „Soif d'aujourd'hui"; în 1967 apare și primul film publicitar, ca o pledoarie pentru pacea mondială, speculîndu-se momentul „psihologic" al manifestațiilor împotriva războiului din Vietnam. În 1969, Johnny Halliday cîntă „Coca-Cola rock" și este scos primul disc publicitar.

O prodigioasă activitate publicitară marchează istoria delicioasei Coca-Cola. Morala acestei strategii comerciale pare să spună că e o adevărată artă să vinzi chiar și un fleac: totul e s-o faci cu talent.

VALERIA DORNEANU ■

ABTECH SYSTEMS CHALLENGE THE BEST

AT ABTECH, QUALITY COMES FIRST. BY SETTING A VERY HIGH STANDARD, WE STRIVE TO MEET OUR GOAL TO BE THE BEST IN QUALITY, SERVICE, AND PRICE. SINCE TECHNOLOGY IS EVER CHANGING, WE ARE COMMITTED TO DEVELOPING SMART, INNOVATIVE PRODUCTS THAT MEET THE USER'S NEEDS. WE HAVE GLOBAL BUSINESS SENSE NO MATTER WHERE YOU ARE IN THE WORLD DISCOVER ABTECH, AND YOU'LL DISCOVER A WORLD OF INNOVATIVE PRODUCTS ALWAYS CHALLENGING THE BEST.

DESK TOP
- 8088 10 MHZ 1 MEG RAM
- 286-12
- 386-SX
- 386-20
- 386-25
- 386-33
- 486-25

HARD DRIVE
20 MB TO 338 MB

SPECIAL ORDER LARGER DRIVE
AND OPTICAL DRIVE AVAILABLE

GAS PLA
- 28
- 386SX
- 386-20
- 386-25
- 386-33

HARD DRIVE
FROM 20 MB TO 200MB

COMING SOON
NOTE BOOK SIZE COMPUTER

THE PINK PANTHER
25

ABTECH™
INCORPORATED

Un festival sub semnul plăcerii

A vrea să faci cinema fără a căuta să comunici cu contemporanii tăi pare o erezie. Şi totuşi, de 30 de ani, Festivalul filmului de la Cannes este considerat templul filmului de autor, unde totul se judecă mai mult în funcţie de personalitatea creatorului, decît după ce oferă, în realitate, pelicula, spectatorului.

De la bun început, această a 44-a ediţie a promis a fi cu totul diferită. Pe afiş, nici un film „eveniment" de talia lui „Cyrano de Bergerac" al anului 1990. Slăbiciunea selecţiei, comentată de specialişti, constă în faptul că s-au regăsit foarte puţini din marii cineaşti confirmaţi. Mai mult de jumătate din realizatorii selecţionaţi nu mai participaseră niciodată la festivalul de la Cannes.

Aşadar, un program lipsit de strălucire, după cum s-a afirmat, avînd, însă, avantajul de a rupe cu un trecut în care, prea adesea, erau selecţionaţi aceiaşi regizori, fără a mai face o distincţie între reuşitele lor şi eşecuri. În plus, în fruntea celor puşi să judece — un regizor anticonformist: Roman Polanski. În 1991, pentru un preşedinte al juriului Festivalului de la Cannes, anticonformism înseamnă şi o declaraţie de acest gen: „Îmi voi încuraja partenerii să aleagă acele filme care l-au făcut, pur şi simplu, să petreacă două ore plăcute într-o sală de cinema."

Un simplu spectator numit Polanski cere să se exprime, întîi de toate, inima. ▶

PALMARES NEAŞTEPTAT

BARTON FINK
de Joel şi Ethan Coen
- Marele Premiu - Palme d'Or
- Premiul de regie
- Premiul de interpretare masculină, decernat actorului John Turturro

EUROPA
de Lars von Trier
- Premiul comisiei tehnice şi premiul juriului

LA BELLE NOISEUSE
de Jacques Rivette
- Premiul special al juriului

LA DOUBLE VIE DE VÉRONIQUE
de Krzysztof Kieslowski.
- Premiul de interpretare feminină decernat actriţei Iréne Jacob

BARTON FINK

În şase ani, de cînd au turnat primul lor film, **„Sînge pentru sînge"**, **Joel şi Ethan Coen** sînt departe de a fi înlăturat întregul mister în care s-au învăluit. De nu am aminti decît modalitatea de a lucra. Pe generic, Joel apare ca realizator, iar Ethan ca producător. Un mare neadevăr. În realitate, Joel şi Ethan fac absolut totul împreună: scenariu, regie, producţie, montaj. Caz unic în analele cinematografiei de la fraţii Taviani încoace. Cele mai multe întrebări, însă, le suscită filmele lor, unde delirul rivalizează cu seriozitatea, totul urmărind un fir al raţiunii: **„Sînge pentru sînge"**, **„Arizona Junior"**, **„Miller's Crossing"** şi, în sfîrşit, **„Barton Fink"**, ce le-a adus acum „Palme d'Or".

„Barton Fink" evocă drumul parcurs de un scenarist de succes care, în anii '40, părăseşte New York-ul pentru Hollywood. Un film cu **John Turturro**, considerat anul acesta, pe Coasta de Azur, cel mai bun interpret.

▲ *„Punctul comun al tuturor filmelor noastre - un tip gras, care urlă." „Grasul", în „Barton Fink" - John Goodman, alături de John Turturro*

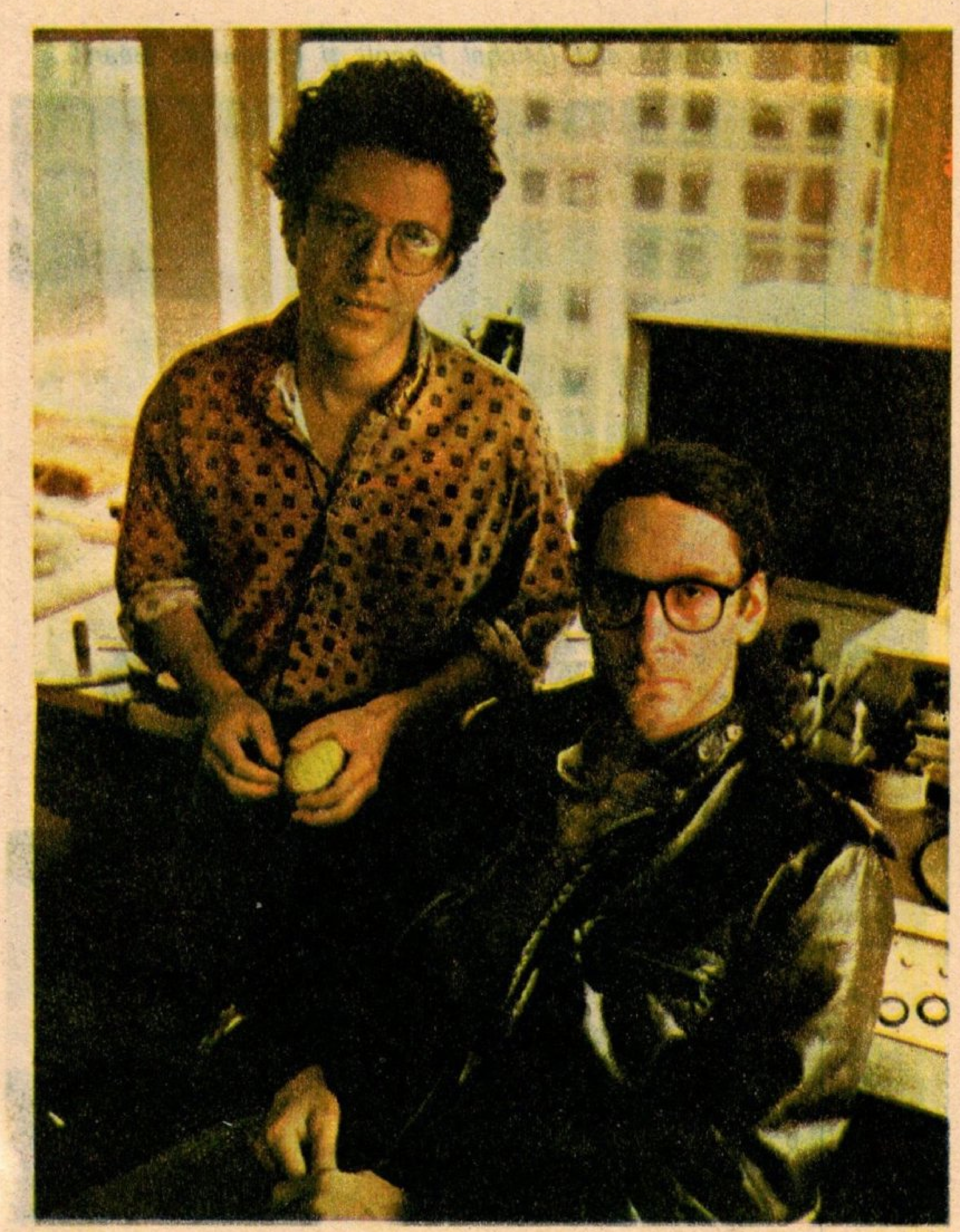

◀ *Ethan şi Joel Coen: „Într-adevăr, ar fi foarte greu să vă spunem care este diferenţa între noi... Sîntem mai buni cînd lucrăm împreună decît dacă am fi separaţi."*

EUROPA

Relatînd întîmplările unui american de origine germană, sosit în Germania imediat după război, filmul rămîne fidel la ceea ce înseamnă specific în creaţia tînărului regizor danez **Lars von Trier:** tendinţa spre morbiditate şi manevrarea imaginii.

De la bun început, regizorul şi l-a dorit ca interpret pe **Jean—Marc Barr,** tocmai pentru dubla sa identitate — întocmai cu aceea a personajului încarnat — americană şi europeană. **Barbara Sukowa** întruchipează tot ceea ce poate fi fatal, seducător şi intrigant într-o femeie. În rolul unui general american, revine

Un festival sub semnul plăcerii

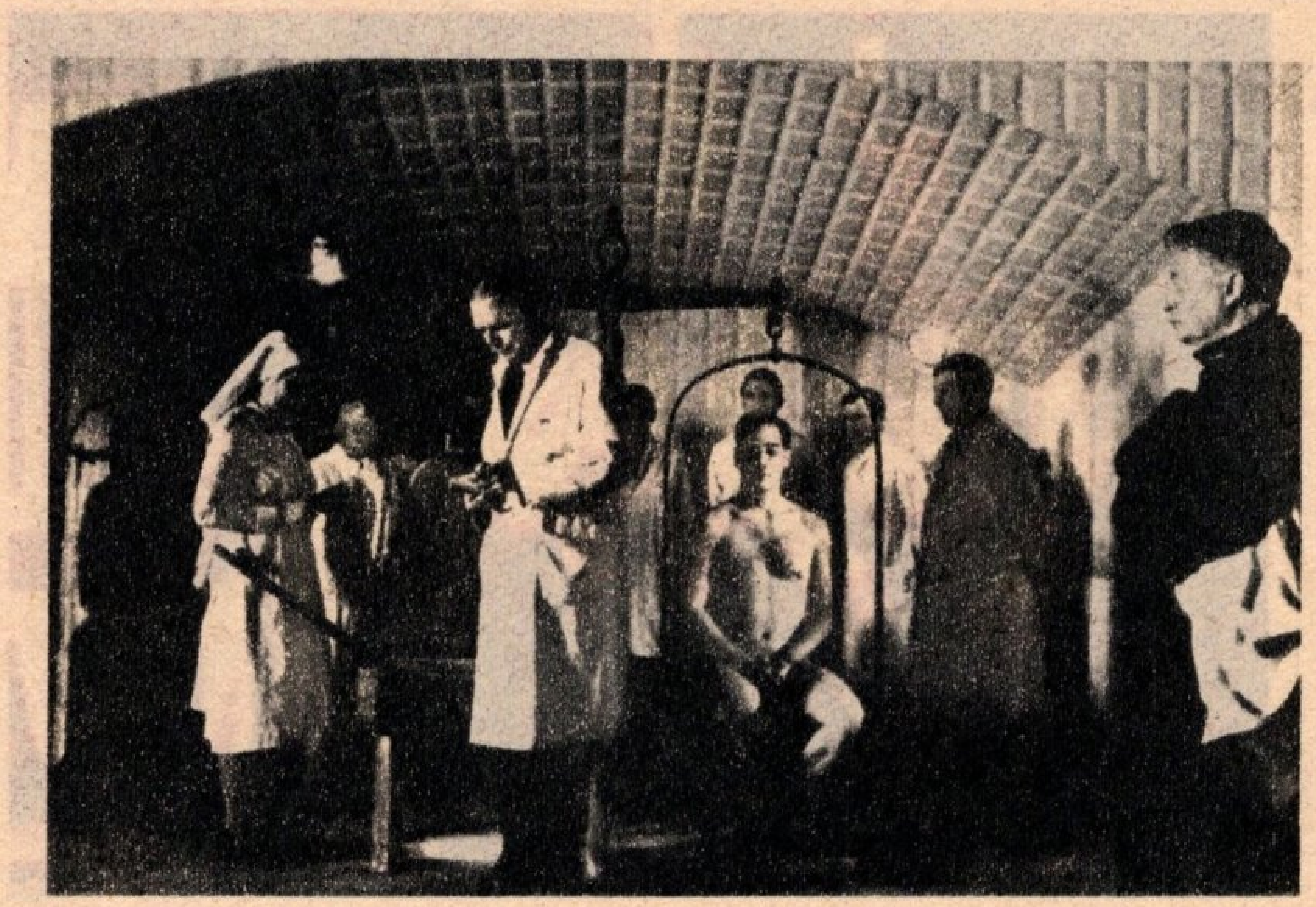

O stranie vizită medicală (Jean-Marc Barr, în „Europa")

pe ecran, la 74 de ani, actorul **Eddie Constantine.**

„Europa" este un film în alb-negru și, totodată, color. Ceea ce a surprins a fost, fără îndoială, procedeul sofisticat prin care, în același plan, îl descoperi pe Jean-Marc Barr intrînd într-un cadru în culori, ieșind și revenind, în același cadru, de astă dată în alb-negru. O concepție artistică ce i-a adus autorului Premiul comisiei tehnice de la Cannes.

LA BELLE NOISEUSE

Pentru prima dată la Cannes (alături de **Michel Piccoli** și **Jane Birkin**), **Emanuelle Béart** consideră că e complicat să vorbești despre filmul pe care l-ai făcut. Povestește, însă, cu plăcere, despre întîlnirea cu regizorul **Jacques Rivette:** „Cu aerul său timid, îți spune că are „ceva" pentru tine. La capătul unei ore, afli foarte puțin despre acel „ceva". Îndeajuns, însă, pentru a te intriga. Vorbește ore întregi despre orice, în afară de film... Jacques nu este un oarecare, cu care te întîlnești cinci minute. Este cineva cu care stai mult de vorbă. Despre viață. Despre dragoste. Despre cinema.

Apoi, trebuie să fii obsedat de personaj, să te gîndești continuu la el și să-l îmbogățești mereu. Jacques te întreabă: „De unde vine, după părerea ta?" Îi răspunzi: „Vrei să leg personajul de viața mea, sau să inventez?" și el îți spune, simplu: „Inventează".

În ziua în care am văzut filmul, am înțeles cît de mult a

Un pictor și modelul său (Michel Piccoli și Emanuelle Béart).

știut să mă „asculte". I-am spus: „Filmul tău este cea mai frumoasă mărturie a celor 25 de ani ai mei. Cea mai frumoasă mărturie fizică, pentru că timp de trei ore și jumătate pozez nud într-un atelier de pictură, dar și o mărturie morală, pentru că tot ce-am reușit să transmitem prin intermediul personajului sînt lucruri care-mi aparțin, sînt ale mele și el a știut să le asculte, să le capteze și să le traducă."

LA DOUBLE VIE DE VÉRONIQUE

La trei ani după șocantul **„Tu ne tueras point"**, distins cu premiul juriului în 1988, **Krzysztof Kieslowski** revine în competiția de la Cannes cu **„La double vie de Véronique"** („Dubla viață a Veronicăi"). Este filmul cu care Kieslowski trece în Vest. Doar cu filmul, pentru că omul nu vede nici un motiv pentru a se muta. Creatorul **„Decalogului"** — seria de zece filme inspirate din cele Zece porunci — nu vrea să se despartă de Polonia natală. Aici, el cunoaște străzile, sufletele, regulile. Aici a știut, dintotdeauna, să-și facă auzită vocea, dejucînd cenzura, constrîngerile, cortina de fier. Faptul că acestea sînt astăzi înlăturate, n-a schimbat cu nimic obsesiile cineastului. Ființa umană — cu sentimentele sale, cu destinul său — se află, încă o dată, în miezul filmului. **„Dubla viață a Veronicăi"** aduce în scenă două tinere fete, una poloneză, cealaltă franțuzoaică, interpretate de aceeași actriță — **Irène Jacob,** laureată a Premiului de interpretare feminină. Deși nu s-au văzut niciodată, destinele celor două se aseamănă. **„Dubla viață a Veronicăi"** este un film al ascunselor sertare sentimentale, în care fiecare scenă are o semnificație cu mult mai ambițioasă decît anecdotica ilustrată.

Emanuelle Béart: „Este foarte dificil să vorbești despre un film. E ca și cum ești întrebată, după ce ai făcut dragoste: „Ei, cum a fost?" Un film este un act violent și o investiție totală."

Krzysztof Kieslowski: „Nu cred că este important în ce loc anume instalezi aparatul de filmat. Adevărata problemă este pentru ce."

VAN GOGH

Cel mai așteptat film al festivalului din acest an, **„Van Gogh"**, s-a născut, cu certitudine, într-o seară, la Cannes, în 1987.

Maurice Pialat primea **„Palme d'Or"** pentru filmul **„Sous le soleil de Satan"**. Atunci, o parte din public a fluierat. Maurice Pialat, un om care se crede detestat chiar și atunci cînd nu este adevărat, a avut o reacție de fiară înjunghiată: „Dacă voi

Irène Jacob în rolul Veronicăi, „varianta" franceză.

nu mă iubiți, nici eu nu vă mai iubesc!" a urlat el, pe scenă.

„Leul" se întoarce la Cannes în 1991, fără să fi uitat nimic. În acești patru ani nu a făcut altceva decît un film cu care să revină pe Coastă. Deși se putea prezenta în afara concursului, a intrat în competiție cu o peliculă al cărei montaj nu-l consideră definitiv: **„Van Gogh".**

Vincent Van Gogh, cel mai celebru dintre artiștii blestemați de soartă, pictorul de geniu care n-a vîndut în viața lui o pînză, dar ale cărui tablouri sînt cumpărate azi cu milioane. O istorie tragică, din care Pialat nu redă decît epilogul: ultimele două luni de viață ale lui Van Gogh, la Anvers-sur-Oise.

Deși nu se află în palmaresul festivalului, **„Van Gogh"** este, deja, considerat o etapa majoră în opera lui Maurice Pialat.

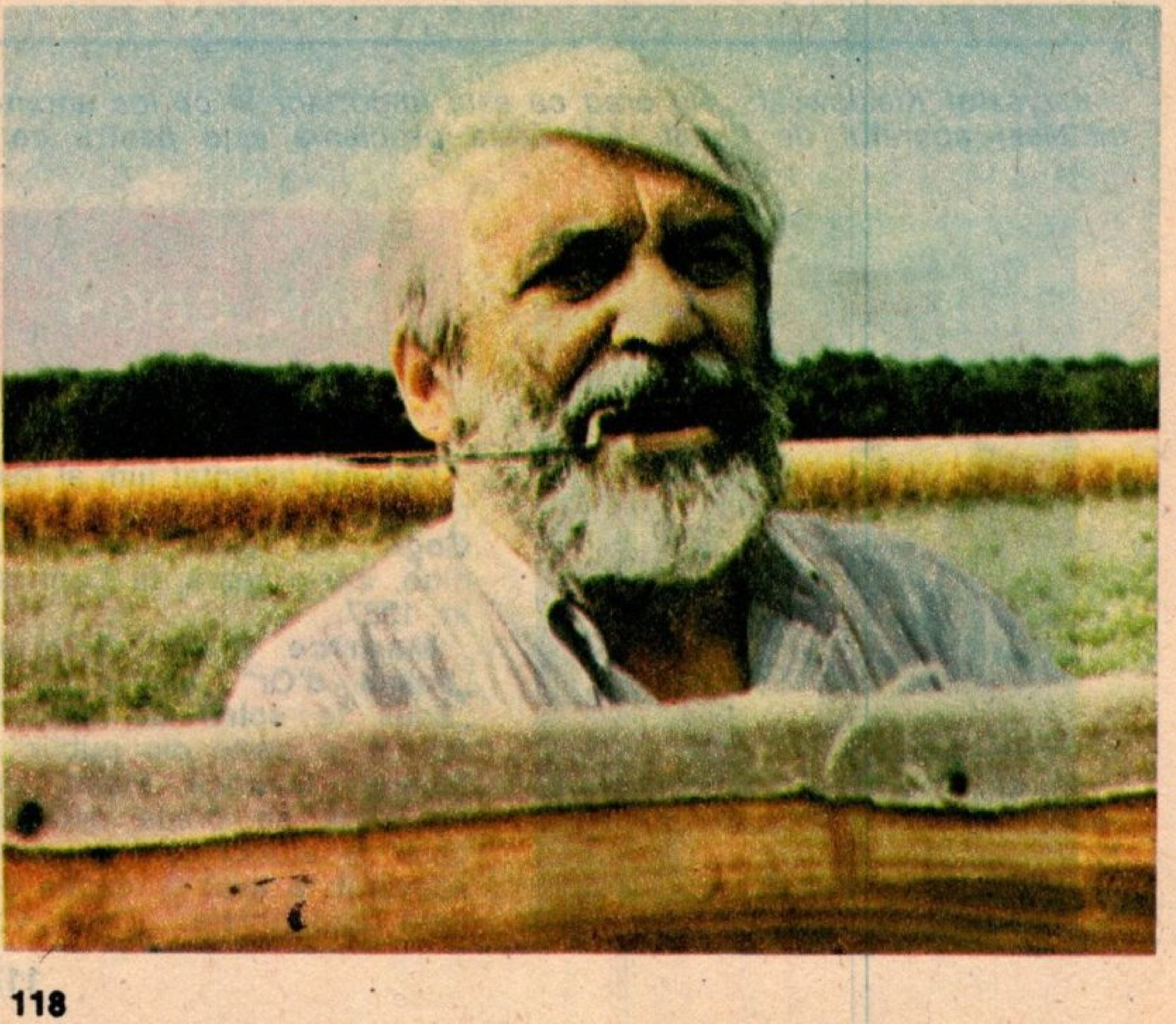

Van Gogh spunea: „Mîine am să pictez pînă ce va veni culoarea". Maurice Pialat filmează pînă ce sosesc adevărul și emoția.

HORS LA VIE

Filmul unei experiențe limită, **„Hors la vie"** de **Maroun Bagdadi** prilejuiește unui actor o experiență dureroasă. **Hippolyte Girardot** joacă rolul lui Patrick Perrault, fotoreporter în Liban. Pentru Patrick Perrault — ostatec — în-

Vincent Van Gogh și Margueritte Gachet, în interpretarea actorilor Jacques Dutronc și Alexandra London.

cepe o așteptare fără sfîrșit și fara speranța, într-o suferință morală și fizica de neînchipuit. Pentru Hippolyte Girardot înseamnă o aventură pasionantă — aceea a unui interpret decis să meargă cu personajul său pînă la uitarea de sine. „Eram într-o stare de teroare absolută, o stare limită. Am plîns. Am urlat. Întreaga echipă rămăsese încremenită, într-o tăcere de moarte. Asta a durat un sfert de oră, în care nu mai existau

O stare de transă terorizantă - Hippolyte Girardot, ostatec,

decît hohotele mele". Este experienţa unei **singure zile** de filmare.

Hippolyte Girardot, reporter.

Marcello Mastroianni, de două ori laureat al premiului de interpretare, în 1970 şi 1987, din nou la Cannes.

LE PAS SUSPENDU DE LA CIGOGNE

★

În rolul soţiei părăsite, Jeanne Moreau.

★

Un om celebru se hotărăşte, într-o bună zi, să dispară, nu doar din viaţa politică a Greciei, ci şi din viaţa familiei sale. I se pierde urma, toată lumea îl crede mort. După o bună bucată de vreme, este recunoscut de către un reporter, la graniţa greco-albano-iugoslavă, amestecat printre refugiaţi. Senzaţionalul descoperirii îl determină pe jurnalist să pornească o anchetă.

Acest om care, dintr-o dată, întoarce spatele politicii, preferînd să trăiască în exil şi singurătate, pentru a putea „să asculte muzica în spatele zgomotului ploii", este **Marcello Mastroianni,** în filmul lui **Théo Angelopoulos.**

John Gielgud (sus), Isabelle Pasco și Mark Rylance (jos), în „Prospero“

PROSPERO

Filmul britanicului **Peter Greenaway** a fost așteptat la Cannes ca un eveniment. Și asta, pentru că realizatorul — arhitect și pictor de formație — a entuziasmat încă de la prima peliculă: **„Crimă într-o grădină englezească“**, prin stăpînire de sine, știință a esteticului, umor.

Noua realizare, **„Prospero“**, se inspiră din fantastica dramă a lui **Shakespeare**, **„Furtuna“**, autorul luîndu-și libertatea de a merge mult mai departe de punctul în care s-a oprit dramaturgul.

LISTA NEAGRĂ

Statele Unite, 1947. În plin război rece, o comisie senatorială pornește o anchetă asupra activității „subversive“ a comuniștilor și a simpatizanților de stînga. Cîmpul de acțiune: Hollywood. Un grup

Un festival sub semnul plăcerii

Pe „lista neagră" – Robert de Niro.

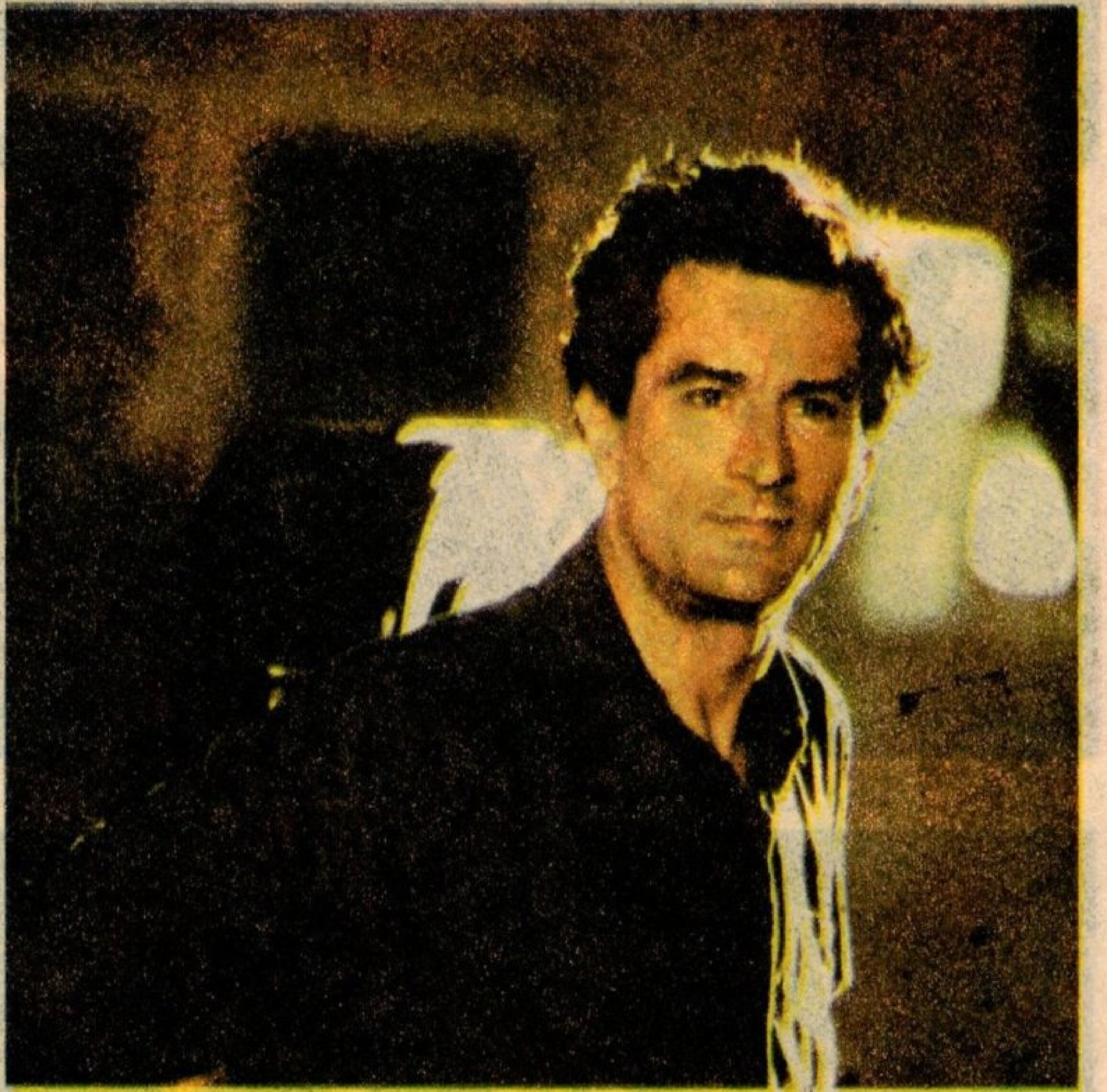

de zece persoane refuză să recunoască legalitatea comisiei și să răspundă la întrebări. Ei se regăsesc pe „lista neagră", puși în imposibilitatea de a mai lucra. Vînătoarea de vrăjitoare se dezlănțuie. Scenariști, actori, regizori, tehnicieni — toți cei care refuză să-i vîndă pe cei zece, sînt înscriși, la rîndul lor, pe această listă, care ajunge să cuprindă peste 200 de nume. Unii, cum a fost Arthur Miller, vor înfrunta comisia, alții, ca Elia Kazan, vor ceda amenințărilor.

O întîmplare reală, prilejuindu-i producătorului lui **Rocky,** Irwin Winkler, debutul în regia de film.

Încercatul producător Irwin Winkler, debutant în ale regiei.

ÎN PAT CU MADONNA

Realizat de-a lungul turneului „Blond Ambition" de anul trecut, filmul se împarte între imaginile de concert și cele — infinit mai interesante — ce privesc viața particulară a celebrului star.

Prin veridicitatea imaginii, prin momentele, atît de adevărate încît par, mai curînd, trucate, tînărul **Alex Keshishian,** realizator de clipuri, a dat o lovitură de maestru.

Rămîne de știut dacă **Madonna** din filmul lui Alex este veritabila Madonna, sau tot o actriță ce-și joacă rolul la perfecție.

Cum este, cu adevărat, Madonna? Filmul prezentat la Cannes pretinde a fi găsit răspunsul.

▲ *Madonna în oglindă.*

REBUS

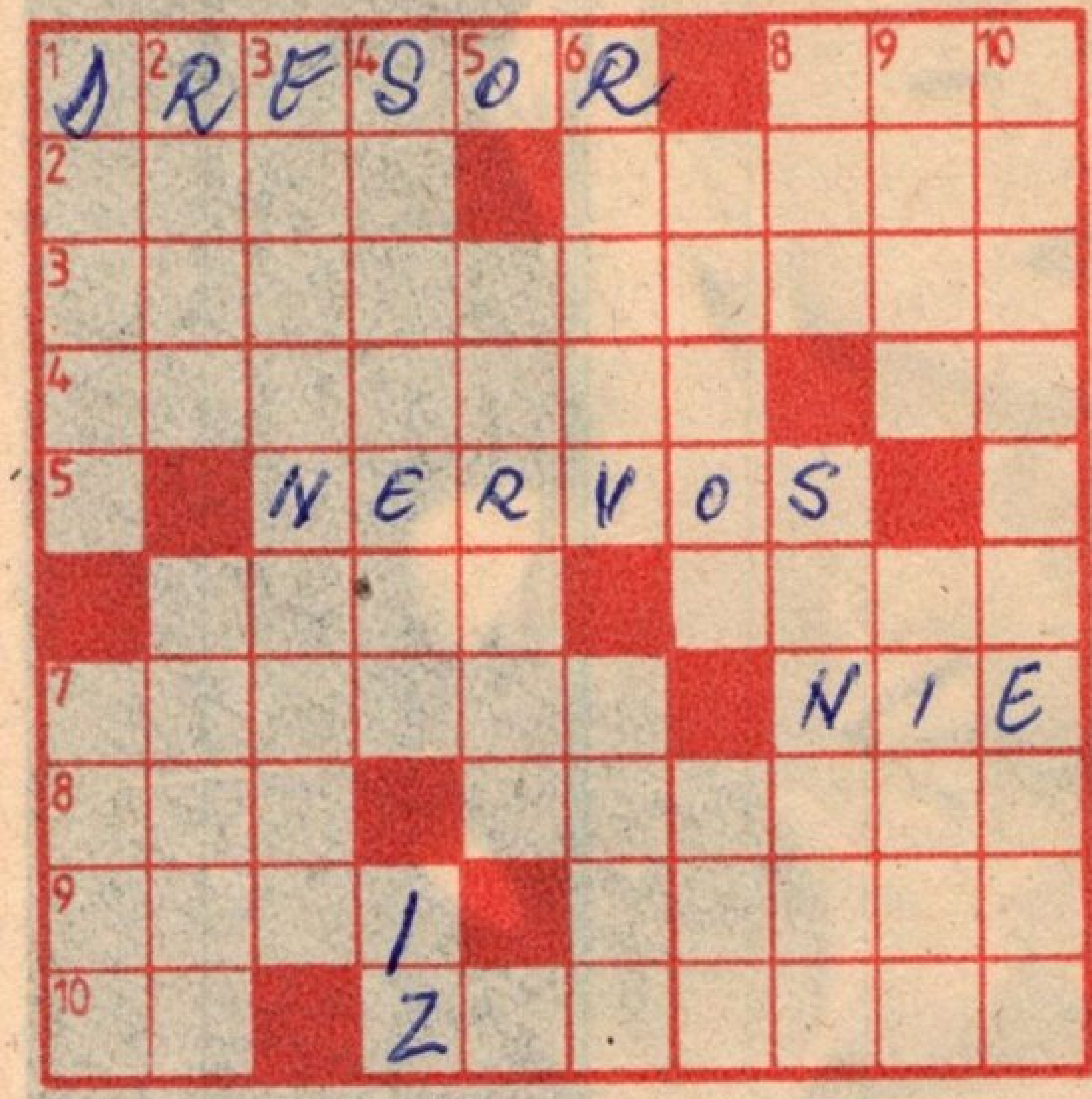

LOGOS

ORIZONTAL: 1) Înfocat îmblînzitor de fiare — Noțiuni traduse-n două limbi. **2)** Furnizor de sare — Un fel de scoarță întinsă pe jos. **3)** Graba care nu strică treaba. **4)** Plasată între peluze — Pătratul unui număr! **5)** Aflat continuu sub tensiune. **6)** Face glume reușite — Sămînță autohtonă românească (pl.). **7)** Termen de finalizare a unei acțiuni (pl.) — Final de campanie. **8)** Combină muzicală cu un singur registru — Stop-cadru pe calea undelor. **9)** Flori din grădina înțelepciunii — Uvertură la simfonia ploii într-un spectacol de sunet și lumină. **10)** Taxă la ieșire! — Flori de mină ce reflectă lumina din adîncuri.

VERTICAL: 1) Asediu prelungit vizînd o cucerire — Cărbune incandescent în ape. **2)** Legat la gît — Formă de luptă cavalerească. **3)** Loc amenajat pentru lansarea unor „bombe" vizînd doborîrea țintelor. **4)** Organizații de masă fruntașe — Avizat de la centru! **5)** Replică la lovituri. **6)** Pietre prețioase descoperite... de arheologi — Legătură la pămînt. **7)** Element de bază într-o expunere — Un pătrat în spațiu. **8)** Măsură trecută în organizarea tîrgurilor — Fixate pe pereți. **9)** Termen curent pentru îndeplinirea datoriei — Forme de asigurare pentru transport (sg.). **10)** Curs neîncheiat la timp.

DINU HULUȚĂ ■

DE-ALE CASEI

ORIZONTAL: 1) Casa bunicilor — Animale de casă. **2)** Piatră acră — Ansamblu de case... într-o piață. **3)** Face casă bună cu alții — În șura din curte! **4)** Picat din tavan! — În casă la intrare. **5)** Camera din dreapta! — Clădit din temelii! — Urcare pe scară. **6)** Miliard (abr.) — Intrare la etaj! — Munți! **7)** Case cu ferestrele deschise. **8)** Decorează pereții camerelor. **9)** Localitate în Norvegia — Duce tot greul casei. **10)** Case... mici! — Locuia în casa stăpînului — Geam deschis! **11)** Nu-și deschide casa nimănui (pl.) — O piatră mai aparte.

VERTICAL: 1) Casă de comenzi — Mobila casei. **2)** Iluminație la intrare! — Fecior de casă mare — Evacuați de la mansardă! **3)** Loc de casă în deșert — Într-o casă din Atena. **4)** Rest de casă (pl.) — Coliba din dreapta! **5)** Un glasvand în ultimă instanță! — Meșteri în lemnăria casei. **6)** Apartament neocupat! — Spațioasă în fond! **7)** Pietriș de fundație! — Dată peste cap. **8)** Localuri la periferii! — Marchează la casă (pl.). **9)** Se simte la academie ca la el acasă — Poetul din a cărui „Autumnală" cităm: „Și eu ascult stînd lîngă fereastră / Zbaterea ploii pe casa noastră" (Ion Th.). **10.** Apă în casă — Numărat la casă.

Dicționar: AVAN, MLD, MTI, HAA, SEM, IBA, AND, TIO, TRIS.

ANDREI CIURUNGA ■

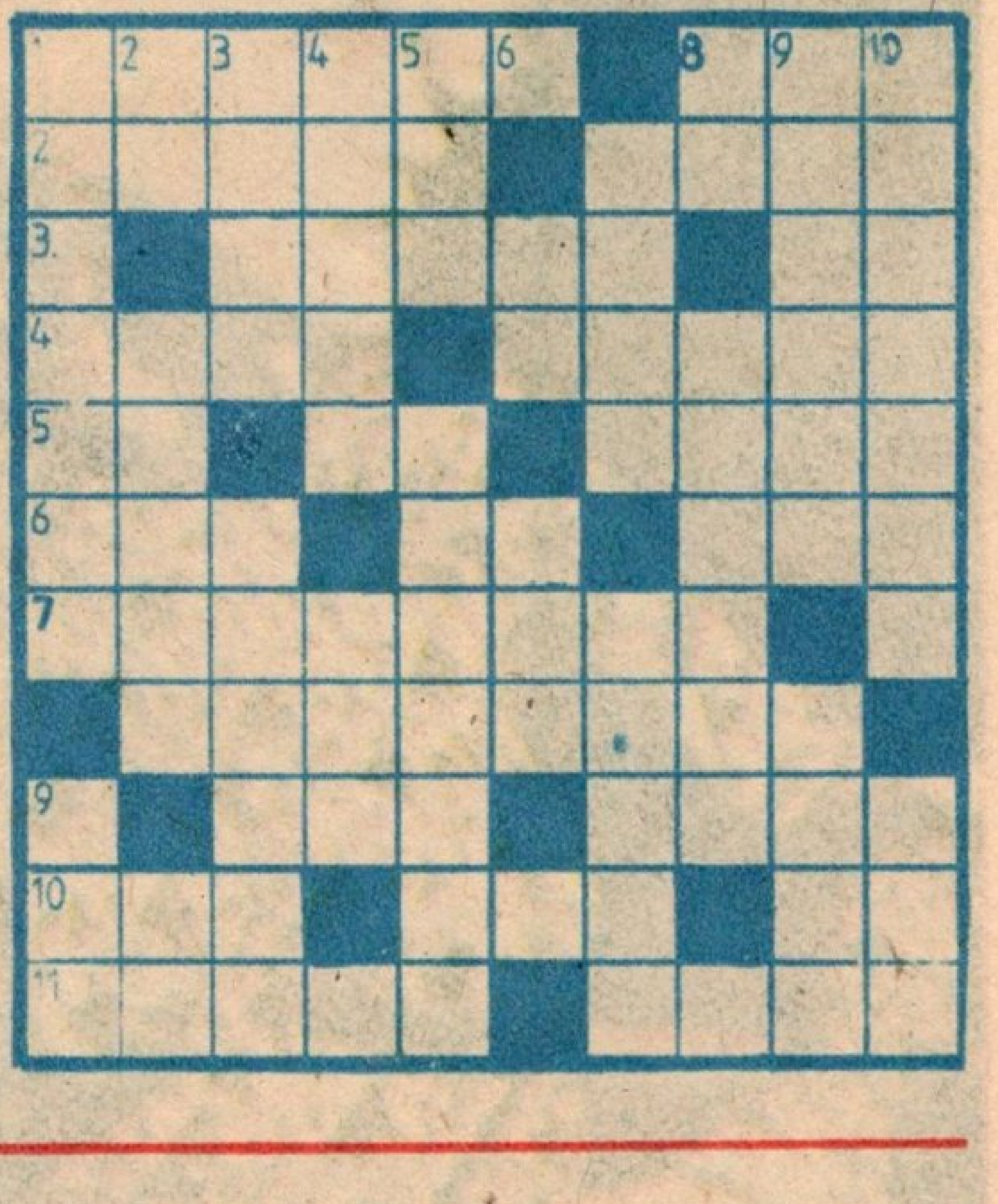

Industria Iutei S.A.

București

Societatea comercială **Industria Iutei S.A.,** cu o cifră de afaceri de 1,1 miliarde lei anual, este producătorul tradițional al:

— ambalajelor textile (saci și containere) folosind țesături din iută 100% sau mixte la dimensiunile solicitate de client, utilizate curent în industria alimentară, agricultură, industria chimică, construcții etc;

— diferitelor tipuri de pînză Hessian utilizate în toate domeniile economiei naționale;

— este producătorul unic de pîsle interțesute din fibre liberiene 100% sau în amestec, cu parametri tehnici încadrați în standardele internaționale impuse de firmele Citroen și Renault, avînd un domeniu larg de utilizare în întreaga industrie de automobile din țară, în industria construcțiilor civile, în hidroameliorații, fiind utilizate de asemenea și în industria pielăriei;

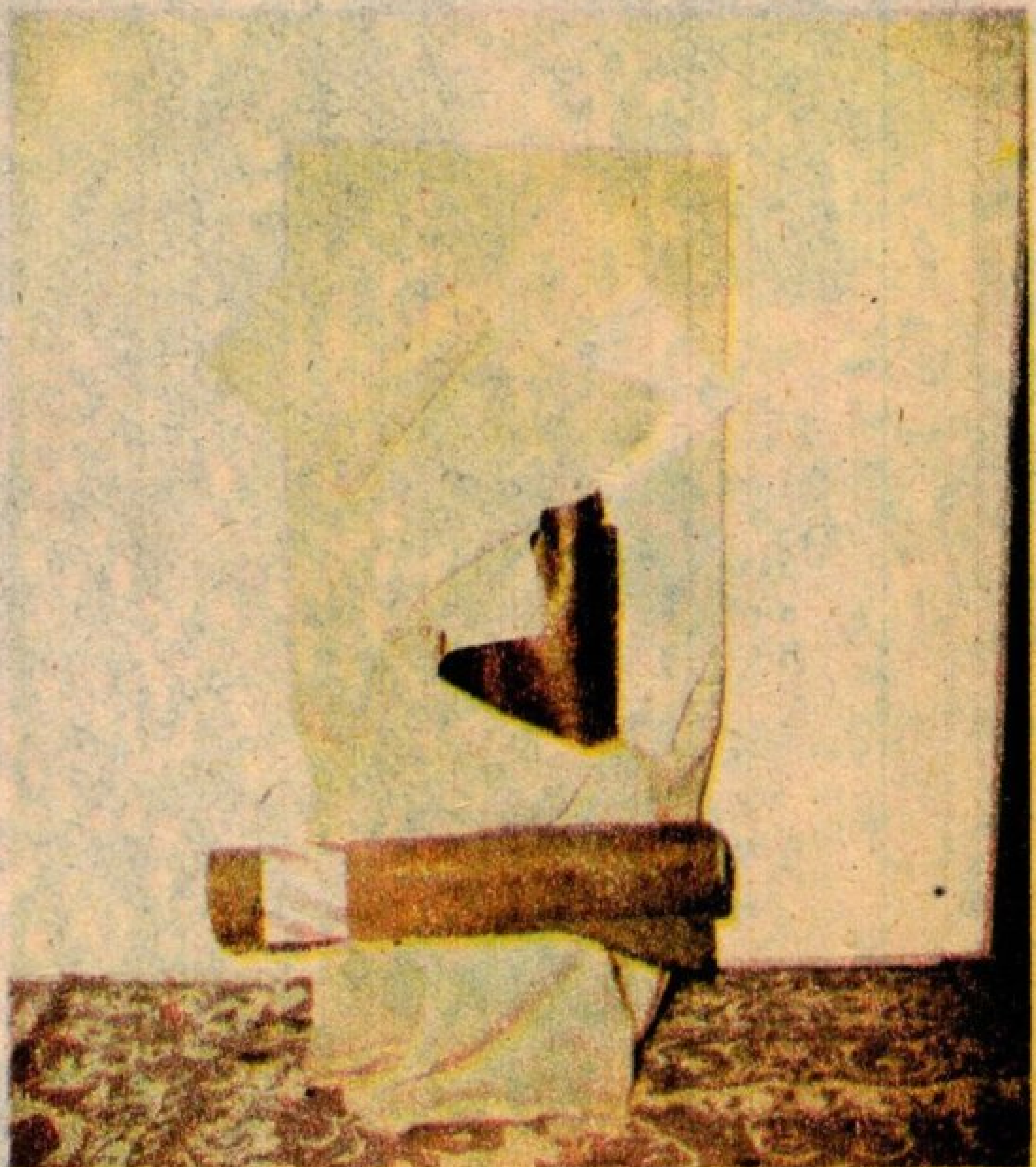

— este producătorul unic de covoare, carpete, preșuri, într-o bogată gamă de modele jacard conform preferințelor beneficiarilor;

— confecționează la cerere seturi de baie și auto din mochetă cauciucată;

— produce frînghie împletită (saulă) cu diametre cuprinse între 6—8 mm.

Vă așteptăm în str. Veseliei
nr. 10, BUCUREȘTI 5
tel 80.24.10

„GALILEO" – ŞASE ANI DE NAVIGAT ÎN NEANT

„Galileo", cea mai sofisticată sondă de cercetări științifice spațiale din lume, se află în drum spre planeta Jupiter. Pe parcursul traiectoriei sale a reușit să facă o serie de înregistrări fotografice senzaționale care vizează solul selenar.

Revista berlineză „NBI" a publicat în premieră absolută la începutul acestui an cîteva asemenea reproduceri, din care vă prezentăm două mai semnificative.

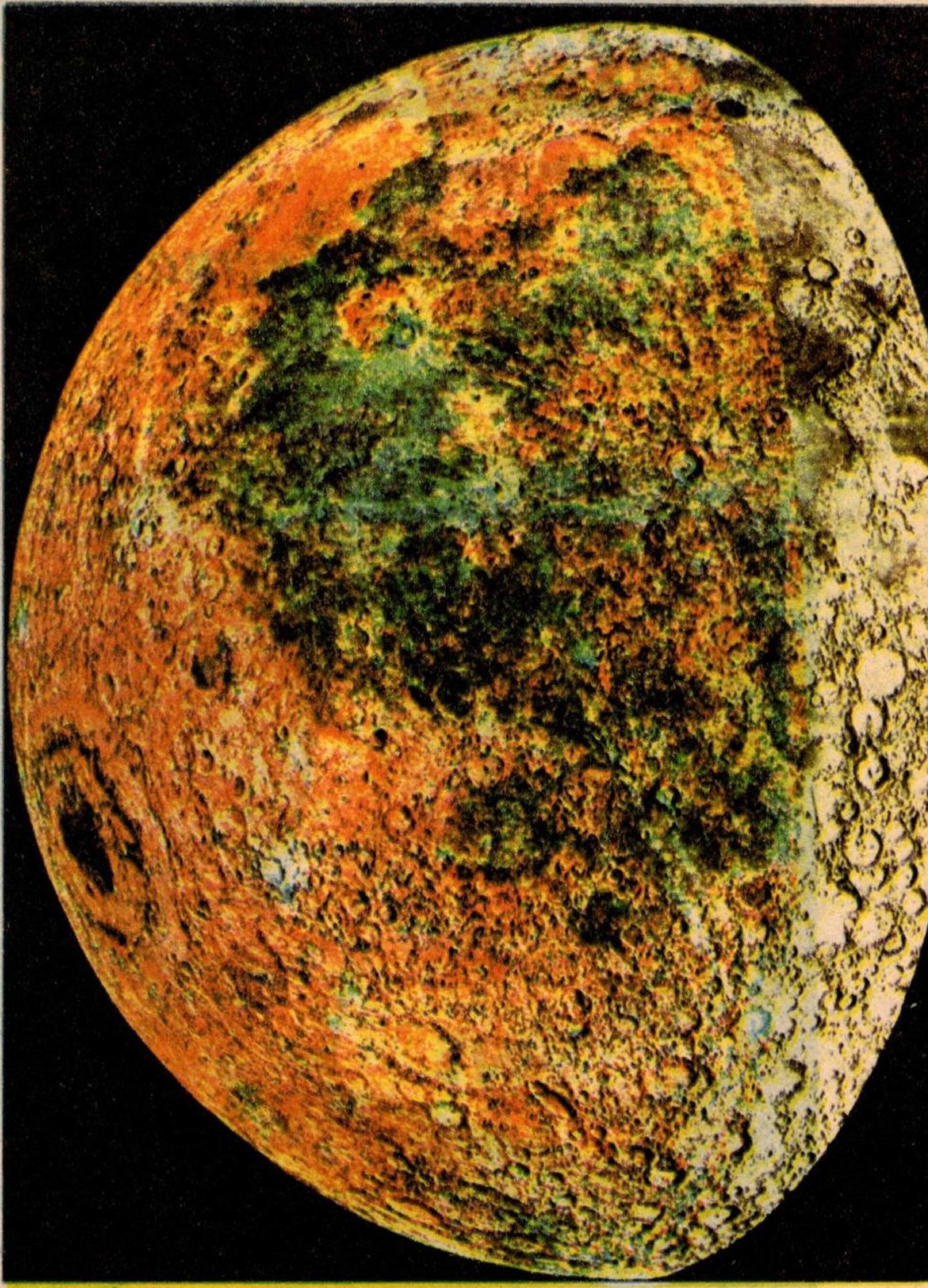

Structura scoarței lunare: culorile au următoarele semnificații: violet/ albastru *(8–10% titan și 15–18% fier);* verde *(5–8% titan și 14–16% fier);* galben *(2–5% titan și 10–15% fier);* roșu *(sub 2% titan și sub 10% fier)*

Spațiul cosmic. Universul infinit, explorat pas cu pas. În jurnalul de bord al navetei însoțitoare, „Atlantis", căpitanul Williams consemnează: „Galileo e în drum către o altă lume." Nu e vorba nicidecum de literatură S.F., ci de o realitate care a reușit să se substituie utopiei. Pornită de mai bine de un an și jumătate, „Galileo" este sonda de cercetări spațiale care în curs de 6 ani, avînd o viteză medie de 186 000 km/h, va ajunge în dreptul planetei Jupiter. Cu o asemenea viteză, ar parcurge distanța Berlin-New-York în doar două minute!

Misiunea cercetării a fost stabilită de comun acord între părțile germană și americană, cele ce au pus la punct respectivul program spațial. Practic, este vorba de cel mai ambițios și temerar proiect de acest gen de pînă acum. Dincolo de acestea, prin proporțiile cheltuielilor pe care le-a reclamat, proiectul în cauză a devenit și cel mai costisitor: a fost nevoie de fabuloasa sumă de 1,4 miliarde dolari!

O lungă perioadă de timp s-a crezut că astfel de programe spațiale vor fi cu totul abandonate. Catastrofa petrecută cu naveta americană „Challenger" a născut nenumărate suspiciuni și reticențe. Și totuși...

Inițial se pusese problema ca cei 777 de milioane de kilometri ce despart Pămîntul de Jupiter să fie parcurși de „Galileo" în linie dreaptă (cu ajutorul rachetelor propulsoare) în numai doi ani. Cum însă folosirea rachetelor propulsoare a fost interzisă, a trebuit să se recurgă la o a doua variantă — ocolitoare —, care să permită străbaterea distanțelor în șase ani.

Pe parcursul drumului „Galileo" a reușit să facă peste 2 600 de fotografii satelitului natural al Terrei. Acestea au fost considerate de-a dreptul senzaționale; grație acestora, specialiștilor le-au fost puse la dispoziție date exacte referitoare la structura scoarței lunare, la cantitățile și procentele de metale și minerale conținute de aceasta. Avînd în vedere penuria de resurse terestre, NASA intenționează să construiască o bază astronautică lunară de exploatare.

Rolul esențial este jucat de componența distinctă a sondei, denumită „Proba", cea care va intra, practic, în atmosfera jupiteriană. Cu 150 de zile înainte de a se ajunge la planeta-țintă, „Proba" se va detașa de sonda în vederea culegerii de date. Este interesant de precizat că „Galileo" va fi de 100 de ori mai aproape de Jupiter în comparație cu sonda anterior trimisă, cunoscuta „Voyager". În decursul misiunii, vor fi transmise pe Pămînt peste 50 000 de fotografii-detaliu. Faza de separare a „Probei" de „Galileo" va dura o oră. Cu ajutorul unei parașute speciale, „Proba" va intra în atmosfera bogată în amoniac a lui Jupiter, marcată de „convulsii" de mare intensitate (tunete, fulgere etc.). „Proba" va selecta și transmite toate datele necesare specialiștilor: temperaturi, structuri chimice, dimensiuni, cîmpuri de forțe, viteze relative. În decurs de o oră, atît cît e programată să „supraviețuiască", „Proba" își va încheia misiunea, după care, datorită presiunilor uriașe exercitate, va fi distrusă prin strivire. „Galileo" va continua cursa, reușind să transmită mai departe pînă în octombrie 1997, după care va intra într-o derivă total incontrolabilă. De revenit acasă, nu mai revine nimic.

Documentare și prezentare
CRISTIAN PAVEL ■

ESTUL FĂRĂ PREJUDECĂŢI

Germania

SEX ÎN TROMBĂ, PE BANI GREI

Fosta Germanie de Est pare cufundată într-un interminabil coşmar. Adaptarea la „rigorile“ Occidentului a generat convulsii de proporţii. Mentalităţile sistemului depăşit sînt supuse la grea încercare. Valul libertinajului absolut clatină din temelii orice prejudecăţi.

„Ce înseamnă revoluţie fără copulaţie?“ — se întreabă hazos scriitorul Peter Weiss. In-

Dessous Show
LIVE

dustria sexului proliferează inimaginabil. O devălmășie fără precedent, un comerț ocult în care scrupulele nu-și au rostul.

SEX SHOP-ul, FARMECUL NOII LIBERTĂȚI?

Celebra Beate Uhse, regina a comerțului vest-german de profil, a știut exact cît bate ceasul pe meleagurile Germaniei Orientale, prinsă vreme îndelungată în chingile îndoctrinării. Primul său shop de acest gen, deschis în Turingia, s-a transformat brusc într-un loc de pelerinaj pentru curioșii pudici, care cu greu și-au scos capetele de sub așternuturile conjugale. Vizitatorii s-au arătat de-a dreptul fermecați de lumea pe care au regăsit-o aici. Cele aproape 1 000 de „obiecte de plăcere" expuse spre vînzare au stîrnit pasiuni aprige. Ce oferă, de fapt, un asemenea sex-shop? Pilule pentru contact, picături afrodisiace, de stimulare, brichete în formă de penis, pix-uri streap-tease, reviste porno pentru toate gusturile sau înregistrări video cu titluri promițătoare, precum „Poponețul de după-amiază" ori „Gemete în căpiță". Totul pe alese. Mai departe, prezervative cu gust de kiwi sau de banane sălbatice. „Candy", iubita gonflabilă, își etalează pentru „pofticioși" șoldurile bine rotunjite, sînii ca la carte, vaginul îmbietor.

„O treime din sortimentele prezentate se epuizează rapid!" — precizează vînzătorii. De exemplu, cizmele de așternut (negre, lăcuite, înalte pe întreaga coapsă legate cu șnur moale, care pot fi întrebuințate doar în poziție orizontală) au o teribilă căutare. Peste 50 de cliente doritoare, înscrise deja pe listă, sînt nevoite să aștepte. Măcar de-ar aștepta, ca la noi, vreun telecolor...

FILMELE PORNO — DELICIUL WEEK-END-ULUI

Cu remarcabila dibăcie și rapiditate, vest-germanii au năpădit Estul cu zeci și zeci de videoteci „provocatoare". Există asemenea videoteci care au chiar și... cabine individuale (simțul practic german e chiar înduioșător!). Cele mai reprezentative sînt în Berlin și în Rostock. Dacă shop-urile Beatei Uhse șocau prin ostentație, videotecile „rasate" păstrează decența exterioară, conducînd clienții pe căi discrete spre neașteptate satisfacții sexuale. În nordul fostei R.D.G., în localitatea Malchow, peliculele porno fac furori mai ales la sfîrșit de săptămînă. „Vin o groază de cupluri (căsătoriți sau nu) în videotecile noastre și-și caută ceea ce li se pare mai potrivit pentru week-end" — declară proprietara. Ciudățenia este, însă, alta: în vreme ce bărbații agreează filmele de „acțiune" fierbinte, femeile preferă filmele de groază!

În fond, vorba ceea: încurcate mai sînt căile... doamnelor!

UN BĂRBAT CE-ȘI ARATĂ... „LULUL"

Dacă spectacolele „live" (dessous-shows, streap-tease-shows) au devenit o afacere obișnuită, un lux ce arde pe doritori la buzunare, trebuie știut că inventivitatea în materie nu s-a oprit aici. Cum banii n-au miros, iată că Germania de Est și-a deschis

Tutti Frutti

porțile și streap-tease-ului masculin. Tom Szerny este primul stripper din Răsărit care a început să concureze fetele din „Penthouse"-ul Beatei Uhse. Acesta e gata oricînd să-și etaleze statura nudă de 1,75 m și 70 de kg în discoteci, la petreceri selecte, în intimitate, la seratele cluburilor masculine sau în pauza de mic dejun a unui schimb de lucrătoare ale unei fabrici oarecare. Nici un centimetru pătrat al superbei sale piei bronzate nu rămîne în nemișcare. O „reprezentație" costă, practic, între 150 și 400 de mărci. Berlinezii temerari pot forma 4515766 și... Tom se înfățișează. Se pare că pînă și bunicuțele sînt entuziasmate. Asta e!

ESTUL FĂRĂ PREJUDECĂȚI

Ungaria

BUDAPESTA, TURNUL BABEL AL ESTULUI?

Capitala Ungariei devine o adresă tot mai căutată de turiștii năbădăioși, cu apetit sexual aparte. Paradisul răsărit pe ruinele socialismului a fost etichetat de cunoscători ca „Bangkok al Europei". Prostituția, universul abscons al sexualității exacerbate par să fi surprins pînă și poliția pe picior greșit.

PIAȚA RAKOCZI — UN LOC AL PIERZANIEI?

Faima cîștigată de celebra piață, recunoscută de pe vremea Imperiului austro-ungar, e pusă azi pe seama „faunei" pe care o găzduiește. Ceea ce se întîmplă aici ține de afacerile tenebroase ale lumii interlope maghiare: „agățări" în complicitate, soldate cu jafuri; propuneri de „partide" sexuale pe bani grei; prostituate mai ieftine ori mai scumpe; „specialiști" în schimburi valutare; „prospături" aflate la începutul carierei (de regulă, minore); comerț cu literatură „incendiară" în sortimente de o uimitoare varietate. Aici a început și Veronika M., o glorie a amorului pe bani din Ungaria, recunoscută în întreaga lume și care, din păcate, a căzut victimă traficanților de droguri în Los Angeles, departe de locul unde se „consacrase". În aceeași piață se face ritmic și riguros „spălarea" banilor nejustificabili, reușindu-se totodată și sustrageri spectaculoase de la plata impozitelor.

PEEP-SHOWS-URILE ÎN MARE VOGĂ

Asemenea localuri „de deochi" înghit într-o zi bună peste 100 000 de forinți. Dimineața, la 8 și jumătate, fetele din primul schimb își încep treaba. În „branșă" lucrează pe puțin 2 000—3 000 de femei; de regulă, jumătate din acestea practică streap-tease-ul ca meserie secundară. O parte sînt casnice, altele studente. Pentru 1 500—2 000 de forinți pe zi, ele sînt gata să accepte aproape orice. Cînd le surîde șansa să aibă clienți din Occident, au și ele parte de ciubucuri în valută forte, ceea ce le face să se simtă fericite. Pentru oamenii de afaceri din Vest și pentru turiștii dornici de „ghidușii" sexuale, Ungaria e de departe o ofertă rezonabilă. Cu toate acestea, prețul pentru o jumătate de ceas de amor calificat a crescut la 100 de dolari. Pentru a fi găzduiți ad-hoc de hotelurile de lux de pe malul Dunării, există o întreagă rețea funcțională. Pentru respectiva „afacere" încasează bani pr[illegible]xenetul, barmanul, taximet[illegible]tul și chiar și portarul hote[illegible]lui.

Peep-show-houses-urile [illegible] înflorit ca și ciupercile. [illegible] apropierea podului Petőfi [illegible] află renumitul bar „Tiam[illegible] Aranka are 21 de ani și [illegible] vede nevoită să lucreze aic[illegible] Ca laborantă într-un spital budapestan, ea primește 5 800 de forinți lunar, bani care nu au cum să-i ajungă. Drept care e silită să apară de 3 ori pe noapte în cel mai „fierbinte" live-show al Budapestei: acela al lesbienelor. Între apariții, fetele își mai cîștigă bacșișuri suplimentare „evoluînd" printre clienți, agitîndu-se provocator, agonisindu-și arginții în bikinașii străvezii pe care îi mai îmbracă uneori de formă. Intrarea într-un asemenea separeu costă 6 500 de forinți. Pentru o evoluție mai consistentă, în care fetele să se „dezvăluie" întru totul, de multe ori peste limitele obscenității, mai trebuie achitați încă 3 500 de forinți.

Economie de piață, curat-murdar!

Documentare și prezentare
CRISTIAN PAVEL ■

Să nu-i uităm pe cei mai trişti ca noi!

COREEA DE NORD

Dictatorul — un Dumnezeu al zorilor?

Pe un soclu înalt, suflată în aur, strălucește în soare statuia nemuririi. Kim Song Ju, alias Kim Il Sung „cel înțelept", atotstăpînitorul Coreei de Nord, și-a marcat propria perenitate în peste 30 000 de monumente, mozaicuri și picturi în ulei.

Ar putea, fără îndoială, să figureze la loc de cinste în cartea recordurilor în ceea ce privește inimaginabilul cult al personalității pe care l-a promovat dincolo de limitele ridicolului.

Soarta poporului nord-coreean, în comparație cu alte nații oprimate de sisteme dictatoriale apocrife, se detașează net prin propria-i vitregie.

DIN FIU DE ȚĂRAN, DUMNEZEU SOLAR

Ascensiunea fiului de țăran, Kim Song Ju, pînă în postura de Mare Conducător al Coreei de Nord, sub numele de Kim Il Sung, nu are la bază nimic spectaculos cu adevărat. Nu e o minune că azi îl urmează peste 20 de milioane de suflete, înregimentate fără crîcnire, într-o continuă și istovitoare mărșăluire spre prăpastia comunismului.

La 11 ani — se spune — precocele băiețaș a înființat o uniune a tinerilor comuniști. Și-a urmat părinții în exilul din Manciuria și datorită responsabilităților pe care și le asumase în fața partidului, s-a văzut silit să-și înfrîngă dorul de mamă, făcînd pe jos drumul înapoi către țară, cale de 400 de kilometri prin ger și zăpezi. La această oră, micuții pionieri nord-coreeni trebuie să-și măsoare devotamentul și fidelitatea luînd ca etalon respectiva performanță.

În vremea războiului contra Japoniei, din Manciuria, Kim Song Ju și-a schimbat numele. Să fi avut de pe atunci revelația că el va fi cel care va face să răsară „soarele națiunii" (Il Sung)? Cert e că așa se învață conform biografiei sale oficiale. În 1934, Kim Il Sung a primit ordinul suprem de eliberare a Coreei. Avea 22 de ani pe atunci și mai avea de partea sa cîțiva exilați coreeni, fideli comu-

Dictatorul — un Dumnezeu al zorilor?

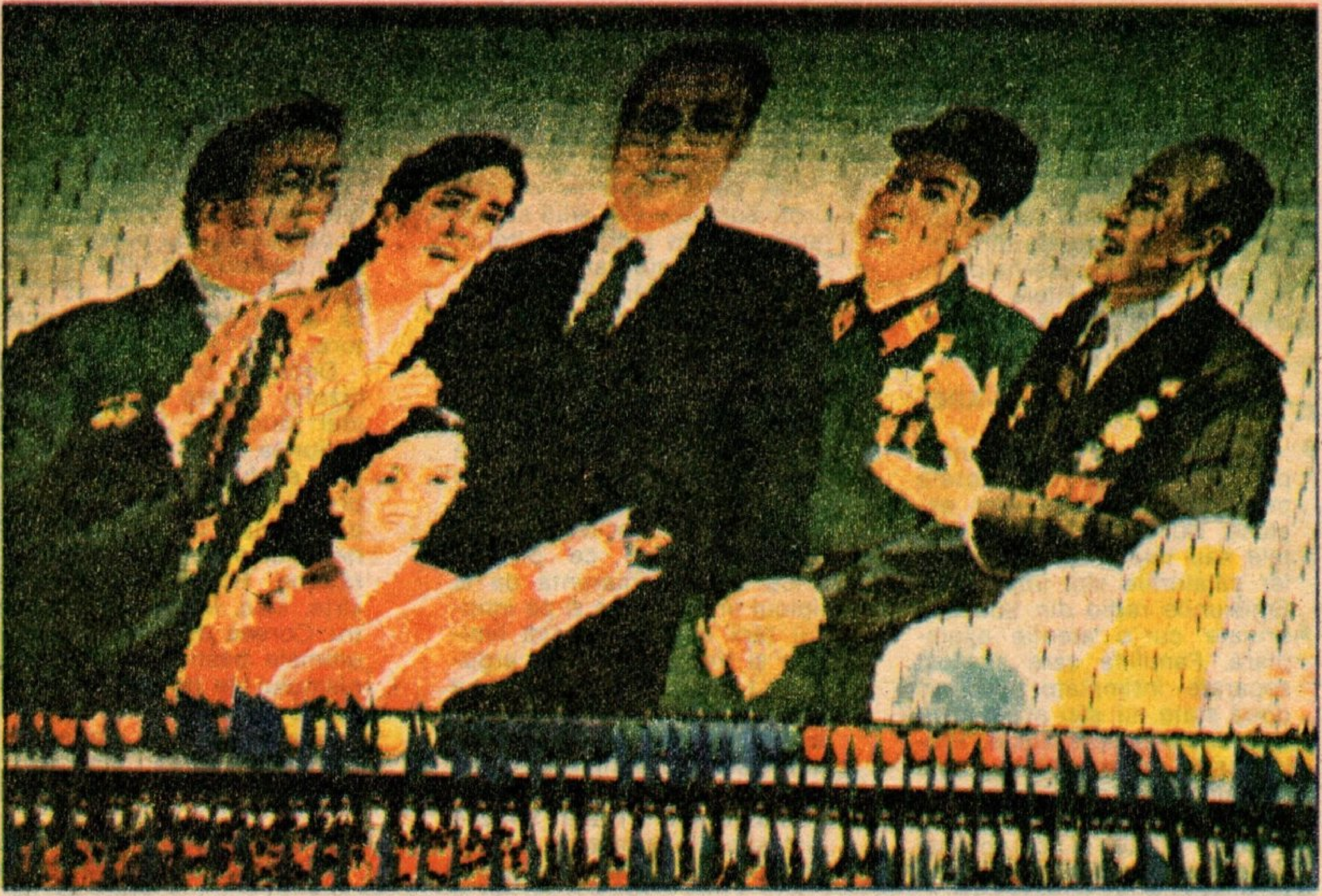

niştilor chinezi. În 1941 a plecat în exil în U.R.S.S., la Habarovsk. De acolo s-a întors în uniforma de maior al Armatei Roşii ca „fiu sfînt, salvator al naţiunii". Fotografii care să releve entuziasmul popular de-atunci nu există. Există însă miile de imagini plastice de azi, care trebuie crezute tabu.

ORELE ASTRALE ALE LUI KIM

După modelul Germaniei, Coreea a fost împărţită în două după cel de-al doilea război mondial. Prin paralela de 38 grade, s-a stabilit separarea zonelor de influenţă. Ulterior, cu sprijinul nemijlocit al sovieticilor, recurgînd la diferite metode de anihilare a potenţialilor pretendenţi ai puterii, Kim Il Sung a reuşit să se autoproclame în septembrie 1948 mareşal şi şef al guvernului statului nord-corean. Ceea ce a urmat e de la sine înţeles. În vreme ce ţăranii storşi şi umiliţi sînt nevoiţi să are cu pluguri trase de boi, „pretorienii“ săi se preumblă prin țară în ultimele modele de automobile „Mercedes“. În timp ce statuile gigantice sînt luminate din belșug cu proiectoare-halogen, străzile și locuințele rămîn cufundate în beznă.

POPORUL HABAR N-ARE

Nomenclatura e desemnată pe sprînceană. Contactele personale nord-sud sînt excluse. Nu există legături poștale sau telefonice reciproce, iar călătoriile sînt imposibile. Emisiunile radio din Sud sînt bruiate cu o atenție exemplară. Familiile care au fost separate întîmplător în cele două state nu știu absolut nimic unele despre altele. Propaganda internă nu scapă nici un prilej de a îndoctrina poporul cu minciuna potrivit căreia Sudul e o colonie americană unde populația trăiește înfometată, într-o cruntă sărăcie.

Cei puțini care în virtutea profesiunii lor sînt siliți să călătorească în afara granițelor, precum și majoritatea intelectualilor sînt obligați să-și țină gura. Pînă acum, nu a fost semnalat nici un semn — palid măcar — de opoziție ori dizidență. Fenomenul e explicabil. Un sistem gigantic de supraveghere a tot și a toate funcționează ireproșabil, în pas cu mecanismul de opresiune, bazat pe legi și pedepse drastice ce privesc orice abatere măruntă de la tipicul impus. Pînă și pe întinsul țării deplasările sînt limitate și trebuie temeinic argumentate. Strămutarea dintr-un loc într-altul se face cu aprobări speciale. Pentru mulți oameni simpli, vizitarea capitalei reprezintă o experiență unică. Toate străzile sînt supravegheate de puncte de control militar. Se spune că metodele dictatoriale impuse constituie un anume factor de stabilitate. Stabilitate amarnică, în sînul unui popor credul de nevoie, ignorant, condus de tatăl dumnezeiesc Kim Il Sung, de soția sa și de fiul zeiesc al acestora, Kim Jong Il.

Doctrina mîntuitoare — filozofia bazată pe originalele idei ciuce — presupune ca națiunea să-și resoarbă energiile exclusiv din resurse proprii. Izolarea totală în toiul prefacerilor de pe plan internațional pare lipsită de orice rațiune. Roata istoriei se învîrte, însă, implacabil. Și pentru Coreea de Nord, unul din ultimele bastioane ale comunismului de tip stalinist, a început pe șoptite — fie că e sau nu în stare să recunoască — necruțătoarea numărătoare inversă!

Documentare și prezentare:
CRISTIAN PAVEL ■

REBUS

OFSAID

ORIZONTAL: 1) Reține mingea dincolo de linia porții — Are în echipament mască de protecție. **2)** Optimism exagerat — Rivalitate prost înțeleasă. **3)** Încărcătura armei! — Un gol evitat in extremis. **4)** 11 metri — Cercurile înlănțuite (sg.). **5)** La ieșirea din teren! — A bate ușor — Nostalgia deplasărilor. **6)** Cursă întinsă — Zidul dărîmat în urma unei puternice lovituri (pl.). **7)** Egalitate la început! — Atacă în valuri. **8)** Trage la patinoar — Trenă. **9)** Ocupă locul doi la înălțime — La marginea trotuarului. **10)** Jucător greoi — Lung de linie. **11)** Bază pentru practicarea natației — Cursă întinsă... ce trage la somn.

VERTICAL: 1) Susținute de galerie — Etapă de circuit. **2)** Deținătoarea recordului la viteză — Execută rostogoliri... la gimnastică. **3)** Afiș! — Teren suspendat. **4)** Parteneră la dublu mixt (pop.) — Fac scor (sg.). **5)** Execuție cu boltă peste zid — Scade.... un scud! **6)** Au sarcini în plus — A merge pe un cal la hipodrom. **7)** Au marcate șapte puncte — Vîrf central! **8)** În centru la Steaua! — Spulberă tot ce întîlnește în cale. **9)** Greu de pătruns — A da o replică partenerului. **10)** Culcat în careu. **11)** Șut în gol — Proverbială junioară, campioană la sărituri.

1	2	3	4	5	■	7	8	9	10	11
2							■			
3		■								
4								■		
5		■					■			
6			■		■					
7	■			■						■
■						■				
9				■						
10			■						■	
11						■				

GHEORGHE TOIA ■

MONDIAL MAGAZIN

MAFIA LA PÎNDĂ

Nu e nici pe departe comisarul din filmele polițiste, pornit, ca un lup singuratic, să facă dreptate. Cu toate acestea, viața îi este într-un continuu pericol, **Mafia** considerîndu-l dușmanul numărul unu.

Padre Ennio Pintacuda, profesor de sociologie, la cei 75 de ani ai săi, socotește, pesemne, că nu mai are nimic de pierdut. Oricum, în clipa de față, cînd poliția, slabă și dezorganizată, privește neputincioasă, iar Mafia este mai tare ca niciodată în Italia, doar vocea curajosului preot se mai aude. De ce se teme Mafia?

Iezuitul Ennio Pintacuda are multe de spus, iar afirmațiile sale nu sînt gratuite. Pînă în primăvara trecută, padre Pintacuda a fost consilierul lui **Leoluca Orlando,** inițiatorul **„Modelului Palermo"** în lupta împotriva Mafiei. Înlăturarea lui Orlando din postul de primar al orașului Palermo — cetatea afacerilor mafiote — a demonstrat încă o dată că Mafia a devenit stat în stat. Dar Pintacuda nu vrea să tacă. „Bilanțul e catastrofal — declară el revistei **Stern.** Relațiile Mafiei sînt internaționale și este atît de bogată, încît cumpără totul, inclusiv vocile alegătorilor. Iar dacă unul nu se lasă cumpărat, atunci este împușcat. Prea puțini judecători mai au curajul să se pronunțe cu dreptate. Numai în Palermo sînt 400 de cazuri nerezolvate. Politicienii nu fac, nici ei, nimic. Nu vreau să spun că sînt chiar mînă-n mînă, dar este o relație foarte strînsă între politică și Mafie. Peste tot există oameni care lucrează pentru mafioți: în politica comunelor, în administrația regională, în multe părți ale securității italiene și în justiție".

Preotul Ennio Pintacuda, dușmanul numărul unu al Mafiei, păzit zi și noapte de o gardă de polițiști.

Asemenea afirmații au deranjat pe chiar președintele statului, **Cossiga,** ca și pe primul ministru, **Andreotti.** Dar, cei mai supărați par a fi, se înțelege, mafioții. Considerîndu-l pe preotul Ennio Pintacuda dușmanul său numărul unu în clipa de față, Mafia stă la pîndă.

LIANA TATOS ■

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCA)...

● **Care este cetaceul cel mai comunicativ?** Nu, nu este delfinul, așa cum ați fi tentați să răspundeți. Este balena cu cocoașă. Ea poate emite, așa cum au demonstrat înregistrările făcute de specialiști, peste o mie de sunete diferite, comunicînd astfel cu balenele din aceeași specie (din păcate, acum, pe cale de dispariție, mai existînd doar în jur de 10 000 de exemplare din această specie).

● **Care este viteza cu care „sare" un dop de șampanie?** Impresionantă. Nu mai puțin de 320 km/h.

● **Cum se numesc colecționarii de...? Acțiuni, obligațiuni, titluri de împrumut ale unor bănci.** Scripofil. **Cutii de chibrituri.** Filumenist. **Pietre pentru praștii.** Glandofil. **Bere (precum și tot ce are legătură cu acest domeniu).** Tegestofil. **Blazoane.** Heraldist. **Butoni de manșetă.** Fibulanomist. **Cărți poștale.** Cartofil. **Cartușe.** Pirotecofil. **Căi ferate miniaturale;** Ferovipat. **Pachete de țigări.** Nicofil. **Scoici.** Concicofil. **Ouă.** Ologist. **Drapele.** Vexicolologist. **Ambalaje de zahăr.** Glicofil. **Etichete de sticle.** Etillabilofil. **Etichete de brînzeturi.** Tirosemiofil. **Etichete de vinuri, coniacuri.** Etillabelofil. **Fiare de călcat.** Presofil. **Jetoane.** Jetonofil. **Cărți.** Bibliofil. **Mărci poștale.** Marcofil. **Monezi.** Numismat. **Hîrtii cu antet.** Scriptofil. **Borcane de iaurt.** Glacofil. **Timbre.** Filatelist. **Vignete.** Erinofilist.

● **Știți care sînt oamenii cei mai bogați din lume?** După **Forbes Magazine,** ediția sa din 1989, iată clasamentul (în miliarde de dolari):
1) Yoshiaki Tsutsumi (Japonia, conducătorul grupului feroviar Seibu) 15 miliarde 2) Taikichiro Mori (Japonia, imobiliar), 14,2 miliarde 3) Sam Walton (SUA, rețeaua de magazine Wal-Mart) 8,7 miliarde 4) frații Reichmann (Canada, imobiliar) 8 miliarde 5) Shin Kyuk-Ho (Coreea de sud, imobiliar) 8 miliarde 6) Hans și Gad Rausing (Suedia, ambalaje pentru lichide) 6 miliarde 7) Giovanni Agnelli (Italia, construcții de automobile) 3,7 miliarde 8) Familia Mohn (Germania, editură) 3,6 miliarde 9) Pablo Escobar Gaviria (Columbia, droguri) 3 miliarde

● **Recorduri în baschet.** Cel mai înalt jucător de baschet este Suleiman Ali Nashnush (născut în 1943) din Libia cu cei 2,45 m ai săi, iar în materie de jucătoare recordul este deținut de sovietica Uliana Semeonova (născută pe 9 martie 1952), înaltă de 2,18 m, greutate de 127 kg. Cel mai productiv jucător din istoria baschetului profesionist a fost Kareem Abdul-Jabar care a marcat 38 387 de puncte în competițiile oficiale disputate între anii 1969—1989. Recordul absolut de puncte marcate de un jucător într-o partidă oficială

MAIMUȚA LUI TARZAN A ÎMPLINIT 56 ANI

Tarzan, celebrul erou al junglei africane, mai cucerește și azi interesul maselor de spectatori. Povestea omului-maimuță a fost turnată în mai multe variante, cea mai izbutită fiind cea realizată cu concursul actorului Johnny Weissmüller, originar din România. În această versiune, familia lui Tarzan este alcătuită dintr-o soție legitimă, un băiat și un cimpanzeu, Jiggs, numele său de vedetă fiind Cheeta. Această maimuță mai trăiește și azi și are venerabila vîrstă de 56 ani!

Viața Cheetei este un roman, declară biografii ei. Primul capitol s-a scris în 1954, cînd Tony Gentry, un celebru dresor ce lucra pentru casa de filme Metro-Goldwyn-Mayer, a descoperit într-un sat african un pui de cimpanzeu. L-a adus clandestin la New-York, în avion ascunzîndu-l sub impermeabil. Așa a ajuns Cheeta în America, dar tocmai la timp: cei de la MGM aveau nevoie de un pui de maimuță pentru filmul Tarzan cu Johnny Weissmüller. Astăzi, la vîrsta de aur (a treia vîrstă la animale), Cheeta-Jiggs are parte de o existență tihnită, de pensionar. Ea este îngrijită tot de „tăticul" ei, Tony Gentry, care-și

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

aparține suedezului Mats Wermelin care a înregistrat 272 de puncte într-un meci cîștigat la 0 de formația sa la 5 februarie 1974. Mai exista un record demn de notat: coșul marcat de la cea mai mare distanță a fost înregistrat la 8 februarie 1985 și a fost înscris de americanul Bruce Morris.

Ați auzit de legenda papesei Ioana? Este vorba despre una dintre cele mai senzaționale „povești secrete" din istoria Vaticanului. Sursele istorice vorbesc despre o femeie care, încă din fragedă copilărie, s-a deghizat în bărbat și a intrat într-un ordin călugăresc sub numele de Johannes Anglicus (Jean Langlois) din Mayence, ales mai apoi papă în anul 885, după moartea lui Leon al IV-lea.

Sexul adevărat ar fi fost recunoscut după exact 2 ani, 7 luni și 4 zile de la momentul alegerii sale ca papă, fie (aici sursele sînt oarecum contradictorii) cînd a născut în public, fie cînd a fost surprinsă pe scaunul unde, conform obiceiului vremii, își satisfăcea nevoile naturale... Condamnată la moarte, tîrîtă pe străzi de coada unui cal, ar fi murit undeva la 2 km distanță de Roma, loc unde ar fi fost și îngropată.

Legenda are ca punct de pornire o inscripție pe o statuie reprezentînd-o pe Iunona alăptîndu-l pe Hercule: P.P.P.P.P.P. (adică **Papirus Patri patrum Propria Pecunia Posuit,** „Papirus a ridicat aceasta pe banii săi pentru Părintele Părinților"); în jurul anului 1250, Jean de Mailly propunea o altă interpretare: **Papa, Pater Patrum, Partu Papissa Proditus** „Papa, Părintele Părinților, revelat ca femeie datorită nașterii". Legenda a fost răspîndită de Boccaccio. Personalități celebre i-au dat crezare, printre ele numărîndu-se Jan Hus, Guillaume D'Occam, Gerson. Protestantul Theodore de Bèze în 1561 a făcut din aceasta subiectul unei mari argumentări filozofice împotriva instituției papalității romane. Polemica aprinsă asupra acestui subiect a durat timp de secole, ultima carte dedicată problemei respective fiind publicată în 1685 de abatele Jurieu (Préjugés légitimes contre le papisme).

- **Știți ce înseamnă „artiști ai pămîntului"?**

Este traducerea termenului de **earth-worker** desemnînd o foarte specială categorie de artiști care și-au ales ca obiect al muncii însăși natura, la dimensiuni 1/1. Rezultatele activității lor sînt interesante și stupefiante în același timp. Astfel, Christo a ambalat (la propriu) kilometri întregi din coasta australiană, iar în 1985 a realizat aceeași performanță cu Pont-Neuf la Paris. Michaël Heizer a săpat niște gropi uriașe în deșertul poarta vitejește cei 87 de ani ai săi, căci este aproape imobilizat într-un scaun cu rotile, pe care Cheeta-Jiggs se amuză uneori căutînd să i-l ocupe. Cheeta este o maimuță bine educată și civilizată și se supune unui program reglat ca un ceasornic. În fiecare dimineață, Tony o trezește pe Cheeta și-i pregătește un ceai sau o cafea, care-i plac. După micul dejun, cei doi se duc în curte, pentru antrenament: Tony dă ordine pe care Cheeta le execută la perfecție. Cînd capătă „repaus", Cheeta nu refuză, ca aperitiv, o bere. Masa de prînz nu ridică probleme, Cheeta nu-i mofturoasă și mănîncă exact ce mănîncă și fostul ei dresor. Seara Cheeta nu merge la culcare înainte de a se uita la televizor. Cea mai mare bucurie — ni se spune — o constituie vizionarea filmelor cu Tarzan. Fire foarte sociabilă, — se mai notează — Cheeta a fost în relații excelente cu toate ilustrele ei partenere de pe platouri, mai cunoscute fiind Maureen O'Sulivan și Dorothy Lamour. Cu unii parteneri era să se încaiere și nu din vina ei. Astfel, Jerry Lewis, neînțelegînd că și răbdarea unui animal (chiar inteligent) are limite, a făcut diferite grimase ca să o irite, și, într-o zi, a încercat chiar să-i fure o banană. Doar intervenția rapidă a lui Tony Gentry l-a scăpat pe Jerry Lewis de o mușcătură.

Vă puteți întreba, totuși, dacă cimpanzeul Cheeta-Jiggs nu a avut, în viață, și vreo slăbiciune pentru una din suratele lui: Soarta l-a obligat să rămînă celibatar, ba chiar virgin. Asta se datorește unei întîmplări. Într-o zi, pe platoul de filmare, un regizor a văzut că, într-o scenă de urmărire, testiculele animalului se agitau total inestetic, așa că, după cîteva zile, Cheeta-Jiggs s-a trezit într-o clinică veterinară, mai „ușor" cu cîteva grame. Dar cine-l vede astăzi, trăind în tihnă și perfectă înțelegere alături de „tatăl" lui adoptiv, deduce că mica operație nu pare să-l fi deranjat prea mult.

Cu Johnny Weissmuller, în „Tarzan" (1934)

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCA)...

Nevada sau în zăpadă. Walter de Maria a trasat, tot în deșertul Nevada, două tranșee paralele în lungime de jumătate de milă fiecare. Huchkinson a săpat rigole pe flancurile unor vulcani în activitate pentru a orienta în mod artistic valurile de lavă. Denis Oppenheim a trasat o brazdă pe mai mulți kilometri pentru a sublinia locul unde trece meridianul Greenwich. Keith Arnatt a băgat 120 de persoane în nisipul plajei de la Liverpool, acoperindu-le pînă la gît, stînd cu fața spre mare. Uriburu a colorat apele unor fîntîni arteziene sau rîuri și fluvii la New York, Paris, Veneția și Buenos Aires. În sfîrșit, să mai amintim de performanța lui Robert Smithson care a construit pe Marele Lac Sărat un dig artificial, în spirală, lung de 450 metri...

● **Știați că se poate cumpăra o stea de pe firmamentul celest?**

Dacă chiar sînteți interesat de subiectul acesta pentru un eventual plasament financiar favorabil, **International Star Industry,** cu sediul în apropiere de Chicago, și **International Star Registry** din Toronto vînd stele, dar nu au fost încă oficial recunoscute de Uniunea astronomică internațională cu sediul în SUA. Prima societate, contra sumei de 35$ la care se mai adaugă 19$ pentru cheltuieli poștale, trimite un certificat de proprietate plus o fotografie a „luminii celeste" a stelei respective, precum și o hartă cu localizarea precisă a proprietății respective. Societatea canadiană practică același gen de tarife, iar succesul lor a fost destul de mare de vreme ce printre proprietarii de stele se numără acum Elisabeth Taylor, Richard Burton, Nancy și Ronald Reagan, Frank Sinatra...

● **Cui aparține cîntecul celebru „Happy Birthday to You"?** Aparține familiei Sengstack din Princeton (statul New Jersey), proprietara de mai bine de jumătate de secol a societății **Birchtree Ltd.** Drepturile de autor încă mai aduc 1 milion de dolari pe an (pînă în 2010) cînd acest cîntec va trece în „domeniul public", adică cu difuzare gratuită. Melodia a fost scrisă de Patty Smith Hill și sora ei, Mildred Hill, educatoare la grădinița din Louisville (statul Kentucky) în 1893 și apărea într-o carte de cîntecele. „Happy Birthday" este unul dintre cîntecele cele mai populare în întreaga lume, alături de „Auld Lang Syne" și „For He's a Jolly Good Fellow".

● **Cîteva recorduri din lumea muzicii.** Printre „copiii minune" ai muzicii se numără la loc de frunte pianista japoneză Harumi Hanafusa (acum în vîrstă de 30 de ani) care a debutat în public (pe o scena de operă) la vîrsta de 2 ani și jumătate interpretînd rolul

SEX-TURISM: made in Bangkok și Manilla

Prostituția și pornografia cu copii reprezintă un simptom al **liberalizării** moravurilor atît în țările dezvoltate cît și în cele în curs de dezvoltare. Un studiu recent al miniștrilor de justiție din țările europene, reuniți la Lisabona, arăta că anual aproape 2 milioane de copii sînt atrași și introduși pe filiera prostituției. Această operație se desfășoară în mod organizat prin intrarea în acțiune a unor rețele complicate cu ramificații în toate țările. Există organizații specializate, „cu tradiție" în acest domeniu, oameni de afaceri care se ocupă cu livrări de copii de la „producator" la „consumator". Traficul internațional cu copii aduce profituri imense acestor organizații criminale, ele cifrîndu-se, potrivit estimărilor Consiliului Europei, la peste 6 miliarde dolari pe an. Numai în S.U.A. veniturile încasate de pe urma exploatării copiilor prin prostituție se ridică la cifra de 4 miliarde dolari anual; aici Mafia este direct implicată exercitînd presiuni asupra guvernului american pentru înlesnirea posibilităților de camuflare a acestor activități. Producția de filme pornografice în S.U.A. este o industrie mare consumatoare de copii în vîrstă de pînă la 4—5 ani, copii ce sînt torturați apoi, deveniți **inutilizabili,** omorîți. Alimentarea acestei industrii necesită uneori eforturi considerabile, creînd adesea dificultăți organizațiilor specializate în achiziționarea de copii. S-a remarcat terminologia folosită în raporturile dintre „producător" și „consumator", copiii sînt realmente considerați **marfă.**

Proliferarea prostituției infantile a produs efecte extraordinare în dezvoltarea turismului într-o serie de țări. Copiii prostituați, de ambele sexe, reprezintă un punct de atracție și fac parte din „pitorescul" unor orașe ca: Barcelona, Hamburg, Paris, Marsilia, Neapole, New York, Rio de Janeiro, Ciudad de M xico, Macao. Sri Lanka es cunoscută ca țara cu cel mai bogate resurse în satisfa-

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

unui micuț iepuraș, rol scris special pentru ea. La vîrsta de 3 ani începea pianul, iar la 13 ani triumfa în primul ei mare concert internațional interpretînd o piesă de Liszt.

Un alt „caz" extrem de interesant îl constituie organistul Helmut Walcha, orb încă de la vîrsta copilăriei, care cunoaște pe dinafară întreaga operă scrisă de J.S. Bach pentru orgă. Nu a învățat-o prin metoda Braille, ci soția sa i-a interpretat separat fiecare linie melodică, el făcînd mental sinteza întregii partituri și apoi interpretînd-o integral.

● **Aniversarea nunții dumneavoastră** poartă, după cum știți, denumiri tradiționale. Dar să vedem dacă le cunoașteți pe toate. 1 an: de hîrtie sau de bumbac; 2 ani: de piele; 3 ani: de brînză; 4 ani: de ceară; 5 ani: de lemn; 6 ani: de cupru; 7 ani: de lînă; 8 ani: de mac; 9 ani: de faianță; 10 ani: de fier; 11 ani: de coral; 12 ani: de mătase; 13 ani: de margaritel; 14 ani: de plumb; 15 ani: de cristal; 16 ani: de safir; 17 ani: de trandafir; 18 ani: de turcoază; 19 ani: de creton; 20 de ani: de porțelan; 21 de ani: de opal; 22 ani: de bronz; 23 ani: de beril; 24 de ani: de satin; 25 de ani: de argint; 26 de ani: de jad; 27 de ani: de acaju; 28 de ani: de nichel; 29 de ani: de catifea; 30 de ani: de perlă; 31 de ani: de marochin; 32 de ani: de cupru; 33 ani: de porfir; 34 ani: de chihlimbar; 35 ani: de rubin; 36 ani: de muselină; 37 ani: de hîrtie; 38 ani: de mercur; 39 ani; de crep; 40 ani: de smarald; 41 ani: de fier; 42 ani: de sidef; 43 ani; de flanelă; 44 ani: de topaz; 45 ani: de argint aurit; 46 ani: de lavandă; 47 ani: de cașmir; 48 ani: de ametist; 49 ani: de cedru; 50 ani: de aur; 60 ani: de diamant; 70 ani: de platină; 75 ani: de alabastru; 80 ani: de stejar.

● **Știți cum este pedepsit conducătorul auto găsit în stare de ebrietate în unele țări ale lumii?** În California, șoferii sînt obligați să viziteze morga municipală. În statul New York, un recidivist a fost recent condamnat la 15 ani închisoare... In URSS, poliția are dreptul sa aresteze orice conducator auto care prezintă un grad de alcoolemie superior cifrei de 0,80/litru, conducîndu-l apoi într-o „cameră de trezire" unde stă între 2—3 zile. În Japonia, șoferii sînt închiși în închisori special destinate delincvenților rutieri unde li se proiectează filme prezentînd groaznice accidente rutiere. În Danemarca, dacă ești prins cu alcoolemie superioară de 0,8, riști o amendă care se poate ridica pînă la circa 4% din venitul anual.

● **Zăcăminte uriașe și superuriașe.** Un zăcămînt este socotit a fi superuriaș dacă rezervele pe care le conține cerea tuturor capriciilor turistului străin. Agenții specializate pun aici la dispoziție turiștilor veniți din toată lumea, copii avînd între 8 și 12 ani. După consultarea ghidurilor și prospectelor publicitare, bărbați din diferite țări vin aici pentru a-și satisface în modul cel mai extravagant apetitul sexual. Hotelurile din Sri Lanka au în acest sens o „reputație“ internațională, proprietarii acestora furnizează clienților, pe loc, copii la cerere; este suficient ca turistul să-și exprime preferințele legate de sex, culoare, vîrstă etc. Și în Bangladesh prostituția infantilă este de mult în floare. În hotelurile de aici se șoptește: „Nu avem decît fete de 13—14 ani“. Cu cît fetele sînt mai tinere cu atît sumele încasate sînt mai mari. La Manilla și Bangkok vin anual zeci de mii de turiști din toată lumea, inclusiv japonezi, pentru a petrece cîteva zile „în paradis“.

Produse ale sărăciei în mare parte, acești copii — băieți și fete — sînt victime ale căror corpuri devin materie primă într-o industrie de-acum cunoscută: SEX-TURISM.

Traducere și adaptare de
EUGENIA VASILE ■

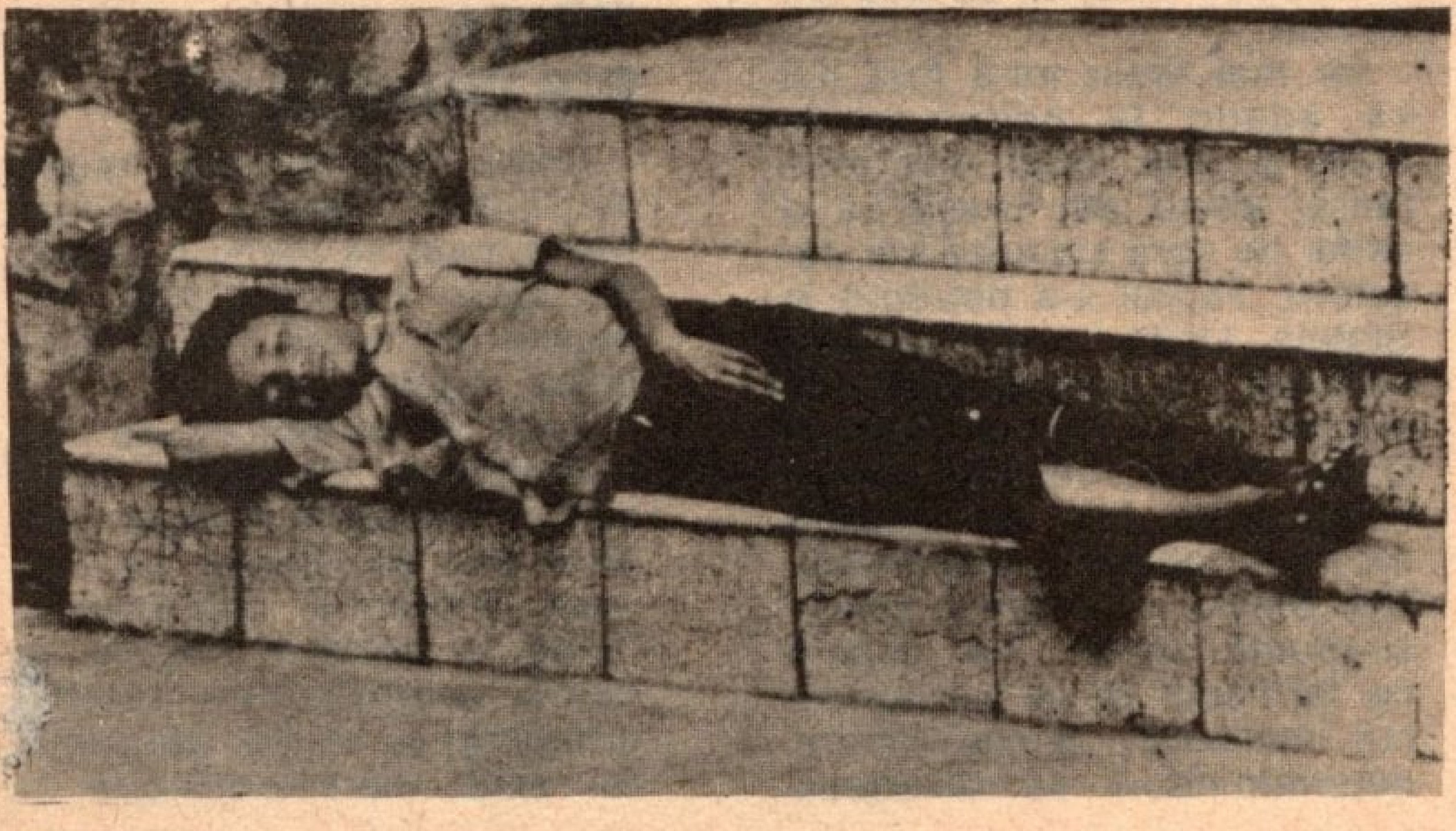

CÎND SURORILE SIAMEZE SE CĂSĂTORESC

Am cunoscut pentru prima oară **de visu** două surori siameze, pe la începutul anilor treizeci, la Paris. Ieșiseră sa se plimbe prin oraș și le-am întîlnit întîmplător lîngă Turnul Eiffel, solicitînd informații unui agent de circulație, fără a fi asaltate de curioși, cum s-ar fi întîmplat cu siguranță în altă parte. Aceasta, pentru că pe străzile Parisului mișună atîtea personaje și lucruri insolite, încît nimic nu mai stîrnește curiozitatea trecătorilor.

Am aflat că se numesc Mary și Margaret Gill și le-am fotografiat. Veniseră cu un circ internațional, fiind angajate pentru o scenă special scenarizată pentru ele. Semanau atît de mult la chip cît și la statură, că dacă ar fi fost separate n-ai fi putut distinge care e una și care e cealaltă.

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

(din momentul descoperirii sale) au peste 700 milioane tone. Un zăcămînt gigant are doar un conținut de 70 milioane de tone. În anul 1975 existau 272 de zăcăminte gigant și supergigant (adică 1% din cele aproximativ 30 000 de zăcăminte din lume și 75% din totalul zăcămintelor petrolifere). 33 din acestea conțineau peste 50% din totalul mondial, iar 25 din acestea 33 se găseau în Orientul Mijlociu, 10 în Arabia Saudită, 2 în URSS, 2 în SUA, 1 în Venezuela, 1 în China, 1 în Algeria și 1 în zona neutră.

● **Poți auzi radioul cînd pui în priză fierul de călcat?** Nu, nu este o întrebare absurdă. Este realmente cazul unei familii care își instalase în balcon o superantenă de recepție satelit... Dar ciudățeniile în acest domeniu nu se opresc aici. În cartea sa **C'est arrive un jour** Pierre Bellamare povestește cazul unui om care locuia în apropierea Turnului Eiffel. Avea doi dinți din metal care, fără ca el să-și dea seama, se oxidaseră. De fiecare dată cînd dinții se suprapuneau și intrau în contact, făceau o interferență cu antena de pe Turnul Eiffel și deveneau „receptoare“ pentru emisiunile radio. Dacă deschidea gura sau căsca, fenomenul înceta. Totul s-a încheiat în momentul în care i s-au pus dinți de porțelan...

● **Din lumea operei — cîteva recorduri.** Cele mai lungi opere din istoria genului sînt **Maeștrii cîntăreți din Nürnberg** care durează 5 ore 15 min., **Ereticii** de Gabriel von Waydicht, orchestrată pentru 110 instrumente, are 8 ore și 30 min., iar **Wilhelm Tell** de Rossini, dacă ar fi vreodată reprezentată integral, ar avea nu mai puțin de 7 ore... Rămînînd în lumea acestui tip de recorduri, să notăm că cel mai lung solo din istoria operei, cu o durată de 15 minute, figurează în **Amurgul zeilor** de Wagner. Cea mai tînără cîntăreață din istoria operei a fost Jeanette Gloria La Bianca (născută la 12 mai 1934) care a interpretat rolul Rosinei din **Bărbierul din Sevilla** la vîrsta de 15 ani și 361 de zile. Cel care a interpretat un rol pe o scenă de operă pînă la o vîrstă record (83 de ani) este baritonul francez Lucien Fugère (1848—1935) creatorul, pe scena de la **Opéra Comique,** al rolului ducelui de Longueville din opera **La Basosche.**

● **Ce este Amnesty International?** Sediul acestei organizații se află la Londra. Creată în anul 1961 ca urmare a apelului adresat de avocatul britanic Peter Berenson în favoarea „prizonierilor uitați“ și la îndemnul lui Sean MacBride (premiul Nobel pentru pace, premiul Lenin, fost ministru de externe al Irlandei, fost secretar general adjunct al ONU, decedat la vîrsta de

MONDIAL MAGAZIN

Cum, ori de cîte ori am văzut fotografii sau imagini filmate cu asemenea ființe umane căzute victime ale unor atît de grave erori ale naturii (și hazardului), mi-am pus tot felul de întrebări în legătură cu viața lor atît de chinuită și anume: cum stau la masă asemenea făpturi, cum se așază pe un fotoliu sau pe o canapea, cum reușesc să se urce într-un vehicul, cum dorm, cum văd un spectacol, cum își satisfac necesitățile intime, cum se îmbolnăvesc și, pînă la urmă, cum mor?

Ca să obțin răspunsuri macar în parte, am căutat să le iau un interviu, chiar în timp ce mergeam pe stradă lîngă ele. S-au arătat însă — într-o englezească mult americanizată — total inabordabile, spunîndu-mi că n-au voie de la direcția circului să dea interviuri.

Iar mai tîrziu mi-a fost dat să adaug la nedumeririle mele și alta, mult mai incitantă, aflînd din presă că o astfel de soră siameză s-a căsătorit. Faptul s-a petrecut în Statele Unite, unde surorile siameze — englezoaice de origine — pe nume: Violet și Daisy Hilton, celebre pentru frumusețea lor, au devenit eroinele acestui eveniment. Mai precis, una dintre surori, și-anume Violet, l-a cucerit cu farmecul ei pe un cunoscut dansator, James Moore, determinîndu-l să divorțeze, să-și distrugă gospodăria și să se însoare la Dullus, cu ea. După oficierea ceremoniei de către reverendul Henry May, proaspeții căsătoriți au plecat în obișnuitul voiaj de nunta, luînd-o, bineînțeles, cu voie sau fără voie, și pe Daisy.

Căsătoria aceasta n-a durat mult. Așa că dansatorul s-a întors repede la fosta consoartă, ultima mea nedumerire fiind elucidată prin deducție

ION VULPESCU ■

ZEIȚA PIETRIFICATĂ

Acum 250 de ani, regele Nepalului, Malla, a dorit foarte mult să joace o partida de zaruri cu zeița Kali, frumoasă și crudă, miza fiind chiar regatul său.

Zeița își condiționează însă participarea: niciodată Malla să n-o dorească. A doua condiție era ca nimeni să nu-i vadă împreună. Îndrăgostindu-se la nebunie, regele încalcă promisiunile făcute, atrăgîndu-și mînia sanguinarei zeițe, care hotărăște sa

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

83 de ani la 15 ianuarie 1988).

Are statut consultativ pe lîngă Națiunile Unite, UNESCO, Consiliul Europei, cooperează cu comisia interamericană pentru drepturile omului a Organizației Statelor Americane și beneficiază de statutul de observator pe lîngă OUA. Se definește ca o mișcare mondială pentru apărarea drepturilor omului, independentă de orice guvern, grup politic, interes economic sau confesiune religioasă. Acționează pentru eliberarea oricărei persoane care se află în închisoare din cauza opiniilor sale politice, originii etnice, culorii pielii sau religiei, cu condiția ca persoana respectivă să nu fi incitat la violență sau să nu fi făcut uz de violență. Se opune necondiționat torturii și pedepsei cu moartea. Cere ca fiecare prizonier politic să fie judecat într-un timp rezonabil, în termenii unui proces care să fie public și drept. Luptă pentru a se aplica în toate țările lumii Declarația universală a drepturilor omului și cîteva reguli minimale în ce privește detenția persoanelor, așa cum sînt ele definite de către Națiunile Unite.

Acțiunea acestei organizații este fondată, în principal, pe angajarea individuală pentru niște cauze personale, pe respectul dreptului internațional (care, în materie de drepturile omului, primează asupra reglementărilor existente pe plan național). Fiecare grup lucrează pentru mai mulți prizonieri aleși din zone de influență ideologică diferită. În anul 1988, organizația număra aproximativ 700 000 de membri în aproximativ 150 de țări ale lumii. La acea dată, organizația preluase cazurile a 4247 de prizonieri politici antrenînd în lucru 3863 de grupe locale. După opinia acestei organizații, există acum în lume cu mult peste 700 000 de prizonieri politici, în anul 1985 au existat mai mult de 1500 de execuții, iar în 1987 prizonierii politici au fost executați în peste 40 de țări ale lumii. Iar numărul lor este în continuă creștere...

- **Ce este Mafia?** Numele acestei organizații vine, după unii cercetători, de la cuvîntul arab **mu'afah** care înseamnă protejarea celor slabi. Alții consideră că provine de la termenul toscan **maffia:** sărăcie. O altă interpretare: în anul 1800, regele Neapolelui, Ferdinand al IV-lea, refugiat în Sicilia, a creat o poliție paralelă pentru a contracara un eventual plan de debarcare francez; acestei inițiative i-ar fi dat ca nume grupul de litere format din siglele reieșite din „strigătul său de arme": Morte alla Francia — Italia anela (Moarte Franței, acesta este strigătul Italiei). Este adesea numită **Onorabila Societate.**

Originea istorică a mișcării

excludă Nepalul din sfera ei de protecție.

Disperat, regele îi cere iertare lui Kali, care acceptă, în cele din urmă, să reapară, dar sub înfățișarea unei tinere impubere, aparținînd castei budiste. Atîta timp cît va exista o Kumari, a mai adăugat zeița, regii din Katmandou pot să fie siguri că se vor menține pe tron.

De atunci un șir lung de fetițe de trei ani au fost sacrificate pentru ca în Nepal să existe neîncetat o Kumari, Kali reîncarnată, zeița-copil, dușmănoasă sau protectoare, garantă a regalității.

Traducere și adaptare de ELENA GRECESCU ■

La trei ani, micuța zeiță actuala, pe numele pămîntean Shova, a devenit după noaptea de inițiere, Kumari, pierzîndu-și astfel numele, familia, copilăria.

O singură dată pe an copilul-zeiță poate să părăsească templul. Atunci, unul din preoții care o înconjoară, o poartă în brațe pînă la carul-pagodă căci picioarele lui Deo-Maju nu trebuie să atingă pămîntul, sol impur.

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCA)...

poate fi trasată pînă în anul 1739 cînd calabrezii, mînați de foamete, au devastat recoltele din Sicilia. Intendenții (**zii:** unchii) marilor proprietăți au constituit atunci „Onorabila Societate" pentru a se apăra. Calabrezii au revenit în 1783 și atunci organizația de apărare și-a arătat forța, peste 40 000 de invadatori fiind uciși. Evident, odată cu secolul al XIX-lea, sicilienii emigrați în SUA vor forma o vastă rețea, care, veritabilă „Societate a crimei organizate", își va impune de-a lungul anilor un control aproape absolut asupra domeniilor jocurilor, prostituției, traficului de droguri etc. Organizarea actuală a mafiei cuprinde, în Sicilia, controlul produselor agricole, imobiliarului, jocurilor, pariurilor clandestine, contrabandei, vînzărilor de arme, droguri, Ramificațiile cunoscute sînt în Calabria (societatea **N'drangetta**), Neapole **(Camorra)** și SUA **(Cosa Nostra).** Centrul italian de studii sociale (CENSIS) da cifra beneficiului anual al Mafiei italiene: 7,5 miliarde de dolari (adică aproximativ 12% din produsul național brut al Italiei). După aceeași statistică, organizația folosește actualmente aproximativ un milion de angajați permanenți, al căror venit mediu anual este de 75 000 $ (adică de patru ori mai mult decît media națională)...

● **Oferta secolului... pentru urmașii dumnevoastră!** Dintre ofertele incredibile formulate de diferite societăți comerciale americane, una a întrunit aprecierea specialiștilor ca fiind „oferta secolului". Iata despre ce este vorba: În anul 1985, **Celestis,** o întreprindere de pompe funebre din Florida, a propus viitorilor săi clienți să le trimită (contra modestei sume de 3900 $) cenușa în spațiul cosmic, mai precis la bordul unui satelit plasat în orbita geostaționara la 3000 km altitudine. În greutate de 150 kg, satelitul ar fi putut lua la bord resturile pămîntești a peste 10 000 de persoane (cenușa fiecărui decedat cîntărind doar cîteva grame și fiind închisă într-o celulă de 1 cm/5 cm pusa într-o firidă separată) avînd înscris numele defunctului și religia. Avantajul acestui procedeu, se explică în textul publicitar trimis de societatea comercială americană, este ca, avînd un binoclu puternic, urmașii dispăruților le-ar fi putut urmări evoluția cosmica timp de 63 milioane de ani. Ciudat însă, la aceasta „ofertă a secolului" au răspuns destul de puțini solicitatori. Oare de ce?

● **Știți cum funcționează „moneda electronică"?** Sînt, la ora actuală, două sisteme în lumea bancară. Primul sistem, „on line": magazinul este legat în permanență și în timp real de banca unde se afla contul clientului, la un centru

MONDIAL MAGAZIN

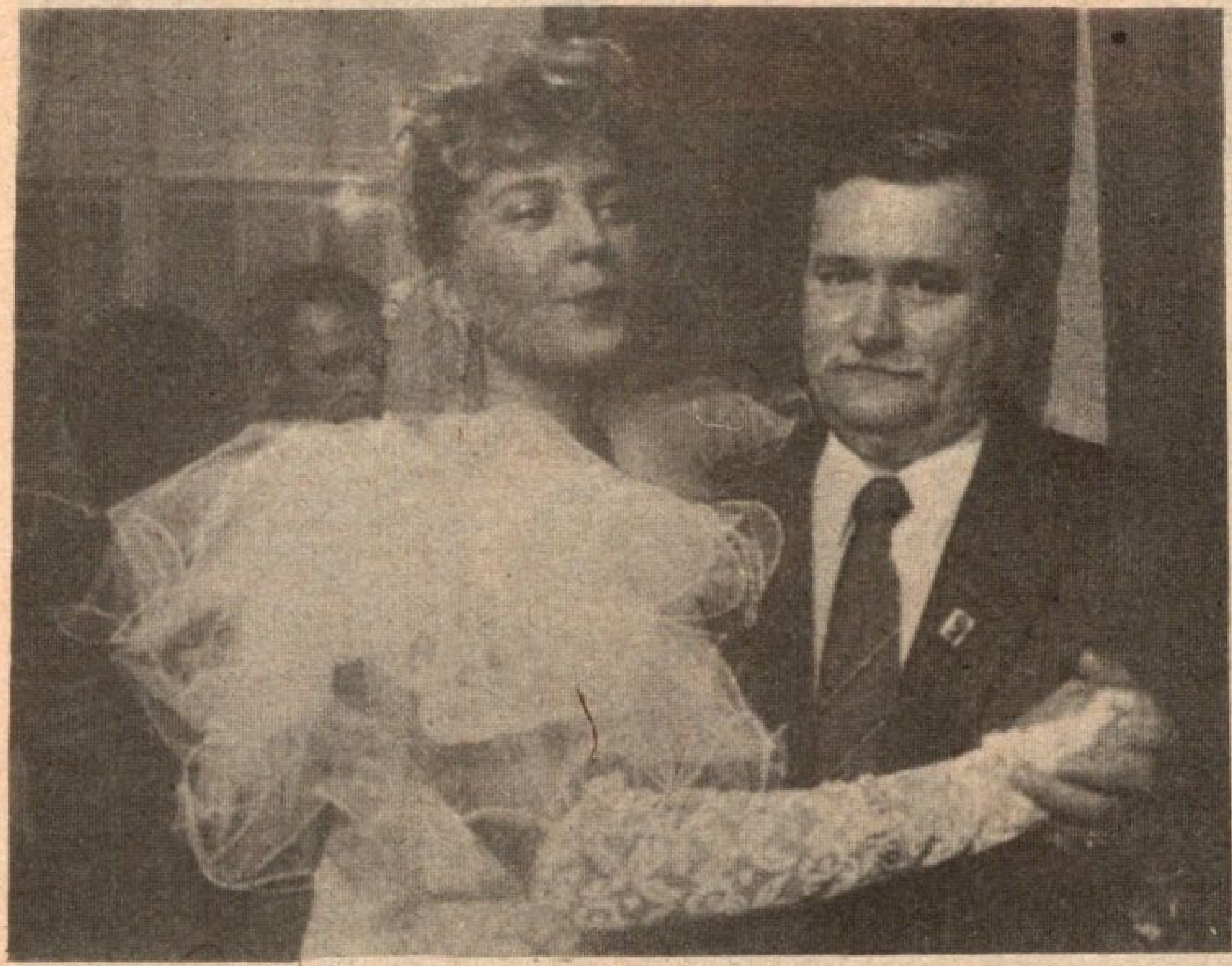

LECH WALESA, SOCRU MARE

O dublă sărbătoare a avut loc în familia Walesa. În ziua în care a împlinit patruzeci și șapte de ani, Lech Walesa și-a însurat și fiul, Bogdan, douăzeci de ani, cu Agniszka.

După ce și-a invitat nora la un vals, președintele Solidarității (în prezent președinte al Poloniei) a oferit tinerilor căsătoriți un apartament în Gdansk și o mașină japoneză **(E.G.)**.

VÎNĂTOARE DE COMORI ÎN SPATELE CORTINEI DE FIER

Faptul că autoritățile sovietice permit, în prezent, negustorilor de artă, precum și caselor de licitație, să scoată din țară, în număr mare, lucrări din arta secolului XX, constituie cea mai importantă noutate adusă în viața culturală de dispariția Cortinei de Fier. Ca o primă consecință a acestui fapt, prețurile oferite pentru lucrările artiștilor în viață au crescut cu 50% față de anul precedent, atingînd suma de 330 000 dolari în anumite cazuri.

Negustori de artă vizitează, periodic, orașele sovietice, plătind — uniunilor de creație sau, din ce în ce mai des, artiștilor înșiși — valută forte pentru lucrările alese. Astfel că galeriile occidentale și cele americane expun frec-

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

de prelucrare și stocare a datelor bancare. Centrul, în funcție de natura specifică a operațiunilor pe care este autorizat să le efectueze, acordă sau nu o autorizație de operare magazinului în contul clientului (făcînd un test de solvabilitate și identificîndu-l eventual pe o „listă neagră") și, cîteodată, chiar înregistrînd și natura vînzării, totul în timp real. Debitul contului clientului se face ca prin plata unui cec.

Cel de-al doilea sistem se numește „off line", presupunînd ca, de fiecare dată, cartea de credit a clientului să fie citită prin terminalul care se află în magazin.

Acest procedeu presupune prezența fie a unei **cărți de credit cu pistă magnetică,** fie o **carte de credit cu memorie:** în primul caz, pe cartea de credit este înscris de către banca emițătoare plafonul de credit care nu trebuie depășit. Terminalul înregistrează tranzacția pe un suport magnetic, iar la sfîrșitul zilei, aceste informații sînt transmise de către terminal la ordinatorul central al băncii. În al doilea caz, cartea de credit conține un microprocesor care are o serie de informații asupra contului clientului, identificate, lecturate și operate de către terminalul instalat în magazin în funcție de cumpărătura făcută. În ultimul timp, acesta este procedeul care pare să se instaureze cu drepturi depline, el oferind o mai mare securitate atît pentru client cît și pentru vînzător.

- **Din lumea cărților...** Cele mai vechi cărți păstrate datează din anii 225—220 î.e.n., **Manuscrisele de la Marea Moartă,** descoperite la Qumran în anul 1947. Din anul 200 datează papirusul de 108 pagini numerotate și cusute în fascicule. Din secolele III—IV datează **Codex Sineaticus** (Biblie în grecește, descoperită în 1859 în mănăstirea Sfînta Ecaterina din Sinai, cumpărată de țarină în 1869 cu suma de 900 de ruble, vîndută de URSS în 1933 lui British Museum contra sumei de 100 000£. Printre cărțile foarte vechi mai trebuie enumerat și **Codex Vaticanus** (anul 350) și **Codex Alexandrinus** (secolul V) de la British Museum.

Cea mai veche enciclopedie din lume este **Speussipe,** datînd din Atena anului 370 î.e.n., iar cea mai mare enciclopedie a lumii este una chineză, **Chang-Xi,** numărînd nu mai puțin de 22 937 de volume (sub forma unor capitole independente legate între ele), publicată în anul 1728. Din această enciclopedie s-au mai păstrat doar 370 de volume.

În materie de dimensiuni, există și aici cîteva recorduri notabile: cea mai mare carte din lume a fost editată la Denver (SUA) în anul 1976.

vent creații ale artiștilor sovietici.

Roy Miles, care expune și el în galeria lui londoneză tot mai mult artă de acest gen, afirmă că pictura sovietică nu a fost apreciată o perioadă îndelungată. În timp ce lucrările vechilor maeștri sau ale impresioniștilor s-au tot expus în Occident, ea a rămas aproape necunoscută. Ceea ce explică interesul actual manifestat față de ea: în ultimele luni, s-au vîndut 420 de lucrări de artă rusă. Roy Miles era de părere că... Rusia va domina piața operelor de artă în anul 1990, cu toate că mulți artiști sovietici nu sînt interesați de un astfel de comerț, ei intenționînd ca lucrările lor să rămînă în țară.

Occidentalii vor artă sovietică autentică, gustul lor îndreptîndu-se către pictura figurativă a artiștilor în viață. Lucrările de avangardă nu îi atrag pe colecționarii din California, Germania, Japonia sau Anglia, neiubitori de artă abstractă. Preferința lor rămîne arta figurativă creată în Rusia, în timpul izolării ei.

Traducere și adaptare de
IOANA MARIA
BADRALEXI ■

(The New York Times).

CINE POATE OFERI COPILULUI SĂU ASEMENEA JUCĂRIE?

Pentru băieții de bani gata, cîteva din marile concerne de automobile au construit, în serie mică, astfel de autoturisme liliputane. Fotografia noastră vă înfățișează un BMW—328, miniaturizat după un celebru model al anilor '30. Totul a fost realizat la scară redusă: motorul, caroseria, tabloul de bord. Lungimea: 2,24 m. Lățimea: 0,86 m. Greutatea: 110 kg. Viteza: 30 km/h. Motorul: Honda/110 cm^3 în patru timpi. Jucării de acest fel au mai realizat firmele Mercedes, Jaguar, Ferrari, Bugatti. Pentru a face dragilor noștri copii acest splendid cadou, trebuie să scoatem din punga „modestă" sumă de 50 000 franci. Mai mult decît pentru o limuzină luxoasă de mărime normală. Dar să nu-i plîngem pe milionarii Apusului.

MAIS QUI PEUT SE LES OFFRIR ?

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

Are 300 de pagini, măsoară 2,75/4 m și cîntărește 252 kg. Cărțile cele mai mici din lume sînt **Old King Cole** publicată în Scoția: 1 mm/1 mm, **Povestea furnicii Ari** publicată la Tokio în 1980: 1,4/1,4 mm.

● **Stigmatele și beatificările aferente.** Definiția stigmatelor este următoarea: „răni la mîini, picioare și piept corespunzînd celor cinci răni ale lui Iisus pe cruce". În anul 1858, A. Imbert-Gourbeyre (în lucrarea sa, **Stigmatizarea**), dădea o listă de 321 de stigmatizate (în majoritate femei) dintre care 80 fuseseră beatificate sau canonizate. Începînd cu anul 1900, au fost studiate și înregistrate medical aproximativ 20 de asemenea cazuri (în majoritate femei). După afirmațiile dr. Bolgert, pare verosimil ca femeile pot avea mai degrabă, datorită acuității sentimentului lor religios și dorinței extreme de a se identifica cu Mîntuitorul, asemenea apariții pe corp sub forma unor edeme sau roșeli puternice. Aceste leziuni, la început intermitente, pot fi favorizate mai apoi de manipulări mai mult sau mai puțin voluntare. Iată cîteva nume de stigmatizați celebri din istoria catolicismului: **Sfîntul François d'Assise,** de la 14 septembrie 1224 pînă la moartea sa (3 octombrie 1226). Fapt declarat autentic printr-o dublă scrisoare personală semnată de papa Gregorie al IX-lea în 1237 și confirmat de aproximativ 30 de bule date de suverani pontifi în decursul istoriei. **Catherine Emmerich** (1774—1824), din orașul Münster din Germania (care prezenta semnele coroanei de spini pe frunte și o rană pe piept; dureri invizibile la picioare și la mîini începînd cu anul 1812); Clement Aug. Droste - Vichering (1773—1845), viitor arhiepiscop de Köln, cercetînd îndeaproape cazul, nu vede nici un fals, fără însă a conchide în caracterul supranatural al stigmatelor. **Padre Pio** (Francesco Forgione) născut în 1887, decedat în 1968, călugăr capucin de la San Giovanni Rotondo în Italia. A prezentat stigmate vizibile și continue de la 20 septembrie 1918, răni văzute de milioane de pelerini din întreaga lume. **Thérèse Neumann** (8 aprilie 1898—18 septembrie 1962) nu a mîncat nimic în ultimii ei 40 de ani de viață, dormea cîte 2 ore pe noapte, muncea ziua pe cîmp și în fiecare zi de vineri retrăia evenimentul Vinerii Mari. **Marthe Robin** (13 martie 1902—6 februarie 1981) paralizată de la vîrsta de 25 de ani și stigmatizată. În fiecare zi de vineri îi sîngerau rănile de la mîini și de la picioare, iar pe frunte îi apăreau picături de sînge. Nu se alimenta decît cu eucaristia pe care o primea în pat în fiecare zi. **Marie Rosalina Veira** (Tropeco, Portugalia). A îm-

MUMIA DIN LUNA PARK

Visul lui Elmer McCurdy, un obscur bandit din legendarul Far West, era să ajungă un nume de legendă în lumea răufăcătorilor.

Elmer a fost un bandit lipsit de noroc. În zadar, a încercat să repete legenda lui Jesse Jones sau a lui Billy Kid. În anul 1911, la numai 32 de ani, Colt-ul unui șerif a pus capăt carierei sale. Visul său, neîmplinit în timpul vieții, avea să se realizeze după moarte, cînd va obține, în sfîrșit, faima spre care tindea.

Această macabră întîmplare ar face cinste și fanteziei lui Edgar A. Poe.

Era în 1966 la Long Beach, California: o echipă a televiziunii americane realiza un film în „Pike Amusement Park", un parc de distracții de categoria a treia, una din multele imitații după Disneyland. Unul din punctele de atracție ale parcului era „Galeria ororilor", unde păpuși animate, întruchipînd bandiți vestiți, trăgeau cu pistoalele în victimele lor. Doi dintre oamenii care puneau în mișcare păpușile ieșiseră afară urlînd de groază.

Mișcînd una dintre păpuși, aceasta se desfăcuse în mîinile lor și, din spatele bandajelor, apăruse un chip zbîrcit și întunecat; o adevărată mumie.

Dl. Noguchi, medic legist, chemat să cerceteze cadavrul, constată că este vorba de un om împușcat în inima înainte de 1900, al cărui corp fusese îmbălsămat cu un produs chimic interzis după primul război mondial. S-a tras concluzia că trebuie să fie corpul unui om sărac, victimă a unui asasinat.

Cîteva luni mai tîrziu, pe biroul doctorului Noguchi ajunge un pachet expediat de un arhivar din Oklahoma, pachet care conține tăieturi din ziarele din 1911. În aceste tăieturi se povestea despre jefuirea unui tren și despre împușcarea unui bandit pe nume Elmer McCurdy. Misterul începea să se destrame, mumia misterioasă căpătînd un nume: Elmer. Dar cum de ajunsese după atîția ani în „Luna Park" din Long Beach?

Continuînd munca de detectiv, doctorul Noguchi, printr-o cercetare migăloasă, reușește să descopere adevărul.

După moarte, trupul banditului împușcat a fost îmbălsămat, fiind ținut la morgă în așteptarea unor eventuale

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

plinit 18 ani în anul 1982, afirmă că nu a mai mîncat și nu a mai băut nimic de la vîrsta de 12 ani pentru a respecta voința lui Iisus.

● **Știți care sînt cele mai puțin sigure aeroporturi din lume?** După datele oferite de Federația Internațională a piloților de linie, există la ora actuală în lume cel puțin 23 aeroporturi primejdioase dintre care 3 în SUA, 2 în Grecia și 2 în Italia. Cele mai puțin sigure aeroporturi din lume ar fi, conform acestei statistici, cele de la Boston și Los Angeles, Alghero (Sardinia), Rimini (Italia), Corfu și Rodos (Grecia) precum și șapte aeroporturi din Columbia. Piloții acuză în aceste cazuri lungimea pistelor, relieful înconjurător, diversele restricții pentru diminuarea zgomotelor avioanelor (ceea ce îi împiedică adesea să decoleze împotriva vîntului) precum și folosirea acelorași piste pentru aterizare și pentru decolare.

● **Știți care sînt categoriile sociale cele mai „favorizate" în fața morții?** Vă oferim rezultatele unei statistici franceze. Probabilitatea de a deceda între 35 și 60 de ani: profesori 7%; ingineri 8,3%; învățători și cadre administrative 10%; maiștri, tehnicieni, cadre medii, agricultori și mici meseriași 12%; funcționari, mici comercianți, subofițeri și personal subaltern din poliție între 14,8% și 16,5%; salariați în domeniul agriculturii, personal de serviciu și muncitori specializați 20%; muncitori necalificați 25%.

Factori de diferențiere. **Nivel cultural:** muncitorul necalificat de 36 de ani este supus aceluiași risc ca și muncitorul specializat sau calificat în vîrstă de 45 de ani sau cadrul superior de 53 de ani. Oricare ar fi natura activității, mortalitatea este sensibil mai mare la cei care nu posedă nici un fel de calificare. **Existența sau absența unei vieți profesionale:** inactivi, șomeri, pensionari — sînt cei care mor cel mai devreme. Posibilitatea celor inactivi de a deceda între vîrsta de 55 și 65 de ani: 40%; pentru cei activi între aceeași limită de vîrstă: 17%. **Situația familială:** căsătoria, sau, în lipsa ei, o formă de viață familială oarecare par să favorizeze longevitatea. Între 20 și 25 de ani, celibatarii tind să asume mult mai multe riscuri decît ceilalți (mor de 2 ori mai mulți necăsătoriți în această limită de vîrstă). Celibatarii, văduvii, divorțații între 35 și 60 de ani se află în aceeași situație. Probabilitatea de deces pentru un om căsătorit: 15%; celibatari: 20%; divorțați: 31% și văduvi: 35%. **Cadru de viață:** cadrele superioare și profesiunile liberale sînt cu mult mai protejate în aglomerările urbane. Pentru cei aflați în funcții de execuție, situația este inversă. Se înregistrează un grad înalt de mortalitate al muncitorilor rude care să-l ridice. In sfîrșit, într-o zi se prezentară doi domni plini de demnitate, recomandîndu-se ca prieteni ai defunctului și spunînd că vor să dea o mînă de ajutor la înmormîntare. În realitate erau proprietarii unui circ ambulant, unde, împreună cu scamatorii și înghițitorii de flăcări, Elmer ajunge o mare atracție în reprezentațiile date în așezările din vestul Statelor Unite.

Schimbîndu-se timpurile și concepțiile, Elmer își pierde din atractivitate și este vîndut. După mai multe peripeții, el ajunge într-un magazin de vechituri, de unde va fi cumpărat de către proprietarul parcului de distracții. Fiind învelit în bandaje, este luat împreună cu mai multe păpuși din cîrpă.

Astăzi, datorită eforturilor doctorului Noguchi, Elmer a ajuns în Boot Hill, cimitirul legendar al celor mai mari bandiți din West, împlinindu-și astfel visul.

Traducere și adaptare de
MIHAI ZGUBEA ■

1. Galeria ororilor, locul unde a fost găsită mumia lui Elmer.
2. Cadavrul banditului, după procesul de mumificare.
3. Un car funebru de epocă cu care au fost transportate resturile pămîntești ale lui Elmer, după atîția ani de la moarte.

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

specializați în raport cu cei care lucrează în agricultură avînd același nivel de specializare, în jur de 40%, iar cei fără calificare ajung aproape de 100%! Mortalitatea poate să crească datorită faptului că familia este obligată să trăiască într-o locuință prea mică pentru nevoile vitale: pentru același tip de spațiu, este de notat că proprietarii trăiesc mai mult decît chiriașii. Activitatea profesională nu constituie un factor de protecție în cazul femeilor. Diferențele de mortalitate nu par să varieze în funcție de criterii sociale cum ar fi: mediu social, posesia sau absența unei diplome. În cazul femeilor, nu funcționează după aceleași standarde ca mai sus absența sau prezența vieții familiale: văduvele nu au o mortalitate superioară femeilor măritate, bărbatul suportînd mult mai greu singurătatea decît femeia.

● **Limbile neo-latine și viitorul lor.** Vorbitori în vîrsta de mai mult de zece ani (număr estimat în milioane și, în paranteze, probabilitatea pentru anul 2000). **Limbi neo-latine:** spaniola 339 (403), portugheza 163 (261), franceza 151 (231), italiana 51 (58), româna 24 (31). Total 728 (984). Prin comparație, iată previziunile pentru cîteva limbi germanice în anul 2000: engleza 431, germana 77, olandeza 27.

Indicele real de creștere între anii 1980—2000 este pentru francofoni de 67%; hispanofoni +66%; lusitanofoni + 65%, romanofoni +15%; italofoni 0%; ponderea acestui grup de limbi în planul prezenței lexicale mondiale va fi, în anul 2000, între 22 și 24%.

● **Știți care sînt cele mai mari nave din lume?** Cel mai mare bac se numește **El Rey** (16700 t), are o lungime de 176,78 m, poate primi pe cele trei etaje ale sale un număr de 376 de remorci ale unor camioane grele de transport.

Cea mai mare balenieră este **Sovietskaia Ucraina** (32034 tx), cu o capacitate de transport maximală de 46738 t.

Cel mai mare cargo se numește **Berge Stahl**, este un mineralier de nu mai puțin de 365 000 tx., cu o lungime de 342 m, o lățime de 63,50 m, construit în anul 1986.

Cea mai mare dragă din lume este olandeză și se numește **Prins der Nederlanden** cu o greutate de 10 586 t, lungime de 142,70 m , poate draga cantitatea de 20 000 t la o adîncime de 35 m în mai puțin de o oră!

Cel mai mare pachebot din lume este **Norway** (cu vechiul său nume **France)** cu o lungime de 316 m și o lărgime de 34 m, 70 202 tx. În acest moment se fac studii pentru un super-pachebot de 210 000 t pentru compania norvegiană Kloster, proprietara lui **Norway.**

Cel mai mare petrolier se

MOZAIC

• **ÎN GERMANIA, TRABANTUL ȘI-A TRĂIT TRAIUL.** Tot mai des se văd caroserii în vîrful grămezilor de gunoi. Epoca de glorie a Trabantului pare să fi apus pentru totdeauna. În centrul Berlinului au răsărit mici cimitire de mașini—fantomă ale contemporaneității. Germanii par să nu se mai împace cu vechiul, căutînd la antipozi în permanență noul. Ei vor să croiască regelui șoselei — automobilul — veșminte noi, să se racordeze rigorilor unui trafic rutier modern, civilizat. Așa stînd lucrurile, e cert că Trabantul nu mai cadrează. Cine să mai fie în stare să-i deplîngă declinul, de vreme ce la fiecare colț următor, un altul deja intră în agonie?

Fără îndoială, ca în fiecare caz în parte, sfîrșitul existenței sale apare ca necruțător. Oricum, așa cum e și firesc, un sfîrșit e un început. Important e că acum să se privească spre viitor, chiar dacă o mare parte din est—germani mai murmură cu o undă de melancolie: „Să spunem coșciugului, pe șoptite, adio...“.

*

• **ȘI RECOMPENSELE AU CIUDĂȚENIILE LOR.** Prețul pus pe capul scriitorului indo-britanic Salman Rushdie, în vîrstă de 43 de ani, a fost de curînd reînnoit. Fundația „Al 15-lea Chorad“ a stabilit ca recompensă pentru uciderea autorului suma de un milion de dolari.

O persoană din anturajul

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

numește **Seawise Giant:** lungime de 458,4 m, lărgime 68,9 m, capacitate de transport 564 739 t.

Cel mai puternic remorcher este **Smit Singapore** armat în aprilie 1984 de **Smit Tak International,** cu o putere de 24 000 cai putere și o tracțiune de 189 t în plin regim al motoarelor.

• **Știți ce înseamnă, în cod, „umbrela americană“?** Este un termen de pe vremea cînd cele două mari blocuri militare — NATO și Pactul de la Varșovia — coexistau în Europa, fiind concepută o formă de disuasiune americană în fața unui eventual atac sovietic. De menționat este că, chiar în noile condiții militare create în Europa, o mare parte din aceste unități militare încă își păstrează „sarcinile primare“. Există, deci, de partea americană:

MAC, comandamentul militar al podurilor aeriene (baza la Fort Scott, Illinois). De acest comandament depinde un număr de 93 000 de persoane de la 350 de baze militare situate în 33 de țări.

SAC **(Strategic Air Command)** comandamentul strategic aerian (baza la Omaha, statul Nebraska). 30% din cele 400 bombardiere și avioane cisternă sînt ținute la sol în stare de alertă maximă 24 de ore din 24, iar un număr de 1054 de rachete intercontinentale (1000 Minutemen, 54 Titan II) pot fi lansate în spațiu la un minut de la declanșarea ultimei comenzi din codul de maximă securitate (la ele se vor mai adăuga încă alte 200 de rachete MX).

Divizia 1 de infanterie (bazată la Fort Riley, Kansas). Pînă foarte recent, 2/3 din echipamentul său greu precum și cea de-a treia brigadă staționau în Germania federală. Cei 12 000 de oameni de la Fort Riley pot fi în stare de luptă pe frontul european în mai puțin de 96 de ore.

Forța specială interarme de intervenție rapidă (FIR). Constituită din unități ale celor trei arme. Din partea armatei terestre: o divizie aeropurtată, o divizie de asalt heliopurtată, o brigadă de cavalerie aeropurtată, o divizie de infanterie mecanizată, unități de comando și alte forțe neclasice; din partea corpului de **Marines:** una sau două unități amfibii (UAM: cuprinde o divizie întărită de Marines și o escadră din corpul de Marines care este egală cu două escadre tactice ale armatei aeriene normale); din partea aerului: între 4 și 11 escadre tactice și forțe de susținere, două escadroane de bombardiere strategice (forțele de protecție strategice); din partea marinei**:** 3 grupe de port-avioane de escadră, un grup de nave de suprafață, 5 escadroane din partea Aeronavalei.

Flota americană din Atlan-

răposatului ayatolah Khomeiny a calificat cartea lui Rushdie, intitulată „Versetele satanice", drept „blasfemie", pentru care trebuie neîntîrziat să plătească.

• **AU ŞI AMERICANII UN... GICĂ PETRESCU.** Frank Sinatra, cîntăreţ, star de cinema, personaj de scandal şi prieten apropiat al „boss"-ilor din Mafia, pare a nu se lăsa nicidecum. Încă din anul 1971 plănuieşte să se retragă deplin din viaţa artistică, scenică, dar n-a reuşit nici pîna azi. „The Voice" (Vocea), cum a mai fost supranumit, a reuşit să-şi creeze ocazia de a-şi mai încînta încă o data admiratorii cu piesele sale ultracelebre („Strangers in the night", „New York, New York"), ocazie prilejuită de sărbătorirea în decembrie 1990 a celei de-a 75-a aniversări a zilei sale de naştere.

Sinatra are în vedere să întreprindă un turneu jubiliar („Turneul diamantelor") de un an, care să reuşească să înfierbînte pe fan-ii săi din S.U.A., Europa, America de Sud, Japonia şi Australia pentru (cine să mai ştie?) ultima oară... Frankie-boy, ex-soţul actriţelor celebre Ava Gardner şi Mia Farrow, este tatăl a trei copii (Frank jr., Tina şi Nancy), cu toţii prosperi în afacerile de producţie artistică. Fireşte, turneul respectiv se preconizeaza sa debuteze la New York.

*

• **UN ROCKER ÎMPOTRIVA SIDA.** Johnny Hallyday, celebrul star muzical francez, a reuşit să se implice fructuos în lupta ţării sale contra SIDA. Fără îndoială, afişele şi pancartele expuse public, avînd inscripţia: „Johnny — prezervativul sigur!" au directă legătură cu vedeta. Ca atare, el însuşi declară cu nonşalanţă: „Cu mine orice

CURIOZITĂŢI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

tic (integrată în cifrele globale ale prezenţei NATO) — putem da cifrele ultime disponibile (1984—86) pentru ceea ce înseamnă flota în Atlanticul de Nord, Baltica, Mediterana şi Marea Neagră: 14 port-avioane de atac, 14 crucişătoare, 121 distrugătoare, 460 de fregate, corvete şi escortoare pentru lupta anti-submarin, 188 de submarine de atac.

Scopul tuturor acestor forţe este de a disuada o agresiune sovietică şi a proteja interesele SUA în Golful Persic; întărirea bazelor SUA în regiune şi folosirea intensivă a bazelor oferite de ţările aliate: Ras Banas (Egipt), Diego Garcia (Marea Britanie), Lajes (Portugalia), Oman, Mombassa (Kenya), Mogadiscio şi Berbera (Somalia).

• **Despre oamenii sălbatici vreţi să ştiţi cîte ceva? Monstrul (omul-maimuţă) de la Vichy.** În anul 1897, fata unui dresor de maimuţe care trăia în aceeaşi rulotă cu tatăl său şi cu un cimpanzeu a adus pe lume un foetus monstruos, fără creier, cu braţe extrem de lungi şi cu corpul acoperit de o pilozitate foarte accentuată. A murit la naştere. Era oare vorba despre un caz de hibridare om-maimuţă? Toate tentativele făcute pînă acum (mai ales în U.R.S.S. şi în Africa) pentru a fecunda o femeie cu sperma unui cimpanzeu sau a unei alte maimuţe nu au dat nici un fel de rezultat, se pare din cauza unei incompatibilităţi de ordin cromozomic.

• **Copiii-lupi.** Nu este vorba numai despre o legendă cum ar fi cea povestită în **Cartea Junglei.** În acest secol, în India, au fost găsite în junglă două surori, botezate Kamala şi Amala (1920, Midnapore). Amala a murit după un an. Kamala a plîns la moartea surorii sale (singura exteriorizare a vreunui sentiment omenesc) şi a mai trăit încă 9 ani: a învăţat foarte greu să se ţină în două picioare (dar orice deplasare o făcea mereu în patru labe),să spună un număr de 40 de cuvinte, să bea dintr-un castron şi chiar să poarte nişte veşminte. La Metsovo, în Grecia, s-a arătat cazul unui copil care a fost crescut de o ursoaică. Tot în India, în anul 1954, a fost găsit în junglă un băiat în vîrstă de 10 ani care a fost botezat Ramu. A trăit încă 14 ani, tot timpul pe un pat de spital pe care n-a vrut să-l părăsească niciodată. N-a putut fi învăţat nici să meargă în două picioare, nici să vorbească. Numai surîdea atunci cînd infirmiera îi aducea mîncarea (carne crudă, apa pe care o lipăia dintr-o farfurie); a murit în 1968 din cauza unei afecţiuni respiratorii...

• **Artele marţiale — scurt istoric — definiţii şi ritualuri.**

Aikido. În japoneză **ai** înseamnă „unire", **ki** „energie",

MOZAIC

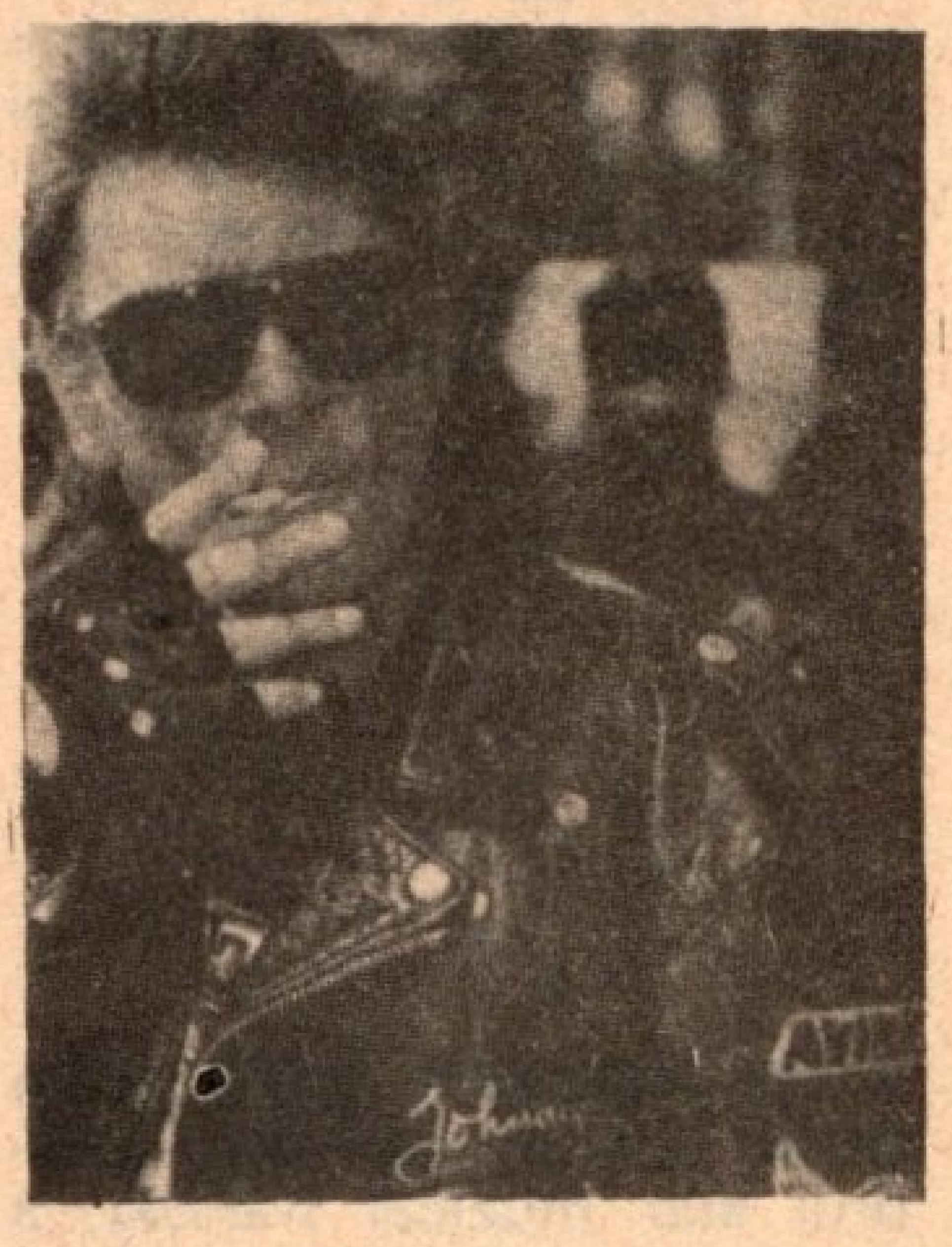

femeie se simte în siguranță!".

În vîrstă de 47 de ani, cîntărețul pare să intenționeze să și cotizeze în campania anti-SIDA. O bună parte din propriile încasări le va dona Institutului Pasteur din Paris.

● **PENELUL AMANDEI PROMITE.** Cîntăreața pop Amanda Lear, în vîrstă de 36 de ani, nu acceptă ideea de a fi înregistrată de posteritate doar ca simplu star muzical, ci își dorește să intre în galeria pictorilor de mare renume. Amanda, muza care l-a inspirat adeseori pe celebrul Salvador Dali, preferă în ultima vreme mult mai des să dea atenție pensulei decît microfonului.

Chiar dacă arta sa este încă puternic influențată de ideile lui Dali, Amanda Lear probează valențe artistice incontestabile. Arta adevărata nu e un privilegiu pur masculin — pare dornică vedeta de a sublinia.

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

do„cale". Principiul de bază: a face UNUL cu tine însuți și apoi cu celălalt. Creatorul genului este Morihei Ueshiba (1881—1969). Antrenamentul: cu un cuțit (tan to), cu o sabie (ken), baston (jo), sabie de lemn (bokken). Grade: dan. Pentru fiecare dan, trei etape, ucenic, camarad, maestru. Ținuta: keikogi și hakama, costumul tradițional al castei superioare japoneze. Tehnica constă în studiul căderii considerată ca o tehnică de supraviețuire, caută altă formă de energie decît forța mușchilor, coordonarea suflului și executarea perfectă a tehnicilor de luptă (kokyu).

Armele din Okinawa. În momentul cînd japonezii au anexat insulele Okinawa în secolul al XVII-lea, ei au interzis locuitorilor să dețină orice fel de armă cunoscută pînă atunci. Din această cauză, țăranii au fost obligați să facă arme din uneltele de care se foloseau în mod obișnuit: printre acestea se numără **nungeak** — două bucăți de lemn sau de cauciuc legate între ele cu un lanț, **kama** — coasă, **bo** — un baston cu o lungime de 1,80 m., **sansetsukon** — un bici cu trei brațe, la capătul șuvițelor aflîndu-se bucăți de metal sau cochilii de scoică; **sai** — tridentul; **nunti** — plasa; **Bo-do si do-jo.** Definiție: bo — baston lung (1,80 m.); jo — baston scurt (1,28 m.) de unde tehnica scrimei cu bastoane. Este practicată în general în costume de către kendoka și aikidoka.

Budo. Un stil de arte marțiale și o tehnică specială de a opri lăncile aruncate spre tine. Sub acest termen, sînt regrupate ansamblul de arte marțiale care se declară ca fiind „do" (căi către o împlinire superioară a individului). În Europa există la ora actuală două școli moderne de Budo care învață tehnica luptei fără arme sau cu diverse tipuri de arme în competiție: **Yoseikan Budo** creată de Hiroo Mochizuki și Școala franceză de budo creată de Jean Paul Bindel.

Iaido. Arta de a scoate sabia din teacă. Numele vechi al acestei discipline tradiționale derivînd din străvechile lecții ale școlii samurailor: iaijutzu.

Kendo sau „calea sabiei". Origine: în secolul al XIV-lea, maestrul Ito fondează școala de sabie unică (Ito Ryu), în anul 1955 are loc în SUA prima întîlnire internațională a practicanților acestui sport, iar în 1970 are loc primul campionat mondial. Arme: **shinai:** sabie (în jur de 1,15 m., greutate 500 gr.) din lame de bambus înfășurate în teci de piele. În momentul cînd lovește, kendoka scoate un strigăt foarte puternic, **kiai,** urlînd numele și zona părții de corp pe care o va lovi (strigătul este o expirație profundă antrenînd mușchii stomacului). Zona de luptă: un

• CAPRIÇII ALE NEMURIRII ? Nici pînă acum ex-președintele american, octogenarul Ronald Reagan nu și-a valorificat accesul în „galeria" națională de monumente Mount Rushmore. Oricît de multe eforturi au făcut discipolii săi ca bustul președintelui Reagan să fie acceptat în „Scrinul democrației", dorința nu le-a fost împlinită. Monumentul respectiv, care ar urma să se alăture celorlalte patru, realizate din stîncă masivă (Abraham Lincoln, Theodore Roosevelt, Thomas Jefferson și George Washington), i s-a părut ex-președintelui prea... poros.

• PROIECTE ȘI PROIECTANȚI. Albert Speer jr., în vîrstă de 56 de ani, fiul ex-ministrului al industriei de război al Reich-ului nazist, se află la comanda punerii în aplicare a unui ambițios proiect ce vizează Leipzig-ul. El dorește să preschimbe aici fosta stradă Lenin. Respectiva arteră a fost cîndva parte integrantă din „Via Regia", drum ce făcea legătura dintre Madrid și Kiev și care se intersecta la rîndu-i, exact în Leipzig, cu la fel de celebra „Via Imperia", calea ce unea Roma de Scandinavia. În felul acesta a putut lua naștere în Leipzig acum 827 de ani renumitul tîrg internațional, cel mai important din lume.

Speer jr. dorește să lățească această arteră, lungă de 1,3 km, într-un bulevard cu o deschidere de 35 de metri. Proiectul, sponsorizat de investitori particulari, incumbă cheltuieli de 200 de milioane de mărci și urmează a fi finalizat în 1992.

Traducere și adaptare
CRISTIAN PAVEL ■

O VIAȚĂ DE CÎINE...

Buddy, un simpatic cîine de vînătoare, purtînd ochelari cu rame de aur care îi dau un aer serios și profesional, ține cu o labă volanul, în timp ce cu cealaltă e gata să apese pe claxon în caz de pericol... Nu este o secvență dintr-un

CURIOZITĂȚI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

patrulater 11/11 m. Asaltul durează maximum cinci minute, putîndu-se prelungi cu alte trei minute dacă nici unul dintre adversari nu a punctat. Învingător este cel care a obținut primele două puncte (sau 2/1 sau 1/0) în timpul regulamentar de luptă. Echipament: kendogi (vesta de bumbac), hakama (pantalon larg) pentru a disimula poziția picioarelor, deci evoluția previzibilă a mișcării.

Ko budo. Înseamnă, în traducere, „vechiul budo". Tehnici străvechi, studiate în general sub forma de **kata** (exerciții prestabilite) și excluzînd orice formă de competiție. 3 forme principale: **1) Ko budo „agrar"** — formulă ce cuprinde folosirea armelor din Okinawa; **2) Ko budo „războinic" cu mîinile goale** care regrupează școlile de ju jitzu (takenoushi ryu, yoshin ryu, kito ryu, tenjin shino ryu, sekiguchi ryu, shibukawa ryu, kushin ryu etc) și de aiki-jitzu (daito ryu, takeda ryu, osichi uchi etc.). Tehnicile acestor școli au rămas aceleași de secole, mai nou fiind ușor adaptate de unii maeștri. Astfel, evoluția tehnicilor de ju-jitzu a dus la crearea judo-ului, iar evoluția lui aiki-jitzu a condus la crearea aikido-ului. **3) Ko budo „războinic"** care regrupează, sub semnul folosirii armelor, școli diferite cum ar fi shoden katori shinto ryu (clasat ca bun cultural național japonez) în care mînuirea diverselor arme este învățată simultan de elevi: ken-jitzu (sabie), iai-jitzu (arta scoaterii sabiei din teacă), bo-jitzu (bastonul lung), tanto jitzu (pumnal) naginata-jitsu (halebarda), so-jitsu (lance). Unele școli sînt specializate doar pentru una sau două arme.

Kyudo sau „calea arcului". Disciplină tradițională japoneză însoțită de o serie de ceremonii religioase fastuoase și de sărbători, destinată să producă o îmbogățire spirituală a celui care o practică, oferindu-i calm, armonie și serenitate. Arcul este asimetric, înalt de 2,20 m, din bambus sau lemn (în general se trage cu săgeți de 1 m lungime), iar ținta din hîrtie este la 28 m sau cea de paie la 2 m. Are 10 grade DAN. Titlul onorific al școlii, cel de mare maestru este Kyushi-Hanski (de notat că unele competiții pentru gradele superioare muta ținta pîna la 65 m)

Nin-Jitzu. Arta deplasării pe nesimțite. Școlile de nin-jitzu erau destinate în special luptătorilor ninja, calificați în general pentru munca de ucigași plătiți sau agenți secreți. Ninja studiau tehnicile de luptă cu mîinile goale, cu arme, farmacopeea, arta camuflajului și hipnoza.

Sumo. Sport care și-a format un statut propriu în jurul anilor 1350. Luptătorii de sumo depășesc în general greutatea

O VIAŢĂ DE CÎINE...

film ci o scenă cotidiană de pe străzile din Carson City, un orăşel din Statele Unite. Bill, stăpînul cîinelui, stă liniştit, lăsîndu-l să conducă, pentru că a demonstrat a fi un şofer atent şi prudent în traficul din oraş. „Nu mi s-a părut a fi ceva curios, spune Bill, cînd mi-am dat seama că Buddy, văzîndu-mă cum conduc, a învăţat şi el. Acum, cînd sînt prea obosit, nu am probleme: îi cedez volanul".

Buddy, cîinele care a învăţat să piloteze şi un mic avion Cessna, este atracţia principală a orăşelului şi a serbărilor populare din zonă. El este vedeta a numeroase show-uri ale televiziunii americane, precum şi protagonistul unui film serial de succes.

Traducere şi adaptare de
MIHAI ZGUBEA ■

CURIOZITĂŢI, RECORDURI, ÎNTREBĂRI LA CARE NU S-A RĂSPUNS (ÎNCĂ)...

de 150 kg. Gradul suprem este yokozuna sau „mare campion" (Tanikaze, cel mai cunoscut dintre ei, mort în 1795: 66 victorii consecutive în campionat). Zona de luptă se numeşte dohyo, un careu cu latura 7,27 m în care este înscris un cerc cu diametrul de 4,55 m. Luptătorii sumo poartă doar un fel de ştergar în jurul coapselor care are în faţă forma unui şorţ. Înaintea luptei bat din palme, ridică apoi braţele arătînd că se angajează să lupte fără nici un fel de înşelăciuni, în spiritul dreptăţii. Apoi fac o mare răsucire a corpului pentru a goni spiritele răufăcătoare, aruncă în mijlocul cercului un pumn de sare, se ghemuiesc unul în faţa altuia pentru salutul adversaruiui (sonkyo). Se cunosc 48 de tehnici de luptă cu variantele respective.

Tae Kwon Do (karate corean). Termenul provine de la cuvintele coreene **tae** (picior), **kwon,** pumn şi **do,** cale. Se pot da deasupra centurii lovituri cu piciorul şi cu pumnul, evitîndu-se gîtul şi figura. Loviturile se dau în plin, nu există o tehnică de control ca la celelalte sporturi. Din 1988 s-a permis intrarea sa ca sport demonstrativ la Jocurile Olimpice, din 1992 va deveni sport olimpic.

Viet-vo-dao sau Vo-viet-nam. Sport originar din Vietnam. Formă de luptă în care se încearcă imitarea cît mai fidelă a comportamentului în atac al diferitelor animale sălbatice (tigru, panteră, şarpe, maimuţă). Filozofia acestui sport integrează elemente ale budismului, confucianismului şi taoismului.

Karate. Artă marţială care pune în valoare lovirea cu picioarele şi cu pumnii. În jurul anului 1660 apare Okinawa-Te, artă marţială pusă la punct de ţăranii de pe insulă pentru a se putea apăra chiar dacă nu aveau asupra lor nici una dintre „armele Okinawa". În jurul anului 1920, maestrul Gichin Funakoshi introduce şi fondează în Japonia propria sa metodă, **Shotokan;** după aceea au mai luat naştere şi alte stiluri de bază: **Gojo-Ryu** şi **Shito-Ryu** (asociaţie japoneză fondată in 1940) **Wado-Ryu** şi **Kiokushinkai. Judo.** Nume dat de Jigoro Kano metodei pe care el o preda la kodokan (şcoală pentru studiul Caii). Este vorba despre preluarea creatoare a tehnicilor de autoapărare puse la punct de samurai între secolele XIII şi XIX, tehnici care trebuiau să le permită să se apere şi chiar să dobîndească o victorie in caz că-şi pierdeau armele. Kano, profesor universitar, după mai mulţi ani de cercetări, fondează prima sa şcoală la Tokyo în februarie 1882.

Grupaj realizat de
CRISTIAN UNTEANU ■

CENTRUL PENTRU DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE

Cedru s.a.
Centrul pentru dezvoltarea resurselor umane

Societatea comercială CEDRU — S.A. joaca un rol major în strategia Departamentului Industriei Textile și Pielăriei în probleme de formare, instruire, perfecționare a personalului, consultanța în management și în informatica pentru management.

CEDRU — S.A. oferă — la sediu și/sau în teritoriu — servicii și activități structurate pe următoarele domenii:

FORMARE ȘI PERFECȚIONARE PERSONAL

- Formare manageri pentru societățile comerciale din industria ușoară:
  - — management general
  - — management în cercetare-dezvoltare
  - — management în producție
  - — managementul comercial-marketing
  - — managementul resurselor umane
  - — managementul financiar
- Pregătire și perfecționare personal de execuție din industria ușoară;
- Formare personal calificat în meserii deficitare în industria ușoară;
- Formare și instruire în informatică pentru personalul de conducere și execuție.

INSERȚIA SOCIALĂ ȘI PROFESIONALĂ A ȘOMERILOR

- Organizarea programelor de instruire pentru inserția socială și profesională a șomerilor:
  - — modul de instruire pentru orientarea șomerilor spre activități pe cont propriu;
  - — modul de formare pentru asigurarea inserției sociale și profesionale a șomerilor (în meseriile de bază și auxiliare — de deservire din industria ușoară);
  - — modul de instruire pentru asigurarea inserției sociale și profesionale a șomerilor (pentru personalul tehnic, economic, de administrație și tinerii absolvenți cu studii superioare).

CONSULTANȚA ÎN MANAGEMENT

- Consultanța în organizare și conducere:
  - — studii de fezabilitate, proiecte de organizare și strategii de conducere în condițiile tranziției la economia de piață, analize diagnostic cu caracter general sau pe domenii de activități sau produse, asistența la implementare.

MICROPRODUCȚIE

- Stații pilot de microproducție și design industrial pentru:
  - — proiectare de tehnologii noi de prelucrare a pieilor;
  - — modele noi de produse de marochinărie și încălțăminte;
  - — modele noi de confecții și tricotaje.

ACTIVITĂȚI COMPLEMENTARE

- Servicii:
  - — asistența tehnică și tehnologia de specialitate
  - — proiectarea și implementarea de sisteme informatice
  - — studii de piață și marketing
  - — studii de fezabilitate financiară
  - — simpozioane, seminarii, mese rotunde pe domenii, probleme de interes general sau specifice pentru identificarea noilor oportunități de afaceri în industria ușoară
  - — servicii de reprezentanță: secretariat cu facilități (fax, telefon, telex, editare text pe calculator), protocol, traduceri simultane, cazare în hotel propriu etc.
  - — import-export

O MODĂ NEBUNĂ, NEBUNĂ, NEBUNĂ...

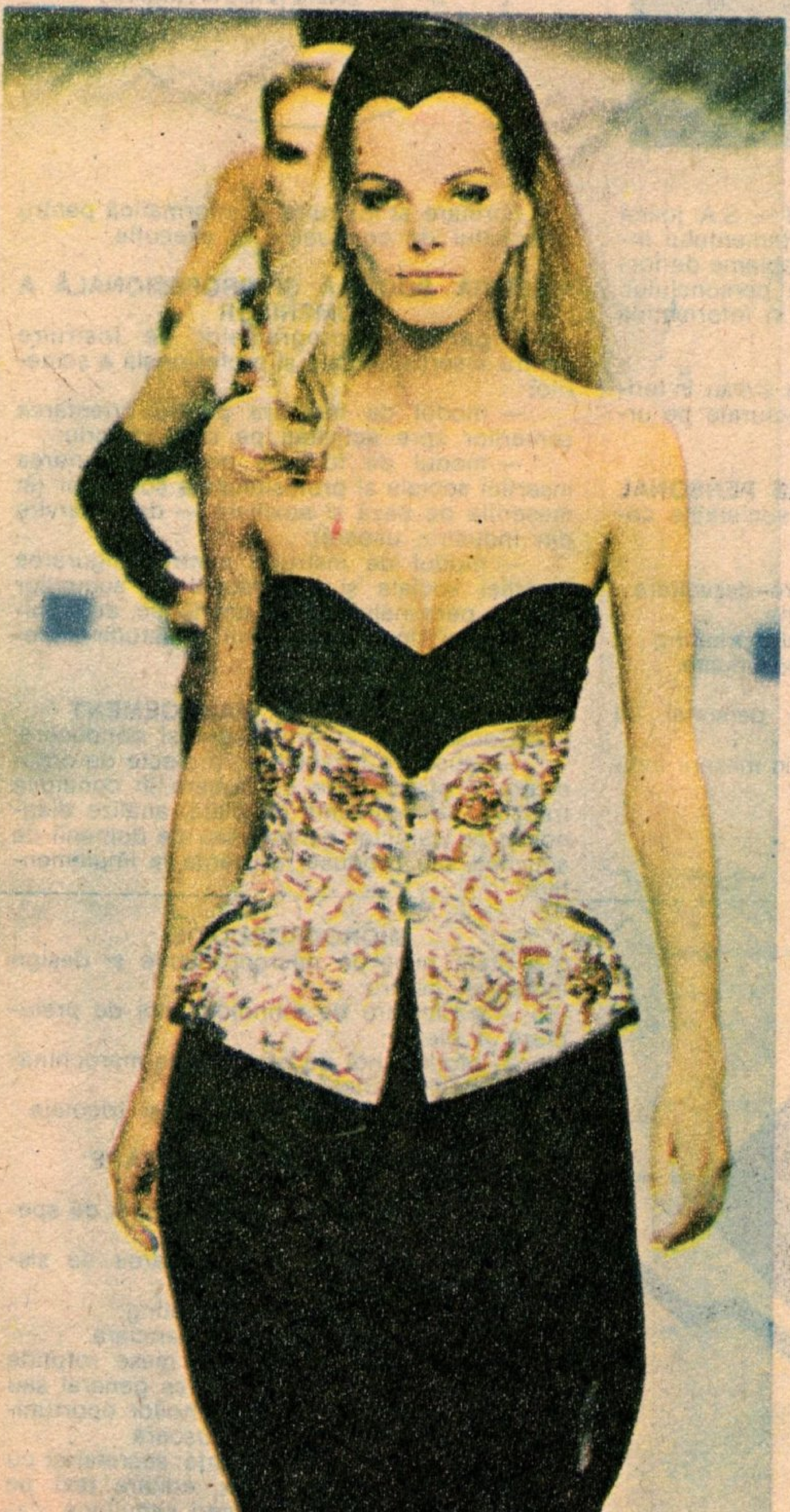

Se poartă scurt, curbat și... aiurit. Cît mai aiurit. Fotografiile, prezentate de **Jean Philippe Decros** *revistei* **Stern,** *conving pe deplin: pe Sena a fost un adevărat... circ de modă.*

Timp de o săptămînă s-a produs o cumplită înghesuială printre staruri, venite, nu doar pentru a privi, ci și pentru a fi privite. Astfel de show-uri – cu cîte 2000 de spectatori – încep a fi rivale concertelor de rock, creatorii de modă fiind mai adulați decît vedetele de cinema.

Oricum, parizienii s-au pronunțat: Nu ne interesează să fim frumoși, ori plăcuți la aspect. În vara viitoare vom fi trăsniți! Ne vrem păsări ciudate de paradis.

Ministrul culturii, domnul **Jack Lang,** *i-a convins și pe ultimii nehotărîți: „Da, asta ne dorim! Moda poate să fie aiurită."*

Cum de la vorbă la faptă este, totuși, un drum, să vedem: cine va avea curaj?

LIANA TATOS ■

◀ Vagi urme ale liniei clasice.

Pericolul roșu. ▶

O modă nebună, nebună, nebună...

Body-Check
PARIS '91

Toaletă de zi, dar şi de seară, tip „Star — Diana Ross".

Fusta de blană a partenerei trebuie să fie, neapărat, mini. ▶

◀ Piele, pe piele — nimic nou, în fond.

Nu ne îmbrăcăm ca să privim, ci pentru a fi privite.

21

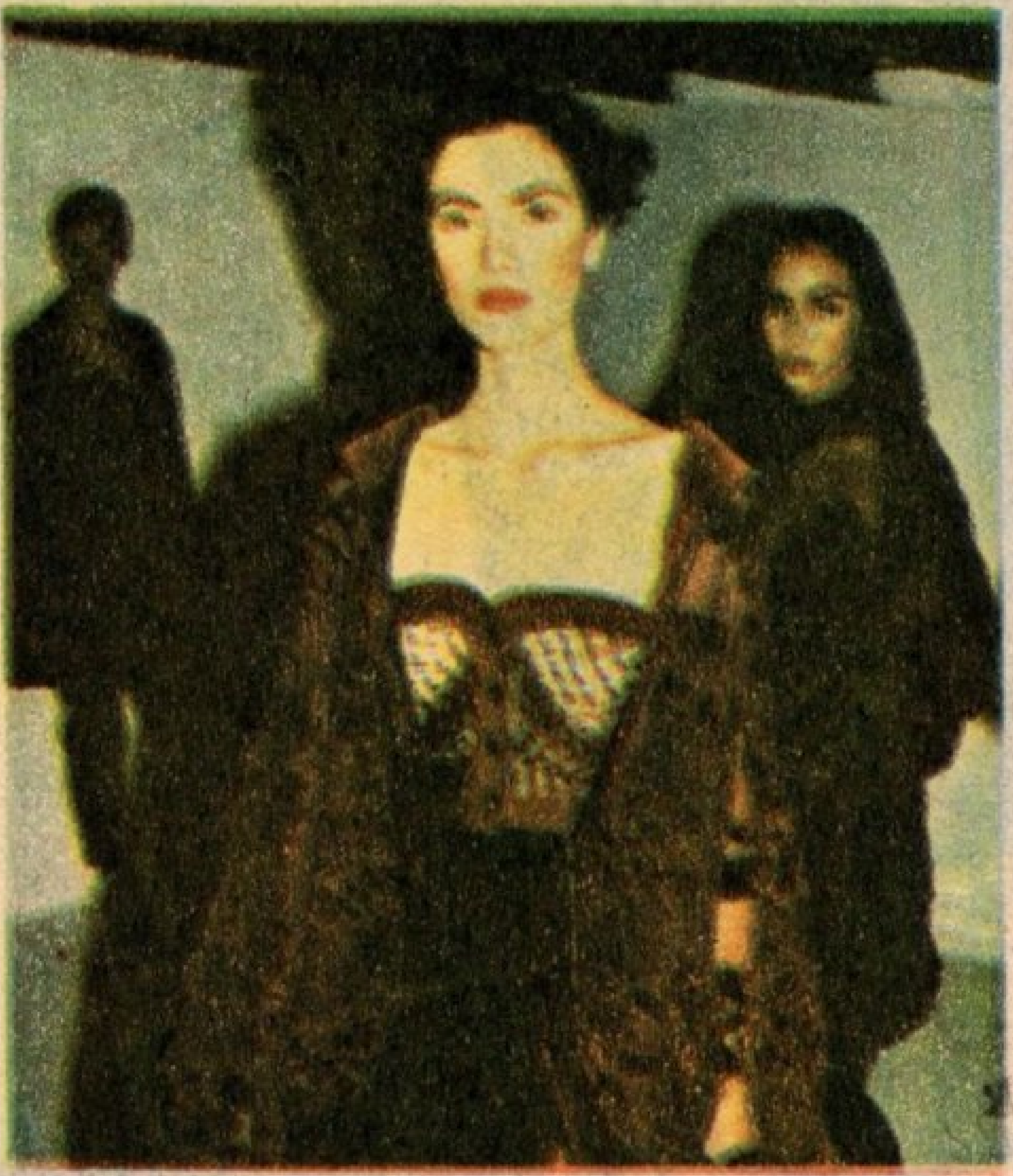

O modă nebună, nebună, nebună...

Dantela se poartă nedublată.

Aproape perfect acoperită. ▶

Este şi acesta un mod de a fi cu miinile legate.

▼

es de A IFMA S.A.
Bd
România
Telex: 10 140

Societatea de Ascensoare IFMA S.A.

Bucureşti 6, Bd. Giuleşti nr. 8, România

Telefon: 14 42 70 Telex: 10 140

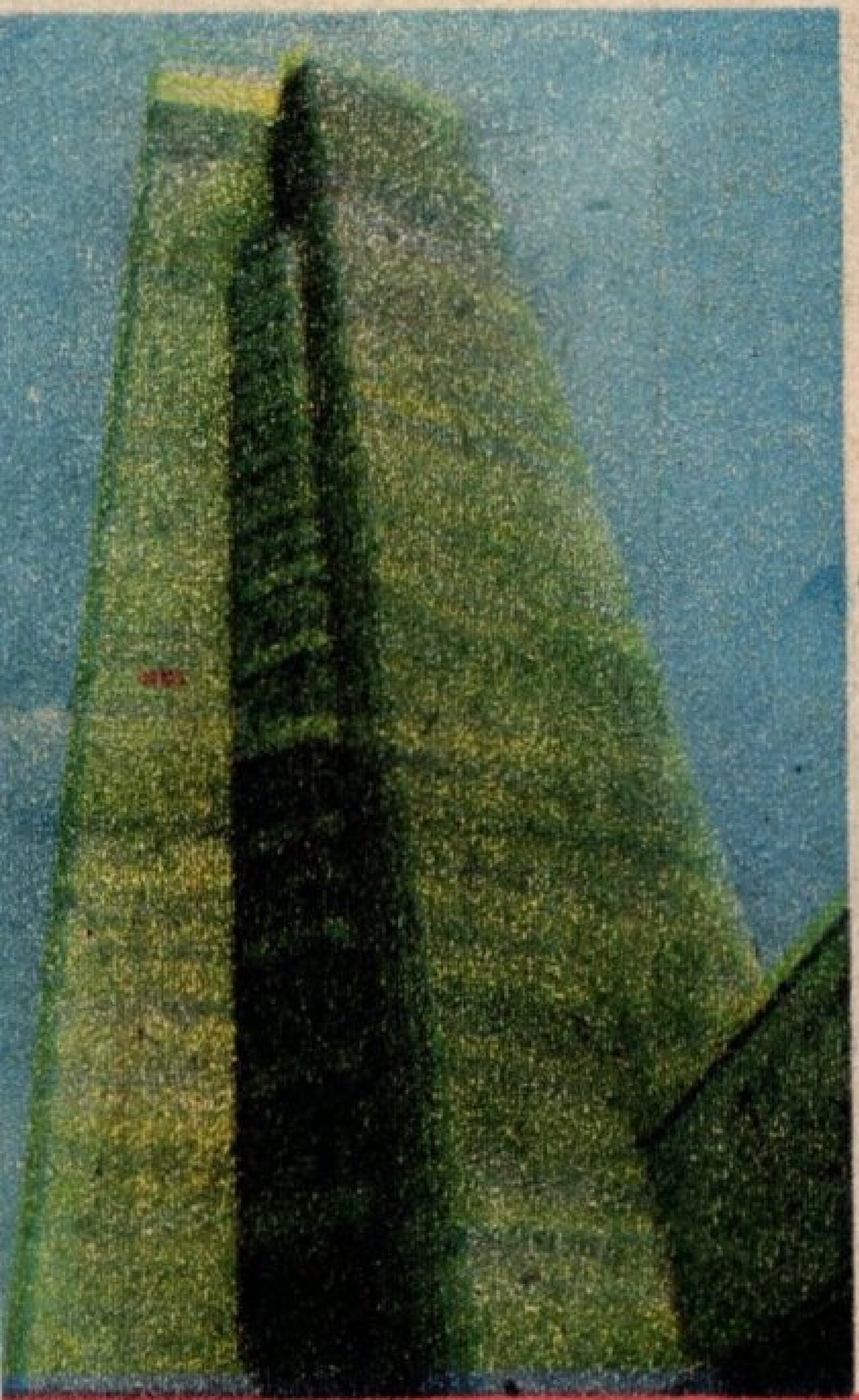

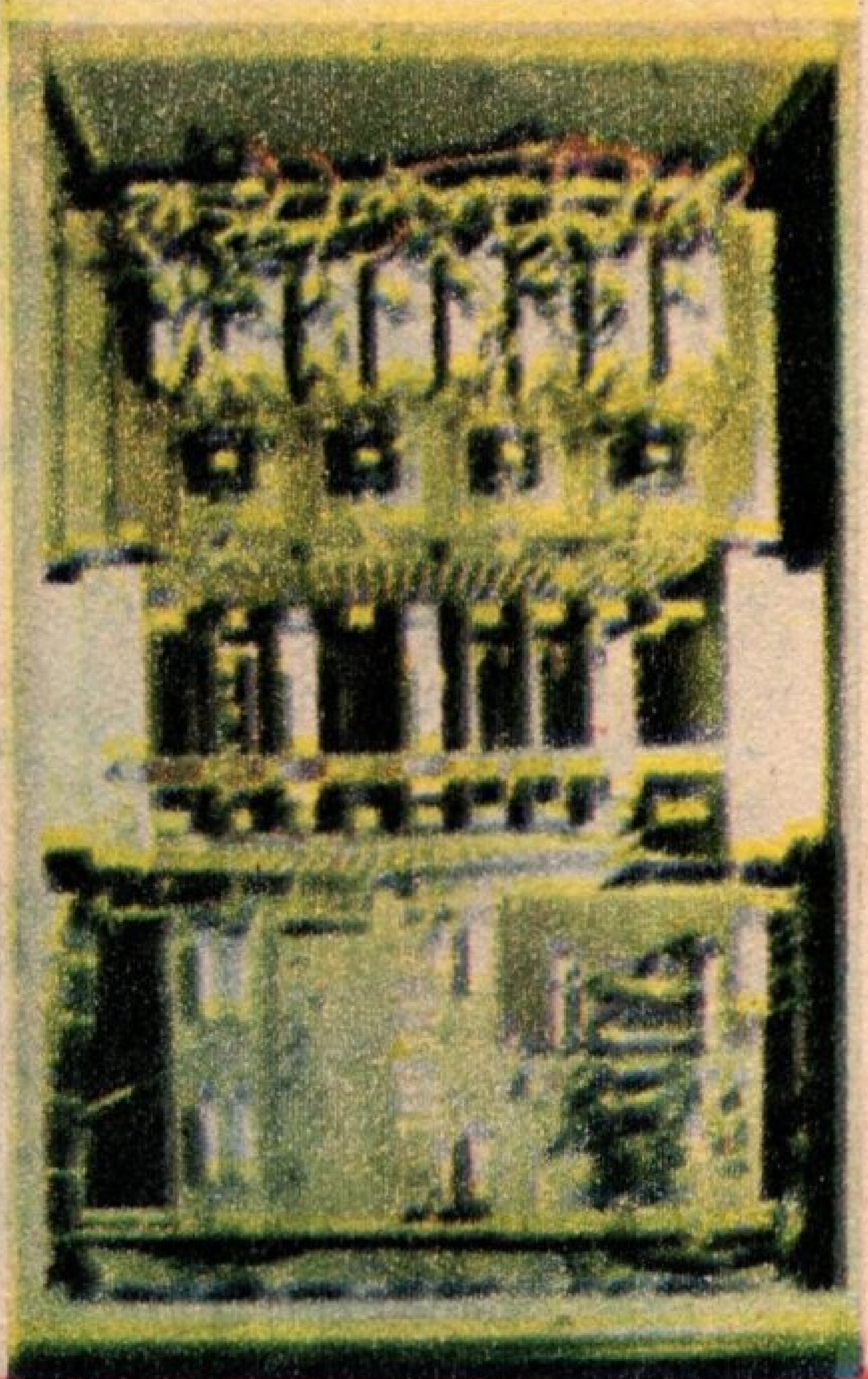

IFMA — proiectează, produce şi instalează ascensoare electrice pentru pasageri şi pentru bunuri. Cele pentru pasageri au o capacitate de 4 pînă la 10 persoane şi o viteză de 1 m/sec pînă la 4 m/sec. Lifturile pentru bunuri au o capacitate de 1 000 kg pînă la 5 000 kg şi o viteză de 0,2 m/sec pînă la 1 m/sec. IFMA are două turnuri (33 m şi 81 m înălţime) pentru testare şi cercetare în toate domeniile legate de ascensoare (sisteme de siguranţă, de ghidare, de control, părţi mecanice etc.).

IFMA — produce servo-motoare cu disc rotor, tip SRD, destinate funcţionării roboţilor industriali. Produce, de asemenea, noi serii de servo-motoare cu performanţe la nivelul modelelor de succes de pe piaţa internaţională.

IFMA — produce jocuri şi instalaţii de agrement (mecanice, electrice, electronice) destinate parcurilor de distracţii. Specialiştii noştri produc instalaţiile de jocuri pe baza unei documentări proprii, sau cu o documentare pusă la dispoziţie de către parteneri.

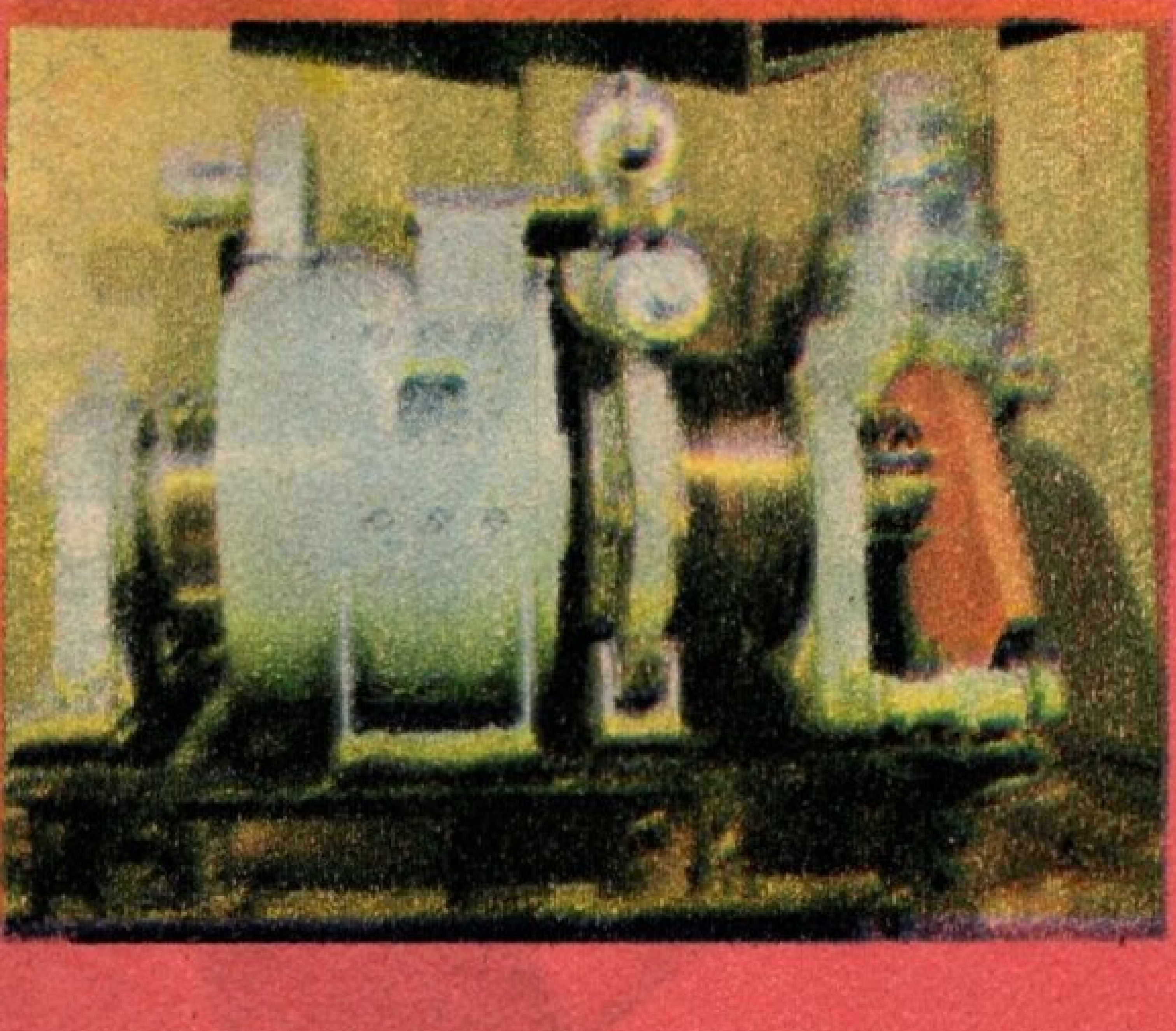

REBUS

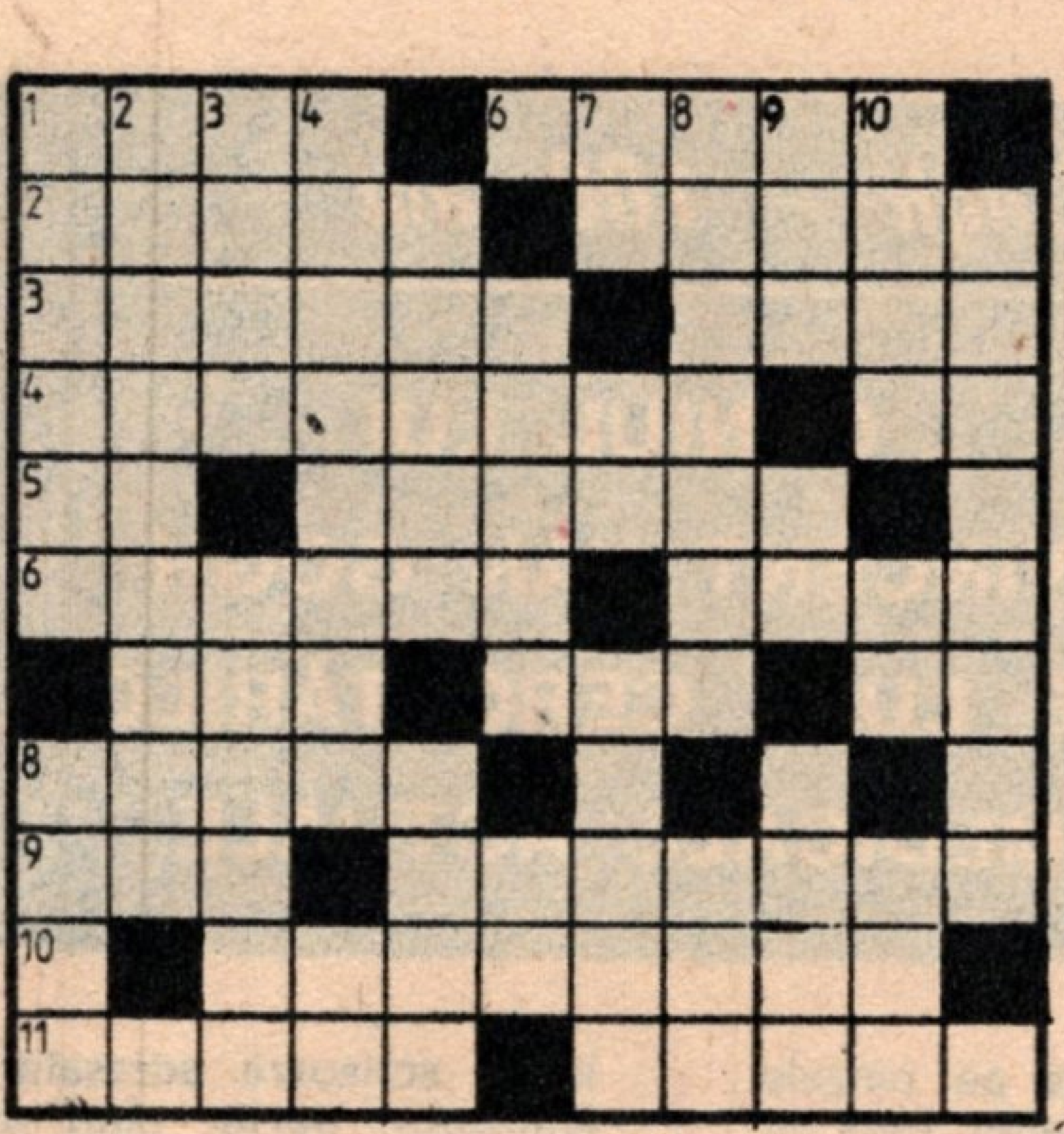

FEMINA

ORIZONTAL: 1) Scriitor clujean, autorul poeziei „Femeia lui Naarip" (Emil; 1886—1954) — Din creația acestui scriitor român contemporan menționăm piesa „Prietena mea Pix" (Valeriu Em.). **2)** Drama în versuri „Eli" aparține acestei poete germane (Nelly; 1891—1970) — Clasic al literaturii ruse, autorul nuvelei „Ordinul Anna" (Anton Pavlovici; 1860—1904). **3)** Prozator, poet și dramaturg român care a scris romanul „Domnișoara din strada Neptun" (Felix; 1891—1962) — Stele cu lumină proprie. **4)** Scriitoare franceză de origine română din creația căreia face parte poemul „Inima nemărginită" (Anna de; 1876—1933) — Alexandru Lungu. **5)** Ove! — Poet francez, autorul volumului de versuri „În grădina infantei" (Albert: 1858—1900). **6)** Compartiment într-o întreprindere — Grații feminine. **7)** A răsuna prelung (reg.) — Unitate de lucru mecanic — Cap de femeie! **8)** Epitet dezmierdător dat unei femei. **9)** Arhiepiscop de Mainz — Soțul Penelopei, eroul principal al „Odiseei" lui Homer. **10)** Luceafărul poeziei românești din versurile căruia amintim titlul „Venere și Madonă" (Mihai; 1850—1889). **11)** Poet popular din Transilvania a cărui semnătură se află pe volumul „Leonat și Dorofata" (Vasile; c. 1770—1822) — Nuvela „Mătușa Matilda" are ca autoare pe această scriitoare română (Henriette Yvonne; 1900—1984).

VERTICAL: 1) Regretată poetă română care a scris „Poemul femeii care iubea primăvara" (Magda; 1916—1944) — Poet român, autorul volumului „Anii vii" (Ion Th.; 1908—1983). **2)** Ceahlăul prozei românești, autor al cunoscutelor romane „Hanu Ancuței" și „Nunta domniței Ruxandra" (Mihail; 1880—1961). **3)** Adjectiv demonstrativ feminin — Poetă junimistă (Matilda; 1851—1931), prima femeie care a frecventat un cenaclu literar, din creația căreia menționăm titlul „Fata stolerului". **4)** Celebră scriitoare engleză, autoare de romane polițiste (Agatha; 1891—1976) — Inima Ramonei! **5)** Parte componentă a joagărului — Plantă erbacee. **6)** Dansatoare egipteană care își însoțea dansul cu cîntece — Laura Niculescu. **7)** Ustensila croitoresei — Dînsa — Scriitor mexican, autorul volumului de versuri „Cruda Ifigenia" (Alfonso; 1899—1959). **8)** Scriitor iluminist german, autor al pieselor „Minna von Barnhelm" și „Emilia Galotti" (Gotthold Ephraim, 1729—1781) — Liniște, vă rog! **9)** Din creația acestui scriitor finlandez amintim romanele „Soția pastorului" și „Fiica pastorului" (Juhani; 1861—1921) — Negație — A provoca. **10)** Eroina titulară a unei celebre piese de Henrik Ibsen — Esență de parfum! — Interjecție. **11)** Scriitor simbolist francez, autorul romanelor „Isis" și „Viitoarea Evă" (Auguste, conte de... de L'Isle Adam; 1838—1889).

Dicționar: AUI, ERG, LUL, SCLAI, RUIN, SST, EUH.

GEORGE MARINĂ ■

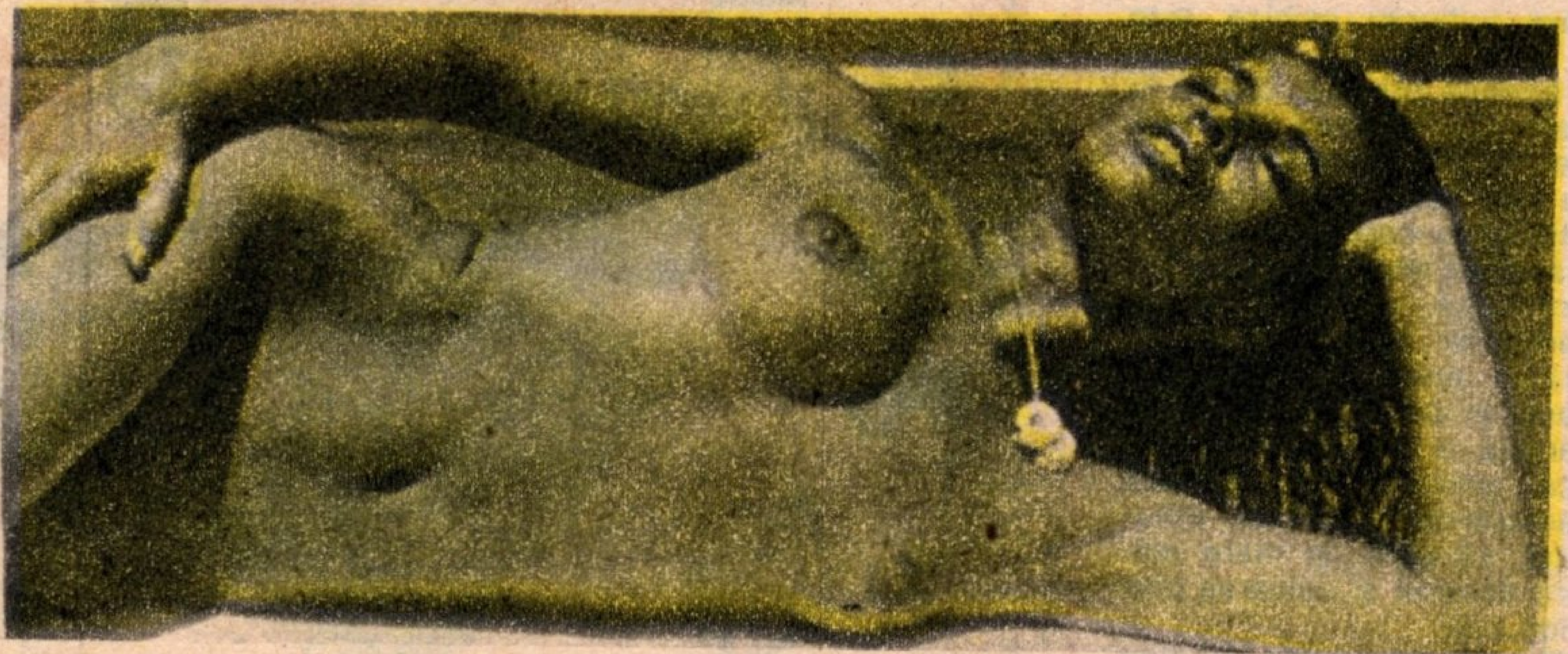

ISTORIA LA DOCTOR

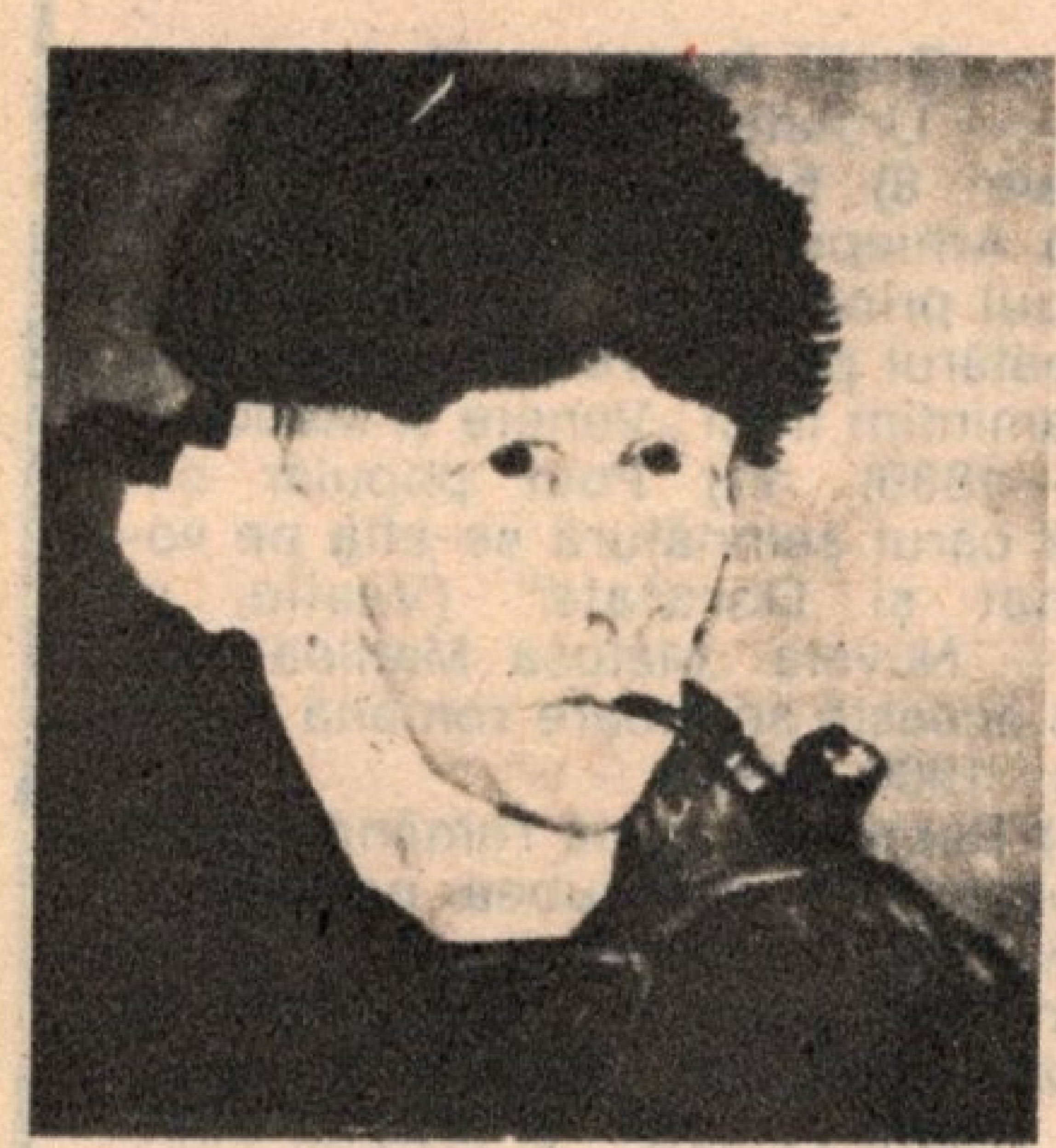

Van Gogh – 100 ani

GENIUL LUI VINCENT VAN GOGH SUB LUPA CERCETĂRILOR MEDICALE ACTUALE

• Furtunile parasimpatice și gravele afecțiuni oculare explică desenul și coloristica marelui pictor? • Arta lui ar fi fost cu totul alta în lipsa cumplitelor suferințe fizice și psihice? •

La o sută de ani de la moartea lui Vincent Van Gogh au proliferat, cum era de așteptat, studiile exegetice consacrate vieții și operei marelui pictor. Între acestea se numără și cele datorate omului de știință. Psihanaliști și oftalmologi, cu deosebire, au ținut să revizuiască diagnozele puse de medicii sfîrșitului de veac. Că Van Gogh a fost un om bolnav, zguduit de grave tulburări psihice, este un lucru cunoscut. Nimic nou în această privință. Geniul și boala stau adeseori una lîngă alta. Galeria bolnavilor de geniu este nesfîrșită. Se pare că activitatea cerebrală exagerată strică altor funcții ale organismului, deoarece nici o hipertrofie nu se poate ivi fără o atrofie corespunzătoare. În cazul marelui artist olandez, o boală oculară cronică, precum și o psihoză maniaco-depresivă au influențat, se pare, în mare măsură desenul și culoarea pînzelor sale.

O primă observație aparține chiar unui contemporan al artistului, medicul F.W. Maire. Acesta arată că pe pînzele pictate pînă în anul 1888 nu apar umbre colorate, irizații sau halouri în jurul izvoarelor de lumină (soare, lămpi, lumînări etc.). Acestea pot fi remarcate doar pe pînzele pictate după acest an. Asemenea imagini viciate sînt recepționate numai la bolnavii de glaucom netratat (din cauza edemului corneei care determină o difracție a razei luminoase). Aceștia văd în jurul unei surse luminoase o margine de aspectul curcubeului (pluricolorată). Van Gogh nu-i pomenește, în scrisorile sale, fratelui său Theo, despre această suferință, dar într-o scrisoare adresată lui Gauguin, scrie: „Îmi simt ochii foarte obosiți, mi se întîmplă să văd deseori totul șters". Neștiind de ce boală oculară suferă, punea totul pe seama oboselii, surmenajului și suprasolicitării. Umbrele, halourile, culorile curcubeului sînt aspecte ce devin evidente în unele picturi ale lui Vincent după anul 1888. Astfel, în tablourile „Cafeneaua noaptea la Arles", „Țărani mîncînd cartofi", „Cafeneaua noaptea", „Noapte înstelată" pictate după acest an, în jurul lămpilor apar asemenea umbre. În tabloul „Drum cu chiparoși" pictat în

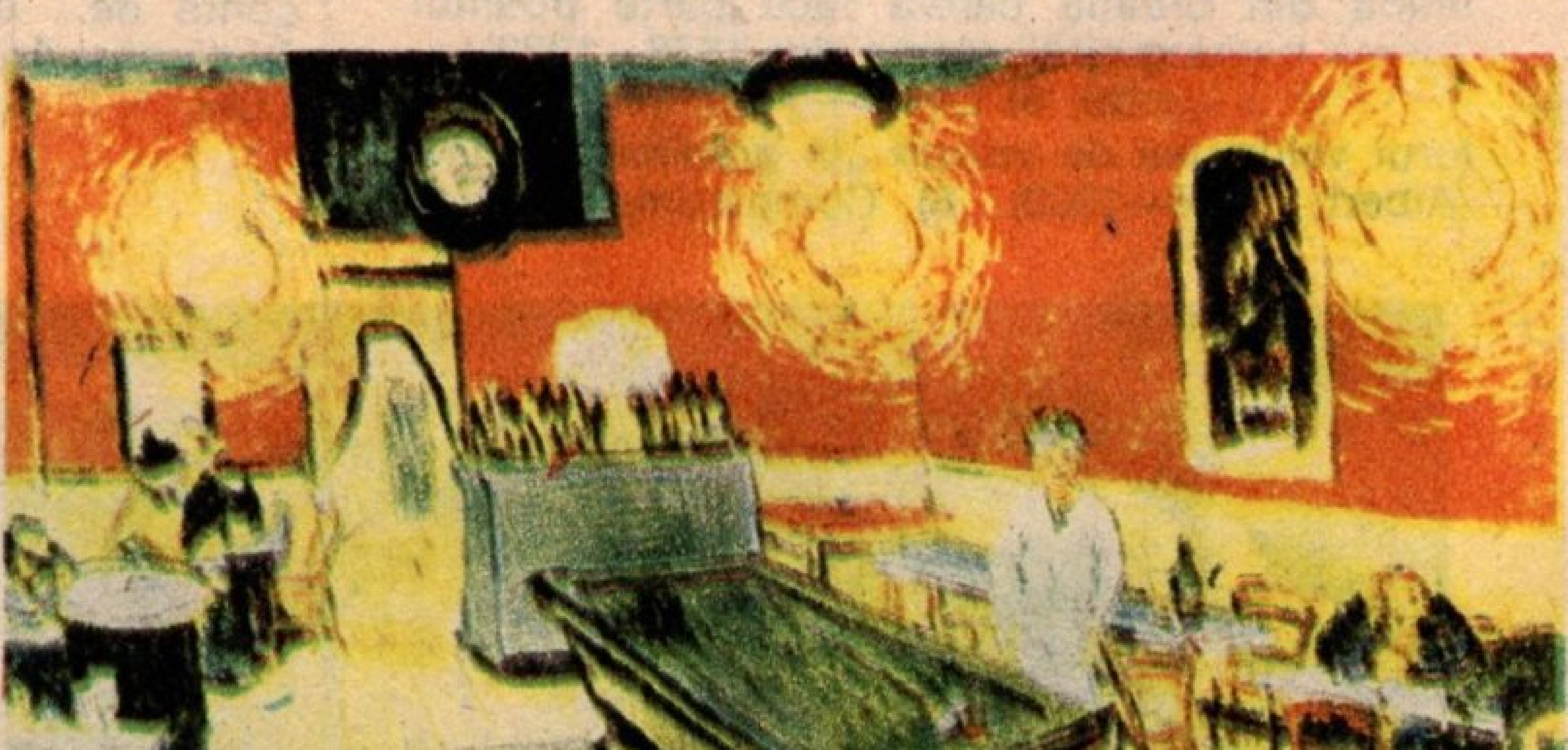

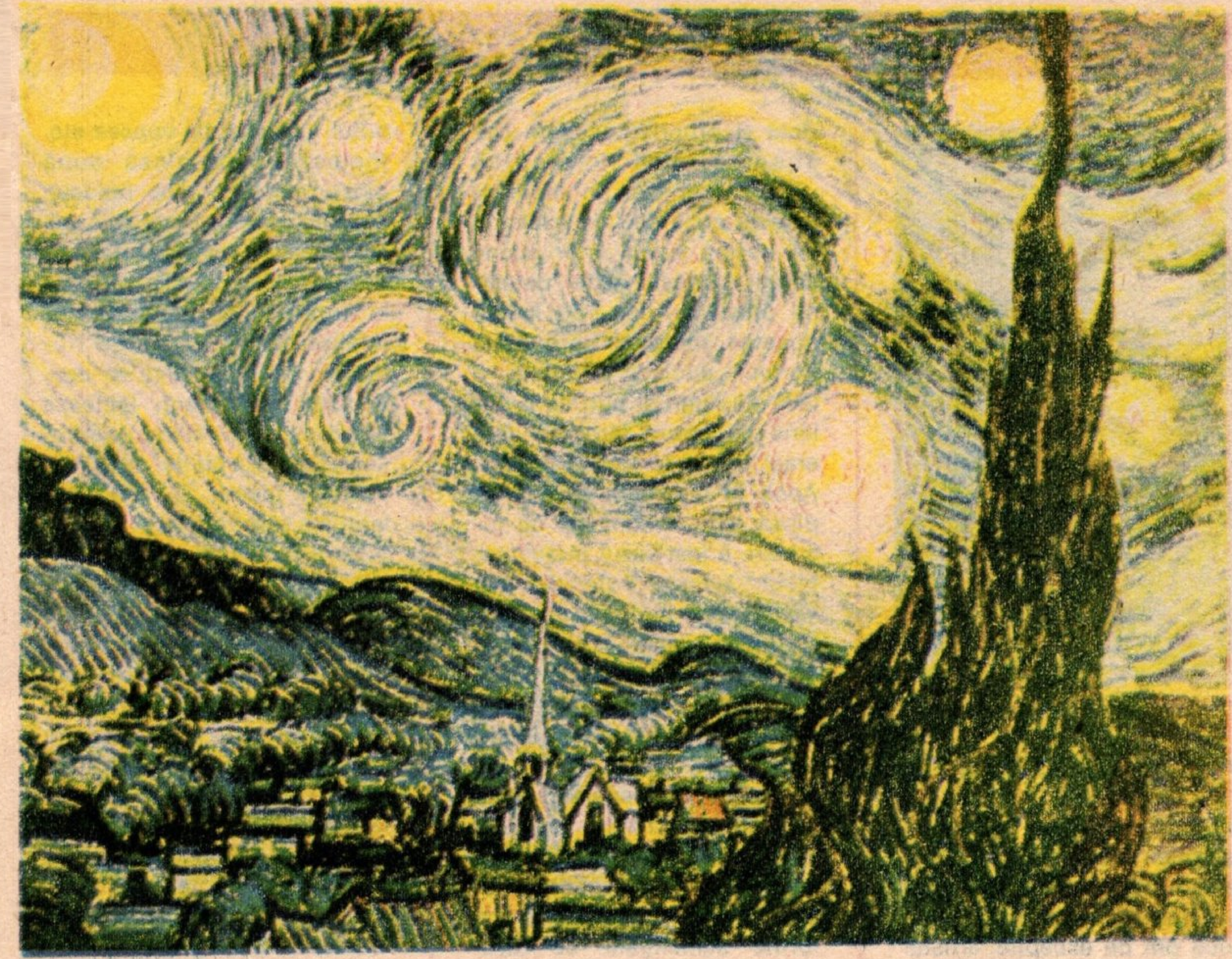

1890 este reprezentat un soare puternic cu umbra (haloul) caracteristic. După doctorul Maire, o dovadă că vederea îi slăbea progresiv este și faptul că, în 1888, pictorul se hotărăște să părăsească Parisul, mai sumbru, cețos, pentru a se muta în sudul Franței, la Arles, zonă cu un soare puternic, cu multă luminozitate. Deci după doctorul Maire, care în 1870 îi descrie glaucomul subacut sau cronic cu debut progresiv, dominat de hipertensiune oculară, boala ar fi cea care îl obligă pe Van Gogh să introducă halourile irizate ce înconjoară soarele și sursele luminoase. Poate fi remarcată, de asemenea, într-unul din autoportretele sale, o inegalitate pupilară (anisocorie) sau mioză (pupile mici). Trăsătura de penel devine linie ondulată, pulsatilă, semn al divorțului cu armonia și liniștea, mai mulți cercetători punînd și această tendinta tot pe seama glaucomului.

Au fost și păreri că halourile, ce apar în tablourile lui Van Gogh în ultimii ani, au fost realizate în mod conștient, artistul dorind să înfățișeze cerul cuprins de o iradiație puternică, iar soarele într-o ipostază ireală, fantastică. După alți cercetători, digitala, pe care o lua ca tratament antiepileptic, i-ar fi creat o xantopsie (o discromatopsie), afecțiune ce i-a modificat acuitatea vizuală, obligîndu-l să vadă obiectele predominant în galben.

Explicație fotografii:

Umbrele și halourile ce apar în jurul surselor de lumină demonstrează că Van Gogh suferea de o gravă afecțiune oculară. După alții cercetători, ele au fost realizate în mod conștient, iar alții consideră că tratamentul antiepileptic i-a provocat marelui artist o xantopsie, obligîndu-l să vadă obiectele predominant în galben.

În afara diagnosticurilor privind boala sa psihică, stabilite de psihiatrii epocii, pictorul ar mai fi suferit, conform unor cercetări recente, de psihoză maniaco-depresivă, schizofrenie, epilepsie cu halucinații și episoade de agitație confuzională, psihoză reacțională, epilepsie psihomotrice etc. O dovedesc între altele observațiile unor medici curanți, ca și cele ale unor simpli cetățeni din Arles, martori ai unor manifestări de paranoie, evenimente ce intră totdeauna în folclorul oral al oricărui oras de provincie. Exegeții artistului mai au apoi la dispozitie cele 652 scrisori adresate de Van Gogh fratelui său Theo și care reprezintă pentru clinician un excelent fișier medical. „Noi pictorii impresioniști — notează artistul într-una din aceste misive — sîntem

ISTORIA LA DOCTOR

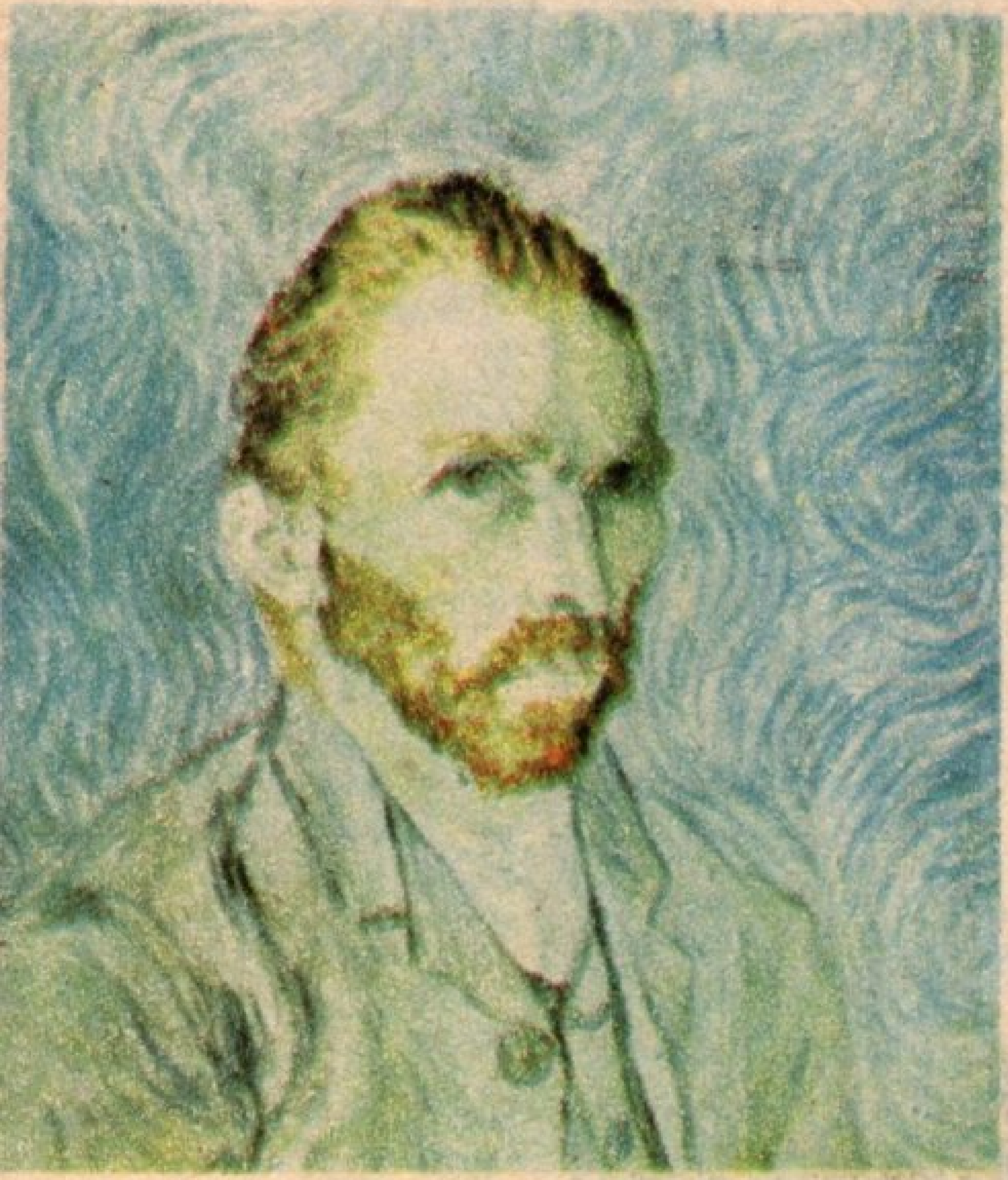

Van Gogh – 100 ani

toți mai mult sau mai puțin nevrotici, ceea ce ne face mai sensibili la culori și la limbajul nostru particular". Ca orice om de excepție, artistul observă și se observă cu atenție, analizîndu-și suferința și propriile scăderi. Dar aceasta nu-l împiedică uneori, mai ales în momentele de criză sau de exaltare, să devină eroul unor scene stranii, burlești. Astfel, cetățenii orașului Arles l-au întîlnit noaptea mergînd spre piața Forum, ducînd în spate o ladă de lemn și purtînd o pălărie cu boruri largi pe care erau fixate lumînări aprinse. Apoi, în fața unui șevalet cu pînză albă, înconjurat de lumînări, a fost văzut pictînd tabloul „Noapte înstelată". Tot din această perioadă datează și autoportretele, în număr de 40, reprezentînd, după Octavian Paler, faza socratica a picturii sale. Tablourile înfățișau figura unui bărbat de 36—37 ani, cu vederea slăbită zdrobit de crizele repetate. Este perioada în care, uneori, cuprins de emoții, cade în leșin. Alteori, crizele îmbracă forme demențiale: se tăvălește în cutia de cărbuni, bea gaz de lampă, mănîncă conținutul tuburilor de vopsea etc. Pictează însă pînză după pînză, pictează viile, holdele, pajiștile, pomi, drumuri, case, flori, dealuri, cerul, căutînd să dea în vileag tainele pe care le surprinde. Natura toată i se înfățișează miraculos de frumoasă, în magnetica și dezamagita sa izolare. Pictează strivit de singurătate, de oboseală, de eșecurile sale, dar pictează mereu. Cu toate suferințele sale oculare și psihice, a rebeliunii contra familiei, contra societății, a tulburărilor de caracter, Van Gogh a avut o producție aproape industrială în cursul ultimilor doi ani de viață, un critic considerîndu-l o veritabilă „locomotivă a picturii". Crizele grave de epilepsie, similare celor pe care le-au avut Flaubert și Dostoievski, la care se adaugă celelalte suferințe, nu au reușit să-i stăvilească furtuna geniului.

Dr. AUREL ROSIN ■

MOZART A FOST OTRĂVIT DE SALIERI?

Știința modernă face lumină și respinge această legendă

Imediat după moartea lui Mozart s-au răspîndit tot felul de zvonuri contradictorii în legătură cu boala care-l secerase. S-a vorbit despre hidropizie, delirium tremens, tuberculoză pulmonară, tabes și otrăvire. Se știe că ipoteza asasinării compozitorului a fost eternizată de Pușkin în tragedia intitulată „Mozart și Salieri" și în opera cu același nume a lui Rimski-Korsakov.

Știința modernă respinge însă versiunea otrăvirii. Inconsistența ei a fost confirmată și de o sesiune științifică a Institutului central pentru studiul operei și vieții lui Mozart de la Salzburg. Cu acest prilej a fost prezentată o comunicare specială despre „Legenda otrăvirii lui Mozart".

Dar cum s-a instalat totuși boala? Cine l-a tratat? Putem avea toată încrederea în medicul care a stabilit diagnosticul?

În ultimii doi ani de viața, Mozart s-a aflat permanent sub observația doctorului Thomas Franz Klasset, discipol și continuator al celebrului clinician Maximilian Stoll. Dr. Klasset a fost în același timp șef de catedră la Spitalul general din Viena. Anuarul medical editat în 1814 spune despre Klasset: „Observator ager și gînditor profund, el este în același timp un excelent practician". La consult a fost invitat și Mathias von Sallaba, un alt elev al lui Stoll, care se bucura de mare

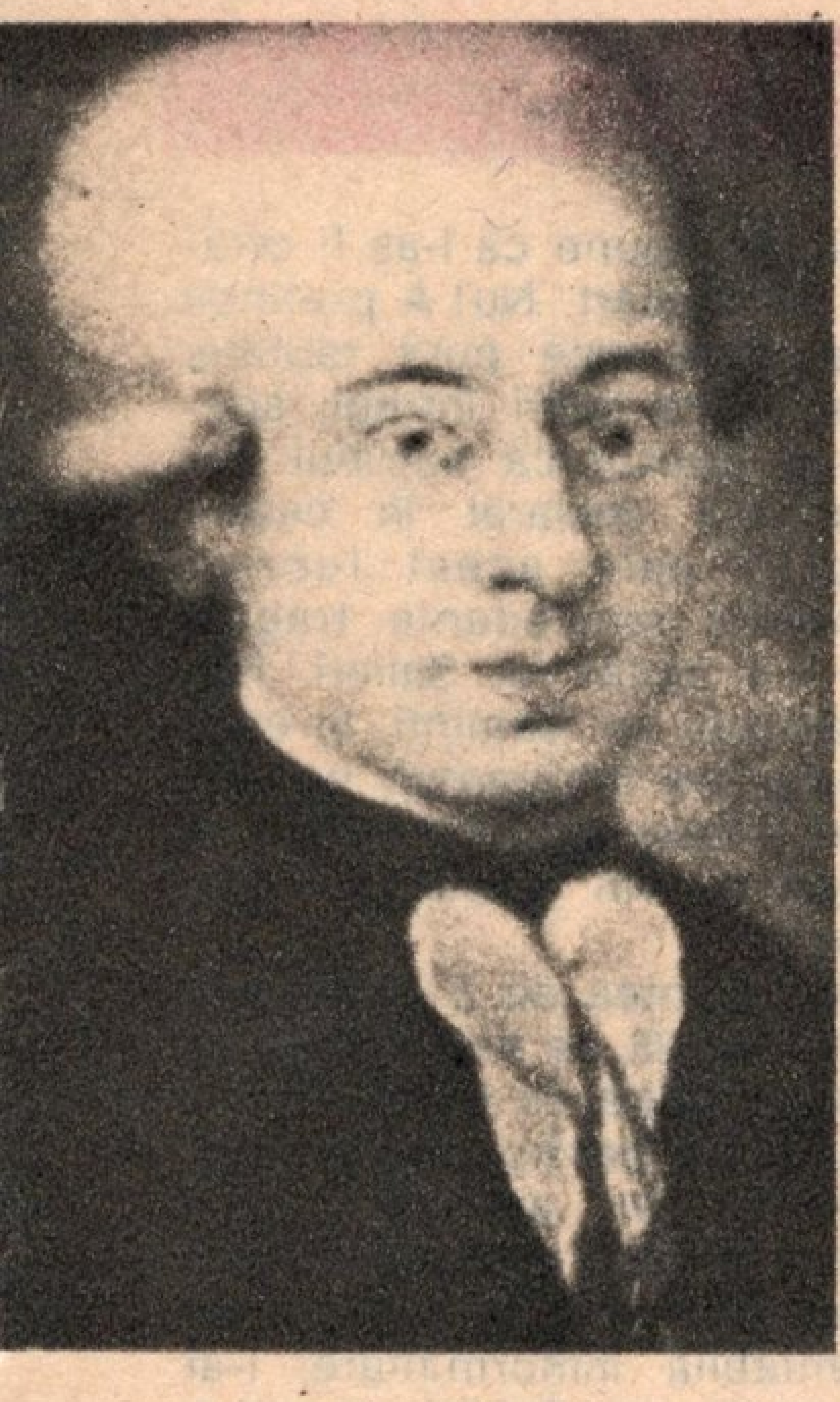

autoritate în capitala austriacă și dobîndise încă din tinerețe titlul de savant. Eduard Guldener von Lobes, un alt cunoscut medic internist din Viena, a comunicat în cîteva scrisori că cei doi medici, pe care el i-a cunoscut personal, au stabilit că Mozart suferea de „stare febrilă“.

Compozitorul a fost doborît de boală la 20 noiembrie 1791 și a rămas țintuit la pat două săptămîni, suferind de accese de febră, inflamații ale articulațiilor, erupție cutanată, puternice dureri de cap, stări de vomă, stare de prostrație etc., manifestări ce corespund cu diagnosticul prezentat în lucrările lui Stoll și Sallaba. Se mai știe că artistul suferea de reumatism articular, ale cărui simptome s-au manifestat la Mozart încă din copilărie. În octombrie 1762, tînărul muzician acuza dureri de picioare, și tot atunci i-a apărut pentru prima oară o erupție pe piele. La întoarcerea la Salzburg, micul Mozart s-a îmbolnăvit din nou, manifestînd aceleași simptome. În 1766, la München, simptomatologia s-a repetat.

În cea dintîi biografie a lui Mozart, apărută în 1798 la Praga, se notează între altele: „Mozart era bolnav încă de la Praga și se trata intens; fața îi era palidă și avea o expresie tristă. Avea articulațiile inflamate, or se știe că reumatismul articular, ca și alte forme de reumatism, afectează frecvent și mușchiul cardiac. Despre starea cordului lui Mozart nu se pomenește nici un cuvînt, lucru explicabil întrucît, la vremea respectivă, nu existau metode exacte de diagnostic, iar medicii din sec. XVIII, chiar cei mai pricepuți, subapreciau rolul primordial al inimii în funcționarea organismului uman. Bolile de inimă erau studiate destul de superficial. Guldener numește cauza morții lui Mozart „un deposite alla testa“, în limbajul de astăzi, o congestie cerebrală. Stoll socotea că starea febrilă, dată de reumatism, avea la origine o afecțiune a veziculei biliare, dar medicina modernă respinge această explicație. După conceptele medicale ale zilelor noastre, stările de leșin și astenie, care-l chinuiau pe compozitor în ultima parte a vieții lui, ar putea fi puse în legătură cu unele tulburări în activitatea inimii, sau cu vreo afecțiune a glandei tiroide. De remarcat ochii bulbucați din portretele lui Mozart. O metodă terapeutică obișnuită a sec. XVIII era „lăsarea de sînge și epurarea intestinelor prin vomă“, metodă recomandată și de dr. Sallaba. Cumnata lui Mozart ne înștiințează că și compozitorul a fost astfel tratat. Conform afirmațiilor ei, bolnavul suporta greu lăsarea de sînge, după care se simțea extrem de slăbit, iar de multe ori leșina. Bineînțeles, că un asemenea tratament nu putea aduce decît prejudicii unui organism slăbit și nu-i exclus ca tocmai el să-i fi grăbit sfîrșitul.

*

Craniul lui Mozart a fost identificat

Wolfgang Amadeus Mozart a fost înmormîntat la 11 decembrie 1791 într-o groapă comună de la marginea Vienei. Cel care a efectuat această operație, groparul Josepf Roth Mayer, a recuperat, prin deshumare, zece ani mai tîrziu, craniul nefericitului compozitor. El l-a dăruit succesorului său, iar acesta, în 1842, l-a lăsat moștenire fratelui unui celebru anatomist din Viena. Craniul a ajuns în cele din urmă în posesia Muzeului Mozart, dar autenticitatea lui a fost pusă la îndoială. De curînd, prin metode sofisticate de analiză (microscopie cu baleiaj), cercetările au fost reluate. Fruntea excesiv bombată (detaliu anatomic reprezentat și de portretele artistului, vizibil și la craniul supus investigației antropologice) a constituit principalul argument prin care specialiștii au probat autenticitatea relicvei bicentenare.

Zvonul despre otrăvire s-a răspîndit după moartea lui Mozart și, dacă ar fi să dăm crezare văduvei compozitorului, chiar aceasta ar fi declarat odată că i s-a dat otravă (cu 6 luni înainte de moarte). Dar persoanele care l-au tratat și l-au examinat n-au reclamat un examen de autopsie, considerînd că Mozart a murit de moarte naturală. Dealtfel, simptomele bolii lui Mozart nu indicau nici un semn de otrăvire. Partizanii ipotezei despre imaginara crimă pretind totuși că ar fi fost utilizat sublimatul corosiv. Mozart a avut în cursul bolii o temperatură foarte ridicată, or sublimatul corosiv produce tocmai o scădere bruscă a temperaturii corpului. În sec. XVIII era la modă tratamentul cu clorură mercurică (sublimat corosiv) și nu rareori o doză greșită se solda cu otrăvirea bolnavului. Dr. Klasset cunoștea foarte bine semnele otrăvirii cu mercur, și nu se putea ca unui medic atît de competent să-i scape respectivele simp-

Mozart a fost otrăvit de Salieri?

tome, în cazul cînd ele s-ar fi manifestat chiar la pacientul sau. Dr. Sallaba, care fusese invitat la consult, se ocupa și el cu problema otrăvirilor; din inițiativa lui fusese înființată o catedră de medicină legală. „Ar fi fost ciudat ca tocmai el, aflat la căpătîiul lui Mozart, să nu fi recunoscut semnele unei otrăviri", este opinia medicului elvețian Karl Behr în lucrarea sa „Mozart. Boala, moartea, înmormîntarea", editată de Institutul central pentru studiul operei și vieții lui Mozart din Salzburg, apărută în 1966. Medicii contemporani au constatat următoarele cauze ale morții lui Mozart: infecție streptococică, sindromul Schönlein-Henoch, insuficiență renală, bronho-pneumonie. Dr. Stephan Jordan, de la British Royal, a studiat biografia compozitorului și a stabilit că el a murit din cauza unei endocardite infecțioase. Mozart, după repetate atacuri de reumatism articular, avea inima bolnavă, respira greu (ceea ce explica distrugerea progresivă a valvelor cardiace), iar cu trei luni înaintea decesului a avut o hematurie (prezentă cînd infecția se propagă și la rinichi) care a inspirat legenda otrăvirii sale cu mercur. În seara cînd a dirijat „Flautul fermecat", erau evidente paloarea și slăbiciunea sa; picioarele îi erau umflate (simptom renal), respirația îi era anevoioasă încît nu putea să doarmă. Jordan crede că atacul suferit în ajunul morții sale denotă extinderea infecției la creier, și că numai antibioticele l-ar fi putut vindeca.

Zvonul otrăvirii lui Mozart s-a răspîndit în toată Europa. În 1823 Beethoven notează în „Caiete de conversație: „Salieri se încăpățînează să declare că este vinovat de asasinarea lui Mozart și că a scăpat de el prin otrăvire". În același an pe patul de moarte, Salieri îi declară elevului său Moscheles: „se spune că l-aș fi otrăvit pe Mozart. Nu! A pretinde așa ceva este pură răutate. Comunică lumii întregi, spune-le tuturor că bătrînul Salieri v-a declarat în ceasul morții sale acest lucru". Această spovedanie tragică nu i-a ajutat lui Salieri. Numele său va reaminti, în eternitate, pe intrigantul, pe pizmașul care a turnat otrava în cupa cu vin a divinului Mozart?

În noaptea de 5 decembrie 1791, la 35 de ani, Mozart se stinge, după ce a încercat să compună pentru ultima oară. Cioclii i-au aruncat trupul într-o groapă comună. Cineva care a asistat la această lamentabilă înmormîntare, l-ar fi auzit pe Salieri spunînd: „Că un asemenea geniu a murit, este desigur păcat pentru el, dar este bine pentru noi, deoarece dacă ar fi continuat să trăiască, ne-ar fi luat cu siguranță pîinea de la gură".

REBUS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2					■				
3								■	
■						■			
5		■							
6				■				■	
7					■				
8	■						■		
9			■						
10								■	

Căsuţa noastră...

ORIZONTAL: 1) Consoartele noastre, cînd au ceva de spus. **2)** Patru cămăruțe intime, pline de viață — Aparat casnic pentru coafuri moderne. **3)** O casă plină de copii. **4)** Cel mereu contrazis — Un tip de excepție. **5)** În pijama și în ciorapi! — Amator de canțonete... și de spaghete. **6)** Așternut alb (și rece!) — Fermă model (masc.). **7)** Băutura celor nici — Se înțeleg fără nici o vorbă (sg.). **8)** Neîntrecuți la masă — Doamna și stăpîna noastră. **9)** Cuvînt în deschidere... la telefon — Un neatent... în familie. **10)** Au și ei căminul lor.

VERTICAL: 1) Unul din elixirele fericirii înșelătoare — Vine acasă în timpul serviciului. **2)** Lipsiți de personalitate — Căzută în laț! **3)** Siguranța căminului nostru (p') — Vorbărie de neînțeles, pentru unii. **4)** Tip de atracție infidelă. **5)** Un automobil pus la adăpost — Fără violență. **6)** Locatar de... zgîrie-nori — Încălțat în casă. **7)** Cîntare pentru oameni cinstiți — Doctor în probleme de drept. **8)** Hibă a articulațiilor (pl.) — Un dar obișnuit. **9)** Soți doar pe jumătate! — Ea cu dublură! — Urcată pe scări. **10)** Lung-a timpului cărare.

Dicționar: IȚAN.

NICOLAE BANU ■

ROM WOOL S.A.
SOCIETATE
COMERCIALĂ

BUCUREȘTI
ROMANIA
ȘOS. PANTELIMON
Nr. 300
SECTOR 2

*

VĂ OFERĂ SERVICIILE SALE PENTRU:

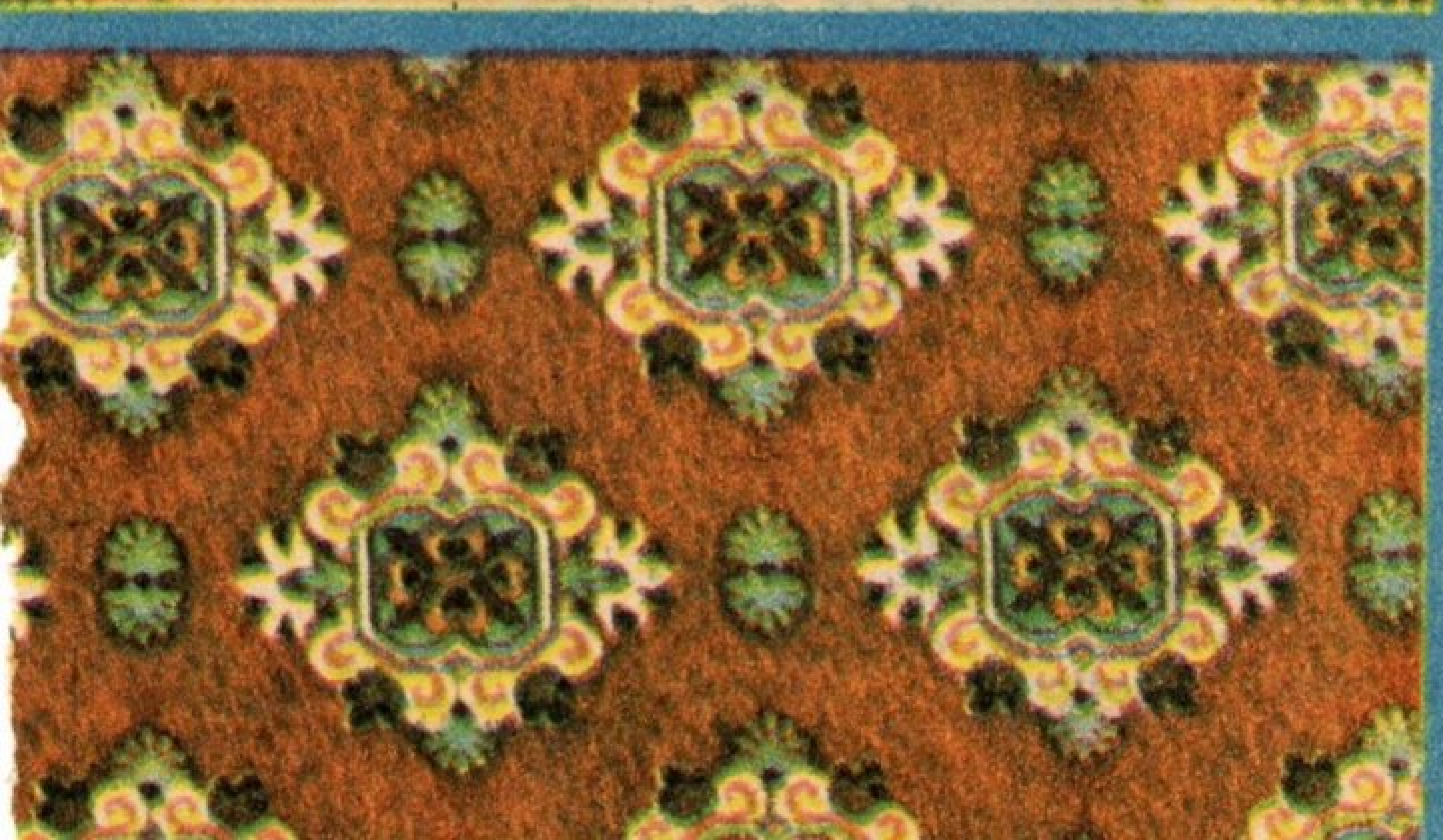

- import-export materii prime, coloranți și auxiliari chimici, accesorii textile, utilaje și piese de schimb;
- comercializarea firelor și țesăturilor de lină, nețesute și covoarelor — pe piața internă și internațională;
- studii de marketing, management, consulting;
- promovarea produselor din lină sub licența WOOLMARK;
- organizarea de simpozioane, comunicări, expoziții — la sediu, pe un spațiu util de 130 m.p.

La sediul societății funcționează
MAGAZINUL PROPRIU — ETAJ 1

care desface un bogat sortiment de mărfuri din țară și din import:
- stofe din lină și lină in amestec
- covoare și mochete
- pături și pleduri
- produse de galanterie și încălțăminte
- confecții

Invităm firme din țară și străinătate pentru a prezenta și desface propriile produse.

Relații la telefoanele: 27 37 15; 27 46 75; 27 44 80/int. 193

Ultimele exemplare

Omul s-a obișnuit să stîrpească fără milă animalele „sălbatice". În același timp, a știut să-și ia măsuri ca acestea să poată trăi mai departe în captivitate, sub observație. Pantere și pinguini, maimuțe și vulturi se trezesc exilate fără milă în grădini zoologice sau în caravanele circurilor. Colindînd și căutîndu-le, fotoreporterul american James Balog a reușit să le imortalizeze pe peliculă.

ELEPHAS MAXIMUS. *„Calcutta", vaca – elefant, poate fi întîlnită la circul localității Rochester. În libertate mai pot fi regăsite prin regiunile asiatice doar 40.000 de exemplare.*

LEOPARDUS PARDALIS. *„Fiera", felina rarisimă din imagine, trăiește în parcul Zoo din Cincinnati (S.U.A.). Ultimele exemplare din această specie de pisică sălbatică au fost decimate de ambițiile vînătorilor amatori de blănuri exotice.*

MANDRILLUS LEUCOPHAEUS. *„Chuka", maimuțica neastîmpărată, adulmecă nesățioasă aerul circului din statul New York. Specia pe care o reprezintă, originară din Camerun și Nigeria, a început să dispară odată cu pădurile masiv defrișate.*

VIETĂȚI CU STATUT DE OBIECT DE ARTĂ

AONYX CINEREA. *Această vidră pitică trăiește într-unul din parcurile zoologice din San Antonio, Texas. Specia respectivă este originară din Asia.*

MÎNGÎIAȚI ÎN PARCURI, DECIMAȚI ÎN LIBERTATE

CHELONIA MYOAS MYDAS. *„Jerry", broasca țestoasă de mare, pare să se simtă bine așezată cu burta în sus. Ea aparține proprietarei texane Ila Loetscher, la domiciliul căreia viețuiește. Gurmanzii și amatorii de supe excentrice suspină amarnic, fiind nevoiți tot mai mult să cruțe aceste viețăți acvatice cu totul nevinovate.*

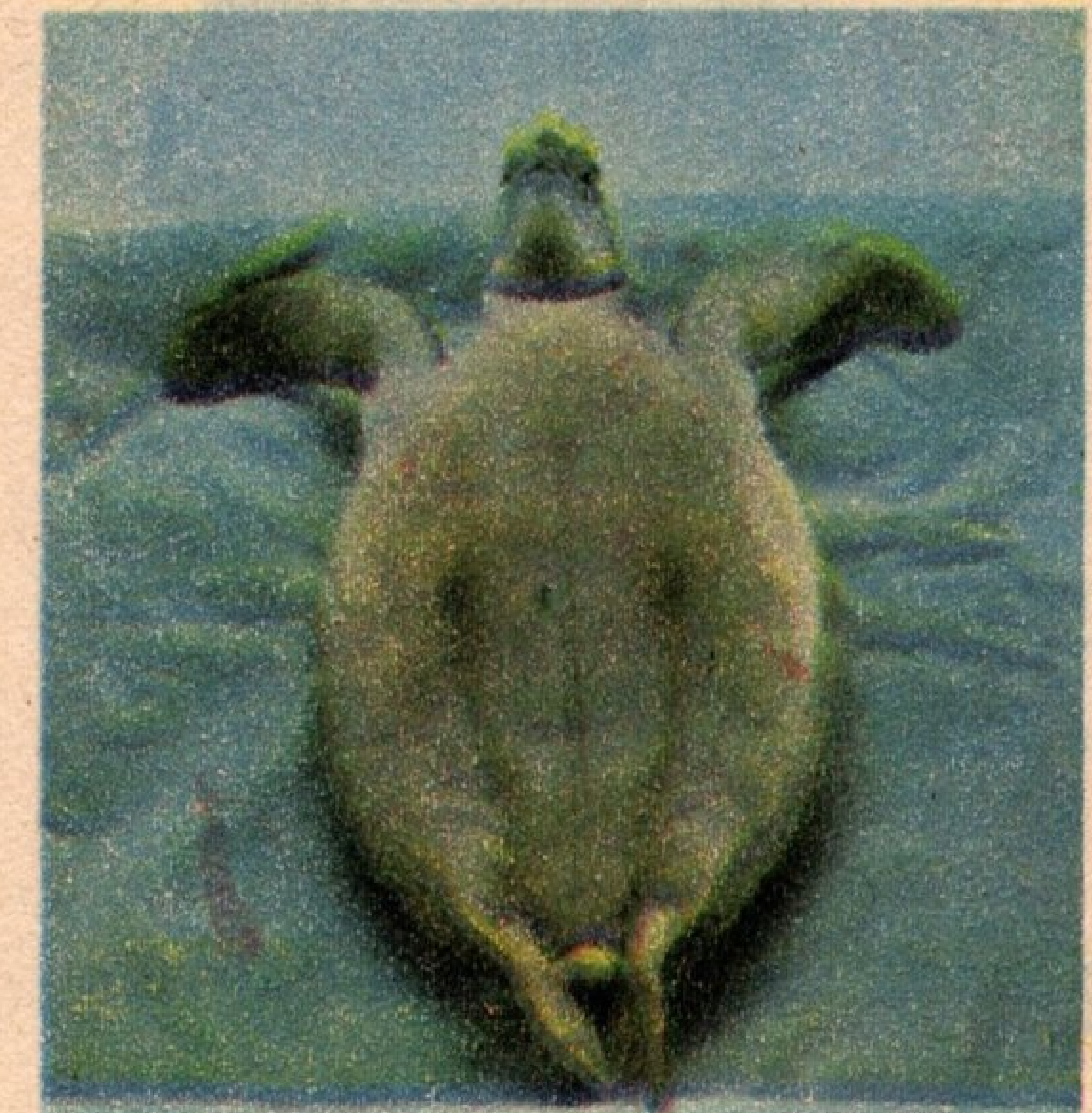

SPHENISCUS HUMBOLDTI. *„Pepper", pinguinul lui Humboldt, se bucură de îngrijirea celor de la grădina zoologică din Cleveland. El a fost semnalat prima dată în regiunea coastei peruane, aparținînd insulelor din zonă. Pe puntea vaselor de odinioară ei erau striviți de oameni sub talpă, amestecați cu găinațul uscat de pasăre și exportați ca îngrășămînt natural.*

TRICHECHUS MANATUS. *Vaca de mare din imagine se simte în Florida ca... acasă. Specia a fost găsită şi adunată de pe ţărmurile peninsulei.*

O VIAŢĂ MAI SIGURĂ ÎN CAPTIVITATE?

PONGO PYGMAEUS. *„Ollie", urangutanul, trăieşte mulţumit, la fel ca şi ceilalţi 800 aflaţi în captivitate, sub supravegherea omului. Veşnicul căţărător cu blană roşietică pare a avea infinit mai puţine probleme în captivitate decît în sălbăticia insulelor malayeziene Borneo şi Sumatra, de unde provine de fapt.*

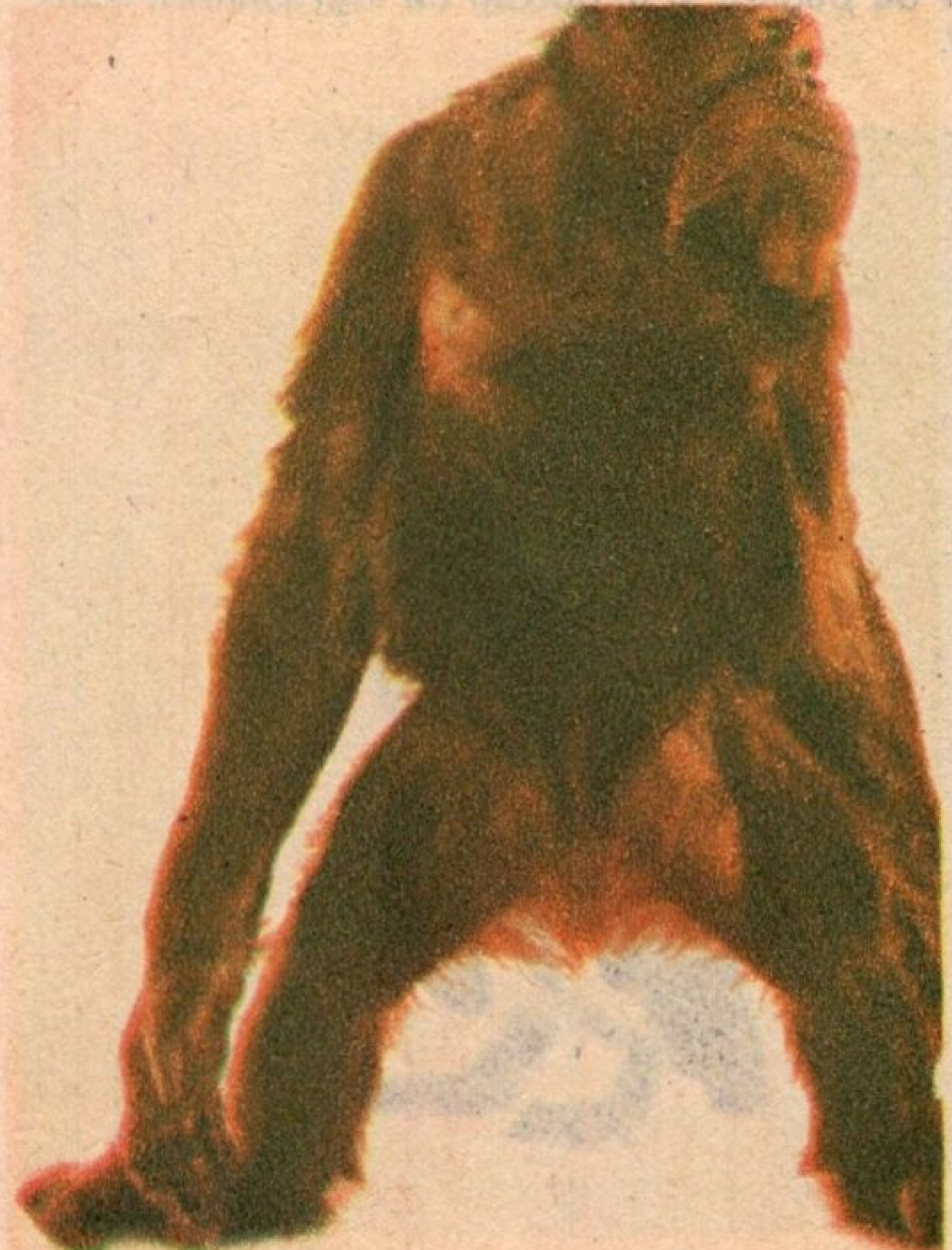

NU SÎNT CRUŢATE NICI ANIMALELE MARI

DICEROS BICORNIS. *„Mancha", rinocerul african cu corn dublu, trăieşte în siguranţă la unul din ranch-urile din Texas. Rinocerii aflaţi în libertate sînt veşnic ameninţaţi, deoarece legenda spune că din cornul pisat al acestora s-ar obţine o pulbere cu proprietăţi miraculoase, în stare să crească apetitul plăcerilor umane.*

CROCODYLUS POROSUS. *„Nieten" desemnează specia de crocodili uşori, care lîncezesc sau plonjează în apa caldă a bazinelor special amenajate. „Rudele" sale din regiunile sudice ale Indiei sau nordice ale Australiei înoată în libertate în mare, pînă spre larg.*

S.O.S. — ANIMALELE MONUMENT!

PELECANUS OCCIDENTALIS. *„Roman", pelicanul maro, şi-a găsit refugiul într-una din grădinile de palmieri ale Floridei.*

HELIAEETUS LEUCOCEPHALUS. *„Ishi", vulturul de mare cu cap alb, obişnuieşte să-şi ascundă capul în penaj. Specia sa decimată a fost declarată în S.U.A. monument al naturii. În creierul acestora au fost depistate urme importante de DDT.*

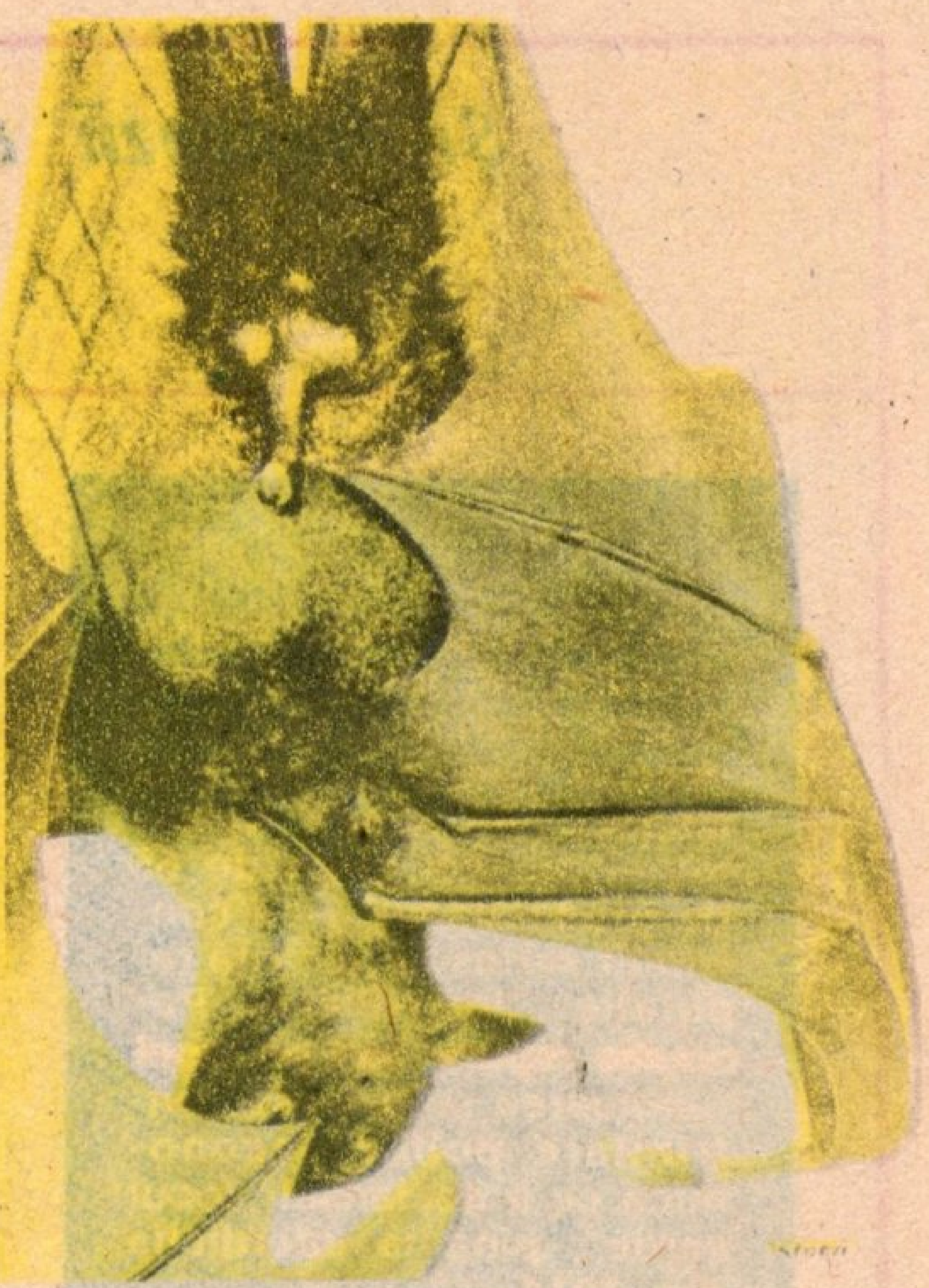

PTEROPUS GIGANTEUS. *„Graf Batula", liliacul de origine indiană din imagine, trăieşte în parcul zoologic din Jacksonville, statul Florida. La această oră, el nu mai pare a fi atît de stingherit de prezenţa omului.*

NUMĂRĂTOAREA INVERSĂ A MORŢII A ÎNCEPUT

PROFELIS CONCOLOR CORYI. *Pentru această pumă, originară din Florida, nu se deschid perspective de viitor prea optimiste: ţinuturile mlăştinoase tind să se usuce. Pămîntul se întăreşte văzînd cu ochii. Mai există doar 30 de astfel de feline regăsite într-una din zonele Statelor Unite.*

Traducere şi adaptare
CRISTIAN PAVEL ■

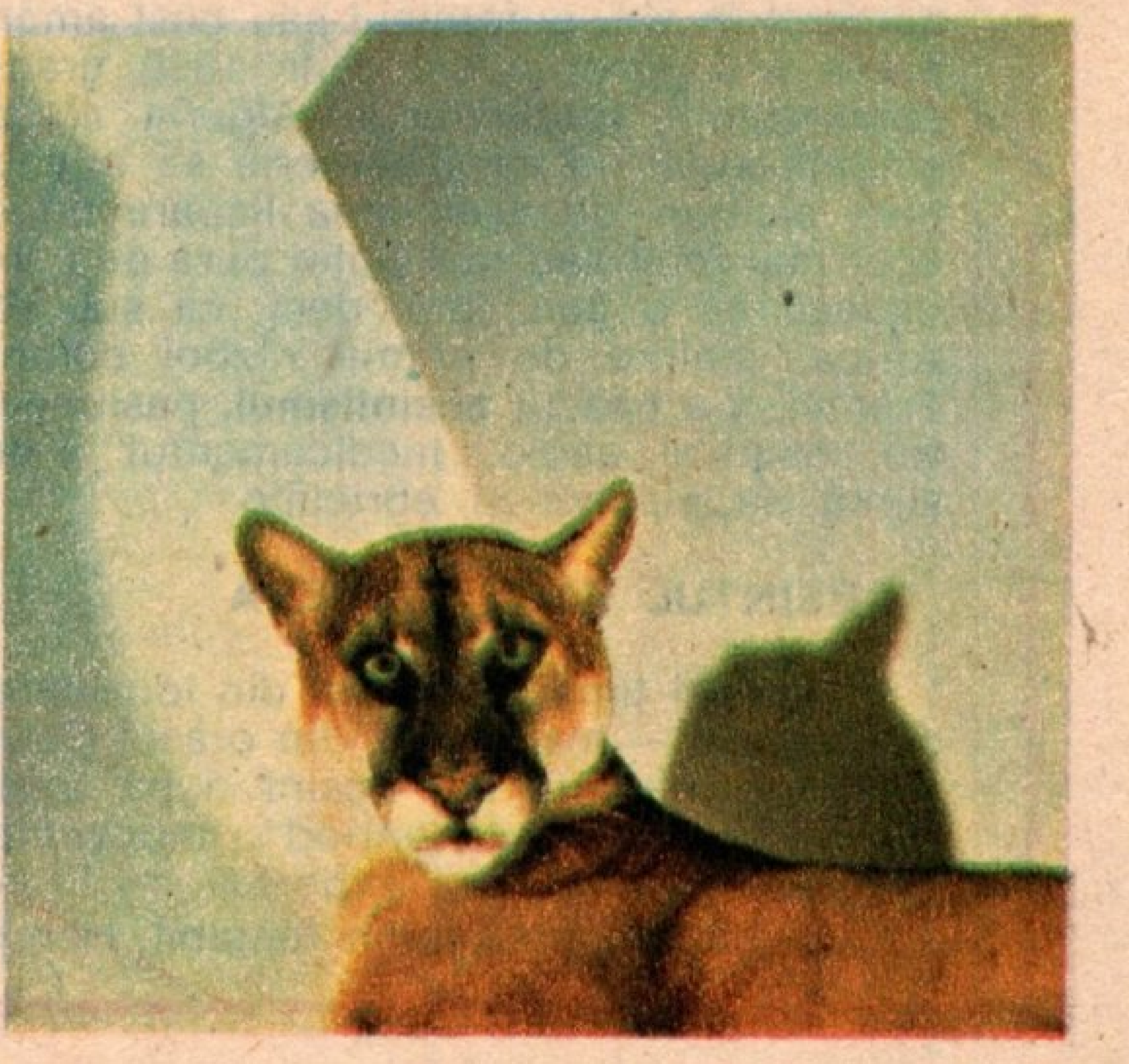

Şi francezii au prins gustul absintului

În ajunul primului razboi mondial, un jurnalist scrie despre francezi că ar fi devenit „poporul cel mai alcoolic din lume". Absintul — nu mai puțin de 65 de grade-alcool! — a contribuit serios la această reputație. Jean-Pierre Panouille repune aici pe tapet uimitoarea și furioasa confruntare politico-economică ce a declanșat „focul verde", pînă la interdicția din 1914.

Verlaine și „muza sa verde".

O BĂUTURĂ „DE CAMPANIE"

Virtuțile medicale ale absintului sînt cunoscute încă din antichitate. Este, mai ales, un bun medicament care acționează ca stimulator asupra stomacului și, ca tonic, împotriva neurasteniei pentru întreg organismul. Absintul nu este o plantă rară în Europa. Înaltă de aproape un metru, este o specie cu frunzele foarte decupate, cu flori mici, galbene, în mici capsule. Parfumul lor este foarte puternic și mai degrabă agreabil, savoarea sa fiind amară. Absintul crește în regiunile montane. Există și o variantă pitică (mai mică) a absintului, avînd aceleași proprietăți (la un nivel mai scăzut) și care se poate găsi tot în sud. De o folosire curentă, sub formă de infuzie, sirop, extract sau macerat în vin, puternicul său gust amărui nu părea a fi apreciat deloc. În 1830, gradații și comandanții soldaților în Algeria au sfătuit soldații suferind de dizenterie să adauge cîteva picături de asemenea licoare cu absint apei mai mult sau mai puțin pură pe care le-o dădeau să o bea. Iată, deci, că sub soarele Africii, înainte de primul război colonial al Franței, s-a născut **absintismul,** pasiunea pentru absint și, acolo, „medicamentul" a devenit sursă de plăcere și ebrietate.

ABSINTUL FACE CARIERĂ

În același timp, elvețienii din localitatea Val de Travers — mai precis din orașul Couvet — fabrică o băutură din absint după „secretul" așa-numit „la Mère Henriod". Impozitele percepute la vamă fac exportul în Franța al acestei bauturi prea puțin rentabil. Henri Louis Pernod surmontează această dificultate, creînd, de cealaltă parte a frontierei, la Pontarlier, distileria „Pernod și fiii". „Medicamentul", licoarea făcută în casă, se vor șterge din memorie aproape definitiv, odată cu apariția aperitivului. Fabricat industrial, aperitivul „absint" este produs prin distilarea alcoolului cu frunze de absint amestecate cu semințe de mărar și anason, care îi mai tempereazä amăreala. I se dă, produsului distilării, mai degrabă incolor, o tentă verde, făcîndu-i o infuzie cu un amestec de absint-pitic și isop. Lichidul astfel obținut devine albicios. Se utilizează, pentru a-i da o culoare verde, originală, mentă, pătrunjel, spanac. Gustul poate fi nuanțat cu coriandru. Cît privește alcoolul, el este mai mult decît puternic, mai ales dacă ne gîndim că aperitivul obținut are între 62 și 70 de grade. Alfred Delvaux, în ale sale **Ore pariziene,** notează în capitolul „Ora cinci (ora aperitivului)": „Vă voi vorbi despre băutorii de absint. Este ora lor. Pe toate bulevardele, în ușa tuturor cafenelelor, de la Madeleine pînă la Bastilia, nu vezi decît băutori preocupați să-și prepare cu seriozitate sau să bea această tizană de sulfat de cupru." Totuși, cei grijulii în privința igienei în acea vreme au rămas nehotărîți fața de puterea de seducție a „licorii verzi". Consumatorul de absint dovedește o puternică exaltare a sensibilității sale.

O „EXALTAȚIUNE A SENSIBILITĂȚII"

Să fie acea exaltare a sensibilității pe care o caută în cafenea marile bărbi ale ofițerilor sosind în Marsilia, la Bone sau Mostganem? Cu siguranța ea este, de vreme ce, întorcîndu-se pe pămîntul patriei, cuceritorii Algeriei nu pot uita de „amăreala" căreia i-au prins gustul? Ei asta caută și ea le place în vermuturi, „amarul" și, desigur, absintul însuși. La Paris, pe marile bulevarde, cele mai mari întreprinderi iau naștere, se dezvoltă, se decid între a fabrica vermut sau absint. În Cartierul Latin, studenții merg să-și bea absintul la **Picrate**, în piața Sorbonei, renumită pentru absintul său, sau la **Vingt-deux Cantons**, pe bulevardul Saint-Michel. Jacques Vingtras, eroul din **Copilul** de Jules Valles, merge duminica să-și ia absintul la **La Rotonde** sau către **La Pissote**. Are doar 15 ani. Artiștii, bineînțeles, nu disprețuiesc farmecele „Muzei verzi": Van Gogh, Toulouse-Lautrec, Degas, Maupassant, Verlaine, Apollinaire și mulți alții „se absintuiau" fără rușine. Cu artiștii mai treacă-meargă, dar contagiunea sfîrși prin a cîștiga elita politică a țării. În Camera Deputaților, în martie 1914, Pourquery de Boisserin afirmă: „Am văzut, în cele mai mari cafenele din Paris, oameni foarte bogați, cu o educație intelectuală remarcabilă (...) oameni bucurîndu-se de o situație deosebită și de o mare autoritate, bînd public absint". Adus în centrul atenției de către militari, adoptat de clasele mijlocii, absintul tentează pe burghezi, dar face să se trezească dorința și în muncitori: „Cei mai inteligenți consumă fără scandal, ca funcționarii. Ei beau de preferință absint sau vermuturi, aperitive sau alte băuturi". Absintul rămîne mai ales o băutură a orașelor. Dacă ea a sedus ușor pămînturile din sud, țăranii din Vest sau din Nord preferă țuica. Pusă în valoare de o publicitate care, cel mai adesea, evocă bucuria de a trăi, bunăstarea, accesul la un anume lux, absintul sfîrși prin a fi considerată de către mulți străini, în perioada de la Belle Epoque, ca fiind băutura națională a francezilor.

INDUSTRIA INFERNALĂ A ABSINTULUI
Pontarlier (151 alambicuri) este primul centru de producție. Ceva mai mult de 400 de muncitori lucrează la Pernod și fiii, Junod, Bazinet, Dezinet, Duval... Aproape 150 de femei, plantatoare de absint, furnizează mîna de lucru

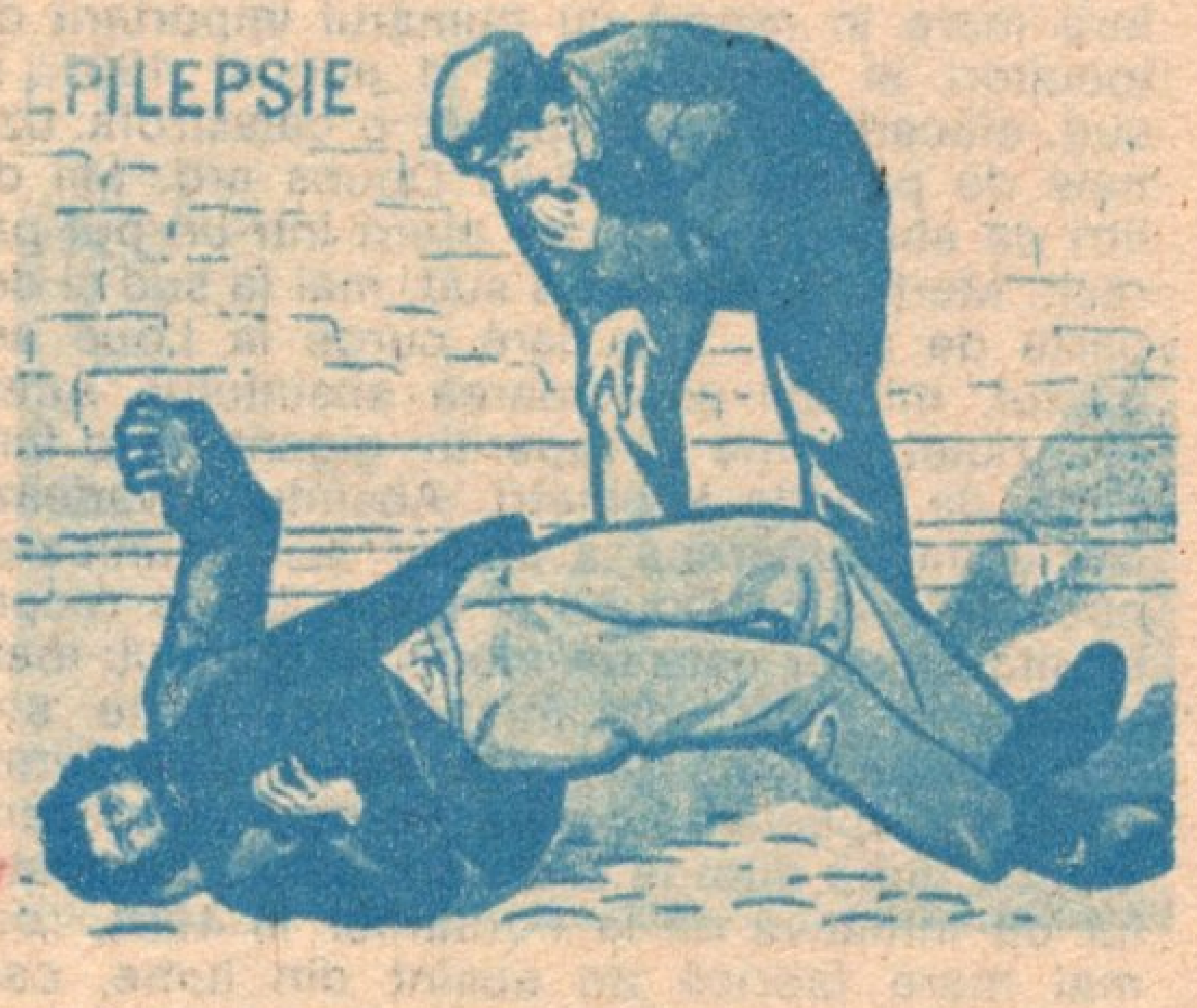

Desene de epocă înfățișînd ravagiile provocate de flagelul alcoolismului.

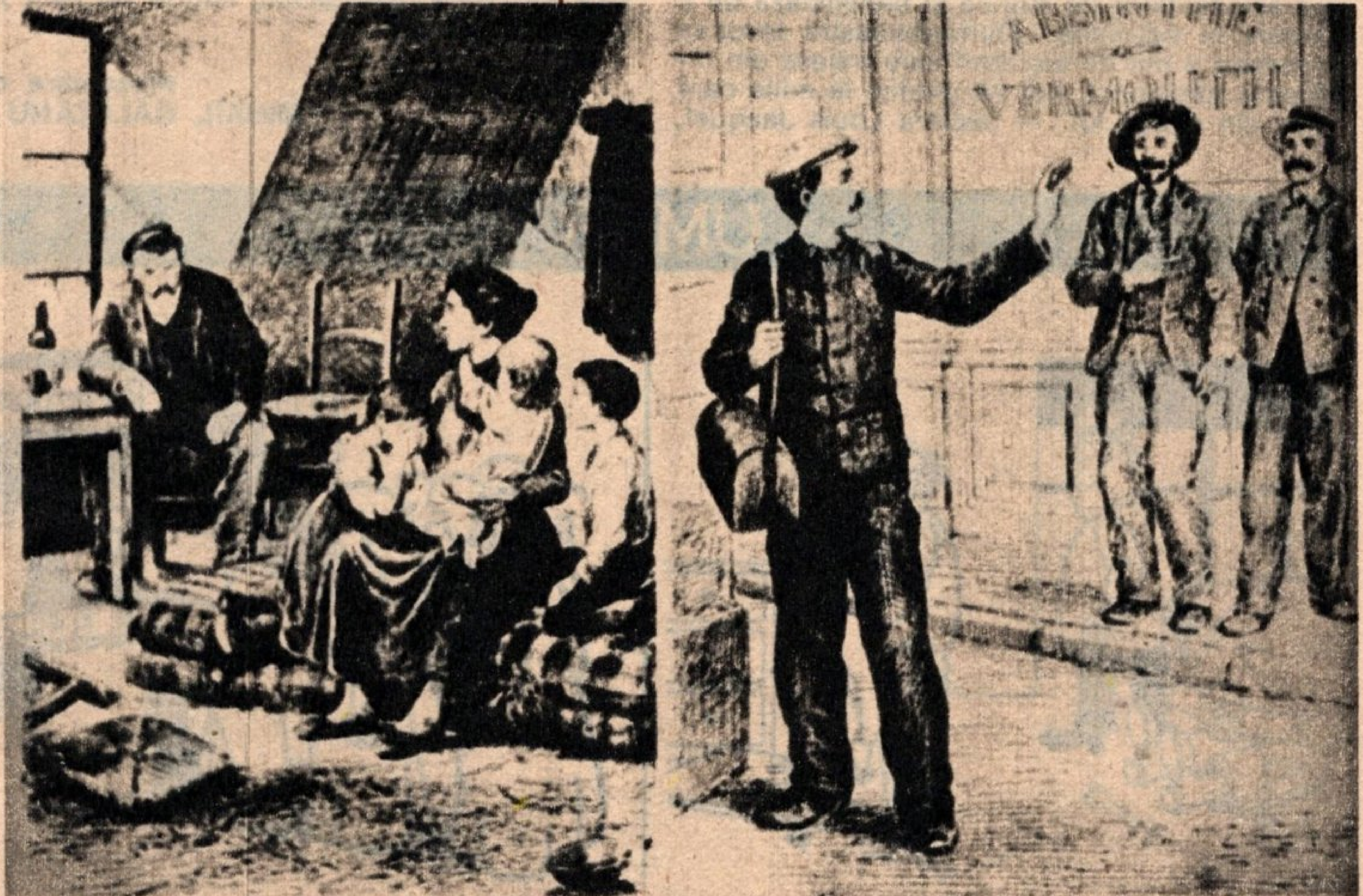

Şi francezii au prins gustul absintului

destul de ieftină pentru cîteva zeci de cultivatori care folosesc pînă-ntr-o sută de oameni fiecare pe propria-i fermă. La Doubs, 400 de hectare erau plantate cu absint şi isop. În regiunea Gard se cultivă mărarul, iar în regiunea Tarns, pătrunjelul. Distilerii importante se aflau la Romans şi în regiunea Lyonului. În 1878, Berger, fabricant de absint de la Couvet (Elveţia), îşi creează, de asemenea, uzina sa în acest oraş. În 1885, apare Cusenier et. comp., filială a unei distilerii din Ornans. Parisul şi împrejurimile încep să aibă un număr de distilerii mare în raport cu numărul important de locuitori ai oraşului. La 11 august 1901, în sud, afacerile Pernod cunosc o catastrofă: uzinele de pe malurile rîului Doubs ard. Mii de litri de absint, stocaţi, se pierd într-un puţ părăsit. Marţi 13 august, la sud, mai la sud şi departe de acolo, apa care curge la Loue are gustul, mirosul şi culoarea absintului. Acest mic rîuleţ devine un aperitiv gigant pe o lungime de 25 de kilometri. Absintul invadează circulaţia subterană a apelor şi comunicarea nebănuită între Doubs şi Loue. Uzina reconstruită ulterior este un model al genului: toată producţia este mecanizată, mărfurile sînt transportate pînă la gară pe o cale ferată branşată special. Uzinele Pernod au devenit atunci, după cum le anunţă broşura sindicatului de iniţiativă de la Pontarlier în 1901, „cea mai mare fabrică de absint din lume, care poate fi vizitată". Muncitorii sînt asiguraţi contra accidentelor de muncă şi beneficiază de o pensie la bătrîneţe. „Dumneavoastră invocaţi interesul a mii de lucrători care trăiesc din industria absintului, noi ne gîndim la miile care mor din cauza lui" — declara Louis Jacquet, senator de Pontarlier. Deceniul 1860—1870 a marcat, într-adevăr, o cotitură: a-ţi bea absintul nu mai era o **apucătură urîtă,** ci însemna de-acum **să te otrăveşti.** Însă istoria absintului nu se încheiase încă. Mai aveau să treacă încă vreo cîteva decenii bune pentru ca absintul să iasă din vogă. Nici acum, istoria nu este pe deplin încheiată.

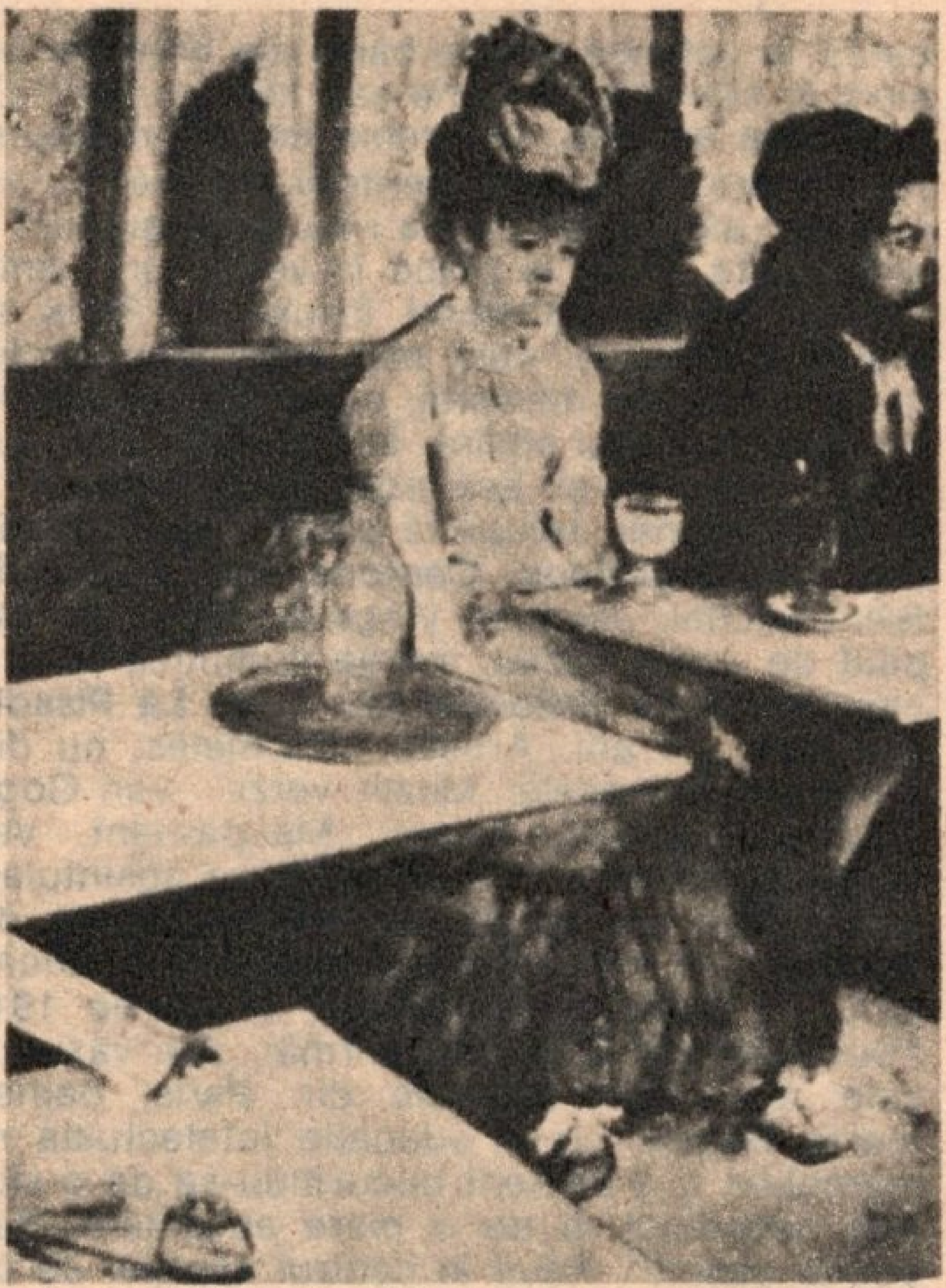
Băutori de absint într-un tablou de Van Gogh.

Prezentare de
MIHAIL GĂLĂŢANU ■

UMOR

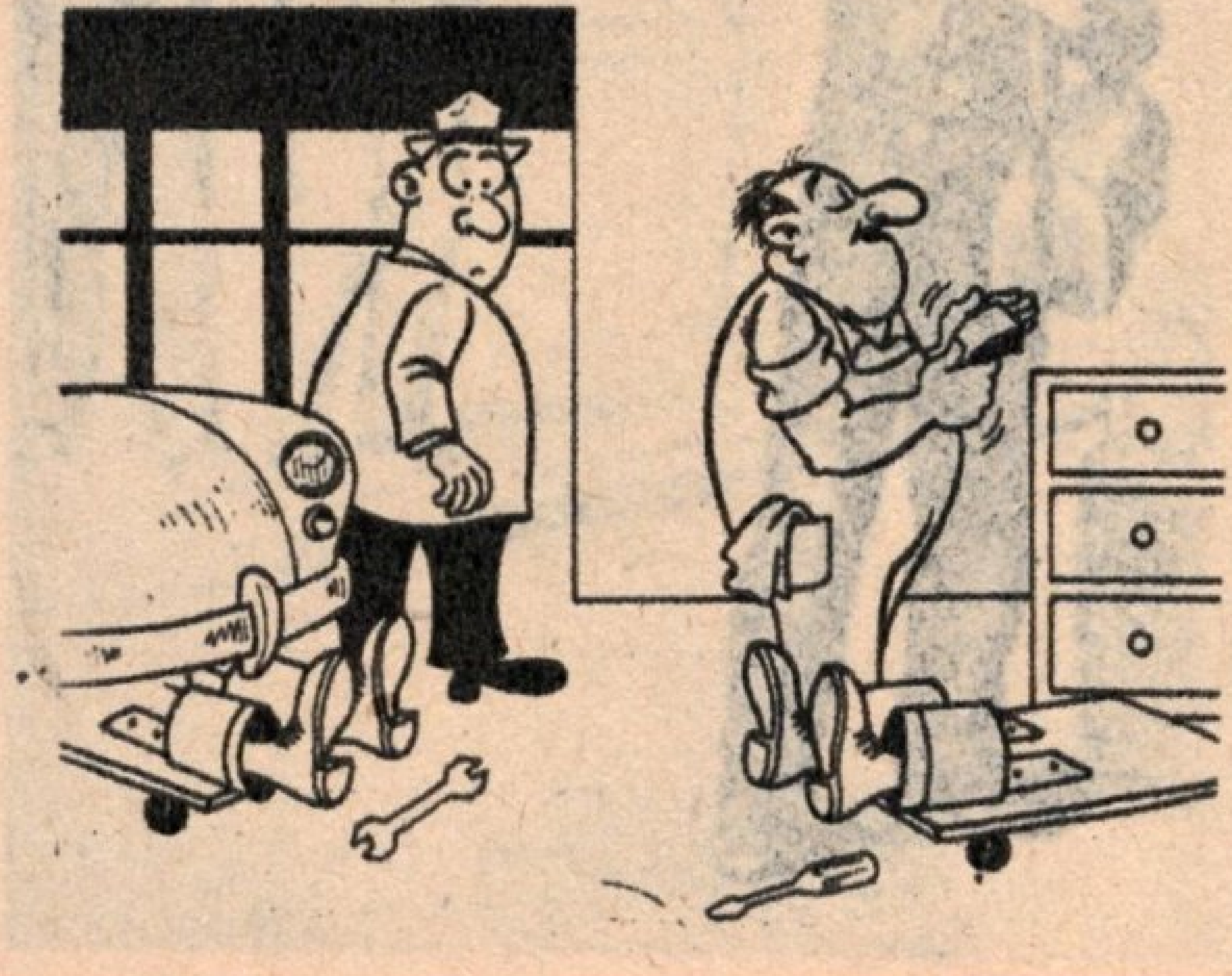

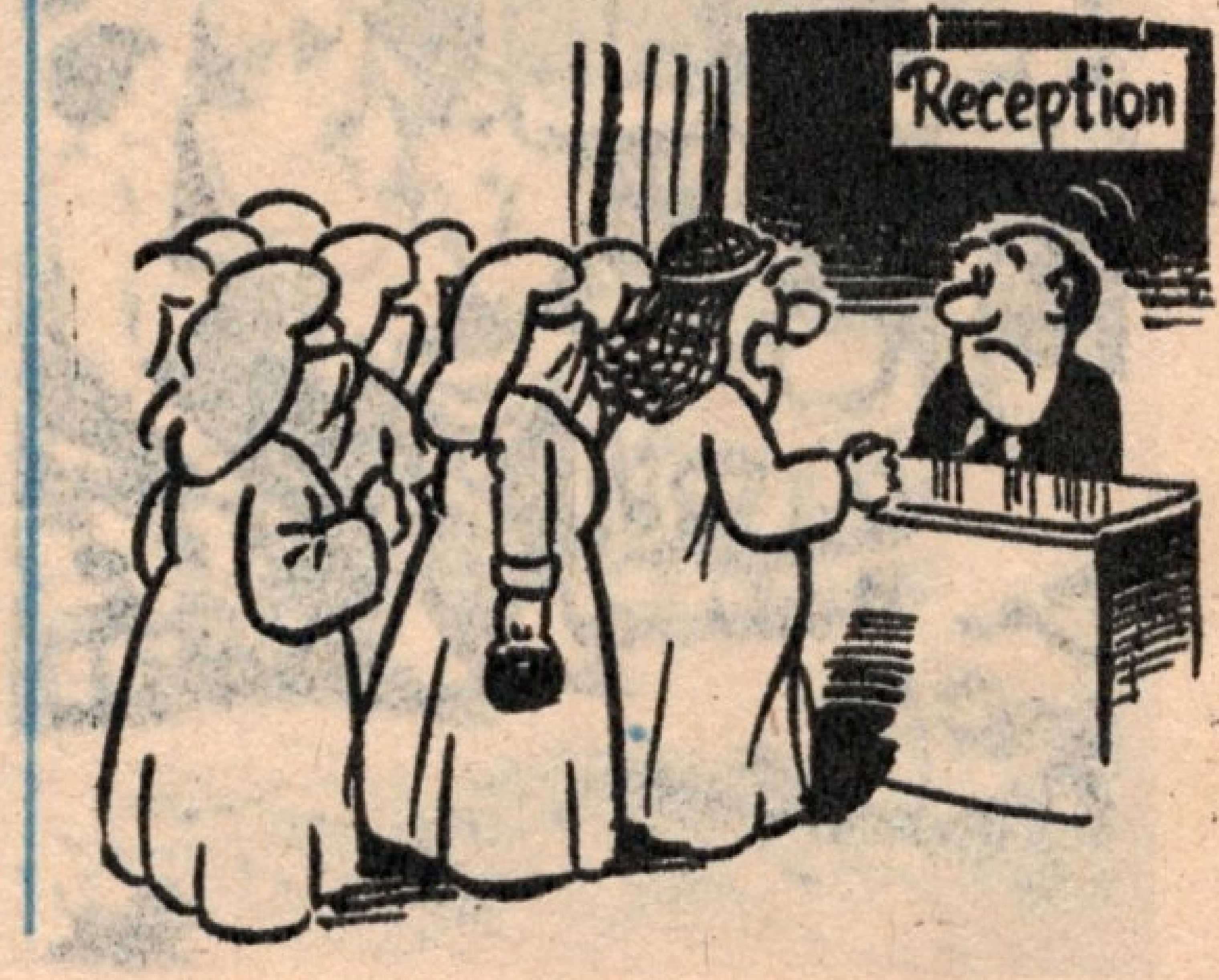

REBUS

Poftă bună

ORIZONTAL: 1) Nemîncat — Plin cu fructe. **2)** Sentiment proverbial care te face sa mori de foame — Înghețate. **3)** Friptă la inimă! — Nicolae Filimon — Nu are ce pune pe masa. **4)** Face digestia alimentelor (pl.). **5)** Așezate la masă. **6)** Se dă la păsări (reg.) — Are mulți ani — Garnitură la fasole. **7)** Mîncăruri pe sfîrșite — Gări. **8)** Poftit la masă — Potolită cu apă. **9)** Furnizor de miere — Sufragiu. **10)** Acoperiți cu grăsime — Bine prăjiți. **11)** Moluște comestibile — Usturoiat.

VERTICAL: 1) Preparate la grătar — Ulpiu Stan. **2)** Amator de carne de oaie — Servit la masă. **3)** Maestru — A ști (arh.) — Secure! **4)** A servi gogoși — A vorbi peltic. **5)** Flămînd. **6)** Neon (simb.) — Acrituri servite la masă. **7)** Condimentat — Specialități la rotisor. **8)** Roșii la fiert — Frișcă la mijloc! **9)** Stat sud-american — În carne și oase. **10)** Făcut cu ou și cu oțet — Pești teleosteeni. **11)** Mititei — Poftă mare.

Dicționar: ULI, AIT, SCI.

COSTICĂ ISPIR ■

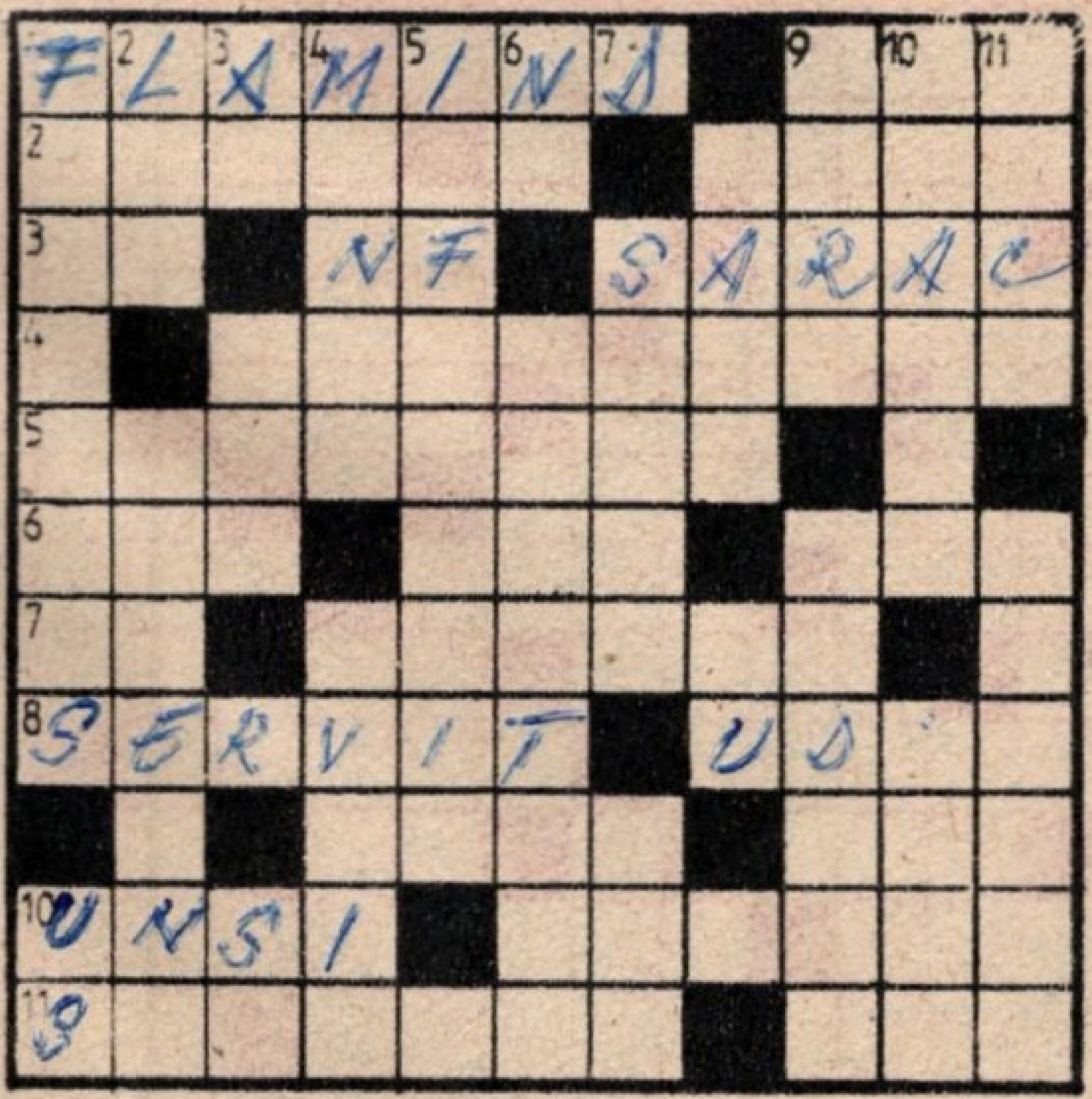

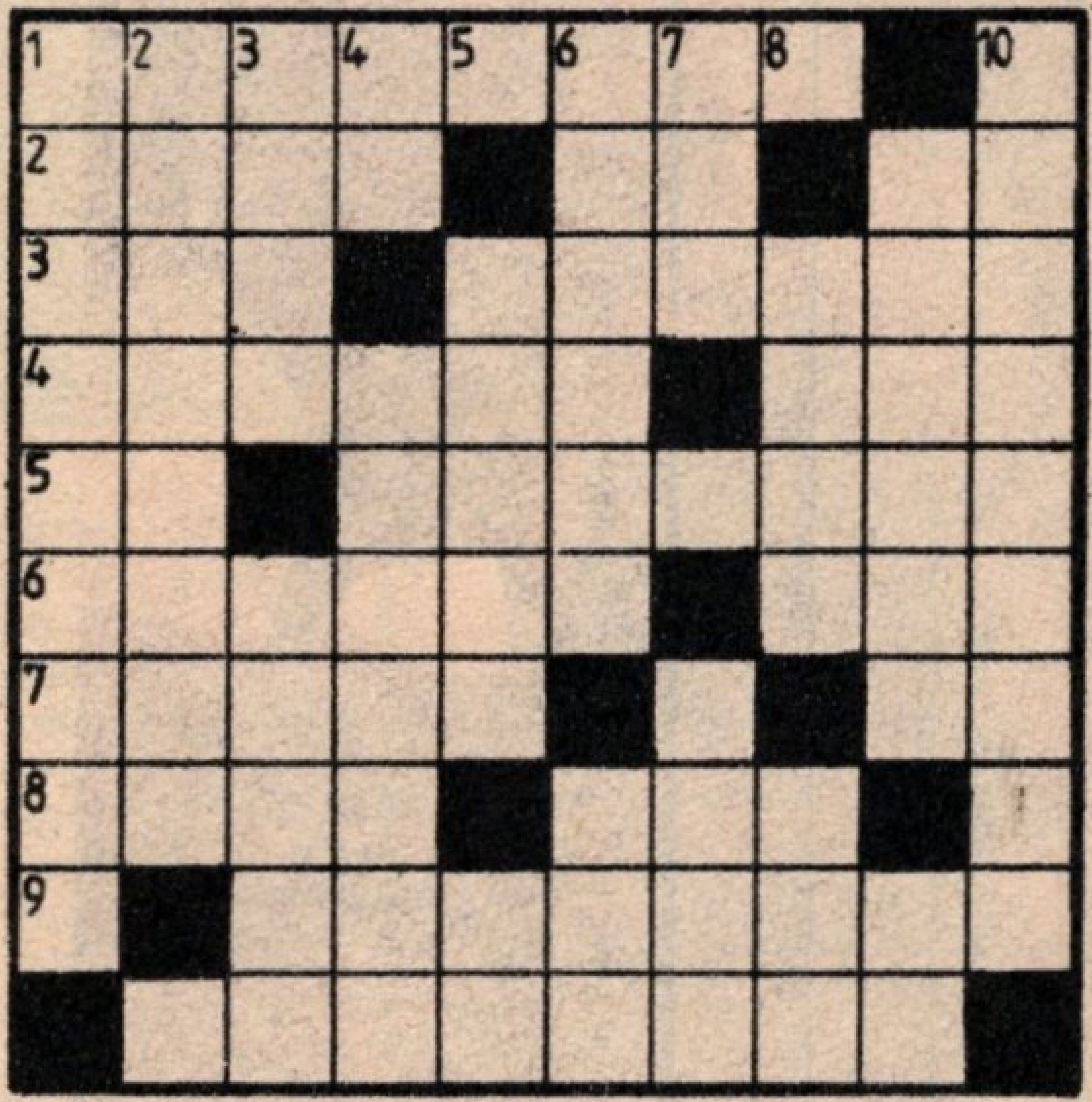

CALEIDOSCOP

ORIZONTAL: 1) Copii după actul de naștere. **2)** Nu e purtat pe brațe — Interioare la parter! — Balon dezumflat! **3)** Funcționează prin aprindere — Fac pluta pe apă. **4)** Fața medaliei — Brațele în prelungirea trunchiului (sg.). **5)** Culă din Călărași! — Figură fără colțuri. **6)** Frumusețea basmelor germane (pl.) — Executat cu mîinile ridicate. **7)** Asta-i bună (masc.; pl.) — Primele în top! **8)** Laterală la corp — Interpret al operei lui Homer. **9)** Unii care le potrivesc bine. **10)** A deveni mai bun.

VERTICAL: 1) Obiectul unei spargeri ușoare (pl.). **2)** Unii care mănîncă cu nasul. **3)** Manual de dresaj — Face lumină în lumea ciclismului. **4)** Semieșec... la meci! — Încrucișări cu multe bare. **5)** Avangarda șahului — Miezul unei bule! **6)** Scoase din gură de lup — Primule! (pl.). **7)** A-și păstra poziția neschimbată — Împotrivire legitimă. **8)** Întrunește toate sufragiile — Chemarea ființei iubite. **9)** Verdele pădurii (dim.) — Curată la inimă! **10)** Depun mult suflet în ceea ce fac.

ANDREI TUDOSE ■

REBUS

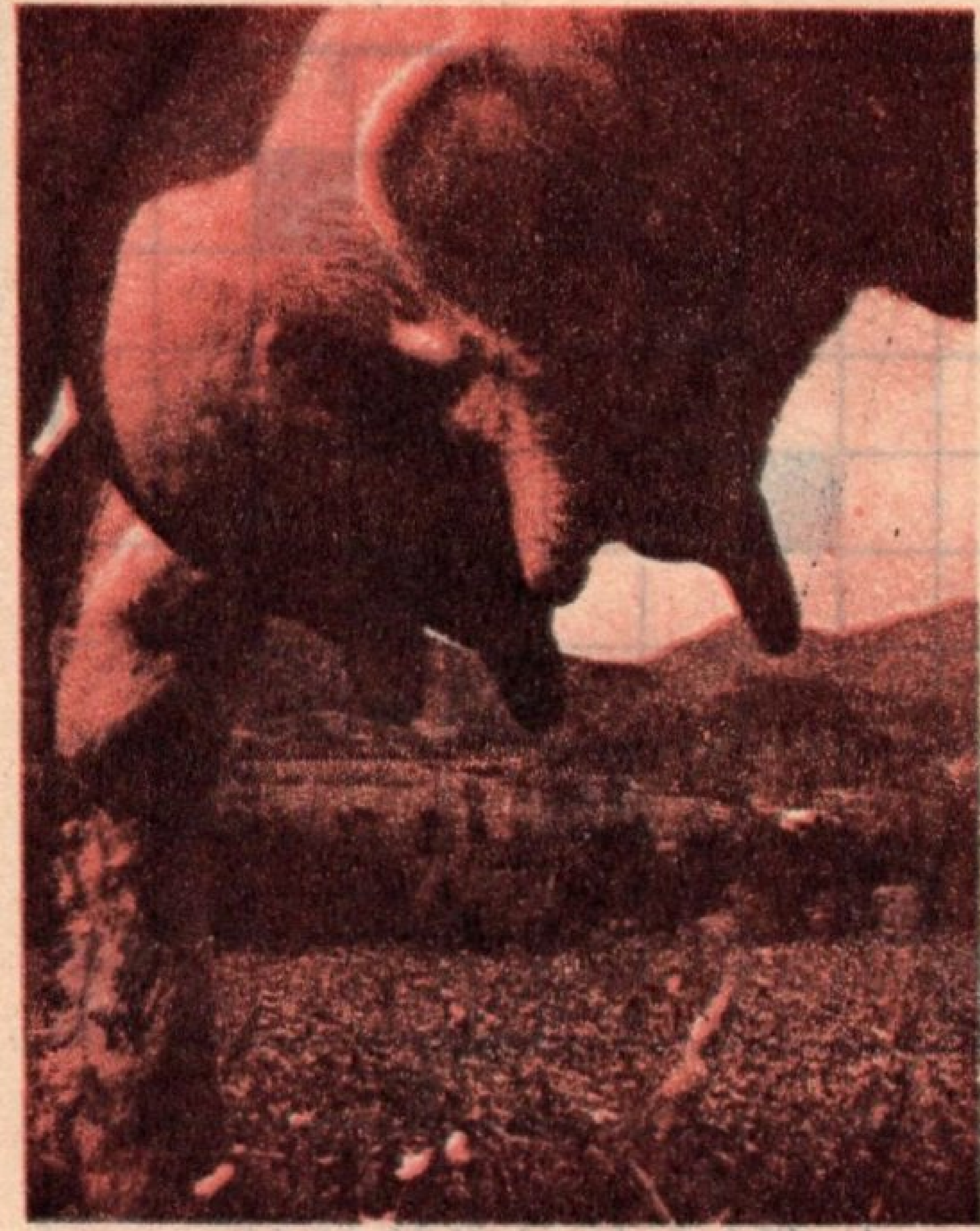

POVESTEA VORBEI

ORIZONTAL: 1) „Nimic din ceea ce a zămislit gîndul omului n-ar putea exista daca n-ar fi cuvîntul“ (Scriitor și orator grec; 436—338 î.e.n.) — Pastilă (fam.). **2)** „Toți oamenii se aseamănă prin cuvinte, numai faptele îi deosebesc“ (Dramaturg francez; 1622—1673) — Atributul unor vorbe bombastice. **3)** Apă stătătoare — „Un cuvînt nepotrivit, o expresie ciudată m-au învățat uneori mai mult decît zece fraze frumoase“ (Scriitor și filozof francez; Denis; 1713—1784). **4)** „Vorba deschisă este cel mai bun procedeu“ (Poet epic grec; c. sec. VIII î.e.n.) — „E bine ca opera să fie pe măsura cuvintelor“ (Scriitor și filozof latin; Lucius Annaeus; 4 î.e.n. —65 e.n.). **5)** Emilia Murgu — Crustaceu — Așezare rurală. **6)** „Cuvintele violente, chiar dacă sînt întru totul juste, rănesc“ (Poet tragic grec; 497—405 î.e.n.) — Horia Oprescu. **7)** Rîu în Camerun — Piatră semiprețioasă roșie, verde sau negricioasă (var.) — Mic orificiu în piele. **8)** Cîntec de leagăn — „E mai ușor să respingi totul, în loc să vezi despre ce este vorba“ (Scriitor spaniol; Mariano José de; 1809—1837). **9)** Specie de lotus — „Fiecare dintre noi simte nevoia să-și terorizeze slăbiciunile“ (Psiholog, sociolog și om politic român; Mihai; 1896—1964). **10)** Dans spaniol — Titan (simb.) — Tudor Simion. **11)** Primul cuvînt la telefon — „Adesea, pentru a convinge, cuvîntul are mai multă putere decît banul“ (Filozof materialist grec; c. 460—c. 370 î.e.n.). **12)** „Cînd fapta și spusa merg împreună, se realizează o frumoasă armonie“ (Scriitor și filozof francez; Michel de; 1533—1592) — Ulpiu Ionescu.

VERTICAL: 1) Ion Munteanu — „Tezaurul cel mai de preț al oamenilor este vorbirea chibzuită“ (Poet grec; c. sec. VII î.e.n.) — Ana Marinescu. **2)** „Raspunsul dulce sfarmă mînia, iar cuvîntul aspru o întărîtă“ (Rege al statului Israel; 973—933 î.e.n.) — Localitate în Italia. **3)** Localitate în Ethiopia — „Nu vă încredeți în cuvintele frumoase ale oamenilor care se laudă că sînt virtuoși. Judecați-i după fapte și nu după vorbe“ (Prozator francez; 1651—1715). **4)** „Omul care nu-și respectă cuvîntul nu se poate bucura de onoare“ (Orator, om politic și filozof latin; Marcus Tullius; 106—43 î.e.n.) — Fire. **5)** Radu Enescu — „Onoarea vorbește, e de ajuns; acestea sînt oracolele noastre“ (Dramaturg francez; Jean; 1639—1699) — Afirmație. **6)** Lac în Scoția — Căpițe de fîn — Divinități păgîne. **7)** Pădure de tei — Elena Săraru — Magneziu (simb.). **8)** Repetat, frecvent — „Vorbește ca și cum ar trebui să dai socoteală“ (Filozof grec; 427—347 î.e.n.). **9)** Gospodărie — Gloanțe vînătorești. **10)** „Libertatea cuvîntului este un măreț principiu“ (Pedagog, matematician și om politic român; Spiru; 1851—1912) — Pe (înv.). **11)** Groapă (reg.) — „Pentru omul inteligent sînt suficiente cuvinte puține“ (Mare poet latin; 65—8 î.e.n.). **12)** „Să nu spui puține lucruri în vorbe multe, ci multe în vorbe puține“ (Filozof și matematician grec; c. 560—c 500 î.e.n.) — A cunoaște.

Dicționar: INE, IASP, DREȚE, OLE, ROLO, OLAM, ARD, AROC.

GHEORGHE DĂSCĂLESCU ■

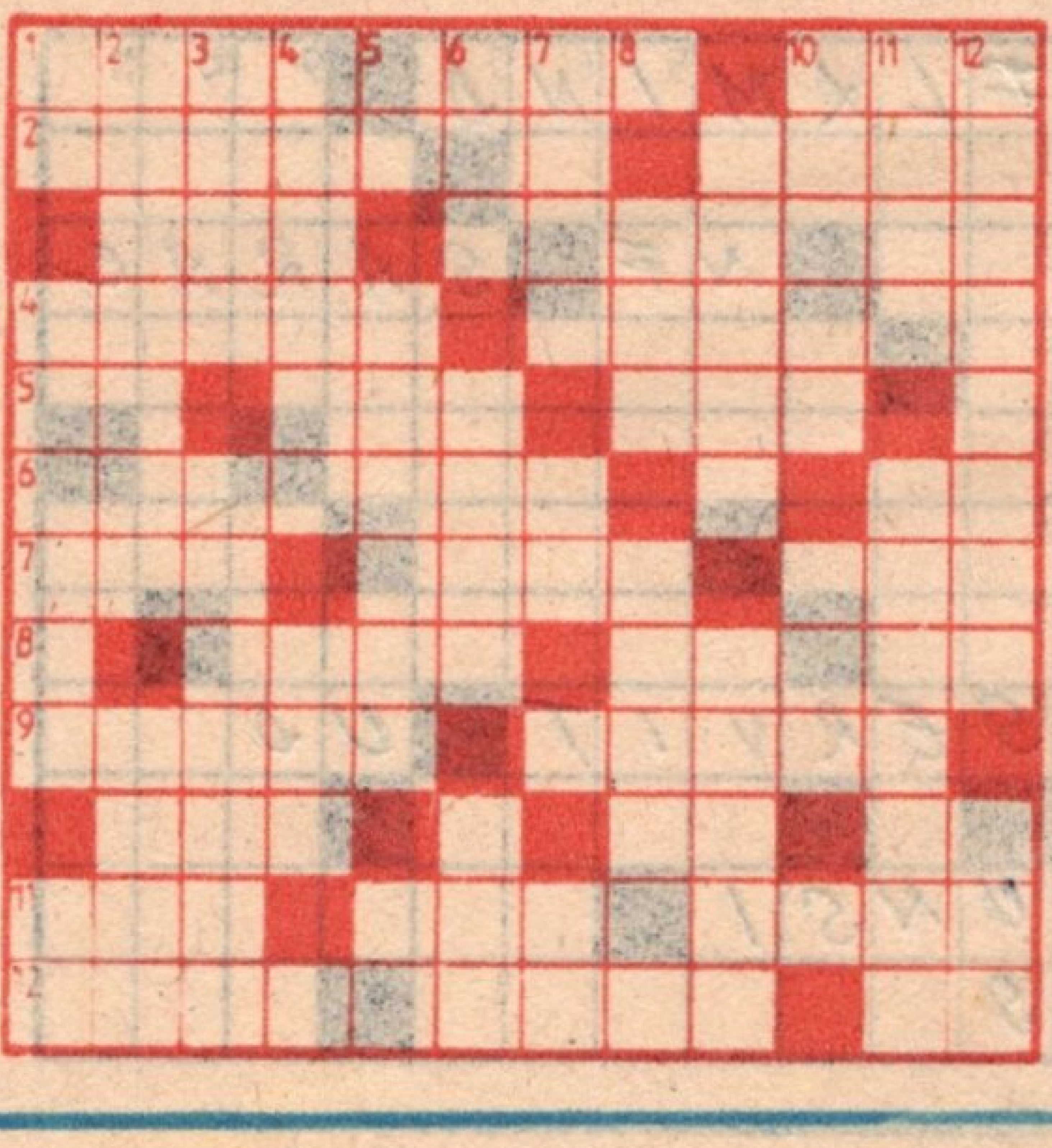

TOT RĂUL PROVINE DIN IGNORANŢA CARE SE DĂ DREPT ŞTIINŢĂ

De ce Atena l-a condamnat pe Socrate la moarte? De ce acest om, care n-a fost nici comerciant, nici artizan, nici strateg, nici poet, nici pedagog, nici om politic, a devenit atît de indezirabil încît a trebuit să fie suprimat?

Socrate era fiul lui Sofroniscos, un pietrar, și al unei moașe, Fenarete. Se pare că a învățat meseria tatălui său pe care a și profesat-o cîtva timp, pînă cînd Criton, un prieten de aceeași vîrstă, dar mai bogat decît el, l-a ajutat să se instruiască.

Ajunsese la vîrsta de treizeci de ani cînd unul dintre prieteni, Cherephon, s-a dus să consulte celebrul oracol din Delfi, de ale cărui preziceri nimeni din Grecia acelor vremuri nu se îndoia. Întrebat fiind dacă există în Grecia un bărbat mai înțelept decît Socrate, oracolul răspunde: nici unul.

Cherephon îi comunică degrabă lui Socrate răspunsul Pythiei, care-l lasă perplex. Desigur, nu se îndoia de seriozitatea oracolului, totuși cum să-l creadă? Se simțea așa de puțin demn de titlul de înțelept! După o perioadă îndelungată de neliniște, de scrutări interioare, negăsind în el acea înțelepciune care i-a fost prezisă, Socrate hotărăște să caute bărbatul mai înțelept decît el, pentru a dovedi oracolului că s-a înșelat.

Pînă la sfîrșitul zilelor sale, fără odihnă, a dialogat cu cetățenii Atenei în speranța de a-l întîlni pe acela care îl întrece în înțelepciune. Datorită „anchetelor" sale, acest bărbat devine extrem de cunoscut, celebru chiar (se adaugă și popularitatea datorată urîțeniei sale), dar și incomod pentru cei cu care stătea de vorbă. Limbajul folosit de Socrate era simplu, cel al vieții cotidiene, pe care toată lumea putea să-l înțeleagă. Niciodată el n-a vrut să scrie considerînd că vorbele sale se potrivesc unui anume interlocutor, și lor nu trebuie să li se dea un sens general sau absolut.

Întrebările puse oamenilor erau dintre cele mai obișnuite și ele vizau lucrul ce la prima vedere le părea cel mai bine cunoscut — meseria lor. Interogîndu-i pe oameni, Socrate încerca nu numai să-și atingă țelul — descoperirea celui mai înțelept decît el — ci și propria instruire, gîndind despre el că este ignorantul ce trebuie să învețe continuu.

Or, aproape toată lumea, într-un moment sau altul, ajunge să se supere, obligată fiind să-și mărturisească in-

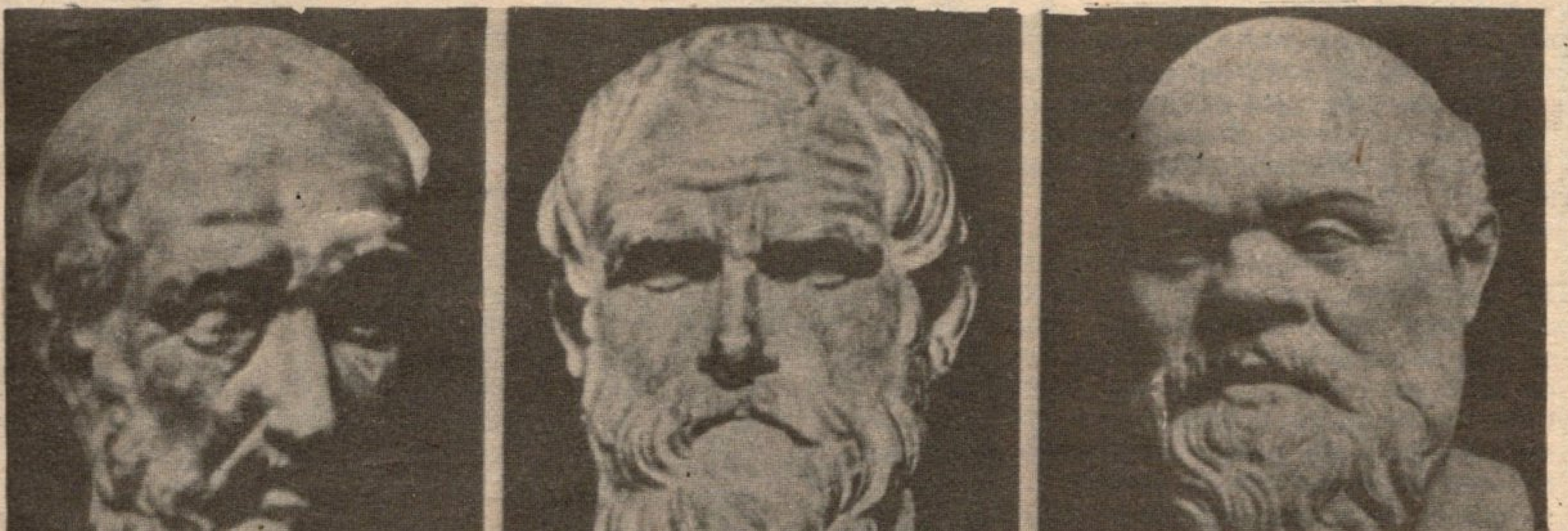

Trei contemporani: Platon (stînga), Aristofan (centru) și Socrate.

competența. Astfel, omul politic conceda că nu s-a angajat în această carieră decît pentru gustul puterii și nu pentru a contribui la o mai bună gestiune a cetății sau pentru a ameliora legile. Generalul recunoaște că îl preocupă mai mult gloria sa decît studiul strategiei și al tacticii, iar avocatul și magistratul căutau succesele publice înaintea triumfului cauzei drepte.

Aproape întotdeauna aceste personaje care se considerau ultracompetente se găseau în fața lacunelor fundamentale ale științei lor. Este ușor de imaginat surpriza aceluia care, în urma unei discuții aparent anodine, în care s-a angajat sigur pe el, se găsește în situația de a concluziona, fără a fi constrîns, că este, de fapt, profund ignorant.

Bineînțeles, „victimele" lui Socrate credeau că el a vrut să le pună în situații dificile și îi păstrau ranchiună. Dușmanii se înmulțeau, însă Socrate își continua anchetele ce atrăgeau o mulțime de spectatori, în special tineri, avizi să cunoască răspunsurile cutărui sau cutărui personaj important, căci Socrate se adresa atît oamenilor simpli cît și celor mai înalte personalități ale Atenei. Nimeni nu se îndoiește cît de neplăcut îi era unui bărbat aflat la putere să-și vadă slăbiciunile demascate în fața tineretului țării sale.

Va întîlni Socrate pe cineva mai înțelept decît el? Se pare că nu, din moment ce l-a căutat pînă la moartea sa.

Doar în momentul procesului a dat o interpretare oracolului: chiar dacă nu este mai înțelept decît alții, știe, în orice caz, că nu este.

Ce dorea, de fapt, Socrate? Să amelioreze orașul și pe concetățeni să-i determine să se instruiască și să se cunoască pe ei înșiși pentru a trăi mai bine și mai eficienți în posturile esențiale. Cel care și-a iubit cu disperare orașul, era conștient de decăderea Atenei zilelor lui față de cea a „secolului de aur al lui Pericle". Atacurile lui Socrate împotriva regimului corupt i-au atras ura partidului popular. Ură, gelozii, ranchiune se acumulează.

În anul 423, cu douăzeci și cinci de ani înaintea procesului, Aristofan, unul din foștii săi prieteni, în comedia „Norii" îl acuză pe Socrate de a fi fost corupătorul tineretului. Printr-un ciudat paradox, expresia „moravuri socratice" desemnează astăzi homosexualitatea. Or, atunci cînd lui Socrate i s-a reproșat de a fi corupt tineretul, nu era vorba de moravuri. Homosexualitatea era acceptată de toți. Acuzația de corupție trebuie înțeleasă în plan strict moral. Pentru cei care știu cît s-a lovit Socrate de sofiștii care contaminau tineretul cu raționamentele lor înșelătoare și cu paradoxurile lor, injustiția este flagrantă.

Anul 399 este nefast pentru Atena. Ea acumulează înfrîngeri, supremația sa se fărîmițează, decadența este evidentă. Trebuia să se găsească un vinovat pentru a canaliza nemulțumirea populară. Cine vatămă prestigiul oamenilor importanți? Cine demoralizează tineretul, învățîndu-l îndoiala? Cine critica deschis regimul? Socrate, bineînțeles! Socrate, întotdeauna Socrate. Acest scandal permanent trebuie să înceteze.

Și, iată, confundînd critica, deliberat, cu obiectul criticii, mama democrației intentează un proces celui mai ilustru cetățean al ei. Sînt recrutați trei oameni de paie, Meletos, un poet mediocru , Anytos, un demagog, și Lycon, un orator „neoficial". Ei întocmesc o listă de acuzare și o fac repede pentru ca Atena să n-aibă timp să-și dea seama că este mințită. Meletos depune plîngerea la grefă, iar complicii o contrasemnează: „Socrate nu recunoaște zeii statului, introduce noi divinități și corupe tineretul". La Atena, orice cetățean are dreptul să cheme în justiție pe oricine. Totuși dacă acu-

Presupusul mormînt al lui Socrate, situat în Atena, la poalele Acropolei.

zatul este recunoscut nevinovat, acuzatorii vor suporta pedeapsa pe care au cerut-o împotriva lui. Este clar faptul că Anytos, Meletos și Lycon știau că sînt susținuți puternic dacă au riscat să ceara pedeapsa cu moartea.

Acest proces nu l-a mirat pe Socrate. El știa că ura se adaugă la ură de foarte multă vreme, așa că nu-și făcea nici o iluzie. Cu toate acestea nu s-a gîndit să se exileze. Socrate refuză apărarea lui Lysias, un orator renumit ce și-a propus serviciile, explicînd că nu și-ar dori achitarea datorită elocinței oratorului său sau milei judecătorilor.

În ziua procesului, publicul s-a strîns în număr mare. Se știa că apărarea lui Socrate nu va fi lipsită de savoare. În sală mai erau prezenți și cei apropiați lui: Criton, prietenul de totdeauna, Fedon, fostul sclav, Platon. S-a remarcat absența din sală a Xantipei și-a celor trei fii, dar aceasta a fost dorința lui Socrate, care n-a vrut să riște ca prezența lor să fie interpretată ca un apel la clemență.

Procesul începe. Socrate este puțin emoționat căci este pentru prima oară cînd vorbește în public. Nici nu s-a scurs bine nisipul din clepsidra ce-i măsura timpul și înțeleptul reușește să demoleze punct cu punct acuzațiile ce i se aduc, spre bucuria și în același timp neliniștea prietenilor.

Acuzatul se apără atacînd și acest lucru nu are darul de a-i îmbuna pe jurați. El povestește despre anchetele pe care le-a făcut și concluzia la care a ajuns: toată lumea își imaginează că este înțeleaptă, dar nimeni nu este. Politicienii nu fac politica, strategii nu cunosc strategia, poeții, în afara perioadelor de inspirație, nu sînt mai inteligenți decît oarecare, artizanii și comercianții nu au nici o noțiune despre viața economică și socială. Războiul împotriva lenii, a suficienței concetățenilor săi trebuie continuat. Își va relua anchetele cu și mai multă îndîrjire chiar dacă i se va ordona să tacă.

Dar, prin această insolentă critică a politicii, a democrației, a opiniei publice, Socrate își semnează condamnarea la moarte. Trei sute zece din cinci sute de jurați îl consideră vinovat. Conform procedurii, Socrate are dreptul să-și aleagă pedeapsa, care, după opinia sa, ar trebui, de fapt, să fie o recompensă: să fie hrănit, pe socoteala statului, pînă la sfîrșitul vieții sale.

Furia juriului și-a sălii se îngemănează:

— Își bate joc de justiție! La moarte! La moarte! Într-o după-amiază, la o lună de la proces, Socrate golește cupa de cucută, împăcat cu sine, fără resentimente, fără mînie, ci doar compătimindu-i, în mod real, pe cei care l-au condamnat. Și, poate, sperînd ca tineretul, mai puțin moderat decît el, le va cere într-o zi socoteală pentru greșelile lor, cu deosebire pentru crimă inutilă.

— Dacă credeți că omorînd oamenii veți împiedica să vi se reproșeze că trăiți rău, greșiți. Acest mod de a vă debarasa de cenzori nu este nici foarte eficace, nici onorabil: în loc să închideți altora gura, cel mai frumos și cel mai ușor e să munciți spre a deveni cît mai perfecți posibil.

Traducere și adaptare de
ELENA GRECESCU ■

REBUS

1	2	3	4	5	■	7	8	9	10
2				■					
3							■		
4						■			
5		■			■				
6	■								■
7									
■				■					
9			■						
10									

ORIZONTAL: 1) Călăuză pentru turiști — Sticlă din care nu se poate bea. **2)** Se scurge la petrecere — Moșii în felul lor. **3)** Poartă... la etaj — Debutante la cinema! **4)** Marcaj... om la om — Mîncare de vită. **5)** Împrejmuit în centru la Soveja! — Celule centrale! — Fenomene de respingere. **6)** Soluții pentru a te spăla pe gît... fără să-ți uzi cămașa (sic!). **7)** Uniforme la calea ferată (sg.). **8)** Familie care se mută în bloc — A întări spusele. **9)** Trece cursurile cu greutate — Linie triplă. **10)** Meditații... fără plată.

VERTICAL: 1) Probă de aruncarea greutății (pl.) — Tiv la batic! **2)** Combinat metalurgic — Scădere substanțială de nivel la cursuri. **3)** Expoziție cu vînzare — Crescătorii de pui. **4)** Oameni la locul lor. **5)** Acid lactic — Caz extrem! **6)** Un fel de cafea... cu mult lapte — Împiedică o vărsare de sînge. **7)** Termen de garanție — Autobaze de transport (masc.). **8)** Domnul... general — Tip... natural. **9)** Produs peste prevederi. **10)** Auxiliar al viitorului apropiat — Se distinge slab (pl.).

TRIOLET

VIOREL RADU ■
MARIUS RĂDULESCU ■
CONSTANTIN STĂNESCU ■

REBUS

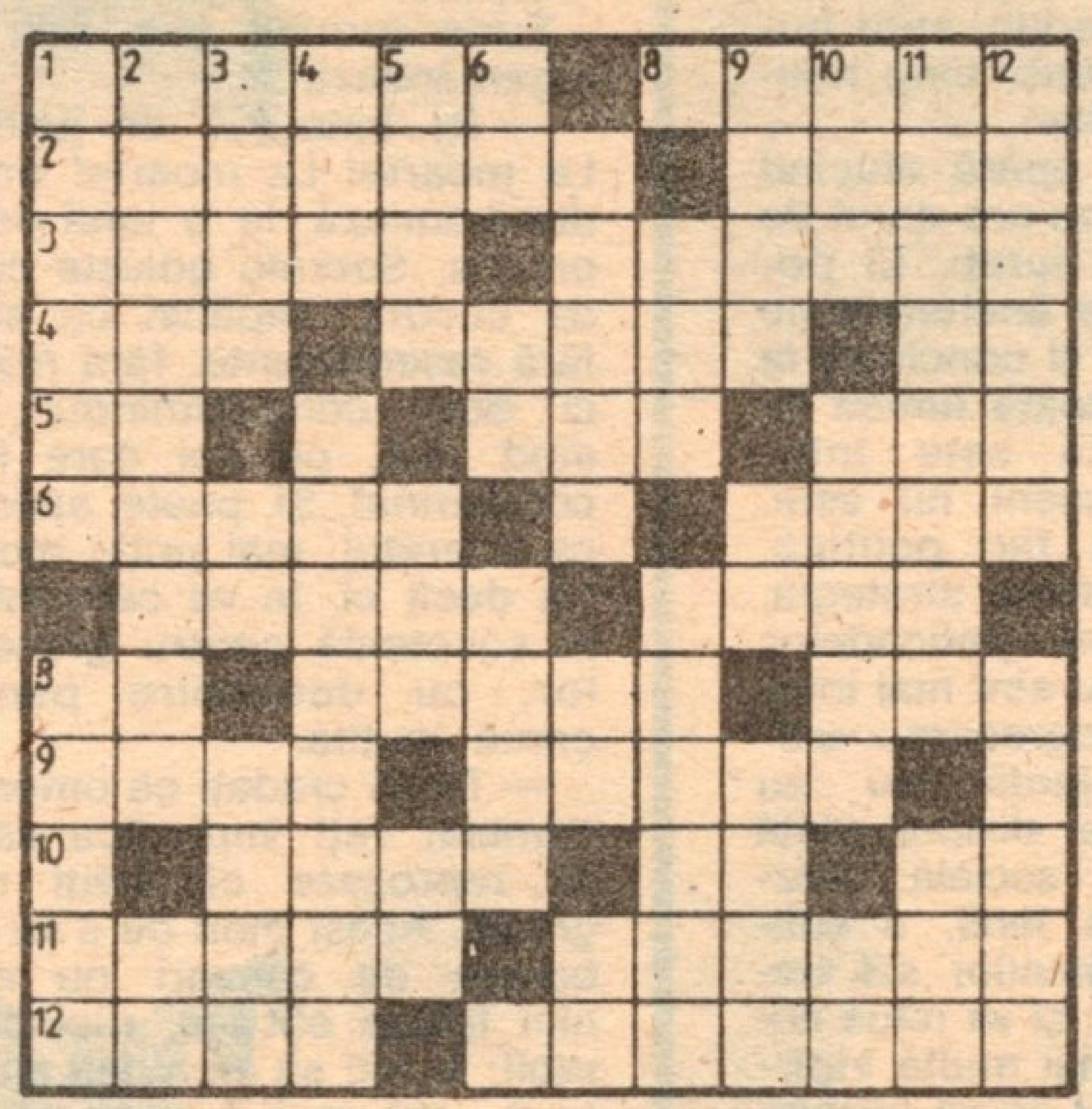

DRUMURI

ORIZONTAL: 1) Actor american (Bing), prezent alături de Dorothy Lamour și Bob Hope în filmele „Drumul spre Maroc“ și „Drumul spre Bali“ — Actor francez, protagonistul peliculei „Drumul Corintului“, regizat de Claude Chabrol (Maurice). **2)** „Drumul spre ...“, film de D.W. Griffith în interpretarea actorilor Richard Barthelmess și Lilian Gish — Cetatea eternă, despre care se spune că toate drumurile duc spre ea. **3)** Actriță americană de origine irlandeză care apare în filmul lui John Ford „Lungul drum cenușiu“ (Maureen; 2 cuv.) — Metal cu proprietăți radioactive. **4)** Masă de vapori din atmosferă — Personaj din opera „La drumul mare“ de Constantin Nottara — Nichita Stănescu. **5)** Ion Vinea — Prozator român, autorul nuvelei „Drumul spre casă“ (Pavel) — Siglă pentru „International Economic Association“. **6)** Actriță americană de origine poloneză, întîlnită în filmul lui Paul Czinner „Drumul sufletelor pierdute“ (Pola) — Basm (pop.). **7)** A pîndi trecerea cuiva, stînd în drumul său — Fără coadă. **8)** Pene! — Protecții — Pom fructifer. **9)** Episcop de Auxerre — Actor american, partenerul actriței Claudette Colbert în pelicula „Drumul destinului“ de John Ford (Henry). **10)** Furcă de lemn cu patru coarne (reg.) — Ion Aramă — „... la drum“, film cu Marlene Dietrich, regizat de Wilhelm Dieterle (sg.). **11)** Personaj feminin din romanul „Drumul ascuns“ de Hortensia Papadat-Bengescu — „Drum ...“, volum de proză aparținînd scriitorului Ferenc Papp (fem.). **12)** Interpretă română din al cărei repertoriu menționăm romanța „Te-aștept pe-același drum de altădată“ (Ioana) — Scriitor ieșean care a inclus în volumul „Estudiantina“ și povestirea „Drum de noapte“ (Mircea Radu).

VERTICAL: 1) Scriitor englez, autorul romanului „Drumul lui Shanon“ (Archibald Joseph) — Actor american, protagonistul filmului „Lungul drum cenușiu“, amintit mai înainte (Tyrone). **2)** Poet contemporan, semnatarul poeziei „În drumul tău“ din volumul de lirică „Zile de munte (Ion) — Louis Armstrong. **3)** Pălămidă de baltă — George Țărnea — Din filmografia acestui regizor englez cităm pelicula „Drum înainte“, cu Trevor Howard (Carol). **4)** Vopsea, culoare (înv.) — Prozator român din schițele căruia notăm „Drumul“ și „Drumul ascuns“ (Ion; vol. „Anii adolescenței“). **5)** Scriitor român, prezent la tematica noastră cu romanul „Ultimul drum“ (Ion) — Inginer (abr.) — Negație. **6)** Yusuf Idris — Edmond Deda — Localitate în Germania. **7)** Artilerist — Doina Oprescu — Simbolul calciului. **8)** Fluviu european — Scriitor român, autorul cunoscutei poezii „Mărul de lîngă drum“ (Mihai). **9)** „Drumul care duce în ...“, nuvelă aparținînd prozatoarei italiene Natalia Ginzburg — Simbolul beriliului — Pisc în Sierra Leone. **10)** Negație latină — „Drum în ...“, poezie din volumul „Cuvinte potrivite“ de Tudor Arghezi — Ana Barbu. **11)** Marele liric al literaturii române, autorul poeziei „Ea-și urma cărarea-n codru“ — Localitate în Corsica. **12)** Poetă română din a cărei lirică cităm poezia „Drum de dragoste“ (Victoria Ana) — Partenerul Margaretei Pogonat în filmul lui Lucian Bratu „Drum în penumbră“ (Cornel).

Dicționar: IEA, BASN, OURS, EABĂ, OȘAR, ȘAR, EIFA, RIN, DARO, NON, OTA.

IANCU PANTALON ▪
GH. AL. KISSLING ▪

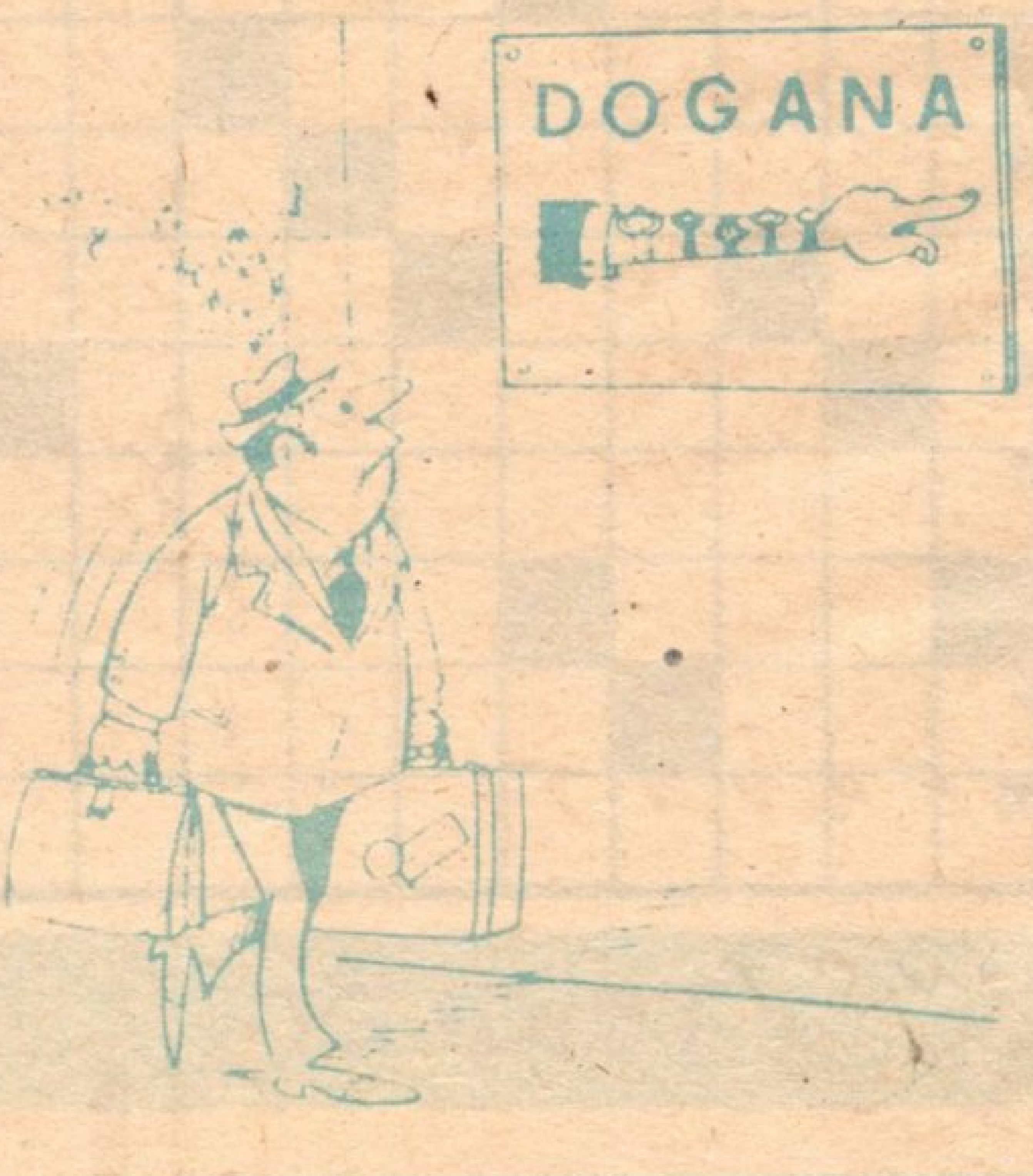

GASTON LEROUX

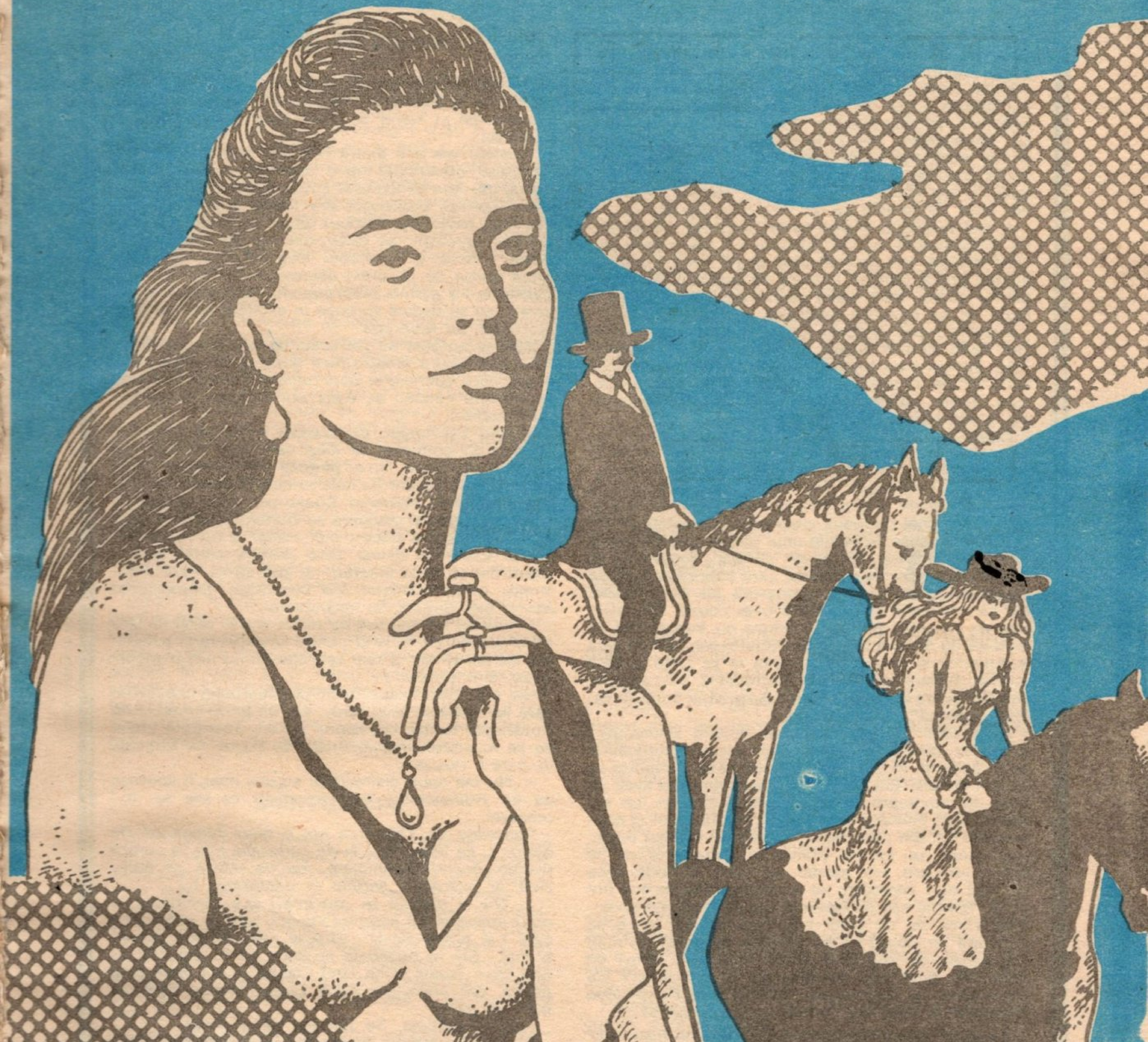

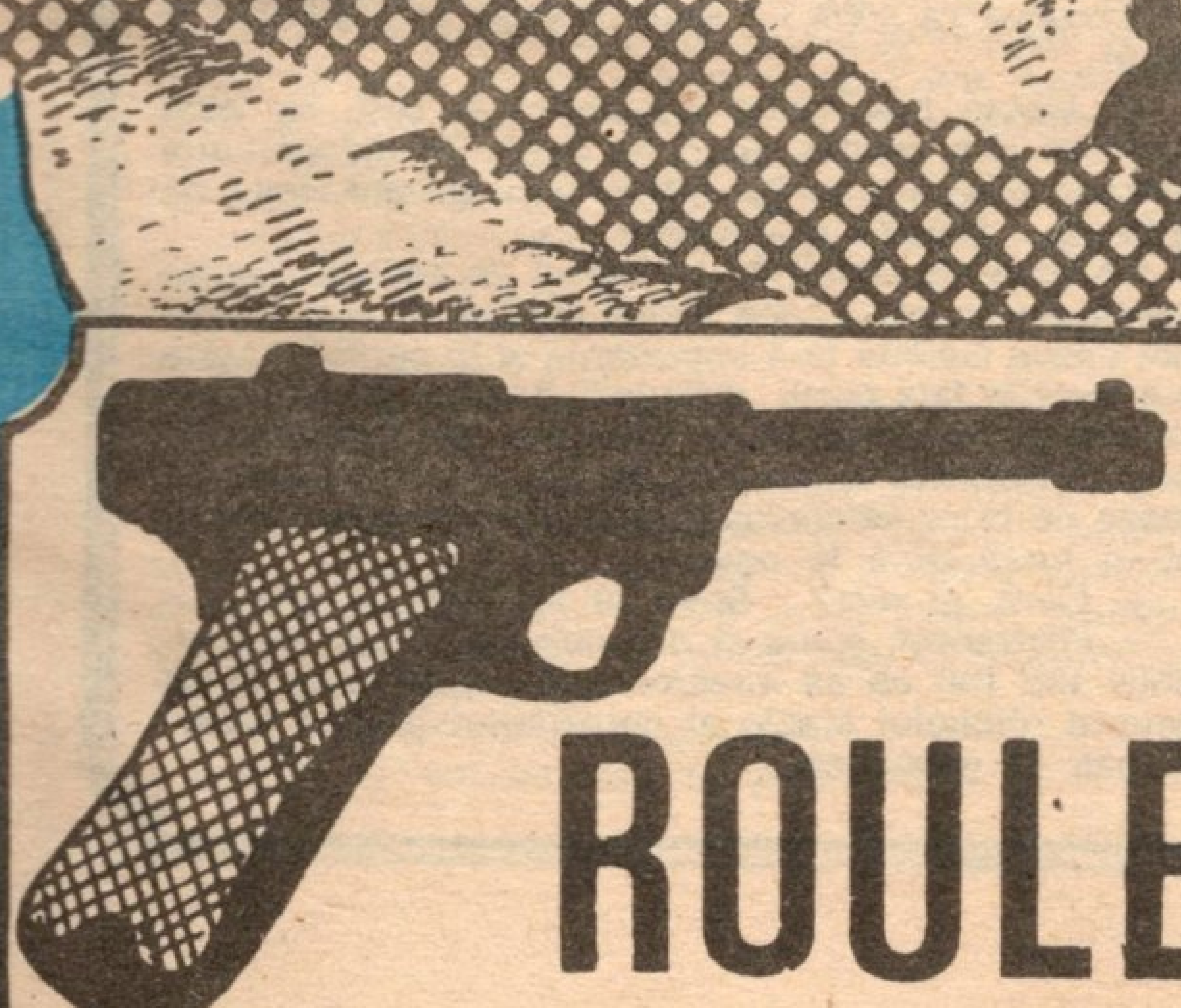

CRIMA lui ROULETABILLE

I
GÎNDURILE ŞI AMINTIRILE UNUI PRIETEN

Cu cîtă emoţie, după mai bine de zece ani, eu, Sainclair, iau din nou tocul care a întocmit senzaţionalul „raport“ al **Camerei galbene** şi a scris despre primele fapte extraordinare ale tînărului reporter de la **l'Époque,** ca să fac cunoscute, în amănuntele ei de nebănuit, această afacere răsunătoare numită **Crima lui Rouletabille.** Bietul Rouletabille! El, care pînă atunci rezolvase toate enigmele; el, a cărui inteligenţă sondase toate genunile deschise înaintea Raţiunii! L-am văzut o clipă înfiorat, pierdut în faţa a doi ochi de femeie ca în faţa unui haos!...

A fost povestită în altă parte* tragedia din Bulgaria, unde tînărul reporter plecase s-o caute pe aceea care trebuia să-i devină soţie şi pe care o văzuse pentru prima oară în camera de gardă a Spitalului pentru săraci, căci Ivana venise de foarte tînără la Paris ca să studieze medicina.

Această Ivana Velicikov, de o frumuseţe stranie, făcea parte dintr-o ilustră familie din Sofia, amestecată, într-un mod tragic, în nenorocirile lui Stambulov** şi ale prietenilor săi. Întîmplările sînt cunoscute. Toate ziarele reproduseseră scene sîngeroase ale conflictului din Balcani.

După marele război, Ivana se întorsese la munca de medic în laboratorul ei. Se poate spune că părăsise totul pentru a se consacra în întregime Institutului Roland Boulenger. Mie, treaba asta nu-mi plăcea deloc. Greşeala îi aparţinea în mare parte lui Rouletabille. Indignat de reaua credinţă a oficialităţii ce încerca să înăbuşe eforturile unui om pe care Şcoala şi Academia îl tratau ca pe-un şarlatan, reporterul se lăsase uşor convins de Ivana, care îmbrăţişase cauza celebrului practician. Îl cunoaşteţi pe Rouletabille! Nu se dăruieşte pe jumătate unei cauze. Articolele sale au pus paie pe foc. El afirma cu îndrăzneală că metoda de lucru a lui Roland Boulenger triumfa deja în America şi prezicea că Franţa se va arăta, o dată în plus, ingrată faţă de unul dintre fiii ei, că acesta se va exila şi, ca atîţia alţii, se va duce să-şi pună în valoare „geniul“ în străinătate.

Avea oare în realitate geniu Roland Boulenger? Vom afla, poate, curînd. Eu l-am crezut întotdeauna puţin cabotin. În orice caz, nu ştia să se comporte ca un om simplu. Era un bărbat prea frumos şi avea un mod de exprimare cu prea multe înflorituri. Un ins fermecător! Femeile erau înnebunite după el şi conferinţele lui, din care ele nu înţelegeau desigur nimic, reprezentau un loc de întîlnire al elegantelor, ca pe timpul lui Caro. Era, aşadar, un nume la modă, ceea ce însă nu-l împiedica să lucreze douăsprezece ore pe zi. Spiritul său de inventivitate privea toate domeniile. Ceea ce, de altfel, i se reproşa. Nu se rîsese oare atît de puşca lui cu percuţie laterală? de noul său sistem de angrenaj pentru motoarele auto? de noul său procedeu de obţinere a şampaniei? Cu toate astea, se înfiinţaseră societăţi care îi exploatau brevetele şi care nu păreau să se fi ruinat...

Se împlineau cincisprezece zile de cînd nu-i vazusem nici pe unul, nici pe celalalt — ne aflam la sfîrşitul lui iulie — cînd, ieşind din Palatul de Justiţie, unde speram sa nu ma mai intorc decît dupa „vacanţa“, m-am ciocnit de Rouletabille.

— Dragul meu Sainclair, tocmai ma îndreptam spre tine. Te ducem la Deauville!

— La Deauville, am exclamat eu, şi Ivana careia-i place atît la ţara... N-o vad în Deauville. Ea detesta snobii!

— Dragul meu, şi-a facut toalete. N-o mai recunosc. Familia Boulenger ne duce cu ea. M-au însarcinat sa te invit. Şi Ivana se bazeaza pe tine.

— Cît adevar e în minciuna asta? am întrebat eu...

Rouletabille a renunţat atunci la aerul sau fericit.

— Eu sînt acela care te roaga sa vii! Vino!...

II
MĂŞTI ŞI CHIPURI

Primind o scrisoare de la doamna Boulenger care ma invita sa petrec cîteva zile la „Casuţa“ ei, unde Rouletabille şi Ivana se aflau deja, am plecat spre Deauville...

„Casuţa“ era una dintre cele mai frumoase vile din localitate, construita intr-o oarecare masura in stil rustic, dar fara sa excluda cituşi de puţin somptuozitatea. Familia Boulenger era foarte bogata. Chirurgul, inca sarac, dar celebru de-acum datorita primelor sale cercetari, se casatorise cu doamna Hugon, tinara vaduva a batrinului Hugon, care facuse o avere uriaşa de pe urma afacerii cu fosfaţii sicilieni. Casatoria i-a permis practicianului sa paraseasca clinica şi sa se dedice aproape in exclusivitate cercetarilor sale de laborator.

Deşi se apropia de patruzeci de ani, doamna Boulenger îşi pastra prospeţimea obrazului şi afişa chiar o oarecare cochetarie uşor severa, care se potrivea de minune genului ei, daca pot îndrazni sa ma exprim astfel...

Roland Boulenger, de aceeaşi vîrsta cu soţia lui, avusese şi continua sa aiba cele mai incintatoare aventuri din lume. Nu-şi pierdea deloc timpul: toata lumea era la curent cu asta şi chiar Thérèse (acesta era prenumele doamnei Boulenger) ştia ca pentru soţul ei munca şi placerea se combinau perfect, caci acesta nu pastra uneori nici macar o oarecare discreţie. Era insa prima care zîmbea aflînd despre vreun flirt şi, daca suferea, nu lasa sa se vada. Prietenilor care, incercînd s-o consoleze, faceau vreo aluzie mai directa, le raspundea:

— Vai! eu nu mai sînt de multa vreme decît un spirit! Il iubesc pe Roland pentru inteligenţa şi sufletul sau de om cinstit. Toate celelalte nu au nici o importanţa, sînt prostii!

Nu era preocupata decît de sanatatea soţului ei care se surmena prea tare... Cu un an în urma, cînd Boulenger facuse o pasiune pentru Théodora Luigi, ea se revoltase, înspaimîntata de starea de sfîrşeala în care-l vazuse:

— Nu ma opun distracţiilor soţului meu, îi spusese ea lui Rouletabille, dar nu vreau ca ele sa mi-l omoare!

Informata ca Théodora era o mare fumatoare de opium şi ca imaginaţia ei de curtezana ştia sa creeze placerii decoruri minunate, dar de temut, se aruncase la picioarele soţului ei implorîndu-l:

— Nu ai dreptul sa procedezi aşa. Sanatatea ta nu-ţi aparţine! Ea aparţine ştiinţei, tuturor acelora pe care i-ai putea salva!... Dragul meu Roland, asculta-ma!... Ştii ca niciodata nu spun nimic, ma port cu tine ca o mamă buna cînd copilul ei cel mare face pozne, dar priveşte-ţi puţin chipul chinuit care ma face sa plîng.

Fusese sublima. Se purtase ca o sfînta.

Şi cum Boulenger nu era nici mizerabil, nici prost, el a înţeles ca soţia lui avea dreptate şi a strîns-o la piept.

Se lăsase dus cîteva săptămîni în sud, iar cînd Thérèse şi-a readus soţul la Paris, Théodora Luigi plecase pentru o lungă călătorie cu prinţul Henri de Albania... Roland era salvat!...

Am ajuns la Deauville cu trenul de amiază. Rouletabille era la gară. Avea numai veşti bune. Am schimbat cîteva cuvinte fără importanţă şi în curînd maşina s-a oprit în faţa porţii „Căsuţei“. Am fost mirat văzînd că nimeni nu venea să ne întîmpine, dar Rouletabille, conducîndu-mă în cameră, îmi spuse că la Deauville masa de prînz se servea foarte tîrziu deoarece profesorul lucra pînă la unu.

— Cum, şi aici?... Soţia ta lucrează şi ea?...

— Profesorul, Ivana şi doamna Boulenger sînt închişi toţi trei ca să întocmească importantul raport asupra ultimului stadiu al cercetărilor privind tuberculoza la galinacee!...

---

* **Le chateau noir** şi **Les étranges noces de Rouletabille.**

** Om politic bulgar (1854—1895). Prim-ministru in timpul lui Ferdinand de Saxa-Cobourg. Asasinat. [n.t.]

— Încîntătoare vilegiatură!... Ei bine, și tu, tu nu lucrezi?...

— Nu, eu mă distrez!

— Cum?

— Făcînd prăjituri de nisip!...

— Se merge deci la mare, la Deauville!...

— Da... eu, copiii și dădacele!

Spunîndu-mi astea, mă părăsi căci trebuia să se întîlnească cu cineva la Potinière, unde se îngrămădise toată lumea bună din Paris.

Cîteva clipe mai tîrziu, am coborît și eu în grădina vastă, cu încîntătoare coșuri de flori și colțuri umbrite care te îmbiau... Servitorii puneau masa sub arborii din depărtare. Deodată,aproape de mine, am zărit-o pe doamna Boulenger care, surîzătoare, venea în întîmpinarea mea. M-am îndreptat spre ea de-a lungul zidului vilei. Deasupra mea o fereastră era deschisă și am auzit clar aceste cuvinte pronunțate de Ivana:

— Vă rog! vă rog!... lăsați-mi mîna! Vai, maestre, sînteți insuportabil!...

Nu voi uita niciodată accentul acelui „vă rog", o rugăminte dulce și deloc amenințătoare... Eram ușor palid cînd am abordat-o pe doamna Boulenger. Mi se părea imposibil ca ea să nu fi auzit nimic de vreme ce eu auzisem foarte bine!... iar Thérèse nu se afla nici ea mai departe de fereastră decît mine... Dar, fără îndoială mă înșelasem căci expresia chipului ei rămase aceeași și ea îmi ură bun venit într-un mod cît se poate de firesc.

De altfel, Ivana și Boulenger nu întîrziară nici ei să se arate.

Ne-am așezat la masă. Prînzul a fost delicios, Rouletabille se întorsese de la Potinière, aducîndu-ne vești despre ultimele întîmplări din timpul nopții.

Amintesc toate aceste amănunte ca să vă fac cunoscute atmosfera și dispoziția oamenilor.

Chiar în momentul în care, aparent fără nici un gînd ascuns, ne distram astfel cu toții, Roland Boulenger căută pe sub masă piciorul Ivanei. Aveam dovada. Cum îi transformă pasiunile impetuoase pe bărbați în copii și în mincinoși! Priveam această mască veselă, întoarsă spre noi, și distingeam astfel adevăratul chip dionisiac al lui Roland. Bărbatul ăsta comitea chiar în această clipă un fapt îngrozitor și pot afirma că știa foarte bine ce face.

III
MĂRTURISIRI

Eram hotărît să-i vorbesc lui Rouletabille. O clipă mă gîndisem să-mi grăbesc plecarea printr-un joc de telegrame care să mă cheme la Paris și să las în urma mea aceste lucruri care nu mă priveau.

A doua zi dimineața, în timp ce mă aflam la fereastră, pregătindu-mă să mă rad, am văzut cum profesorul și Ivana ieșeau călare din vilă. Frumoasele animale păreau nerăbdătoare, iar cavalerii nu erau nici ei mai puțin lipsiți de o oarecare înflăcărare, îmbătați deja de aerul înțepător al dimineții și de cursa pe care urmau s-o facă.

Ziua trecu fara nici un fel de incident. Am remarcat tot mai mult ca existam din ce in ce mai puțin pentru Ivana și pentru profesor. Nu se ocupau decit de ei. In ceea ce ne privea, situația era destul de trista și i-am spus a doua zi lui Rouletabille.

— Hai sa dejunam impreuna la Havre.

— Bine! O sa las vorba aici, zise el.

— La ce bun? am replicat eu. Nici nu vor observa absența noastra.

El ma privi zimbind și, lovindu-ma prietenește pe umar, imi spuse:

— Sa mergem, vad ca vrei sa-mi vorbești.

— Poate!...

O ora mai tirziu luam vaporul de la Trouville și il duceam la Havre ca sa dejunam la Frascati. In timpul scurtei traversari, Rouletabille mi-a vorbit deschis despre proiectele sale pentru iarna, despre o lunga calatorie pe care voia s-o intreprinda, ca reporter, in Siria și Mesopotamia.

— Și Ivana? l-am intrebat eu.

— Ah! nu ma va lasa sa plec singur...

— Ești sigur?

— Ce vrei sa spui?

— La naiba!, lucrarile ei cu Roland Boulenger...

— Oh! Cred ca la data aceea își va putea lua un concediu...

— Cu atit mai bine... am subliniat eu.

Rouletabille n-a sesizat acel „cu atit mai bine", cred ca nici nu-l auzise. El imi arata coșurile uriașe ale unui transatlantic care depașeau toate construcțiile din port, povestindu-mi despre placerea lungilor calatorii pe mare și despre admirabila odihna pe care ți-o ofereau. Regreta numai faptul ca, datorita acelei instalații fara fir, aflai în fiece moment vești despre o lume de care, altfel, te simțeai perfect desprins.

— Ei! ei! am exclamat eu, nu te credeam atit de dornic de retragere. Ai sa devii mizantrop?

— N-am nici un motiv, mi-a raspuns el scurt, aruncîndu-mi o privire care m-a facut sa ma simt jenat. Chiar foarte tare, așa incit la Frascati n-am știut cum sa incep discuția pe care eram atit de hotarit s-o am cu el.

Dar chiar Rouletabille m-a scos din incurcatura, rostind brusc, tocmai cind il credeam foarte ocupat sa desprinda laba unui homar:

— Ei bine, sa vedem! Spune-mi ce te supara?

— Nu ghicești? l-am intrebat eu.

— Spune-mi totuși, apoi vom vedea!

— Consider ca Roland Boulenger face pe copilul razgiiat...

— A fost intotdeauna... asta nu-i o noutate...

— Ca a fost rasfațat de nevasta-sa și chiar de altele, asta mi-e absolut indiferent, am raspuns eu, dar...

— Haide! m-a intrerupt Rouletabille, luptindu-se în continuare cu crustaceul, vad ce te supara. Gasești ca își ia prea multe libertați in ceea ce-o privește pe Ivana...

Am dat din cap in semn de aprobare... El a continuat:

— Gasești ca Ivana ii permite cu prea multa ușurința sa și le ia.

N-am raspuns, dar tacerea mea era elocventa.

Tocmai atunci un intrus veni sa stringa mina reporterului. S-a flecarit cind despre un lucru, cind despre altul, așa ca am reluat discuția noastra abia la desert.

— Inchipuie-ți ca n-am așteptat sa vii tu aici ca sa-mi dau seama de jocul care se desfașoara, a spus el.

— Un joc? am subliniat eu. E foarte primejdios!

— Nu, mi-a raspuns el pe un ton peremptoriu, cu Ivana nu ma tem de nimic!

— Greșești!

— Ce vrei sa spui?

— Spun ca greșești! Ai dreptate in principiu sa ai mare incredere in soția ta care este cea mai cinstita dintre femei... dar **in fapt** cind cea mai cinstita femeie, absolut nevinovata fiind, se preteaza la un asemenea joc... ei bine! — spun ca soțul ei are toate motivele sa se teama!...

Rouletabille se incrunta și ramase tacut citeva secunde, apoi imi trinti:

— Bunul meu Sainclair... poți fi scuzat ca vorbești așa!...

Am roșit, caci pusese degetul pe rana... Observind ca ma facuse sa sufar, el își ceru pe loc iertare

— Vai! am exclamat eu, clatinind indurerat din cap, vom ajunge noi, prieteni adevarați ce sintem, sa ne jignim unul pe altul din cauza acestei afaceri...

— Acestei afaceri?... Iata un cuvint prea dur pentru citeva galanterii mondene, carora nimeni, pina la venirea ta aici, nu le-a dat vreo importanța!

— Ba da! am strigat eu... Exista totuși cineva care le-a dat importanța!

— Cine?

— Tu, dragul meu! Tu, care m-ai făcut să vin aici! Tu, care ai îndreptat primul conversația spre acest subiect... pentru că... pentru că ți se părea că nu voi ajunge destul de repede aici!

— Așa e! mărturisi Rouletabille. Ai dreptate. **Ăsta e motivul** pentru care te-am rugat să vii aici. Am vrut să vezi și tu... Așadar ți-a sărit în ochi.

— Bietul meu prieten!

Rouletabille păli.

— De data asta, spuse el, ai mers prea departe! Nu sînt încă **bietul tău prieten** și sper să nu devin niciodată!... căci nu se petrece nimic fără ca eu să știu...

— Sînt fericit să te aud vorbind astfel... Rouletabille a știut întotdeauna totul, înaintea tuturor... Asta nu mă surprinde. Totuși, iartă-mă că te întreb dacă știi că înainte de dejun, în birou, Roland Boulenger a luat mîna Ivanei și a strîns-o cu atîta frenezie, încît soția ta a fost nevoită să-l implore să înceteze aceste declarații de prietenie?

— Da, știu.

— Știi că în timp ce luam masa de prînz cizma lui Roland căuta pe sub masă pantoful Ivanei?

— Știu și asta.

— Și că seara, în grădină, în fața terasei Cazinoului, Ivana i-a dat lui Roland mîna și acesta i-a acoperit-o de sărutări?

— Mizerabilii! exclamă Rouletabille, izbucnind în hohote de rîs...

Îl priveam buimăcit.

— Găsești că e de rîs? m-am bîlbîit eu.

— Dumnezeule, da! doar dacă nu te gîndești că voi plînge din cauza unor asemenea copilării! Dacă l-ai cunoaște pe Roland Boulenger ai ști că nu poate avea o femeie alături fără să nu se dedea unor manifestări mai mult sau mai puțin extravagante, dar acest comportament nu are nici o consecință decît pentru cele care doresc acest lucru...

— Mărturisește totuși că ești neliniștit și dacă știi toate astea este pentru că îți supraveghezi continuu soția...

— Sînt perfect calm și nu-mi supraveghez soția! Și dacă știu toate astea este pentru că ea mi le spune!

— Nu mai am nimic de spus...

— Eu abia am să încep, declară el ridicîndu-se. Să mergem să ne plimbăm pe dig.

Mă luă de braț și, în curînd, îmi mărturisi:

— Ai remarcat că doamna Boulenger este la fel de calmă ca și mine...

— Ah! ea, biata femeie sfîntă!, a văzut atîtea de genul ăsta!...

— Ei bine, află că Thérèse, Ivana și cu mine am organizat un complot care să-l smulgă pe Roland de sub o influență malefică... Ai auzit vorbindu-se de Théodora Luigi?...

— Oh! femeile! n-am putut eu să-mi rețin o exclamație oarecum admirativă... Să rezumăm deci: mi-ai cerut să vin aici nu ca să te liniștesc eu pe tine, cît, mai ales, pentru a mă liniști tu pe mine...

— Nu glumi! mă imploră Rouletabille cu o voce care redevenise brusc foarte gravă...

Mă luase din nou de braț și mi-l strîngea cu o tandrete de frate...

— Ți-am cerut să vii pentru că voiam să fii la curent .. și apoi pentru că aveam nevoie să am lîngă mine un prieten... Nu, nu glumi... în fond, sînt trist!... sînt trist fără să știu de ce... căci nu mă îndoiesc de Ivana... Am devenit complicele ei și al doamnei Boulenger... și ar trebui să rîd... Dar nu rîd!... Ivana, ea, se distrează! Și, tocmai pentru că ea se amuză, eu sînt trist... Ea se distrează cu Boulenger... Ea **îi surîde** lui Boulenger, ceea ce este cel mai rău!... nu mi-aș fi imaginat vreodată că un bărbat poate — nu spun să sufere... în tot cazul nu recunosc încă acest lucru — dar să fie atît de descumpănit în fața surîsului femeii pe care o iubește, cînd acest surîs se adresează unui alt bărbat... Atunci! nu mai știu... îmi pierd mințile... nu mai pot să gîndesc!... Ți-am vorbit adineaori despre cumplita aventură a logodnei noastre... din care nu m-am salvat decît **raționînd.** Cred că asta a fost posibil numai pentru că, aflîndu-mă într-o încleștare cu forțe brutale, am sucit și răsucit lucrurile pe toate fețele..., dar dacă aș fi văzut-o pe Ivana surîzîndu-i lui Gaulow, cum am văzut-o zîmbindu-i lui... lui Roland Boulenger... nu știu, nu știu dacă aș fi fost în stare să pun cap la cap două idei!...

— Și vrei sa continui o asemenea situație! am strigat eu...

— Da! caci nu vreau s-o pierd pe Ivana!... Îmi stapînesc gelozia stupida, nedemna de ea... și nedemna de mine!... Daca ai ști cum ma iubește!... Toate aceste sentimente care ma anima în clipa de fața și pe care ți le impartașesc acum, mi se par ridicole, odioase cind, **odată terminată comedia din timpul zilei,** Ivana ma strînge la pieptul ei!...

— Bine! bine! am spus eu... și l-am îmbrațișat..

În fond pentru asta îmi ceruse sa vin... ca sa aiba lînga el un om plin de afecțiune...

Cînd ne-am întors la „Casuța" doamna Boulenger ne pîndea întoarcerea... Biata femeie era înnebunita.

— Théodora Luigi este aici! ne spuse ea.

IV
THÉODORA LUIGI

Thérèse ne-a urmat în apartamentul familiei Rouletabille, unde am gasit-o pe Ivana la fel de neliniștita. Am privit-o atent pe soția prietenului meu fara sa am aerul c-o fac. Desigur, nu era în starea febrila care o facea pe doamna Boulenger sa tremure, dar sub o aparența voit calma, am deslușit cu ușurința ca e tulburata, ceea ce nu remarcasem la ea zilele trecute.

Și, în ciuda a ceea ce îmi povestise prietenul meu, n-am putut sa nu gasesc foarte curios faptul ca atît doamna Boulenger, cît și nevasta lui Rouletabille erau neliniștite în privința profesorului și a trasnailor sale amoroase. Rouletabille le anunța pe doamne ca și eu sînt la curent cu totul și ca participam la complot. Surîdea și vorbea cu un aer degajat care ma îndurera acum cu atît mai mult cu cît știam neliniștea din sufletul lui.

— Nu glumi, Zo! îl ruga Ivana, cu o voce grava, privește-o pe biata noastra Therese...

Adevarul este ca „biata noastra Thérèse", prabușita într-un șezlong, avea într-adevar o figura chinuita.

— Théodora este aici și el a aflat acest lucru. Iar de cînd știe nu mai poate sa lucreze. Asta-i biletul care i-a anunțat sosirea Théodorei Luigi la Deauville. Dupa ce am luat masa de prînz, s-a închis în cabinet și ne-a interzis, mie și Ivanei, colaboratoarele lui de fiecare zi, sa intram. La cinci, cînd a ieșit, am constatat, examinîndu-i biroul, hîrtiile, ca nu scrisese un rînd. În schimb a fumat un pachet de țigari egiptene, ale caror mucuri le-am gasit împraștiate peste tot, pe covor, sub mobile... La ora cinci a ordonat sa-i fie înșeuat calul și a plecat singur, nu știu unde, fara sa-i pese de noi, ca și cum n-am fi existat!... Nu-i așa, Ivana?

Ivana, pe care n-o scapam din ochi, nu raspunse nimic și ridica cu tristețe din umeri.

Thérèse continua:

— Adineaori, cînd s-a întors, ne-a spus sa ne îmbracam, întrucît vom merge în seara asta la Cazino unde va avea loc o sarbatoare extraordinara despre care se tot vorbește de opt zile și la care ne înțeleseseram sa nu participam din cauza înghesuielii. Dar, iata, și-a schimbat parerea: Théodora Luigi se va afla și ea acolo!... Ma așteptam sa-l urmareasca, deși potrivit informațiilor mele aveam unele speranțe: obligația lui Henri II al Albaniei de a fi la Paris și gelozia prințului care nu admite ca Théodora sa-l paraseasca nici o clipa...

— Iata o garanție, am spus eu.

— Nu cunoașteți femeile, izbucni Thérèse.

— Vai, ba da, doamna!

— Sarmane prieten, va cer iertare!... Și dumneata ai fost foarte nefericit... ma vei înțelege! Exista într-adevar femei înspaimîntatoare!... și ele spun ca iubesc! Numesc asta dragoste!... Nu fac decît sa aduca moartea!... o tîrasc dupa ele în pliurile fustelor... Și astea sînt femeile fatale carora voi, barbații, nu le rezistați!... dar refuzați sa priviți un surîs mîngîietor... Biata mea Ivana, nu am încredere decît în tine! **ce se va întîmpla cu noi?...**

— Dumnezeule, zisei eu, vă înțeleg durerea, doamnă, dar poate nu e cazul să vă lăsați pradă unei disperări atît de mari!... Henri II este gelos!... Henri II va părăsi în curînd Franța... Răul nu va fi decît trecător... chiar dacă cele două personaje care vă preocupă ajung să se întîlnească... nu va fi pentru mult timp!... Rețineți că nu v-aș vorbi astfel dacă nu v-aș cunoaște îndeajuns pentru a ști că dragostea dumneavoastră este deasupra geloziilor vulgare...

Dar m-am oprit. Thérèse plîngea. Ivana o îmbrățișă, iar Rouletabille și cu mine am încercat s-o consolăm. Continuînd să plîngă, ea scoase o hîrtie din buzunar.

— Citiți asta, zise ea printre lacrimi... ca să înțelegeți... e o scrisoare pe care un curier de la Royal a adus-o adineaori pentru Roland. Mi-am luat și eu unele măsuri de precauție în privința portarului. Iată pînă unde m-am coborît!

Am citit:

„Dragul meu Roland, am reușit să-l aduc aici. Am avut de învins toate obstacolele din lume. Cineva l-a informat despre minunata noastră aventură. Este oribil de gelos. Se plictisește. Nu mă gîndesc decît la tine, la iubirea noastră. Mintea, spiritul, imaginația ta m-au făcut să urc pe culmi pe care nu le voi regăsi niciodată decît lîngă tine! Restul nu e decît întuneric. Dulcea otravă fără tine e fadă. Adu-ți aminte! Vai! Dacă ai vrea!... Nu-ți cer mare lucru... știu că viața ta aparține altora, tuturor celorlalți!... dar lasă-ți geniul să se odihnească două luni... numai două luni... Nu-ți cer decît două luni din viață... vom părăsi totul ca să fim unul al celuilalt, departe de întreaga lume, două luni!... Să fugim! Vrei? Voi fi în seara asta la Cazino...

A ta, Dora"

Doamna Boulenger puse scrisoarea în buzunar, izbucnind în hohote de plîns.

Totul devenise deosebit de grav și mă simțeam cuprins de frisoane. Am coborît primul în salon. Roland Boulenger sosi pe neașteptate. Părea plin de antren, iar ochii-i scăpărau de o strălucire nouă. Era într-adevăr frumos, de o frumusețe masculină, inteligentă și foarte seducătoare. Îl invidiam. Acesta era bărbatul care le făcea pe femei să sufere. Ne răzbuna. Desigur, făcea victime nevinovate, dar și noi sîntem adeseori victime nevinovate... În sfîrșit, vorbesc în ceea ce mă privește!...

Ivana apăru și ea urmată de doamna Boulenger. Era adorabilă! Trebuie să spun că toaleta ei nu amintea cu nimic pe aceea căreia îi lăudasem mai înainte decența și eleganta modestie... Și totuși, chiar cu decolteul ei exagerat nu șoca, nelăsînd să se ghicească prea mult dintr-un bust încîntător, ferm și delicat. O ghirlandă de trandafiri susținea un furou din fire de argint, mulat pe trupul ei tînăr, prelungindu-se pînă spre poalele rochiei.

— Dumnezeule, cît de frumoasă sînteți! exclamă Roland Boulenger, făcînd cîțiva pași în întîmpinarea ei și sărutîndu-i mîna.

— Nu-i așa? întări Thérèse, care părea încîntată s-o pună în valoare pe Ivana, cu emoția unei artiste care își prezintă opera.

— Complimentele mele! rosti Rouletabille, în spatele nostru, nu-ți știam această rochie, Ivana.

— E o surpriză pe care am vrut să **ți-o** facem, Thérèse și cu mine, explică Ivana cu un surîs liniștit. Am comandat-o împreună... Sînt fericită că-ți place...

N-am mai întîrziat. Roland știa ce voia. Voia să fie cît mai curînd posibil la Cazino. Se gîndea că Théodora va cina cu siguranță acolo. Asta nu l-a împiedicat să strîngă tandru mîna Ivanei în timp ce Rouletabille cobora din mașină, iar eu ridicam o eșarfă.

— Iată o mică partidă de-a v-ați ascunselea care se va sfîrși cu focuri de revolver! m-am gîndit eu... Vai! n-aș fi crezut să am o asemenea previziune.

Am parcurs sălile de joc. Théodora Luigi nu era nicăieri... și nici prințul de Albania... Rouletabille, așa cum făcea adesea, dispăru fără să spună nimic... Roland avea un aer dezamăgit... Ivana începu să rîdă.

— **Nu** este aici! spuse ea fixîndu-l cu atenție, vreți să ne întoarcem acasă?

Cîteva clipe el nu-i răspunse, apoi rosti pe un ton foarte grav:

— Vă bateți joc de mine și greșiți!... Cînd e vorba despre Théodora Luigi, nu e cazul să se rîdă niciodată...

O luase însă de braț și n-am mai auzit continuarea discuției... Se putea însă ghici cu ușurință sensul ei... era în tot cazul o amplă prezentare, o „intrare în materie" care trebuia s-o **hotărască** pe noua lui cucerire. Mărturisindu-i că era sub influența nefastă a curtezanei... concluzia care se impunea era:

— Va veni un timp cînd nu mă voi mai gîndi la ea dacă cineva, care nu e departe de mine, o să vrea asta!

Căutîndu-i, l-am întîlnit pe Rouletabille care tocmai voia să joace. O făcea pentru prima oară. Nefericitul cîștiga mereu. Observîndu-mă, avu un surîs ciudat și-mi arătă bancnotele strînse lîngă el. Spuse iar „banco" și cîștigă încă o dată. Părea exasperat. Gestul său părea să spună:

— Aici n-ai cum să pierzi!

Micul Ramel, de la ziarul **Dramatică**, și care nu mai juca pentru că nu-i mai rămăsese nimic din cele douăzeci și cinci de mii de franci cîștigați de la marele Berwick, la Léontine, zise tare:

— Nu trebuie să fii supărat pentru asta, vei fi curățat curînd, haide!, dar papucul ruletei, ajuns în fața lui Rouletabille, îi dezminți spusele.

Prietenul meu împinse pe postav tot ce avea în fața lui. Crupierul făcu socoteala și ruleta porni. Rouletabille cîștigă din nou. După trei runde se ridică furios. Cred că se simțea ridicol. Adună banii cu amîndouă mîinile și, sculîndu-se de la masa de joc, îmi spuse:

— Să ieșim! iar în pragul sălii dărui întreaga sumă unui mic comisionar negru pe care toată lumea îl striga „Ciocolată" și care, neștiind ce voia să însemne acest gest, rămăsese cu brațele ridicate, ca un candelabru.

— Nu ți-am dat niciodată bacșiș, zise Rouletabille și trecu mai departe.

L-am urmat pe terasă. Se sufoca.

— M-am saturat, bombani el. Istoria asta trebuie sa se sfirșeasca odata. Ce-o fi sa fie! Roland va crapa. Tuberculoza gainilor nu va fi explicata! Ei și, nu-mi pasa de toate astea! Ivana va considera lipsa mea de incredere drept o insulta... Cunoscind-o, așa cum o cunosc eu, ma aștept sa faca din asta o drama ingrozitoare, și un an de aici inainte îmi va dori moartea, pe cind o alta ar uita totul in cincisprezece zile. Pina la urma asta sa fie cel mai rau lucru! Numai femeile pot inventa o asemenea incurcatura, datorita careia toți sintem ridicoli, pina in momentul in care ne vom fringe gitul... chiar cele mai rezonabile dintre ele au cite-o țicneala. Chiar și Ivana, și ea este la fel ca toate celelalte din moment ce se folosește de cochetarie pentru a-i juca o festa unui indragostit... asta a tentat-o! Sa țina linga ea, doar c-un suris, un barbat nebun dupa o alta femeie — ce triumf, ce distracție! Dar nu vorbește despre asta, ne spune ca e vorba sa salveze o minte stralucita! De, interesele superioare ale științei... Ah! ce gluma buna! Am sa i-o spun!... și chiar in seara asta... jocul ei... acest joc meschin, esențialmente feminin, care urmarește sa imbrobodeasca un barbat fara sa-i ofere nimic!... e rușinos!... Apoi chiar și faptul ca nu-i ofera nimic!... ar trebui vazut!... Ea numește nimic promiscuitatea asta de fiecare zi, mîna care i-a lasat-o adineaori in mașina... caci am vazut; eu vad tot!... și zimbetul acela cind il privește!... Ah! zimbetul acela... Și el! și zimbetul lui! **Nu!...** S-a sfirșit!...

— Era și timpul, am zis eu.

— Cum adica „era și timpul"? Ce vrei sa spui? Îți imaginezi ca nu mai are nimic ce sa-i refuze pentru ca l-a lasat sa-i ia mina?... Și tu ești un bleg... in chip de prieten consolator!...

— Ajunge, Rouletabille... m-am saturat!... mă intorc acasa...

M-a luat de braț.

— Iarta-ma... spumeg... dar nu te gindi nici o clipa ca ma tem, orice s-ar intimpla, de vreo slabiciune a Ivanei... Nu e vorba de asta!... Ințelege ca nu pot sa mai suport mult timp ideea ca un barbat își poate imagina ca intr-o zi sau alta o va avea pe soția mea!... E simplu!... Și acum sa mergem sa-i cautam!...

I-am gasit dansind un tango in sala unde se servea masa... L-am simțit pe Rouletabille tremurind linga mine...

In clipa aceea toata lumea se intoarse spre ușa de la intrare care se afla in spatele lui Roland Boulenger.

— Prințul Henri și Théodora, rosti cineva.

Roland nu se mai putu abține. Se rasuci cu totul. Un grup tocmai intra in sala. In frunte mergea Théodora Luigi discutind cu un tinar din suita prințului. Apoi veneau prințul și alte citeva persoane.

Curtezana avea un mers de regina. Nu te mai puteai uita decit la ea. Daca adineaori șoapte amabile subliniasera grația Ivanei, de data asta se așternuse tacerea. O muta admirație in fața frumuseții, a acestei frumuseți de temut care pașea inalta și dreapta in brocartul greu al rochiei de un albastru oțeliu, brodat cu arabescuri de aur.

Muzica reincepu cu un „one step". Roland se ridică, de parca s-ar fi trezit dintr-un vis, și luă mîna Ivanei:

— Sa dansam, zise el.

Ivana se ridica și ea, evident fericita ca-i mai dadea atenție cind **cealaltă** era acolo.

Théodora dansa și ea cu tinarul atașat.

Henri II se ridica, mergind sa faca un tur prin sala de joc impreuna cu una dintre persoanele care il insoțeau. Era un barbat de vreo patruzeci de ani, gîrbovit deja, mai mult din cauza exceselor, decit din cauza greutaților prin care trecea țara sa.

Mi-am întors privirea spre Roland Boulenger. Continuînd să danseze cu Ivana, căreia nu-i mai vorbea, el n-o mai privea decît pe Théodora. Aceasta, trecînd pe lîngă el, îi surîse și îi făcu un semn. Brusc, Ivana pretinse că se simte obosită și Roland o conduse la locul ei. Era puțin palidă și își mușca buza de jos...

Profesorul rămăsese în picioare. Trecînd pe lîngă el, Théodora își părăsi cavalerul și îi întinse brațele. El nu putu să-i reziste. Și nici nu se gîndi s-o facă. Nu-i mai interesa nimic din ceea ce se întîmpla în jurul lor. Erau preocupați doar de ei înșiși.

V
DRAMA

A doua zi l-am revăzut pe Rouletabille din zilele lui bune. I-am regăsit veselia, bucuria de a trăi, indiferența. Nu mai fusese nevoit să-i „vorbească" Ivanei. Din proprie inițiativă, aceasta își exprimase în ajun hotărîrea de a renunța la jocul periculos pe care i-l impusese Thérèse, făcînd inutilă orice explicație. Rouletabille era cel care profita în mod special de situația creată, răbdarea sa conjugală și minunata sa încredere fiind astfel recompensate.

La rugămintea doamnei Boulenger, n-am părăsit imediat „Căsuța". De altfel, o plecare atît de precipitată ar fi fost ușor ridicolă pentru Ivana, mai ales după scena de la bal, cînd asistase la triumful Théodorei.

În aceeași seară, am avut o scurtă întrevedere cu Roland. Mi-am luat toate precauțiile posibile abordînd acest subiect... El zîmbi, îmi mulțumi și mă întrebă cum de știam toate aceste amănunte... I-am răspuns că circulau tot felul de vorbe despre prinț și despre Théodora Luigi și că surprinsesem niște discuții...

— Soția mea v-a informat, îmi spuse el, lărgindu-și surîsul... știu că a pus să fim supravegheați...

— Nu i-o luați în nume de rău!... Trăiește cu teama unei catastrofe...

— Buna Thérèse! zise el... Liniștiți-o și spuneți-i că frămîntările ei vor lua sfîrșit... i-am spus-o de mai multe ori... dar nu vrea să creadă... Prințul se simte mai bine și eu sînt încîntat, da, voi fi fericit să-i văd pe amîndoi plecînd... și asta curînd!

— Îmi permiteți să-i repet toate astea soției dumneavoastră? Va fi atît de fericită!

— Cum să nu!, dar nu vă va crede... buna mea Thérèse este încăpățînată ca un catîr!...

— Nu trăiește decît pentru dumneavoastră! am spus eu... Fiți prudent! Ar muri dacă vi s-ar întîmpla o nenorocire!...

— Sînt încredințat de lucrul ăsta... vă promit să fiu prudent! și pentru ea... și pentru mine!... La naiba! țin încă la viață!...

Avusese dreptate, doamna Boulenger surîse cu tristețe cînd i-am repetat cuvintele lui Roland. Nu mai credea în promisiunile lui. Totuși, a putut să constate, chiar de a doua zi, că Roland a fost destul de prudent ca să nu se mai ducă la Havre... Rămăsese aproape toată ziua cu noi și fusese vesel ca în primele zile. O tachină pe Ivana care a fost destul de morocănoasă, ceea ce păru să-l surprindă peste măsură.

— Nu mai sîntem prieteni? o întrebă el.

— Vă voi răspunde cînd vom începe din nou să lucrăm, i-a răspuns ea.

— Bine, să facem imediat pace! De mîine dimineață vom munci, după o plimbare călare, conform programului... sînteți mulțumită?

— Dacă ar fi adevărat! strigă Ivana, ai cărei obraji se împurpurară.

A doua zi de dimineață Roland și Ivana și-au făcut plimbarea anunțată. De data asta se duse și Rouletabille. Mi-a plăcut hotărîrea lui. După toate evidențele, prietenul meu nu mai avea chef să se preteze la o nouă editare a experiențelor trecute. Cînd se întoarseră toți trei la vilă, un tînăr matelot, purtînd pe beretă numele **Astarte**, se îndreptă spre Roland care tocmai descăleca și îi dădu un plic închis. Roland îl desfăcu nerăbdător și citi. Nu-i luă mult timp; puse apoi hîrtia în buzunar și strigîndu-i rîndașului să încalece pe unul dintre caii noștri îi porunci să-l urmeze. Apoi se aruncă în șa, și, fără să ne spună vreun cuvînt, plecă în grabă. Matelotul o luă și el la fugă în direcția portului.

Rouletabille, Ivana și cu mine, care tocmai coborîsem treptele vilei, am rămas o clipă încremeniți privindu-ne; apoi, ridicînd ochii spre fereastra camerei Thérèsei, am zărit sub perdeaua ridicată un chip de spectru. Biata Thérèse, te înspăimîntai văzînd-o. Perdeaua căzu.

— Doamna Boulenger a avut dreptate, am spus eu.

Nu ne îndoiam că, la un cuvînt al Théodorei, Roland se dusese s-o întîlnească, și încă cu cîtă grabă!... Nu ne îndoiam de asta deoarece, aproape în fiecare zi, Roland se ducea și se întorcea de la Sainte-Adresse cu șalupa-automobil **Astarte,** iaht ancorat la Havre.

Ne mai aflam inca in același loc, încremeniți de uluire, cind Thérèse aparu pe peron. Avea intiparita pe obrazu-i impietrit acea suferința dramatica pe care Guido Reni a reușit s-o surprinda pe figura extraordinarei sale Mater Dolorosa, a carei gura intredeschisa nu mai putea sa plinga, iar ochii inghețați nu mai aveau lacrimi.

Nu ne-a adresat nici un cuvînt și nici noi n-am știut ce sa-i spunem. Se infașurase intr-un mantou inchis la culoare și își pusese o toca. Evident, se ducea acolo sa-și reia „veghea"... Se indrepta spre garaj și ceru mașina. Ne impresiona ca pașea atit de sigur și hotarit cind, abia adineaori, ii vazusem chipul descompus.

Se intoarse spre noi și pe un ton calm, cu voce tare, ne spuse:

— Nu ma grabesc. Am timp. Nu dispun de șalupa-automobil. Iau vaporul ca toata lumea.

Își deschise sacul de mina și scoase unul din acele mici cartonașe pe care sint inscrise orele mareelor și care indica orarul plecarii vapoarelor.

— Așa e, mai am douazeci de minute.

Mașina se opri linga noi. Ea ne facu un semn și se urca. Ivana alerga sa o sarute și am auzit-o cum o intreba daca nu vrea s-o insoțeasca... Dar Thérèse ii mulțumi destul de sec și inchise portiera.

Odata plecata mașina, Ivana strigă:

— Facem o crima lasind-o sa plece astfel. Va muri... inima va inceta sa-i mai bata... asta-i impresia pe care mi-a facut-o!... Toate astea sint oribile!...

— Oribile! repeta Rouletabille... **dar ți-am demonstrat indeajuns de clar că nu putem face nimic!...** sau vrei sa „spionezi" impreuna cu ea! sa asculți pe la uși... sa numeri minutele de iubire ale celor doi dezechilibrați!... Tot ceea ce putem sa facem e s-o plingem...

— Da, da, o pling, o pling din tot sufletul!...

— Iata ce inseamna sa te casatorești cu un om de geniu! bombani Rouletabille, care, pe moment, mi se paru odios.

Ivana il privi cu ochi intunecați și plini de lacrimi

— Ah, Zo, uiți cit am suferit și eu din cauza ta!...

— Sainclair este cel care a suferit cel mai mult și tot el a ramas cel mai bun... zise Rouletabille...

— Vai! am spus eu, nu merit sa mi se dea o atenţie deosebita... un biet divorţ foarte banal...

— Ba nu, tu, Sainclair, eşti cel mai grozav dintre toţi, cel mai puternic dintre toţi, caci daca ai plîns nimeni n-a ştiut-o. Sa mergem sa luam prînzul la Normandy!

Masa n-a fost vesela, cum era de aşteptat. Ivana era neliniştita şi repeta mereu: „Nu trebuia s-o las sa plece singura!", lucru care il scotea din fire pe Rouletabille. La desert n-am putut sa-l evitam pe micul Ramel de la **Dramatica;** trecea printre mese stringind miini, adunind zvonuri.

— Cum merge cu tuberculoza gainilor? ne intreba el...

Am crezut ca Rouletabille îl va palmui. Dar celalalt continua, fara sa mai aştepte raspuns:

— Ştiţi ultima veste? Prinţul Henri a înnebunit. Vor fi probabil obligaţi sa-l inchida. In tot cazul ne paraseşte sau, mai curind, Théodora il duce nu se ştie unde. Plecarea este hotarita pentru miine de la Frascati.

Dupa asta ne parasi.

— Totul e foarte clar, am spus eu, şi n-avem nici un motiv sa fim ingrijoraţi, dimpotriva! Azi dimineaţa Roland a primit de la Théodora vestea acestei plecari neaşteptate şi s-a dus sa-i spuna un ultim adio.

— E foarte posibil! rosti Rouletabille indiferent.

Dupa ce ne-am ridicat de la masa, Ivana care, cu excepţia refrenului „nu trebuia s-o las sa plece singura", nu pronunţase decit citeva cuvinte, ne parasi sub un pretext oarecare. Rouletabille şi cu mine ne-am dus sa facem o plimbare pe cimp, de unde ne-am intors in jurul orei cinci. Trecind pe linga Potinière, am fost surprinşi de agitaţia ce domnea aici.

De indata ce ne-au vazut, mai multe persoane s-au ridicat şi ne-au inconjurat. Credeau ca sintem la curent cu groaznica intimplare ce avusese loc şi, pe moment, ne-a fost greu sa aflam care erau faptele ce produsesera o asemenea emoţie. Datorita unui telefon pe care contele de Mornac il primise de la Havre aflasera despre drama şi iata ce ne-au povestit: Dupa ce incercase sa-i surprinda pe Roland Boulenger şi pe Theodora Luigi, care se aflau într-o vila din Sainte-Adresse, prinţul Henri II al Albaniei o doborise cu focuri de revolver pe doamna Boulenger, aflata in apropiere, şi care, observindu-l, se grabise sa-i bareze drumul. Apoi prinţul se aruncase de pe inalţimea falezei. Corpul fusese transportat la hotelul Frascati...

N-au putut sa ne spuna însa daca doamna Boulenger murise sau mai traia.

Mai aveam inca un vapor care sa ne duca la Havre, ultimul din ziua aceea, dar trebuia sa ne grabim. Ne-am aruncat într-o maşina şi am ajuns la ţanc. N-am avut decit timpul sa-i trimitem vorba Ivanei despre cele intimplate şi despre plecarea noastra, printr-un prieten al lui Rouletabille care se afla acolo.

Am ajuns la Havre cu vaporul. De aici, cu o maşina, pîna la Sainte-Adresse.

Am reuşit sa strabatem prin mulţime. Rouletabille a avut norocul sa dea peste un inspector de la Siguranţa Parisului, domnul Tamar, care il recunoscu şi ne ajuta sa trecem. Pe moment nu ne-a mirat deloc faptul ca am gasit acolo un reprezentant al poliţiei din Paris. De altfel, mi s-a parut ca mai vazusem deja acest chip la Cazinoul din Deauville, în seara in care Théodora Luigi işi facuse apariţia impreuna cu prinţul Henri. Iata inca un amanunt a carui importanţa o voi sesiza mai tîrziu. Atunci nu aveam decit o singura dorinţa, o singura nelinişte, sa ştim daca Thérèse mai traia inca, dar nici omul asta nu ştia mai mult decit noi asupra acestui subiect. El se intorcea de la hotelul Frascati, unde ordonase sa fie dus corpul prinţului. Am patruns in vila impreuna cu el şi prima persoana pe care am zarit-o traversind un coridor a fost... Ivana!

Zarindu-ne, ea se opri. Era nespus de frumoasa în durerea ei. Ni se adresa cu voce joasa, intretaiata:

— Ei bine, prieteni, ce v-am spus eu?

— A murit, traieşte?...

— Traieşte şi Roland o va salva!... Acum putem afirma asta...

— Domnul fie laudat!... am suspinat eu... putem s-o vedem?

— Cred ca va fi foarte fericita sa va vada... Era neliniştita din cauza voastra... Puteţi intra, însa numai pentru citeva momente... n-o faceţi sa vorbeasca!

— O clipa! zise Rouletabille... unde? cînd? cum a fost lovită? ce rani are?...

— S-o vedem mai intîi, am exclamat eu puţin nerabdator.

— O vom vedea dupa aceea... raspunse Rouletabille foarte rece şi foarte calm.

Ivana îl cunoştea pe Rouletabille al ei. Ştia că trebuia să facă ce voia el atunci cînd adopta tonul ăsta.

— A fost lovită de două gloanţe, începu ea. Primul a intrat în dreptul inimii, dar, din fericire, a întîlnit sternul, pe care a lunecat şi a ieşit, urcînd pînă la nivelul claviculei. Al doilea a pătruns deasupra ficatului, dar Roland crede că nici un organ important n-a fost lezat... El a extras glonţul; Thérèse a suportat cu mare curaj operaţia care s-a terminat fără complicaţii. Acum iată ce se ştie despre crimă...

Rouletabille o întrerupse brusc:

— Ai luat vaporul de ora trei?

— Da! nu te supăra pe mine... eram sigură că **se va întîmplă astăzi!...** Un presentiment a fost mai puternic decît orice... Nu v-am spus nimic cînd ne-am despărţit, dar eram hotărîtă să vin în după-amiaza asta la Havre!... Cînd am ajuns era însă prea tîrziu!

— Prea tîrziu pentru ce? întrebă Rouletabille palid.

— Ca să mă arunc între nefericită şi această brută...

— V-ar fi doborît pe amîndouă şi binecuvîntez cerul că ai ajuns prea tîrziu, Ivana!

— Că n-am însoţit-o azi dimineaţă, continuă tînăra femeie, fără să comenteze cuvintele lui Rouletabille şi total indiferentă la ideea exprimată de soţul ei că şi ea ar fi putut fi victimă...

— Cum de-ai venit aici imediat?... **Cunoşteai deci locul?**

— Oh! nu era greu de găsit după cele povestite de Thérèse... şi apoi, adăugă ea după o clipă de ezitare, pot să-ţi mărturisesc acum că odată, fără să spun nimănui nimic, nici chiar Thérèsei, am venit, ascunzîndu-mă, pînă la căsuţa din faţă...

— Ai făcut tu asta? Destul de ciudat! rosti Rouletabille abia şoptit... Ai făcut bine că nu mi-ai spus! Te-aş fi certat foarte tare...

Ea îşi privi soţul, apoi ne împinse într-o mică încăpere care dădea spre o curte interioară. După ce închise uşa, spuse:

— Evident, nu era treaba mea, dar Thérèse mă înspăimînta din ce în ce mai mult şi auzisem spunîndu-se anumite lucruri despre prinţul Henri care m-au îngrozit...

— Şi tu ai vrut să-l salvezi pe Roland!

— Poate! Deşi cred că m-a împins mai mult gîndul la nefericirea Thérèsei... răspunse ea pe un ton nespus de trist... voiam să discut cu nevasta asta de marinar pe care o credeam la curent cu tot ceea ce se petrecea... voiam să aflu lucruri care ar fi putut fi utile pentru toată lumea... dar n-am reuşit să scot nimic de la ea... şi dacă ştie ceva, Thérèse o plătea probabil foarte bine. Doar dacă n-a spus chiar adevărul... Ea face menajul în vilă şi este rar acasă. Thérèse avea o cheie, aşa că intra şi ieşea din casă cînd voia. De fapt, această persoană, doamna Merlin, lipsea în momentul dramei şi n-a putut să dea nici o informaţie.

— De unde ştii amănuntele asupra dramei?

— De la Roland, el mi-a povestit tot... şi de la un martor, un agent de la poliţia locală care se afla aici... În sfîrşit, Thérèse a putut să pronunţe cîteva cuvinte care ne-au lămurit definitiv... Roland mi-a spus că se afla într-o cameră de la parter, împreună cu Théodora Luigi, cînd a auzit strigăte afară... la început n-a recunoscut vocea soţiei sale. A urmat un strigăt clar şi foarte apropiat: „Aşasinul! Roland! Roland!" De astă dată a recunoscut vocea Thérèsei. N-a fost uimit că îl urmărise pînă aici... îi cunoştea temerile şi ştia că ar face orice ca să-l salveze... Pe de altă parte, cum Théodora îi mărturisise chiar în dimineaţa aceea că valetul prinţului nu-şi găsise stăpînul în camera lui și că nu se știa ce se întîmplase cu el, nu avu nici o îndoială că soția sa se încăierase cu acest nebun... Théodora își închipui ceva asemănător dar, același gînd pe care îl avuseseră amîndoi se materializă prin gesturi diferite: Roland s-a năpustit spre ușa vestibulului, însă Théodora l-a reținut din răsputeri. Eliberîndu-se cu brutalitate, el a deschis ușa și s-au trezit în fața trupului Thérèsei întins de-a curmezișul pragului!...

— Nefericita! și-a dat viața pentru ei! am strigat eu.

— E o femeie care știe să iubească! rosti apăsat Ivana... eu n-aș putea!... Aș putea să iau viața cuiva, dar n-aș putea s-o dau pe-a mea! Roland a jurat s-o salveze și să trăiască în genunchi în fața ei! Trebuie să facă asta!

— Vorbește-mi despre agent! îi ordonă Rouletabille, căruia nu-i plăceau digresiunile sentimentale...

— A avut nevoie de cîteva secunde ca s-o scape pe Thérèse de acest nebun!... Cînd Roland a deschis ușa, un agent, îmbrăcat ca un burghez, de la poliția locală, un anume Michel, era deja aplecat deasupra Thérèsei. Acest agent avea sarcină să vegheze asupra vilei. Fusese angajat și plătit de Théodora, care ajunsese să se teamă de prinț, dar nu voia să plece fără să nu-l revadă pe Roland. Iar Roland mi-a mărturisit că pasiunea acestei femei crescuse pentru el pe măsură ce a lui începea să descrească. Într-adevăr, Roland se plictisea! Și numai teama ca ea să nu facă vreun gest disperat, dacă nu l-ar fi văzut venind la ultima întîlnire pe care i-o fixase înainte de plecare, l-a determinat să ne părăsească atît de precipitat azi dimineață.

— **El ți-a spus-o!** sublinie Rouletabille... Dar asta e într-o altă ordine de idei. Să ne întoarcem la agent... Michel ăsta nu l-a văzut, deci, pe prinț sosind?

— Din nefericire, nu!... și e foarte firesc!... Agentul făcea înconjurul vilei, care, după cum ați putut vedea, este izolată. În timp ce el se afla în spatele vilei, prințul ar fi țîșnit dintr-un pîlc de arbuști spinoși, aflat la vreo două sute de pași de aici, spre stînga. Prințul era sigur că Théodora și Roland se află în vilă. A fost informat despre asta și s-a năpustit să-i surprindă după ce, fără îndoială, a așteptat ca agentul să dispară... Cu siguranță își procurase un mijloc ca să poată intra în vilă. Sau, poate, în virtutea unei stări de excitare, a acționat necontrolat, aruncîndu-se împotriva acestor ziduri care ascundeau iubirile amantei sale... și, vai! era mînat de o îngrozitoare sete de masacru... Nenorocirea a vrut ca Thérèse, care tocmai sosise, să-l vadă pe prinț fugind dintre arbuști spre vilă. Ea s-a aruncat în fața lui, s-a agățat de el, a strigat... iar celălalt, turbat de furie, a tras. Gîndiți-vă că Thérèse nici nu s-a apărat. Trebuie s-o cunoști! A gustat o bucurie supraomenească să fie rănită astfel! și dacă a strigat, n-a făcut-o pentru ea, fiți siguri, ci pentru a-l avertiza pe Roland de pericolul care îl pîndea.

— Ce tragedie! am șoptit eu.

— Apoi? zise Rouletabille.

— La primul foc de revolver, continuă Ivana, agentul s-a năpustit. Tocmai dădea colțul casei, dinspre fațadă, cînd a răsunat a doua împușcătură (căci s-a scurs un timp oarecare între cele două împușcături) și agentul a ajuns chiar în clipa în care Thérèse se prăbușea peste ușă... În timpul ăsta, prințul, după ce o doborîse pe Thérèse, dîndu-și seama, fără îndoială, de fapta sa îngrozitoare, și-a aruncat revolverul...

— Cine a ridicat revolverul?

— Agentul.

— Cum arată revolverul ăsta?

— E o armă puternică de buzunar, un model obișnuit. Aruncîndu-l, prințul a luat-o la fugă ocolind colțul vilei, nu pentru a se ascunde, cu adevărat, ci pentru a pune cît mai repede capăt chinurilor sale, aruncîndu-se din înaltul falezei... Agentul, nevăzînd ucigașul, s-a ocupat mai întîi de femeia însîngerată care aproape i se prăbușise în brațe... În clipa aceea ușa s-a deschis și au apărut Roland și Théodora. Vă imaginați scena! Roland a fost la început ca nebun... Totuși, cînd a constatat că soția lui mai respira, și-a recîștigat tot sîngele rece, a dus-o chiar el pe un divan și i-a ordonat Théodorei care îl privea cum acționează ca în transă, să părăsească vila și să nu se mai întoarcă atîta vreme cît el se va mai afla acolo.

Două ore mai tîrziu, cînd ne aflam la Tortoni, unde Rouletabille și cu mine reținusem camere, inspectorul de la Siguranță pe care-l întîlnisem la sosirea noastră în Sainte-Adresse, domnul Tamar, veni să-l caute pe prietenul meu din partea comisarului șef.

Iată ce s-a petrecut la comisariat:

Reporterii locali erau deja reuniți aici și Rouletabille îl văzu și pe micul Ramel de la **Dramatica.** Comunicarea făcută de comisar reprezentanților presei se rezuma la următoarele:

— Domnilor, astăzi au avut loc două regretabile evenimente care au dat naștere unor zvonuri dintre cele mai fanteziste. Pe de o parte, prințul Henri II al Albaniei, într-un acces de puternică surescitare, s-a aruncat din înaltul falezei de la Sainte-Adresse, pe de altă parte, un accident, care s-a petrecut la aceeași oră, tot la Sainte-Adresse, a lovit adînc o familie onorabilă, aceea a profesorului Roland Boulenger. Domnul și doamna Boulenger vizitau vile de închiriat la cererea unei prietene din Paris, am numit-o pe doamna de Lens, care avea intenția să petreacă luna septembrie pe una dintre plajele noastre. Nenorocirea a făcut ca într-una din aceste vile, clădite în stil elvețian, așa-numita „Vila cu Flori", doamna Boulenger să găsească sub o mobilă un revolver uitat aici. Ea a încercat să vadă cum funcționează, dacă este încărcat sau nu și s-a întîmplat ce se întîmplă atunci cînd armele ajung în mîini lipsite de experiență; revolverul s-a descărcat și doamna Boulenger a fost rănită. Din fericire, oricît de gravă, rana...

— Rănile! îl întrerupse cu ostilitate micul Ramel.

— Da, rănile, căci, într-adevăr, sub apăsarea nervoasă, necontrolată și mecanică a victimei, înnebunită de imprudența făcută, trăgaciul a funcționat de două ori... admise comisarul... În fine, esențialul este că doamna Boulenger nu va muri de pe urma rănilor. Însuși soțul ei răspunde de o vindecare rapidă... Chiar din seara asta starea ei se prezintă atît de mulțumitor încît a putut să ne dea toate amănuntele accidentului... V-am adunat aici, domnilor reprezentanți ai presei, căci mă bazez pe dumneavoastră să restabiliți adevărul, denaturat de apropouri răuvoitoare, de povești stupide. Nefericita coincidență dintre cele două evenimente a fost pur și simplu întîmplătoare și vă rog să subliniați acest lucru. Îi datorați adevărul doamnei Boulenger, care vi-l cere prin mine și i-l datorați și familiei prințului de Albania, care întreține cu Franța, nu uitați asta, domnilor, cele mai prietenești relații...

Așa cum vă imaginați, ciudata declarație, care se potrivea atît de puțin cu cele mai evidente fapte, a stîrnit rumoare, dar Rouletabille a luat și el cuvîntul:

— Dragii mei colegi, ceea ce tocmai ne-a spus domnul comisar este întru totul exact. Eu care am auzit-o în după-amiaza asta pe doamna Boulenger în persoană, pot să declar asta mai bine decît oricine și, de altfel, iată articolul pe care vreau să-l transmit telefonic ziarului meu.

Și el citi articolul elaborat în deplină conformitate cu prezentarea pe care comisarul o făcuse evenimentelor.

— Este o treabă aranjată! strigă micul Ramel.

— Domnule, protestă comisarul, întorcîndu-se spre Rouletabille, sînt obligat să le spun confraților dumneavoastră că nu vă cunosc, că nu v-am întîlnit niciodată și că nu ați primit nici de la mine, nici de la subalternii mei vreo comunicare prealabilă!...

— Îmi dau cuvîntul de onoare, răspunse Rouletabille.

Ziariștii au ieșit.

— Ne iei drept fraieri! scrîșni micul Ramel adresîndu-i-se lui Rouletabille și îi arătă articolul pe care voia să-l telegrafieze la **Dramatica.**

A doua zi, la sosirea rapidului de Paris, ne-am repezit să vedem ziarul. Articolul nu era. Nu exista decît unul local, fără nici o valoare, și unul dintr-un ziar anarhist din Paris care prezenta ceea ce toată lumea știa despre „Vila cu Flori" și despre rolul pe care îl avusese Henri II al Albaniei, înainte de a se arunca de sus, de pe faleză. În ziua aceea l-am văzut sosind chiar pe șeful Siguranței.

— Hotarit lucru, e o afacere de stat, zise Rouletabille... cu atit mai bine!

— Da, am spus eu, scandalul va fi mai bine inabușit.

— Și nimeni nu va ști vreodata adevarul!... adauga el.

— Vai, nimeni! am subliniat eu cu un zimbet trist... nimeni cu excepția tuturor!

El nu-mi raspunse, dar am vazut bine ca avea acea expresie ciudata din zilele lui pline de mister, cind era singurul care vedea lucrurile așa cum erau ele, datorita **bunului simț al rațiunii sale.**

VI

ÎN CARE ROULETABILLE REDEVINE ROULETABILLE

În ziua ce a urmat acestei zile funeste, am avut bucuria sa aflu chiar de la domnul Boulenger ca soția lui era salvata și ca febra, care o cuprinsese seara, în ajun, facind-o sa delireze toata noaptea, scazuse aproape complet. El prevedea pentru a doua zi posibilitatea transportarii Thérèsei intr-o mica vila pe care o inchiriase în acest scop pe coasta de la Ingouville.

Acolo ea se va restabili in intregime, departe de toate lucrurile care, la Deauville sau in alta parte, i-ar fi amintit de toate momentele suferinței sale. Așteptind, am revazut-o in dimineața aceea în decorul tragic al „Vilei cu Flori", in salonul care, de cum intram, imi evoca iubirea dintre Roland și Théodora Luigi. Dar femeia asta nu deschidea ochii decit pentru a-și vedea soțul la picioarele ei, iar privirea ei spunea destul de limpede ca ceea ce vedea o rasplatea pentru toate nenorocirile trecute.

Iata scena la care am asistat: Conduși de Ivana, am intrat fara sa facem nici un zgomot și cred ca domnul Boulenger, care statea cu spatele, nu și-a dat seama imediat de prezența noastra. Era in genunchi, ca în ajun... Trebuie sa spun ca divanul pe care era intinsa Thérèse era foarte jos și ca, fara indoiala, Roland nu gasise o poziție mai buna decit aceste genuflexiuni, pe care, de altfel, le prelungea in mod voit. Nu se plictisise sa-i ceara iertare Thérèsei, care inchidea ochii șoptind: „Taci! taci". Apoi se jura pe viața lui sa n-o mai revada niciodata pe Théodora Luigi!

— Nu mai spune nimic, nu mai spune nimic!... spune-mi numai ca ma mai iubești puțin!

— Te ador, draga mea!...

Și ii acoperea mîna cu sarutari.

— Vai, suspina ea, întorcindu-și capul spre noi, ce mulțumire ca sînteți cu toții in jurul meu, bunii mei prieteni!... ați auzit ce-a spus... Ma iubește!... Ma mai iubește puțin!... va spuneam eu ca n-a incetat niciodata sa ma iubeasca!... Doamne, cit sînt de fericita!...

Am ieșit tulburat. Remușcarile lui Roland pareau într-adevar sincere. Ivana ramase și ea puțin cu noi și ne impartași speranțele ei.

— Pentru ei incepe o noua viața!... Era nevoie de un trasnet ca sa-l readuca pe Roland la realitate!... de aici inainte va fi un alt om, dedicat cu totul științei și soției sale!... veți vedea!... E in firea lui sa nu faca lucrurile pe jumatate!...

Parasind „Vila cu Flori", ne-am trezit în fața unei limuzine negre de unde cobora o femeie destul de draguța, dar cu trasaturi obosite, care parea sa fi calatorit toata noaptea. Roland îi ieși în intimpinare, dar ea nu-l întreba decit despre Thérèse și ceru sa fie introdusa imediat în camera acesteia. Am aflat de la Ivana ca femeia era doamna de Lens, careia Thérèse ii scrisese **că se aștepta la orice și încă la ceva și mai rău.** Dupa ce-și vazu prietena, doamna de Lens pleca numaidecit spre Paris.

Nu era mai mult de opt cind am coborit din nou la Havre.

Rouletabille m-a parasit curind și m-a lasat singur. Am profitat de aceasta singuratate ca sa-mi pun la punct corespondența pe care am terminat-o pe la cinci. Am ieșit atunci sa fac o plimbare pe dig. Vîntul care, înca de dimineața, începuse sa se raceasca, se transformase acum intr-o adevarata furtuna. M-am înfașurat în pelerina și m-am dus pîna la capatul digului maturat in fiecare clipa de valuri. Inca din copilarie, pe care o petrecusem pe malul marii, mi-au placut baile astea pe care le faci fara sa vrei și nimic nu ma distreaza mai mult decit talazul cel mare care mi se prabușește in spate, cind, firește, nu e nici un pericol și ma gasesc linga o balustrada solida...

Spectacolul era rascolitor. Vasele de pescuit se grabeau sa se intoarca; micile ambarcații navigind de-a lungul digului reușeau sa se mențina pe creasta valurilor cu ajutorul unor curajoase lovituri de visle.

De citeva minute una dintre ele îmi atragea în mod deosebit atenția. Parea sa manevreze destul de greu. Își pierduse probabil focul, caci nu i-l observam la fel ca la celelalte, care iși coborisera toate pinzele in afara de aceasta. In sfirșit, cu mare greutate, ambarcația ajunse, la rindul ei, aproape de dig și nu am fost prea surprins recunoscind, alaturi de cei doi mateloți care o conduceau, înfașurați in pelerine cu gluga, pe prietenul meu Rouletabille în costumul de dimineața — pantalon alb și veston bleu.

El, de asemenea, ma recunoscu și imi facu un semn. Am alergat sa ajung pe chei în același timp cu el, dar debarcase deja cind am sosit. Era murat din cap pina-n picioare, iar hainele-i atirnau ca niște zdrențe. Iși pierduse palaria, iar parul, o claie de salbatec, ascundea o frunte plina de vești noi...

— Sa intram repede! am strigat eu... Ești nebun sa ieși pe mare pe un asemenea timp!...

— Dimineața, cind am plecat, era frumos, mi-a spus el.

Ne-am aruncat in mașina și la hotel i-am servit de valet, atit îmi era de frica sa nu raceasca. Din fericire ne fusesera aduse bagajele. Dupa ce l-am frecționat bine și s-a schimbat, l-am întrebat:

— Ai să-mi spui pînă la urmă ce căutai azi pe mare?

Mi-a răspuns:

— După ce o să-mi beau grogul și nici atunci nu sînt foarte sigur.

— De ce?

— Pentru că aștept pe cineva și dacă acela va sosi, ai să mă lași singur cu el.

— Pot să plec chiar acum, am spus eu ușor supărat, căci întotdeauna am fost de o suspiciozitate ridicolă.

— Bunul meu Sainclair, nu aștept pe cineva căruia să-i fac confidențe, ci pe cineva pe care să-l trag eu de limbă... Numai ție iți voi face mărturisiri!... și nimănui altcuiva, crede-mă, te rog!... Dar, acum, înainte de toate, pentru că omul meu întîrzie, pot să-ți spun că **nu prințul Henri a tras în Thérèse!**

— Imposibil! am strigat eu... Ești sigur de asta?

— Nu ți-aș spune dacă n-aș fi!

— Adevărat, iartă-mă! Te ascult... Pe mare ai aflat asta?

— Dumnezeule, da... și în cel mai simplu mod... de altfel nu m-am dus decît să verific o idee care mă obseda... Amintește-ți că ieri seară te-am intrigat puțin prin felul în care am spus: „Și nimeni nu va ști niciodată adevărul!" Știi la ce mă gîndeam spunînd asta? La faptul că această crimă a avut loc exact la ora unsprezece și treizeci și cinci... și că **fluxul nu atingea ieri nivelul maxim decît la ora zece și patruzeci.**

— Nu văd ce-are a face fluxul cu...

— Urmărește-mi raționamentul... Cadavrul prințului a fost ridicat de la baza falezei la prînz... Dacă el era asasinul, trebuia să se fi aruncat de pe creasta falezei, între ora unsprezece și treizeci și cinci, ora crimei (să considerăm ora unsprezece și patruzeci, deoarece ai nevoie de cinci minute ca să ajungi la marginea falezei) și ora prînzului... Or, este imposibil ca prințul să se fi aruncat în acest interval de timp...

— De ce?

— **Pentru că în acel moment fluxul nu acoperă locul unde s-a aruncat prințul și n-o face decît atunci cînd atinge nivelul maxim, iar acesta fusese atins cu o oră înaintea crimei!... Cînd corpul a fost ridicat, prințul avea hainele ude ca și cum ar fi stat mai multe ore în apă, vezi deci că prințul era mort la ora**

la care s-a tras asupra Thérèsei!...

— Dar e foarte limpede! am strigat eu... Cum de nu ne-am gîndit la asta?

— Cristofor Columb îți va răspunde, zise Rouletabille zîmbind... În ce mă privește, întrucît cunosc bine această parte a falezei și știu că apa ajunge aici foarte rar, acest amănunt mi-a atras încă de ieri atenția. Orele fluxului îmi dădeau deja dreptate înaintea oricărei anchete, dar n-am vrut să-ți spun nimic fără să mă duc acolo... voiam să fiu în acel loc în timpul fluxului și după... Iată de ce am luat azi dimineață o barcă și de ce m-ai văzut întorcîndu-mă acum într-o stare atît de jalnică, dar pe deplin mulțumit. Nu numai că fluxul nu ajunge în acel loc decît în intervalul de timp pe care ți l-am spus, dar este imposibil ca, retrăgîndu-se, văzînd cît de înclinat este terenul, să rămînă în urma lui vreo băltoacă, oricît de mică...

— Dar atunci, cine este asasinul?

— Ți-l voi spune, poate, curînd, zise el, după ce aruncă o privire pe fereastră. Iată-l pe omul meu!

Mi-am lipit fruntea de geam și am văzut traversînd piața și îndreptîndu-se spre hotel un personaj care, la prima vedere, mi se păru neinteresant. Avea ținuta și îmbrăcămintea unui mărunt prăvăliaș sau a unui agent comercial.

L-am părăsit pe Rouletabille foarte tulburat de ceea ce tocmai aflasem, frămîntînd în minte o sută de ipoteze, una mai absurdă decît alta.

Prietenul meu n-a rămas închis împreună cu acel om decît cel mult două minute.

După ce vizitatorul a plecat, Rouletabille a venit să mă caute. Avea o expresie dură, iar ochii îi străluceau.

Cînd am ajuns în camera lui mi-a spus imediat:

— S-a întîmplat exact așa cum m-am gîndit. Am făcut o anchetă în privința revolverului. Omul ăsta este un armurier de pe strada Paris. N-am vrut să fiu văzut intrînd la el, căci **este inutil ca poliția să creadă că vreau să fiu mai curios decît ea.** Din cauza personalității prințului de Albania, care este amestecat în dramă, poliția nu vrea să știe nimic și și-a încheiat deja ancheta; asta îl salvează pe asasin... L-am pus deci pe armurier să vină la mine și iată ce-am discutat cu omul ăsta:

— „Cînd vindeți un revolver, oricare ar fi marca, aveți vreo posibilitate să-l mai recunoașteți o dată ce a ieșit de la dumneavoastră?

— Da, mi-a răspuns el. Îi fac eu însumi un semn ușor pe crosă. O cruciuliță punctată.

— Asta e tot ceea ce am vrut să vă întreb, i-am spus eu...

Am vrut să-i plătesc pentru deranj, dar n-a vrut să accepte nimic și a plecat nu fără să mă întrebe totuși:

— Nu sînteți domnul Rouletabille, prietenul domnului Roland Boulenger?" I-am răspuns afirmativ. M-a privit o secundă și a ieșit.

— Și ce-i cu asta?

— Trebuie să știi că ieri am văzut revolverul ridicat de Michel, agentul îmbrăcat ca un burghez. Tamar, inspectorul de la Siguranță, a ținut să mi-l arate căci sîntem vechi prieteni... Am remarcat cruciulița trasată punctat. Revolverul a fost cumpărat din prăvălioara de pe strada Paris.

— De cine?

— De Roland Boulenger! a răspuns el și a început să-și umple pipa.

Am rămas cu gura căscată.

— Ți s-a tăiat răsuflarea? mi s-a adresat el ridicînd spre mine un chip de marmură.

— La naiba! Crezi cumva...?

— Nu cred niciodata... caut... vad... constat... și cînd nu mai am nimic de constatat, trag concluzia... Revolverul ăsta a fost cumparat acum opt zile de pe strada Paris de catre Roland Boulenger, care nu mai ieșea fara aceasta arma.

— Cine ți-a spus-o?

— El!...

— Și cine ți-a spus ca el a cumparat arma de pe strada Paris?

— Tot el!... La naiba!... Oricare ar fi concluzia **nu cred intr-o premeditare!** Dovada ca nu s-a ascuns de nimeni ca sa-și procure o arma de care considera ca va avea nevoie in imprejurarile create de toate aceste intrigi in legatura cu Théodora Luigi... I se spunea in fiecare zi ca viața ii este amenințata de prinț...

— Și a tras asupra soției! E groaznic!...

— Te grabești!... In tot cazul exista circumstanțe atenuante, spuse Rouletabille rece.

— Niciodata, ma indignezi!

— Trecusera deja citeva ore in care au fumat opiu cind a aparut Thérèse... Ai simțit mirosul drogului cind am sosit?... Cu toate ca se aerisise. Probabil ca erau intr-o stare de beatitudine... Gindește-te, ultima intilnire prelungita inainte de despartire!

I-am strins miinile lui Rouletabille ca intr-un clește, atit eram de indignat.

— Și tu numești asta „circumstanțe atenuante"!... Ah! Crede-ma, te rog, ca daca eu aș fi judecatorul!...

— Nu e vorba despre asta! ma intrerupse Rouletabille pe un ton din ce in ce mai glacial... E vorba sa fie explicate faptele... Nu cred ca **dacă** Roland Boulenger **a tras** asupra soției sale a facut-o cu singe rece, asta-i tot! Nu vrei sa consideri ca e vorba de circumstanțe atenuante... mi-e indiferent, dar nu-mi mai zdrobi miinile!... Thérèse e și ea puțin nebuna!... Ințelege ca nu-ți impui sa privești zile intregi o ușa in spatele careia soțul tau asculta poveștile orientale ale Théodorei fara ca, brusc, sa nu-ți vina ideea sa apari in mijlocul conversației!...

Trase citeva fumuri din pipa și continua:

— Thérèse avea posibilitatea, prin femeia de serviciu, sa patrunda in vila. Ceilalți au auzit **poate** deschizindu-se ușa și s-au gasit **poate** deodata in fața Thérèsei. Trebuie sa admitem ca personajele erau intr-o stare in care nu puteau sa-și stapineasca nici gesturile, nici cuvintele. In coșmarul datorat opiului, Roland s-a crezut amenințat sau a crezut ca este Théodora, ceea ce mi se pare mai plauzibil. Zgomotul facut de Thérèse cu ușa l-a facut desigur sa vina **cu revolverul...** și e sigur ca l-a folosit... **poate** Thérèse i l-a smuls din mina... cind a auzit agentul... a deschis din nou... **cu siguranță...**

— Iata cîți de „poate" pentru un singur „cu siguranța"... La urma urmei nu poate fi Théodora cea care a tras? am obiectat eu, atit de monstruoasa mi se parea ideea avansata de prietenul meu — Roland tragind asupra soției sale.

— Vreau sa-ți mai spun un lucru, Sainclair; l-am interogat pe Michel, agentul, l-am stors... și i-am intrebat și pe alții care se aflau in preajma... Thérèse n-a strigat: „Asasinul! Roland!..., ci „Asasinule! Roland!... Asasinule...".

— Nenorocitul!... Și ea il iarta! Ah! Are de ce sa se tirasca la picioarele ei. Femeia asta e mai mult decit o sfinta!

— E un inger! zise Rouletabille... In ce ma privește, este inutil sa-ți mai repet ca imediat ce Thérèse se va restabili, o iau pe Ivana și plecam in Siria.

Opt zile mai tirziu, Thérèse era in afara de orice pericol... ne-am luat la revedere. La rugamintea ei, Rouletabille o mai lasa pe Ivana citeva zile. Inainte de a ne intoarce la Paris, prietenul meu și cu mine am mai dat o raita pe la Deauville, avind de luat citeva obiecte de la „Casuța". Nu știam ca tocmai atunci și Roland se afla la vila. I-am auzit deodata vocea. Parea sa aiba o discuție cu Bernard, valetul sau. Ii spunea:

— „Ce vrei, Bernard, dacă revolverul ăla s-a pierdut, voi cumpăra un altul... și mai slăbește-mă cu istoria asta".

L-am privit pe Rouletabille și am șoptit: „Asasinul"... „Te grabești!"... mi-a raspuns el intr-o suflare... **„Încă nu s-a sfîrșit totul!"**

VII

MĂCELUL

Drama de la Sainte-Adresse, dupa cum se știe, n-a fost decit preludiul ingrozitorului macel de la Passy, dar vom vorbi despre asta la momentul potrivit.

La Paris nu l-am mai vazut un timp pe Rouletabille. Intr-o zi ne-am intilnit in Sala pașilor pierduți. Eu o traversam in graba, in mod cu totul excepțional, caci nu se obişnuieşte sa apari la Palat in timpul concediului. El se intorcea de la biroul de Presa judiciara. aşa ca ne-am oprit unul in faţa altuia. Eram aproape singuri sub imensa cupola. şi cum vocile noastre aveau, fara indoiala, o sonoritate suparatoare pentru ceea ce voia sa-mi spuna, ma trase intr-o galerie alaturata, intrebindu-ma:

— Ai veşti de la familia Boulenger?

I-am replicat ca primisem un raspuns la una dintre scrisorile mele şi am aflat astfel ca doamna Boulenger este in convalescenţa, ceea ce, fireşte, m-a bucurat.

— Cui i-ai scris?

— Doamnei Boulenger. Iţi marturisesc ca de cind m-ai facut sa vad cum s-a petrecut drama de la Sainte-Adresse, imi repugna total ideea sa intreţin relaţii cu ilustrul profesor!

— Şi ţi-a raspuns el? Ai pastrat scrisoarea?

— E posibil, dar nu sint sigur... secretarele mele sint in concediu şi in clipa asta e destula dezordine printre hirtiile mele.

— Sa mergem la tine!...

— Ţii deci sa vezi scrisoarea?

— Mai ales plicul, daca il mai ai...

— Vai, îmi ceri prea mult!

Douăzeci de minute mai tîrziu eram în cabinetul meu și am găsit scrisoarea în plicul ei.

De îndată ce văzu plicul, Rouletabille păli... Nu l-a atins totuși... deși eram la cîțiva pași de el și i l-am întins... Îl privi doar două sau trei secunde și îmi spuse cu voce schimbată:

— Bine, poți să-l arzi!

Apoi se așeză, ștergîndu-și fruntea ca unul care a primit o lovitură puternică... Una dintre acelea care îți aprind creierii...

— Ce s-a întîmplat? l-am întrebat eu cu afecțiune și cu milă.

— Ai să afli, zise el, ai să afli ce se întîmplă, dragul meu Sainclair!...

I-a fost însă frică să nu se lase copleșit de emoție și a încercat să-mi povestească lucrurile pe acel ton indiferent și cinic, puțin „sec", cu care mi-ar fi explicat, în felul său, dosarul unei afaceri în care nici unul dintre noi n-am fi fost amestecați. Dar într-un fel lucrezi atunci cînd e vorba de pielea altora și în altul cînd răsucești bisturiul în propria-ți carne. Într-adevăr, mîna îi tremura.

— Ivana, începu el, s-a întors la Paris acum opt zile.

— Abia acum? m-am mirat eu.

— Da, la rugămințile imploratoare ale Thérèsei, căci și eu am primit scrisori de la doamna Boulenger..., am consimțit să-și prelungească șederea acolo, treabă, la care, de altfel, nici nu puteam să mă opun... În sfîrșit, s-a întors. Părea foarte fericită să mă revadă. Cîteva zile a fost o adevărată sărbătoare. Ne-am purtat ca niște școlari. Ea mi-a spus că menajul familiei Boulenger era acum un menaj model, și că Roland începuse să lucreze **ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat!**

— Totuși, s-a întîmplat ceva, draga mea Ivana, i-am spus eu... și chiar din cauza acestui lucru îți voi cere ca, oricît vei suferi din cauza asta, să încetezi orice colaborare cu Roland Boulenger... Ai un pretext extraordinar. Mă vei însoți pentru cîteva săptămîni în Asia Mică. Dacă e necesar, voi grăbi plecarea noastră și pregătirile de plecare nu-ți vor lăsa o libertate de spirit suficientă ca să-l ajuți în cercetările lui, pe care, oricum, vei fi obligată să le părăsești.

— E foarte firesc, micuțul meu Zo, mi-a răspuns ea... Dar este inutil să-l fac să sufere dinainte... Voi discuta direct cu el cînd se va întoarce...

— Îți mărturisesc, Sainclair, că nu mă așteptam la o asemenea docilitate și am sărutat-o entuziasmat...

— Iartă-mă, l-am întrerupt eu, i-ai împărtășit Ivanei cum ai „văzut" tu drama de la Sainte-Adresse?

— Nu! îmi răspunse Rouletabille... Nimeni, **nici chiar tu,** nu cunoaște **la ora asta** cum văd eu drama de la Sainte-Adresse. Nu există decît o singură persoană care are dreptul să spună adevărul în această afacere și ea a preferat să moară decît să-l facă cunoscut. Am tăcut din cauza Thérèsei... și, pe onoarea mea, că astăzi nu regret...

— Din cauza cui?

— Din cauza a ceea ce s-a întîmplat ieri!... Ieri, Sainclair, mă credeam cel mai fericit dintre bărbați cînd am intrat în biroul poștei de pe strada Amsterdam ca să trimit o scrisoare recomandată... Îmi așteptam rîndul în fața ghișeului cînd, uitîndu-mă mașinal în jur, am descoperit-o la cîțiva pași în fața mea pe Ivana așteptînd la un alt ghișeu, acela de **post restant.** Am fost atît de surprins s-o găsesc acolo, încît n-am schițat nici un gest. O priveam încremenit. Ne despărțeau trei persoane. Nu trebuia decît să întoarcă puțin capul ca să mă vadă... dar era prea preocupată... Am văzut-o aplecîndu-se la ghișeu și vorbindu-i funcționarului cu voce joasă... Funcționarul i-a dat o scrisoare pe care a înșfăcat-o ca o hoața și s-a eclipsat... N-am urmarit-o. Aș fi putut s-o fac, dar nu mă țineam pe picioare... Scrisoarea asta, plicul, formatul lui, scrisul ușor hieroglific, în privința caruia nu te poți înșela, le voi avea multă vreme în fața ochilor. A fost ca o sclipire, ca un fulger, o lovitura de trăsnet... Voiam totuși să fiu sigur, întotdeauna vreau să fiu sigur... De cînd am văzut plicul tău nu mai am nici o îndoială... de altfel, nu m-am îndoit nici o secundă. Știam că e de la el!... Ivana corespondează pe ascuns cu Roland Boulenger...

El se ridica, gata de plecare, şi imi intinse mina.

— Nu face prostii, i-am spus eu... Eşti sigur ca exista aceasta corespondenţa şi atita tot!... Fii tot atit de lucid şi cind e vorba de tine ca şi atunci cind e vorba de alţii... Dupa explicaţia foarte clara pe care ai avut-o cu Ivana, aceasta a vrut sa-l pregateasca pe profesor in legatura cu hotarirea pe care a luat-o, de comun acord cu tine, sa-l faca sa inţeleaga ca nu mai trebuie sa se bazeze pe ea... sa işi caute o inlocuitoare... şi mai ştiu eu ce... Se ascunde... greşeşte..., dar pe de alta parte a vazut ca nu mai vrei sa auzi vorbindu-se de omul acela...

— Toate astea sint foarte posibile! imi raspunse Rouletabille şi pleca.

Ramas singur, n-am putut sa rostesc decit: „Bietul Rouletabille"; imi spusesem de atitea ori „Bietul de tine, Sainclair!", dar eu nu sint egoist. Il iubeam pe Rouletabille ca pe un frate, un frate foarte tinar pe care l-aş fi crescut eu şi am fost tare indurerat. Zilele urmatoare i-am telefonat. I-am cerut chiar sa ne intilnim. Dar nu l-am mai vazut. Am recunoscut, o data, la aparat, vocea Ivanei. Vorbea foarte prietenos şi am considerat ca, aparent, nu s-a intimplat nimic nou in familia lui Rouletabille. El nu-i spusese nimic de incidentul de la poşta, ceea ce era grav.

Citeva zile mai tirziu am aflat despre intoarcerea familiei Boulenger. Ma pregateam sa-i fac o vizita Thérèsei, cind Rouletabille aparu in biroul meu.

Se aşeza in faţa mea, işi incrucişa miinile pe birou (nu se mai gindea sa-şi umple pipa) şi imi spuse:

— N-am banuit niciodata ca o femeie poate sa minta ca Ivana!

Aş fi vrut sa-i raspund:

— Ba da, a mea, dar m-am abţinut sa fac o apropiere care l-ar fi obligat sa-şi piarda brusc acel aer doctoral cu care incercase sa ma inşele in privinţa framintarilor sale intime.

— Mi-a declarat, continua el, ca de la intoarcerea familiei Boulenger, in afara de vizita pe care le-am facut-o amindoi, nu l-a mai vazut pe Roland decit o singura data, ca sa-i anunţe apropiata mea plecare şi ca e nevoita sa-l lase să-şi continue singur cercetarile. Or, dragul meu, Roland şi Ivana se vad in fiecare zi de la ora trei la cinci, in timp ce eu o cred la spitalul Trousseau!... Şi cind se intoarce imi relateaza amanunte de la spital, ce oameni a intilnit etc. E de neinchipuit!... şi foarte trist pentru aceste femei... un barbat n-ar minţi in asemenea hal...

— Mai ştii, am spus eu.

— Nu, nu, nu ne calomnia!... Nu putem minţi astfel... N-am şti s-o facem!... N-am avea neruşinarea! Şi apoi trebuie sa crezi, sa ai acea incredere insolenta in credulitatea, stupiditatea, orbirea prosteasca **a celuilalt!**

— Unde se văd? am întrebat eu...

— După istoria cu scrisoarea, am urmărit-o pe Ivana, am spionat-o!... Îți închipui că nu m-am adresat unei agenții! Rouletabille nu va fi mai bine servit decît de el însuși... Plecînd de acasă, merge la spitalul Trousseau... apoi iese aproape imediat și se duce la clinica dr. Schall, aflata în apropiere, unde Roland Boulenger e deja prezent cînd ea ajunge acolo... Două ore mai tîrziu. iese din nou, se reîntoarce la spitalul Trousseau. unde lasă probabil instrucțiuni în cazul în care aș telefona eu, și se întoarce acasă. Are fruntea senină, privirea limpede. Se comportă bine.

— Nu te întreabă dacă ai vești de la familia Boulenger?

— Nu încă, dar se va întîmpla și asta...

— În concluzie, în ciuda faptului că i-ai interzis, ea continuă să lucreze cu el?

— Da. Schall, care este prieten cu Boulenger, le împrumută cabinetul lui și ei petrec acolo două ore...

— Înțeleg, am spus eu, că minciuna Ivanei te tulbură, dar gîndește-te că, de fapt, întîlnirile lor au un caracter strict științific.

— M-aș gîndi dacă ar fi un altul decît Roland, dar în omul ăsta nu am nici o încredere... Jocul început cu Ivana era prea frumos ca să nu-l continue... Pe de altă parte, admițînd că Ivana a jucat o comedie, nu văd vreun motiv care ar face-o să-și abandoneze acest rol. Nu trebuia oare, cu orice preț, înainte de plecare, să termine acel faimos raport asupra tuberculozei! Vezi, adăugă el, că judec lucrurile așa cum se prezintă ele, în favoarea mea. Doar tu mi-ai spus că o asemenea comedie își are inconvenientele ei...

— Desigur! Dovadă că după ce a jucat această comedie cu asentimentul tău, continuă acum s-o joace împotriva voinței tale... Doamna Boulenger e oare la curent?

— Nu cred... Ea își imaginează că a recîștigat un nou Roland, și aș jura că ar fi teribil de uimită dacă i-aș spune că soțul ei a început din nou să flirteze.

— Ah, cu Ivana!... La urma urmei ești primul vinovat!... Nu te ambala... Ești sigur că nevastă-ta nu te înșală! În sensul cel mai crud al cuvîntului! Asta e ceva!... Curînd veți pleca... Nu face o tragedie din tuberculoza galinaceelor!

— Tu spui că nevastă-mea nu mă înșală! Nu sînt sigur de nimic, rosti cu greutate Rouletabille ridicîndu-se... cînd o femeie te minte, ea te înșală... ți-am spus unde a început minciuna... data viitoare cînd te voi vedea, îți voi spune poate unde se sfîrșește.

Rostind acestea mă părăsi după o puternică strîngere de mînă care îi trăda emoția mai mult decît expresia feței.

S-au scurs trei zile. A treia zi, am aflat la telefon de la prietenul meu că plecarea lui în Asia Mică este iminentă și că va părăsi Franța, împreună cu Ivana, săptămîna viitoare. L-am felicitat pentru o hotărîre atît de inteligentă și, din acel moment, am crezut că menajul era salvat.

Două zile mai tîrziu, mă aflam într-o lojă la Operetă, împreună cu niște prieteni, cînd aceștia îmi anunțară intrarea într-una din avanscene a domnului Parapapoulos, celebrul thesalian.

— Știți, mi-au spus ei, se zice că el este urmașul prințului de Albania la grațiile Théodorei Luigi.

— Nu l-a plîns mult timp pe Henri II, am spus eu...

— Nu e genul ei, mi s-a replicat. Prinții și Excelențele și-o dispută... dar, iată, priviți-o!

Într-adevăr, Théodora Luigi lua loc într-o lojă din fața noastră, lojă vecină cu avanscena domnului Parapapoulos. Nu mi se păruse niciodată de o frumusețe atît de fatală. Ochii-i întunecați, tenul de marmură, fruntea-i rece nu se luminară nici de cea mai slabă rază cînd domnul Parapapoulos se aplecase spre ea.

N-am auzit ce spunea, dar, după comportamentul thesalianului, se putea ghici că vorbele erau pline de galanterie. Théodora părea să nu-l audă și nici măcar nu-l privea atunci cînd acesta i se adresa. Femeia asta mi-a stricat seara. Am încercat să nu mă mai uit la ea, dar privirile îmi erau atrase în ciuda voinței mele.

În pauze, ca să scap de această vraja, am ieșit pe culoar, unde m-am întîlnit de cîteva ori cu un om într-un costum destul de prost croit, dar al cărui chip nu-mi era necunoscut. Un moment ochii noștri s-au întîlnit. Atunci mi-am amintit: era agentul Tamar, de la Siguranța, care în ziua dramei, ne introdusese pe mine și pe Rouletabille în „Vila cu flori". Am tras concluzia ca și el, dupa ce îl veghease pe prințul Henri, continua acum același serviciu în slujba fericirii domnului Parapapoulos.

Era intr-o sîmbata, plecarea lui Rouletabille era fixata pentru miercurea viitoare. Trebuia sa cinez cu ei marți. Or, marți dimineața prietenul meu m-a rugat sa fiu la el la ora șase. Am ajuns mult mai devreme decît crezusem. Am vazut ca pendula din salon arata ora cinci. Graba mea era de înțeles. M-am așezat și am început sa rasfoiesc o revista ilustrata, cînd se auzi șunînd la ușa apartamentului; am auzit voci și servitorul, deschizînd ușa salonului, o introduse pe doamna Boulenger. Eram fericit s-o revad. De doua ori fusesem la ei fara sa fi avut norocul s-o întîlnesc.

Am gasit-o mult schimbata, dar ciudat de frumoasa, așa palida. Deși inca nu era total refacuta fizic după cumplitul șoc, își adaugase o cochetarie care nu-mi displacu deloc, întrucît dovedea ca femeia asta își regasise fericirea sau credea ca și-o regasise, ceea ce e întotdeauna același lucru. Thérèse îmi vorbi de soțul ei cu o tandrețe emoționanta și nu facu nici o aluzie la drama de la Sainte-Adresse decît pentru a-mi da de înțeles ca ar fi gata sa mai suporte asemenea chinuri cumplite, dar cu un sfîrșit atît de fericit. Datorita unui egoism inerent fericirii, nu se interesa decît foarte puțin de persoanele noastre și nu vorbi despre Ivana decît pentru a-și exprima regretul ca aceasta nu va mai continua cercetarile alaturi de soțul ei.

— Rouletabille este puțin gelos, mi-a spus ea cu un surîs blînd și trist, nu vreau sa-l știu suparat!... Vreau sa-l vad ca sa-i spun complimentele mele.

Așadar, femeia asta care ne dovedise ca era cea mai buna dintre toți și careia-i atribuisem toate virtuțile și toate gesturile delicate, nu gasea nici un cuvînt de mulțumire pentru ceea ce facusem pentru ea, iar în ceea ce o privea pe Ivana, nu parea sa încerce decît un ușor sentiment de amaraciune ca aceasta îl lasase pe soțul ei sa-și continue singur munca. Evident, era incapabila sa înțeleaga cum, atunci cînd ai onoarea sa lucrezi alaturi de un asemenea om ca Roland Boulenger, poți sa-l parasești. Îl iubea prea mult!...

Rouletabille nu mai venea. Era acum cinci și jumatate. Ea se ridica și își lua ramas bun de la mine, spunîndu-mi sa o scuz în fața prietenului meu, dar trebuie sa fie acasa cînd Roland se va întoarce.

Începusem și eu sa ma neliniștesc și masuram puțin enervat salonul în lung și-n lat cînd Rouletabille își facu apariția. Mi se paru foarte tulburat. Doamna Boulenger, pe care o întîlnise pe scara, se întorsese împreuna cu el.

— Dar, în sfîrșit, ce aveți? Sînteți suparat? i se adresa ea... Ascultați, putem avea o explicație în fața lui Sainclair!... Vad ca e inutil sa continui sa va mint... Am încercat adineauri sa-l pacalesc pe prietenul dumneavoastra... dar ma predau și faceți ce vreți cu mine! Bateți-ma daca vreți... dar mai ales sa nu va suparați pe Ivana, biata copila!... mi-ați aruncat pe scara unul din acele „buna ziua, doamna" care ma condamna dinainte. Ei bine!, accept condamnarea!... Da, eu am organizat întîlnirile de munca de la dr. Schall pentru ca acum trebuie sa se ascunda de dumneavoastra ca sa lucreze. Ați fost vazut ieri dînd tîrcoale clinicii, am venit sa aflu în ce stare de spirit va gasiți!... sînteți furios! știți totul!... ma îndoiam; acum sînt sigura!... este îngrozitor, nu-i așa, e înspaimîntator... înainte de a pleca într-o calatorie de cîteva luni Ivana a consimțit sa definitiveze rezultatele cercetarilor înpreuna cu soțul meu, pentru ca o asemenea munca sa nu se piarda! E de neiertat!... Dar nu știți, dragul meu copil, ce înseamna „omul de știința". Nu traiți, zi de zi, decît prin imaginație și reportaj!... Nu puteți concepe ce înseamna mintea unui om de știința și nici spiritul care o anima!... **spiritul care urmărește continuitatea ideii!...** Omul de știința nu se oprește decît atunci cînd a atins ideea, adica atunci cînd a materializat-o complet, sau moare!... Vorbesc de omul de geniu, firește... În aceasta cursa își tîraște și discipolii care sînt tot atît de înverșunați ca el, daca sînt demni de el!... Și iat-o pe Ivana, stînd la biroul dr. Schall alaturi de Roland Boulenger. Ce crima!... Spuneţi-mi imediat ca o iertaţi!... sau nu va voi ierta eu minciuna pe care ne-aţi impus-o! Tiranule!... Şi grabiţi-va, caci am întîrziat, termina ea, aratindu-ne pendula.

Deoarece vehementa apostrofare a doamnei Boulenger mi-a reţinut întreaga atenţie, l-am neglijat pe Rouletabille. Nu mi-am întors privirea spre el decît atunci cînd Thérèse a rostit aceste cuvinte. Chipul lui trăda cea mai aspră nepăsare. Nu i-a răspuns doamnei Boulenger.

— Văd, zise biata femeie, că am greşit urcînd din nou! şi ea se îndreptă spre uşă.

Rouletabille care, în toate împrejurările, era atît de politicos, nu o conduse... eu am ieşit însă după ea pe culoar, unde, datorită unei uşoare ameţeli, aproape că mi s-a prăbuşit în braţe.

— Mă întorc îndată, i-am strigat lui Rouletabille, o conduc pe doamna Boulenger!...

Ea îmi mulţumi cu o privire căci se simţea într-adevăr foarte slăbită... Afară am oprit un auto-taxi, am urcat-o şi am întrebat-o:

— Unde vreţi să vă las?

— Conduceţi-mă la dr. Schall... îmi spuse ea cu un surîs palid. Vai! văd bine că Roland şi cu mine am pierdut un prieten. Sufăr pentru Ivana...

— Călătoria o să-i facă să uite totul!... am spus eu.

Ea îmi mulţumi cu o uşoară apăsare de mînă.

În faţa clinicii dr. Schall am părăsit-o... părea să-şi fi revenit puţin.

— Am să-i spun lui Roland cît de bun aţi fost şi s-o avertizez pe sărmana Ivana despre scena ce-o aşteaptă...

Am încurajat-o puţin: „Femeile ştiu întotdeauna să se facă iertate... Rouletabille este mult mai puţin rău decît pare".

Zece minute mai tîrziu, mă întorceam la Rouletabille. Suna ora şase. L-am găsit în acelaşi loc!... Fără să-mi spună un cuvînt, mă făcu să trec în cabinetul lui de lucru, se aşeză la birou, ridică cilindrul şi, dintr-un sertar secret, luă trei scrisori pe care mă rugă să le citesc. Erau scrisorile lui Roland către Ivana, în care era vorba de cu totul altceva decît despre tuberculoza găinilor.

Cea mai arzătoare dragoste era formulată cu o îndrăzneală timidă. Nu le transcriu aici pentru că ar fi cu totul inutil şi apoi nici nu-mi amintesc exact textul. Cu toate astea, ele lăsau impresia, mai mult decît o simplă impresie, certitudinea chiar, că Ivana se apăra în modul cel mai abil din lume, în tot cazul că nu depăşise limitele jocului.

Asta l-am făcut pe Rouletabille să înţeleagă şi abia atunci mi-am dat seama cît de tulburat era. Pînă atunci se stăpînise, dar acum izbucni:

— E o mizerabilă!

Ne-am repezit unul în braţele celuilalt.

Efuziunea noastră a fost de scurtă durată. Un servitor a venit să ne spună că „nişte domni" doresc să vorbească cu domnul Rouletabille. „Aceşti domni" l-au urmat îndeaproape pe servitor.

— Ia te uită, Mifroid, exclamă prietenul meu, recunoscîndu-l pe simpaticul comisar binecunoscut în Paris. Ce te aduce, prietene?

În ciuda tragicei atmosfere, n-am putut să nu admir arta cu care Rouletabille a reuşit, într-o clipă, să-şi ascundă emoţia. Comisarul închise uşa în urma lui, în nasul celorlalţi „domni", şi înaintă în birou.

— Sărmane prieten, zise el, fără să vadă mîna pe care Rouletabille i-o întindea, trebuie să-ţi anunţ o veste cumplită... Altuia n-aş putea să-i spun întregul adevăr... Fii tare!... Soţia dumitale a fost asasinată!

Rouletabille scoase un strigăt şi se agăţă de braţul meu.

— Asasinată, zise el cu o voce răguşită, unde?

— La Passy, fundătura La Roche... am o maşină, dacă vreţi să mă însoţiţi.

Rouletabille părea buimac. Mă privea cu nişte ochi din care inteligenţa dispăruse. Vă daţi seama că nu l-am părăsit. Un sfert de oră mai tîrziu, ne aflam în cartierul Passy, în faţa unei vile înconjurate de ziduri înalte. Pe drum i-am pus cîteva întrebări comisarului, dar părea să nu ştie încă nimic. Nu mi-a putut spune nici măcar ora la care avusese loc crima. În rest, eram şi eu cu totul năucit de bruscheţea şi cruzimea evenimentelor. Imi amintesc vag că am traversat o grădină plantată cu arbori stufoşi... că am urcat o scară, am traversat o încăpere, unde pe o măsuţă-gheridon se aflau resturile unei gustări. În sfîrşit, într-un dormitor unde domnea o dezordine de nedescris, o întreagă trupă de oameni în negru se dădu la o parte din faţa noastră şi atunci am văzut pe covor două corpuri întinse... acela al lui Roland Boulenger si al Ivanei...

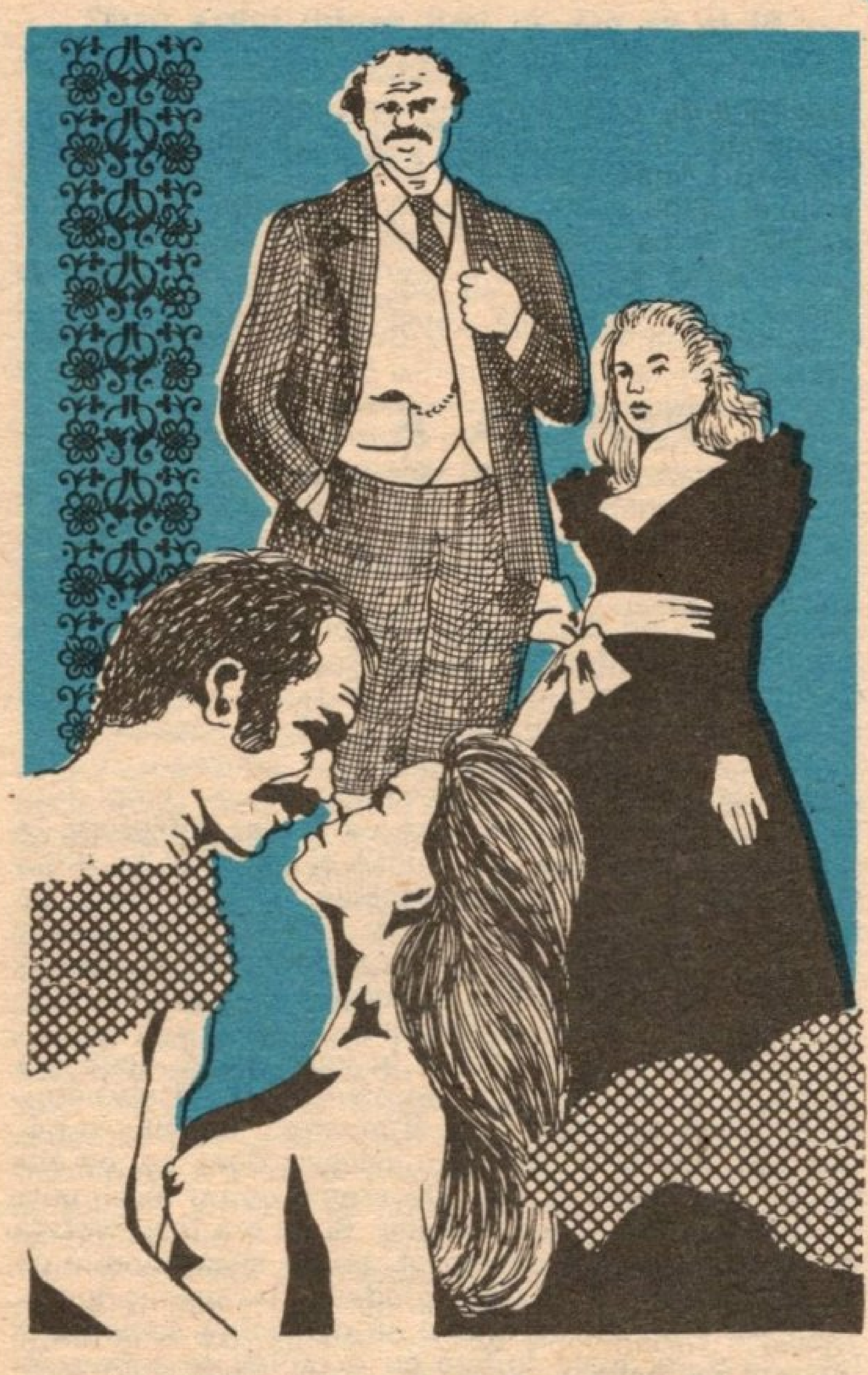

Hainele barbatului nu marturiseau nici o lupta. Roland primise doua gloanţe, unul direct în inima, care, trecînd, sfarimase ceasul din buzunarul jiletcii, iar celalalt, **din spate,** în plamînul stîng. Ivana fusese şi ea împuşcata cu doua gloanţe: unul o atinsese în pulpa stînga, celalalt fusese tras în timpul unei lupte, dovada umarul smuls al rochiei, mîneca mototolita şi zgîrieturile de pe pumnul drept şi de pe mîna. Acest al doilea glonţ, aproape de tîmpla, parea sa fi fost tras ca s-o lichideze, sa încheie socotelile... Şi, totuşi, Ivana mai traia înca... Trebuie sa mai menţionez ca un al cincilea glonţ, gasit în tavan, reprezenta o noua dovada a luptei cu acela sau cu aceea care adusese moartea în aceasta locuinţa.

Am spus ca Ivana nu murise înca. Ea redeschise ochii ca sa-l priveasca pe Rouletabille... şi am vazut clar cum buzele i s-au întredeschis ca pentru un sarut.

Atunci el scoase un geamăt îngrozitor; se auzi izbitura unui corp pe podea... era Rouletabille care se prabuşea în genunchi şi care, dîndu-l pe doctor la o parte, lua un sarut suprem de pe buzele soţiei sale muribunde.

Aşa i-a primit ultima suflare. L-am smuls cu multa greutate de lînga acest iubit corp neînsufleţit.

— Era nevinovata! suspina, expiind aproape şi el... era micuţa mea Ivana!...

Fu dus mai curînd decît condus într-o încapere alaturata şi unul dintre oamenii în negru îl întreba brusc:

— Cunoaşteţi vila asta?

Rouletabille înalţa capul şi îl privi fix pe magistrat

— Am vazut-o azi pentru prima oara, zise el.

— **Și la ce oră ați ieșit pentru prima oară?**

Nefericitul ezita, ne privi și in cele din urma șopti:

— Nu va ințeleg!

— Am sa va spun eu, zise magistratul... **Ați ieșit de aici la ora cinci... iar crima a avut loc la ora cinci fără cinci, exact!...**

Rouletabille se ridica intr-un imens protest al intregii sale ființe.

— Credeți deci ca eu am omorit-o?

In aceeași seara se culca la inchisoarea Santé.

PARTEA A DOUA

Cătușa de sclav

I

IPOTEZE

Imediat după lovitura de trăsnet a arestării lui Rouletabille, m-am dus la doamna Boulenger. Vă amintiți că fusesem împreună cu ea la Rouletabille, la ora cinci și jumătate, amănunt important, deoarece în ciuda a ceea ce spunea adjunctul comisarului care pretindea că drama avusese loc la ora cinci fără cinci, **s-a dovedit curînd că ea fusese înfăptuită la ora cinci și jumătate.** Vă amintiți și de faptul că, după ce am coborît de la Rouletabille, am condus-o pe doamna Boulenger la clinica dr. Schall. N-am găsit-o acasă. M-am gîndit că era încă la dr. Schall. Evenimentele se petrecuseră cu atîta repeziciune, încît, probabil, nu aflase încă nimic.

Nu voi intra în amănunte în legătură cu acea oră îngrozitoare pe care am petrecut-o. Aflînd adevărul, a zăcut trei zile între viață și moarte... Schall n-o părăsi nici o clipă și reuși s-o salveze, ceea ce, de altfel, ea îi și reproșă. Dar, de vreme ce nu muri, voia să trăiască pentru a-l răzbuna. Și ea era încredințată că Rouletabille era nevinovat. Iar eu știam bine la ce se gîndea ea. Și eu mă gîndeam la același lucru.

Înflăcărarea cu care voia să discearnă adevărul o făcu să-și recapete forțele cu o rapiditate extraordinară. Trebuie totuși s-o spunem că renașterea, reînvierea asta, era destul de șubredă, căci Thérèse nu mai trăia decît nervos, alungată din pat de ideea fixă pe care o împărtășeam și eu și căreia este momentul să-i dăm un nume: Théodora Luigi!...

II

NOI PRECIZĂRI ȘI NOI ÎNDOIELI

N-ați uitat că în sîmbăta care precedase drama de la Passy (ce avusese loc marți) mă aflam la Operetă față în față cu Théodora Luigi, care găsise deja un succesor pentru Henri II și care flirta în mod ostentativ cu celebrul grec Parapapoulos. M-am informat și am aflat că temuta curtezană părăsise Franța, împreună cu noul ei stăpîn, chiar în ziua dramei, cu Orient-Expresul de ora unu după-masă. Această informație, pe care mi-am procurat-o prin intermediul prietenilor mei de la Siguranță, m-a paralizat. M-am dus și la Gara de Est, unde mi s-a confirmat acest lucru.

Înțelegi starea mea de spirit. Era de plîns! Ca să explic crima nu-l mai aveam decît pe Rouletabille, iar cuvintele adjunctului îmi sunau în urechi ca niște clopote furioase: „Ați ieșit de aici la ora cinci și crima a avut loc exact la **ora cinci fără cinci.“** Repet că în acel moment nimic nu corectase această greșeală care îl acuza atît de grav pe Rouletabille, ceea ce m-a făcut să trec prin chinuri, îndoieli și presupuneri sfîșietoare.

Această oră **fusese stabilită** de magistrați în virtutea faptului că ceasul spart al lui Roland Boulenger se oprise la ora cinci fără cinci. Rouletabille fusese văzut ieșind printr-o poartă care dădea spre terenul viran din spatele fundăturii La Roche și recunoscut de un agent (toți agenții îl cunoșteau pe Rouletabille) care discuta cu un vînzător de ziare. Amîndoi (agentul și vînzătorul) fuseseră izbiți de paloarea și aerul rătăcit al celebrului reporter, care trecuse pe lîngă ei fără să-i observe, vorbind singur.

Cum fusese descoperită crima? Datorită unui copil de tîmplar care se juca în ulicioara învecinată aruncînd cu bile în peretele din spate al vilei și auzise, deasupra lui, la primul etaj, în spatele ferestrelor cu perdele trase, împușcături și strigăte. El fugise imediat acasă, dar taică-său se întorsese abia peste o oră și ascultase distrat povestirea copilului. Totuși, cum un sergent din oraș trecuse prin fața atelierului, tîmplarul l-a pus pe copil să spună din nou toată povestea în fața reprezentantului forței publice. Destinul a vrut ca acest agent să fie chiar cel care îl văzuse pe Rouletabille ieșind. El alergă la locul arătat de copil și i se păru că aude gemete. Era fără îndoială Ivana care agoniza. Cîteva minute mai tîrziu, pătrundea împreună cu comisarul de poliție din cartier în fatala vilă din Passy. Urmarea se știe. În privința orei, afirmațiile copilului erau foarte vagi. Îi era imposibil, cu o aproximație de **aproape o jumătate de oră,** să precizeze momentul în care auzise împușcăturile. Întrucît ceasul lui Roland se oprise la ora cinci fără cinci, au fost cu toții de acord că Rouletabille ieșise la ora cinci.

III

CĂSUȚA DIN PASSY

Știam, de la judecătorul de instrucție, domnul Hébert, și prin informații primite pe căi lăturalnice din închisoare, că nefericitul era distrus. Nu mînca, nu vorbea, stătea întins, nemișcat în celula lui. Toată lumea îl **provoca să-și mărturisească crima,** spunîndu-i că va fi cu siguranță achitat. El nici nu mai catadicsea să răspundă.

Nu primisem de la el decît cîteva cuvinte: „Ai grijă de mormîntul ei. Două locuri, unul pentru ea, unul pentru mine!...“

Acum mă grăbesc să fiu alături de el cu prilejul celei de-a doua vizite pe care a fost dus s-o facă la locul crimei. Avertizat, m-am dus și eu împreună cu magistratul. Rouletabille nu sosise încă.

Am avut o scurtă discuție cu judecătorul și, firește, am făcut tot ce-am putut pentru prietenul și clientul meu, subliniind în special atitudinea pe care o avusese în fața mea cu atît de puțin timp înainte de crimă, atunci cînd, după toate aparențele, nu aflase încă despre ea. Dar domnul Hébert părea să-și fi făcut deja o părere.

La tot ceea ce-i spuneam, el nu-mi răspundea decît ridicînd din umeri și mîngîindu-și cu un gest ușor iritat favoriții grizonați, pe care îi purta după moda veche.

În jurul vilei, cu tot serviciul de ordine, se adunase o mulțime de necrezut. Ziariștii erau, ca întotdeauna, supărători. Nici unul însă n-a fost admis în vilă.

În momentul descoperirii crimei, forțat de evenimente, n-am dat nici o informație, nici chiar foarte sumară, asupra locului. De altfel, nu văzusem nimic altceva decît pe Rouletabille și cele două corpuri. Așa că astăzi priveam și eu în jur.

Această vilă, pierdută la capătul cartierului Passy, era încîntătoare. Roland Boulenger o închiriase mai demult ca să vină aici să se recreeze după munca grea. Amănuntele mi-au fost furnizate de anchetă. Dar aș paria că achiziționarea, mobilarea și aranjarea acestui mic colțișor i se datorau acum Ivanei — așa cum i se datoraseră înainte Théodorei Luigi —, dragostea lui de moment, singura care conta în ochii lui, așa cum se întîmplase întotdeauna.

Camerele de la parter, prea umede, erau condamnate. Ajungeai la primul și unicul etaj pe o scara de marmura, a carei balustrada de fier forjat era lucrata remarcabil. De altfel, intregul etaj era deosebit de elegant. Pe pereți erau pictați pastori și pastorițe care se hirjoneau cu o indrazneala abia reținuta. In sufragerie, o minunata tapiserie, o pastorala dupa F. Boucher, ocupa un intreg panou. Mobilele, fotoliile Louis XV, erau acoperite cu goblenuri reprezentind fabulele lui La Fontaine, dupa Oudry. Aceasta sala comunica direct cu dormitorul, ale carui ferestre, ce se deschideau doua spre gradina, iar alte doua spre ulicioara despre care am avut ocazia sa vorbim, erau inchise, cu obloanele trase. Exista acolo un imens divan care servea drept pat, un covor persan dintre cele mai scumpe, iar pe perete, în spatele divanului, era agaţata o garnitura de pat din satin alb, brodata, cu aplicaţii de catifea roşie-vişinie, din secolul XVI, al carei efect era deosebit de ciudat.

În fundul camerei se afla sala de baie, din care, o scara de serviciu cobora în gradina şi la subsol, unde se afla bucataria, rareori în funcţiune. Vesela şi paharele erau aranjate în dulapuri, unde domneau ordinea şi praful.

Am reţinut resturile unei gustari care se aflau pe masuţa-gheridon din sufragerie; pot sa spun chiar gustarea în întregime, caci de abia fusese atinsa. Prajituri, o sticla de vin de Spania, pe care Roland Boulenger o adusese cu siguranţa el insuşi...

Gradina din faţa vilei era destul de întinsa, dar prost întreţinuta, cu arbori contorsionaţi de batrîneţe. Am spus ca spatele vilei se învecina cu o ulicioara. În faţa, gradina dadea spre fundatura La Roche. Acolo era intrarea principala — un grilaj mare care nu se deschidea niciodata fiind închis cu panouri de fier. Se intra prin mica poarta de stejar, lacuit, cu o ferestruica, aflata alaturi de grilaj. La colţul în care fundatura La Roche se întîlnea cu strada Rameau, exista un coafor. Cum coaforul nu era asaltat de clientela şi îi placea sa stea în pragul pravalioarei, el nu putea sa nu vada pe cei care intrau şi ieşeau pe mica poarta de stejar. Pravalioara avea şi un nume: „Marius Poupardin, coafor".

Proprietatea mai avea şi o alta ieşire, ascunsa pe trei sferturi de o cascada de iedera şi plante agaţatoare.

Pe aceasta poarta fusese vazut ieşind Rouletabille, poarta ce dadea, în exterior, spre un maidan, invadat de gunoaie, un adevarat depozit de murdarii... În interior, ea se deschidea în dreptul unei poteci, pavata cu caramida şi napadita de muşchi, care traversa ierburile înalte ale unei livezi salbaticite şi ajungea direct la uşa joasa a vilei ce comunica cu scara de serviciu.

Cred ca am reuşit sa ofer întreaga topografie utila unde s-a petrecut drama, fara de care nu se poate înţelege misterul, deocamdata de nedescifrat.

Asistam acum la sosirea lui Rouletabille, anunţata de vuietul mare de afara. Este adus într-un auto-taxi, între doi agenţi de la Siguranţa. Strigate de „Traiasca Rouletabille" se aud de peste tot din mulţimea care se înghesuie în jurul vilei.

Mica uşa se deschise şi el aparu. Dumnezeule, cît e de palid! Nu pare sa fie decît fantoma lui. Mai pastrase totuşi în ochi acea flacara arzatoare, marturie a focului interior care îi devoreaza şi îi arde pe cei ce-l privesc. De cîte ori n-am fost obligat sa întorc capul din cauza acestui fulger, de nesuportat! Privirea lui, pe moment, parea sa-mi spuna: „De ce te afli aici? De ce te priveşte drama care s-a petrecut între acest domn, soţia mea şi cu mine? Ce cauta aici tot acest aparat de justiţie? Îl cunosc de multa vreme. Nu ma sperie!"

IV
CIUDATA ATITUDINE A LUI ROULETABILLE

Fara sa-i pese prea mult de oameni, Rouletabille începu sa priveasca obiectele. Ma vazu şi pe mine. Tocmai voiam sa ma îndrept grabit spre el, cînd una dintre acele priviri pe care i le cunoşteam atît de bine, ma ţintui locului. Judecatorul de instrucţie ne duse imediat la primul etaj.

Nu ne-am oprit în sufragerie; interogatoriul a fost reluat în camera unde urmele omorului erau înca proaspete. Cele doua corpuri nu se mai aflau acolo, dar lasasera peste tot amprentele lor însîngerate: pe covor şi chiar pe garnitura de pat din satin alb din secolul XVI, de care o mîna plina de sînge se agaţase, fara îndoiala cea a Ivanei.

Aflîndu-se în aceasta camera îngrozitoare, în care, într-o sarutare suprema Ivana îşi daduse ultimul suspin,... Rouletabille avu o clipa de sfîrşeala şi aproape mi s-a prabuşit în braţe.

— Marturisiţi, aşadar!... striga judecatorul de instrucţie...

Cei care se aflau acolo îşi vor aminti multa vreme modul în care Rouletabille a raspuns atunci:

— Domnule, se adresa el pe un ton ostil judecatorului, fierbînd de o furie nestapînita, vorbiţi despre soţul înşelat. Primul lucru pe care vreau sa-l auziţi de la mine este expresia încrederii totale pe care o am în cinstea perfecta a soţiei mele! Cît despre ceea ce credeţi ca a fost rolul meu în evenimentele petrecute, trebuie sa va marturisesc ca, dupa moartea celei mai preţioase fiinţe pe care o aveam pe lume, mă interesează cît se poate de puţin! Atît de puţin, încît, daca consimt sa raspund întrebarilor dumneavoastra, o fac nu atît pentru mine cît pentru a salva o amintire care mi-e draga! **M-aţi înţeles, domnule Hébert?** Ivana Velicikov, care mi-a facut onoarea sa devina doamna Rouletabille, a fost întotdeauna cea mai loiala şi mai cinstita dintre femei!

Domnul Hebert avu o tresarire puternica în faţa acestei agresive şi neaşteptate „proclamaţii".

Persoanele care erau de faţa ar fi zîmbit daca viaţa unui om n-ar fi fost legata de aceste doua cadavre.

— Domnule, raspunse judecatorul pe un ton ce vadea o oarecare mila filozofica... domnule, nu vreau decît sa va cred, parerea mea în privinţa asta intereseaza mult mai puţin decît a dumneavoastra şi îmi veţi permite sa va spun ca nu aţi fost întotdeauna atît de sigur în privinţa virtuţii doamnei Rouletabille! Dar, Dumnezeule, puteţi fi foarte bine scuzat caci, trebuie s-o marturisiţi la fel ca mine, împrejurarile şi aparenţele erau cu totul potrivnice! Întîlnirea din aceasta casuţa eleganta, unde profesorul Roland Boulenger obişnuia sa vina ca sa se recreeze dupa importantele sale cercetari, cina frugala întrerupta, camera asta unde au fost gasite cele doua corpuri, al domnului Boulenger şi al soţiei dumneavoastra, toate astea pot sa tulbure profund pe soţul cel mai puţin banuitor şi sa dezlanţuie — vai, avem dovada — mînia lui...

— E o trista exactitate, raspunse Rouletabille încet. Da, am crezut un moment ca nefericita mea Ivana ar fi fost gata sa cedeze insistenţelor profesorului Boulenger, care era foarte îndragostit de ea. N-am sa dau acum amanunte care v-ar face sa înţelegeţi conduita soţiei mele într-o alta lumina, cu totul noua, aproape sublima! Domnule judecator, era vorba ca pentru ştiinţa sa-l salveze pe profesor de o influenţa nefasta, cumplita! Ca un asemenea program, greu şi primejdios de realizat, a facut-o pe soţia mea sa accepte, fara sa ma anunţe, o întîlnire în aceasta casuţa din Passy, asta m-a tulburat în asemenea masura încît am spionat-o... fapt pentru care cer public iertare memoriei aceleia care are dreptul la tot respectul!...

Urma un moment de tacere glaciala, de al carui sens Rouletabille nu ţinu cont şi continua:

— O spionam deci... şi pusesem sa fie spionata... ştiam ca ea trebuia sa vina în acea zi de marţi în casuţa asta. Înca de luni, aveam o cheie care îmi permitea sa deschid poarta ce da spre terenul viran. Ştiam ora întîlnirii, am sosit aici un sfert de ora dupa soţia mea. Roland Boulenger se afla deja aici... Domnule, va jur ca nu aveam nici o arma!... Nu sînt unul dintre aceia care îşi aroga dreptul de a omorî pentru ca soţia lui a zîmbit altuia!... Acest gen de salbaticie nu se potriveşte deloc cu concepţiile mele şi regret ca întîmplarea a avut loc într-o epoca cu pretenţii de civilizaţie... Venisem sa constat o minciuna îngrozitoare... dar nu ucizi o femeie pentru ca minte!... Ea îşi tradeaza juramintele, promisiunile sfinte... N-o mai priviţi!... Nu va transformaţi într-un calau, înfrînaţi-va instinctul de proprietate asupra trupului, care nu e decît corolarul sclaviei antice... sau suportaţi legile!... Domnule, daca îmi veţi dovedi ca eu am omorît, cer sa fiu ghilotinat şi cer destituirea dumneavoastra pentru ca aţi încurajat, prin propunerile pe care mi le-aţi facut adineaori, asasinatul!

Am ramas încremenit şi trebuie să spun ca toţi au fost uluiţi.

Cît despre domnul Hébert, a vrut sa se supere, dar i-a fost teama sa nu para ridicol. Întreaga figura i se schimonosi şi pe un ton plin de amaraciune îi raspunse lui Rouletabille într-un mod ce întrunea asentimentul tuturor:

— Domnule, nu voi reţine aceste cuvinte care demonstreaza cel puţin o mare confuzie. Nevinovat sau vinovat, tulburarea dumneavoastra este explicabila. Regret pur şi simplu ca nu vi se permite sa va folosiţi de chiar propria dumneavoastra metoda atit de logica şi de sigura care a clarificat afacerile altora...

— Domnule judecator, trebuie sa va fie mila de mine! **Mi-a fost ucisă soţia!**

V
CEEA CE A VĂZUT ROULETABILLE ÎN CĂSUŢA DIN PASSY

Ultimele cuvinte ne-au mişcat pe toţi, mult mai mult decit ceea ce ne spusese mai inainte, de altfel destul de incoerent, sau aşa am considerat noi.

Domnul Hebert redeveni foarte blind.

— Sa vedem, a spus el, cind aţi pătruns aici prin uşiţa secreta, v-aţi indreptat imediat spre scara de serviciu, pe unde aţi urcat la etajul intii... este de altfel drumul pe care l-a urmat şi soţia dumneavoastra... i-am urmarit paşii pina in cabinetul de toaleta... Doamna Rouletabille n-a vrut sa intre pe poarta dinspre fundatura La Roche, unde putea fi vazuta...

— Aţi vazut urmele paşilor mei pe scara de serviciu? il intrerupse Rouletabille, devenind brusc atent la acest interogatoriu precis.

— Nu, raspunse domnul Hebert, dar, in realitate, Rouletabille descopera atit de uşor urmele altora incit nu-i e prea greu sa le ascunda pe ale sale!

— Am sa va demonstrez, incepu prietenul meu, ca n-am incercat sa ascund absolut nimic. Urmele mele iţi sar in ochi! Dar le cautaţi acolo unde v-ar fi de folos şi unde nu le gasiţi. Priviţi, le veţi gasi acolo, zise el, aratind aleea care trecea pe linga vila, chiar pe sub ferestrele dormitorului şi o fereastra a sufrageriei.

Domnule judecator, continua reporterul, daca aţi fi fost mai puţin pornit in ceea ce priveşte scara de serviciu, aţi fi putut vedea ca paşii mei, aproape invizibili pe aleea de caramida acoperita cu muşchi, apar brusc la stinga, de-a lungul casei, adica atunci cind parasesc aceasta alee; atunci s-au imprimat clar pe pamintul inmuiat de ploaie.

Nu ştiu daca agenţii n-au amestecat totul in cautarile lor, in acel du-te-vino necontrolat, dar urmele acestea **trebuie** sa se mai gaseasca inca acolo... Pe acolo am venit şi pe acolo m-am intors.

— Vom vedea asta imediat, se învoi domnul Hébert, care nu prea dădea atenţie acestor amănunte, comportament cu care eram, pe moment, şi eu de acord. În fond, că aţi intrat în casă pe scara de serviciu sau pe un alt drum, nu înseamnă nimic pe lîngă faptul că **le-aţi intilnit** pe victime.

— Iertaţi-mă, domnule judecător, nu le-am întîlnit!... Este adevărat că am sosit aici într-o stare de cumplită suferinţă, să spunem disperare, dar în nici un fel tragică, în sensul pe care îl daţi acestui cuvînt... Iar dovada este că — v-o repet — nu eram înarmat.

— Asta o spuneţi dumneavoastră!

— Vă jur!... Nenorocirea mea mi se părea atît de imposibil de imaginat, încît voiam să mă asigur cu ochii mei... Totuşi, nu aveam altă cheie decît cea de la uşiţa din zid... iată-mă dînd ocol casei... ştiam că soţia mea se află acolo împreună cu Roland Boulenger... era cumplit! Deodată aud o voce... venea dinspre fereastra sufrageriei şi era a lui Roland care spunea: „Dacă n-ai fi venit, nu ştiu ce s-ar fi întîmplat. N-am iubit niciodată pe nimeni în lume decît pe tine!" După care fereastra a fost închisă. Atunci, domnule, am fugit... pentru că, tocmai pentru că nu voiam să ucid!... A fost bine că am venit fără armă şi că detest brutele... există momente în care fiara se trezeşte în noi într-un mod înspăimîntător... Ei bine, am avut forţa s-o răpun... am avut puterea s-o scot din **mine!...** Şi acum, domnule, trebuie să ştiţi că regret că am plecat din cauza unei fraze... a acelei tutuiri!... Un profesor îşi tutuieşte adesea elevii şi eu l-am auzit pe Roland Boulenger tutuind-o pe soţia mea de faţă cu mine!... Dar dacă aş fi rămas, aş fi intervenit, Doamne!... ar mai trăi!... dar tot ce-am putut face a fost să-ndrept fiara din mine spre acea portiţă. Să alerg continuînd să aud acea frază...

— Da... eraţi destul de **resemnat,** sublinie domnul Hébert cu o tristeţe afectată, care nu ascundea suficient o amară ironie...

Rouletabille deveni îngrozitor de palid...

— Sînteţi foarte spiritual, domnule Hébert! îi răspunse el, aruncîndu-i o privire cumplită... dar un prost judecător de instrucţie... Din fericire, sînt aici ca să vă împiedic să mai faceţi o gafă lamentabilă ca aceea pe care era s-o faceţi în procesul Madieu... dar bazaţi-vă pe mine... E vorba acum să salvez onoarea soţiei mele şi voi face asta în ciuda tuturor!

Cum judecătorul voia să spună şi el ceva, Rouletabille îl opri cu un gest. În realitate, ai fi putut spune că el era acela care conducea ancheta şi că ceilalţi veniseră acolo la ordinele lui...

— Nu, domnule judecător, nu am plecat **resemnat,** din contră, am plecat înşelat de aparenţe ca un simplu magistrat!... În tot cazul, cînd am plecat, cele două persoane care îşi dăduseră întîlnire în „micuţa casă din Passy" trăiau încă!... În clipa aceea era exact ora cinci!...

— Şi ceasul profesorului, spart de un glonte, care s-a oprit la ora cinci fără cinci!...

— Păcat pentru dumneavoastră, domnule, că s-a tras de aici o concluzie greşită... Persoanele trăiau la ora cinci... Ceasul s-a oprit la cinci fără cinci!... Ce aţi fi vrut să fac?... Nu poţi împiedica un ceas să se oprească la cinci fără cinci... Domnul Roland Boulenger a uitat probabil să-l întoarcă... Ceasul e lovit de un glonte care îl sparge... Supărătoare coincidenţă, dar care nu dovedeşte nimic...

— Rouletabille... o altă ipoteză în privinţa ceasului domnului Roland Boulenger... De ce s-ar fi oprit?... Chiar dacă crima ar fi avut loc un sfert de oră sau o jumătate de oră mai tîrziu... glonţul n-ar fi putut să-l lovească la ora cinci şi jumătate de exemplu, repet, e o ipoteză, un ceas care întîrzie cu o jumătate de oră?

— Posibil! strigă Rouletabille, cu o ciudată exaltare, posibil, domnule judecător!... dar eu am plecat la ora cinci!...

— Aţi ieşit de aici ca un nebun, vorbind tare, cu un aer absolut rătăcit!... **Dacă, venind aici, n-aţi avut armă... v-aţi dus probabil, cînd aţi ieşit, să căutaţi una şi să vă întoarceţi...**

VI
LOVITURA DE TEATRU

În faţa acestei replici, pe care judecătorul o rostise firesc, fără să şi-o imagineze atît de zdrobitoare, Rouletabille amuţi o clipă. Eu care îl cunoşteam bine, l-am văzut un moment descumpănit... Îmi căuta privirea şi inima mi-a îngheţat pentru el. Dumnezeule! ar fi posibil... Ah! de mai multe ori în decursul acestei dureroase şedinţe nu l-am recunoscut pe Rouletabille al meu... Ai fi zis că voia să năucească şi pe alţii, aşa cum, în mod vizibil, era derutat el însuşi.

— Rouletabille, noi am încercat să aflăm, reluă pe un ton aspru judecătorul, ce aţi făcut exact din momentul în care, la ora cinci, aţi părăsit această casă şi pînă în momentul în care, cu peste o oră mai tîrziu, v-aţi întors la domiciliu.

— Este o perioadă de timp foarte scurtă pentru cineva care ieşea din această casă în starea mea de spirit, răspunse prietenul meu încruntîndu-se şi dregîndu-şi vocea... evident, am pierdut o jumătate de oră să rătăcesc ca un nefericit... unde... nu ştiu... cu siguranţă prin împrejurimi... n-aş putea să vă spun...

— Eu cu atît mai puţin! încheie judecătorul care, hotărît, părea să-şi ia revanşa în momentul în care Rouletabille se aştepta mai puţin... trebuie să vă spun că, dacă **din intimplare,** v-aţi întors aici (fapt pe care în starea de spirit în care eraţi l-aţi fi putut uita)... **noi nu ştim încă...**

— Domnule, spuse Rouletabille, n-am nimic de spus pentru moment, dar vreau să vă rog ceva. Vreţi să mă lăsaţi să „lucrez" în această casă, aşa cum aş fi lucrat dacă nu eram arestat?

— Vă rog, se învoi domnul Hébert şi adăugă destul de ironic: lucraţi pentru dumneavoastră şi pentru mine și încercați să mă feriți de o greșeală care de data asta ar putea să vă fie fatală.

O jumătate de oră îi trebui lui Rouletabille ca să cerceteze tot, din grădină pînă în pod. L-am văzut în patru labe pe mobile, mirosind totul ca un cîine de vînătoare, așa cum îl văzusem pentru prima oară cu mult timp în urmă, atunci cînd fusese vorba de **Camera galbenă.**

Am fost mirați să-l vedem trecînd cu destulă nepăsare prin camerele unde avusese loc crima. Dimpotrivă, el se cățără, coborî încă și încă o dată, de multe ori în patru labe, scara de serviciu, deschise toate dulapurile din bucătărie și de la subsol, în sfîrșit întîrzie pe aleea din mijloc care ducea spre fațada pavilionului dinspre fundătura La Roche și care nu era pavată cu dale sau cărămizi, la fel ca mica alee de serviciu, ce ducea spre maidan.

O mie de pași se întipăriseră acolo, pe pămîntul moale, și te întrebai ce mai putea oare reporterul să distingă.

Domnului Hébert părea să-i fie milă de el.

— Să știți, domnule, îi spuse el, că la prima vizită a Parchetului aici, au fost prelevate mai multe urme de pași de bărbat de pe această alee, care veneau direct dinspre fundătura La Roche spre vilă și care, vai, **nu se mai întorceau!** Erau pașii lui Roland Boulenger. **Erau singurii. Nici o urmă de pas de femeie!** Iată de ce vă spuneam că doamna Rouletabille a intrat cu siguranță pe ușa ascunsă, așa cum ați făcut și dumneavoastră înșivă... ceea ce de altfel nu are nici o importanță...

Rouletabille se ridică brusc; era plin de noroi, murdar, nepieptănat, ciufulit.

— Domnule, spuse el, a fost desigur interogat și acest Poupardin, bărbierul din colțul străzii La Roche... poate a văzut el ceva!

La care un agent de Siguranță, care se afla acolo, răspunse:

— Eu însumi am vrut să-l interoghez pe Poupardin ăsta, dar prăvălia lui era închisă. E plecat **de luni, deci din ajunul dramei.** Anunțase de cîtăva vreme că se pregătește pentru o călătorie în țara lui. Marius Poupardin n-a putut deci să vadă nimic...

— Și dumneavoastră, domnule, ați descoperit ceva, îl întrebă pentru ultima oară domnul Hébert pe Rouletabille.

— Nu, domnule, răspunse Rouletabille cu voce surdă, fără să privească pe nimeni.

— Ei bine, a fost de ajuns pentru azi!... Să mergem, ordonă judecătorul...

M-am dus să strîng mîna prietenului meu, care îmi raspunse destul de distrat...Agenții l-au urcat în taxi. Ne-am despărțit cu toții fără un cuvînt. Am fost nevoiți să suportăm asaltul ziariștilor. M-am întors acasă prăbușit. Nu mi-am revenit din starea de prostrație decît către ora opt seara, auzind strigătele vînzătorilor de ziare. Ultima oră: **Afacerea Rouletabille!... A fost găsit revolverul asasinului!**

Am coborît chiar eu în fugă ca să cumpăr ziarul. Atunci am aflat ultima și senzaționala noutate. Fusese descoperit armurierul din cartierul l'Etoile, de la care Rouletabille cumpărase, în marțea crimei, un revolver la ora **cinci și un sfert.** Nu mai exista nici o îndoială: din întîmplare, domnul Hébert ghicise... Dacă Rouletabille intrase fără armă în căsuța din Passy, el ieșise să cumpere una de la prima prăvălie întîlnită în cale. Se admitea acum că ora la care se oprise ceasul nu dovedea nimic, așa cum afirmase Rouletabille și cum, vai, o dovedea ora la care cumpărase revolverul într-un cartier apropiat cu cel în care avusese loc crima.

A fost reținută așadar ora cinci și jumătate ca oră a masacrului, oră considerată ulterior ca exactă. Era deci Rouletabille vinovat?

VII

SCRISOAREA RECOMANDATĂ

A doua zi, o nouă bombă: ziarele aduseră vestea senzațională că Rouletabille izbutise să evadeze din închisoare. Măruntele „foi" de scandal, ce apăreau seara, inventară, cu multă încîntare, întîmplări dintre cele mai hazoase și grotești, dînd amănunte tot atît de extraordinare, pe cît de precise, asupra modului în care Rouletabille scăpase de paznici. **Curierul de ora cinci** afirma că reporterul fusese văzut plimbîndu-se foarte liniștit pe bulevard. **Le Paris** lăsa să se înțeleagă că nimic din toate astea nu s-ar fi întîmplat fără îngăduința guvernului care avea tot interesul să-l menajeze nu numai pe reporterul de la **l'Epoque,** dar chiar ziarul însuși. În ceea ce privește **l'Epoque,** acesta relata faptele fără nici un comentariu.

N-a fost nevoie de mai mult pentru ca întreaga poliție să fie în stare de alertă pentru a-l căuta pe Rouletabille... Un agent de la Siguranță veni și la mine ca să-mi pună cîteva întrebări la care n-am putut să răspund. Tuturor le-am spus că regretam această evadare.

Domiciliul meu era supravegheat cu strictețe. Către ora șapte seara, ridicînd perdeaua de la fereastra mea, am văzut pe trotuarul din față două siluete în privința cărora nu mă puteam înșela. Am lăsat sa cadă perdeaua ridicînd din umeri... „Poliția va fi întotdeauna la fel de proastă", am gîndit eu cu voce tare, „aici e ultimul loc unde Rouletabille va veni ca să se lase prins."

Tocmai încercam să mă apuc de lucru, cînd servitorul meu veni să mă anunțe că poștașul avea o scrisoare recomandată pentru care trebuia să semnez. Poștașul a intrat și mi-a întins o scrisoare pe care am privit-o mașinal. Am fost uimit că nu vedeam pe plic nici unul dintre însemnele obișnuite; în fine, felul în care îmi era adresată era dintre cele mai ciudate; **Bunului meu prieten Sainclair...** și adresa mea. Am recunoscut scrisul lui Rouletabille. L-am privit pe factor care rămăsese nemișcat, cu geanta pe pîntece, plină de rulouri și pachete pe care le ținea cu greu să nu cadă.

— Dar scrisoarea nu e recomandată, am spus eu. Apoi, din ce în ce mai intrigat, am deschis plicul. Înăuntru se afla o simplă foaie de hîrtie albă pe care am sucit-o și am răsucit-o pe toate fețele.

— Ah, am strigat eu, ce-i cu gluma asta?

— Taci, Sainclair, nu vorbi atît de tare! spuse factorul. M-am ridicat uluit. De data asta recunoscusem vocea lui Rouletabille. Dar cum să-l recunoști pe Rouletabille însuși sub această uniformă, sub această barbă cu fire albe care îi ascundea jumătate din obraz, sub acest chipiu slinos, al cărui cozoroc îi venea peste ochi... Și totuși el era!

Rouletabille lăsă jos geanta o clipă, îmi luă mîna, mi-o strînse cu putere și îmi spuse:

— Tu nu mă crezi vinovat, nu-i așa?

Am fost laș și i-am răspuns:

— Pe onoarea mea, nu mai știu. De ce ai evadat? **De ce ai cumpărat revolverul?**

— Am venit aici ca să-ți spun, dragă maestre, că nu te-am mințit niciodată! Am ieșit din căsuța din Passy cel mai nefericit dintre oameni, strivit de fatalitate și încredințat că Ivana fusese adusă aici prin forța lucrurilor, pentru care consideram vinovată o singură persoană din lume. Eram turbat de furie împotriva aceleia care sacrificase unei himere fericirea mea și virtutea Ivanei. În rătăcirea suferinței mele am cumpărat revolverul ca s-o ucid pe Thérèse Boulenger... Eram nebun, dar logic, deoarece ea era cauza tuturor celor întîmplate. M-am îndreptat spre ea, dar m-am oprit la jumătatea drumului. Un dezgust imens m-a năpădit și cînd, întorcîndu-mă acasă, am găsit-o aici pe această biată Thérèse care nu știa încă nimic și totuși era lividă din cauza **aceleiași suferințe,** vorbindu-mi despre întîlnirile de la dr. Schall, n-am putut decît s-o plîng la fel ca pe mine. Am bruftuluit-o puțin, dar mi-am revenit. M-am regăsit; te-am lăsat să pleci cu ea... N-am avut putere decît să-ți mărturisesc ție nenorocirea și nimicnicia mea. Iată, bietul meu bătrîn, pentru ce, găsind în drumul meu un armurier, am cumpărat revolverul acela.

Clipa care a urmat acestei mărturisiri a fost probabil un spectacol ciudat. Dacă servitorul meu ar fi intrat, ar fi putut să mă vadă îmbrățișîndu-mă cu factorul poștal!

Rouletabille își potrivi barba, chipiul, geanta și își luă la revedere.

— Te părăsesc, servitorului tău ar putea să i se pară ciudată această lungă conversație cu un poștaș nou. Așa că o șterg.

Și el ieși, recomandîndu-mi să ies a doua zi din Palatul de justiție pe intrarea ce dă spre cheiul Orfèvres, ceea ce va dejuca urmărirea, ca să merg să-l întîlnesc într-un bistrou de pe strada Charonne, a cărui adresă mi-o dădu.

Am ajuns acolo a doua zi pe seară. Era o mică tavernă numită „Blana de iepure". Nu avea nici un client. O bătrînă care tricota cu înverșunare în spatele tejghelei nu-mi puse nici o întrebare. În umbra unei mici săli joase, alăturate, l-am zărit pe poștașul meu sprijinit cu coatele de masă. N-am fost deranjați și am putut să vorbim.

— Înțelegi, îmi spuse pe dată Rouletabille, că nu mai puteam rămîne în închisoare. Datorită poveștii asteia cu revolverul totul se întoarce împotriva mea și, ca urmare, **împotriva ei!** În ceea ce mă privește, totul mi-e perfect egal... dar nu vreau să se creadă în continuare că am omorît-o pentru că o credeam vinovată!... **N-am ucis-o și ea era nevinovată!...** Iată ce trebuie să le arăt tuturor. Nici eu nu vreau să las acest asasinat nepedepsit... ființa aceea, bărbat sau femeie, care a omorît-o pe micuța mea Ivana ca pe un cîine, se va duce și ea acolo, ți-o jur!...

— Unde te ascunzi? I-am întrebat... N-ai nimic cu tine.

— Nu-mi lipsește nimic!

— Ai probabil nevoie de bani, ți-am adus.

— Nu am nevoie... deși, dă-mi-i totuși, nu se știe ce se poate întîmpla...

I-am dat cei cinci mii de franci pe care îi adusesem pentru orice eventualitate.

Îmi povesti apoi că se ascunsese la un poștaș din cartier căruia îi făcuse un mare serviciu plasîndu-i fiul ca electrician la ziarul **l'Epoque...** În acel costum și cu falsa înfățișare putea să se plimbe peste tot, ziua în amiaza mare, fără nici un risc. În fine de dimineață avea și alte deghizări la îndemînă.

— Nu mi-am pierdut timpul, îmi spuse el, știi unde mi-am petrecut o parte din noaptea trecută? (Părăsise închisoarea la zece seara).

— Nu, pe onoarea mea!...

— Ei bine, în micuța casă din Passy... N-am descoperit altceva decît ceea ce văzusem în prezența judecătorului de instrucție,

— Dar ai declarat ca n-ai vazut nimic'

— Am avut motivele mele să spun asta!... Nu ți se pare ca poliția se poarta ciudat?

— Nu! În ce privința?

— În ce privință?... Îți aduci aminte de întrebarea pe care i-am pus-o domnului Hébert în privința lui Marius Poupardin, bărbierul din strada Rameau?

— Perfect, ți-a răspuns...

— Iartă-mă, dar nu el mi-a răspuns... ci un agent de la Siguranță, un anume Page, un tip pe care am fost uimit să-l văd acolo, nu de alta, dar îl știam amestecat în afaceri murdare... și pentru că e folosit adeseori în anumite anchete secrete... și politice...

Page a răspuns ritos că prăvălia a fost închisă **în ajunul dramei,** ceea ce e fals! Prăvălioara a fost închisă **a doua zi după crimă!**

— Atunci, Page e tîmpit că a spus asta, căci adevărul nu va fi greu de stabilit...

— Da, numai că poliția secretă va cîștiga timp... se pare că are nevoie!...

Există deci niște rațiuni politice în afacerea asta?

— **Există, în paralel,** spuse Rouletabille... Și acum am să-ți spun ce am descoperit în vilă... Studiind bine scara de serviciu, am găsit nu numai urme care coborau, foarte șterse, abia vizibile, dar și urme care urcau, mult mai marcate, ceea ce dovedește că au fost lăsate de niște pantofi uzi încă de pămînt sau, mai curînd, de mușchiul din grădină.

— Ivana a coborît deci?

— Ivana a intrat pe poarta dinspre fundătura La Roche și am să ți-o dovedesc imediat... Apoi, **după întîlnire,** a coborît din nou pe scara de serviciu (dovadă, ușoarele urme care coboară) și a plecat pe aleea care ducea spre portița ascunsă, apoi, brusc, s-a răzgîndit și a urcat din nou pe scara de serviciu (dovadă, urmele evidente, umede, care veneau din grădină). **De ce** se întorcea pe scara de serviciu? Va fi prima întrebare, dar la care voi da un răspuns mai tîrziu, atunci cînd acesta nu va fi în mintea mea doar o simplă ipoteză... și de ce a urcat din nou? A doua întrebare, la care voi răspunde imediat... pentru ca, dragul meu, sus începuse tragedia! și **drama era zgomotoasă!**

— Exista deci o a treia persoana?

— Da, așa cum bine spui! O a treia persoana!

— Dovada? Dovada?

— Adu-ți aminte cit și cu cita grija am intirziat ca sa iau urmele de pași de pe aleea din mijloc, aceea care unește poarta dinspre fundatura La Roche cu fațada pavilionului.

— Da, numai ca n-a fost gasita acolo nici o urma de femeie... A treia persoana era deci un barbat?

— Nu! Era o femeie!

— Nu mai ințeleg nimic!

— Ai urmarit cum merg femeile pe strada cind ploua sau cind e timp urit?

— Desigur! Și am admirat adesea talentul acestor doamne de a-și pastra pantofii curați, in timp ce noi, barbații...

— Ei, bine! Adu-ți aminte ca plouase și ca aleea din mijloc era noroioasa... o femeie eleganta ar fi ezitat sa mearga pe aici... dar aleea e marginita de doua șiruri de caramizi pline de mușchi, unde am gasit urme pe care ceilalți nu le-au vazut, pentru ca **nu le căutau!** (Aici am recunoscut faimosul sistem al lui Rouletabille care consta in a pleca de la o idee corecta, necesara, care se impunea, fatala intr-un anumit fel, ca, apoi, sa caute urmele ce trebuiau sa o susțina, fapt pentru care sistemul sau diferea de metoda inductiva folosita de toți detectivii de genul lui Sherlock Holmes, victime ale pistelor sau urmelor pe care le intilnesc **din intîmplare** și care ii duc **unde vor ele,** adica la o greșeala pusa adesea la cale de catre cei interesați.)

— Or, continua Rouletabille, aceste urme sint urme de femeie. Am gasit aici **urma piciorului Ivanei și a unui alt picior mai lung, mai puternic, inchis intr-o gheată cu virful ascuțit, după moda americană...**

— Doamne, am gemut eu, amintindu-mi felul (care pina atunci parea excentric, caci toți cizmarii faceau înca „virfurile" rotunde) in care erau încalțate unele doamne, vara trecuta, la Deauville... iata ce va explica multe lucruri... din nefericire...

Rouletabille ma intrerupse, continuindu-și ideea sau, mai curind, expunerea... **pașii ăla din grădină veneau și se intorceau pe același drum...** și ințelegi ca pașii aceia nu veneau degeaba... or, în vila, n-am mai gasit urma lor... oricit de ușori ar fi fost nu ma indoiesc ca ar fi lasat vreo urma datorita umezelii de afara, dovada ca am gasit sub scara din vestibul, in trei reprize, urma pantofilor Ivanei, urma care a scapat fara sa fie vazuta la ancheta cu atit mai mult cu cit n-a fost cautata aici... mereu se intimpla același lucru... urmele pașilor Ivanei, pe scara de serviciu, au fost zarite imediat de acești domni care și-au format de indata un sistem pe baza acestor fapte... așa ca... de ce sa mai vada in vestibul o urma de pași care ii deranja in combinația lor... De ani și ani fac eforturi sa-i invaț pe oamenii aștia sa se lase conduși de **bunul simț al rațiunii!...** Am renunțat, am renunțat! Sa revenim la urma ascuțita de pași pe care nu o gasesc in vila... Exista o explicație pentru aceasta dispariție: sa-ți imaginezi ca pașii aceia nu voiau sa fie auziți. Atunci pantofii au fost scoși și dupa ce treaba a fost facuta, puși din nou...

— Ingrozitor, m-am infiorat eu...

— Nu e decit o ipoteza... sa nu cadem in greșeala domnilor de la Poliție și de la Parchet! relua Rouletabille... e o idee posibila asupra careia merita sa te oprești!... care, insa, nu te impiedica sa mai ai și altele!...

— Ințeleg la ce te gindești... am spus eu, din nefericire nimic nu-ți spune ca acei pași au venit în gradina in momentul care ne intereseaza.

— Asta ramine sa aflam... șopti Rouletabille.

Am continuat... aplecindu-ma la urechea lui:

— Și eu am facut o ancheta in aceasta direcție și am aflat ca Théodora Luigi a parasit Parisul la ora unu dupa-masa in ziua dramei... inaintea crimei!...

— A parasit Parisul in ziua dramei, la ora unu dupa-amiaza, rinji oribil Rouletabille, la fel ca Marius Poupardin care și-a inchis pravalia in ajunul crimei!... Cine te-a informat atit de bine, Sainclair?...

— Am aflat de la Palat, prin intermediul lui Giraud, grefierul de la „noua" care este in relații intime cu șeful lui de la Siguranța...

— Iata un serviciu admirabil: se știe ca intrebarea venea de la tine?

— Probabil!

— Bietul meu Sainclair! zise Rouletabille.

— Iarta-ma, am spus eu puțin suparat (am spus deja ca aveam o fire destul de susceptibila mai ales cind era vorba de Rouletabille pe care il cunoscusem atit de tinar...) iarta-ma,... am mers eu insumi la gara... și informația era exacta...

— Ce ai aflat la gara?

— Ca Parapapoulos a plecat cu Orient-Expresul la ora unu in ziua aceea, marți!

— Și?

— Cum Theodora Luigi a plecat cu Parapapoulos...

— Nu, n-a plecat cu Parapapoulos!... Nu s-a dus sa-l intilneasca decit a doua zi, miercuri!

— Ești sigur?

— Tot atit de sigur ca și de faptul ca Marius Poupardin nu și-a inchis pravalia in ziua dramei... Siguranța ne minte! Exista in jurul Théodorei un mister ciudat... De altfel nu e prima data ca observ acest lucru... Ințelegi acum de ce n-am spus judecatorului de instrucție nimic din ce am vazut... Sistemul meu trebuie sa fie foarte solid inainte de a-l dezvalui... caci acum sint sigur ca exista mulți interesați sa-l desființeze.

— E ingrozitor, am suspinat eu... Cum am fi putut sa ne gindim ca oamenii aia vor sa te distruga știind ca ești nevinovat?

— Mai intii, nu știu sigur ca sînt nevinovat!... Apoi, daca iți inchipui ca atunci cînd faci parte din poliția de elita ți-ai face vreo problema!...

În acel moment am fost întrerupți de un zgomot de pași din camera alaturată...

— Bună seara, mătușă, rosti o voce răgușită de bețiv. Și brusc, ușa încăperii în care ne aflam a fost împinsă și două persoane, pe care abia le distingeam în întuneric, înaintară fără jenă... am strîns cu îngrijorare mîna lui Rouletabille care rămăsese nepăsător. Era atît de întuneric încît nu vedeai mai mult decît într-un cuptor...

— Totuși, se poate aprinde lampa! rosti vocea bețivului și se auzi cum scapără un chibrit...

Am observat două figuri sinistre. Bărbatul care aprindea o lampă suspendată de plafon părea enorm, cu umeri și pumni extraordinari. Era îmbrăcat cu un palton jegos, cu gulerul ridicat și cu o pălărie fără formă, al cărei bor tras în jos îi acoperea jumătate de obraz. Celălalt avea o siluetă subțire, strînsă într-o veche haină, cu pretenții de eleganță pe vremuri, avînd pe cap o șapcă înfundată pînă la urechi. Un chiștoc de țigară îi atîrna pe buza inferioară. Era tipul de „gigolo" în toată oribilitatea lui... Mi-a înghețat inima.

Gigantul se așeză fără nici o ceremonie la masă în fața noastră... Îmi întinse mîna și fără să-și mai prefacă vocea, mi se adresă:

— Domnule Sainclair, nu mă mai recunoașteți?

— La Candeur, am exclamat eu.

— Tăceți, nimic nu vi se poate ascunde! zise curajosul băiat... Și fără să-mi mai dea vreo atenție începu să discute cu Rouletabille.

Știam cît îi e de devotat, cum îl urmase în cele mai grele aventuri, recunoscînd ca un cîine fidel adăpostul și hrana de care Rouletabille îi făcuse rost, alături de el, la ziarul **l'Epoque,** într-un moment în care, venit la Paris să facă literatură (La Candeur fusese profesor), era aproape muritor de foame.

L-am auzit șoptindu-i lui Rouletabille:

— Vești noi: prăvălia lui Marius Poupardin s-a redeschis! Dar succesorul lui este fostul servitor...

— În realitate, zise Rouletabille, vizibil fericit de noutate, Poupardin se îndepărtează tot mai mult...

Da, se va stabili la Marsilia, oraș în care s-a născut... Asta-i tot ce-am putut să aflu!...

— Și asta e mult, bătrînul meu La Candeur... Poupardin s-a îmbogățit subit?

— Probabil!

— Ce-i cu **amprenta?**

— Vladimir o să-ți spună noutățile!

Așadar, domnul drăguț care îl însoțea pe La Candeur nu era altul decît ilustrul Vladimir, despre care auzisem vorbindu-se atîta... Tînărul care îi însoțise pe cei doi reporteri în timpul războiului din Balcani... Un băiat simpatic, de o moralitate ireproșabila, curajos și capabil de un devotament cu totul deosebit pentru Rouletabille. În fine, știam că în acel moment, văduv după moartea unei milionare bătrîne care îi trădase speranțele, la deschiderea testamentului, curta, împins desigur de un motiv avantajos, o tînara actriță plină de diamante de la teatrul Des Capucines, orbită de farmecul unui logodnic care pretindea că este descendentul uneia dintre cele mai nobile și mai bogate familii din Kiev, căreia pacea și abolirea bolșevismului îi vor reda cu siguranță vechea prosperitate. În așteptare, domnișoara Michelette îi plătea țigările.

Vladimir lipsise puțin și acum urca din pivniță încărcat cu sticle, spre marea satisfacție a lui La Candeur.

— Bătrîna te-a văzut? întrebă colosul înspăimîntat.

— Femeile nu știu să-mi refuze nimic! mormăi tînărul cu o fermecătoare nepăsare.

— Îi faci curte mătușii?...

— Prieteni, îi întrerupse Rouletabille, veți degusta vinul de Burgundia al doamnei „Blană de lepure" după ce voi pleca eu. Te ascult, Vladimir!

Seducatorul apaș nu aștepta sa i se spuna de doua ori. Fara sa mai acorde vreo atenție prețiosului lichid, lasat in paza lui La Candeur, scoase din buzunarul interior al vestonului un portofel elegant, un cadou recent al amabilei sale logodnice și extrase o foaie de hirtie decupata, pe care o intinse pe masa. Era masura (mi se explica) a urmei pe care Rouletabille o luase el insuși in noaptea precedenta, in micuța casa din Passy.

— Bine, dar **măsura piciorului Théodorei** mi-ai adus-o? întreba ingrijorat Rouletabille...

— Nu, domnule, raspunse Vladimir, care, in ciuda aventurilor pe care le traisera impreuna, nu incercase niciodata sa depașeasca, in ceea ce-l privea pe Rouletabille, limitele unei foarte respectuoase camaraderii (existau atitea motive in acest sens), dar nu va suparați... cred ca am procedat mai bine... iata ce va „aduc".

Din celalalt buzunar scoase un **elegant pantof,** pe care il așeza peste hirtia decupata. „Iata cum se potrivește"! zise el, cu o satisfacție orgolioasa.

— Și pantoful asta ii aparține Theodorei Luigi? întreba Rouletabille cu respirația intretaiata.

— Domnule, nu-i mai aparține! Aceasta frumoasa persoana i l-a facut cadou, acum citeva saptamini, cameristei sale... Trebuie sa va spun ca generozitatea Théodorei a mers pina acolo incit i-a cedat perechea... Camerista Theodorei n-a fost insa recunoscatoare stapinei ei, caci, de curind, a parasit serviciul ce devenise foarte greu și nu tocmai mulțumitor, pentru a deveni camerista domnișoarei Michelette, care vrea sa fie draguța cu mine!... In legatura cu asta, domnule, pot sa va anunț ca este un lucru deja hotarit casatoria mea cu aceasta tinara actrița, de mare viitor.

— Iți urez multa fericire, rosti repezit Rouletabille, indesindu-și in buzunar pantoful și forma decupata, ai lucrat bine, baiete!...

Și, intorcindu-se spre mine, imi spuse:

— Sainclair, acum trebuie sa pleci!... Sa fii aici poimiine seara la ora unsprezece... Nu e prea mult ce-ți cer?

— Nu, ma tem doar de un singur lucru, am raspuns eu, ca voi fi urmarit și am sa-ți provoc neplaceri!

— Participa ostentativ la sarbatorirea Renașterii, invita prieteni; voi aranja sa primești o loja. In pauza du-te s-o saluți din partea mea pe Cora Lapicerie, ieși prin mica ieșire dinspre strada Bondy. Un taxi, al carui şofer nu va fi altul decît La Candeur, te va aştepta...

I-am strins mina foarte emoţionat şi ne-am despărţit.

În momentul in care inchideam uşa l-am auzit spunindu-i lui La Candeur şi lui Vladimir:

— Iata-ne in razboi pe viaţa şi pe moarte cu „Turnul Ascuţit"...

VIII
NOI IPOTEZE

M-am intors acasa fara nici un incident, dar cuvintele acestea m-au obsedat toata noaptea...

Fatalitatea, care se inverşunase atit de ingrozitor împotriva lui Rouletabille în aceasta afacere misterioasa, işi dubla în mod ciudat loviturile. Nu era vorba acum, in ceea ce-l privea pe nefericitul meu prieten, sa lupte impotriva unei greşeli, ci sa se masoare singur, din umbra unde era pitit, cu atotputernicia unei poliţii secrete, interesata sa menţina aceasta greşeala cu orice preţ, prin toate mijloacele vizibile şi invizibile!

Théodora era o femeie ingrozitoare, dar trebuia sa fie — ca sa spunem lucrurilor pe nume — şi o spioana extraordinara care facea ţarii asemenea servicii incit era de neconceput ca acestea sa fie intrerupte **de un fapt divers,** oricit de important ar fi fost acesta!

Cu siguranţa, poliţia traia, probabil, de pe urma acestei curtezane cu pasiuni arzatoare, ore grele! Dar nu era oare o modalitate pentru poliţie, de a-şi plati acest instrument acoperindu-i comportamentul şi ferindu-l de scandal... **mai ales** atunci cind ieşea cu miinile inroşite... Din acest punct de vedere, eu care, de treizeci de ani traiam in umbra „Turnului Ascuţit", vazusem multe şi ghicisem şi mai multe ca sa nu ma mai mir de nimic...

Astfel mi-am închipuit rolul Theodorei Luigi dupa ultima intrevedere cu Rouletabille; totul lua o asemenea amploare incit m-am inspaimintat. In ciuda experienţelor trecute, cind l-am vazut pe Rouletabille triumfind asupra celor mai grele incercari, ma temeam sa nu fie strivit in aceasta afacere unde **cintărea atit de puţin!...**

Cit de neliniştit ma aruncam, peste doua zile, in maşina care ma aştepta in intunericul strazii Bondy! Cerind veşti despre bietul meu prieten, am aflat de la La Candeur ca se bucura in continuare de o sanatate excelenta, „dar ca se intorsese din calatorie cu **o noutate care dădea totul peste cap!..."**

Cu asta, bravul baiat închise portiera şi am avut timp sa-mi storc creierii pina la cocioaba din strada Charonne.

Acolo n-am mai avut cind sa cobor. O fluieratura se facu auzita in noapte şi Rouletabille sari in maşina alături de mine:

— S-o ştergem! Asta seara sint curcanii aici!... Va trebui sa ne alegem un alt cartier general!...

Şi, aplecat peste portiera, ii spuse lui La Candeur:

— In zig-zag, spre chei şi de acolo spre piaţa Saint-Michel!

— Sintem urmariţi?, am întrebat eu.

— Da, spuse el ridicind din umeri... de Vladimir...

Am respirat uşurat... El începu imediat:

— Vin de la Havre...

— De la Havre? Ce-ai cautat acolo?

— Am aflat ca Théodora Luigi a facut aici o scurta calatorie inainte de crima.

— Eu am vazut-o pe Théodora Luigi la Teatrul de comedie în simbata dinaintea dramei.

— ... **unde se afla în serviciu comandat** pe linga Parapapoulos. Dar a doua zi dimineaţa, lasind balta totul, spre marea spaima a unor persoane, a plecat la Havre, unde s-a dus sa se închida în Vila cu Flori din Sainte-Adresse, spunindu-i tuşii Merlin, ingrijitoarea, ca, orice s-ar întimpla, nu primeşte pe nimeni!... Théodora pastrase cu chirie casa de pe faleza şi venise sa se închida aici cu amintirile ei. Se pare ca avea o figura de mort deoarece de duminica nu traise decît cu fructe şi cu opiu, dar ca, **primind o scrisoare se trezise brusc la viaţă.** O oră dupa ce primise scrisoarea, luni seara, se reintorcea la Paris, stralucitoare de nerecunoscut! Miercuri, a doua zi dupa drama de la Passy, Tamar, agentul poliţiei secrete, pe care il gasim pretutindeni, sosea la Havre şi scotocea peste tot in Vila cu Flori. Trebuia să gaseasca scrisoarea pe care o primise Theodora şi care o facuse sa paraseasca Sainte-Adresse atit de grabnic. Doamna, in nebunia ei plina de fericire, o uitase... Fara indoiala scrisoarea conţinea ceva important... Or, scrisoarea, pe care Tamar n-a putut s-o gaseasca, pentru ca n-a cautat-o bine, caci procedase ca şi **cum aceasta ar fi fost pusă undeva nu ca şi cum ar fi fost pierdută...** am gasit-o eu... nu în vila... ci în faţa ei, in şanţul drumului, unde alunecase probabil din manuşa sau manşonul Theodorei in momentul in care aceasta urca in maşina. Iat-o!

Şi scoase din portofel o hîrtie şifonată, dar împăturită cu grijă....

— Nu pot să citesc în întunericul ăsta, am spus eu, tu o ştii probabil pe de rost...

— Vreau s-o vezi... insistă el... şi, brusc, asupra hîrtiei ţîşni raza unei mici lanterne oarbe.

Am strigat imediat:

— E scrisul lui Roland Boulenger!

Era unul dintre cele mai uşor de recunoscut, cu litere înalte şi ciudate mici împletituri, ca nişte parafe, la toate majusculele.

— Citeşte!

Am citit... „Adorata mea, vino repede... nu mai pot fără tine... nu trăiesc decît pentru tine... Dragostea mea, moartea, orice vei dori!... dar în braţele tale, al tău! Altceva nu contează!... marţi... Passy... la ora noastră... să fii punctuală... voi număra minutele... Al tău Roland..."

— Ce părere ai despre asta? întrebă rece Rouletabille...

— Dumnezeule, m-am bîlbîit eu... toate ideile mele sînt date peste cap... aş avea nevoie să mă gîndesc... Hîrtia asta e ceva atît de neaşteptat!....

— Dar spune-mi ce gîndeşti! izbucni Rouletabille... spune aşadar că Roland, pentru a fi cu Théodora, i-a dat întîlnire în marţea aceea la Passy... a treia persoană care a venit să tulbure atît de tragic întîlnirea a fost Ivana!

Argumentul era atît de evident, încît n-am ştiut să-i răspund decît:

— Şi totuşi Ivana a fost asasinată... nu uita acest lucru...

— Nu e pentru prima oară, reluă Rouletabille, rînjind îngrozitor şi continuînd să facă pe avocatul diavolului... nu e pentru prima dată cînd cei ce vin cu planuri rele devin, în cele din urmă, victimele propriilor planuri!... Arma care l-a omorît mai întîi pe Roland putea fi smulsă din mîna Intrusei şi frumoasa Théodora nu e o oiţă dusă la abator care aşteaptă lovitura tremurînd pe lăbuţe!... Şi acum toate se explică!... Glonţul din tavan nu mărturiseşte o luptă? Dar mîneca şifonată şi mîna zgîriată?... Haideţi, domnilor, să nu mai insistăm... termină reporterul ca şi cum ar fi vorbit unui juriu pe care îl convinsese deja. Trecînd în mîna viguroasă a Théodorei, arma a doborît-o repede pe vinovată alături de victima sa!... După această lovitură fericită, Théodora nu a trebuit decît s-o şteargă! ceea ce a şi făcut în grabă... şi dumneavoastră, domnilor, nu mai aveţi decît să-l achitaţi pe Rouletabille!... Mulţumesc, Sainclair!..., termină nenorocitul, strîngîndu-mi mîna gata să mi-o sfarme.

În clipa aceea maşina s-a oprit şi Rouletabille m-a aruncat pur şi simplu afară.

M-am regăsit brusc, singur, pe trotuar. M-am orientat uşor pierdut. Eram în piaţa Saint-Michel, la cîţiva paşi de casa mea...

IX
CIUDATA AVENTURĂ A LUI ROULETABILLE ÎNTR-UN VAGON DE DORMIT

A doua zi La Candeur m-a anunţat ca Rouletabille plecase la Marsilia. Am înţeles ca pornise pe urmele primejdioasei prietene a lui Parapapoulos. Era vorba, evident, sa-l regaseasca pe barbierul de la colţul fundaturii La Roche, caci Marius Poupardin trebuia sa știe multe despre ceea ce se petrecuse in acea dupa-amiaza acolo, in casuța din Passy...

I-am spus lui La Candeur care aranjase sa ma intilneasca intimplator la Palat:

— **Ei** nu-l vor lasa sa ajunga pina la Poupardin!... Ma tem de ceea ce se poate intimpla... Daca voi afla miine ca Rouletabille a murit intr-un accident n-aș fi surprins!...

Cum, spunind asta, aveam ochii inlacramați. La Candeur, care era și el neliniștit, incerca sa ma liniștească:

— Nu m-a lasat sa-l insoțesc acolo... din cauza blestematei mele staturi!... Pretinde ca ea ne-a tradat... știți atunci cind ați venit ieri in strada Charonne, domnii aceia știau de 24 de ore ca Rouletabille se afla acolo. Ar fi putut sa-l aresteze, daca ar fi vrut, or, n-au facut-o. Ceea ce ma face sa cred ca totul se va aranja...

— Dumnezeu sa te auda, am suspinat eu, dar tocmai pentru ca nu l-au arestat sint intr-o asemenea stare!...

In acest timp Rouletabille a trait cele mai ciudate intimplari! Calatoria sa cu vagonul de dormit a fost cu siguranța un lucru unic in genul lui și o voi povesti așa cum mi-a povestit-o el mai tirziu.

Dupa ce a evadat, Rouletabille a gasit ajutor la toți cei care ii erau obligați. Printre aceștia se afla un domn Teulat, un tip foarte distins, care la batrinețe intrase in cariera consulara și care, datorita lui Rouletabille, fusese numit la Barcelona. Acest Teulat, trecînd prin Paris, trebuia să se prezinte la post a doua zi dupa ultima vizita pe care i-am facut-o lui Rouletabille in condițiile pe care le știți. Locul domnului Teulat era reținut in vagonul de dormit (mergea la Barcelona prin Paris-Lyon-Marseille și Port Bou, schimbind trenul la Avignon). Seara la opt, Rouletabille era in gara din Lyon cu hirtiile domnului Teulat și cu o infațișare despre care oricine ar fi putut sa spuna ca era a lui Teulat insuși, adica o minunata peruca cu bucle grizonate, o superba mustața neagra, un binoclu de aur, cu talonete in pantofi care il faceau mai inalt, un pardesiu amplu care-l invaluia și o șapca de calatorie in carouri.

Sosind cu exact doua minute inainte de plecarea trenului, cu sacul de calatorie in mina, se indrepta spre vagonul sau cind, dupa cum se aștepta, observa din spate o silueta care i se paru a fi cea a agentului Tamar. El se furișa in vagon fara sa fie observat de poliție, apoi revenind pe culoarul vagonului, arunca o privire pe peron. Il vazu de data asta pe individ din profil și nu-l mai recunoscu pe Tamar. Omul, de altfel, nu dadea nici o atenție calatorilor, ci discuta foarte aprins cu un lungan cu picioarele strimbe, cu brațele lungi și spatele ușor curbat, cu o expresie buimaca, peste care trona un cap mare roz, ras, cu ochi blinzi, calmi și ginditori, cu parul blond cu fir subțire și cu o șapca in carouri.

Rouletabille a fost sigur ca-l mai intilnise undeva pe lungan.

X

UNDE SE DEMONSTREAZĂ ÎNCĂ O DATĂ CĂ NOROCUL VINE ÎN TIMP CE DORMI

Nu se scurseseră decît două zile de cînd Rouletabille se afla la Marsilia, plimbîndu-se sub o nouă deghizare, cînd descoperi noul local al lui Marius Poupardin.

Mergînd pe strada Saint-Ferreol, a fost oprit de o mică schelă care încurca trecerea pe trotuar. Muncitorii refăceau tencuiala unei fațade și un pictor de firme scria cu litere de aur, strălucitoare, pe un geam mare, inscripția: A L'INSTAR... **primul salon de coafură al Marsiliei.**

Numele lui Marius Poupardin nu figura încă scris, dar Rouletabille avu presimțirea că găsise în sfîrșit ceea ce căuta. Așa că intră pătrunzînd mai întîi într-o încăpere goală de unde muncitorii tocmai ieșiseră. Auzind voci care veneau dintr-o cameră mai mică, aflată în fundul unui coridor, se îndreptă într-acolo și se opri în fața unei uși cu geamuri nespălate. O voce pe care o cunoștea bine îl țintui locului: **era vocea doamnei Boulenger...**

— Acești zece mii sînt pentru dumneata, Poupardin... dar spune-mi adevărul!... Locuiați de doi ani la colțul fundăturii La Roche, o cunoșteați pe Théodora Luigi. Întregul cartier o cunoștea... Nu se ascundea cînd venea la Pavilion... Ați văzut-o de multe ori anul trecut... Or, femeia care a intrat la dumneata în marțea crimei (nu nega, ucenicul dumitale care era în spatele prăvălioarei a auzit șușotelile și ar putea să depună mărturie), această femeie a cărei vizită v-a făcut bogat!... căci cu banii acestei femei ați venit să vă instalați aici... **această femeie** era **Théodora Luigi!** ... Cît v-a dat? Eu vă voi da mai mult!... Dar trebuie să vorbiți! Am jurat să aflu adevărul! Îl voi ști! Știți cine sînt? Sînt soția nefericitului care a fost asasinat acolo, poate sub ochii dumitale! Voi răsturna cerul și pămîntul ca să-l răzbun!... În fine, știți că acela care a fost arestat este nevinovat!... n-o să-l lăsați să fie ghilotinat!...

— Ah! acela poate fi liniștit, se auzi vocea groasă a lui Poupardin... mai întîi că a fugit, apoi, dacă va fi prins din nou, va fi achitat...

— Poupardin, ești un mizerabil...

— Marius Poupardin este un om cinstit și va vorbi!

Cel care pronunțase ultima frază era Rouletabille. La apariția acestui personaj neașteptat, doamna Boulenger se ridică, iar Marius Poupardin strînse repede cei zece mii de franci care se aflau pe masă.

Rouletabille nu arăta prea elegant: costumul destul de inform pe care îl îmbrăcase în dimineața aceea, pălăria melon, puțin prea întrebuințată, pe care o avea pe cap, îl arunca, dacă nu printre săraci, cel puțin printre cei „strîmtorați". Efectul produs a fost și mai mare cînd, după ce închise ușa cu grijă, scoase din buzunar zece bilete de o mie de franci pe care îi puse pe masă chiar pe locul celor care tocmai dispăruseră în buzunarul lui Poupardin.

— **Încă,** strigă bărbierul atît de buimăcit încît în orice altă ocazie ai fi pufnit în rîs... Doamna Boulenger se prăbuși pe scaun, lividă de emoție, recunoscîndu-l pe Rouletabille. Era pentru prima dată cînd îl vedea după ce amîndoi fuseseră atît de încercați de aceeași lovitură a destinului... Iar Rouletabille, după ce voise s-o omoare pe femeia aceea care o împinsese pe Ivana în prăpastie, îi strînse acum mîna. O întîlnise pe același drum cu el, făcînd ceea ce făcea și el, **ostenindu-se pentru el!...**

— Dumnezeule... gemu ea.

Rouletabille era și el deosebit de emoționat de această întîlnire. El se întoarse spre Marius Poupardin care asista din ce în ce mai nedumerit la această scenă și repetă:

— Da! Încă zece mii de franci și veți mai primi și alții, dar a venit momentul să vorbiți, domnule, și ar trebui să alegeți între bogăția care pare să vă copleșească în aceste clipe și cele mai mari neplăceri..

— Puteți sa mă întrebați, i se adresă el lui Rouletabille, așezîndu-se și gemînd greoi.

— Ați văzut-o pe Théodora Luigi ieșind din vila aflată în fundătura La Roche?

— Nu, domnule, n-am văzut-o ieșind.

— Atunci, ați văzut-o intrînd?

— Nu, domnule, n-am văzut-o intrînd!

— Poupardin, mîrîi Rouletabille, ești amestecat într-o afacere extraordinară... și foarte primejdioasă pentru tine personal... un nimic poate să te piardă!... Numai adevărul te va salva, n-am să-ți mai repet acest lucru!... Spunînd astea, el zornăia în buzunar cheile ca și cînd ar fi fost niște cătușe... Poupardin păli și spuse bîlbîindu-se:

— Dar, domnule, vă spun adevărul!... Trebuie să știți că mi s-a întîmplat un lucru ciudat... Îmi spuneați adineaori că sînt amestecat într-o aventură extraordinară... vă cred... Închipuiți-vă, domnule, doamnă, că eu nu sînt decît un biet om căruia nimic nu i-a reușit vreodată. Dacă am putut să deschid o prăvălioară la colțul fundăturii La Roche, este pentru că am obținut-o pe un preț de nimic... dar și așa era prea scump pentru clienții care veneau aici, aveam timp să stau cu mîinile încrucișate și să mă multumesc cu un mic cîștig, vă jur... în aceeași **poziție** stateam și în **marțea** aceea...

— Cum în aceeași poziție?

— Da, moțăiam cu brațele încrucișate, în picioare, pe pragul ușii, sprijinindu-mă cu umărul de zid, cînd am fost împins de o femeie care a intrat val-vîrtej în prăvălioară... **Femeia aceea, mărturisesc, era Théodora Luigi...**

— În sfîrșit! exclamară deodată doamna Boulenger și Rouletabille.

— Ce oră era? întrebă imediat acesta din urmă.

— Cinci și jumătate.

— Stăm bine! exclamă Rouletabille... Continuați, domnule Poupardin, sînteți foarte interesant, prietene!

— Era ca o nebună, lividă, cu mîinile tremurînd și mi-a spus încet: „Într-o oră veți avea zece mii de franci... dar trebuie să-mi jurați că nu veți spune niciodată că m-ați văzut ieșind din Pavilion!"... I-am jurat și ea a dispărut. Puteam să jur cu atît mai ușor cu cît, efectiv, n-o văzusem ieșind de nicăieri... și, de fapt, chiar în clipa asta nu-mi calc jurămîntul pentru că **vă declar că nu am văzut-o ieșind din Pavilion!**

— Desigur, conștiința dumitale poate fi liniștită! aprobă Rouletabille, admirînd înalta filozofie și remarcabila dialectică a acestui „Figaro". În concluzie, n-ați văzut nimic, n-ați auzit nimic, nici măcar împușcăturile.

— Nu, domnule! Pavilionul era prea departe... și apoi, dacă le-aș fi auzit, cu siguranță aș fi văzut ieșind...

— Exact! Totuși ai văzut-o pe Théodora Luigi, ceea ce e ceva!

— Da, domnule, dar ca și cum ar fi picat din cer!

— Ca să vă facă un cadou de zece mii de franci!

— Chiar așa!... cel mai frumos lucru s-a întîmplat însă peste o oră, cînd am văzut intrînd un om mic de statură, pe care nu-l cunoșteam, și care mi-a spus la ureche, după ce încuiase ușa: „Vin din partea Théodorei Luigi"...

— Da! da! am spus eu, pentru cei zece mii de franci?

— Nu, domnule, pentru douăzeci de mii, a replicat omulețul... Numai că veți închide chiar azi prăvălia și mîine veți părăsi Parisul. Vă veți stabili oriunde în altă parte...". Și mi-a întins douăzeci de bancnote...

— Ați avut un vis frumos, zise Rouletabille.

— Chiar așa, domnule, nu mi-am revenit încă pînă azi dimineață în magazinul ăsta pe care sînt în curs să-l înființez DUPĂ EXEMPLUL...

— Dupa exemplul cui? intreba reporterul care nu pierdea nici o nuanța din cele spuse de marseiez.

— Ei, bine! dupa exemplul celor mai mari saloane din Paris... Strada Saint-Ferreol, domnule, este echivalentul strazii Rue de la Paix...

— Spuneați, așadar, ca azi dimineața...

— Azi dimineața cind am sosit, am vazut-o intrind pe doamna care, inainte chiar de a-și spune numele, mi-a pus pe masa zece bancnote de cite o mie de franci!

— Am venit apoi și eu, continua Rouletabille...

— Cu alte zece mii!... Ei bine, domnule, e prea mult! O avere atit de neașteptata care mi-a venit in timp ce dormeam... incepe sa ma inspaiminte... declara Poupardin care, intr-adevar, parea din ce in ce mai neliniștit.

— Omul virtuos își bate joc de nenorocire!... zise Rouletabille, dupa care, certindu-l cu severitate, il facu sa ințeleaga ca poate ciștiga totul (adica pastra totul) daca va ști sa-și țina gura pina in momentul in care va fi dezlegat s-o faca. I se cerea doar sa vina in timpul procesului la Curtea cu juri și sa repete, chiar in aceiași termeni, ca n-o vazuse pe Théodora Luigi in ziua dramei **la ora cinci** intrind sau ieșind din Pavilion, deoarece el dormea **in timp ce aceasta a apărut brusc in prăvălioara lui...**

Ciudata aventura a lui Marius Poupardin nu trebuia sa se termine aici. In aceasta drama inspaimintatoare, ea aparea că un suris al destinului. Voi prezenta pina la capat povestea care pare ireala daca nu și-ar avea logica ei (cititi **Gazeta Tribunalului**). Nu trecusera zece minute de cind Rouletabille și doamna Boulenger ieșisera din magazinul de pe strada Saint-Ferreol, ca Poupardin il vazu sosind pe omulețul care, chiar in seara crimei, ii daduse la Paris primele douazeci de mii de franci din partea Theodorei Luigi, și care nu era altul decit Tamar. Acestuia, dupa ce-l trase de limba pe Poupardin, dupa cum se spune, nu i-a fost greu de a-i dovedi că ultimul vizitator uzurpase o falsa calitate, recomandindu-se ca fiind de la poliție și știu sa-l convinga, cu ajutorul altor douazeci de bilete de cite o mie de franci, de urgenta necesitate pentru el, Poupardin, sa paraseasca fara intirziere Marsilia și sa se instaleze definitiv la Smirna, unde avea parinții care il adorau.

XI
CEVA CARE STRĂLUCEȘTE ÎN UMBRĂ

In ajunul zilei in care Rouletabille trebuia sa treaca frontiera pentru a-și incepe campania impotriva prietenei lui Parapapoulos, avu loc un eveniment hotaritor. In urma unei discuții cu doamna Boulenger, prietenul meu vru sa revada pentru ultima oara micuța casa din Passy... La cererea lui, am adus cu mine niște prieteni care ar fi putut sa ne serveasca de martori. Din partea ei, doamna Boulenger il adusese pe profesorul V... La ora doua dimineața, cind polițiștii il credeau pe Rouletabille deja in strainatate, ceea ce ne oferea o scurta perioada de liniște, ne aflam strinși cu toții in sufrageria de la primul etaj al Pavilionului...

In acel loc al morții unde fiecare dintre ei pierduse tot ce avea mai scump pe lume, Rouletabille și Therese se priveau ca niște umbre vii care viziteaza Infernul...

Apoi Rouletabille paru sa ne dea uitarii absorbit cu totul de ciudata lui indeletnicire. L-am urmat in tacere, cu inima strinsa de o stranie senzație de spaima ca și cum am fi fost ghidați de un spirit sau am fi acționat ca niște somnambuli.

Am coborît cu el pînă la subsol... chiar în bucătăria care servea și de debara. Aparent, păru să nu fi descoperit nimic, dar eu, care îl cunoșteam bine, i-am surprins privirea cu care fixase o zecime de secunda alinierea unor pahare fără picior dintr-un bufet, a cărui ușă o deschisesem inconștient.

Am rămas în bucătărie după ce toată lumea urcase din nou, ca și cum privirea lui Rouletabille mă fixase acolo... Totuși, n-am descoperit nimic care să-mi atragă atenția... **cu excepția unui pahar, care era aliniat în rînd cu celelalte, dar nu era întors la fel cu fundul în sus...** Trebuia să trag vreo concluzie de aici?

Posibil, dar n-am mai avut timp să mai întîrzii căci am auzit sus agitație și zgomot de voci... Am ajuns în vestibul atunci cînd profesorul V..., primul martor al doamnei Boulenger, se apropiase de Rouletabille care făcuse o descoperire importantă.

El ținea în mînă un fel de **cătușă de sclav** pe care o scosese dintre două dale îndepărtate, aflate în partea de jos a balustradei din fier forjat a scării... Era una dintre acele bijuterii pe care unele doamne le poartă la gleznă; un cerc dublu în formă de șarpe formînd un fel de resort care putuse foarte bine să se desfacă și să cadă agățîndu-se de vreo asperitate a balustradei scării **„la o mișcare bruscă a cuiva care coboară repede și se grăbește să fugă,"** explica Rouletabille cu o voce ciudat de calmă în timp ce noi îl înconjuram febrili... **recunoscînd la această cătușă de sclav în formă de șarpe capul de diamant și ochii de rubin!**

Doamna Boulenger abia se ținea pe picioare, iar eu tremuram de bucurie...

Rouletabille continua să țină în mînă acea bijuterie care îl salva.

— Să mulțumim cerului, îi spuse el doamnei Boulenger, că am venit aici pe acest clar de lună. De îndată ce ușa vestibulului s-a deschis **am văzut ceva care lucea în întuneric...** Acum putem pleca, nu mai am nimic de făcut aici.

— Cu o asemenea bijuterie nu mai trebuie decît să te duci la judecător... am spus eu, totul s-a terminat.

El mă privi cu acel aer pe care îl au ființele superioare cînd se uită la unul sărac cu duhul.

A doua zi, dispăruse din nou...

XII
ÎNTUNERIC

Aşteptam procesul şi studiam dosarul, cind uşa cabinetului meu se deschise şi l-am vazut aparind pe La Candeur cu obrajii lui rubensieni, cu ochii holbaţi: „Este aici! S-a intors!”...

— Rouletabille se afla aici?

— Da, dom'le!... e la Paris! Miine va aparea la Curtea cu juri!...

Spunind acestea ma parasi inainte de a putea schiţa un gest.

Cind, a doua zi, am ajuns foarte devreme la Palat, o mulţime imensa se îmbulzea in faţa grilajului... Toata lumea ştia ca Rouletabille se întorsese...

Eu nu avusesem veşti despre el din ajun... Doar cu citeva minute inainte de deschiderea audierilor am fost anunţat ca Rouletabille se predase ca prizonier. Vestea se raspindi imediat in mulţime şi o rumoare se facu auzita pina la capatul coridoarelor care inconjurau sala...

Dupa primele formalitaţi, va las sa va imaginaţi cum a reacţionat sala cind preşedintele a rostit aceste cuvinte:

— Introduceţi-l pe acuzat!

Dupa ce raspunse la intrebarile privind identitatea, pe care i le puse preşedintele, Rouletabille declara la toate celelalte întrebari ca „nu are nimic de spus pe moment”! Cu o incapaţinare inspaimintatoare refuza sa stabileasca „un dialog” cu preşedintele... de altfel nici cu avocatul general... La toate afirmaţiile, la toate acuzaţiile, la toate cererile de explicare se incapaţina sa pastreze o tacere absoluta... l-am implorat sa-şi schimbe aceasta atitudine care ii facea pe toţi: preşedintele, Curtea, juriul şi chiar publicul sa fie împotriva lui... In cele din urma, exasperat de aceasta tacere, ce reprezenta forma cea mai condamnabila a unui orgoliu insolent, preşedintele striga:

— Daca pentru a ne spune asta v-aţi recunoscut prizonier, aţi fi putut ramine unde eraţi!... Este ca şi cum v-am judeca in contumacie!... puţin a lipsit ca preşedintele sa nu fie aplaudat; in tot cazul un imens vacarm dovedea ca avea dreptate.... prietenul meu pierdea... Simţeam ca ma prabuşesc...

Cit despre Rouletabille, el işi lasa capul să-i cada peste braţele cu care se sprijinea de bara acuzaţilor... şi curind ai fi putut crede ca adormise...

XIII
TRĂSNETUL

Lucrurile se desfaşurara cu repeziciune... Martorii acuzarii defilara rapid prin faţa barei... Apoi au aparut martorii apararii. Absolut intîmplator o chemasem şi pe doamna Boulenger... şi pe martorii anchetei noastre din timpul nopţii la casuţa din Passy.... Ce rumoare cind a aparut Therese!... Era tot atit de cunoscuta ca şi soţul ei. Nimeni nu ignora contribuţia insemnata pe care o avusese la cercetarile acestuia şi ajutorul pe care Roland Boulenger il gasise linga ea in momentele cele mai grele ale vieţii sale de savant, cind era privit cu invidie de confraţii geloşi şi detestat de oficiali. Nimeni nu ignora nici abnegaţia şi nici marinimia cu care suportase cele mai grele incercari conjugale din partea unui barbat care nu-şi refuza nici o fantezie. Cînd inainta la bara in valurile de doliu, sala scoase parca un geamat imens. Era înca frumoasa, de o paliditate luminoasa, divina... Totuşi, incarunţise pe la timple, buzele i se decolorasera şi la colţul ochilor, la radacina nasului, durerea sapase urma lacrimilor ascunse.

Gestul cu care jura sa spuna adevarul, tot adevarul, a fost de o frumuseţe augusta. Işi intorsese capul spre Rouletabille, care nu şi-l ridicase pe al sau. De la inceput, Therese işi afirma convingerea in privinţa nevinovaţiei acuzatului şi rosti, spre marea emoţie a avocatului general, şi spre uluirea publicului, numele Théodorei Luigi!...

— Cînd Rouletabille părăsise în marţea dramei casa din Passy, declară ea cu solemnitate, cele doua persoane care se găseau acolo mai erau în viaţă... O jumătate de oră mai tîrziu cînd Théodora Luigi, care venise aici după el, a ieşit, ele erau moarte!...

La aceste cuvinte avocatul general se ridică:

— Este pentru prima dată, zise el, că auzim pronunţîndu-se numele Théodorei Luigi în această afacere... Respectăm prea mult durerea doamnei Boulenger ca să nu înţelegem sentimentele care o animă, desigur... fireşti, împotriva unei femei...

— Domnule avocat general, îl întrerupse Thérèse... nu e vorba aici de sentimentele mele... E vorba de adevăr... Il voi spune **chiar dacă ar supăra pe cineva!** Şi îl voi dovedi!

— Dovediţi-l, doamnă, zise preşedintele.

— Domnilor, zise atunci Thérèse scoţînd o hîrtie din poşetă... iată o scrisoare, o scrisoare găsită de Rouletabille, şi pe care mi-a încredinţat-o înainte de a pleca în străinătate ca să mă pot folosi de ea dacă, din întîmplare, nu l-aş mai fi văzut! Prin această scrisoare adresată Théodorei Luigi, îi dădea întîlnire acesteia din urmă în marţea crimei în casa din Passy, pe care ea o cunoştea bine!... Théodora era în acel moment la Havre... Acolo Rouletabille a găsit această scrisoare.... Fără îndoială ea nu i-a răspuns soţului meu aşa cum se aşteptase acesta şi soţul meu, crezînd că Théodora Luigi nu va mai veni... i-a oferit Ivanei o cină care nu fusese pregătită pentru ea... şi asta, sînt încredinţată, într-un mod cu totul onorabil! Ştiu tot despre flirtul sentimental şi ştiinţific care exista între soţul meu şi Ivana... dar nu m-am îndoit niciodată în privinţa Ivanei... Era sigură pe ea şi n-ar fi trădat pentru nimic în lume nici prietenia mea şi, nici mai ales, singura fiinţă pe care o iubea cu adevărat... bărbatul care se află pe banca acuzaţilor (ne aşteptam să-l vedem pe Rouletabille ridicîndu-se... L-am împins chiar uşor de cot, dar el nu se mişcă, continuînd să aibă o atitudine deplorabilă... Vai! nu-i ajuta pe cei care voiau să-l salveze!) Or, continuă doamna Boulenger (ai fi putut auzi musca zburînd), Théodora Luigi a venit şi, găsindu-şi locul ocupat, a lovit!...

— Iertaţi-mă! Această scrisoare (uşierul dusese scrisoarea preşedintelui) nu dovedeşte că ea ar fi venit!... o întrerupse preşedintele.

— Nu, domnule... dar există altceva care dovedeşte acest lucru şi anume asta...

Şi, scotocind a doua oară în poşetă, ea scoase cătuşa de sclav.

— Aceasta este bijuteria care împodobea de obicei glezna Théodorei Luigi... această cătuşă care s-a desfăcut pe cînd vinovata fugea şi pe care Rouletabille a găsit-o în căsuţa din Passy în faţa unor martori pe care îi puteţi audia... Rouletabille mi-a încredinţat-o, la fel ca scrisoarea... (Rumoare în sală... uşierul duce preşedintelui bijuteria... Curtea o examinează... e foarte greu să se restabilească liniştea... apoi avocatul general).

— Se va dovedi, rosti avocatul general, că această bijuterie aparţine Théodorei Luigi... Mai rămîne de stabilit că aceasta, care venea deseori în căsuţa din Passy, a pierdut-o chiar în ziua aceea.

— Există un om care a văzut-o pe Théodora Luigi în ziua şi la ora aceea ieşind din căsuţa din Passy... şi omul ăsta este coaforul a cărui prăvălioară se află la colţul fundăturii La Roche. Probabil că depoziţia lui era de temut... aşa încît acest om a fost obligat sa părăsească mai întîi Parisul, apoi Franţa.

— Acum nu se ştie unde se află? întrebă preşedintele.

— Păcat, sublinie avocatul general, căci... pîna acum martorul n-a făcut decît să ne prezinte o ipoteză... o simplă ipoteză... şi permiteţi-mi, scuzabila din partea doamnei Boulenger, dar cu totul de necrezut pentru cel ce vrea să judece cu sînge rece..

Atunci l-am vazut pe Rouletabille ridicindu-se şi l-am ascultat uluiţi.

— Iertaţi-ma, domnule avocat... zise el cu un aer detaşat, chiar uşor antipatic, exista insa cineva care va poate spune mai bine decît acest domn Poupardin ceea ce Théodora Luigi a facut in ziua aceea... şi la ora aceea... daca a venit la Passy şi daca a intrat in vila...

— Cine?

— Dar, domnule avocat, Théodora Luigi insași!

— Fara indoiala!... admise avocatul general cu un suris, dar cine ar putea sa ne spuna unde se afla Théodora Luigi?

— La ora asta, rosti Rouletabille cu aerul lui detașat și insuportabil, ea intra in galeria Harlay, impreuna cu prietenul meu La Candeur...

Ce agitație in mulțime și printre judecatori! Eu insumi nu mai știam unde ma aflu... Președintele dadu in șoapta ordine ușierului, dar nici nu ajunse acesta bine la ușa pe unde intrau martorii ca se intoarse ca sa anunțe:

— Doamna Théodora Luigi este aici!

— Introdu-o!

Ea intra. Cind aparu se facu o tacere inspaimintatoare... la fel ca odinioara in piața Roquette, cind se deschideau porțile inchisorii in fața condamnatului la moarte.

Théodora facu juramintul și își incepu depoziția cit se poate de simplu

— Am venit de departe, spuse ea, la rugamintea celui pe care îl acuzați... Se pare că pot să-l ajut să-și dovedească nevinovăția! Oricît de periculos ar fi adevărul pentru mine, **il voi mărturisi** în întregime... Iată-l: Primind o scrisoare de la domnul Roland Boulenger care îmi dădea o întîlnire pentru marți, la Passy, am părăsit Havre luni. Sosind la Paris, am găsit un bilet care îmi dădea întîlnire în căsuța din fundătura La Roche, către ora cinci! N-am putut să ajung decît la cinci și jumatate!... Aveam o cheie a porții care dadea spre fundatura... Am intrat in gradina și, tocmai cind urcam scarile peronului vilei, am auzit deasupra mea, la etajul intîi, strigate și focuri de revolver:... Am fugit imediat ca o nebuna, am închis poarta gradinii și m-am napustit in pravalioara lui Poupardin. Coaforul era în prag și ma vazuse desigur ieșind din aceasta casa! Nu știam ce drama se petrecuse acolo!... L-am platit ca sa taca și sa se stabileasca in alta parte!... Comportarea mea a fost fara indoiala imprudenta... In tot cazul v-am spus tot ce știu, fara sa ascund nimic!... In aceeași seara am aflat despre oribila crima... **Și am plins!** Am plecat sa pling in strainatate!...

— Ați fugit in strainatate, striga doamna Boulenger... și acum, crezindu-va sigura de impunitate, ați venit aici ca sa bravați!... Dar recunoașteți asta?... Și mergind sa ia chiar ea bijuteria din mina președintelui, ii arata Théodorei Luigi catușa de sclav.

— Da, zise Théodora, o recunosc foarte bine! E bijuteria pe care am pierdut-o in „Vila cu Flori" din Sainte-Adresse...

— Doamna, relua doamna Boulenger, cu o agitație ce parea sa fi cuprins intreaga asistența, mințiți! Aceasta catușa a fost gasita în casa din Passy, ceea ce dovedește ca ați intrat acolo... Acest anou l-ați pierdut fugind dupa ce ați îndeplinit oribila crima!...

Théodora Luigi deveni brusc de o paloare de ceara...

— Și cine a gasit acest anou?, intreba ea deschizind niște ochi imenși...

— Rouletabille, striga doamna Boulenger.

Théodora se intoarse spre acuzat:

— Vai, domnule, zise ea cu voce dulce, ați uitat sa-mi spuneți acest lucru!

— Da, am uitat, raspunse vocea rasunatoare a lui Rouletabille dar **doamna Boulenger a uitat și ea să vă spună că l-am găsit pentru că ea l-a pus acolo!...**

A urmat o clipă de uluire. Nu se mai înțelegea nimic!... Cînd doamna Boulenger a putut să vorbească din nou, n-a făcut altceva decît să-i lase să scape cîteva exclamații de neînțeles...

— Eu?... Ce vrea să spună?... Dar e nebun!...

A fost un fel de cutremur, ca și cum pămîntul ți-ar fi fugit de sub picioare... Nu mai știai de ce să te agăți... Singur, Rouletabille rămăsese în picioare, ostil, în mijlocul acestui haos.

Președintele, care simțea că nu mai poate stăpîni situația, făcea gesturi de înecat.... Întrebă, sufocîndu-se:

— Ce dovadă aveți în sprijinul acestei acuzații **de neiertat** împotriva doamnei Boulenger?

— Nimic altceva decît asta... faptul că primele două dăți cînd am făcut cercetări la căsuța din Passy (prima dată în fața judecătorului de instrucție, a doua oară singur) n-am găsit nimic și numai a treia oară, cînd am fost împreună cu doamna Boulenger și în fața martorilor aduși de ea, am descoperit acea brățară. Și vă jur, domnule, că atunci cînd trec de două ori printr-un loc nu mai rămîne nimic de descoperit...

— Ah, nenorocitul, strigă doamna Boulenger, nefericitul a înnebunit! Ce interes aș fi avut eu, repeta doamna Boulenger, ca și cum ar fi fost la capătul puterilor să țină piept unor asemenea exagerări...

— Ce interes? izbucni Rouletabille... Am să vi-l spun, doamnă.

Mai întîi e vorba de ura dumneavoastră împotriva acestei femei și apoi de interesul pe care îl aveți să înșelați justiția! **Asasinul sînteți dumneavoastră!...**

XIV
HAOSUL

— E nebun!... Moartea soției l-a făcut să-și piardă mințile!

Acest strigăt disperat scos de doamna Boulenger a fost parcă expresia unui sentiment general... Aceeași indignare care o ridica în picioare pe această femeie de o frumusețe sublimă în ultima clipă a martiriului ei, umplea toate inimile, toate piepturile... Se striga împreună cu ea!... Cît despre mine, îmi mușcam mîinile și nu mai îndrăzneam să-l privesc pe Rouletabille...

Dar el își păstrase un calm înspăimîntător în mijlocul acestei furtuni pe care o dezlănțuise. Ceru liniște ca și cum ar fi condus el dezbaterile, și continua:

— Mi se cerea adineaori să vorbesc!... Aș vrea acum să mă fac auzit!

Îmi voi aminti mereu vocea aceea seacă și aspra pe care o întrebuința întotdeauna atunci cînd în adîncul sufletului era exasperat că ceilalți nu înțelegeau atît de repede ca el, îl voi auzi mereu povestindu-ne amănuntele primei ipoteze... aceea pe care și-o formulase cînd descoperise pașii Théodorei Luigi care duceau de la poarta dinspre fundătura La Roche și care se întorceau imediat să intre în Pavilion... În timp ce pașii Ivanei părăseau Pavilionul pe scara de serviciu, mergeau spre portița ce dădea spre maidan și se întorceau imediat la Pavilion! Acolo erau niște pași care **fugeau!...** Aici, pași care se **intorceau** (în același timp). De ce fugeau pașii aceia? De ce se întorceau pașii aceștia? Ce relație exista între ei? Se întîmplase o dramă... O dramă care făcuse zgomot în Pavilion!... O dramă care o gonea pe Théodora și o făcea să se întoarcă pe Ivana!... Pe lîngă aceste două persoane, existau și altele, cel puțin două (deoarece ideea sinuciderii fusese total înlăturată), **alte două care erau personajele dramei!...** Roland Boulenger... și...și **cine?**.... Cineva care era deja acolo cînd Ivana îl părăsea pe Roland... o persoană care știa că în ziua aceea Ivana va veni să-l întîlnească pe Roland în căsuța din Passy!... Și datorită cui știa această persoană lucrul ăsta? Datorită **Ivanei însăși!...**

Aici Rouletabille se opri cîteva secunde...

Cînd reluă, vă rog să mă credeți că vocea nu-i mai era aspră!... Cu cîtă emoție vorbea acum de soția lui!...

— Domnilor, trebuie să știți cine era Ivana!...

Cum reușea să-și rețină hohotul de plîns?... Nu sînt în stare să reproduc termenii în care creionă caracterul deosebit al soției sale, cultul pe care îl dedicase operei lui Roland Boulenger, devotamentul cu care se pretase jocului primejdios pentru oricine altcineva în afară de ea, joc la care doamna Boulenger o implorase să consimtă!... Era vorba să-l salveze pe Roland de Théodora Luigi!... **Nu făcea nimic decît în comun acord cu doamna Boulenger!...** Nu-i surîdea profesorului decît cu permisiunea doamnei Boulenger!... Nu se dusese la dr. Schall decît pentru că doamna Boulenger o condusese aici! Și nu s-ar fi dus niciodată, nici măcar o singură dată la căsuța din Passy, dacă doamna Boulenger n-ar fi venit ea însăși acolo!

— Domnilor, a doua zi după ziua aceea fatală, urma să plecăm într-o lungă călătorie!... Cumplitul joc urma să se sfîrșească... îi cerusem asta de multă vreme... eu însumi fixasem data... Înainte de acest ultim adio, Roland Boulenger a implorat-o probabil pe soția mea să-i acorde prima și ultima întîlnire... cu toate cuvintele pline de nebunie și amenințările de sinucidere de care era capabil... Ivana s-a refugiat la sînul doamnei Boulenger! Ce s-a petrecut între cele două femei? Ivana a visat să le împace pe aceste două ființe care ar fi trebuit să se adore!... să-l lase pe Roland în brațele Thérèsei!... Dar, vai!... tocmai credea poate că-și îndeplinise sublimul, dar periculosul program, cînd s-a oprit brusc în grădina casei din care fugea, atunci cînd a auzit înspăimîntată zgomotele împușcăturii?... **zgomotul pe care drama îl făcea acolo sus!...** Curajoasa, generoasa, nebuna Ivana! A alergat în întîmpinarea pericolului! A sosit tocmai la timp ca să-l vadă prăbușindu-se, împușcat de o femeie lovită, poate, într-o ultimă speranță, pe acela pentru care sacrificase liniștea noastră și pentru care își va sacrifica viața!... Căci, vrînd să-și păstreze prada, femeia aceea a împușcat-o și pe ea!...

Evocarea asta mi s-a părut a unui om care avea halucinații, a unui om nebun de disperare a cărui imaginație o luase razna... iar noi nu puteam decît să-l plîngem auzindu-l cum proferă acuzații fără sfîrșit, cuvinte care nu mai erau decît strigăte...

— Ea te-a lovit!... Ea te-a lovit!... **cu o bucurie sălbatică!** Căci femeia asta care spunea că te iubește ca pe o soră era îngrozitor de geloasă pe tine... mai mult decît fusese pe Théodora Luigi... Această femeie a avut o dorință monstruoasă. Să te ucidă, să te ucidă cu mîna Théodorei Luigi... **căci ea îi trimisese Théodorei Luigi acea scrisoare în care imita scrisul soțului ei pentru a o face pe aceasta să alerge la ora întîlnirii în căsuța din Passy. Théodora Luigi n-a venit, Thérèse te-a omorît, Ivana! te-a omorît totuși!... căci această femeie care îți declara că te iubește era numai ură!... Pe soțul ei calculase să-l piardă, spun bine „calculase“, de multă vreme!... Domnilor, visase eșafodul pentru Roland Boulenger!...**

Era un adevărat delir...

Doamna Boulenger scosese un strigăt cumplit și leșinase...

Președintele suspendă ședința...

XV

LUMINA

În ce mă privește, eram copleșit, mai mult buimac decît indignat. Furia lui Rouletabille făcea parte din nebunia lui. Cînd am fost în stare să vorbesc, am încercat totuși să mă fac înțeles, cu toate că-și reluase figura întunecată și privirea pierdută, care îl situa la celălalt capăt de lume:

— Nu ai uitat decît un lucru, acela că la ora crimei, la ora cinci și jumătate, doamna Boulenger era împreună cu mine acasă la tine!... Nu aștepta să-și amintească și s-o spună aici!

Credeți că mi-a răspuns? A rămas la celălalt capăt de lume fără să-mi dea vreo atenție ca și cum nici n-aș fi existat.

Un sfert de ora mai tirziu, cind a fost reluata audierea, doamna Boulenger aparu in fața noastra ca o statuie impietrita sub oprobriul pe care Rouletabille il varsase asupra ei. Ochii ii erau parca mai mari, cearcanele, urme ale durerii, se intinsesera și mai mult pe obraz. Frumusețea ei fusese distrusa intr-o clipa. Stirnea un puternic sentiment de mila, cu toate ca toți banuiau acum ca fusese mult mai amestecata in aceasta drama decit se crezuse. Totuși, nu se putea da crezare divagațiilor lui Rouletabille.

Președintele a fost primul care il admonesta pe reporter. Ii aminti ca se afla pe banca aceea mai puțin pentru a acuza cit mai mult pentru a se apara și ca, in orice caz, daca ataca un renume pina atunci fara pata, care stralucise datorita virtuții, trebuia s-o faca in termeni care sa nu revolte conștiința publica și mai ales sa nu aduca in insolitul lui sistem de aparare mai multe imprecații decit dovezi.

Rouletabille inclina capul in semn ca era de acord și reincepu sa vorbeasca cu tonul blind și echilibrat pe care n-ar fi trebuit sa-l fi parasit niciodata...

— Domnilor, spuse el, prietenul meu Sainclair mi-a adus aminte in clipa asta ca la ora crimei, ora cinci și jumatate, doamna Boulenger se afla impreuna cu el la mine acasa, in salonul meu. Aceasta coincidența dintre ora crimei (asupra careia toata lumea este de acord) și prezența doamnei Boulenger la domiciliul meu chiar in momentul in care cautam al patrulea personaj necesar al dramei, așa cum o concepusem dupa investigațiile mele, și anume acela al doamnei Boulenger, ma impiedica sa-mi duc pina la capat raționamentul, mi-l **bara** intr-un fel... Dar mi-am amintit de insistența cu care, fara sa para ca ar avea vreo importanța, doamna Boulenger ne-a atras atenția asupra orei, așa cum o arata pendula mea... Treaba asta mi s-a parut nefireasca... Dupa cele spuse de prietenul meu Sainclair, el sosise primul in salonul meu și o auzise pe doamna Boulenger sunind la ușa apartamentului: servitorul a introdus-o pe vizitatoare in incaperea in care se afla prietenul meu și pe care Sainclair nu o parasise. In principiu, ar fi trebuit sa renunț la ideea ca doamna Boulenger și-ar fi putut crea un alibi facind sa-mi intirzie pendula cu o jumatate de ora, spun in principiu și nu in fapt, pentru ca **in fapt** am descoperit ca lucrul a fost posibil. Intrebindu-l pe servitorul meu, am aflat ca doamna Boulenger a venit la mine prima data cu cinci minute inainte de sosirea lui Sainclair și a fost introdusa in salon, de unde ieșise anunțind ca se va intoarce. A revenit intr-adevar și l-a gasit aici pe Sainclair, a ieșit din nou și a urcat iar cu mine. De ce atita insistența sa se intoarca la mine, sa fie vazuta la mine?... Numai o persoana care ar fi avut interesul sa-și creeze un alibi ar fi acționat astfel. Așa ca, de cind am aflat ca doamna Boulenger a fost singura in salonul meu, in fața pendulei mele, **ora n-a mai reprezentat o piedică pentru mine!**

In aceste condiții, domnilor, am plecat la Havre, impins de ideea nevinovației absolute a soției mele, a cinstei ei ireproșabile, care in mintea mea era legata de ideea ca soția mea nu-i ascunsese nimic doamnei Boulenger despre intilnirea cu doctorul de la Passy **(ceea ce dintr-o dată făcea să intre pe scena dramei personajul doamnei Boulenger)...** Pina atunci, subliniez, nu aveam decit convingerea **morală** a intervenției doamnei Boulenger, dar în nici un caz pe cea **materială...** Trebuia să găsesc repede ceea ce îmi lipsea... Descoperind urma Théodorei Luigi, trebuia sa determin rolul ei in aceasta afacere și, mai ales, in ce condiții ajunsese la locul crimei cind se afla la Havre. De ce plecase de aici fugind la Paris. Atunci, domnilor, am revenit la vila de pe faleza, unde, cu o vara inainte, a avut loc o drama care a fost, intr-un fel, preludiul dramei din Passy și despre care nu știți cum s-a petrecut.

In acest moment avocatul general schița gestul de a se ridica dar președintele i-o lua inainte declarind:

— Drama de la Sainte-Adresse a facut obiectul unei anchete care a fost inchisa și consider ca este inutil sa mai vorbim despre ea aici!...

Imediat, ca avocat al lui Rouletabille, am protestat impotriva acestui mod de restringere a dezbaterilor, dar de data asta Rouletabille a fost cel care m-a calmat:

— Domnilor, spuse el, prezența aici a doamnei (o arata cu degetul pe Théodora Luigi), care a vrut sa ma urmeze pentru a ma ajuta sa distrug aceasta incurcatura ucigașa e o garanție sigura ca nu voi rosti nici un cuvint jenant, orice s-ar intimpla... Umbra lui Henri II de Albania poate sa se odihneasca in pace; prințul n-a fost amestecat deloc in drama de pe faleza! Astea fiind spuse, sa mi se permita sa declar, fara sa ma opresc asupra „accidentului", ca nimeni nu știe cum s-a petrecut aceasta drama!... Nici magistrații care au crezut ca banuiesc cum stau lucrurile, nici soția mea care a sosit acolo la citeva minute dupa impușcaturi... și care a ascultat falsele marturii ale doamnei Boulenger aflata pe patul de suferința... nici Roland Boulenger insuși... nici Théodora Luigi care n-a vazut nimic și n-a putut decit sa auda impușcaturile de revolver care au rasunat dincolo de ușa!... Aici numai doamna știe adevarul! (Degetul lui

Rouletabille o arata de data asta pe statuia care devenise doamna Boulenger) **Doamna și cu mine!...**

Domnilor, intorcindu-ma toamna trecuta la Paris, dupa drama de pe faleza, descoperisem deja ca autorul crimei nu putea fi Henri II de Albania, intre altele, pentru motivul ca revolverul care o ranise pe doamna Boulenger fusese cumparat citeva zile inainte de la un armurier din Havre de Roland Boulenger insuși... și m-am intors cu ideea ca **poate** Roland Boulenger a fost cel care a ranit-o pe soția lui. Iar aceasta, mai sublima ca niciodata, l-a iertat... Totuși, multe momente ale dramei ramineau neclare și cind, dupa drama de la Passy, m-am intors la Havre, avind in minte o alta imagine a Thérèsei Boulenger decit aceea pe care o avusesem pina acum, precum și **anumite scene care nu-și dezvăluiau semnificația decit sub această nouă lumină,** m-am hotarit sa-mi completez ancheta in același timp in care ma ocupam de Théodora Luigi in legatura cu cea de-a doua drama.

Am avut norocul sa-l gasesc la Deauville pe valetul lui Roland Boulenger, Bernard, care venise sa caute citeva lucruri la vila... Eram deghizat, nu m-a recunoscut... și am inceput cu el o discuție asupra dramei de pe faleza. Aveam in minte o fraza pe care o auzisem la citva timp dupa drama in timp ce treceam pe linga vila din Deauville... Roland Boulenger ii spunea atunci lui Bernard:

— Ce vrei, Bernard, dacă revolverul ăsta s-a pierdut, atita rău, o să cumpăr altul!... și mai scutește-mă cu istoria asta!...

De unde am tras concluzia ca „istoria revolverului" il supara in mod ciudat pe Boulenger și **il acuza** in consecința. Or, in urma ultimei discuții cu Bernard a rezultat ca insuși Roland Boulenger a fost **primul** care s-a interesat de dispariția acestei arme și l-a rugat sa i-o gaseasca! Totul se intorsese pe dos!... Daca Roland Boulenger ar fi tras cu revolverul asupra soției sale, n-ar fi avut nici un interes sa atraga atenția cuiva și mai ales a valetului sau asupra acestei dispariții!... Am continuat sa-l interoghez metodic pe Bernard. Era vorba, in ceea ce ma privea, sa știu daca Boulenger plecase in ziua aceea la Sainte-Adresse cu revolverul. Imi aminteam ca sarise pe cal și ne parasise fara alta ceremonie; l-am intrebat pe Bernard daca exista un buzunar pentru revolver in șaua calului... Nu exista!... și, in aceeași dimineața, dupa dispariția stapinului, Bernard scosese revolverul din buzunarul pantalonului pe care Roland il purtase cu o zi inainte, pentru a-l pune in sertarul noptierei!... **De atunci nu mai găsise revolverul!...** Cine putuse deci sa duca revolverul lui Roland Boulenger la locul dramei? **Cine, dacă nu chiar persoana lîngă care fusese găsit?!** (Revolverul a fost repede ascuns intrucit se credea ca ii aparține lui Henri II.) **Cine, dacă nu doamna?** (și iar degetul acuzator al lui Rouletabille e îndreptat spre doamna Boulenger) **și o desfid să afirme contrariul!...**

— Ei, bine! Da, e adevărat! strigă ea. Am dus revolverul ca să mă împușc... am tras în mine de două ori! Am vrut să mor! Nu aveam dreptul? Nu-l cîștigasem îndeajuns?...

— Dumneavoastră, doamnă, reluă rece Rouletabille, în mijlocul unei zarve imense, care cu siguranță nu era cu totul ostilă aceleia pe care el o acuza... **ați aranjat totul pentru a se crede că soțul dumneavoastră v-a asasinat!...**

— Mizerabile!... Îmi adoram soțul!...

— Există clipe în care în inima unei femei, răspunse încet Rouletabille, dragostea devine de o mie de ori mai de temut decît ura și se confundă în mod ciudat, iar dumneavoastră ați cunoscut acel moment, doamnă... **și am să vă spun cînd!...** Vă amintiți desigur seara în care, în vila din Deauville, m-am ciocnit aproape cu dumneavoastră la colțul coridorului... n-ar fi trebuit să vă spun „amintiți-vă", căci, în realitate, n-aș putea să pretind că m-ați văzut!... dar eu v-am văzut!... Ieșeați ca o furie din camera soțului... erați foarte tulburată; aveați o haină de casă magnifică... ce e mai firesc pentru o femeie iubitoare decît să se facă frumoasă pentru cel pe care îl iubește? Vă jur că n-am zîmbit!... Văzîndu-vă în seara aceea ieșind din camera soțului dumneavoastră **am fost înspăimintat!...** Am fost înspăimîntat pentru că un văl uriaș cu care ne-ați legat pe toți la ochi, a fost sfîșiat!... O femeie care prin atitudinea ei exterioară se comportă ca un înger!... Atît de virtuoasă încît nu mai aparține vieții pămîntene!... Ea spune cui vrea s-o asculte... ea repetă în extaz că nu e decît un spirit și un suflet!... **Că rațiunea ei știe tot, că inima ei iartă tot!...** Că pentru ea Roland a încetat să fie un bărbat, ceea ce **o interesează este să trăiască alături de mintea lui...** Ne-ați spus această frază?... Ei bine, această soție extraterestră, această colaboratoare care nu pretinde să cunoască decît operele nemuritoare la care lucrează alături de omul de geniu, acest spirit pur, această nobilă inteligență, această femeie divină care confundă iubirea platonică cu iubirea pentru știință este în întregime o minciună, ea **geme de disperare că nu mai e îmbrățișată ca a doua zi după căsătorie...** și **roșește sub masca unei indiferențe celeste, cînd surprinde vreun suris rătăcitor!**

— Și, după toate astea, ea se omoară, e adevărat!... Apoi, domnule?

— Se omoară... e dreptul dumneavoastră, ați spus-o singură! Dar ceea ce depășește dreptul dumneavoastră este faptul că ați căutat în mijlocul unei familii care nu cunoștea decît pacea și fericirea o victimă pe care s-o aruncați în mijlocul acestor sumbre mașinațiuni. A doua zi după noaptea cînd v-ați împodobit inutil ați conceput acel plan îngrozitor, să vă omorîți în asemenea condiții încît să se creadă că ați fost asasinată de soțul dumneavoastră!... Ah, doamnă, lăsați-mă să termin!... ați mers să vă împușcați cu **revolverul lui** în fața ușii unde se afla și ați avut grijă să strigați: „Roland, asasin! asasin!"

— Am strigat „asasinul!" horcăi doamna Boulenger.

— De ce ați strigat „asasinul!" **cînd nimeni nu vă asasina?**

Vă voi dovedi că prințul Henri era deja mort în momentul în care dumneavoastră încercați să vă omorîți!... Dar voiați să muriți ducîndu-l la pierzanie pe Roland!... iar dovada, doamnă, o aduc fără drept de apel. În ziua următoare acelei nopți ce a transformat iubirea dumneavoastră într-o ură nebună... ați scris unei prietene de la Paris, doamna De Lens, o scrisoare... scrisoarea care, două zile mai tîrziu, a făcut-o pe aceasta să vină grabnic la Havre. În această scrisoare îi spuneați textual: „... acum el mă urăște... am citit asta în ochii lui... ar vrea să fiu moartă!... Așteaptă-te la o dramă înspăimîntătoare!... Eu mă aștept la asta, **sînt pregătită!... dacă afli că am murit să știi că el m-a omorît!** Dar n-ați murit!... și cînd doamna De Lens a sosit la Sainte-Adresse i l-ați arătat pe soț la picioarele dumneavoastră... Atunci credeați că l-ați recîștigat!... și ați acceptat legenda care se răspîndise deja în jurul dumneavoastră cînd ați redeschis ochii... a tentativei de asasinat din partea lui Henri II de Albania!

Ce liniște! O groaznică liniște **care aștepta** ceva de la femeia asta, agățată de bară, ca pe marginea unei prăpăstii... și acest lucru nu venea!...

Cît despre Rouletabille, el reluă impecabil:

— Destul acum cu această primă „istorie"... să trecem la cea de-a doua! De altfel, nu mai am de spus decît cîteva cuvinte!... cînd m-am întors de la Havre eram sigur că dumneavoastră ați acționat la Passy la fel ca la Sainte-Adresse. Nu-mi trebuiau decît probe și am hotărît să le obțin, cheltuind atîta timp cît va fi necesar și înșelîndu-vă, așa cum dumneavoastră ați înșelat pe toată lumea!... Ce victorie pentru mine ca ați adus în vila de la Passy cătușa de sclav pe care ați gasit-o in vila din Sainte-Adresse: ce marturisire!... În sfirșit, aveam scrisoarea semnata de Roland Boulenger, acea scrisoare care o chema pe Théodora Luigi!... această scrisoare despre care experții susțin că nu ar aparține soțului dumneavoastră!...

— Minciună!... Invenție!... Nebunie! gemu doamna Boulenger care **nu-l mai privea pe Rouletabille...**

— Doamnă, am aici dovada că ați încercat de mai multe ori să imitați scrisul soțului dumneavoastră... și am mai mult decît asta!... am aici... culese... reconstituite... încercările succesive ale acestei scrisori... Domnule Președinte... deschideți acest plic... vă jur că doamna nu va mai avea nimic de spus!

Și Rouletabille o fixă pe doamna Boulenger ca și cum ar fi vrut s-o hipnotizeze în timp ce ușierul ducea plicul președintelui.

— Am ceva de spus, domnule Președinte, șopti doamna Boulenger într-o suflare... Este exact că am încercat adesea să imit scrisul soțului meu; el însuși mă rugase să răspund numeroșilor corespondenți în locul lui și chiar să semnez pentru el!

— Asta e tot ce-am vrut să știu! strigă Rouletabille... Și acum, domnule Președinte, puteți să aruncați plicul... Nu e nimic înăuntru.

Am rămas uluiți!... Apoi, în ciuda situației, se auziră rîsete.

— Și acum, numai un cuvînt... Dovada absolută a prezenței doamnei Boulenger în vila din Passy, la ora crimei și dovada crimei sale!... Cînd și-a îndeplinit crima... doamna Boulenger a coborît în bucătărie... și a băut, căci îi era sete... a băut apă rece de la robinet cu un pahar luat din dulapul de lîngă ea... Numai că doamna Boulenger a greșit cînd nu a pus paharul la fel cum erau celelalte... eu l-am examinat cu ajutorul serviciului Bertillon!... Am acolo cîțiva prieteni care au vrut să mă ajute cu „experiența" lor și care vor aduce rezultatul examenului... Ei au prelevat de pe pahar o urmă în privința căreia nimeni nu se poate înșela, **urma degetelor asasinului.**

— E un fals! strigă nefericita femeie, într-o ultimă zvîcnire de apărare.

— Pentru ce ați spus că e un fals? Pentru că **v-ați păstrat mănușile de ață?** Dar mănușa dumneavoastră a lăsat urma ei pe pahar!... Ea vă denunță mai mult decît o mărturisire!...

— Doamna Boulenger, îl întrerupse președintele, este singura care poartă mănuși de ață?

— Nu, dar ea poartă des... și ea purta în ziua aceea unele ușor de recunoscut... căci exista o cusătură la degetul mare, a cărei urmă am găsit-o pe pahar!... De altfel, aceste mănuși, iată-le! Ați greșit, doamnă, pierzîndu-le la dr. Schall, după ce ați plecat de la mine.

Și Rouletabille scoase mănușa dintr-un pachețel pe care îl luă din buzunarul vestei.

— De data asta, e aici, zise el... Nu e ca hîrtia de adineaori...

Dinspre doamna Boulenger se auzi o respirație gîrîită, un geamăt îndepărtat... și nimic mai mult! Ea se ridicase în fața barei mai înaltă ca altădată, de parca și-ar fi luat avînt...

— Știți, doamnă, toate astea depășesc orice grozavie, rosti președintele.

— Toate astea, repetă ea cu o voce pe care nu i-o mai recunoșteai și care părea să vină deja de pe alta lume... **toate astea nu sînt deasupra iubirii!**

Și ea se prăbuși ca un pietroi! Doamna Boulenger murise! În aceeași seară se află că se otrăvise cu acid prusic.

Rouletabille n-a fost deloc emoționat de această moarte care scoase din minți întreaga asistență... În timp ce toți se repezeau din toate părțile, el îmi mărturisi cu sînge rece:

— Cel mai frumos lucru e că mănușa e falsificată!... am cumpărat-o azi dimineață și am făcut eu cusătura!... e adevărat însă că pe pahar există urma mănușii de ață și a cusăturii de pe degetul mare! Nu riscam deci nimic fabricînd proba care îmi lipsea!... Femeia asta înspăimîntătoare a inventat dovezi împotriva Théodorei Luigi!... m-am folosit, ca s-o combat, de aceleași arme!... Numai că dovezile mele erau mai false decît ale ei! De aceea am reușit atît de bine!...

Termin aici povestirea aceea ce a fost numită atunci „Crima lui Rouletabille". Fără îndoială că în această afacere celebrul reporter a stabilit adevărul **material** al faptelor, **dar, oare, pe cel moral l-a aflat?**

Îl va ști vreodată, acum, cînd Ivana e moartă?... A fost o femeie cinstită și a murit ca o femeie cinstită în sensul burghez al cuvîntului, dar era un suflet mare, **o inimă minunată în care încăpea și Rouletabille și întreaga Lume.**

Asta e tot ce se poate spune!...

Traducere și adaptare de
RODICA CHIRIACESCU ■

ilustrații de
AUREL ȘTEFAN ALEXANDRESCU ■

* * *

LA MULȚI ANI!

1992

ianuarie

L		6	13	20	27
M		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
J	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	31
S	4	11	18	25	
D	5	12	19	26	

februarie

L		3	10	17	24
M		4	11	18	25
M		5	12	19	26
J		6	13	20	27
V		7	14	21	28
S	1	8	15	22	29
D	2	9	16	23	

martie

L		2	9	16	23	30
M		3	10	17	24	31
M		4	11	18	25	
J		5	12	19	26	
V		6	13	20	27	
S		7	14	21	28	
D	1	8	15	22	29	

aprilie

L		6	13	20	27
M		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
J	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	
S	4	11	18	25	
D	5	12	19	26	

mai

L		4	11	18	25
M		5	12	19	26
M		6	13	20	27
J		7	14	21	28
V	1	8	15	22	29
S	2	9	16	23	30
D	3	10	17	24	31

iunie

L	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
M	3	10	17	24	
J	4	11	18	25	
V	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
D	7	14	21	28	

iulie

L		6	13	20	27
M		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
J	2	9	16	23	30
V	3	10	17	24	31
S	4	11	18	25	
D	5	12	19	26	

august

L		3	10	17	24	31
M		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
J		6	13	20	27	
V		7	14	21	28	
S	1	8	15	22	29	
D	2	9	16	23	30	

septembrie

L		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
J	3	10	17	24	
V	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
D	6	13	20	27	

octombrie

L		5	12	19	26
M		6	13	20	27
M		7	14	21	28
J	1	8	15	22	29
V	2	9	16	23	30
S	3	10	17	24	31
D	4	11	18	25	

noiembrie

L		2	9	16	23	30
M		3	10	17	24	
M		4	11	18	25	
J		5	12	19	26	
V		6	13	20	27	
S		7	14	21	28	
D	1	8	15	22	29	

decembrie

L		7	14	21	28
M	1	8	15	22	29
M	2	9	16	23	30
J	3	10	17	24	31
V	4	11	18	25	
S	5	12	19	26	
D	6	13	20	27	

Societatea Comercială „Publicațiile Flacăra“ S.A.

GEORGE ARION: director general

Flacăra, Rebus, Flacăra-Bis, Flacăra Basarabiei

Almanah Flacăra 1991—1992

ALEXANDRU PĂSĂRIN
LIVIU TIMBUS | **— redactori șefi.**

Prezentarea artistică, foto-retuș, tehnoredactare și publicitate: Elena Ghera, Gig Motoianu, Stana Păsărin, Dumitru Sache, Mihai Săndoiu, Mihai Zgubea. Corectura: Pompiliu Dumitrescu și Angela Ștefănescu

Tiparul executat la Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „Coresi“ — București

sub comanda nr. 10194

Lei 195

MINOLTA

Oamenii de la minolta 90/33 14 91

Asta este: Sistemele de birou legendare de la Minolta vin in Romania. Vor fi copiatoare, telefaxuri si imprimante cu Laser, care prin calitatea lor ireprosabila, au un renume mondial. Iar astazi asigura in nenumarate intreprinderi un succes deosebit. Dar ele nu vin singure: cu aparatele de la Minolta vin oamenii de la Minolta. Cu pregatirea si ideile lor ei urmaresc in intreaga lume un singur scop: multumirea clientilor nostri. Acest lucru il vor face si in Romania. Din acest moment Va stau la dispozitie pentru orice informatie.

MINOLTA

MINOLTA Romania SRL

— comercializează o gamă largă de COPIATOARE, TELEFAXURI și IMPRIMANTE LASER
— prețuri în lei,
— asigură materiale consumabile în orice cantitate pentru copiatoarele MINOLTA vîndute prin MINOLTA Austria și MINOLTA Romania SRL,
— asigură instalare, școlarizare, piese de schimb gratuit în perioada de garanție,
— asigură asistența tehnică și piese de schimb în perioada de postgaranție.

Chemați
„OAMENII DE LA MINOLTA"

MINOLTA ROMANIA S.R.L., Str. Finlanda Nr. 12, Sector 1, R-7 Bukarest, Tel. 33 14 91, Fax 79 63 31, Telex 11541.

De la GUTENBERG
la Gestetner
de la abac
la COMPUTER

prin firma **TOKYO ELECTRONICS S.R.L.**
4 Mureş STR., R-78344 Bucharest 1,
ROMANIA
Phone: (00.40.0) — 12 85 15, 12 85 16
Fax: (00.40.0) — 65 45 10
Telex: 11977 TOKEL R

Gestetner
A3

Calculatoare personale,
imprimante,
copiatoare,
telefaxuri

Tokyo Electronics SRL
este distribuitor autorizat
al firmelor Tokyo Industrial,
Oki şi Gestetner